تحفه شرحی

٨٦

ترسانه حكيم باشيسى السيد موسى لطيف افندينك وقفيدر سنه ١٢٥٩

****

بسم الله الرحمن الرحيم

فاتحهٔ نظم لآلی لغات وس[illegible] نخهٔ رقم آمالی نكات وسرلوحهٔ تحف دانشوران وفرسجهٔ صبا[illegible]زوران نظم فرائد محامد ایله افسر پوش وختم دقایق حقایق تعـ[illegible]ـه زرفروش وكلستان آرای صلوات وبهارستان برای تسلیمات [illegible]احب منطق الطیر جناب نبوی ایله آراسته واهل شوكت وذورأ[illegible]ب آل مصطفوی ایله پیراسته قلندقد نصكره ناظم [illegible] وقدره حضرتلری بو شرحنه خامه كش اولدیغمز تحفه [illegible]قیب اتمامنده بو فقیر پر تقصیر السید احمد حیاتیدن بالمكاتبه شرحنی التماس ایتملریله قلیل البضاعه ومنكسر البراعه وكثیر الضراعه اولدیغمز حالده بو شرح ناچیزه اقدام وبحمد الله الملك العلام رسیدهٔ اختتام اولندی فاما كه پذیرای اتمام وهویدای انجام اولمسیله عنوان ملاحتنشانه طغرای غرای آفرین وتوقیع ساباش تحسین كشید. بیورلمسی انحق جناب معالی نصاب وذات معلای مثانی خطاب وزیر آصف نظیر ارسطو تدبیر سحبان تقریر ابن مقله تحریر خاتمی شیم خاتمی كرم برمكی همم اعنی به تاریخ هجریدن الف ثانی حدودینك مائهٔ ثالثه‌سی اوائلنده مانند حكیم فلاطون امین معادن همایون و والیٔ وآلای ولایت آمد ومتصرف ایالت مرعش مع علاوهٔ چند ممالك پر محامد بیوریلان یوسف پاشا یسر الله تعالی ما یرید وما یشاء افندمز حضرتلری ولو بر دفعه‌جه اولسون شرح منكور چاكری بی احالهٔ نظر كرامت اثرلریله مقبول انام وپسندید. خاص وعام ووسیلهٔ ساباش تحسین وذریعهٔ صد هزار آفرین بیورملری

مكار

مكارم منش ستبه‌لرندن نیازمند داعیانه مدرجونكه مشار الیه افندیمز طرز مذكور اوزره بو دورلرده ظهور عدالت بدور دستورانه‌لریله شعر وانی وان كنت الحدیث زمانه ❁ لآت بما لم تستطعه الاوائل ❁ منطوقی اسلافنی سابق واقراننه فائق قطب الوزرا وولی النعم كافهٔ امرا بر ذات عالی صفات وجناب سامی سمات اولوب حتی سایهٔ همای همت وایهٔ عطوفانه لرنده سایه ستان بیوربلان اصحاب عقول اوطان واحباب واولاد وانسابندن غفول ونسیا منسیا علاقاتندن ذهول بر له شعر ولا عیب فیهم غیران ضیوفهم * تلام بنسیان الاحبة والوطن * مضمون بلاغت مشحونی حسب حاللری اولمغله شعر ما نوال الغمام وقت ربیع * كنوال الامیر یوم سخا * فنوال الامیر بدرة عین ونوال الغمام قطرة ما * ترانه سیله صدا پرداز دلنواز اولندیغی مقروع اسماع قاطبهٔ اولی النهادر همان حق سبحانه وتعالی حضرتلری وجود بهبود ضیا آلودلرین مكارهٔ دوردوندن مصون ومدی [illegible]دهور والازمان بخت واقباللرین افزون وبالجمله بدخواهلرین خور وزبو[illegible] ایلیه آمین یا معین بوندنصكره معلوم اولسونكه بو شرحده بر از شروط الز[illegible]ا اولندیكه هم اختصاری مفید اوله وهم ناظرینه صفا بخش اوله اولا بر مقدمه [illegible] اولندیكه معانیٔ ادواتی وقواعد واشتقاقاتی مشعر وموزندر ثانیا معانی حر[illegible] ادوات ومبانی اشتقاقات مقدمهٔ مذكوره‌یه احاله اولندی ثالثا مركباتك اجز[illegible] مفردات موضعلرینه سابق ولاحقنده احاله اولندی مثلا چون مهر كنش كبی معناسنه چونكه چون كبی دیو قطعهٔ ثالثه‌نك بیت ثالثنده كچدی مهر كنش دیو قطعهٔ خامسه‌نك بیت اولنده كاور مثلو عبارتله تعبیر اولندی وقس علیه سائره رابعا حركات كلمات بیاننده حروف مهمله بلا قید اطلاقی اوزره ذكر اولنوب حروف معجمه تقیید اولندی مثلا سروش سینك وراء ممدوده‌نك ضمه‌لری وشین معجمه ایله دیو بیان اولندی خامسا باحرفی موحده باحرفی مثنات فوقیه باحرفی مثنات تحتیه ایله تقیید اولندی سادسا فارسی‌یه مخصوص اولان حرفلر فارسیه ایله تقیید اولندی مثلا پروردكار باء فارسیه وكاف فارسیه ایله دیو بیان اولندی ژاله زای فارسیه ایله دیو بیان اولندی چون جیم فارسیه ایله بیان اولندی فاما كه بو حرفلرك عربیه‌سی اطلاقی اوزره ذكر اولندی سابعا حروف علت وحروفاتین حروف صحیحه كبی بیان اولندی مثلا بورزیدن باء موحده‌نك كسرهٔ وواوك فتحی دیو بیان اولندی

جوانمرد جیمك كسری و واو ممدوده‌نك فتحیله دیو بیان اولندی نوروز نونك
فتحی و واوك سكونی دیو بیان اولندی فاما كه حرف مد ماقبلنده‌كی حرف
ممدوده ایله توصیف اولنوب انكله اكتفا اولندی مثلا باشد باء موحده
ممدوده‌نك فتحیله دیو بیان اولندی بودن باء موحده ممدوده‌نك ضمیله دیو
بیان اولندی ثامنا خطده یازیلوب اوقنمیان حرف واو وحرف یا مجهوله
دیو بیان اولندی تاسعا اماله اولنان محللر تصریح اولندی مثلا خواهر
خاء معجمه‌نك بین الفتح والضم اماله‌سی و واو علامت والف علامت ایله دیو
بیان اولندی عاشرا فقط ماقبلنك فتحنه علامت اولوب اوقنمیان ها حرفی
رسمیه ایله توصیف اولندی حادی عشر اكثرمتنده ذكر اولنان كلمه‌لر
ابتدا شاهدلر ایله بیان اولنوب بعده بشقه معنالری ذكر واجمال اولندی
ثانی عشر انشاء دقیقدن حذر ایدوب نفع عام اولسون دیو سهلجه وقباجه
كلماتله تفسیر وتعبیر اولندی ثالث عشر جابجا صنایع بدیعه‌لره تنبیه اولندی
لكن هر بار ذكری التزام اولنمدی تا كه اطناب واملال اولمسون دیو فاحفظ
ولا تغفل والله ولی التوفیق و[illegible]ه ازمة التحقیق مقدمه درت مقصد اوزره
مرتبه‌در مقصد اول ا[illegible] فارسیه حقنده‌در مقصد ثانی مضمرات
وموصولات حقنده[illegible] مقصد ثالث قواعد واشتقاق حقنده‌در مقصد رابع
بارزفوائد[illegible]كه بیانده‌در مقصد اول ادوات بیانده ایدی ومن الله التوفیق
معلوم اولسونكه عربیده حروف معانی ایكی قسم اوزره‌در بری بسیطه
مثلا باء جاره ولام جاره ولام ابتدا كبی بری مركبه مثلا من جاره وهل استفهامیه
كبی كذلك فارسیده دخی ایكی قسم اوزره‌در بری بسیطه بری مركبه قسم
اول بسیطه ایدی اون اوچ حرفكه بونلردر ا ب ت ج د ز ش ك م ن
و ه ی حرف الف اون ایكی وجه اوزره استعمال اولنور ١ تعریه ٢ تنبیه
٣ تعجب استفهامی ٤ استمرار ٥ ندا ٦ استغاثه ٧ توسل ٨ مقابله ٩ ملازمت
١٠ اتصاف ١١ نسبت ١٢ زائد والحاصل بو حرف الف بو معنالرك
بعضبسنده اوائل كلمه‌یه داخل اولور وبعضبسنده اواسط كلمه‌یه متوسط اولور
وبعضبسنده اواخر كلمه‌یه لاحق اولور اوائله داخل اولان اوچ نوعدر اول
الف مفتوحه كه اكا الف تعریه دیرلر شعرای عجم مصادر وافعال اوائلنه ادخال
ایدرلر كاهی ممدوده كاهی مقصوره واقع اولور مدخولی اولان كلمه اندن عاری
اولسه معنایه خلل كلمز انكیچون اكا الف تعریه دیو تسمیه اولنور مثال ممدوده

استاد

استادرودكی بیت چون بكرد د پای اواز پابدان * آشكوخیده نماند
همچنان * اصلی شكوخیدن ایدی سورچمك معناسنه مصدردر مثال
مقصوره استادلطیفی بیت ابی جرم راكركنی ظلم وجور * كند مرترابی
كنه جور دور * ثانی دخی مفتوحه‌در تنبیه معناسنی مفید اولور اكا الف
تنبیه دیرلر ادوات اولنه داخل اولور حكیم فردوسی بیت ایاشاه محمود
كشوركشا * كه ازمن نترسی بترس ازخدا بو بیتده ندا معناسنه فهم
اولنور مثال دیكر وله ایضا بیت ابرداه دوهفته شدكدخدای * كرفتند
هریك سرا وارجای * بو بیتده داه بمعنی پرستاردر ثالث الف مضمومه كه حرف
تعجب استفهامدر مثلا ا دیرلر نه عجب معناسنه استاد منجیك بیت اكر
خلق ترا باشند جویان * چو یابندت فرو كویند اكویان * اواسط كلمه‌یه متوسط
اولان الف استمرار دیو تسمیه اولنور اكثری امرغائب میانده اولور مثلا
كناد وبادكبی غالبا دعا اولان كلمه وسطنه داخل اولنور شیخ سعدی بیت
خدایا دشمنش جانی بمیراد * كه هیچش د[illegible]ت بربالین نباشد * واخر كلمه‌یه
لاحق اولان ماقبلی مفتوح حرف مد اولان الفدر بو الف سكز وجه اوزره
استعمال اولنور اول ندا ایچوندر آخر كلمه منادی[illegible] لاحق اولور خواجه حافظ
بیت خسروا دادكرا بحر كفا شیردلا * ای جمال تو ب[illegible] هزار زنانی * بعض
محلده بو الف ندا اداته دخی الحاق اولنوب منادی محذوف [illegible]ر وله ایضا
بیت ایا پرلعل كرده جام زرین * بجشا بر كشی كش زر نباشد * لكن بو صورتده
اصح اولان تأكید ندا ایچوندر ثانی الف استغاثه والف ندبه‌در شیخ سعدی
بیت دردا وحسرتا كه عنانم زدست رفت * دستم نمی رسد كه بكیرم عنان
دوست * ثالث الف توسلدر یعنی بعض كلمات مركبه میانته كتورلر حاصلی
بشقه بشقه معنی صاحبی ایكی كلمه‌یی بر كلمه ایتمكه وسیله اولور مثلا سراسر وسرابا
كبی رابع الف مقابله والف مساوات كه مقابله ومساوات معناسنی مفید اولور
شول وقتكه ایكی كلمه برجنس اوله ارالرینه الف ساكنه كتوروب بر كلمه كبی
ایدرلر مثلا لبالب ودنكادنك وسراسر وبیچابیچ كبی شیخ سعدی بیت
جهان كرچه سراسر لاله زارست * برهنه پامرو آنجا كه خارست * خامس
الف ملازم كه ملازمت معناسنی مفید اولور حاصلی واقع اولدیغی محللرده
بر نوع معنی افاده ایدر كه مثلا ایكی كلمه‌نك بری فاعل اوله انكله تركیب اولنان
كلمه‌یی كندو كبی ایدر بو الفه الف ملازمت دیو تسمیه ایدرلر شیخ نظامی بیت

تارسیدند هردوشا دوش ❊ به بیابانی زنجار بجوش ❊ وملازمتك برمعناسی
دخی هم فاعل وهم مفعول اولور وله ایضا بیت درهم آمیختیم خندا خند
من وچون من فسانه کوبی چند ❊ یعنی بربرمزایله قارشدق کولدیرك وکولدیرەرك
وبرمعناسی دخی باء الصاق معناسی کیدر وله ایضا بیت شه ذکرمی بیاستم
فرمود ❊ درهلا کم مکوش ز وداز ود ❊ تنبیه بو الف ملازمه والف
توسل والف مقابله بربرلرینه اقربدرفرقی فارسیده مذاق تام صاحبلرینه
روشنادر سادس الف اتصاف که هرزمان امرحاضر آخرینه الف ساکن
لاحق اولنجه اسم فاعل یاخود صفت مشبهه معناسنی مفیداولور مثلا دانا
وبیناوشنوا کبی بعض مبالغه قصد اولنوب الف مزبور دنصکره برنون
دخی الحاق اولنور مثلا خندان وخرمان وتابان کبی سابع الف نسبت که
یاء نسبت معناسنی مفید اولور خواجه حافظ مصرع مژده ای دل که
مسیحانفسی می آید ❊ کاهی بوسورنده تأکیدادات نسبت اولور حکیم
اسدی بیت بیاز و زمندا که ا[illegible] سخت ❊ پس افتاده راباوری کردبخت
بودقیقه دن آکاه اولمیانلر ز[illegible]مندا لفظنی جمع ظن ایدوب ز ورمنداندن
محففدر دیدیلر محضا زعمدر [illegible] الف زائده که کلمه آخرنده واقع اولوراسقاط
اولنسه معنایه خلل کا[illegible] سعدی بیت بکفتمش کلی ناچیز بودم ولیکن
مدتی با کل [illegible]م ❊ اکثری قوافی اشعارده اولوز استاد دقیقی قطعه پیاده
شوددشمن راسب دولت چوکردی براسب سعادت سوارا براسپ سعادت
سواری وداری بدست اندرون ازسعادت سوارا بوقطعه ده سوار اوّل
فارسیدر آتلو معناسنه سوارثانی کسرایلهءر بیدردست برنجن معناسنه محصلی
بو الف زائدن مقصود یا تحسین لفظدر یا تتمیم وزن یا تکمیل قافیەدر حرف الباء
اون درت وجه اوزره مستعملدر ١ الصاق ٢ مصاحبت ٣ قسم ٤ استعانت
٥ ظرفیت ٦ استعلا ٧ تعلیل ٨ تخصیص ٩ ابتدأ ١٠ انتهأ ١١ تشبیه ١٢
زائده ١٣ تأکیدذی الاشتقاق ١٤ تخصیص مضارع بالاستقبال بواون درت
صورك اون ایکی اوّل بچسنلرك باری مفتوحه در ایکی صکره کی صورتلرده
مکسوره در اوّل الصاق ایچون ایدی خواجه حافظ بیت عاشق که
شدیار بحالش نظرنکرد ای خواجه دردنیست دکرنه طبیب هست ثانی
مصاحبت ایچون ایدی عربیده مع معناسنه وله ایضا بیت بتال وبرمرواز که
تیربرنانی هوا کرفت زمانی ولی بخاك نشست ثالث قسم ایچون ایدی وله ایضا

بیت بجان ویارو بحق قدیم وعهددرست که مونس دل وجانم دعای دولت
تست رابع استعانت ایچون ایدی شاعر بیت نویسم عشق یارم در دفاتر بجام
چون قلم برلوح محفوظ بودرت معنایی عربیده باء موحده مکسوره افاده ایدر
خامس ظرفیت ایچون ایدی عربیده فی فاسیده درکبی خواجه سلمان بیت
ای کریمی که بدوران بهارعدلت درهمه روی زمین بادخلافی نوزید سادس
استعلا ایچون ایدی ظهیر فاریابی بیت نوشمع عصمت بشب ظلم در بتاب
توابررحمتی بسر خلق ببار یعنی درشب ظلم و برسرخلق دیمکدر چونکه
باء اولی ظرفیت باء ثانی استعلا ایچوندرکانه درایله برقرینه لربدر تنبیه معلوم
اولسونکه بو ظهیر فاریابینك بیتی مثلوده یعنی برلفظك اولنده باء موحده
مفتوحه آخرنده در یاخود امثالی واقع اولسه بونده اوچ وجه اوزره قول واردر
قول اوّل شعوری مرحوم فرهنکده ولامعی چلبی کلستان شرحنده برلفظی
ودرلفظی وامثالی زائده لردرانجق تحسین ا[illegible] ایچون الحاق اولنمشلر دراصل
معنای استعلایی ومعنای ظرفیتی مفیدا[illegible]ن اوله ادخال اولنان باء موحده
مفتوحه دردبو حکم وجزم ایلدیلر قول ثانی [illegible]سروری مرحوم وصاحب
مفاتیح دربه عکسیله حکم وقطع ایلدیلر یعنی [illegible]لان داخلدر اصل معنایی
مفیداولان لاحقدر دیدیلر قول ثالث کال پاشازاده نك و[illegible] کنوزالرموزك
کلاملرندن فهم اولنان داخل ولاحقدن هر بری مفیدومعن[illegible] چونکه
داخل یعنی باء موحده مفید استعلا ومفید ظرفیتدر ترکیدەانلردن اوزره
لفظی ودەلفظی ایله تعبیر ایدرلر سجدهء صبیان بیت ل ایچون فی ده ف پس
مانه علی اوزره امی ❊ ب ایله کم نیجه انی ته کلاز نهار ❊ لفظ در بمعنی اندرون
یعنی داخل واپچ دیمکدر لفظ بر بمعنی بالا یعنی فوق دیمکدر مثلا بشب ظلم در
قرا کوکیجه ایچنده معناسنه بسر خلق برخلقك بالاسی اوزره معناسنه در
سؤال ایکیسیده معنیدار اولنجه بدرشب و بیرسر اولملی ایدی جواب لفظ در
ولفظ بر بو تقدیرجه نه قدرکه ادات ظرف وادات استعلادکل ایسه ده
لکن صورت اداتده اولوب وفی نفس الامرادوانك موالاتی کریهه اولمغله همان
جانب صورته رعایت اولندی همدخی فارسیده بو تقدیمات وتأخیرات قتی
وافردر تحقیق فقیرشویله ظن ایدرزمکه باء موحده مفید استعلا ومفید
ظرفیت اوله لفظ بر ولفظ در قرینه لری اوله فتأمل فتح الله علیك سابع تعلیل
ایچون ایدی شاعر بیت بنبش بندزنی من بغض سخت فوأد ❊ که بندمن

بپذیرد جمع سنك دلان ❊ ثامن تخصیص ایچون ایدی شاعر بیت سنبلستان
خطم خشك نكشتست هنوز ❊ بمن آید كه آهوی خطاید همه ❊ بو تعلیل
و تخصیصی افاده ده عربیده لام فارسیده چون كبی تاسع ابتداء غایت ایچون
ایدی عربیده من فارسیده از كبی عاشر انتهاء غایت ایچون ایدی عربیده الی
فارسیده تا كبی بو ایكی معنایه شاعر بیت روم در راه مهرش چون مهر كه
بمشرق تا بمغرب رفته باشم ❊ حادی عشر تشبیه ایچون ایدی عربیده كاف
مفتوحه فارسیده چون كبی استاد سعدی بیت رویت بكل و یاسمن باغ بكوید
هر انكه بود راست نظر راست ببیند ثانی عشر زائد كه عربیده كفی بالله باسی كبی
انجق تحسین لفظ ایچون كاهی ضرورت وزن ایچون كتورلر خواجه كمال
بیت بطلب یافت نشان از لب شیرین فرهاد ❊ ره سو لعل نبردند بجز كوه كنان
ثالث عشر تأكید ذی الاشتقاق ایچون ایدی یعنی مصادر و افعال اوائلنده تأكید
و تحسین ایچون باء موحده ادخال اولنور مثلا بكردن و بمكیدن كبی شو قدر كه
اوائلی الفات اولان كلماته ادخال اولنجه الفلر یاء تحتیه یه ابدال اولنور مثلا
بیاموختن و بیفكندن كبی و مركبات جزء ثانیسنه ادخال اولنور مثلا درنك بكردن
و دانش بیاموختن كبی ر[illegible] باء مزبوره مضارعی استقباله تخصیص ایدر
مثلا بداند و بشناسد [illegible] بیاموزد و فرو بیفكند كبی چونكه مضارعده تأكیددن
بشقه استقب[illegible] تخصیص ایدر تنبیه بو ایكی صورتده باء موحده مكسوره اولور
مكر داخل اولدیغی كلمه نك اولی حرف مضموم یاخود واو یاخود باء موحده
یاخود میم اوله مثلا بخوردن و بوزیدن و بیاشیدن و بمكیدن كبی اشته بو درت
صورتده اتباعا مضموم اوقنور دیو اكثر عرفا و جمهور ادبا و فارسی شناسان
تنصیص ایلدیلر فاما كه مرحوم و مغفور له فاضل سودی شرح كلستانده بو كونه
فرق انجق لغت فهلویه ده در اما افصح لغات اولان لغت دریه ده هر صورتده
هر بار دائما مكسور اوقنور بو جهله ضمه جواز یوق دیو حكم و جزم ایلدی
فاحفظ فائده باء موحده بو ایكی صورتده یعنی ثالث عشر و رابع عشر صورتلرنده
مابعدنی اسكان اجتماع ساكنینه مؤدی اولمزسه سعهٔ كلامده جائز و ضرورتده
واجبدر نتكم قطعهٔ اولانك بیت سادسنده بشنو لفظنك شیننی اسكان واجب
اولدیغی كبی فاما كه اجتماع ساكنینه مؤدی اولورسه اصلا جائز دكلدر نتكم بیت
مزبورده بخوان لفظنك خاسنی تحریك واجب اولدیغی كبی فلا تغفل حرف التاء
خطابیه در آخر كلمه یه لاحق اولور حاصلی بونده درت بحث واردر بحث اول

كیفیت

كیفیت معناسنده در چونكه تاء بسیطه كاهی افعال اواخرینه
لاحق اولوب مفعولیت معناسنی مفید اولور مثلا دیدت ماضی و بیندت
مضارعدر مثال اول میر محمد نظمی ❊ بیت دوش دیدت بار قبب از
دوستان ❊ كج كله ساغر بكف در بوستان ❊ مثال ثانی وله ایضا
بیت میشود افتاده هر كه بیندت ❊ همان كه باشد كریهٔ عاشق بدت
و كاهی اسما اواخرینه لاحق اولوب مضاف الیه معناسنی مفید اولور شیخ
سعدی بیت خدا یاران تربت نامدار ❊ بفضلت كه باران رحمت ببار
و كاهی اولور كه فعل عاملك و مضافك غیری بر اسم یاخود بر ادات آخرینه
لاحق اولور لكن معناده بنه عامل حقیقی و مضاف حقیقی یه مربوط اولور مثال
اول شیخ سعدی بیت جهانت بكام فلك یار باد ❊ جهان آفرینت نگهدار باد
مثال ثانی كمال خجندی بیت تا بار رسی كمال روزی ❊ در عمر اكرت نصیب باشد
تنبیه بو حكم شین ضمیرده و میم ضمیرده دخی [illegible] بدر فانظر ولا تغفل بحث ثانی
تاء مزبوره نك حركاتنده در چونكه بو تاء [illegible] ساكنه در نتكم امثلهٔ سابقه ده
اولدیغی كبی مكر شول وقت مفتوح اولور كه [illegible]ول تانك آخرینه ادات جمع اولان
الف و نون لاحق اوله البته الف ماقبلك فتح[illegible] اقتضا ایدر خواجه حافظ بیت
عمرتان باد افزون ای ساقیان بزم جم ❊ كرچه جا[illegible] نشد پر می بدوران شما
بحث ثالث ماقبلك حركاتنده در چونكه تانك ماقبلی اوچ [illegible] صورتدن خالی
اولمز یا هاء رسمیه اولور یاخود سائر حرف صحیح اولور یاخود حرف مد اولور اكر
تانك ماقبلی هاء رسمیه اولورسه افصح بودر كه اول هادن صكره بر همزهٔ مفتوحه
مجتلبه زیاده اولنه خواجوی كرمانی بیت ❊ بی رخت نامده میل كل و برك سمنم
تا شدم بنده آت آزادهٔ سرو چمنم ❊ و كاهی مقام اقتضاسیله هاء رسمیه یی
حذف ایدوب تایی ماقبلنده اولان حرفه وصل ایدرلر شمس فخری بیت
زر و یاقوت و لعل اندر خزینت ❊ نه بیند روی كیسه تا ببینكو ❊ و اكر حرف
صحیح اولورسه تانك ماقبلی دائما مفتوح اولور كما سبق فی الامثلة مكر ضرورت
وزن ماقبلنك ساكن اولمسنی اقتضا ایده اول وقت اسكان اولنور حكیم
سنائی بیت علت روز شب خوز است یقین ❊ چون كذشتی نه انت مانده این
و اكر حرف مد اولورسه یعنی ماقبلی حركه سی كندو جنسندن اولان حرف
علت اولورسه بو تقدیرجه دخی اوچ وجهدن خالی اولمز چونكه تانك ماقبلی
یا الف مد اولور یاخود واو مد اولور یاخود یاء مد اولور اكر الف مد اولورسه

كاهی تا والف مدايكيسی بردن ساكنان مجتمعان اوله رق تلفظ اولنور
فردوسی بيت بدين نام چون باز كردی بجای ❊ بكونات خوانند يل رهنمای
وكاهی الف مددن صكره يا، تحتيۀ مفتوحه ز ياده ايدرلر استاد
لطيفی بيت چون باده شدی عصای پيران ❊ عاصی مشو ومنه عصا بيت
واكر واومد اولورسه كاهی تا وواو ساكنان مجتمعان اولورلر شمس فخری بوده
روز وغا همچو پيكر بهرام ❊ ز تيغ و تير بماند عدوت در تب وتاب ❊ وكاهی واوه
فتحه ويررلر لطيفی بيت كمان ابروت پيوسته مارا ❊ بتير غمزه كه كه ميذوازد ❊
وكاهی واودن صكره يا، تحتيۀ مفتوحه زياده ايدرلر و له ايضا بيت
اكر از كشتن چشمت عزيزان عفوها جويد ❊ چو مقصود منست
از دل نجويم كشت معفو يت ❊ واكر يا، مد اولورسه واوده اولان
صور ثلثه بونده دخی جاريه در مثال اول وثالث شاعر بيت بجای مكرمت
كردن بديت ❊ چنان اكرام كردی درجای بديت مثال ثانی كمال اسماعيل
بيت ❊ نكركه دوستيت را بهانه باشد خود ❊ چو دشمنی ترا دشمنت
بجان بخريد ❊ بحث رابع تا، موقوفۀ خطاييدنك ابدالنده در چونكه
تا، مزبوره يی داله قلب ايدرلر مثلا كرديت ورفتيت ديجك يرده كرديد
ورفتيد ديرلر خواجه ... لغتی در حق حضرت مولانا قدس سره الاعلی
بوشعرنده ... ماهت رينه كذر كاهد ديو يازمشلر وتعبير ايتمشلر تنكم
شعوری مرحوم حضرت مولانا كندو مجموعه لرنده علی وجه المسوده
كندو خطلريله يازدقلرين كوردم ديو تصريح ايدوب وحضرتك شعرنی
دخی نقل ايتديلر فقير دخی تبركا بو مقامده ايراد ايلدم بو درشعر مسمط دل كرچه
كذر كاهد شد ❊ اوراشد نخواهد شد ❊ كر راستی خواهد شد ❊ آن سرو چن
دارد ❊ اينته بو دال هر احكامده اصلی اولان تا كبی فلا تغفل سؤال بو مقوله
تا، خطابيه علم نحوه نظر ايله اسمدر حروفدن عدی نه كونه اولور جواب
فارسيده بو مقوله نسنه لره حرف اطلاقی جائزدر نتكم اهل ميزان افعال ناقصه يه
ادوات وحروف ديدكلری كبی فلا مشاحة فی الاصطلاح يا خود حروفدن
عدی تغليبدر حرف الجيم جيم فارسيه آخرنده ها، رسميه يعنی ها، غير متلوه
كتوروب بو صورتده ايكی وجه اوزره استعمال اولنور كه جيم مزبوره
يا مفتوح اولور يا خود مكسور اولور اكر مفتوح اولورسه ادات تصغير اولور
عربيده يا، تصغير كبی مثلا باغچه وهندوجه كبی اسم تصغيرلردر شيخ سعدی

بيت هر كرا باغچۀ هست بيستان نرود ❊ زانكه مجموعه نشسته است پريشان نرود
ديكر عماد فقيه بيت خيال حال تو هندوچۀ حديقۀ چشم ❊ سواد خط تو ديباچۀ
سفينۀ دل ❊ اكر مكسور اولورسه ذوی العقولك غيرندن سؤالدر عربيده ما كبی
زكيده نه ديرلر بو صورتده جيمك فتحيله دخی جائزدر لكن بنده ها، رسميه يازيلور
اما او قيماز وكاهی خطدن دخی حذف ايدوب مابعدنده اولان حرفی اسكان
وجيمی اكا وصل ايدرلر مثلا چيست كبی كه اصلی چه است ايدی نتكم قطعۀ
ثالثه نك بيت ثالثنده كلورفاما كه ها، رسميه سز جيم عربيه علامت تعريبدر
كاهی ها، رسميه موقعنه كتورورلر مثلا بنفشه وشاهتره تعريبلرنده بنفسج
وشاهترج ديدكلری كبی وكاهی كاف فارسيه يی جيمه ابدال ايدرلر مثلا لكام وبنك
تعريبلرنده لجام وبنج ديدكلری كبی فعلی هذا القياس حرف الدّال دال ساكنه
ماضيده ومستقبلاتده يا، تحتيۀ خطابيه ساكنه دن صكره علامت جمعدر مثلا
كفتی ماضی مفرد مخاطبدر جمعنده كفتيد ديرلر وكنی مضارع مفرد مخاطبدر
جمعنده كنيد ديرلر ودال مفتوحه مطلقا علامت مستقبلدر مثلا داند وشناسد
وداننده وشناسنده كبی فائده دال مهمله ايله ذال معجمه ميانده فرق لسان فارسيده
قاعده بودركه دالك ماقبلی متحرك اولنجه دال مهمله يی معجمه اوقومق جائزدر
مثلا بذر وماذر كبی واكر ماقبلی صحيح ساكن اولورسه ... كلمه در مثلا كرد ومرد
وسمند كبی واكر حرف مد اولورسه جائزدر مثلا باذو بوذو بيذ ... حقنده
شهاب الدّين كرمانی مثاللری ايله نظم ايلمشدر هر كجا ماقبل وی جز حرف علت
ساكنست همچو كرد مرد وسرد وبرد آن دال خوان ❊ هر كجا ماقبل وی ساكن
بحرف علتست ❊ همچو باذ وبوذ وبيذ وباذه آنرا ذال خوان ❊ شوقدر كه
بو قطعه ده حال متحركه بيان اولنمدی فاما اصح بودر كه ذال معجمه بولسان
فارسيده اولميوب بالجمله دال مهمله اوله فلا تذهل حرف الزّا زا، معجمۀ
بسيطه كه عربيده من وعن كبی كاهی ظرفيت ايچون دخی اولور عربيده
فی فارسيده در كبی بو زا، بسيطه دائما اوّل كلمه يه ادخال اولنور اكر داخل
اولديغی كلمه نك اوّلی حرف صحيح اولورسه حرف زا مكسور اولور شيخ
سعدی بيت اكر روزی بدانش در فزودی ❊ ز نادان تنك روزی تر نبودی
واكر اوّلنده الف اولان اسم اشارت وضميره داخل اولورسه حركه ده
مدخولی اولان كلمه نك اوّلنه تابعدر مثال فتحه شيخ سعدی بيت زانكه كه ترا
بر من مسكين نظر ست ❊ آثارم از آفتاب مشهورترست ❊ مثال كسره جامی بيت

زان نسبرد تهمت این درج را ❊ زین نرسد ظلمت این برج را ❊ مثال ضمه جامی
بیت ار بعینست که درهای فتوح ❊ زو کشادست بخلوتکه روح ❊ وکاهی زای
بر قومه ادات ربط اولان که لفظنه الحاق اولنوب آخرنده کی هاء رسمیه حذف
اولنور وکافه فتحه ایله حرکه ویروب کزدیرلر دروزنده وکاهی زای مزبوره اوّلنه
بر الف مفتوحه کتوروب ازدیرلر حرف الشین بو شین معجمه کلمات آخرلرینه
لاحقه اولور ایکی قسم اوزره در قسم اوّل ضمیر غائبدر بو ضمیر غائب اولان شین
جمیع احکامده تاء خطابیه کیدر کما سبق لکن ابدال بو قدر بویله اولنجه بونده
اوج بحث جائزدر بحث اوّل معانیسی بیانندهدر چونکه شین معجمه کاهی فعله
لاحق اولوب مفعولیت معناسنی مفید اولور کاهی اسمه لاحق اولوب اضافت
معناسنی مفید اولور ایکی معنایه نظم برفاریابی بیت دادیم دل بدست تو دریا مبفکنش
غافل مشوز ناله وزاری وشیونش ❊ بحث ثانی بو شین معجمه دائما ساکندر مکر
شول وقت مفتوح اولور که اول شینک آخرنه ادات جمع اولان الف ونون لاحقه
اوله البته الف ماقبلنی مفتوح ایدر بحث ثالث شینک ماقبلنده واقع اولان حرف
اوجدن خالی دکلدر چونکه یا ها[illegible] رسمیه اولور یاخود سائر حرف صحیح اولور
یاخود حرف مد اولور اکر [illegible] رسمیه اولورسه افصح بودر که اول هادن
بر همزهٔ مفتوحهٔ [illegible] زیاده اوانه مثلا بنده اش کبی وکاهی مقام اقتضاسیله
هاء رسمیه[illegible] حذف ایدوب شینی ماقبلنده اولان حرفه وصل ایدرلر شاعر بیت
اکر ایزد عنایت کرد بندش ❊ شود در جمله افعالش موفق ❊ واکر صحیح
اولورسه مفتوحدر کما سبق فی بیت ظهیر فاریابی مکر ضرورت وزن اوله اول
دمده ساکن اولور شیخ سعدی بیت هر که مزروع خود بخورد خوید ❊ وقت
خرمنش خوشه باید چید ❊ واکر حرف مد اولورسه الف مدصورتنده ایکیسی
بردن ساکن اولور مثلا دلهاش کبی یاخود شین معجمهنک ماقبلنده بر یاء تحتیهٔ
مفتوحه زیاده ایدرلر مثلا دلهایش وعصایش کبی وواو مدصورتنده یا ایکیسی
بردن ساکن اولور مثلا کیسوش کبی یاخود واوی فتح ایدرلر مثلا کیسوش کبی
یاخود بر یاء تحتیهٔ مفتوحه زیاده ایدرلر مثلا کیسویش کبی ویاء مدصورتنده واو
مدده اولان وجوه ثلثه جاریهدر مثلا دستیش ودستیش کبی قسم ثانی مجرد امر
حاضر صیغهسینک آخرنه الحاق اولنوب مصدر معناسنی مفید اولور یعنی اسم
مصدر اولور مثلا دانش وستایش کبی اصلی دان وستان ایدی بیل ومدح ایله
معناسنه اولان امرک آخرنه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاق اولنجه بیلش

ومدح ایدش معناسنه اولدی بو شین مصدریهنک ماقبلی دائما مکسور اولور
وبو قاعده ترکیده دخی جاریهدر قافحفظ حرف الکاف کاف عربیه لسان
فارسیده ایکی وجه اوزره مستعملدر اوّل کاف عربیه اواخر کلمهیه لاحق
اولندقده ادات تصغیر اولور بو تقدیرجه لاحق اولدوغی اسمک آخری
اکر ساکن ایسه مفتوح ایدوب اول کاف تصغیری اسکان ایدرلر مثلا
مردک وطفلک کبی مکر اول کافه ادات جمع اولان الف ونون لاحق
اوله اول زمان کاف دخی مفتوح اولور ایکیسنه مثال شیخ سعدی
مثنوی بروناز خوانت نصیبی دهند ❊ که فرزندکانت بسختی درند ❊
بیندیش ازان طفلک بی پدر ❊ وزآه دل دردمندش حذر ❊ یاخود
اول کافدن صکره تاء مخاطب وشین غائب اوله اول وقت بنه
کافی فتح ایدرلر زیرا کاف تصغیر ایله ضمیر غائب وضمیر خطاب
جمع اولسه البته کاف تقدیم وضمیر تأخیر اولنور شیخ سعدی
بیت قربانکت شوم بدرت راز نبکش ❊ عیسی مریمی تو بدر راچه میکنی
یاخود اول کافدن صکره یاء نسبت ویاء خطاب ویاء وحدت اوله اول وقت
کافی کسر ایدرلر مثلا غریبی قطعه کشم [illegible]اب وشیفتهٔ خردسالکی
قدش نهالکی چه نازک نهالکی ❊ چون آفتاب [illegible] حها نموز رنککش
هرسو بر آفتابی زابروهلالکی ❊ شیرینکی شکر لبکی [illegible]خ چشمکی
مهرویکی برو یکش ازمشک خالکی ❊ واکر کافک لاحق اولدیغی اسمک
آخری هاء رسمیه اولورسه یا هاء رسمیه بر کاف عربیهیه ابدال اولنور مثلا بندکک
ودانندکک کبی یاخود یاء تحتیهیه قلب اولنور مثلا بندیک ودانندیک کبی
وجه ثانی که لفظیکه کاف عربیهنک کسری وهاء رسمیه ایله کاهی کیم معناسنه
اسم اولور عربیده من موصوله ومن استفهامیه کبی ذوی العقولدن عبارتدر
ذوی العقولک غیرنده چه کبی لطیفی بیت هر که در پیش آیدش رنج بهد
دندان زند ❊ هر که در پس میرود می باید و دندان کند ❊ بو لفظ که یه ادات
ربط اولان است الحاق اولنوب کیست دیرلر نتکیم قطعهٔ ثالثهنک بیت رابعنده
کلور وکاهی ادات تعلیل اولور عربیده کی واذ کبی وکاهی ادات ربط اولور که
ماقبلنی مابعدنه ربط ایچون ایراد ایدرلر لطیفی بیت جوهرم کنه خویشتن بایم
عرضم نه بدیکری یابی ❊ حرف المیم حرف میم ایکی نوع اوزره مستعملدر
بر نوعی اوائل افعاله ادخال اولنوب مفتوح تلفظ اولنور عربیده لاء ناهیه

معناسنه درمثلا مکو ومخور ومرو کبی وبر نوعی اواخر کلماته الحاق اولنوب
کندو ساکن ماقبلی مفتوح تلفظ اولنور ضمیر متکلم وحده در بو صورتده کاهی
فعله لاحق اولور مثلا دانستم وآموختم ودانم وآموزم کبی وکاهی اسمه لاحق
اولور سخنم ومالم ومادرم کبی وکاهی ادوات اولنه داخل اولوب مفتوح
اولور مثلا مرا کبی وکاهی آخرنده هاء رسمیه اولان اسمه لاحق اولور بو صورتده
افصح اولان هاء رسمیه دن صکره بر همزهٔ مفتوحه کتورمکدر مثلا بنده ام کبی
لکن هاء رسمیه حذف اولنوب میمی ماقبلنه وصل اولنسه جائزدر مثلا بندم کبی
همدخی آخرنده حرف مد اولان اسمه لاحق اولنجه الف مد صورتنده ایکی
وجه جائز اولور مثلا عصام وعصایم کبی وواو مد صورتنده اوج وجه جائز اولور
مثلا کبسوم وکبسوم وکبسویم کبی ویاء مد صورتنده کذلك مثلا آشتیم وآشتیم
وآشتی یم کبی محصلی تاء ضمیرك وشین ضمیرك احوالنه قیاس اولنور فارجع الی
تفاصیلهما وکاهی بو ضمیرلر مقامی[illegible] بنه سبله حذف اولنورلر خواجه حافظ بیت
کل در برومی در کف ومعشوقه بکا[illegible]ست ❁ سلطان جهانم بچنین روز غلامست
یعنی کل در برم می در کفم دیمکد[illegible] اکر نفس متکلم مع الغیر مراد اولنورسه
میمدن اقدم برماقبلی مکسو[illegible]تیهٔ ساکنه کتورلر مثلا دانستیم وشناختیم
ودانیم وشناسیم کبی [illegible] بر نوع میم دخی آخر کلمهٔ اعداده لاحق اولوب دائما
کندو سا[illegible]قبلی مضموم اولوب باعتبار حاله و باعتبار تصییره معنالر بن
مفید اولور مثلا دو لفظی ایکی معناسنه ایکن دوم دینسه ایکنجی دیمك اولور نتکم
ناظم بحر براون طقوزنجی قطعه نك بیت سادسنده صریحا ذکر ایدرلر انك
شرحنده ان شاالله تعالی تفصیل اولنور فانتظر حرف النون فارسیده نون
مفتوحه عربیده ماء نافیه معناسنه در اوائل اشتقاقه ادخال اولنورده متصل یازیلور
مثلا ندانستن وندانسته ونداند ونداننده وندان کبی ونفی ذوات وسلب صفات
قصد اولندقده هاء رسمیه ایله منفصل یازیلور بو صورتده اسماء جامده واسماء
مصادر واسماء زمان واسماء مکان ومبالغه صیغه لرنده وشول اسم فاعل که
مفعولنه متعلق اوله ایشته بونلرك نفی وسلبی قصد اولندقده استعمال اولنور
وقس علی هذا الطبق بیت جبر نه حیدری ونه داناونه کاملی ❁ دانند کلی
ونداننده دلی ❁ کاهی نونه الف الحاق اولنوب نادینلدکده عربیده لیس ترکیده
دکل معناسنه اولور نتکم ادوات مرکبده بیانی کلور همدخی نون ساکنه که علامت
مصدر در حذف اولنجق فعل ماضی صیغه سی حاصل اولور ودخی ماضیده

ومضارعده قبل الدال علامت جمع غائبدر مثلا دانستن مصدر ودانست
ماضی ودانستند ودانند جمع غائبلردر تفصیلی محللرنده کلور انشاالله تعالی
تکمله بو میم ناهیه ونون نافیه اوائلی الفات اولان مصادر ومشتقاته
ادخال اولنجق الفات یاء تحتیه یه ابدال اولنور مثلا میاموز ونیاموز کبی
حرف الواو فارسیده واو اوج وجه اوزره مستعملدر اول کلمتین میاننده
واقع اولان واو عاطفه درنتکم عربیده دخی عاطفه اولدیغی کبی لکن عربیده
دائما مفتوحه اولور واحیانا محذوفه اولورفاما که فارسیده اکثری واو یازیلور
لکن ماقبلنده معطوف علیهك آخرینك ضمیله اکتفا اولنوب تلفظ اولنمار مثلا
لب ودندان کبی مکر ضرورت وزن اوله اول زمان معطوف علیهك ضمه سنی
اشباع وواوی اسکان ایدرلر همام تبریزی بیت برسرو چشم من کذرکن تا
جوباری بکل بیار آبی ❁ باخود ضرورت محل اوله اول وقت کاهی واو مفتوح
تلفظ اولنور شاهی بیت مایکدل و یکروی نخنین وان کل رعنا ❁ افسوس که
ازهر طرفی روی دکرداشت ❁ وکاهی مکس[illegible]ر تلفظ اولنور شیخ سعدی مثنوی
بچه کار آیدت زکل طبق ❁ ازکلستان من [illegible]ورقی ❁ آن کلستان پنج روز
وشش باشد ❁ وین کلستان همیشه خوش [illegible] ❁ ایشته بو تفصیل اکر
معطوف علیهك آخری حرف مد یاخود هاء رسمیه [illegible]ولمازسه بوقکه انلردن
بری اولورسه بودرت صورتدر واو عاطفه ضمله حرکه و بر یلو[illegible]لا داناو بینا
وکبسو ودندان وبینی وبروت و بنده وچاکر کبی وکاهی واوك ضمه سنی اشباع
ایدوب برسبب خفیف پیدا ایدرلر شاعر بیت پارسا ورند وصوفی ظریف
وصفای من شده دروقتها ❁ ثانی آخر کلمه یه واو لاحق اولوب ماقبلنك
حرکه سی واوجنسندن اولنجه خراسانیلر عندنده ادات تصغیر اولور ثالث
کلمهٔ واحده میاننده کانه جوهر کلمه دن جزؤ واقع اولان واوکه ماقبلی مضموم
اولور بودخی اوج نوع اوزره در اول واو معروفکه حرف مد اولور مثلا
خورو دو روز وی کبی ثانی واو مجهول که انجق خطه یازیلور لکن اوقنماز
مثلا غور وشور کبی ثالث واو علامتکه اماله علامتیدر یا بین الفتح والضم
اوقنمغه علامتدر مثلا خواجه وخواهر کبی یاخود بین الفتح والکسر اوقنمغه
علامتدر مثلا خویش وخوید کبی لکن بین الفتح والکسر صورتنده واو علامت
قاعدهٔ مطرده دکلدر نتکم شیر بمعنی الاسد ورپش بمعنی القرحة تخلف ایلدیکی
کبی فاحفظ حرف الهاء بدی وجه اوزره مستعملدر ١ نسبت ٢ لیاقت ٣

مقدارزمان ٤ رابطه ٥ رسمیه ٦ اصلیه ٧ زائده بو یدی هادن انجق هاء اصلیه
وهاء زائده اوقنورماعداسی اولان بش ها انجق ماقبلنك فتحنه علامتدر اول
نسبت ایچون ایدی مثلا نابه هاسی کبی حرارته منسوب معناسنه ثانی لیاقت
ایچون ایدی که علامت جمع اولان الف ونوندن صکره کتورر لر مثلا شاهانه
دیرلر شاهاره لایق معناسنه شمس فخری بیت شاه فرزانه شیخ ابو اسحق * که همه
کار اوست مردانه ❋ ثالث مقدار زمان ایچون ایدی مثلا دهساله دیرلر اون سنه
مقداری معناسنه خواجه حافظ بیت می دوساله ومحبوب چارده ساله * همین
بس ست مرا صحبت صغیر وکبیر رابع رابطه ایچون ایدی یعنی وظیفه معناسنی مفید
اولور خواجه سلمان بیت گرچه کوی تو کند کعبه همه عمر طواف ❋ پیش روی
نو بروقبله همه روز نماز ❋ خامس هاء رسمیه ایدی انجق ماقبلنك فتحنه علامت
اولور بشقه معنی افاده ایتمز شوقدر که لفظ کهولفظ چه ده هاء رسمیه نك ماقبلی
مفتوح اولماز بلکه مکسور اولور مثلا بنده وگریه کبی بو هایه هاء علامت دخی
دیرلر بو هاء رسمیه حالت توصیفده وحالت اضافتده هاصورتنده یاز یلور یاء تحتیه
مکسوره کبی اوقنور کاهی اوزرینه برهمزه صورتنده عین بدرا وضع اولنوب
همزه مکسوره کبی اوقنور بنده دانا وبنده پادشاه کبی واگر آخرینه
علامت جمع اولان الف ونون لاحق اولورسه هاء رسمیه کاف فارسیه مفتوحه یه
ابدال اولنور بندگان وخواجگان کبی واگر آخرینه یاء تحتیه نسبیه ویاء تحتیه
مصدریه لاحق اولنجه هاء رسمیه کاف فارسیه مکسوره یه ابدال اولنور مثلا
بندگی کبی کاهی وحدت یاخود خطاب ایچون هاء رسمیه اوزرینه برهمزه
صورتی عین بدرا یاز یلور مثلا بنده کبی بربنده یاخود بنده سك معناسنه
کاهی ضرورت وزن ایچون برحرف ساکن اقتضا ایدر اولزمان ضرب مجا
هاتلفظ اولنمق قبحدر افصح بودر که فتحه یی سلکه رك تلفظ ایلیه شویله که
نه ضرب مجا ها اوله ونه ضرب مجا الف اوله لطیفی بیت ای شاه ستمگروی دلبر همه
رعنا ❋ تاکی دل بیچاره باشد بغرافت خون ❋ سادس هاء اصلیه ایدی بو هاء
اصلیه بهرحال یاز یلور و تلفظ اولنور که مثلا به وکه هاری کبی سابع هاء زائده
ایدی بو هانك وجودی وعدمی افاده ده سیاندر مثلا همی هاسی کبی فائده
عربیدن منقول اولوب آخرنده تاء تأنیث بولنان کلمه لر حکمنده آخرنده هاء رسمیه
اولان کلمه لر کبیدر مثلا نمره وطلحه هاسی کبی نهایت عربیده تلفظ اولنور فارسیده
اولنماز مکر تاء مصدر اوله انده ایکی وجه جائز اولور یا بودر که هاء رسمیه صورتنده

یاز یلور وهاء رسمیه معامله سی اولنور یاخود تاء اصلیه کبی تا یاز یلور وتا اوقنور مثلا
دولت وسعادت کبی اکثری دخی بودر حرف الیاء بو یاء تحتیه اون بروجه اوزره
مستعملدر ١ خطاب ٢ اسناد ٣ توصیف ٤ مصدریه ٥ نسبت
٦ وحدت ٧ تنکیر ٨ لیاقت ٩ استعداد ١٠ حکایت حال ماضی ١١
زائده بو حرف یابو معنالرك هر برنده دائما کلمه لرك آخرینه لاحق اولوب وکندی
ساکن وماقبلی مکسور اولور مگر کیم مابعدنده شین ومیم ضمیر اوله اول وقت یاء
مذکوره مفتوحه اوقنسه ده جائزدر کما سبق فی الشین والمیم شاعر بیت من عاشق
بیچاره ام دانستیم همت بکن * چون هر که تود نستش همت کنی ای مرشد اول
خطاب ایچون ایدی چونکه یاء تحتیه ضمیر متصل خطابدر عربیده تاء خطاب
کبی مثلا ترکیده ایلدك عربیده فعلت فارسیده کردی دیرلر محمد صوفی رباعی
ای آنکه مرا بمدح افزون کردی * وز دائره سپهر بیرون کردی * همکاره ما یزد
بیچون کردی * گر نیست مرا تو هست اکنون کردی * بو مذکور یاء خطاب
کاهی ماضی یه لاحق اولور کما سبق آنفا کاهی مستقبله لاحق اولور
مثلا کنی کبی ایلرسك معناسنه کاهی اسمه لاحق اولور مثلا چونی
کبی نیجه سك معناسنه وله ایضا رباعی ای دوست که کفتی محمد
جونی عبشت باداهمیشه در افزونی ❋ ایستاده بزیر آسمان چون آنم
کایستاده بر بردار باشد خونی ❋ وکاهی بیان خطاب ایچون ضمیر منفصل
اولان تو لفظنه ایکی یاء تحتیه الحاق ایدوب بری مکسوره بری ساکنه اولور
مثلا تویی کبی سن سك مقامنده نتکم اون التنجی قطعه نك بیت ثانی عشرنده کلور
وکاهی ضرورت قافیه وترخیم ایچون یاء خطاب حذف وماقبلی اسکان اولنور
شیخ سعدی بستانده شمعك پروانه یه مخاطبه سنده دیر مثنوی ای مدعی عشق
کار تو نیست * که نه صبر داری نه یارای ایست ❋ تو یکبر از پیش یك شعله خام
من ایستاده ام تابسوزم تمام * وکاهی یاء خطاب استفهام معناسن متضمن
اولور لکن ادات استفهام اولماز مثلا شنیدی ودیدی دیرلر ایشتدکمی وکوردکمی
معناسنه لطیفی بیت دیدی که چه کرد اشرف خر ❋ او مخلله بردوجانی یك زر ❋
وکاه یاء خطاب ایله لاحق اوله جغی فعلك ارا سنده ادات ربط اولان است کیررده
ترکیده مش معناسنی مفید ومتضمن اولور مثلا دادی وکردی کلمه لری ویردك
وایله دك معنالرینه ایکن تی داد سوکردستی دینسه ویرمشسك وایلمشسك
معنالرینه اولور ثانی یاء اسناد ایدی که مسند الیهی مسنده ربط ایچون ادات ربطدر

عربیده ضمیر فصل فارسیده است ترکیده درلفظلری کبی لکن دائما مسندده لاحق
اولوب کندو ساکن ماقبلی مکسور اولور وقوعی تبریزی بیت بوده‌ام از تاب عشقت
همچو زر کامل عیار ❊ او بداند قدر زر راهر که باشد زرکری ❊ حاصلی بو بیتده
یاء اسناد زرکری یاسیدر کاهی بو یاء اسناد حذف اولنوب ماقبلنك کسریله اکتفا
اولنور شاعر بیت تو مرا معشوق من افتادهٔ بی چاره‌ام * از زمان نو خرامی ابهنکام
کبر ❊ اصلی یا ایله معشوقی ایدی ثالث یاء توصیف ایدی که صفتی موصوفه
ربط ایچون صفته لاحق اولور لکن لحوق واجب دکل یعنی کتورلمسه ده
جائزدر مثلا مرد دانایی کبی شاعر بیت زنی را بوده‌ام عاشق ندانم چاره‌اش اصلا
مکر همت کندك دم مرا بد مرد دانایی * کانه بوربط فارسی به مخصوصدر یعنی
نظیری عربیده وترکیده بولنماز رابع یاء مصدریه ایدی که آخر کلمه‌یه لاحق اولور
لاحق اولدیغی کلمه کرك مرکب اولسون مثلا زرکری کبی قویمجیلق معناسنه
کرك بسیط جامد اولسون مثلا ش...دی کبی صوقلق معناسنه کرك بسیط مشتق
اولسون مثلا شکیبایی کبی صابرلك معناسنه میرزا قلی بیك بیت فراق میکشد واین
زمان میکوید ❊ سرای انکه ک... تکیه شکیبایی ❊ کاهی اولور که بو صورتده
یا حذف اولنوب ماقبلنك ک...ریله اکتفا اولنور مثلا نیکی مقامنده نیك
وبدی مقامنده ...جرلر کاتبی بیت بد من دائما اندیشه داری ❊
نه نیکست ...چنین ...کوییندیش ❊ آخرنده هاء رسمیه اولان کلمه‌یه لاحق
اولنجه هاء رسمیه کافه ابدال اولنور دیو هاباینده بکدی خامس یاء نسبت ایدی
چونکه یاء مخففه عربیده نسبت ایچون اولدیغی کبی فارسیده دخی نسبت ایچون
اولور لکن عربیده مشدد فارسیده مخفف سا کندر مثلا عربی وعجمی کبی عربه
وعجمه منسوب دیمکدر جامی بیت فهم رازش نکنم او عربی من عجمی لاف مهرش
چه زنم او قرشی من حبشی * کاهی اولور که یاء نسبتدن مقدم تاکید ایچون
بر نون ساکن زیاده ایدرلر طاشدن وتوجدن یاپلمش نسنه‌یه سنکین وروبین دیرلر
وآتشه منسوب دیمکه اتشین دیرلر نظم لا ل بیت تبر دندان سم سم آتشین دم
اعابی زهره ومی نیش تو أم * وکاهی تاکید نسبت ایچون یادن اقدم برالف ونون
زیاده ایدرلر مثلا دیار پهلوه منسوب که پهلوانی دیرلر اول دیاره منسوب اولان
لسان مراد اولنور شاعر بیت کشاده زبان وجوانبست هست سخن
کفتن پهلوانبست هست * بو یاء نسبتدن اسبق الف ونون زیاده ایتمك
عربیده دخی جاریدر مثلا نورانی وظلمانی کبی نوره وظلمته منسوب دیمك اولور

بلکه

بلکه عربیده اصلدر فارسیده اکتفاسدر وکاهی فارسیده الف ونوندن صکره
یاء نسبتی هاء رسمیه‌یه ابدال ایدوب مثلا ملوکانه دیرلر لکن اصح اولان هاء رسمیه
مذکوره هاء لیاقتدر کما سبق فی بیان الهاء سادس یاء وحدت ایدی لاحق
اولدیغی کلمه‌نك وحدتنی مفید اولور شیخ سعدی بیت ظالمی را خفته دیدم نیم روز
کفتم این فتنه است خوابش برده به * سابع یاء تنکیر ایدی شمس فخری قطعه
سر من کشته کشتم هر دیاری * ندانم مثل خسرو شهریاری * جمال الدین
ابو اسحق که اورا * نباشد در وزور وزم مر دیاری * بو یاء تنکیرك یاء وحدت ایله
فرقی دقیقدر فارسیده وقوف تامی اولان بیلور فتأمل ثامن یاء استعداد ایدی که
لاحق اولدیغی کلمه‌ده تهیأ واستعداد معناسنی مفید اولور مثلا کفتنی وخوردنی
دیرلر سویلنه جك ویه جك معنالرینه یعنی سویلمکه حاضرلنمش سوز ویمکه
حاضرلنمش طعام دیمك اولور نتکیم قتله مستحق آدمه کشتنی دیدکلری کبی سیفی
بخاری بیت شمع در مجلس اکر با تو دم از نور ز... * کشتنی سوختنی باشد وآویختنی
تاسع یاء لیاقت ایدی که لیاقت معناسنی مفید اولور مثلا آوردنی کبی کتورمکه
لایق نسنه معناسنه هاتفی بیت ز آوردنی‌های شاهانه نیز * دران عرضکه
برد بسیار چیز ❊ بو بیتده آوردنی پیکش معناسن... یاء لیاقت ایله یاء استعدادك
فرقی اعتباریدر فلا تغفل عاشر حکایت حال ماضی ... که اکثری بالذات
فعل ماضی آخرینه لاحق اولور مثلا آمد کلدی معناسنه ایکن آ...دی دینسه
کلدی ایدی معناسنه اولور فرخی بیت کر بذیرفتی نکارا خویش قربان کردمی
کر قبولت آمدی ترك سر وجان کردمی * کاهی احیانا اسم یاخود ادات آخرینه
لاحق اولور لکن ینه معناده ماضی مذکوره یاخود ماضی مقدره مربوط ومتعلق
اولور شاه ناصر خسرو قطعه من زدست این خزان آخر میغان برشدم
ورنه هرکز آدمی دیدی که او عنقاستی * پشت این مست مقلد خم که کردی در
سجود ❊ ورنه در جنت امید قلبه وحلواستی * تکمله بو حکایت حال ماضینك
ترکیده اداتی ایدی لفظی فاما که عربیده مخصوص اداتی بوقدر انجق معونت
مقام ایله منفهم اولور مثلا وکلبهم باسط ذراعیه بالوصید آیت کریمه سنده کلبلری
ذراعلرین بسط ایتمشدی دیو تفسیر اولنور ایشته بو تفسیر ادات مخصوصه ایله
دکلدر مکر فعل ماضی ترکیب عربیده حال واقع اولدقده برقد ظاهره دن یاخود
قد مقدره دن لازم اولور ایشته قد مزبوره ادات حکایت حال ماضی اوله مثلا
وجاؤهم حصرت صدورهم آینده اولدیغی کبی فافهم حادی عشر یاء زائده

ابدی که آخرنده حرف مد اولان کلمه برکلمه یه مضاف اولسه یاخود برکلمه ایله
موصوف اولسه حرف مددن صکره یاء تحتیهٔ مکسوره زیاده ایدرلر مثال اضافت
عصای موسی وکیسوی دلبر وآشنای زید وعمرو کبی شاعر بیت کر بشمهٔ لطفش
شروع شرح افتد ٭ هزار خامه وکاغد وفای آن نکند ٭ مثال صفت دانای عاقل
وکیسوی سیاه وآشنای مرغوب کبی وکاهی ضرورت وزن وتحسین سعه
ایچون مضافک آخری ومعطوفک آخری وموصوفک آخری نقدر که حرف
صحیح ایسه ده کسره سنی اشباع اله بریاء تحتیه زیاده ایدرلر لکن لفظده اولور
خطده یازلمز تنبیه معلوم اولسونکه بو حروف بسیطه معانیلرینی بیان ایدرکن
شعوری مرحوم فرهنکنده بی نهایه خبط وخلل ارتکاب ایلدی فاما که
بحمد الله تعالی فقیر بر تقصیر مهما امکن تنقیح واصلاح انتخاب ایلیوب واحسن
نظامه بند ایلدم اللهم انفعنا به یارب العالمین ایشته بو مقامده بیان بسائط
رسیدهٔ انجام اولوب بعده بیان ادوات مرکبه یه شروع التزام واهتمام اولندی
وبالله التوفیق وهو نعم الرفیق ادوات مرکبه آبا همزه وباء موحدهٔ ممدوده نک
فتحلریله ادات تعجبدر مثلا آبا دا[illegible]ت دیرلر نه عجب بیلدی معناسنه فائده آبا بوندن
بشقه ایکی معنایه دخی کا[illegible]ول بمعنی جنس طعام ثانی بمعنی آشامیدن یعنی
صو وشراب وا[illegible] تشنه لر ایچمک آبا باء تجتیه ایله آبا کبی ادات تعجبدر
تنکم قطعهٔ ثانیه نک بیت سادسنده کلور ار همزه نک فتحی ورا ایله حرف
شرط اولان اکر لفظندن مخففدر شاعر بیت رفیقان را ارنباشی شفیق
بفرسنک بکریزد از تو رفیق ٭ فائده ار بوندن بشقه بیجق معناسنه ده کلور
از همزه نک فتحی وزای معجمه ایله ادوات بسیطه ده بکن ز معناسنه در
کاسبق تفصیله ابو المعانی درهجو بیت چو کونش بکذرند کبر کردون
شود از لعل سرخ نکشتوانه ٭ است همزه نک فتحی وسینک سکونی
وتاء فوقیه ایله ادات ربطدر حکم وخبر معناسنی افاده ایدر تنکم عربیده
ضمیر فصل ترکیبده در لفظی کبی حاصلی بونده اوچ بحث وار در بحث اول
است لفظی دائما آخر کلمه یه لاحق اولور لاحق اولدیغی کلمه کرک اسم
اولسون جامی بیت آمدی وآمدنت بس خوشست ٭ دیدن روی تو بجب
دلکشست ٭ وکرک فعل اولسون وله بیت کرچه کهر وار چو تیغ
آمدست ٭ بلکه کهر بار چو تیغ آمدست ٭ وکرک ادات اولسون شیخ
سعدی بیت زانکه که ترا بر من مسکین نظرست ٭ آثارم از آفتاب مشهورترست

بحث

بحث ثانی لاحق اولدیغی کلمه نک آخری اکر حرف صحیح اولورسه دائما استک
همزه سی ساقط اولوب مزبور حرف صحیح مفتوح اولور کما فی الابیات السابقة
واکر حرف مد اولورسه بونده همزه ساقط وماقبلی یا بوکه کالاول حالی اوزره حرف
مد اولور مثلا عصاست وکیسوست وراستیست کبی شیخ سعدی بیت برکدر
ختان سبزه در هوشیار ٭ هر ورقی دفتریست معرفت کردکار یاخود
همزه نک سقوطندن صکره یاء تحتیهٔ مفتوحه زیاده ایدرلر تاء ضمیر وشین ضمیرده
اولدیغی کبی مثلا عصایست وکیسو یست وراستی یست کبی یاخود واو مدّ ویاء
مدّه فتحه ویررلر مثلا کیسوست وراستیست کبی واکر هاء رسمیه اولورسه
اکثری حالی اوزره همزه وماقبلی ایکیسیده مفتوحلردر کمال خجندی بیت
ز سر تا پا کلی ای شاخ نازک ٭ که برکت شیوه است ومیوه ات ناز ٭ وکاهی
احیانا همزه وهاء رسمیه ایکیسیده اسقاط اولنوب وصل ایدرلر مثلا بنده است
مقامنده بندست دیرلر حکیم ناصر خسرو بیت صورت علی ترا باید الفیدن
چهد در توا بزدآفریدست آنچه در کس نا فرید ٭ اصلی آفریده است ایدی
تنبیه حرف صحیح بو مقامده حرف مدّه مقا[illegible]در فلا تغفل بحث ثالث دائما
همزهٔ است خطده ساقط اولور لفظدن ساقط [illegible]لدیغی کبی مکر آخرنده
هاء رسمیه اولان کلمه یه متصل اوله خطده ثابت اولسه د[illegible] ساقط اولسه ده
جائزدر تنکم صورت سابقه لردن منفهم اولور فائده همدخی است اسمر لفظندن
مخفف اولوب فاطر معناسنه ده کلور کذا فی فرهنک جهانکیری اکر همزه نک
وکاف فارسیه نک فتحلری ورا ایله حرف شرطدر عربیده ان کبی خواجه حافظ
بیت اکر آن ترک شیرازی بدست آرد دل مارا ٭ بخال هندویش بخشم سمر
قند وبخارارا ٭ اکرچه بمعنی او وصلیه وان وصلیه صائب بیت اکرچه سایه ام
منشور دولت در بغل باشد ٭ برای استخوان سر کشند دائم چون هما باشم ٭
اند همزه نک فتحی ونونک سکونی ودال ایله است لفظ نک جمعیدر دائما آخره
لاحق اولور حاصلی است لفظنده جاریه اولان ابحاث ثلثهٔ سابقه بونده دخی
جاریه در مثلا سرند وجانند وکیسوند وکیسو یند وبنده اند وبندند وامثالی
کبی کاهی اولور که مفردی اولان است برنده ثابت ایکن آخرینه اند الحاق
ایدرلر لکن مقصود جمع در ایجق است تحسین لفظ ایچوندر حکیم سنائی بیت
ان کروهی که نورسید ستند ٭ عشوه راجان وزر خرید ستند ٭ فافهم
فائده اند بوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول اوندن نقصان عدد

معناسنه عربیده نیف و بضع کبی ثانی ابد وارا ولمق معناسنه ثالث بمعنی شك
وشبهه رابع براغاجدر که مهك دخی دیرلر عربیده سوس دکلری کبی در اندر
همزه نك فتحی ونونك سکونی ودالك فتحی و را ایله ظرفیت ایچوندر عربیده
فی ترکیده ده فارسیده در کبی شاعر بیت اکر پرسی زمن راه صفا چیست صفا
اندر وصال اندر فنا یست* کاهی باء موحدهٔ بسیطه ده ذکر اولندیغی وجه
اوزره بعض کلمه نك اولنه باء موحدهٔ مفتوحه داخل وآخرینه اندر کلمه سی لاحق
اولور نتکم شیخ سعدی کلستان افتتاحنی و بشکر اندرش مزید نعمت عنوانیله
تصدیر ایندیکی کبی ایشته بو مقامه مناسب اولان باء موحده ده بچن تفصیلی
اجرا ایله فائده اندر بوندن بشقه ایکی معنایه دخی کلور اول اوکی معناسنه نتکم
اوکی بابا بدر اندر دیو یکرمی اوچنجی قطعه نك بیت خامسنده کلور ثانی بمعنی
درون یعنی داخل وباطن با باء موحدهٔ مفتوحهٔ ممدوده نك فتحیله اوچ معنایه
کلور اول بمعنی الصاق عربیده ب جاره کبی ثانی بمعنی مصاحبت عربیده مع
ترکیده ایله کبی ایکی معنایه کمال خجندی رباعی خصمم که بکفت وکودر امد بامن
ریشی چو جوال دیدمش تادامن* کفتم که دران ریش دوم عقلم کفت باسك
بجوال در نشاید رفتن ثالث بمعنی مقابله خواجه سلمان مصراع محیط با تو بروز
سخا نکبرد بای [illegible] بمعنی باء بسیطه و باء مرکبه برلری معنالرنده ده کلور فائده
باء مرکبه بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اول بمعنی ذو وصاحب میر نظمی
بیت اکر بی نوا و اکر بانوا* هر آینه آخر رود این سرا* ثانی بمعنی طعام که
اصلی آبا ایدی کا سبق ثالث باد لفظندن مخففدر اولسون معناسنه بار باء
موحدهٔ ممدوده نك فتحی و را ایله ادات نسبتدر مثلا مشکبار واشکبار کبی باقی
معنالری یکرمی برنجی قطعه نك بیت اولی شرحنده کلور فائده اشکبار وصف
ترکیبی اولسه جائزدر چونکه بار لفظی باریدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل
مخففدر فافهم بان باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی ونون ایله ادات صفات مشبهه
وادات اسم فاعل که اکثری ملازمت ومحافظه معناسنی مفید اولور دائما کلمه
آخرینه لاحق اولور مثلا باغبان وکشتیبان کبی باغ بکجیسی معناسنه شیخ
سعدی بیت چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان چه باك از موج
بحر آنرا که باشد نوح کشتیبان* کاهی محافظه دن مجرد اوله رق محضا اسم
فاعل اداتی اولور مثلا دیده بان کبی کوزجی معناسنه فاما که پاسبان اکر
مطلق بکجی معناسنه اولورسه محافظه دن مجرد اولور واکر کیجه بکجیسی

معناسنه اولورسه محافظه مفهومنی متضمن اولور چونکه فرق سکزنجی
قطعه نك طقوزنجی بیتنده* پاس حفظ ایتمك دخی بر بجی ایش کیجه نك
دیو کلور وکاهی مجرد نسبت ایچون لاحق اولور مثلا بادبان کبی یلکن معناسنه
چونکه ترکیده یلکن یله منسوب دیمکدر فائده بان بوندن بشقه اوچ معنایه دخی
کلور اول مختصر بانك بمعنی آواز ثانی بمعنی اسیر ومحبوس ثالث عربیده فستق
البان دیدکلری براغاجدر فستق کبی میوه سی اولور لکن فستق دکلدر وعربیده
قضب البان دیرلر شعرا قد محبوبی تشبیه ایدرلر بر باء موحده نك فتحی ورا ایله
ادات اوله رق درت معنایه کلور اول بمعنی استعلا عربیده حروف جاره دن علی
معناسنه جامی بیت چیره کن بر شجر سدره چمن* بر سر شاخ کن از بیخ شکن
نوعی خوشانی بیت بر آهنکی زنم ناخن بمضراب* که از آب آتش وز آتش چکد
آب ثانی ظرفیت ایچوندر عربیده فی ترکیده ده کبی مثلا فلانده مقامنده بر فلان
دیرلر وله بیت قافیه آنجا که نظامی نواست* بر که ز قافیه جامی سزاست* ایشته
بو صورتده بر کلمه اولنده باء بسیطه آخرنده بر مذکور جمع اولسه نه کونه
اوله جغی باء بسیطه ده بکدی ثالث بمعنی نزد که عربیده عند معناسنه شاعر
بیت رفتم بر طبیب که پرسم علاج درد* چون [illegible] ام شنید وروان در فراز کرد
رابع تحسین لفظ ایچون اوائل مشتقاته ومصادره داخل اولور اسقاط
اولنسه معنایه خلل کلمز ابو المعانی بیت عشق انداخت آتش غم بر تنم
از تف دل سر بسر بر جسته شد* فائده بر لفظی بونلردن بشقه اون درت معنایه
دخی کلور نتکم تفصیلی اوتوز برنجی قطعه نك ایکنجی بیتی شرحنده کلور
فانتظر بی باء موحدهٔ ممدوده نك کسریله ادات نفیدر که عربیده لا ترکیده سز ایله
تعبیر ایدرلر مثلا بی دل کبی کوکل سز معناسنه شیخ سعدی بیت کر کسی وصف
او ز من پرسد* بی دل از بی نشان چه کوید باز* وکاهیجه حرف سلب اولور
عربیده لا فارسیده نا ترکیده دکل کبی لکن هر برده مطرد اولماز مثلا ناکس دیمکده
بی کس دینلمز چونکه ناکس آدم دکل معناسنه بی کس آدمسز دیمکدر تا مثنات
فوقیهٔ ممدوده نك فتحیله ادات اوله رق اون معنایه کلور دائما اوائل کلماته داخل
اولور اول بمعنی ابتداء غایت عربیده من ترکیده دن فارسیده از کبی حافظ بیت
تا شدم حلقه بکوش در میخانهٔ عشق هر دم آید غمی از تو بمبارکبادم* ثانی بمعنی
انتهاء غایت عربیده الی کبی وله ایضا بیت آنم که یك دم از تك وناز م شکیب نیست
تا مکه ومدینه نکیدم حبیب نیست* صائب بیت صائب بکش از چهرهٔ معنی

ورق لفظ تا کی ز برون سیر کنم تاغ ازم را * کاهی بو تاء مز بوره نك مابعدنده بر باء
موحدهٔ مفتوحه کتورب معناسنی تاکید ایدرلر مثلا تابشر وتابسحر کبی شاعر
بیت ار بکنی خواهش وصـل دلارام را * تا بسحر آه کن تا برسی مقصدت
ثالث ادات عرضدر حکیم فردوسی بیت بفرمود تا رخش رازین کنند * دم اندردم
نای زرین کنند * رابع ادات تحذیر که عربیده کلا فارسیده زینهار کبی ترکیده
صاقین دیرلر شیخ سـعدی بیت تانکنی خدمت سـلطان دلیر * تیغ وسنان
رو ید از اندام شیر * خامس مادام معناسنه مولانا جامی بیت تادر آید بشتر کشته
سوار * بود کردون شتران کرده قطـار * سادس ادات تعلیل که عربیده کی کی
اطبق بیت ازمهد تا بلحد بیاموز و پاك زی * تاز دحق وخلق جهان معتبر شوی
حاصلی مصراع ثانیده اولان تا دات تعلیدر سابع ادات توقیتدر کمال اسماعیل
بیت تا جهانست صدر عادل باد * فیض جودش جو عدل شامل باد * ثامن ادات
شرط که عربیده ان فارسیده کر کبی اهلئ شیرازی بیت تا پریشان نشود کار
بسامان نشود * شرط عقلست که تا بن نشود آن نشود * تاسع ادات تعجبدر
نه عجب معناسنه درشاهی بیت نخل قدت که آب کل و یاسمین بریخت * تادر کدام
آب وهوا حاصل آیدست * ...ی بت من بس زانوی غم تا یار همزانوی کیست
خاطر من سوی او تا ...ر اوسوی کیست * عاشر ادات تشبیه که عربیده مثل
وفارسیده مانند کبی کاتبی رباعی چون خواجه نظـام نیست بزم آرایی
بی صوت خوش مباد جایی جایی * هر ساز که هست نای آن بتوان یافت
تنبور و بست انکه ندارد تایی فائده بونلردن بشقه لفظ تاسکز معنایه دخی
کلور تکم تفصیلی ایکنجی قطعه نك بیت ثانی شرحنـده کلور ما تنظر
تر تاء فوقیه نك فتحی ورا ایله اسم تفضیل اداتیدر دائما آخر کلمه یه لاحق اولور
مثلا فزونتر وکمتر کبی ارتغیرق واکسکرك معناسنه شاعر بیت چو کردد ابر دولت
رتو بربار فزونتر باش همچون شاخ پربار فائده تر لفظی بوندن بشقه ایکی
معنایه دخی کلور تکم بیانی اللی برنجی قطعه نك بیت اولی شرحنده کلور
چون جیم فارسیه نك ضمی وواو مجهول ونون ایله اوچ معنایه کلور اول ادات
تشبیهدر تکم چون کبی دیو اوچنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کلور ثانی
ادات سؤال عن الحال که عربیده کیف ترکیده نه حال ایله تعبیر ایدرلر ثالث ادات
تعلیلدر که عربیده اذ ولام جاره وترکیده نه کبی بو ایکی معنایه علی الترتیب
شیخ سـعدی بیت چون ننالم تلخ ازدستان او چون نه یم در حلقهٔ مستان او

چونکه ادات علتدر چو مذکور چون لفظندن نونك حذفیله مخففدر
مذکور اوچ معنایه کلور مثال ادات تشـبیه خواجه حافظ بیت چو باد عزم
سر کوی یار خواهم کرد نفس ببوی خوشش مشکبار خواهم کرد * مثال ادات
سؤال عن الحال وله ایضا بیت چو با حبیب نشینی و باده پیمایی * بیاد دار محبان
باد پیمارا * بو بابده لفظ چو وقت وزمان معناسنه اولسه ده جائزدر علی ما
صرحه الشعوری مثال ادات تعلیل شیخ سـعدی بیت چو پرد سخنکوی
فانی شود * مرور اسخن عمر ثانی شود * چه هاء رسمیه ایله جیمك فتحی صورتنده
ادات تصغیردر وکسری صورتنـده ذوی العقولك غیریدن سؤال در دیو
جیم بسیط ده تفصیلی کچـدی فارجع چه چیز یعنی ای شئ که عرب تخفیف
ایدوب ایش دیرلر ترکیده نه نسنه معناسنه چونکه چه آنفا کچدی چیز نسنه دیو
یکرمی بدنجی قطعـه نك بیت اولنده کلور چه عجب ادات تعجبدر نه عجب
معنـاسنه دار دال ممدوده نك فتحی ورا ایله فی الحقیقه داشتن لفظندن امر
باخود اسم فاعل مخففدر اکثری وصف ترکیبی اولور مثلا جهاندار کبی جهان
طوتیجی معناسـنه یعنی دنیا محافظه ایدیجی شاعر بیت جهاندار وجم قدر
وکیتی پناه * که خورشید ملکست ظل آله * لکن کاهی ادات نسبت دخی اولور
مثلا مالدار کبی مالی آدم معناسنه شاعر بیت کرمداران عالم رادرم نیست
درمداران عالم را کرم نیست * دان دال ممدوده نك فتحی ونون ایله خاصـهٔ
اسم مکان اداتیدر دائمـا آخر کلمه یه لاحق اولور مثلا جزدان ونمکدان
وجامه دان کبی فاما که هم ستان اسم مکان وهم اسم زمان اداتی اولور فقط برینه
مخصوص دکلدر کاسیجیء همدخی مظروفی احاطه یه کاهی اختصاصی
وار در مثلا نمکـدان فقط طوز قابنه دیرلر اما عربستان بویله دکلدر
بو تقدیرجه خانه دان ایکی معنایه کلور بری صاحب خانه وبری حرم واهل بیت
وزوجه معنـاسنه شیخ سـعدی بیت بابدان یار کشت همسر لوط خاندان
نبوتش کم شد فائده بوندن بشقه دان امر حاضر اولور بیل معناسنه ووصف
ترکیبی اولور مثلا سخندان کبی سوز بلیجی معناسنه مصدری دانستن لفظیدر
در دالك فتحی ورا ایله ایکی معنایه در اول ادات ظرفدر عربیده فی معناسنه
ترکیده ده کبی جامی بیت تا که در بن بادیهٔ هولناك * از سر افلاك تبفتی بخاك
بو صورتده برکلمه اولنده باء بسیطه آخرنده در مذکور بولنسه ظرفیتی افاده
ایلدیکی تفصیلی باء بسیطه بیاننده کچدی شیخ سـعدی بیت بدر بادر منافع

بی شمارست* اکر خواهی سلامت در کنارست* ثانی ادات تحسیندر اوائل
مصادره واوائل مشتقاته داخل اولور لطیفی بیت شدم خوار و بی چاره
ای چاره کر رهی رابچشم کرم درنکر* نکته درلفظی اوائل مصادر ومشتقاته
ادخال اولنجه اکثری تحسین لفظ ایچون اولورکه حذف اولنسه معنایه
خلل کلمز کاهیجه درحذف اولنسه بعض محلده معنی اشقه درلو اولور
مثلا دریافتن فهم وادراک معناسنه ایکن یافتن دینسه فقط بولمق معناسنه
اولور فائده لفظ در بوندن بشقه یدی معنایه دخی کلور نتکم تفصیلی
فرق التنجی قطعه نک بیت رابعی شرحنده کلور را راء مهملهٔ ممدوده نک
فتحیله عربیده لام جاره معناسنه درالتی وجه اوزره استعمال اولنور اوّل بمعنی
تعلیل خواجه حافظ بیت خدارا داد من بستان ازوای شحنهٔ مجلس* که می
بادیکری خوردشت باماسر کران دار دثانی بمعنی تخصیص ابوطالب کلیم
بیت دومصراع ازسبکروحی کاری آنطورمی باید* که در پروازشهرت بال باشد
مرغ معنی را* ثالث ادات مفعولدر ترکیده اک برینه مفعول اولان کلمه نک
مقابلنه کوره آخرین یا مفتوح ایدوب بعده بهاء رسمیه یازرلر یاخود مکسور
ایدوب بر یاء تحتیه یازرلر مثلا زیدرا کوردیلر زیده سویله معناسنه زیدرا بیار دیرلر
زیدی کتور معناسنه ایکیسنه بردن مثال جامی بیت بادراخاک سیه ریزبفرق
خاکرا کن زنم طوفان غرق* یعنی هوایه قاره طپراق دوک باشدن طپراغی
طوفانجی سندن غرق ایله معناسنه رابع بمعنی ظرفیت که عربیده فی معناسنه
مولانا جامی بیت علم جاه بیطحا افراخت* مکه راسکهٔ دولت نوساخت
یعنی سلطنت علمنی بطحاده قالدردی مکه ده یکی دولت سکه سنی دوزدی
خامس بمعنی قسم که عربیده واو قسم کبی خواجه حافظ بیت دل می رودزدستم
صاحب دلان خدارا* دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا سادس
زائده درانجق تحسین لفظ ایچون کتورلر شاعر بیت وانکه خلق آفتاب
نکوبندش* راستی رابچشم من نه نکوست* فقط راستی ایله معنی تمام اولور
زار زای معجمهٔ ممدوده نک فتحی ورا ایله ادات اسم مکاندر ستان کبی دائما
آخره لاحق اولور لکن ستان ایله فرقی مثلا کلزار وسنبل زار وچمزار دینسه
کللک وسنبللک وچمنلک دیمک اولور کلستان وسنبلستان وچمنستان دینسه
کل یری وسنبل یری وچمن یری دیمک اولور محصلی ستان یری ایله زارلک ولق ایله
تعبیر اولنور میر نظمی بیت سرابا وده آن صحرا نمکذار* کذشتن مرغ از

انجا بودیر از* سؤال ناظم تحریر قطعهٔ رابعه نک بیت ثالثنک مصراع اوّلنده
کلزار وکلستان کلمی چوق یردخی کلشن بیور دیغی بوفرقه منافی دکلمی
جواب زارایله ستان بربری معنارینه کلدیکندن بشقه مصراع مزبور حاصل
معنا بی بیاندر نتکم ناظم تحریر دیباجه ده نیجه سین حاصل معنی یازدم دیو
بیورر فاحفظ فائده زار بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور نتکم تفصیلی
یکرمی برنجی قطعه نک بیت خامسی شرحنده کلور زهی ادات تعجبدر
نه عجب معناسنه نتکم نه عجب دیو سکزنجی قطعه نک اوّلنده کلور سار سین
ممدوده نک فتحی ورا ایله درت وجه اوزره مستعملدر اوّل ادات اسم مکاندر
ستان کبی آخره لاحق اولور مثلا کوهسار ونمکسار طاغ محلی وطوز یری
معناسنه مختاری بیت بکتفسار برآور دزانوز اوبار بچشم خانه فرورفته
دیده از ناهار* ثانی ادات تشبیهدر بودخی آخره لاحق اولور مثلا مشکبار
دیرلر مشک کبی معناسنه شاعر بیت شکوفه دمیدی ازان صدهزار* همه
لاله رنک وهمه مشکبار* ثالث ادات نسبت اولور آخره لاحق اولور مند کبی
مثلا خاکسار کبی طوپراقلو معناسنه نتکم فرق ایکنجی قطعه نک بیت ثامنده
کلور رابع لاحق اولدیغی کلمه یه باش معناسنی مفید اولور مثلا چاهسار
ورخسار کبی قیوباشی ویکاق باشی دیمک اولور کال باشی زاده بونه دخی
تصرف خاص ایدوب بیورر که سار باش معناسنه اولدیغی ایچون بومعنایی
مفید اولور فقیر دخی شویله فهم ایدرمکه بوصورتلرده اصلی مثلا سارچاه
وساررخ ایدی تخفیف ایچون مضاف الیه مضاف اوزره تقدیم اولندی
فاما که ناظم تحریرک یکرمی بدنجی قطعه نک ایکنجی بیتنده رخسار یکاق دیو
بوکاسافی دکلدر چونکه ارباب لغت کاهی الفاظ مشترکه والفاظ مجازیه
تفسیری ارادایدرلر فلا تغفل فائده بوندن بشقه سار لفظی اوچ معنایه
دخی کلور اوّل دوه معناسنه عربیده جمل فارسیده شترکبی ثانی باش معناسنه
سرکبی مثلا باشی اشاغه اولانه نکونسار دیدکلری کبی ثالث خوش صدالو
وسیاه وبیاض بنکلو برقوش معناسنه ستان سینک کسری وتاء فوقیهٔ
ممدوده نک فتحی ونون ایله ادات اسم مکان وادات اسم زماندر مثال اوّل
شهرستان وسنکستان وکلستان کبی شهرمحلی وطاش محلی وکل مکانی معناسنه
مثال ثانی تابستان وزمستان وبهارستان کبی یای فصلی وقیش فصلی
وبازفصلی معناسنه فائده بوندن بشقه ستان لفظی درت معنایه دخی

کلورا وّل ارقه اوستنه یا ثمق معناسنه عربیده اسلنقا کبی ثانی مخفف آستاندر ایشك معناسنه ثالث بمعنی صبر وطاقت رابع قرقنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلن ستادن لفظندن امر حاضر ووصف ترکیبی اولور مثلا دلستان کبی کوکل الیجی معناسنه همان بو اجلدن دلستان دلبر دیو اون بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلورستان آل دیو اللی برنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور
فرو فانك وراء ممدوده نك ضمّلر یله تحسین لفظ ایچون اوائل مصادر ومشتقاته ادخال اولور مثلا فرور فتن کبی شاعر مطلع چه خسبی چند ای صبح سبه روی* باب چشم من رخ را فروشوی* فائده بوندن بشقه فرو اوچ معنایه دخی کلور تفصیلی یکرمی اوچنجی قطعه نك بیت سابعی شرحنده کلور
کار کاف فارسیهٔ ممدوده نك فتحی ورا ایله ادات مبالغه در کاهی ماضی صیغه سی اوزره اولان اسم مصدر آخرینه لاحق اولور مثلا رستکار کبی مبالغه ایله خلاص بولیجی معناسنه عربیده نجی کبی چونکه رستن مصدردر نجات معناسنه شیخ نظامی بیت سکالندهٔ کاروان وقت کار* ز دشمن بدشمن شود رستکار* وکاهی امر صیغه سی اوزره اسم مصدر آخرینه لاحق اولور مثلا آموزکار کبی کثیر التعلم والتعلیم معناسنه چونکه آموختن مصدردر بمعنی التعلیم والتعلم هم لازم وهم متعدی اولور حتی لازم اوله رق آموختن اوکرنمك دیو فرق ایکنجی قطعه نك بیت تاسعنده کلور عزیز نسفی قطعه هرانکو نیاموزد آموزکار* همه دانش از کردش روزکار* که تا آنچه ماندست از و یادکار* بود دیکران را چه آموزکار* وکاهی اسم جامد آخرینه لاحق اولور مثلا راستکار کبی مبالغه ایله طوغری ایش او وعمل صالح معناسنه بو تفصیل معلوم اولدیسه قطعهٔ اولی نك بیت ثانیسنده کلجك پروردکار اوّل قبیلندن آمرزکار ثانی قبیلندن کردکار ثالث قبیلندن اولور فلا تغفل تتمه معلوم اولسونکه ستمکار وطلبکار کنهکار وثنا کار وظلمکار لفظلرینك اواخرنده کی کارك کافلری فارسیه در فاما که عوام تحریف ایدوب عربیه تکلم ایتمشلردر تنکم بعض فرهنکلرده ستمکار با کاف فارسی دیو قید وضبط اولندی یاخود احتمالکه فی الاصل کاف عربیه اوله چونکه کار ایش دیو یکرمی ربجی قطعه نك بیت سادسنده کلور یعنی امثلهٔ مزبوره نك اصللری اضافتله کار ستم وکار ظلم وکار ثنا وکار کنه وکار طلب ایدی مضاف الیهلر تقدیم اولنجه وصف ترکیبی اولوب ظالم ومثنی ومذنب وطالب معناسنه اولدیلر

کاه

کاه کاف فارسیهٔ ممدوده نك فتحی واظهار ها ایله ستان کبی هم ادات اسم مکان وهم ادات اسم زمان اولور مثال اول چراکاه وخیمه کاه وبارکاه وکریزکاه کبی خواجه حافظ بیت ازان زمان که برین آستان نهادم روی فراز مسند خورشید تکیه کاه منست* مثال ثانی سحرکاه وصبحکاه وچاشتکاه کبی وله ایضا بیت می و بخواب که حافظ بپارکاه قبول* ز ورد نیمشب ودرس صبحکاه منست* ورددن مراد مداومت ودرسدن مراد تکرار درومنکوراه ظی کاهی جمع اداتی اولان الف ونون ایله ده ادا ایدرلر یعنی صبحکاهان دیرلر مراد صبح صادق ایله صبح کاذب اولور چونکه فارسیده مخصوص ادات تثنیه اولمازهمان دائما جمعدن ما فوق الواحد مراد اولنور شاعر بیت چوشد یارنج مشبرق صبحکاهان* سفید وسرخ چون سیب صفاهان فائده بو ایکی لفظ که ستان ایله کاه اسم زمان واسم مکان اداتلریدرا اما میانه لرنده فرق واردر چونکه ستان لفظنده وفرت ومظروفنده کثرت معتبردر اول اجلدن دائما ترکیبه محتاجدر فاما که کاهده اول اعتبار اولمامغله بعض محلده یالکز استعمال اولنور مثلا کاه وبیکاه وناکاه دیرلر تنکم تفصیلی وسائر معنالری اللی برنجی بیتده کلور تنبیه بو ایکی لفظ آخره لاحق اولور لاحق اولدیغی کلمه نك آخری اسکی حالی اوزره باقی اولور مثلا ساکن ایسه ساکن متحرك ایسه متحرك اولور الا اینجاکاه مجلس معناسنه اضافتله استعمال اولنور فلاتذهل
کدام ادات استفهام در قنغی دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت رابعنده کلور آخرینه یاء تحتیه ونون الحاقیله کدامین دخی بو یله در
کر کاف فارسیه نك فتحی ورا ایله ایکی معنایه در اوّل ادات شرطدر همزه نك حذفیله اکر لفظندن مخففدر ثانی ادات اسم فاعلدر دائما آخره لاحق اولور ایکی معنایه ابو المعانی بیت مبتلای کر شد ستی کر حسودی حیله کر* نوست چاره مرورا غیر از علاجی مردنش اولکی کر بمعنی جرب یعنی او یوز فائده بوندن بشقه کر اوچ معنایه دخی کلور تنکم تفصیلی یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعی شرحنده کلور کرچه اکرچه لفظندن مخففدر کما سبق که تفصیلی کاف بسیطه بیاننده بکدی فارجع کین کاف فارسیهٔ ممدوده نك کسریله ونون ایله ادات نسبتدر دائما آخره لاحق اولور وترکیبسز استعمال اولنمز مثلا شوخکین وغمکین کبی حکیم اسدی بیت رسیدند جای حراکاه کور* در وشوخکین چشمهٔ آب شور* کز اندن یاء تحتیه نك حذفیله مخففدر ادات نسبتدر مکر میمك وکاف فارسیه نك فتحلری

ورا ایله ادات استشادر عربیده الا کبی وکاهی شاید معناسنده استعمال اولنور
مند میمك فتحی ونونك سکونی ودال ایله ادات نسبتدر دائما آخره لاحق اولور
مثلا حاجتمند ودردمند وزورمند کبی جامی بیت بود هر نقش دل هر هوشمندی
که باشد نقشهار انقشبندی * می میم ممدوده نك کسریله ایکی معنایه کلور
اول مضارع اولنه داخل اولوب حاله تخصیص ایدر ادات حالدر مثلا
می داند ومی شناسد کبی ثانی ماضی اولنه داخل اولور حکایت حال ماضیه
اداتی اولور مثلا دانست بلدی معناسنه ایکن می دانست دینسه بلدی ایدی
معناسنه اولور کاهی بو ایکی صورتده اولنه برهازیاده ایدوب همی دیرلر لطیفی
بیت تو همی دان که هیچ نعمت وخواست * نبود همچو نندر ستی راست
نا نونك ممدوده نك فتحیله ادات نفیدر عربیده لا ولیس کبی ترکیده دکل معناسنه
کاهی صفاته داخل اولور مثلا نابینا کبی کور یعنی دکل معناسنه وکاهی افعاله
داخل اولور مثلا نادان وناشناس کبی فائده بوندن بشقه نا ایکی معنایه دخی کلور
اول بمعنی قش عربیده قصب کبی ثانی بمعنی آزار نك نون ممدوده نك فتحی وکاف
ایله ادات نسبتدر مثلا غمناك وفرحناك کبی فائده بوندن بشقه ناك اوچ معنایه
دخی کلور اول مخلوط ومغشوش مسك وعنبر معناسنه یعنی مسك ایچنه جکر
بارملرین قاتر زیاده اولمق ایچون ثانی ارمودك بر نوعی که غایت لذیذ اولور ثالث
دلجك که بو غزدن بو قرده اولور نه هاء رسمیه ایله بیانی نون بسیطه ده بکدی
نی نون ممدوده نك کسریله ادات نفیدر لیس معناسنه وا واو ممدوده نك فتحیله
اوچ وجه اوزره مستعملدر اول ادات تحسین که اکثری اواثل مشتقاته داخل
اولور لفظ درکبی تنکم بو نظمده واقعدر بیت دلبر عیاره که خنده زد ودل ربود
روی وفا وانهفت روی جفا وانمود * ثانی ادات تحسر که اواثل کلماته داخل اولور
مثلا واحسرتا واحرقتا کبی لطیفی بیت نیست عجب گر خصما وازنم چونکه
بمردان بنم وازنم ثالث با ومقامنده مستعملدر مثلا باو کفتم مقامنده واکفتم دیرلر
فائده بوندن بشقه لفظ وادرت معنایه دخی کلور اول بمعنی طعام وآش ثانی بمعنی باز
یعنی کبره ثالث بمعنی کشاده ومفتوح رابع صاحب علت وقت مرضنده تکلم
ایلدیکی کلماتك بری وان واو ممدوده نك فتحی ونون ایله ادات اولان معنالرده
بان لفظی کبی فارجع وار واو ممدوده نك فتحی ورا ایله ادات لیاقت که لیاقت
ومناسبت معنالرین مفید اولور مثلا بزرکوار وشهسوار کبی اولوبه لایق وشاهه
مناسب معناسنه وکاهی ادات تشبیهده اولور شاعر بیت قصاب وار مردم

چشمت بناز کی مژکان قناره کرده ودلها بروزده * بو ایکی صورتده
دائما آخره لاحق اولور فائده بوندن بشقه وار لفظی بش معنایه
دخی کلور اول بمعنی مثل ومانند بونك ادات تشبیهله فرقی دقیقدر
انجق اسالیب کلامه رسوخ نامی اولان بیلور ثانی بمعنی کره وبرت مثلا یك
وار ودووار بر کره وایکی کره معناسنه ثالث بمعنی رسم وعادت رابع بمعنی
صاحب وخداوند خامس بمعنی بار یعنی یوك وحمل مثلا خروار شتروار
دیرلر اشك یوکی ودوه یوکی معناسنه ور واوك فتحی ورا ایله ادات نسبتدر مثلا
بهره ور وپیشه ور کبی حصه لو وصنعت صاحبی معناسنه وکاهی ادات شرط
اولور اکر معناسنه شیخ نسیمی به شیخ فضل الله ولی کشف طریقیله بیورر بیت
کر بسفر می روی از حلب اندیشه کن * ور بحلب می رسی حاضر قندیل باش
ورنه وواوك فتحی ورانك سکونی ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله یوخسه عربیده
الا کبی تنکم قطعهٔ ثانیه نك بیت سادسنده کلور شیخ سعدی قطعه بنده
همان به که زتقصیر خویش * عذر بدرکاه خدا آورد * ورنه سزاوار خداوندیش
کس نتواند که بجای آورد * ها هاء ممدوده نك فتحیله اوچ معنایه کلور اول
ادات تنبیهدر حاضر اول واویان معناسنه ثانی بمعنی اینك یعنی ایشته جك
دیمکدر حکیم خاقانی بیت کعبه چه کنی با حجر الاسود زمزم * ها عارض وزلف
وخط ترکان خطایی ثالث ادات جمعدر بیانی قریبا جمع بحثنده کلور هر آینه
تاکید نفی حال ونفی استقبال در تنکم هر آینه البته دیواللی ایکنجی قطعه نك
بیت اولنده کلور هر هانك فتحی ورا ایله ادات حصردر عربیده کل کبی هست
هانك فتحی وسینك سکونی وتاء فوقیه ایله مجازا ادات ربط اولان است معناسنه
شیخ عطار بیت هست سلطانی مسلم مر ورا * نیست کس را زهرهٔ چون وچرا
لکن حقیقتی واردر معناسنه مقابلی نیست که یوقدر معناسنه تنکم ایکیسیده
صبر بجا بکرمی سکزنجی قطعه نك بیت اولنده کلورفانظر همچون ادات
تشبیه اولان چون اولنه هم لفظی کتورمکله بنه ادات تشبیهدر دائما کلمه اولنه
ادخال اولنور همچو نونك حذفیله اندن مخففدر هم هانك فتحی ومیم ایله
ایکی معنایه کلور اول ادات عطفدر عربیده واو عاطفه ترکیده دخی کبی ثانی بمعنی
مع یار با نحتیه ممدوده نك فتحی ورا ایله ادات نسبتدر آخر کلمه یه لاحق اولور مثلا
هشیار وبختیار ودستیار کبی فائده بوندن بشقه یار دوست ومحبوب معناسنده
کلور مقصد ثانی مضمرات واسماء اشارات وموصولات بیاننده در مضمرات

بيت خامسنده كلور مثال شين معجمه اون يدنجى قطعه نك بيت سادسنده كى داشتن كبى مثال فا اون سكزنجى قطعه نك بيت سادسنده كى يافتن كبى سؤال بعض مصدرلر واركه قواعد مذكوره اوزره دكلدر مثلا آمدن كبى جواب انلر شاذلردر انشاالله تعالى كلديكى محللرده بيان اولنور قاعدۀ ثانيه ماضى بياننده در اكر مصدر آخرندن نون حذف اولنوب دال ياخود تاء فوقيه اسكان اولنجه فعل ماضى مفرد غائب حاصل اولور مثلا دانستن لفظندن دانست كبى واكر مفرد غائب آخرينه برنون ساكن بعده بر ذال ساكن زياده ايدوب بو صورتده آخرى مفتوح اولور جمع غائب حاصل اولور مثلا دانستند كبى واكر مفرد غائب آخرينه بر ياء تحتيۀ ساكنه كتوروب بو صورتده آخرى مكسور اولور مفرد غائب حاصل اولور مثلا دانستى كبى واكر ماضى مفرد آخرينه بر ميم ساكن زياده ايدوب ماقبلنى مفتوح ايدرلرسه متكلم وحده اولور مثلا دانستم كبى واكر ميم مزبوره دن اول بر ياء تحتيه زياده ايدوب بو صورتده آخر ماضى مكسور اولور متكلم مع الغير حاصل اولور مثلا دانستيم كبى محصل كلام فارسيده صيغ مطرده التيدن زياده اولماز چونكه تثنيه ايله جمعك فرقى بوقدر همدخى مذكر ايله مؤنثك فرقى بوقدر عربى كبى بشقه بشقه صيغه لرى بوقدر همدخى مضارع الخ صيغه دن زياده دكلدر فاحفظ قاعدۀ ثالثه مضارع بياننده در مضارعك دخى اشتقاقى مصدر دندر چونكه ابتدا مصدردن نونى اسقاط ايدوب اكر تائى ايسه داله قلب ايدوب واكر دالى ايسه حالى اوزره ابقا ايدوب همه حال دالك ماقبلنى مفتوح ايدرلر لكن بوقدرجه بيان ايله اكتفا اولنماز بلكه تفصيله محتاجدر پس امدى اكر مصدر دالى تائيدن مشتق اولورسه ياء تحتيه دخى حذف اولنور مثلا ياوريدن مضارعنده ياوردد يرلر واكر دالى الفيدن مشتق ايسه الف دخى حذف اولنور مثلا استادن مضارعنده ستد ديرلر واكر دالى رائيدن مشتق ايسه رايى فتحله ابقا ايدرلر مثلا سپردن مضارعنده سپرد ديرلر واكر دالى نونيدن مشتق ايسه نونى دخى مفتوحا ابقا ايدرلر مثلا ماندن مضارعنده ماند ديرلر واكر دالى واويدن مشتق ايسه واوى حذف ايدوب يرينه بر الف وياء تحتيۀ مفتوحه كتورورلر مثلا آلودن مضارعنده آلايد ديرلر واكر كه مصدر تائيدن مشتق ايسه ماقبلى اكر خاء معجمه ايسه زاى معجمۀ مفتوحه يه ابدال اولنور مثلا انداختن مضارعنده اندازد ديرلر واكر سين ايسه سين كاهى حذف اولنور مثلا دانستن مضارعنده داند ديرلر وكاهى ياء تحتيه

متصله شين معجمۀ غائب ايچون تاء فوقيه مخاطب ايچون ميم متكلم ايچون بونلرك بيانى بسيطه ده كچدى مضمرات منفصله وى غائب مفرد ايچون جمعى ايشان تنكم فرق التنجى قطعه نك بيت حادى عشرنده كلور تو مخاطب مفرد ايچون جمعى شما من متكلم وحده ايچون جمعى ما تنكم بونلر قطعۀ ثالثه ده كلور فانظر اسماء اشارات اين قريب ايچون تنكم قطعۀ ثالثه نك بيت رابعنده كلور جمعى اينها و ايشان آن بعيد ايچون تنكم قطعۀ ثالثه نك بيت ثالثنده كلور جمعى آنان وآنها تنكم فرق التنجى قطعه نك بيت حادى عشرنده كلور اسماء موصولات آنكس عاقل ايچون آنچه غير عاقل ايچون آنكه مفرد تنكم يكرمى طقوزنجى قطعه نك بيت اولنده كلور آنانكه جمع وكه مفرد ايشانكه جمع مقصد ثالث قواعد اشتقاق فارسى بياننده در قاعدۀ اولى معلوم اولسونكه عربيده اشتقاقده اصل اولان فعل ماضى مى ياخود مصدرمى ديو اختلاف اولديغى كبى كذلك فارسيده دخى اولان بعضلر فعل ماضى ديدى بعضلر مصدر ديدى لكن مصدر اولمق عربيده ترجيح وتقديم اولنديغى كبى فارسيده دخى اطراد للباب مصدر اولمغى فقير اختيار ايلدم سؤال مصدرك حروفى اكثردر نه كونه مأخذ اشتقاق اولور جواب محققين عندنده اشتقاق اصالتنده اعتبار كثرت حروفه دكلدر انجق نظر دقيق شهرت وشيوعه در مصدرك دخى هر لساننده اشتهارى غنى عن البياندر همدخى مصدر اشتقاقده مقسم اولمسى ماعنبدن سرا واردر كما لا يخفى على من له ادنى مسكه فاما كه فارسيده هر بر مصدرك آخرى نون ساكن اولوب بوندن مقدم اولان حرف ايكيدن خالى دكلدر يادال مفتوحه اولور ياخود تاء فوقيۀ مفتوحه اولور مثال باقطعۀ اولانك بيت ثامنده كى باوريدن كبى ايناممق معناسنه مثال الف قرقنجى قطعه نك ايكنجى بيتنده كه ستادن كبى المق معناسنه مثال رابيت مز بورده كى سپردن كبى اصمرلمق معناسنه مثال نون ايكنجى قطعه نك بيت خامسنده كى ماندن كبى بكزمك معناسنه مثال واو قطعۀ خامسه نك بيت سادسنده كى آلودن كبى بولشمق معناسنه واكر تاء فوقيه اولورسه تادن مقدم خشفش حرفلردن بر حرف ساكن لازمدر مثال خاء معجمه يكرمى التنجى قطعه نك سكزنجى بيتنده كى انداختن كبى مثال سين دانستن كبى تنكم ماضى متكلم وحده سى يكرمى طقوزنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور همدخى آراستن كبى تنكم قرقنجى قطعه نك بيت خامسنده كلور همدخى جستن كبى تنكم اللى دردنجى قطعه نك

بيت

مفتوحه یه قلب اولنور مثلا راستن مضارعنده آراید دیرلر کاهی هایه قلب
اولنور مثلا جستن مضارعنده جهد دیرلر واکر شین معجمه ایسه رایه قلب اولنور
مثلا داشتن مضارعنده دارد دیرلر واکر فا ایسه باء موحده یه قلب اولنور مثلا
یافتن مضارعنده یابد دیرلر تکمله بو مضارعنده دخی صیغ مطرده التبدر
تفصیلی بعینه ماضی کبیدر انجق مضارعك مفرد غائبنك غیرنده آخرنده
واقع اولان دالی حذف ایدوب ماضیده اولان تصرفی اجرا ایدرلر مثلا داند
دانند دانی دانید دانم دانیم کبی تنبیه بو مضارعده اولان شواذك نهایتی بو قدر
انشاء الله تعالی کلدیکی محللرده بیان اولنور لکن فاضل سودی کلستان
شرحنده بیورر که هر نقدر مضارع وار ایسه جمله سی مصدر یائیدن مشتقدر
مثلا آمدن مضارعنده آید دیرلر اما که مأخذ اشتقاقی آییدن لفظیدر آمدن
دکلدر سؤال مصدر دالی یائیسی بولنمزسه نه کونه اولور جواب بو صورتده
بر مصدر دالی یائی فرض وتقدیر اولنور بالفعل مصدر دالی یائی موجود اولمسی
لازم دکلدر نتکم عربیده تقسیم تفعیل بابندن ایکن ماضی مستقبلی یوقدر
لکن بنه بر ماضی موافق فرض وتقدیر ایتدکلری کبی حاصلی فاضل سودینك
بوندن مرادی مستقبلات فارسیه دن شذوذی دفع وازاله در انشاء الله تعالی
بو شرحده بو تحقیقك نفع کلیسی چوق اولور فاحفظ قاعدهٔ رابعه مجهول
بیانده در معلوم اولسونکه مجهول قلنمسی مراد اولنان کلمه نك اسم مفعولی
النوب بعده اکا شدن بابندن بر لفظی ضم ایدرلر یعنی شدن بابندن النان لفظی
مجهول قلنان کلمه نك هیأتنده قلرلر مثلا دانست ماضی در مجهول قلنسه دانسته
شد دیرلر یاخود دانستن مصدر در مجهول قلنسه دانسته شدن دیرلر وقس علی
هذا قاعدهٔ خامسه فعل نفی حال وفعل نفی استقبال بیانده نفی حال ونفی
استقبال ایچون مضارع اولنه بر نون مفتوحه کتوررلر بو صورتده اوائل افعالده
اولان الفات یاء تحتیه یه منقلبه اولور شوقدر که نفی حالده ادات حال اولان
لفظ می لازمدر مثلا نداند ونمی داند ونیارد ونمی آرد کبی واکر تاکید نفی
حال واستقبال مراد اولنورسه اولنه بر لفظ هر آینه ادخال ایدرلر مثلا هر آینه
نمیداند وهر آینه نداند کبی قاعدهٔ سادسه فعل امر غائب بیانده درچونکه
امر غائب بعینه فعل مضارع در انجق فرق قرائن ایله اولور کاهیجه دال
مضارعدن اول امر غائبه علامت ایچون بر الف زیاده ایدرلر کما سبق بیانه
فی الالف البسیطة وکاهی امر حاضر اولنه یاخود آخرینه بر لفظ کو زیاده ایله امر

غائبی حاصل ایدرلر مثلا کو بدان وبدان کوکی وکاهی مضارع صیغه سی اولنه
کو لفظی زیاده اولور مثلا کو بکند کبی لکن نادردر وکاهی باید که لفظی مضارع
اولنه زیاده وادخال ایدرلر مثلا باید که بداند کبی قاعدهٔ سابعه فعل نهی غائب
بیانده درچونکه امر غائب مذکور اولنه بر میم مفتوحه زیاده ایله حاصل اولور
مثلا مداند ومکناد وکو مدان ومدان کوو باید که مدان کبی وکاهی نون مفتوحه
ایله حاصل اولور مثلا نداند ونکناد وکو ندان وندان کوو باید که نداند کبی قاعدهٔ
ثامنه فعل امر حاضر بیانده درچونکه امر حاضر مضارعدن دالی حذف وما
قبلنی اسکان ایله حاصل اولور بدان ومی دان کبی قاعدهٔ فعل تعجب فعل تعجب
بر کلمهٔ اشتقاقیه درکه اولنده زهی یاخود چه عجب یاخود آیا یاخود آیا اوله مثلا
زهی دانست وچه عجب دانستن وآیا داننده وآیا دانسته کبی قاعدهٔ تاسعه
اسم فاعل بیانده در اسم فاعل مضارع دالندن اول بر نون ساکنه بعدها
بر هاء رسمیه زیاده ایله حاصل اولور مثلا داننده و بخشنده کبی قاعدهٔ عاشره
اسم مفعول بیانده در اسم مفعول فعل ماضی آخرینه بر هاء رسمیه زیاده ایله
حاصل اولور مثلا دانسته ودمیده کبی فائده کاهی اسم مفعول صیغه سی ماضی
معناسنه وماضی صیغه سی اسم مفعول معناسنه کلور دیو فاضل سودی تحریر
ایلدی فاما که فقیر شویله فهم ایدرمکه اسم مفعول صیغه سی اوزره اولان
ماضیده بر لفظ مش زیاده اولنه مثلا کرد ایلدی معناسنه ایکن کرد ایلمش
دیو تفسیر اولنه تتمه مصادر ومشتقات اوائلنه باء موحده ادخال اولندقده
جمله سنده تحسین لفظ ایچون اولور الا که فعل مضارعدن مشتق اولنلره
ادخال اولنسه استقباله خاص اولور مثلا بدانستن وبدانست وبداند
وبداننده وبدان وامثالی کبی همدخی باء موحدهٔ مذکوره لغت فهلویه ده
مکسوره اولور الا که حرف مضمومه یاخود واو یاخود میمه یاخود باء موحده یه
مقارن اوله بو صورتده اتباعا مضموم اولور فاما که لغت دریه ده هر نه درلو حرفه
مقارن اولورسه اولسون دائما مکسور اولور دیو باء بسیطه بیانده کچدی
فارجع همدخی مشتقات اوائلنه می لفظی داخل اولور لکن زائد اولماز چونکه
ماضی یه داخل اولنجه حال ماضیه یی حکایه معناسنی مفید اولور مستقبلاته
داخل اولنجه استقباله خاص اولور دیو ادوات مرکبه ده کچدی قاعدهٔ حادیهٔ
عشر امر حاضر آخرینه بر ماقبلی مفتوح الف ساکن الحاق ایله اسم فاعل یاخود
صفت مشبهه اولور مثلا دانا وبینا کبی ایشته بو الفه الف اتصاف دیرلر واکر

بو الفدن صکره بر نون دخی زیاده اولنورسه مبالغه صیغه سی اولور مثلا خندان
وخرامان کبی تتکم بیانی الف بسطده کجدی قاعدهٔ ثانیهٔ عشر بر مصدری
متعدی قیلمده ضابط اول مصدرك امر حاضری آخرینه بر الف بعده بر نون
مکسوره بعده بر یاء تحتیهٔ مدیه بعده بر دال مفتوحه بعده بر نون ساکنه زیاده
ایدرلر مثلا دانستن امر حاضری دان ایکن دانانیدن دنیسه مصدر متعدی
اولور ماضی ومستقبلنك اخذنی ماسبق قیاس ایله قاعدهٔ ثالثهٔ عشر
وصف ترکیبی بیاننده در هر بر ترکیب که بعد التغیر والتبدیل کندودن
اسم فاعل یاخود اسم مفعول یاخود صفت مشبهه یاخود اسم منسوب معناسی
فهم اولنه اکا وصف ترکیبی دیرلر چونکه اصحاب فطنته وارباب خبره
مستور ومتواری دکلدر زبان فارسی ترکیبلرنده حق مقدم اولان مؤخر ومؤخر
اولان مقدم اولنجه یاخود حق مذکور اولان محذوف اولنجه بونلرك بادی وباعثی
ایکی نسنه اولور چونکه یا بونکی فقط تخفیف اولور یاخود تخفیف ایله معنای
زائدی دخی مفید اولور اکر باعث فقط تخفیف اولورسه مثلا کلاب کبی اصلی
آب کل ایدی اضافتله انجق تخفیف ایچون مضاف الیه تقدیم اولندی فعلی کلا
التقدیرین معناسی کل صویی دیمك تقدیم وتأخیر ایله معناسی تغیر وتبدل کلمز واکر
تخفیف مع الافاده اولورسه اصطلاح قومده اکا وصف ترکیبی دیرلر بوندن صکره
کلهلکه وصف ترکیبده معتبر اولان تقدیم وحذف میانندهٔ اولان تردید منع
خلو یدر چونکه یا فقط تقدیم ایله اولور یاخود فقط حذفله اولور یاخود هم
حذف وهم تقدیم ایله اولور اول یعنی فقط تقدیم ایله اولان مثلا سخندان کبی
چونکه امر حاضرك وزرینه معمولی تقدیم اولنسه مثلا سخندان اصلنده دان
سخن ایدی سوز بیل معناسنه فبعد التقدیم والتأخیر سوز بیلیجی معناسنه اولدی
بو ایسه اسم فاعل معناسیدر چونکه لفظجی ترکیبده ادات اسم فاعلدر حتی
دیباجه اولنده کی کرمفرمای دخی بو قبیلدندر بویله اولنجه انجق بونده تقدیم
واردر حذف یوقدر سؤال بعض ادبا قتنده مثلا شعوری مرحوم کبی ترجمه
سخندان اصلنده دانندهٔ سخن ایدی اسم فاعل صیغه سی اوزره فبعد التقدیم
والتأخیر والتخفیف والحذف سخندان اولدی بو صورتده هم تقدیم وهم
حذف اولنور فقط تقدیمه مثال اولمز جواب بو ترتیب اعتبار آخر بلکه مذهب
آخردر لکن فی الحقیقة اصحاب انظار ذوی الاعتبار وارباب ابصار اولی
الاختباره رونما وروشنادر که اینته بو بعض ادبانك طریقی نه قدر که اقید

واقیس ایسه ده فاما که صورت اولی من حیث الترکیب اسهل وآسان
وسبکتردر فلا تغفل فانه ینفعك فی الشرح کثیرا ثانی یعنی فقط حذفله اولان
مثلا خوناب کبی اصلی خون وآب ایدی قان دخی صو معناسنه ادات عطف
اولان واوی اسقاط وعلامت واو اولان ضمه یی حذف ایدوب خوناب اولنجه
قانلو صو معناسنی مفید اولدی بو معنا ایسه صفت مشبهه یاخود اسم منسوب
معناسیدر چونکه ترکیبده لو ولی ادات صفت مشبهه وادات نسبتدر همدخی
بندهٔ دلاور کبی چونکه اصلی هاء رسمیه اوزره همزه نك کسریله بندهٔ
دلاور ایدی بهادر اولان بنده معناسنه علامت توصیف اولان همزهٔ مکسوره
حذف اولنجه وصف ترکیبی اولوب بهادر بنده لو معناسنه اولدی ثالث یعنی
هم حذف وهم تقدیم ایله اولان صفتی موصوف اوزره تقدیم وآخر موصوفدن
علامت توصیف کسره یی حذفله حاصل اولور مثلا شقاوت پیشه کبی اصلی
پیشهٔ شقاوت ایدی یعنی پیشه اولان شقاوت معناسنه فبعد التقدیم والتأخیر
والحذف شقاوت صنعتلو دیمك اولدی بوندن بشقه ضلالت اندیشه
وتردامن وسیاه چشم وامثالی دخی بو قبیلدندر چونکه اصللری اندیشهٔ
ضلالت ودامن تر وچشم سیاه ایدی یعنی ضلالت اولان اندیشه و یاش اولان
اتك وسیاه اولان چشم معنالرینه فبعد التقدیم والتأخیر والحذف ضلالت
اندیشه لو ویاش اتكلو وقاره کوزلو دیمك اولدی وکاهی مضاف الیهی
مضاف اوزره تقدیم وعلامت اضافت اولان کسره یی حذفله اولور مثلا
سعادت خانه کبی اصلی خانهٔ سعادت ایدی سعادت خانه سی معناسنه
فبعد التقدیم والتأخیر والحذف سعادتلو خانه معناسنه اولدی بوندن بشقه
شهنشاه دخی بو قبیلدندر تتکم بیانی یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت اولی
شرحنده کلور انشاء الله تعالی تکمله مضاف الیهی مضاف اوزره تقدیم
هر بار وصف ترکیبی افاده ایتمز بلکه مجرد تخفیف ایچون اولور مثلا کلاب کبی
اصلی آب کل ایدی فبعد التقدیم والتأخیر معناسی اسکی معنادر بهمه حال کل
صویی دیمکدر کما سبق آنفا خاتمه مضاف الیهی تقدیم کرك وصف ترکیبی افاده
ایتسون کرك ایتمسون بهر حال مضافك آخری ساکن اولور الا شول وقت
مفتوح اولور که اکر مضاف اولنده همزهٔ مفتوحه اولنسه همزه نك فتحه سی
آخر مضاف الیهه نقل اولنوب وهمزه یی دخی حرف مد قیلرلر مثلا کلاب
وسیلاب کبی فاحفظه فانه ینفعك همدخی صفت وموصوف تأخیر وتقدیم

اولنسه تفصیل بنه بویله در مثلا خوشاب وکرماب کبی یعنی هر بار وصف
ترکیبی معناسین افاده ایتمز مثلا شاداب کبی اصلی آب شاد ایدی تقدیم وتأخیر
اولنسی بنه معنی کافی الاول اولدی همدخی تقدیم وتأخیر صورتنده کرک
وصف ترکیبی بی افاده ایلسون کرک ایتمسون موصوفده همزه بولنسه فتحه سی
آخر صفته نقل اولنوب وکندی دخی حرف مد قلنور مثلا خوناب
وشاداب کبی تنبیه بو وصف ترکیبلری منفصل یازمق نه قدرکه بین العوام
اشهر ایسه ده فاماکه ادبای منشیان مبانده وصل ممکن اولان محلرده متصل
یازمق امر محرر واصل مقرردر فاحفظ تذییل کاهیجه وصف ترکیبی
امر حاضر صیغه سی اوزره اولان اسم مصدر اولنه ادوات مرکبه دن نالفظی
ادخال ایله حاصل اولور مثلا نادان وناشناس کبی بوصورتده جزء ثانیه
اسم فاعل مخفف دینسه ده جائز اولور قاعدهٔ رابعهٔ عشر اسم مصدر
بیانده در چونکه اسم مصدر ایکی نوع اوزره در اول محضا ماضی یاخود
امر حاضر صیغه لری اوزره اولور مثال اول پروردکار لفظنك جزء اولی کبی
مثال ثانی آمرزکار لفظنك جزء اولی کبی ثانی امر حاضر آخرینه ماقبلی
مکسور برشین معجمه الحاقیله قاعدهٔ مطرده در مثلا دانش وپرورش کبی ترکیبده
دخی بو قاعده جاریه در مثلا بلش وبسلا یش کبی ثالث کاهی ماضی آخرینه
بر الف ورا الحاقیله اولور مثلا کفتار ورفتار کبی رابع اسم جامد آخرینه بر یاء
تحتیهٔ مصدریه لحوقیله اولور مثلا مردی وبندکی کبی قاعدهٔ خامسهٔ عشر
اسم تفضیل بیانده در چونکه اسم تفضیل شو کلمه درکه آخرینه تر لفظی
لاحق اوله مثلا بهتر وکهتر ودانسده تر کبی قاعدهٔ سادسهٔ عشر صفت
مشبهه بیانده در چونکه صفت مشبهه امر حاضر آخرینه بر الف الحاقیله
اولور مثلا دانا وبینا کبی بر نون دخی الحاق ایدرلر بوصورتده مبالغهٔ اسم فاعلده
اولمسی بعید کلمدر مثلا خندان کبی قاعدهٔ سابعهٔ عشر اسم منسوب
بیانده در چونکه اسم منسوب بر کلمه درکه آخرینه یاء تحتیهٔ نسبیه یاخود مند
یاخود نك یاخود وار یاخود ور یاخود یار لفظلرندن بریسی لاحق اوله مثلا
شیرازی والبستانی وفرخناك وسودمند ورهوار وپیشه ور وهوشیار کبی
قاعدهٔ ثامنهٔ عشر اسم زمان واسم مکان بیانده در چونکه اسم زمان
واسم مکان بر کلمه درکه آخرینه کاه یاخود ستان لاحق اوله مثلا چراکاه
وسحرکاه وکلستان وزمستان کبی کاهیجه لفظ زار آخر کلمه یه لاحق اولوب

اسم

اسم مکان حاصل اولور مثلا کلزار کبی قاعدهٔ تاسعهٔ عشر اسم آلت
بیانده در چونکه اسم آلت بر کلمه درکه اکا آلت لفظی مضاف اوله مثلا آت
بریدن کبی قاعدهٔ عشرون بناء مره وبناء نوع بیانده در چونکه بناء مره
وبناء نوع بر کلمه درکه مره ونوع افاده ایدن بر لفظ ایله مرکب اوله مثلا یکبار
دانستن ودیکرکون دانستن کبی قاعدهٔ حادیهٔ وعشرون اسم تصغیر
بیانده درکه آخرینه چه لفظی لاحق اوله مثلا دیولچه کبی یاخود آخرینه
کاف عربیه لاحق اوله مثلا مصنفك کبی قاعدهٔ ثانیهٔ وعشرون
جمع فارسی بیانده در چونکه بر اسمکه جمع قلنمق مراد اولنسه اول
یا ذی روح اولور یاخود اولماز اکر ذی روح اولورسه آخرینه
بر الف مد ونون کتوررلر مثلا مردان وزنان ومرغان کبی
شوقدرکه اول اسمك آخری یا بوکه الف مد یاخود واو مد یاخود یاء مد اولسه
الف جمعدن اقدم بر یاء تحتیهٔ مفتوحه زیاده ایدرلر مثلا آشنایان وپرستویان
وآدمیان کبی همدخی واو مد ویاء مد صورتلرنده یاء تحتیه سز پرستوان وآدمیان
دینسه ده جائزدر واکر ذی روح اولمازسه بو تقدیرجه دخی ذی نماوذی
تجددوذی انقضا اولور یاخود اولمازو اکر ذی نما وذی تجدد وذی انقضا اولمزسه
یعنی جامد صرف اولورسه اول اسمك آخرینه بر لفظ ها کتوررلر مثلا
سنکها وآهنها ودانستنها کبی واکر ذی نما ویا ذی تجدد ویا ذی انقضا اولورسه
بونلرده ایکی صورت جائزدر مثال ذی نما درختان ودرختها ومیوکان
ومیوها کبی مثال ذی تجدد وذی انقضا روزان وشبان وروزها وشبها کبی
سؤال جان وتن ذی روح اولدقلری حسبیله جانان وتنان دیو جمعلنملو ایدی
مع هذا جانها وتنها دیو جمع قلنمشلر مثال جانها شاعر بیت ❊ زبان تیغهای
جا کروسیر شده در جان جانها چاشنیکیر ❊ مثال تنها کمال خجندی بیت خوش می
شدی خرامان چون سرو وعقل میکفت ❊ خوش میروی بتنها تنها فدای جانت
جواب جان وتن اعضا واجزا قبیلدن ایسه ذی نما قبیلدندر بو صورتده
انلرده ایکی وجه جائز اولور مثلا سران وسرها وچشمان وچشمها کبی
سؤال شتر ذی روح ایکن شترها دیو جمعلنمش شاعر بیت کریزم از شتران
وسپهر حجرهٔ خاك که حجره راست شترهاست پیرامن ❊ جواب شاذ درنتکم
هزارك جمعنده هزاران شاذ اولدیغی کبی سؤال آفتاب وماه جمعلرنده
آفتابان وماهان دیو تعبیر اولندی مع هذا نه ذی روح ونه ذی نما ونه ذی

تجددوانقضاشیخ سعدی قطعه گدایان بینی اندر روز محشر بعد بخت وملك
زچون بادشاهان ❋ چنان نورانی ازفر عبادت ❋ توکوئی آفتابانند وماهان
جواب كأنه حركت وسيرلری خسبیله ذی روح وذی نما کبی اولسیلر یاخود
تجدد صور یلری سببله ذی تجدد وذی انقضا قیلندن اولدیلر تنبیه آخرنده
هاء رسمیه اولان کلمه یه علامت جمع اولان الف ونون الحاق اولنجه هاء رسمیه
کاف فارسیه یه ابدال اولنور مثلا بندکان وخواجکان کبی بوتقدیرجه
هاء رسمیه‌یی یازمق غلط اولور همده‌نی علامت جمع اولان ها لفظی لاحق اولسه
هاء رسمیه حذف اولنوب ماقبلنك فتحیله اکتفا اولنور مثلا موها وعمرها کبی
بنه بوصورتده هاء رسمیه‌یی یازمق غلطدر قاعدهٔ ثالثه وعشرون اکثری
امر حاضر آخرینه برهاء رسمیه زیاده ایله اسم مفعول واکا قریب برمعنی
افاده ایتدیررلر مثلا پیرایه وآمیزه وآویزه کبی زینت وقارشق وآصقی معنالرینه
فاحفظ مقصد رابع برنیچه قواعد فارسیه بیاننده در فائدهٔ اولی فارسیده
اعراب ثلثه ظاهره اولمز الا اوچ محلده ظاهر اولور اول مضافك آخری
مجرور اولور تکم عربیده مضاف الیهك آخری مجرور اولدیغی کبی مثلا
جان من کبی لکن بو اضافت اکر ضمیر منفصلك غیریسنه اولورسه فاما که
ضمیر منصله مضاف اولنجه البته مضافك آخری مفتوح اولور مثلا جانش
وجانت وجانم کبی ثانی موصوفك آخری دخی مجرور اولور مثلا خال سیاه
ورخ سرخ کبی لکن بوایکی صورتده آخر مضاف وآخر موصوف
حروف مدوهاء رسمیه‌دن بری اولورسه فاما که بری اولمزسه هر بری صورتده
بشقه بشقه احکام وار در بیانلری یاء تحتیهٔ بسیطه دن یاء زائده ده وهاء
بسیطه دن هاء رسمیه بحثلرنده کچدی فارجع الیهما ثالث معطوف علیهك
آخری مرفوع اولور اکر آخری قابل رفع ایسه شوقدر که بوصورتده
واوعطف یازیلور لکن اوقنماز مکر ضرورت وزن اوله واکر معطوف علیهك
آخری حرف مد یاخود هاء رسمیه ایسه اکثری واوی مضموم ایدرلر تکم تفصیلی
واو بسیطه ده کچدی سؤال همزهٔ خطاب مکسور وهمزهٔ تعجب مضموم
اولور بو تقدیرجه اوچ محلدن ماعداده اعراب ظاهر اولمز دیو حصرینه
کونه اولور جواب برقاچ دورلو ممکندر اولا حصر مذکور اعم واغلبه مبنیدر
ثانیا اسمه نسبتله درفعله وادانه کوره دکلدر چونکه افعال وادواتده بعضا حرکه
ظاهر اولور مثال ادوات کاسبق آغاز مثال افعال کرده ودانم کبی ثالثا مخصوا

اولان اعرابدر ادات وفعلده اولان ایسه بنادر تکم عربیده اولدیغی کبی
فائدهٔ ثانیه الفاظ فارسیه بالوضع ساکنه درمکر آخرنده هاء رسمیه اوله مثلا
بنده وکه وچه کبی وبالاستعمال دخی بویله در مکر که مضاف وموصوف
ومعطوف علیه اوله کما سبق فاما که الفاظ عربیه بالوضع ساکنه وبالاستعمال
معربه ومبنیه درکما لا یخفی علی من عرف اللغات فائدهٔ ثالثه ایکی یاخود زیاده
السنه ده مستعمل اولان برلفظ مثلا عرب وفرسده ایکیسی برمعنایه واور یاخود
اولماز اول یاهر برنده وضع مستقل ایله اولور مثلا کان وصابون کبی بوکا متفق
الالسنه ومشترك الالسنه دیرلر یاخود برندن آخره نقل ایله اولور بوصورتده اکر
عربدن آخره نقل اولنورسه مثلا هلال کبی بوکا مصطلح واصطلاح وتعجیم
دیرلر واکر آخردن عربه نقل اولورسه مثلا لجام کبی بوکا معرب وتعریب دیرلر
ثانی دخی یاهر برنده وضع مستقل ایله اولور مثلا مرد کبی زیرا میمك فتحیله
مرد عربیده مسواك اغاجنك مبوسی معناسنه فارسیده رجل یعنی ار معناسنه
ایشتد بوکا ایضا مشترك الالسنه دیرلر یاخود برندن آخره نقل ایله اولور
بوتقدیرجه دخی اکر عربدن آخره نقل اولنورسه مثلا سعید کبی بررجل فارسینك
اسمیدر بوکا نقل محض دیرلر واکر غیریدن عربه نقل اولورسه مثلا قالون کبی
ائمهٔ قراءدن برینك اسمیدر بوکاده ایضا معرب دیرلر فائدهٔ رابعه ایکی
لسانده یاخود زیاده ده مستعمل اولان لفظ یا فرق ایله اولور یاخود فرق
اولور ثانی هلال کبی اول یا فقط لفظده اولور مثلا مسك ومشك کبی چونکه
میمك کسری وسین مهمله ایله عربیدر ومیمك ضمی وشین معجمه ایله فارسیدر
یاخود فقط خطده مثلا بستان وبوستان کبی زیرا واورسمیه سز عربیدر واو
رسمیله فارسیدر یاخود فقط معناده اولور مثلا مرد کبی کما عرفت آنفا یاخود
هم لفظده وهم خطده اولور مثلا فارس وپارس کبی یاخود هم لفظده وهم
معناده اولورسه مثلا دیك کبی زیرا اماله ایله فارسیده طنجره معناسنه اماله سز
عربیده بمعنی الدجاجة الذکر یعنی خروس یاخود خطده هم معناده اولورسه
مثلا کل وکول کبی زیرا واو رسمیه سز عربیده اکلدن امر حاضردر واو رسمیله
ترکیده رماد یعنی خاکستر معناسنه یاخود لفظده وخطده ومعناده اوچنده
بردن اولورسه مثلا خان وخوان کبی زیرا عربیده واو رسمیه سز واماله سز
کاروان سرای معناسنه فارسیده واو رسمی واماله ایله خواندن لفظدن
امر حاضردر اولور واوقو معناسنه فائدهٔ خامسه برلساندن لسان آخره منقول

اولان لفظده تغییر وتبدیل واقع اولنجه اكا محرف دیرلر بو تقدیر اوزره
اكر ناقل تحریف ایدرسه مثلا لجام كبی اصلی لكام ایدی فصیح ومقبولدر
واكر عوام ناس تحریف ایدرسه مثلا سیله بند كبی چونكه اصلی فارسیدر
نون ایله سینه بند ایدی لسان تركه نقل اولنجه عوام نونی لامه قلب ایتدیلر
غلطدر بو تقدیرجه متكلم غلط ایلدیكنی بیلرسه جهل مركب وخطاء محضدر
واكر غلط ایدیكنی بلورسه بو صورتده فصیحی بیلزسه جهل بسیط وخطاء
اعمدر واكر فصیحنی بلورسه بو صورتده غلطی استعمال ایدرسه بلا عتدر
واكر فصیحی استعمال ایدرسه فصاحتدر نتكم لغت فصیحه دن غلط مشهور
اولی كلامنك مآلی دخی بودر بو مقامده برازتفصیل دخی واردر احاطه سنی
مراد ایدن شاهدی شرحنه رجوع ایتسون فائدهٔ سادسه لسان عربدن
منقول اولان لفظ عربیده مشدد اولسه مثلا كف ودرّ وند كبی فارسیده
وتركیده تخفیف ایله استعمال جائزدر فاحفظ فائدهٔ سابعه تعریب بیانندهدر
معلوم اولسونكه باء عربیه كاهی فایه ابدال اولنور مثلا جاروب وجاروف
كبی باء فارسیه فایه ابدال اولنور مثلا پالیز وفالیز وپیل وفیل كبی كاهیجه باء
موحدهٔ عربیه یه ابدال اولنور مثلا پیاده و بیدق وپستوق وبستوق كبی
تاء فوقیه طاء مهمله یه ابدال اولنور مثلا تیهو وطیهو وتباهه وطباهه ونفت
ونفط كبی جیم فارسیه صاد مهمله یه ابدال اولنور مثلا چین وصین وچنك
وصنج كبی كاهیجه شین معجمه یه ده ابدال اولنور مثلا چاروب وشاروب كبی
زای فارسیه جیمه ابدال اولنور مثلا لاژورد ولاجورد كبی شین معجمه كاهیجه
سین مهمله یه ابدال اولنور مثلا بنفشه وبنفسج ومشك ومسك كبی كاف عربیه
كاهی قافه ابدال اولنور مثلا دانك ودانق وكبان وقبان وكهربا وقهربا
كبی كاف فارسیه جیمه ابدال اولنور مثلا كوهر وجوهر وپركار وفرجار كبی
هاء مفرده كاهی حاء مهمله یه ابدال اولنور مثلا كناه وجناح كبی هاء رسمیه
كاهی جیمه ابدال اولنور مثلا بنفشه وبنفسج وبابونه وبابونج كبی وكاهی قافه
ابدال اولنور مثلا دله ودلق ورمه ورمق كبی خاتمه كاهیجه تعریب فقط
ابدال حركه ایله اولور مثلا بوس ضمه فارسیدر بعد التعریب مفتوح اولدی
فائدهٔ ثامنه لغت فارسیه ده برقاچ حرف میانده تبادل واردر از جمله باء عربیه
ایله واو بینده مثلا تب وتاو وكبر وكور كبی همدخی باء فارسیه ایله فا میانده
مثلا سپید وسفید كبی همدخی یا فارسیه ایله كاف فارسیه میانده مثلا بنجشك

وكبجشك

وكبجشك كبی فائدهٔ تاسعه هر بر كلمه كه آخری یاء تحتیه ومافبلی الف مد
اوله یاخود واو مد اوله اول یانی حذف جائزدر مثلا پای وپا وروی ورو كبی
همدخی هانك ماقبلنده الف اولسه اول الفی حذف جائزدر مثلا ماه ومه
وراه وره كبی فائدهٔ عاشره فارسیده خاء معجمه اكر بین الفتح والضم اماله
اولنورسه بعدنده علامت ایچون بر واو بعده بر الف یازیلور مثلا خواستن
وخواهر وخواجه كبی واكر بین الفتح والكسر اماله اولنورسه بر واو بعده
بر یاء تحتیه یازیلور مثلا خویش وخوید كبی تذییل فارسیده خانك
غیری حرفلرده دخی اماله واردر مثلا روی بمعنی توج وشیر بمعنی [illegible]
كبی فاما كه خاء معجمه ده اولان علامت غیرنده یوریمزانجق خایه مخصوصدر
فائدهٔ حادیهٔ عشر فی الاصل عربیه اولوب انشارده مستعمل اولان الفاظك
آخرلرنده الف اولسه اكر عربیده یاء تحتیه صورتنده یازیلوب لكن الف
اوقنور مثلا اعلی ومعنی وعیسی كبی ایسه بو صورتده واقع اولان الفاظ عربیه
انشاء فارسیه وتركیده استعمال اولنسه اكر صورت قدیمه سنده یازیلورسه
اكثری ماقبلی كسره مدی ایله اوقنور مع هذا اصلنه رعایتده اولنسه ده
جائزدر واكر كه الف صورتنده یازیلورسه الف اوقنور حاصلی بویله الفی
انشارده كاتب مخیردر كه دیلرسه الف صورتنده یازر والف اوقنور دیلر
یاء تحتیه صورتنده یازر ایكی درلو اوقنور فاحفظ فائدهٔ ثانیهٔ عشر اب
ایله مصدر اولان كنیهٔ عربیه لر انشارده استعمال اولندقده اكثری تخفیف
ایچون نظم ونثرده همزه سی حذف اولنور شاعر بیت بوعلی حكمت وحاتم
كف ونعمان مذهب * مصطفی خلق ومسیحادم ویوسف دیدار * بلكه
مطلقا همزهٔ ابتدائیه یی حذف جائزدر شاعر بیت سكندر سیرایسكده مسد
نطق ایت پیش كاملده * فلاطون حقیقت بینه نقل ماجرا اولمازتنبیه معلوم
اولسونكه بو مقدمه كبی بر مقدمه شعوری مرحوم فرهنكنده ترتیب ایلدی
فاما كه نیجه قواعد وفوائدی ترك ایدوب قصورندن بشقه بیانی التزام
ایلدیكی نسخه لرده دخی خبط وخللر ارتكاب وبی نهایه موجب تشویش
واضطراب اولان اموره سلوك ایلدی فاماكه بحمد الله الملك القدیر فقیر
بو مقدمه ده مهما امكن توضیح وتنقیح طریقنی اختیار ایله احسن قالبه
افراغ وركوب شططدن احترازده اهتمام واسباغ ایلدم ومن الله التوفیق
وهو نعم المولی ونعم الرفیق تمهید بوندن صكره معلوم اولسونكه ناظم تحریر

وادیب مشیر اعطاه الله سعادة الدارین حضرتلری عهدهٔ بلیغـانه لرندن
فریضهٔ ذمت بسمله‌یی اسقاط ایچون شاهدی علیه الرحمة الهادی تحفه‌سنی
بیت بنام خالق وحی وتوانا * قدیم وقادر و بی ناودانا * عنوانیله آغاز ایلدیکی
کبی وسغفورله ناظم سبحهٔ صبیان علیه الرحمة الرحمن سبحهٔ صبیاتی بیت نام
خداذ کراید ه لم ابتدا * منزل مقصوده اود ررهنما * کلامیله ابتدا ایلدیکی
کبی وجنت مکان وفردوس آشیـان غوث الزمان المرعشی * علیه الرحمة
مامر العشی * نظم لا لنی بیت الهی نامك ایتدم تاج نامه * که نامه‌م شایع اوله
خاص وعامه * اسلوبیله افتتـاح ایلدیکی کبی مفتتح منظومه سنده عنوان
فرقانی واقنوم سبحانی اولان بسملهٔ معروفه یه بدل اولور کند وعبـاره‌ سی
جنسندن برترتیب ایله اداء بسمله ایلمدی بلکه لاهوت اشنـا ود زون ر وشنا
حافظ عبتابی نظم فرائدنی اوّلا بسمله‌یی بسملهٔ معروفه ایله ادا بعده حمدله‌یی
مثنوی ایا من انشاء الاشیاء نظما * ویا من علم الانسان اسما * سکا درجمله‌نك
حمد وثنـاسی * عطا بحر کده برقطره سپاسی * عبارتیله شروع ایتدیکی کبی
قرأن عظیم الشانه اقتدا وحدیث فخیم العنوانه اقتفـا واجماع سلفه اتمـا
وتألیف خلفه اعتنـا ایچون وفی الجملـه دخی صنعت استغرابه رعایت
داعیه سـنده اولمغله عادت قدیمه وطریقت مستدیمه اوزره اوّلا برای
بسمله بسم الله الرحمن الرحیم عنوانیله غاز بعده رای حمدله

※ حمدنی حداوکـرمفرمایه *

عبارتیله ماوجب علیهی احراز ایلدی فلله درّه * حمد * فتحله عربیده مدح
وثنا فارسیده ستودن وسپاس ترکیده اوکمك معناسنه ولیکن فی الاصل عربیدر
ایکی لسانده بلکی زیاده‌ده استعمالی شایعدر حمدخی میان علماده مشهور
معنای لغویسی وعرفیسی واردر فرقلریله محللرنده مشبعـا مفصلدر * بی
ادات تقیدر کما سبق فی الادوات * حد * حانك فتحی ودال ایله بوزن کف لغتده
ایکی معنایه در اوّل بمعنی غایت ونهایت ثانی بمعنی منع وزجر فاما که شرعده
عقوبهٔ مقدرة یجب اقامتها علی الامام مفهومنه حد اطلاقی وعلوم عربیه‌ده
مطلق تعریفه حد اطلاقی وعلم منطقده ذاتیـات ایله اولان تعریفه حد
اطلاقی وباب قیاسده صغری وکبرانك جزؤلرینه حد اوسط وحد اصغر
وحد اکبر اطلاقی ایکی معنـای لغویدن ثانیه انسبدر بلکه حصر ابونك
حسبیله در حمدخی لفظ حد بو ایکی معنـاده فی الاصـل عربیدر والسنهٔ

عدیده‌ده مستعملدر شوقدر که عربیده دال انجق مشدددر فاما که ترکیده
وفارسیده مستعمل اولنجه تخفیفی جائزدر نتکم بو مقامده اولدیغی کبی * کرمفرما
* بمعنی مکرم ومنعم ومحسن اصلنده وصف ترکیبیدر کرم بیوریجی معناسنه
چونکه کرم فتحتین ایله بوزن طلب فی الاصل عربیـدر فارسیده وترکیده
بالنقل المحض مستعملدر خواجه حافظ بیت رواق منظر چشم من آشیانهٔ
توست * کرمنمـای وفرودا که خانه خانهٔ توست * فرما امر حاضر باخود
اسم فاعل مخففدر علی ماسـبق تفصیـله فی الوصف الترکیبی مصدری
فرمودن لفظیدر بیـورمق دیواللی النجی قطعه‌نك اوچنجی بیتنده کلور
فائده کرم مشترك السنه قبیلندندر چونکه فارسیده ایکی معنایه دخی کلور اول
بمعنی کلم یعنی شلغم ثانی صو کنارلرنده وحوض اطرافنده بتن سبزه معناسنده‌در

※ کـه نك نعمتیدر بی غا یه ※

مخصلی محمود علیهی بیاندر چونکه کنه قدار که ترکیب ترکیده واقع ایسه‌ده
بنه بالنقـل ادات تعلیلدر کما سـبق فی الادوات البسیطه * نعمت * نونك
کسریله منعم بهك اسمیدر فتحیله مصدر رد رتنعم ونضارت عیش معناسنه
علی ما بینه شیخ زاده فی شرح تفسیر سورة الدخان * بی غایه * تطیری آنفـا
بکچدی حاصلی مصراعین اوّلا صدر که یعنی مصراع اول حمدك ارکان
اربعه سنه دالدر چونکه ۱ حمده بالعبا ره ۲ وحامده بالاقتضا ۳ ومحمود بهه
٤ ومحمود علیهه بالاشا رة دلالت ایدر شوقدر که اوچ اوّله دلالتی ظاهردر
فاما که محمود علیهه دلالتی زیرا حکمی مشتقه تعلیق ایتمك ما خذ اشتقاقك
علتنی موجبدر بو تقدیرجه مصراع اوّلدن حاصل معنی نهایتسز حمد واحسان
واکرامی ایچون اول محسن ومکرمه اولسون دیمك اولور بویله اولنجه محمود علیه
بروجه اجمال مذکور اولمش اولدی ابتدا برنسنه‌یی اجمال بعده تفصیل اوقع
فی النفوس اولمغله محمود علیهی تفصیل ایچون عجزی یعنی مصراع ثانی‌یی
ارداف ایلدی وبوندن بشقه ناظم نحریر حمدی ارکان اربعه سیله برمرتبه ادا
ایلدیکه فوقنده ادا اولماز چونکه وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها نصنك
مضمون شریفی حمدنده مندرج بیوردقد نصکره او لفهرست جریدهٔ
جلالت واولشهیت قصیدهٔ رسـالت سلطان انبیا علیه افضل التحایا
حضرتلرینك لا احصی ثناء علیك عنوانیله اظها عجز بشریت ایلدیکی
سباقده ناظم نحریر دخی معناده اظهار عجز ایتمش اولدی فلله درّه تنبیه ممهد

معلوم اولسونکه نعم الهیه یی احاطه وتفصیل طوق بشردن خارج
یعنی اولوب ولیکن هرکسک حالنه مطابق وشاننه موافق بعضا جلائل
نعمدن تعدادونه کارایتمسی ممکن بلکه متیسر اولمغله ناظم نحریر دخی براعت
استهلال قصدیله لسان ولغته متعلق رنجه اموری وجودات خارجیه‌سی
ترتیبنه رعایت ایده رک محمود علیهی تخصیص بعد التعمیم سیاقی یورر

قیلدی ازجمله اوخلاق کریم

از یعنی من کاسبق فی الادوات المرکبة*جمله*جیمک ضمیله فی الاصل عربیده
اجمال معناسنه ایکن بالنقل المحض فارسیده وترکیده جمیع معناسنه شایعدر
نتکم بومقامده اولدیغی کبی لکن مصنفان ومنشیان متانه لرنده باجاره ایله
کثرتده وفی جاره ایله قلتده استعمال شایعدر یعنی معامنه کوره فی الجمله و بالجمله
دیو تعبیر اولنور *خلاق*شدته ایله قطعه اولی نك بیت اولبده کلن آفریننده
معناسنده* کریم* یعنی کرمفرمای کاسبق آنفانتیه بو ایکی لفظ شریف
احصا سنده دخول جنت موعود اولان اسماء حسنا دندر لکن خلاق
حق تعالی نك غیرینه اطلاق اولنماز کریم اولنور فاما که اسماء حسنی اراسنده
بو ایکی لفظ شریفی تخصیص چونکه خلاق اسماء مختصه دن اولمغله کانه
بو ایکی قسمه اشارت ایچون اولسه یاخود اولا خلاق صیغه‌سی حسبیله
بو بیتده مذکور حضرت آدم علیه السلام لقد خلقنا الانسان فی احسن
تقویم نص کریمنه مظهر اولوب همدخی ان الله خمر طینة آدم بیده اربعین
صباحا حدیثنه ودخی ان الله خلق آدم علی صورته حدیثنه ما صدق
اولدیغنه اشارت اوله ثانیا کریم حضرت آدم صفی انواع نعم لاتحصی ایله
آلوده خصوصا افضل عباد اولان ملائکهٔ کرام اوزره باعث رجحانی
اولان علم وعرفان ایله نادیده وناشنیده اولمغله فعرضهم علی الملائکة فقال
انبؤنی باسماء هؤلاء نصیله ممدوح ومحترم اولوب حتی انساب واولادی
واحفاد واسباطی ولقد کرمنا بنی آدم عنوانیله مکرم اولدیغنه اشارت اوله

حضرت آدمه اسما تعلیم

بو بیتده براعت استهلال وعلم آدم الاسماء کلها ثم عرضهم علی الملائکة
نص کریمنه تلمیح واردر چونکه *حضرت*حانك فتحیله فی الاصل عربیدر
یعنی قرب وزن دیك و بعد النقل فارسیده وترکیده ذات بزرکوار ونفس
شریفه اشعار معناسنده حقیقت عرفیه اولمشدر نتکم حضرت الله جل شانه

وحضرت

وحضرت محمد صلی الله علیه وسلم دیدکلر کبی وقس علی هذا* آدم
مد ایله بوزن آصف وهاجر نام ابو البشر علیه السلامدر خواجه حافظ
بیت درنقد عیش کوش که چون آنجو رنماند *آدم بهشت روضهٔ دار السلام را
بوندن بشقه بالمناسبه اولادندن هر بریسنه دخی آدم دیرلر باقی بیت دانهٔ خانه یق
جنت رخسارنده نیجه صبر ایلسون اللهی سورسك آدم تنبیه اصح اولان آدم
اسم اعجمیدر فاما که بعضلر آدم ترابدن خلق اولنمغله وجه ارض معناسنه
اولان ادیم ارضدن مشتق دیو حکم ایلدی و بعض آخر حضرت آدم
علیه السلام اسمر اللون اولمغله سمرت معناسنه اولان آدمه دن مشتق دیو
حکم ایلدی و بعض آخر الف وانس معناسنه اولان آدم دن مأخوذ دیو
حکم ایلدی بو توجیهلری تعسف دیو قاضی بیضاوی جزم ایلمشدر *اسما
جمع اسمدر بوندن بشقه اسما اعلام نسادندر از جمله حضرت صدیق اکبر
رضی الله عنهك کریمهٔ پاکیزه لری اسمیدر واسما عبل نام عاشقك
معشوقه سی نامیدر* تعلیم* تفعیل بابندن مصدر وانشالرده دخی شایعدر

* شان موسایه ایدوب هم تکریم *

شان* شین معجمه ممدوده نك فتحیله عربیده بش معنایه در اول یعنی مقدار ومرتبه
ثانی یعنی امر وحال ایشته بومقامده بو ایکی معنادن هر بری علی طریق البدل
مراددر چونکه شان بو ایکی معناده نه قدر که عربی ایسه ده لکن فارسیده وترکیده
بالنقل مستعملدر نتکم ناظم نحریر طنانه نام قصیده سنده بو رباعیت تواریخ آشنایان
اتفاق اوزره ایدر ترجیح* بو شان وشوکتی اسلاف شاهان جهانبانه ثالث
برنسنه یی ایو فکر ایلمك رابع قصد وطلب خامس فعل وشغل معناسنه وفارسیده
یدی معنایه در اول عسل خام ثانی خانهٔ زنبور ثالث بلکو رابع شانیدن لفظندن
امردر خامس هندستانده ایشلنور برنوع بیاض جامه سادس جزمه و پاپوج قالبی
سابع ضمیر غائب اولان شینك جمعیدر کاسبق فی الشین البسیطة بو تقدیرجه
مشترك السنه قبیلندن اولدی* موسی* اسم اعجمیدر صاحب تورات ...م
اسم شریفیدر بعضلر فی الاصل عبرانی یاخود بونه نیدر دیدیلر عربیده محلقه
معناسنه نتکم عیسی عربیده بلکو معناسنه اولدیغی کبی هم ادات عطفدر
کاسبق تکریم بوزن تفعیل عربیدر

قیلدی ذاتینه اضافتله کلیم

بو بیتده دخی براعت استهلال وکلم الله موسی تکلیما آیتنه تلمیح واردر چونکه
اضافت* افعال بابندن مصدر در نسبت معناسنه* کلیم* بوزن فعیل یعنی

مفعول یاخود بمعنی فاعل ایکن حضرت موسایه علم اولدی وجهی ظاهردر

❋ هم سلیمانی او علام لطیف ❋

هم ❋ ادات عطف دیو آنفا کچدی ❋ سلیمان ❋ اسم اعجمیدر ابن حضرت داودع‍ علام ❋ بوزن فعال دانا معناسنه ❋ لطیف ❋ بوزن فعیل بمعنی لطف ساز

❋ منطق الطیر ایله قیلدی تلطف ❋

بو بیتده دخی برای براعت استهلال وورث سلیمان داود وقال یا ایها الناس علمنا منطق الطیر واوتینا من کل شیء ان هذا لهو الفضل المبین نص شریفنه تلمیح در چونکه منطق الطیر ترکیب اضافی عربیدر زیرا منطق نطق معناسنه نطق اهل عربیه کل لفظ یعبر به عما فی الضمیر مفردا کان اومرکبا دیو تفسیر ایلدیلر حتی انسانه حیوان ناطق اطلاقی بو معناجه در وگاه صوت معناسنه ده کلور حتی صوتی اولان حیوانه ناطق وصوتی اولمیانه صامت دیرلر طیر طائرك جمعیدر مفردده اولور فلك کبی ❋ تلطف ❋ بوزن تفعیل لطفدن مصدردر نکته پس بو بیتده اسماء حسنادن علام ولطیفی اختیارده آیت مذکوره یه ارتباط کلی واردر همدخی ارباب تصوف عالم مظهر اسماء حسنا دیدکلری ایچون هر شخصه نظرله آلوده اولدیغی نعمته مناسب اولان اسمی مضاف قلوب مثلا سلطان انبیا علیه افضل التحایا به عبدالله وانواع رزق ایله مرزوق اولنه عبدالرزاق دیدکلری کبی حضرت سلیمانه بو تفصیل اوزره عبداللطیف وعبدالعلام دیو تسمیه انسب اولدی چونکه رب هب لی ملکا لا ینبغی لاحد من بعدی دیو دعاسنه اجابتله انس وجن وعناصر وموالید وبالجمله اقطار کندویه مسخر اولدی سؤال سکز یوز دنصکره بولنان یکی دنیا بوکا منافی دکلمی جواب یکی دنیایه دخی تصرفلرینه امارة قویه‌لر واردر فنها غدوها شهر ورواحها شهر منطوقی طی مکانلری کبی ومنها قال عفریت الایة دخی وقال عنده علم من الکتاب الایة مضمونلری نیجه اقویالری استخداملری کبی سؤال اهل یکی دنیانه سبیله انده بولنمشلر یوخسه بنی آدم دکللرمی جواب انساندر لکن زمان اولده کثرتیله اقطار دنیا تجسس واعمار اولنوب بعده قلت بولدقلرنده هر فرق بر یردن خبرسز برقطرده قالمش اوله‌لر یاخود ایام سالفه‌ده شمدیکی کبی مکشوف ایمش کثرت فتنله هرطائفه نفسلرینه مشغول وبو جهله منسی اولمش اوله یاخود اوریادن یا افریقادن برینه متصل اولوب زلازل شدیده ایله ماینلری منغرق اولمش اوله یاخود ارقه جانبندن چین یاخطا

کبی

کبی بر مملکته حالا متصل اوله زیرا یکی دنیانك هر طرفی مکشوف دکلدر سؤال بونلرکه شرعا حکملری ندر جواب صبت شرعی طوبونجه بونلر اهل فترت حکمنده‌در که حنفیه‌یه کوره وما کنا معذبین حتی نبعث رسولا نصنده رسول عموم مجازایله عقلدن معممدر فقط دلیل ایله فرض توحیدر لکن سائر مؤمن به‌لره ترك ایمانده معذورلردر فاما شافعیه‌یه کوره رسول حقیقت وهر حالده معذورلردر

❋ حکمت وقدرتی ایله عیسی ❋

حکمت عربیدر فعلده اتقان معناسنه وعلم معناسنه ده کلور نتکم ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا اکا شاهددر ❋ قدرت ❋ حق تعالی اینك صفات ثمانیه‌سنك بریدر عیسی اسم اعجمیدر صاحب انجیل ع‍ م نام شریفیدر فائده السنه ثلثه شعراسی قدیم الایامدن برو حضرت آدمی تعلیم اسما وحضرت موسایی تکلیم وعصا وید بیضا وحضرت سلیمانی منطق الطیر وریح وخاتم وجام جهان نما وحضرت عیسی‌یی کلام در مهد واحیاء موتی ایله ذکر ایتمشلردر

❋ طفل ایکن اولدی بشکده کویا ❋

بو بیتده دخی برای براعت استهلال کیف نکلم من کان فی المهد صبیا قال انی عبدالله آتانی الکتاب نص شریفنه تلمیح در چونکه طفل کسرایله عربیدر فارسیده وترکیده دخی بالنقل مستعملدر یکی طوغمش ولد معناسنه وهر نسنه‌نك کوچکی معناسنه جمعی اطفال وطفول کلور وعند البعض طفل هم مفرد وهم جمع اولور طفل کل شیء اوله وطفل للسیل ای اقبل ظلامه وجاریة طفلة ای ناعمة والمطفل الغبیة مع الولد فائده ولد رحم مادرده ایکن جنین دیرلر طلوع ایدجك ولید بعده درت یاشنه دکن طفل بعده بلوغه قریب اولنجه صبی واوائل بلوغده مراهق بعده اون طقوزه جه غلام بعده اوتوزدردجه شاب بعده اللی یه جه کهل بعده آخر عمره جه شیخ دیرلر کویا ❋ سویلیجی دیو اوتوز ربجی قطعه‌نك بیت سابعنده کلور

❋ نوع انسانی هم اول بی انباز ❋

نوع ❋ فتحله عربیدر صنف وبولك معناسنه ولکن اهل میزان جنسی نوعدن ونوعی صنفدن اعم عدایدرلر بو تقدیرجه بو مقامده نوع منطقی مراد اولنسه عقله انسبدر چونکه انسان ماهیتنك فصل قریبی ناطقدر نتکم انی مصراع ثانی اشعار ایدر ❋ انسان ❋ نسدن مشتقدر وضع واحد ایله حضرت آدمه واولادنه اطلاق اولنور دلیل اول هل اتی علی الانسان حین من الدهر

دليل ثانى اولمبرالانسان اناخلقناه من نطفة الاية بعضلرنسياندن مشتق
ديدى نتكم الانسان مركب من النسيان همدخى ان اول ناس اول ناس قوللرينى
مشعردرهم ادات عطفدر ديو آنغا بكدى * بى * اداتنى ديو قربا بكدى
انبـاز اورتاق ديو يكرمى التنجى قطعه نك بيت سـابعنده كلوز

ايلدى ناطقه ايله ممتـاز

ناطقه يعنى قوه ناطقه ديمكدر حسين ميبدينك شرح هدايه ده تصريحنه
كوره نه قدركه نفس ناطقه يه ده اطلاق صحيح ايسه ده لكن بومقامده مراد مبدأ
نطقدر سؤال حيوانانه اموال ناطقه وعروض وعقارانه اموال صامته ديرلر
بو تقديرجه انسان نطقله نه كونه ممتاز اولور جواب بو مقوله اطلاق اطلاق
مجـازيدر بزم مانحن فيهمز ايسه حقيقته مبنيدر تحـقيق معلوم اولسونكه
جنس عالى طبيعى اوج اطلاقى وذروه عمومدن انضمام فصول وخواصله
درت مرتبه ده حضيض تقيده ومركز خصوصه نه كونه متنـازل اولديسه
كذلك عنـاصر اربعه دن حصص جزئيه تعينه لردخى مركز بساطتدن
وافق وحدتدن دائره مواليده وسمت رأس مركباته متصاعد اولمشدر چونكه
قائم بنفسه اولان جوهر قبول ابعاد ثلثه ايله جسم اولور جسم دخى قبول حس
وحركتيله حيوان اولور حيوان دخى قبول نطقله انسان اولور انسان دخى
قبول تشخصات وتعينات ايله احمد ومحمد وزيد وعمرو اولور كذلك عناصر
اربعه دن حصص شخصيه معينه لردخى باشخاصها اولا اتصال ثانيا تركيب
ثالثا امتزاج رابعا اتحاد خامسا تولد اشبوبش صفاتله رتبه اولايه رسيده اولوب
معدن ديو تسميه اولنور بوند نصكره دخى درت قوه واركه ١ قوه غاذيه
٢ قوه ناميه ٣ قوه مولده ٤ قوه مصوره دراشـبو درت قوه صفـات
خمسه مذكوره يه منضم اولورسه رتبه ثانيه يه رسيده اولور نبات ديو تسميه
اولنور بوندنصكره دخى اوچ قوه واركه ١ قوه شهويه ٢ قوه غضبيه
٣ قوه مدركه اشبواوچ قواقواى تسعه مذكوره يه زياده ومنضم اولورسه
رتبه ثالثه يه رسيده اولوب حيوان ديو تسميه اولنور بوندنصكره دخى ايكى قوه
واركه ١ قوه عالمه يعنى ناطقه ٢ قوه عامله دراشبو ايكى قوه مذكوراون
ايكى يه ضم وزياده اولورسه كانه درجه رابعه يه رسيده اولوب انسان ديو
تسميه اولنور ايشته بو تفصيل معلوم اولديسه كرك تنـازل وكرك تصاعد
صورتلرنده بهرحال انسان ناطقه ايله ممتاز اولديغى اجلدن ناظم تحرير دخى

بو بله جه ادا ايلدى چونكه بهرحال قوه عامله قوه ناطقه يه متفرعه وتابعه در
فاحفظ نكته معلوم اولسونكه متكلمين وحكما بدن انسانده ايكى نسنه اثبات
ايدرلر برينه روح وقلب وقوه عاقله ونفس ناطقه ديرلر بونك دردندن مراد
شئ واحددر بشقه بشقه نسنه دكللردر نتكم سعد الدين تفتازانى بيان ايلدى
ولكن شوقدر فرق واركه بونلردن مراد اولان شئ واحد عند المتكلمين جوهر
ماديكه جسم لطيفدر وعند الحكماء جوهر غير ماديكه مجرد متعلق بالبدندر
وبرينه دخى روح حيوانى ونفس حيوانى ديرلر كه اندن جوهر بخارى حامل
لقوة الحياة والحس والحركة عبارتيله تعبير ايدرلر وبو تعريف مادى وجسمانى
اولمق اقتضا ايدر فاماكه اطبا فرق ايدوب ديرلر كه بدن انسانه متعلق اولان
جوهر مجرده روح ناميه وقلبده متولد اولوب حيات وحس قوه سنى قابل اولان
بخار لطيفه نفس ناميه وبو ايكى ميانده متوسط كليات وجزئيات مدركه اولان
قلب ناميه تعبير ايدرلر همدخى صوفيه فرق ايدوب ديرلر كه جوهر مجرد متعلق
بالبدن معناسنه روح ناميه تعبير ايدرلر حتى بعضيلر اندن لطيفه انسانيه مجرده
ديو نطق ايدرلر وروح حيوانى معناسنه نفس ناميه بو ايكى ميانده متوسط
اولان جوهر نورانى مجرد معناسنه قلب ناميه تسميه ايدرلر همدخى بو قلبك
باطنى روح ومركبى نفس حيوانى وظاهرى روحله جسد ميانده متوسطدر
ونفس دخى قلب ايله بدن ميانده واسطه در نتكم حق تعالى براى تمثيل اعوذ بالله
مثل نوره كمشكوة فيها مصباح المصباح فى زجاجة الزجاجة كانها كوكب درى
يوقد من شجرة مباركة زيتونة لا شرقية ولا غربية بيورر حاصلى مصباحدن
مراد روح وزجاجه دن مراد قلب وشجره دن مراد نفس ومشكوة دن مراد بدن
اوله لا شرقية يعنى نفس عالم ارواح مجرده ده شرقدن دكلدر ولا غربية يعنى
عالم اجساد كثيفه ده غربدن دكلدر ياخود لا شرقية يعنى قلبك روح كبى
شرقى يوقدر ولا غربية يعنى نفس كبى غربى يوقدر ديو بيان ايلديلر باقى
تفصيلات علم كلامده وعلم حكمتده وعلم طبده وعلم تشريحده وعلم تصوفده
مشروحه درلر فارجع اليهن بو تفصيلدن ظـاهر اولديكه ناطقه دن
مراد مدركه وعالمه ديمك ايمش بيت ان الكلام لفى الفؤاد وانما جعل اللسان
على الفؤاد دليلا بيت ديكر كلا ما صفة نفسية فيها * عتـاز عن اخرس اوبجم
حيوان شوقدر كه بومقامده مراد دليل اولان نطق لسانى اولسه وجدانى
اولمسه براعت استهلاله زياده رعايت اولوردى فافهم ممتـاز افتعال

بابندن اسم فاعل عربیدر مصدری امتیازدر

* اختلاف وصور السنه‌دن *

اختلاف * بوزن افتعال مخالفت معناسنه صور * جمع * صورتدر ظلم وظلمت کبی * لسنه جمع لساندر امثله ومثال کبی لسان اصلنده عربیدر برقاج معنایه کلور اول لغت که هر قومك دیلنه دیرلر ثانی جارحهٔ معهوده ثالث فرق سکرکه بغا یپراغی لسان الحمل ولسان الکلب وقوش دیلی دیدکاری اوته لسان العصافیر دیرلر لکن بو مقامده مراد معنای اولدر

* نیجه حکمتلری واردر روشن *

بو بیتده دخی برای براعت استهلال ومن آیاته خلق السموت والارض واختلاف السنتکم والوانکم مضمون شریفنه تلمیح واردر چونکه حکمت بومقامده آیت معناسنه کمالایخفی * روشن * آیدیندیر اوتوز بدنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کلور فائده فی نفس الامر لغتلر چوقدر ولکن طرسوسی مرحوم انموزجنده بیورر که اصول لغات یدیدر ۱ فرس ۲ یونان ۳ ترك ٤ هند ٥ صین ٦ سودان فاما که سابعنده سکوت اولندی رجا اولنور که سریانی اوله که لغت ملائکه‌در انتهی فقیر شویله فهم ایدرمکه مسکوت عنه اولان لسان عرب اوله زیرا لسان عرب سلطان السنه‌در ولسان اهل جنتدر باعث سکوت کمال وضوح وتمام ظهور اوله یاخود کمال تعظیم اوله لنسانقه‌در مدح لسان عرب بیت حروف لسن تازینك مفضل سن تشدیدی زبان صین وهند وفرس وترك وروم وسودانه

* شعر السنه‌سن اول منان *

شعرا بوزن علما جمع شاعردر ماخذ اشتقاقی اولان شعر بودیباجه‌نك بیت ثالث عشرنده کلور * السنه * آنفا کچدی اما بو مقامده لساندن مراد جارحه معناسی عقله امدر وبراعت استهلاله دخی منافی دکلدر منان شدّه ایله بوزن فعال اسماء حسنادندر منتفرمای معناسنه

* قیلدی مفتاح در کنج نهان *

بو بیتده دخی برای براعت استهلال قلوب الشعرا خزاین الرحمن حدیثنه تلمیح واردر چونکه مفتاح انخبزدیواون دردنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور در * قپودیو فرق التنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کلور کنج خزینه دیواون اوچنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور نهان کیزلو دیو فرق التنجی قطعه‌نك

بیت

بیت سابعنده کلور تمهید وقتا که ناظم نحریر اداء حمدله دن فارغ اولدیسه سفخر موجودات ورحمت کائنات وفرموده قم فانذر ومخاطب وربك فکبر علیه افضل الصلوات واکمل التسلیمات حضرتلرینه واجبهٔ ذمت صلواتی عهده بلیغانه‌لرندن اسقاط ایچون انواع تعظیم واشباع تکریم ایله بیورر که

* هم رسولنه هزاران صلوات *

هم * ادات عطف آنفا کچدی رسول * بوزن فعول قطعهٔ اولانك بیت خامسنده پیغمبر دیو کلور مزید زاده عینی مسمط مذکور بلن کس رسول قارشلقدر قبول * عبد اسیر اولدی قول سید ومولی اغا * عرفده انسان بعثه الله الی الخلق لتبلیغ ما اوحاه الیه مع الکتاب بوتقدیرجه رسول نبیدن اخص اولدی زیرا نبی مع الکتاب ایله تقیید اولنمز * هزاران * آخرینه الف ونون الحاقیله هزارك جمعیدر کما سبق فی قواعد المقدمه هزار بیك دیو اون طقوزنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور صلوات جمع صلوتدر بومقامده مراد عموم مجاز طریقیله تعظیم وتکریم وتشریفدر چونکه اللهدن رحمت وملائکه‌دن استغفار ومؤمنلردن دعا بالجمله انلره راجعدر شاعر بیت صلوات آمدست برسر کل عندلیب * درحرکات آمده است شاخك شاه هنفرم

که اودر افصح ارباب لغات

بو بیتده دخی برای براعت استهلال انا افصح من تکلم بالضاد بیدانی من قریش حدیثنده تلمیح واردر چونکه که ادات ربطدیو اوتجه کچدی * افصح اسم تفضیل عربیدر مصدری اولان فصاحت لغتده اچق سوزلولك وروشن کلاملولك اصطلاحده تنافر حروفدن وغرابتدن ومخالفت قیاسدن وتعقید لفظی وتعقید معنویدن کلمه‌نك وکلامك سلامتیدر بوتقدیرجه فصاحت تغلیبابش فنه محتاجدر چونکه تنافرك کتبلی طبیعتدر وغرابتك کفیلی لغتدر ومخالفت قیاسك کفیلی صرفدر وتعقید لفظینك کفیلی نحودر وتعقید معنوینك کفیلی بیاندر * ارباب * جمع ربدر اصحاب معناسنه چونکه رب عربیده سکز معنایه در اول بمعنی مالك وصاحب ثانی بمعنی مربی یعنی بسلیجی معناسنه ثالث بمعنی مصلح رابع بمعنی مدبر خامس بمعنی پادشاه سادس بمعنی کتخدا وورز بر سابع بمعنی افندی ثامن اسماء حسنادن براسمدر لکن بو سکزنجی معنی مربی بسلیجی معناسنه اولدیغی حسبیله در بعضیلر شویله فرق ایدرلر که لفظ رب اضافتسز الله تعالانك غیرینه اطلاق اولنماز انجق حق تعالی یه اطلاق اولنور

فاما اضافتله علی العموم اطلاق اولنور مثلا رب العالمین ورب المال ورب الدین
کبی * لغات * لامك ضمیله لغتك جمعیدر لغت لغتده نطقه دیرلر اصطلاحده
مایعبر کل قوم عن اغراضهم مفهومنه دیرلر بومقامده لغاتدن مراد انواع لغت
عربیه در چونکه لسان عرب یدی لغت اوزره متنوعدر ١ حجاز ٢ یمن
٣ هوازن ٤ ثقیف ٥ طی ٦ بنی تمیم ٧ عقیل نتکم حدیث شریفده
انزل القرآن علی سبعة احرف کلها شاف کاف واردا اولمشدر بو تفصیل معلوم
اولدیسه رسول کبریا علیه افضل التحایا حضرتلرینك انا افصح من تکلم بالضاد
بیدانی من قریش حدیثنه اشارت صریحه در همدخی جائزدرکه لغاتدن مراد
عامهٔ لغات اوله که اصولی یدیدر فروعی چوقدر کما سبق فی شرح بیت صور السنه دن

٭ نطقیدر وحی خداوند علیم ٭

بونده دخی براعت استهلال حق تعالینك وماینطق عن الهوی ان هو الا
وحی یوحی نصنه تلمیح واردر چونکه * نطق * بیانی بیت رابعك شرحنده
کچدی * وحی * فتحله اشارت ورسالت وکتابت والهام وکلام خفی معناسنه
لکن عرفده خاصهٔ حق تعالینك انبیأ عظامه اعلامنه دیرلر * خداوند
بمعنی صاحب ورب دیو فرق طقوزنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کاور
لکن بومقامده مراد حق تعالیدر * علیم * بمعنی علام کما سبق آنفا

٭ نه کهردر او کریم بن کریم ٭

بومصراعده کنت نبیا وآدم بین الماء والطین حدیثنه اشارت همدخی انا سید
ولد آدم ولا فخر حدیثنه ایما واردر چونکه * کهر * کاف فارسیه نك ضمی
وهانك فتحی ورا ایله معربی جوهر اولان کوهردن مخففدر وانك معنالرینه
مترادفدر حکیم خاقانی بیت من زه نخل کهر را بمن آرید ومرا ٭ کهر آن
کهر نخل ببر بازدهید * چونکه کوهر شول نسنه یه دیرلر که خلقت وطینت
کندو اوزرینه قلنمش اوله حتی اصل ونژاد معناسنه کلدیکی دخی بوندن در
مثلا کوهر پاك دیرلر اصلی پاك معناسنه حکیم انوری بیت ای بکوهر تا بادم
بادشاه * در پناه اعتقادت راملك ٭ شاعر ترکی بیت کروه انبیا تسبیح درر کبی
سر آمددر ٭ او تسبیحه امامه کوهر ذات محمددر ٭ همان بو اجلدن حقیقت
محمدیه جمیع مخلوقاتك اصلی واقدمی اولدیغی حسبیله اکا صوفیه تعین
اول وحکما عقل اول دیدیلر ناظم نحریر دخی کهر دیو تعبیر بیوردی اینت
بو جهتدن کنت نبیا وآدم بین الماء والطین حدیثنه اشارت واردر فلله در

همدخی جوهر یان اصطلاحنده قیمتلو طاشه وانجویه جوهر دیرلر وحکما
اصطلاحنده ومتکلمین لسانده قائم بذاته اولنه جوهر دیرلر نتکم قائم بذاته
اولمیانه عرض دیدکلری کبی شوقدرکه جوهر حکما عندنده بشدر ١ هیولا
٢ صورت ٣ جسم ٤ عقل ٥ نفس متکلمین عندنده ایکیدر بری جوهر فرد
بری جسم تفصیلی مشبعا علم حکمتده وعلم کلامده در فارجع الیهما کریم
بوزن فعیل ایو ذات معناسنه حق تعالیه دخی اطلاق اولنور لکن بومقامده
ایو ذات معناسنه نظم الفرائد مسمط اسی صوبه دی حبیم ایو کشی در کریم
او کسوزه دیرلر یتیم داهیه اولو بلا * ابن * همزه نك کسریله اوغل معناسنه در
فارسیده فرزند کبی حاصلی کریم ابن کریم عربیق واصیل کشی زاده معناسنده
حقیقت عرفیه اولمشدر اصلنده حضرت فخر کائنات علیه افضل التحیاتك
محسنات معنویه دن صنعت اطراد اوزره الکریم بن الکریم بن الکریم
بن الکریم یوسف بن یعقوب بن اسحق بن ابراهیم حدیثندن مأخوذدر
همان بو اجلدن علین منزله سنده اولمغله ابن کلمه سنده بومقامده همزه
خطدن دخی حذف اولندی تثنیه ابن کلمه سی علمین بیننده واقع اولسه
فارسیده کلا حذفی جائزدر مثلا حجاج یوسف کبی اصلی حجاج بن یوسف ایدی
فاما که عربیده فقط همزه سی لفظا اسقاط اولنور لکن بو دخی صفت
اولمیه مشروطدر چونکه خبر اولسه خطدن اسقاط اولنماز نتکم
حق تعالینك وقالت الیهود عزیر ابن الله کلامنده اولدیغی کبی
همدخی بو بیتده نطق ووحی وعلیم وکریم وابن عربیلردر فارسیده وترکیده
دخی مستعملدر وتدقیق اولنسه هر برنده براعت استهلال دخی واردر فافهم

٭ عالمینه سبب رحمتدر ٭

بومصراع فی الجمله براعت استهلال ایچون حق جل وعلانك وما ارسلناك
الا رحمة للعالمین نصنه تلمیح واشارتدر چونکه لغت ولسان دخی
حضرت رسول ثقلین وخواجهٔ کونین سایه سنده بر نعمت عظمادر ٭ زیرا
عالمین ماسوالله معناسنه اولان عالمك جمعیدر نتکم حق تعالی الحمد لله
رب العالمین بیوردیغنده عالمین عربیده کی کبی فارسیده وترکیده دخی جمع عربی
اداتیله مستعملدر یعنی جمع فارسی اداتیله زبانزد دکلدر مکرکم قافیه ایچون اوله
سبب بمعنی باعث وبادی وعلم عروضده اول متحرك ثانیسی ساکن ایکی حرفه
سبب خفیف وایکی متحرك حرفه سبب ثقیل دیرلر لکن بو صورتده لغتده سبب

بمعنى حبل يعنى ايب معناسنه اولديغى حسبيله ديو عرو ضبين تصريح ايتديلر وعلم اصولده احكام وضعيه بشدر برينه سبب ديرلر نتكم سائرلر بنه علت وركن وشرط وعلامت ديدكلرى كبى تفصيلى كتب اصولده مشروحدر رحمت * بمعنى ميلان قلب كه شفقت وعطوفت كبى لكن حق تعالى يه مضاف اولنجه غايتى مقصود اولور زيرا حق تعالى حدوث وامكاندن منزهدر

※ انس وجنه نه بيوك نعمتدر ※

انس * همزه نك كسريله بمعنى انسان و بنى آدم * جن * جيمك كسريله اولادجاندر كه چشم بنى آدمدن پنهان ومستوردر نكته ارباب وقوف جيم ونون ماده لرى معنالرنده ستر لازم ديو حكم ايلديلر نتكم جنت بمعنى بهشت جنين بمعنى ولددر رحم مادرده مجنه بمعنى سپر يعنى قلقان جنون بمعنى شيدايى بونلرده فى الجمله ستر موجوددر * نعمت ※ ضد نقمت تنبيه بو مصراعده حق تعالى نك سوره رحمانده يامعشر الجن والانس قولنه همدخى سنفرغ لكم ايها الثقلان فباى آلاء ربكما تكذبان قولنه وسوره جنده قل اوحى الى انه استمع نفر من الجن قولنه اشارت واردر و بو تقديرجه براعت استهلال دخى ممكندر همدخى بو بيتك الفاظى عربيه در انشالرده دخى شايعلردر

※ نازل اولدى اكا قرآن جليل ※

بو مصراعده دخى براى براعت استهلال حق تعالى نك تبارك الذى نزل الفرقان همدخى وننزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة قولنه تلميح واشارت واردر چونكه * نازل * بوزن فاعل مصدرى نزولدر * قرآن بوزن غفران بمعنى جمع و بمعنى تلاوت نتكم حق تعالى ان علينا جمعه وقرآنه بيورر ※ ولكن بو مقامده مراد كتب منزله افضلى ※ اولان فرقان مبين معناسيدر * جليل * بوزن فعيل بمعنى عظيم وفخيم كه ※ قطعه اولانك بيت اولنده كلن بزرك معناسنه در ※

※ كه ايدر شاننه عالم تبجيل ※

بو مصراعده دخى براى براعت استهلال حق تعالى نك انا نحن نزلنا الذكر وانا له لحافظون قولنه تلميح واشارت واردر چونكه شان قرآنه عالمك تبجيلى انجق قرآن عظيم الشانك على مرور الدهور وكرور الشهور الى يوم النشور بقاسيله اولور زيرا * شان * آنفا كچدى * عالم * لامك فتحيله آنفا كچن عالمينك مفرديدر كه مخلوقاتك هر برى معناسنه بوندن بشقه عالم مجلس

صفا ومجلس حضور معناسنه ده كلور مثلا شراب مجلسنه عالم آب ديرلر شوقدر كه اكثرى عالم مجلس معناسنه اولنجه سببه مضاف اولور ابو المعانى بيت رفته بودم نيم شب درعالم خواب وخيال * آمدان مهر وكردم عالم آب تا سحر ※ تبجيل ※ بوزن تفعيل بمعنى تعظيم وتفخيم بو بيتده اولان الفاظ عربيه در فارسيده تركيده دخى شايعلردر

※ كرچه كم شعر دكلدر او كلام ※

بو مصرعده دخى براى براعت استهلال حق تعالى نك وما علمناه الشعر وما ينبغى له قولنه تلميح واشارت واردر چونكه * شعر * عرفده كلام موزون مقصود به ذلك معنى مخيل معناسنه ولغتده علم وشعور معناسنه نتكم ناظم نحر برسخن قافيه سنده بر قصيده سنده بيورر بيت شعر ايله علمى مرادف بيلور ارباب شعور * برميدر شاعر نادان ايله داناى سخن * لكن بو مقامده مراد معناى عرفيدر لغوى اولديمز * كلام * ايكى نوعدر برى نفسى و برى لفظيدر لكن كلام لفظى كلام نفسينك دليل وترجمانيدر شاعر عربى بيت ان الكلام لفى الفؤاد وانما * جعل اللسان على الفؤاد دليلا * شوقدر كه قرآن عظيم الشانه نظرايله كلام لفظى حادث وكلام نفسى قديمدر بوصيرى بيت آيات حق من الرحمن محدثة * قديمة صفة الموصوف بالقدم * چونكه كلام نفسى حق تعالى دن بلا صوت ولا حرف صادر اولور بو مقامك حلى دائره مز شرحنده مشروحدر فارجع اليه سؤال قرآن عظيم الشانده وحديث فخيم العنوانده علم عروضك هر بحرندن بلكه هر بر ضربندن وارد وواقع اولمشدر مثلا بحر رجزدن كلام قديمده ودانية عليهم ظلالها وذللت قطوفها تذليلا وحديث شريفده انا النبى لا كذب انا ابن عبد المطلب همدخى هل انت الا اصبع دميت وفى سبيل الله ما لقيت واقع ووارد اولمشدر مذكوره منافى دكلمى جواب برقاچ درلو ممكندر اولا شعرده شعريته قصد لازمدر قرآن عظيمده وحديث فخيمده ايسه شعريته قصد مسلم دكلدر ثانيا شعر مقفى اولملو قرآن شريفده وحديث منيفده ايسه قافيه معتبره دكلدر غاية ما فى الباب قرآن عظيمده وحديث شريفده اولنه ارجوزه ديرلر چونكه شعرك مقابلى وقسيمى اولان نثر اوچ قسمدر اول نثر مرجز كه موزون اما مقفى دكلدر مثلا مذكورلر كبى ثانى نثر مسجع كه مقفى اما موزون دكل ديباجه لرده اسجاع وفواصل كبى ثالث نثر عارى كه نه موزون ونه مقفى مثلا اثناء محاوراتده

اولان کلمات کبی شوقدر که قرآن عظیمه وحدیث فخیمه تأدباً نثر اطلاق
اولنمازاعتراض حدیثین مذکوریندہ قافیه بوقیدر دفع قافیه نك تعریفی انلره
صادق دکل فبعد التسلیم حدیث اول رجز منهوکدر وحدیث ثانی رجز
مشطور دندر نه قدر که مسجع ومقفی صورتلر ایسه ده رجز منهوکی ورجز
مشطوری شیخ الصناعه خلیل خضرتلری شعر عد ایمدی همد نخی
حدیث ثانیده دمیت تاءمثنانك کسری ولقیت سکونیله روایت اولندی
تکم حدیث اول بائین موحدتینك کسریله مروی اولدیغی کبی بوتقدیراوزره
شعر اولماز ثالثا شعر مخیل اولملو یعنی نفسه انبساط وانشهاو یریاخود
انقباض ونفرویرر نسنه اولملو قرآن عظیم وحدیث ایسه بویله دکلدر
ایشته بو اوچ جواب شعرك تعریفنده واقع اولان قیود ثلثه یه کوره در رابعاً
وماعلمناه الشعر نصنده اولان شعردن مراد شعرمنطقیدر یعنی صناعات
خمسك رابعی اولاندر نتکم ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة
وجادلهم بالتی هی احسن نص شریفی دخی بونی مؤیددر بو جواب ایله
جواب ثالثك فرقی دقیقدر فتأمل خامسا وماعلمناه الشعر قولنك معناسی
غالبا دیمك اوله نتکم عربی مبین قولنه قسطاس وطور وامثالیله سؤال
غالبا جوابیله مجاب اولدیغی کبی حتی امام شافعی رحمة الله علیه
بیت ولولا الشعر بالعلماء یذری * لکنت الیوم اشعر من لبید
بیورمش ایکن نیجه نظملری واردر لکن اکثر واغلب
* حالی اولمامغله منافات اولمدی تفطن فتح الله علیك *

* نظم شاعرده نه ممکن اونظام *

بومصراعده دخی براعت استهلال حق تعالی نك وان کنتم فی ریب
مما نزلنا علی عبدنا فأتوا بسورة من مثله قوله نظیم واشارت واردر چونکه
نظم * لغتده اینجو دزمکه دیرلر عرف واصطلاحده فصیح و بلیغ اولان
کلمات بر فواصله والفاظ بر اشجاعه دیرلر نتکم خطبا الان احسن الکلام
وابلغ النظام عنوانیله قرآن عظیم الشانی مدح ایدرلر حتی نظم قدیم
لفظی قرآن عظیمك اعلام غالبه سندن اولمشدر چونکه نظم اطلاق
اولنور اما تأدباً لفظ اطلاق اولنماز * شاعر * یعنی کوینده شعر
ممکن * یعنی جائز که واجب وممتنعك ضدیدر وقسمیدر کتب منطقده
موجهات بحثنده وعلم کلامده قدم وحدوث بحثنده وعلم حکمتده

امور عامه بحثنده مشبعاً مفصلدر * نظام * نظمك جمیدر
آنفا کچدی بو بیتده شعر وکلام ونظم وشاعر وممکن
ونظام فی الاصل عربیلردر بالنقل انشارده مستعملدر

* فهم ایدوب مرتبهٔ اعجازینی *

فهم * یعنی دانش وادراك * مرتبه * یعنی منزلت * اعجاز * بوزن افعال
عاجز قلمق معناسنه تعجیز کبی لکن انبیا علیهم السلامك بعد النبوة بدلرنده
ظاهر اولان اشیاء خارقه یه معجزه دیو اصطلاح اولمشدر تفعیل بابندن معجزه
دیمز نتکم قبل النبوه اولنه ارهاص دینوبده تفعیلدن مرهص دینمدیکی کبی

* ایشیدوب هدهدهٔ آوازینی *

هدهده * بوزن فعلله یاخود بوزن فعلله یعنی توجه الطیر و یعنی التحریك
ویعنی السؤال مثلا هدهد الحمام اذا صاح الحمام وهدهدت المرأة ابنها
اذا حرکته دیرلر * آواز * همزه نك وواوك مدیله ایکی معنایه در اول یعنی
صوت وصدا شیخ سعدی بیت عاشقان کشتکان معشوقند * برنیاید ز کشتکان
آواز * ثانی فرهنك جهانکیریده مشهور اولمق معناسند بو بیتده دخی براعت
استهلال واردر کما لا یخفی * ابکم اولدی فصحای عدنان *
ابکم * بوزن افعل صفت مشبهه عربیه در انادن دلسوز طوغان لال معناسنه
لیکن اخرس بوندن اعمدر * فصحا * جمع فصیحدر فصاحتك بیانی بیت عاشر
شرحنده کچدی * عدنان * بوزن عطشان اجداد رسولدن برذاتك اسمیدر که
اکا منتهی اولنجه سلسلهٔ نسب متفق علیهدر واولاد عدناندن بی شمار فصحا
وبلغا کلدیکندن اکثری فصاحت و بلاغت اکا اضافتله استعمال اولنور

* قالدی حیران بلغای قحطان *

حیران * معلوم * بلغا * جمع بلیغدر که فصاحتده معتبر اولان قیود بلاغتده
باسرها معتبردر وکفیلری دخی کفیلریدر لکن بیانه لرنده ایکی جهتدن فرق
اولنور اولا بلاغتده مقتضای حاله مطابقت شرط معتبردر فصاحتده دکلدر
ثانیا کلام ایکیسیله ده موصوف اولور اما کلمه بلاغتله موصوف اولماز فائده
بلاغت وفصاحتك ماهیتلری وموقوف علیه اولان علم لغت عربیه ده بشقه
بشقه مشروح ومفصلدر السنهٔ سائره ده یاندن انکله اکتفا اولندی چونکه
برکسنه که علوم عربیه ده بهره وراوله هر لساننده تصرف کندویه آسان
واهون اولور حتی فقیر فارسی بر فرددن تعلم وتلمذ ایتمدم همان عنایت ازلیه

ومشيت لم بزليه بوفقير پرتقصيرى ساده فارسى دكل نيجه علومه تعلمسز
مظهر نعم الانسان مالم يعلم ايلدى فحمدالم حمدا لم حمدا * قحطان * بوزن
عدنان رسول كبريا عليه افضل التحايانك اجداد فخامدن برذات عاليقدرك
نام ساميسيدر حتى طرسوسى مرحوم اول من تكلم بالعربية يعرب بن قحطان
بيورمشدر بو بيتده دخى براعت استهلال واردر كانه بو بيتده بيضاوى رحمه الله
عليهك وافحم من تصدى لمعارضته من فصحاء عدنان و بلغاء قحطان
بيوردينغه دخى تلميح واشارت واردر نتكم بوكلان بيت آتيده دخى تلميح واشارت
اولنديغى كبى

* ايلدى مدعيانى ملزم *

مدعيان * قاعدهٔ فارسيه اوزره اخره الف ونون الحاقيله جمع مدعيدر *
ملزم افعالدن اسم مفعول عربيدر مصدرى الزام لغتده برنسنه يى لازم قلمق
معناسنه فاما كه اصطلاح اهل مناظره ده معللك سائلى اسكاتنه الزام ديرلر
نتكم سائلك معللى اسكاتنه افحام ديدكلرى كبى لنامقه الفقير در منظومهٔ
آداب بيت اذا استدل معلل فالزام * وسائل فهو افحام فاهذان

* جمله سى عجز ايله اولمش مفحم *

جمله * بيت ثانى شرحنده بكدى * عجز معلوم * مفحم * افعالدن اسم
مفعول عربيدر بيانى آنفا بكدى كانه بو بيتده حضرتك مرحومك بيت
واعظم آلاى قرآن لما عجزوا * عن سورة منه مع صرف لاذهان *
قولنك روشنده كندى چونكه حق تعالينك يا ارض ابلعى مائك ويا سماء
اقلعى جميع عالميان نظيره دن عاجز قالديلر همدخى ولكم فى القصاص حيوة
قولنه نظيره القتل انفى للقتل ديديلر بعده وجوه كثيره دن كلاملرنده نقصان
كورديلر همدخى سورهٔ قارعه يه نظيره الفيل ما الفيل وما ادريك ما الفيل لها
ذنب قصير وخرطوم طويل ديوب فبعد التفكر فبهت الذى كفر مضمونى حتى
حسبوا انهم سحر والسحير افقره سنده مظهر وماصدق اولديلر فتعالى الله
عما يقول الظالمون علوا كبيرا تنبيه ايشته بو اوج بيتده واقع اولان الفاظ
اصطلاحيه باسرها عربيه در وفارسيده استعماللرى شايعدر الا آواز
لفظى فارسيدر بوندنصكره فخر كائنات عليه افضل التحيات حضرتلرينك
اذا صليتم فعمموا حديثنه امتثال ايچون بيورر

* اولسون اصحابنه صد كونه سلام *

اصحاب * جمع صاحبدر صحابيده اصح اولان معنى سلطان انبيا عليه

التحايا حضرتلرينى كوروب ورؤيتى حالنده مؤمن اولوب وايماننده ثابت اوله
ولو بر لحظه اولورسه ده * صد * يوز ديو اونطقوزنجى قطعه نك بيت رابعنده
كلور * كونه * رنك ديو قرق برنجى قطعه نك بيت خامسنده كلور لكن
بو مقامده دراو معناسنده * سلام * معلوم تنبيه صلوتى وهزران لفظنى رسول
اكرمه تخصيص وسلامى وصد لفظنى اصحابه تخصيص ايتمده نكته واردر
فافهم

* كه آنك هر بريسى اهل كلام *

اهل معروف * كلام * اوچنجى بيتده بكدى بو بيتلرده دخى براعت استهلال
اولديغندن بشقه براعت استهلاله كمال مراعات ايچون بو مصراعى مقام
اجمالده اعتبار ايدوب بعده مقام تفصيلده بعض مقامه مناسب اصحاب كزين
رضوان الله عليهم اجمعين حضراتلرين تخصيص بالذكر ايله بيورر فلله دره

* برى ازجمله جناب حسان *

جمله * ايكنجى بيتده بكدى * جناب * بمعنى ذات حسان بوزن علام شعراء
رسول اكرم صلى الله عليه وسلمك اعلاسى حسان بن ثابت كه فصاحتده ضرب
مثل اولمشدر همدخى حقنده سلطان انبيا عليه افضل التحايا حضرتلرى
چوق مدح بيوردقلرى ايچون اكثر شعرا دخى مدح ايدرلر ازجمله ناظم نحرير دز
قصيدهٔ سخن بيت شاعر اولدر كه انك قلبنه حسان كبى نفخهٔ روح الامين ايليه
القاء سخن

* نظمنى عالم ايدر استحسان *

نظم * بو بيتدن بش بيت يوقروده بكدى * عالم * بوندن التى بيت يوقروده
بكدى استحسان * وزن استفعال كرچه فقها قياس خفى يه استحسان ديديلر
لكن بو مقامده مراد معناى لغويدر نتكه بو بيتده لفظ حسانى ولفظ استحسانى
جمعده سباق جناس صنعت بديعيه واردر نتكم ناظم نحريرك اكثرى اشعارنده
عادتى بو طرز اوزره در مثلا طنانه نام قصيده سنده دربيت عجمى اقتباس
نور ايدرسه انورى بندن * بخور افروز اولورسم مجمر طبعمله دورلنه

* برى هم كعب بلا اعتبرا *

هم * ادات عطف ديو ادوات مركبه ده بكدى كعب بوزن فلس اصحاب
كرامدن برشاعرذى شانك اسميدر كه كعب بن زهير ديو شهرت شعار
برشاعر آتش زباندر حتى بانت سعاد قصيده سنى حضور رسول اللهده
عن ظهر القلب انشا وانشاد ايلدوب تا كه بيت ان الرسول لسيف يستضاء به
مهند من سيوف الهند مسلول * بيورنجه قل من سيوف الله ديو نطق همايون

بیوردی بو دمده کعب تکرار ایدنجه مبارك ارقه‌سندن برده‌سین چقروب کعبه
الباس ایلدی اول وقتدن بروملوکدن ملوکه انتقال ایده‌رك کلوب انجامی التیوز
اللی التی حدودنده خزینهٔ عباسیه‌ده لشکر هلاکو ضایع ایلدی فاما که حالا
دولت علیه مزده اولان خرقهٔ شریفه بشقه‌سیدر * بلاغت‌پیرا وصف ترکیبیدر
بلاغت طونادیجی معناسنه زیرا بلاغت آنفا کچدی * پیرا * قرقنجی قطعه‌نك
بیت خامسنده کلن پیراستن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر

* کعب بین الفصحا یك اعلا *

کعب عربیدر طوپق معناسنده کلور بو تقدیرجه بو مقامده ایهام مرشح دخی
واردر * بین * معروف فصحا آنفا کچدی اعلا اسم تفضیل عربیدر آخرنده‌کی
الف قافیه‌یه رعایت ایچون اوله یاخود فوائد مقدمه‌ده کچن تفصیله مبنی اوله

* جمله‌سی اهل حدیث و تفسیر *

جمله * ایلکنجی بنده کچدی * اهل * آنفا کچدی * حدیث * کلام رسولدر
سنت و خبر و اثر ایله فرقلری اصول فقهده و اصول حدیثده مشروحدر
تفسیر * نقدر که لغتده تبیین و تشریح معناسنه ایسه‌ده
قرآن عظیم الشانك معناسنی بیانده حقیقت عرفیه اولمشدر

* علم و عرفانله بی مثل و نظیر *

علم * کونا کون تعریفله معروفدر و تفصیلی علم کلامده مشروحدر * عرفان علم
ایله مترادف دیو ابن سینا شفاسنده اشعار ایدر فاما که کاهی طقوز جهتدن
بینلرنده فرق ایدرلر اولا علم ادراك مرکبات معناسنه عرفان ادراك بسائط
معناسنه ثانیا علم ادراك کلیات عرفان ادراك جزئیات ثالثا علم تصدیق عرفان
تصور رابعا عرفان بعد الجهل اولان ادراك خامسا عرفان میانه‌لرینه عدم
توسط ایدن ایکی ادراکك اخیرینه دیرلر ایشته بو رابع ایله خامسنده اولان قیدلر
علمده معتبر دکلدر همان بو اجلدن حق تعالی‌یه عالم دینور عارف دینمز سادس
علم طریقی صعب اولان عرفان طریقی سهل اولان سابعا علم کنه‌ینده اختلاف
چوق اولان عرفان اختلاف آز اولان ثامنا علم دلیل لمی ایله حاصل اولان
عرفان دلیل انی ایله حاصل اولان تاسعا عرفان طریق ریاضت ایله علی سبیل
المشاهده اوله علمده بو قید یوقدر همان بو اجلدن ارباب ریاضته عارفین
دینور * بی * ذات نفی دیو ادوات مرکبه‌ده کچدی مثل * ونظیر * معروفلردر

* اومرم کیم اولیجق روز جزا *

روز جزا یعنی یوم الجزا یعنی یوم قیامت چونکه روز کون دیو ایکنجی قطعه‌نك
بیت سابعنده کلور * جزا * معروف

* اوله لر وهبی‌یه زاره شفعا *

وهبی * ناظم نحریرك مخلصیدر اسم شریفی محمد بن راشد بن محمد افندیکه مومی
الیهه جد اولان محمد افندی اشباه نظائرك فن اولنی شرح و اسمنی توفیق الاله
فی شرح الاشباه دیو وضع ایتمشلردر هم دخی زماننده مفتی مدینهٔ مرعش ایدی
مرحوم ساجقلی زاده ایله همجوار و هم عصر ایدی حالا نسلرنده مدینهٔ
مرعشده مفتی اولور ذاتلر واردر فاما که ناظم نحریرك نقدر که مولدی مرعش
ایسه‌ده آستانهٔ علیهٔ عثمانیه‌ده توطن ایلدی حالا حیاتده در اطال الله تعالی عمره
اعوذ بالله وما تدری نفس بای ارض تموت منطوقنجه مرقد سعادتلرینی حق تعالی
بیلور * زار * اکلیجی دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کلور ناظم
نحریر کندوسنی زار ایله توصیف ایتدی یو خسه مخلصده داخل دکلدر * شفعا
جمع شفیعدر نکته ناظم نحریرك کندولرینه وهبی دیو تسمیه‌سنده شویله
بیوررلر که بلاد ثمانیه قضاتندن قاضی حلب الشهبا اعنی به اشعر الشعرا اهم رتبهٔ
کوکب شعرا وهبی افندی حلب قاضیسی ایکن ناظم نحریرك پدری راشد افندی
کتخداسی و نائبی ایمش بو اثناده مشار الیه وهبی افندینك بر مخدوملری وار ایمش
بقضاء الله تعالی وفات ایتمش بو هنکامده بعنایة الله تعالی ناظم نحریرك پیام
ولادتلری رسیدهٔ سمع وهبی اولنجه وهبی افندی بیوردیلر که راشد افندی
بنم باز وقت دخی اظهر زمانده پایدار اولسون اوغلوکك اسمنی بنم مخلصمه
بنام ایله دیو التماسلرینه بناء وهبی دیو تخلص اولنمش دیو بیوررلر

* بعد ذا بسط مقال ایلیه‌لم *

عادت مصنفین بعد الخطبه اما بعد دیو فصل خطاب ایلدکلری کبی ناظم
نحریر دخی * بعد ذا * دیو بیوردی چونکه بعد ذا بوندنصکره معناسنه
فی الاصل عربیدر بعد صکره معناسنه ذا اسم اشارت عربیدر
بسط مقال ترکیب اضافی عربیدر سوز دوشه‌مك معناسنه‌در

* سبب نظمی نه در سویلیه‌لم *

معنی * سبب * و * نظم * آنفا کچدی * چونکه بو عبد ضعیف احقر
چونکه * اداة علت دیو ادوات مرکبه‌ده کچدی * عبد * یعنی
بنده یعنی قول * ضعیف * معروف * احقر * اسم تفضیل عربیدر

* ایتدی ایرانه سفارتله سفر *

ابران عجم دیو یکرمی اوچنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کلور سفارت
بوزن زهادت ایلچیلك معناسنه عربیدر * سفر * معروف چونکه
ناظم نحریر دولت علیهٔ عثمانیه طرفندن بیك بوز طقسان حدودنده
عنوان واحتشام ایله شاه ایران کریم خان طرفنه ایلچی اولوب کتمشدر
شکم طنانه نام قصیده سنی اول زمان انشاد ایلمشدر

* ایلبوب دور روان اصفهان *

دور * لغتده دوران وجولان معناسنه اصطلاحده تسلسل کبی برامر
محاله دیرلر لکن بومقامده مقصود لغویسیدر * روان * اقلیم ایرانده
سکسان یدی درجه طول واوتوز درجه عرضده چقور سعد دیدکلری
اولکه‌نك قاعده سی وتختکاهیدر طقوز یوز طقسان برده فرهاد پاشا الوب
عسکر قومشیدی بعده بیك اون درتده شاه الوب عسکر قومشیدی بعده
بیك اون درتده شاه عباس یدی آی محاصره ایله الوب اوتییل صکره محمد پاشا
محاصره ایتدی لکن فتح میسر اولمدی بعده بیك قرق بشده سلطان مرادخان
واروب یدی کونده المشیدی ذونوب کلدکده شاه صفی کیرو استرداد ایتدی
حالا سرخ سر یدنده در محصولدار مملکتدر بوندن بشقه روانك بش معناسی
دخی وار در قطعهٔ رابعه‌نك بیت خامسی متن وشرحنده کلور * صفهان
صادك کسریله در اصلی همزه نك کسریله اصفهاندر سکسان بش
درجه طول واوتوز اوچ بچوق درجه عرضده الحاق طاغلر اراسنده آب
وهواسی خوب وحشرات موذیه‌سی اقل ومیوه سی وغداسی رخیص برشهر
عظیم وبندر قدیم که قدیم الایامدن برو تختکاه ایراندر اکا اهالیٔ ایران میانه‌لرنده
اصفهان نصف جهان دیو تعبیر ایدرلر شکم ناظم نحریر طنانه نام
قصیده سنده یورر بیت شانبول جمله عالمدن عبارت بشقه عالمدر
عجم نصف جهان تعبیر ایدر کرچه صفهانه * وفی الاصل اکاسره
پادشاهلرینك عسکرینك مجمعی ایدی بواجلدن اسپاهان دیرلردی صکره
تعریب اولنوب قاعدهٔ تعریب اوزره پاء فارسیه فایه وسین صاده ابدال اولنوب
اصفهان دیدیلر چونکه اسپاه بمعنی عسکر شکم مخففی سپاه لشکر دیو
یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کلور همدخی اصفهان مثلاو
کلمه‌نك نظم ونثرده همزه سی حذف اولنوردیو فوائد مقدمه‌ده کچدی

* چوق مقاماتی قیلدم سیران *

* مقامات * جمع مقامدر * سیران * بمعنی تماشا *

* تانهاوند وعراقه کتدم *

نهاوند * نونك اولانك فتحیله اقلیم ایرانده سکسان اوچ بچق درجه طول
واوتوز بش بچق درجه عرضده هواسی خوب صوبی کوه الوند دن کلور
بر پشته اوزره واقع برشهر وسطدر که حضرت عمر رضی الله عنه زمانشده
یاساریة الجبل الجبل وقعه سی بونده اولمشدر اسحاق زنجانی بیت عمر یاساریه
دیو یوردی * مدینه‌دن نهاونده طویردی * نهایة الادب صاحبی بونده
برحجر یازر که غائب وآبق وسارق حالنی بلمك مراد ایدن واروب الننده اویور
حال نه ایسه رؤیاسنده کوررهمدخی مختصر معجم صاحبی بونهاونده قصب
الذریره اولور طشره چقمدقچه رایحه ویرمزنه زمانکه نهاوند عقبه سنی
کچدکده قوقغه باشلر دیو یازر بعضیلر نهاوند نوح آوند معربی دیدیلر
عراق * عینك کسریله لغتده کثیر الشجر معناسنه امابالنقل بغداد
اولکه سنه علم اولمشدر وبالمجاورة ایراندن اولکهٔ مزبوره‌یه
متصل محلره دخی عراق دیرلر حتی عراق عرب وعراق عجم دیو
فرق ایدرلر بعضیلر عراق بومعناده معرب ایران دیدیلر *

* هب اصول ایله تماشا ایتدم *

اصول * اصلك جمعیدر اصل لغتده ماینبنی علیه الشیٔ معناسنه اصطلاحده
التی معنایه اطلاق اولنور اول بمعنی راجح ثانی بمعنی حقیقت مقابلی مجاز
ثالث مستصحب شکم تعارض الاصل والطاری دیرلر رابع بمعنی دلیل
شکم الاصل فی المسئلة الکتاب والسنة دیرلر خامس بمعنی قاعدهٔ کلیه
شکم لنا اصل دیرلر سادس علم موسیقیدن اون ایکی مقامك هر برینه اصل دیرلر
ایشته مفرد اولورق بومعنالرده مستعملدر همدخی بومعنالرده جمعی اصول
کلور فاما که جمع اولورق علم اصول فقهه اصول وعلم اصول حدیثه اصول
وعلم موسیقیه اصول وعلم کلامه اصول دیرلر حاصلی بودرت علمه بشقه
بشقه وضعیله اصول علم اولمشدر لکن بومقامده مراد معنای لغویسیدر
فلاتغفل * تماشا * معروف شاعر بیت شود کرو صالت بیکشب ندانم
تماشا کنم می خورم رازکویم نکته بوایکی بیتده اواخر دیباجه‌ده
وعد بیوردیغی اوزره مراعات نظیر صنعتی انواعندن ابهام تناسب
نوعی واردر چونکه اصفهان ونهاوند وعراق هر برلری علم موسیقیدن

برمقامك اسميدر همدخي مقامات واصول جمع صيغه سي اوزره علم موسقينك اسميدر انوري بيت غزلكهاى خود همى خواندن * درنهاوند وراهوى وعراق * قالديكه مراعات نظيرك تعريفي اواخر ديباجه ده كلور

* عزم ايدوب تا بديار شيراز *

عزم * معروف * تابديار * بونده لفظ تا بمعنى الى ديار اوانده كى با موحده انى مؤكد ديو ادوات بسيطه ده كچدى * ديار * معروف * شيراز * سكسان سكز بچق درجه طول واوتوز اوج درجه عرضده پاى تخت فارس برشهر عظيم وبندر قديمدر كه مقدما غايت معمور ايدى صكره خراب اولمش لكن ناظم تحريرك سفارتله كتديكى اثناده شاه نو ظهور زند كريم خان برمقدار تعمير ايتمش ايمش تمهيد بو شهر از قديم الايام نيجه فحول فضلانك مسقط رأسى ومأنس نفسى وخوابكاه سعادتى وتربه كاه ملاحتى اولوب ناظم تحرير دخى همجنسى اولديغى حسبيله حافظ شيرازيى تخصيص بالذكر ايدوب بيورر

* خواجه حافظ ايله اولدم همراز *

زيرا خواجه حافظ مولدا ومدفنا شيرازيدر تنكم اواخر اصطلاحده شيرازده مدفوندر ديو تصريح ايدر * خواجه * بومقامده استاد معناسنه در تنكم خواجه استاد ديو سكزنجى قطعه نك سكزنجى بيتنده كلور چونكه عادت ارباب ادب شعرا وسالفه وادباء سابقه نك ذكرلرنده براى تعظيم هر شاعر اديبك اسمنه برمشعر تعظيم كلمه ضم ايدرلر كانه اول كلمه اسمنك برجزئى اولور مثلا حكيم فردوسى واستاد لطيفى ومولانا جامى وخواجه حافظ كبى همراز بمعنى سرداش شاعر بيت دو مرد پاك طبع بودست دمساز * يك ديكر همه احوال همراز

* شعراسى ايله صحبت ايدرك *

شعرا * جمع شاعردر * صحبت * الفت معناسنه در

* شعر وانشا روشندن كيدرك *

شعر * بيانى بيت ثالث عشر شرحنده كچدى * انشا * عن ظهر القلب كلمات منتظمه مصطلحه سويلك معناسنه ذاتنده آخرنده همزه ايله افعال بابنك مصدريدر بومثللو آخرده واقع اولان همزه يى ارباب انشا واصحاب شعر اكثرى حذف ايدرلر مكر برشيئه مضاف اوله فاحفظ فانه ينفعك كثيرا * روشن * رانك فتحيله بمعنى عادت وآيين همدخى رفتن امر حاضر بنك آخرينه ما قبلى مكسور شين معجمه الحاقيله يوريش معناسنه اسم مصدر

* كشف وحل ايتمشيدم نيجه لغات *

كشف * وحل * معروفلردر * لغات * بيانى بيت تاسع شرحنده كچدى

* واراييمش بزده مكر چوق غلطات *

تنكم فرق بدنجى قطعه نك بيت رابعنده كى كيش لفظنده بيورديغى كبى غلطات جمع غلطدر

* فارسى انلره مخصوص زبان *

كانه ماقبلنك علتيدر * فارسى * مملكت فارسيه ديمكدر آخرنده كى يا تحتيه ياء نسبتدر فرهنك شعوريده سكون را ايله مضبوطدر كه فارس معرب پارس كه پارس بن ناسور بن سام بن نوح اسميله تسميه اولنديغى منقولدر بو اقليم فارسك مدحنده حمدالله ايدر اهل فارس حقنده رسول كبريا عليه افضل التحايا حضرتلرى ان الله اختار من بين خلقه من العرب قريشا ومن العجم فارسا بيورمشدر ومعجم البلدانده ابعد الناس الى الاسلام الروم ولو كان الاسلام معلقا بالثريا لتناوله فارس حديثى دخى مرويدر كذلك كه حدودى وشهرلرى وعروضى واطوالى وساير احوالى كتب جغرافياده مسطوردر قاعدهٔ بلادى شيراز واصفهاندر * مخصوص معلوم زبان * ديل ديو يكرى بدنجى قطعه نك ايكنجى بيتنده كلور لكن بو مقامده لغتدر اولمقامده جارحه در فاحفظ

* اصطلاحاتى دخى بى پايان *

اصطلاحات * مثنوى عنوانى شرحنده مشبعا بيانى كلور * بى * ادات نفى ديو ادوات مركبه ده كچدى * پايان صوك ديو يكرمى التنجى قطعه نك بيتى شرحنده كلور * بشقه در نيجه لغتلرده مآل * لغت * و * مآل معروفلردر

* غيرى كونه اولنور استعمال *

يعنى اصطلاحاتك لغتده معانى بشقه استعمالده مآلى بشقه تنكم ناظم تحرير آخر تحفه ده برطويل الذيل مثنويده بو قبيلدن اولان اصطلاحاتى جمع وترتيب ايلدى فانظر بو تقديرجه بو بيت اولك علتى اولدى فافهم

* فارس اقليمنه دوشمش شيراز *

فارس * آنفا كچدى * اقليم * اهل جغرافيا قتنده ربع مسكونى يدى قسمه تقسيم ايدرلر كه خط استوايه متوازى اولديغى حالده ايشته انلك هر قسمنه اقليم حقيقى ديرلر فاما كه هر مملكتى دخى بر اقليم اعتبار ايتمشلر بلكه هر مملكتك قسملرينه اقليم اطلاق ايتمشلر ايشته بو اقليمه اقليم اعتبارى واقليم حكمى واقليم مجازى ديرلر بهرحال بو مقامده مراد ثانيدر * شيراز * آنفا كچدى

اکا منسوب اوز بان ممتاز

یعنی شیراز قاعدهٔ فارس اولدیغی حسبیله لسان فرسه لسان شیرازی دیرلر تکلم نسبتده قاعده دخی بویله درچونکه * منسوب * و * زبان * و * ممتاز معروفلردر

* صفهانیلرک الفاظی دری *

اصفهان * آنفا کچدی * الفاظ * جمع لفظدر * دری * دالک فتحی وراء ممدوده نک کسریله السنهٔ فارسیه دن برنوعدر چونکه لسان عرب یدی نوع اوزره اولدیغی کبی لسان فارسیکده انواعی واردر لکن بونک انواعی بشدر ایچندن برینه دری دیرلر که اصفهانیلرک لسانیدر تکلم رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری لسان اهل الجنة العربیة والفارسیة الدریة بیورمشدر فاما که دری دیونیچون تعبیر اولندی ایشته انده برقاچ روایت واردر اول کمال پاشازاده مرحوم نقل ایدر که عجم پادشاهلرینک مشهوری بهرام کور بن اردشیر زمانده تنبیه بیورمشکه بنم قپومده فارسینک افصحی سویلنسون ودفترخانه مده فرامین و بروات ومکاتب بالجمله ابلغ فارسی اوزره تحریر اولنسون دیوا کابناء فارسینک افصحنه دری دیدیلر فی الاصل قپویه منسوب معناسنه ثانی محمد هندوشاه نخجوانی صحاحده روایت ایدر که عجم پادشاهلرندن بهمن بن اسفندیار زماننده اطراف عالمدن خلق کلوب قپوسنده جمع اولدیلر اما بربرلرینک لساننی فهم ایلمزلردی فارسیده کوناکون لغت سویلرلردی چونکه هر ولایتک مخصوص لغتی واردی انجامی بهمن امر ایتدی علماسی زبان فارسینک اصحنی ترتیب ووضع ایدوب دری دیو تسمیه ایتدیلر یعنی قپولسانی دیمک اولور ثالث اقنوم عجم صاحبی شویله روایت ایدر که شیراز ناحیه سنده برطائفه واردر که قونار وکوچر فصیح و بلیغ فارسی سویلرلر وانلرک اولدقلری مکانه دری تعبیر ایدرلر انکیچون دری دیدیلر کذا فی المحمودی رابع شرف الدین یزدینک مشهور بوسه معماسندن که بیت زلعل یارخواهم صد شرفی * بتازی ودری وقلب وتصحیف * فهم اولنور که تازی عربی اولنجه دری مطلق فارسی اوله فافهم بوندن بشقه تفصیلات دخی واردر که فرهنک شعوریده مسطوردر بوتفصیل معلوم اولدیسه ناظم تحریرک بولغتدری حل وکشف ایلدیکی الفاظدن اولدی یعنی تصحیحنه کوره اصح اولان مبناسی نه کونه ایسه دری حالا اصفهانیلر لغتی ایمش فقیر شویله فهم ایدرمکه دولت صفویه اصفهانده

نشأت ایتدکدنصکره زبانلری دری اولمش اوله زیرا تبدیل زمان وتبدیل مکان ایله تبدیل اخلاق وتبدیل عادات وتبدیل لسان برمسئلهٔ مشهوره مسلمه در

* پهلوینک دخی شیرازیی *

پهلوی * پاء فارسیه نک فتحی وهانک سکونی ولامک وواو ممدوده نک کسریله پهلوه منسوب معناسنه آخرنده کی یاء تحتیه نسبت ایچوندر بوتقدیرجه بودخی ناظم تحریرک کشف وحل ایلدیکی الفاظدن ایمش کانه پهلوی شیرازک ونواحیسنک اسمی ولسانلری دیو تصحیح ایتمش اوله لکن معجم البلدان نام کتابده پهلو نواحی اصفهان اولدیغی مسطوردر همدخی حمزهٔ اصفهانی کتاب التنبیهده تصریح ایلدیکی عبارت بعینه بودر اعلم ان الفرس قدیما یجری علی خمسة السنة وهی ١ الفهلویة ٢ والدریة ٣ والفارسیة ٤ والحوزیة والشیرازیة والفارسیة قد تطلق علی مایعم الکل والفهلویة منسوبة الی فهلو وهو اسم یقع علی خمسة بلدان ١ اصفهان ٢ دری ٣ همدان ٤ نهاوند ٥ آذربایجان انتهی فهلو معرب پهلودر حوزیه دیدیکی خراسان وتبریز مملکتلریدر لکن ناظم تحریر بویله تصحیح ایتمش فالله اعلم بحقیقة الحال * شیراز * آنفا کچدی

* چون اواقلیمی ایدوب کشت وکذار *

چون * ادات تعلیل دیو ادوات مرکبه ده کچدی * اقلیم * آنفا کچدی * کشت وکذار * سیروسیاحتده حقیقت عرفیه درچونکه کشت صیغهٔ ماضی اوزره اسم مصدردر مصدری کشتن دوغمک دیو قطعهٔ رابعه نک بیت سادسنده کلور * کذار * کاف فارسیه نک ضمی وذال ممدوده نک فتحی ورا ایله کذاشتن لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدر در کچمک و کچمک معناسنه

* چوق زمان ایتمشیدم مکث وقرار *

زمان * وقت معناسنه در لکن حکماءدرت قول اوزره اختلاف ایتدیلر اول یعنی فلک اطلس ثانی یعنی حرکهٔ فلک اطلس ثالث یعنی مقدار فلک اطلس رابع یعنی مجرد موجود فاما که متکلمین وجودنی انکار ایدوب همان متجدد یقدر به متجدد آخر دیو تعریف وامر اعتباری دیو جزم وتصریح ایتدیلر * فافهم * مکث * و * قرار * معلوملردر

* عبث اولمایه دیو بوسفرم * عبث * یعنی بیهوده * سفر * معلوم

* قالمق عهدی ایله برازم *

امید* همزه‌نك ضمی ومیم ممدوده‌نك تخفیفی وتشدید بله بمعنی رجا وتوقع جامی بیت الهی غنچهٔ امید بگشای* گلی از روضهٔ جاوید بكشای* اثر* معروف

دائما خاطره ایلردی خطور خاطر* و* خطور* معروفلردر

كه ایدم سعی بلیغ موفور لفظلری معروفدر

یازیم بر لغت منظومه

لغت* بیانی بیت تاسع شرحنده كچدی* منظومه* نظمدن مأخوذ بیانی بیت ثالث عشر شرحنده كچدی *یادكارم اوله هر مخدومه*

یادكار* یاء تحتیهٔ ممدوده‌نك فتحی ودالك فی الاصل سكونی وضم ورنده كسری وكاف فارسیهٔ ممدوده‌نك فتحی ورا ایله بمعنی تحفه واثر وفه شانی بیت كشته دستم شاخ گل از بسكه دارد داغها* یادكار باغ نومیدیست برسر میزنم مخدوم* لغویسی معلوم لكن بزم دولت علیه مزك كبار زاده‌لرنده حقیقت عرفیه اولمشدر فاما كه ناظم نحریر نقدر كه كبارد ولتدن ایسه ده هضما لنفسه واستحقارا الذاته كانه كبار دن دكل صورتلو یورر

اوقیه هم ولد آگاهم

زیرا* هم* ادات عطفدر مغایرت اقتضا ایدر* ولد* معروف* آگاه* خبیر دیو یكرمی بشنجی قطعه‌نك بیت خامسنده كلور

عمرمك حاصلی لطف اللهم

ولد منبقلر بنك نام لطیفی لطف اللهدر جونكه حدیث شریفده ان احب اسمائكم الی الله عبد الله وعبد الرحمن وارد اولمشدر حتی بو تحفه دنصكره خیریهٔ نابی بدل لطفیه نامیله بنام بر یادكار ملا حنشعار دخی تنظیم وترتیب ایلمشدر فلله دره

* لیك نابود ایدی قدری هنزك*

لیك* لامك بین الفتح والكسر اماله‌سی ویاء تحتیه‌نك سكونی وكاف ایله ادات استدراكدر لیكن لفظندن مخففدر كاهی آخرندن كافی حذف ایدوب اولنه بر واو مفتوحه ادخال ایدوب ولی دخی دیرلر نابود* یوق دیو التنجی قطعه‌نك بیت خامسنده كلور* قدر* معروف* هنز* معرفت دیو اون یدنجی قطعه‌نك بیت آخرنده كلور *بوغیدی قیمتی در وكهرك*

قیمت* معروفدر ایمجود بو قطعهٔ رابعه‌نك بیت اولنده كلور لكن بو مقامده رانك تشدیدی لازمدر* كهر* بیانی دیباجه‌نك بیت عاشری شرحنده كچدی

* یكعبار اولمشیدی آهن وزر *

یكعبار* برعیار اومعناسنه چونكه* یك* بر دیو اون طقوزنجی قطعه‌نك بیت اولنده كلور* عیار* معروف* آهن* دمر دیو* زر* التون دیو یكرمی ایكنجی قطعه‌نك بیت سابعنده كلور* ناسره قالمشیدی نقد هنز*

ناسره* قلب اقچه دیو یكرمی سكزنجی قطعه‌نك بیت رابعنده كلور* نقد معروف* هنز* آنفا كچدی نكته بو مصراعده نقد ایله هنز میانده واو اولمازسه هنز استعارهٔ مكنیه ونقد استعارهٔ تخییلیه وناسره ترشیح نقد وتجرید هنز اولور فاما كه واو اولورسه فقد هنز استعارهٔ مصرحه اولور فافهم

خس وخار ایله برابر ایدی گل

خس* و* خار* چرچوب دیو یكرمی طقوزنجی قطعه‌نك بیت سابعنده كلور* گل* بیانی قطعهٔ رابعه‌نك عنوانی شرحنده كلور

ایق النده یاتردی سنبل

بو بیتده شاعرك بختمز دن بو یله هنكام ملائم انجامده ازدیاد فضل وعرفان موجب تحقیر اولور مضمونه اشارت واركه اول زمانده زیادهٔ كمال زیادهٔ حقارته وسیله اولدی چونكه گل خس وخار ایله برابر اولمغله طوقنسه آیق رنجیده اولور فاما كه سنبل زیر اقدام عوام اولمده بر محذور یوقدر بو وجهی كانه سنبل گلدن اشرف وافضل اولدیغی حسبیله در زیرا سنبل گلدن اول رسیده اولور بر معروف ومقبول لطیف رایحه‌لو شكوفه‌در كه انواع والوانی اولور مائی ومور وبیاض وقزلق غایت بی نظیری اولور دانه‌سی ایری و بر صاپده یوز یكرمی دانه‌یه دك كورلمشدر حتی پای تخت مملكتمز وقاعدهٔ بلاد مز مدینهٔ مرعشك پشتبانی اولان جبل آخور سنبللرندن كلمهٔ توحید وكلمه حوقله نقش فطریله منقوش اولدیغی بی نهایه اهل بصیرتدن رسیدهٔ سمع فقیر اولمشدر ایشته بو جهتدن دخی سنبل گل اوزره تقدیم وتفضیل اولنور وشو جهتدن دخی ترجیح اولنور كه شیخ الشعرا حضرت باقی علیه رحمة الباقیدنصكره كلن شاعرلر برای اقتداء باقی عصرا بعد عصر بر رطویل الذیل سنبل قصیده‌سی نظم ایتكی واجبهٔ ذمت وخاتمهٔ حالت بیللر یله ناظم نحریر دخی عصر بنك شعراسیله سنبلشدكده سنبل ناظم سنابل سائردن بهتر وخوبتر اولدی غالبا بنه سنبل زاده لكنك حكمیدر همد نخی بو بیتده ناظم نحریرك سنبل زاده اولدیغنه ایهام حسن دخی واردر بوندن بشقه سنبل برادرونك دخی اسمیدر كه انواعی واحكامی كتب طبده وكتب لغتده مشروحدر

* كلشن غمده ايدوب ناله وزار *

كلشن * كلى چوق يردبو قطعهٔ رابعه نك بيت ثالثنده كلور * غم * معلوم ناله * چغرمق وآه چكمك ديو اون التنجى قطعه نك بيت سابعنده كلور * زار اكلمجى ديو * يكرمى برنجى قطعه نك بيت خامسنده كلور

* پيروزاغ سيه ايدى هزار *

پيرو * بمعنى تابع نتكم پيشرو بمعنى متبوع اولديغى كبى ايكيسيده اصلنده وصف تركيبلردر آردده كيدنجى واوكده كيدنجى معنالرينه چونكه * پى * اردديو فرق سكزنجى قطعه نك ايكنجى بيتنده پيش اون ديواوتوزنجى قطعه نك بيت اولنده كلور * رو * وصف تركيبى اولديغى حالده قطعهٔ سادسه نك بيت رابعنده كلور * زاغ * قارغه ديواوتوز سكزنجى قطعه نك بيت اولنده كلور * سيه * قاره ديو قرق برنجى قطعه نك بيت خامسنده كلور * هزار بلبل ديو قرق بشنجى قطعه نك بيت خامس عشر شرحنده كلور

* كهرين كوستر مزدى استاد *

كهر * بيانى بيت عاشر شرحنده كچدى * استاد * خواجه ديو اون التنجى قطعه نك بيت اخيرنده كلور

* بوغيدى قدرنى اكلر نقاد *

قدر * معروف * نقاد * تشديد ايله بوزن فعال نقددن مأخوذ در

* بوسببدن دل ناشاد حزين *

سبب * بيانى بيت عاشر شرحنده كچدى * دل * كوكل ديو اون بدنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور * ناشاد * محزون ديو اون التنجى قطعه نك بيت اولنده كلور * حزين * بمعنى محزون عربيدر

* كيج محنده ايدوب آه وانين *

* كيج * كوشه ديو اون اوچنجى قطعه نك بيت اولنده كلور * محنت معروف * آه * فغان ايتمك ديو قرق دردنجى قطعه نك بيت تاسعنده كلور * انين * بوزن طنين بمعنى آه مذكور اصلنده عربيدر

* بى مجال اولمشيدى كفتاره *

بى * ادات نفى ديو ادوات مركبه ده كچدى * مجال * معروف كفتار سوز ديو قطعهٔ ثانيه نك بيت ثانيسى شرحنده كلور

* صانكه ابكم ايدى اول بيچاره *

ابكم * بوزن افعل بمعنى لال كما سبق * بيچاره * نصيبى اولمسان ديو اون يدنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور

* ناكهان لطف خداوند جليل *

ناكهان * آنسز ديواللى برنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور * لطف معلوم خداوند * رب ديو قرق طقوزنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور * جليل حق تعالى نك اسم شريفيدر فارسيده بزركوار معناسنه نتكم اسماء حسنى تعدادنده كلور

* قيلدى احوال جهانى تحويل *

احوال * جمع حالدر * جهان * بمعنى دنيا نتكم جهان كيتى ديو يكرمى ايكنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور * تحويل * تفعيل وزننده مصدر در الفاظلرى معروفدر

* ويردى دنيايه عجب حسن نظام *

* اهل دل زمره سى مسرور وبكام *

بكام * مرادنسه ايرن ديو قرق اوچنجى قطعه نك بيت تاسعنده كلور باقى لفظلر ماسبقدن معلومدر

* بولدى قدرينه كالاى هنر *

قدر * معروف * كالا * قماش ديو يكرمى يدنجى قطعه نك بيت خامسنده كلور * هنر * معرفت ديو اون يدنجى قطعه نك بيت اخيرنده كلور

* اعتبار ايلدى نقاد قدر *

اعتبار * معروف * نقاد * آنفا كچدى * قدر * دالك فتحيله بمعنى قضا وتقدير تثنيه نقاد قدردن مراد حضرت خلاق لم يزلدر نه قدركه اسماء الله توقيفيه ايسه ده فاما كه بطريق التوصيف تجويز ايلديلر نتكم قطعهٔ اولانك اوائلى شرحنده كلور

* يعنى رآصف عالیشانى *

يعنى * ادات تفسيردر نقدركه علما يعنى خلاف ظاهرى تفسير اى لفظى ظاهرى تفسير ديدلر ايسه ده اكثر بدر بنده احدهما آخرك محلنده استعمال اولنور * آصف * بوزن هاجر حضرت سليمان عليه السلامك وزيرى آصف بن برخيادر كه حقنده حق تعالى قال عنده علم من الكتاب انا آتيك به قبل ان يرتد اليك طرفك بيوردى حضرتيك بيت وللولى كرامات كما نقلت * عن آصف وابى الدرداً وسلمان نؤ لنا مقه الفقير منظومهٔ آداب ايضالهم وزرأ كالملوك علوا * فكلهم كابن رخيأ وسليمان لكن صكره عموما هر بر وزير صاحب تدبيره اطلاق اولنور اولدى ايكى معنايه ابو المعانى بيت كرسليمان

نسبت اینجانمه لکت خالی بود* آصفی مانند آصف هست پیش شهریار* اینده
بومقامده ایکیسیده الویررفافهم *عالیشانی* آخرنده یاء نسبت یاخود یاء
زائده ایله دراکر نسبت ایچون اولورسه مراد پادشاه ذیشان اولور یعنی
پادشاه عالی شانه منسوب دیمک اولور واکر یاء زائده اولورسه وصف
ترکیبی اولوب سیاه چشم قبیلندن اولور حاصلی صفت آصف اولور

* صفدرجم حشم دورانی *

صفدر* یعنی شجیع و بهادر ابو المعانی بیت شهسوار عرصه گاه وسرور
لشکرشکن* پهلوان کیرودار وصفدر روز وغا* اصلنده وصف ترکیبیدر
آلای یرتیجی دیمکدر چونکه صف آلای معناسنده در دالک فی الاصل کسری
وتخفیفا فتحیله یرتمق معناسنه اولان دریدن لفظندن امرحاضر یاخود اسم
فاعل مخففدر* جم حشم* یعنی جم حشملو معناسنه وصف ترکیبیدر سیاه چشم
کبی چونکه جم اولا حضرت سلیمان علیه السلامه اطلاق اولنور
ثانیا اسکندره وذوالقرنینه اطلاق اولنور ثالثا جمشید شاهه اطلاق
اولنور رابعا هر پادشاه ذی اقتداره اطلاق اولنور دیو مثنوینک بیت
ثالث عشری شرحنده کلور *حشم* و * دورانی * معروفلردر

* زیور صدر وزات ایتدی *

زیور* زینت دیوقرقنجی قطعه نک بیت خامسنده کلور باقی لفظلر معلومدر

*مسندآرای صدارت ایتدی *

مسندآرای *وصف ترکیبیدر* مسند * یره یجی معناسنه زیرا مسند
معروف* آرای *قرقنجی قطعه نک بیت خامسنده کلن آراستن لفظندن
امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر* صدارت * معروف

*دولتله ذاتی ایله کلدی شرف *

دولت* معنای لغویسی معلومدر اما که عرفیسی آخر کسنه یه اتباعدن
مستقلا ادنی مرتبه برنسلدن ایکی شخص پدربی اقالیم عرفیه دن براقلیم
ضبط ایده لر ایشته بونلره ارکان سلطنتلریله معا مجموعنه دولت دیرلر
بوتقدیرجه بیک یوز قرق تاریخنده بغداد والیسی احمد پاشا مرحوم ایله
معاصر اولوب شاه ایران اولان طهماسب خانه دولت دینماز چونکه فقط
کندو شاه اولدی اول وآخری بوقدر اما که اول تاریخدن اقدمجه ده
کچن میر ویس زاده لره دولت اطلاق اولنور چونکه انلر نسل واحددن

اوج نفر کمسنه در *ذات* و *شرف* معلوملردر

* کورمش مثلنی امجاد سلف *

مثل* معروف* امجاد* جمع مجید نتکم اشراف جمع شریف اولدیغی کبی
سلف* ضد خلفدر ایکیسیده امور اضافیه دندر متقدمین ومتأخرین کبی

* مخلص پاکی کبی خلق حمید *

مخلص* لغتده اسم مکان یاخود مصدر میمیدر اما که عرفده فی الاصل غزلک
یاخود تشبیبک یاخود قطعه نک یاخود قصیده نک اول بیتنه مطلع دیدکلری
کبی آخر بیتنه مخلص دیوب اکثری شعرا بیت مخلصده لقبلرین دیکر
ایتدکلری ایچون لقبلرینه دخی مجازا مخلص دیدیلر* پاک* قطعه اولانک بیت
حادی عشرنده* کلور* خلق* و *حمید* معروفدر تنبیه بومصراعده وزیر
ممدوحک مخلصی حمدی یاخود حمید اولدیغنه اشارت وتلمیح واردر

* نجم مسعودی کبی ذاتی سعید *

نجم* بومقامده ستاره واختر یاخود یعنی بخت وطالع* مسعود* اسم
مفعول عربیدر* ذات* معروفدر* شریف* بوزن فعیل

* یعنی همنام خلیل الرحمن *

یعنی* بیانی آنفا کچدی* همنام* ادتاش معناسنه یعنی ایکی آدمک آدلری براوله
هر برلرینه همنام دیرلر چونکه هم یعنی مع دیو ادوات مرکبه ده کچدی نام
آد دیو قرق دردنجی قطعه نک بیت سادسنده کلور* خلیل الرحمن
حق تعالینک دوستی معناسنه ایدی حضرت ابراهیم علیه السلامک لقب
شریفلری اولدی نتکم حق تعالی واتخذ الله ابراهیم خلیلا بیوردی تنبیه
بومصراعده دخی وزیر مشار الیهک اسم شریفلری اولدیغی اعلام واردر

* که اودر مظهر عدل واحسان *

مظهر* معلوم* عدل* ضد جور* احسان* لغویسی معلومدر شرعیسی
حدیث شریفده الاحسان ان تعبد الله کانک تراه ان لم تکن تراه فانه یراك
وارد اولمشدر کانه بونده عالم مظهر اسماء حسنی اولدیغنه اشارت واردر
بوندن بشقه الاسماء تنزل من السماء کلامنه رمز دخی واردر

* قیلدی خاصیت اسمی تأثیر *

الفاظلری معلومدر کانه بومضمونه وجه نه دیو سؤاله استیناف ایله بیورر

نعمتی ایلدی بو عالمی سیر

نعمت وعالم *معروفلردر* سر* طوق دیو قطعهٔ ثالثه‌نك بیت عاشرنده كلور

* اسمی مخلصله اودر صد درصد *

اسم *ر* مخلص *معروفلردر* صد درصد* یوز كره یوز معناسنده‌در یاخود یوز ایچنده یوز معناسنه‌در چونكه درایكی صد بیانده‌در صد یوز دیو اون طقوزنجی قطعه‌نك بیت رابعنده كلور در ادات ظرف دیو ادوات مركبه‌ده كچدی لكن عربیده فی كبی ضربده عرف اولمشدر حل معنی اوچ درلو ممكن اول صد درصد یعنی مائة فی مائة روفقدر كه خاصه‌سنه نهایت یوقدر ایشته وزیر مشارالیهك فقط اسمیله مخلصی دولت علیه‌ده مائة فی مائة وفقی كبی خواص كثیره‌یی جامعدر وارایمدی ذات وصفاتنده اولان حیثیاتی ومزایایی فكر وقیاس ایله دیمك اوله تنبیه نفخهٔ مسكیه‌ده یازر كه ابتدا علم وفقده تكلم ایدن ابراهیم علیه السلام ایدی حتی حضرت علی رضی الله عنه مائة فی مائة وفقنی وضع ایدوب غزالرده آنك بركاتندن نهایه ظفریاب اولوردی ایشته ابتدا سنجاغه وفق وضع ایدن حضرت علی رضی الله تعالی عنهدر وعلم وفق زیاده‌سیله بلوردی انتهی ودخی بعض زایرجه‌ده بیان ایدرلر كه قابس حكیم برلوحه‌یه الهام الهیله مائة فی مائة وفقنی چكدی بعده قرنا بعد قرن حكمالر برداهبهٔ ذهب ازمانده مراجعت ایدرلردی وچوق خواصنی مشاهده ایدرلردی انتهی حاصلی وفق مذكورك بوقدر خواص كثیره‌یی جامع اولدیغنك حكمتی چونكه مائة فی مائة وفق اون بیك خانه‌یی مشتملدر وهر بر خانه‌ده عدد غیر مكرر موجود اولور همدخی مائة فی مائة بالدفعات مطوفات عدیده‌یی جامعدر تكمیل علم وفقه آشنا اولان بیلور وجه ثانی یوز ایچنده یوز معناسنه كه بعد الالف مائة ثانیه‌ده اخلنده اسم ایله مخلص اجتماع ایده دیمك اوله چونكه صدر اعظم بیك یوز طقسان یدی حدودنده خلیل حمید ایدی پادشاه دخی سلطان عبدالحمید ایدی تكمیل مصراع ثانیدن دخی فهم اولنور فانظر وجه ثالث فقیر شویله ظن ایدرمكه اسم ایله مخلص خلیل حمیددر مجموعك حسابی اواخر دیباجه‌ده اوقور ابجد كبی هر طفل ادیب مصراعی شرحنده جمل اكبرك نوع اولی اوزره بیك سكسانبردر لكن حرف تعریفك حسابده دخولی شرطیله‌در چونكه القابده حرف تعریفك دخولی اكثری بلكه عادتدر ایشته بوكا مطابق صدد رصد حاصلی قاعدهٔ ضربجه تركیده اون بیك عربیده عشرة آلاف دیمك اولور بو صورتده عشرة آلاف دخی مصراع مزبورك شرحنده

مذكور

مذكور اولان جمل كبیرك طرح اصلیسی اوزره بیك سكسانبر اولور فتوافق الرمز والمرموز كما لا یخفی مثل هذا علی اهل الرموز* ایشته ناظم تحریرك ملاحظه‌سنده بویله بردقیق معنی اولسه‌ده بعید دكل وعبدالله یزدینك بوسه معماسی قدر مناسبتدن خلوی دخی بوقدر فلله دره فافهم

* بویله رمز ایتمش آنی اهل رصد *

اهل رصددن* مراد اهل بصیرت ومترصد دقایق اموردر حقیقت اهل رصددكلدر چونكه حالا دولت علیه‌مزك عمل نجومیسی زیج اولغ‌بكدر اصلا رصده اعتبارلری یوقدر واكر اهل زیج وارباب علم نجوم واصحاب جفر مراد اولنورسه بودخی جائز اولور لكن واقعه مطابق اولماز نفطن فتح الله علیك

* هم اودر ناظم دین ودولت *

ناظم* نظمدن اسم فاعلدر بیانی بیت ثالث عشر شرحنده كچدی * دین بیانی قطعهٔ اولانك عنوانی شرحنده كلور * دولت * بیانی بو بیتدن بش بیت سابقده كچدی

* بولدی وقتنده جهان امنیت *

الفاظی معروفه‌در سابقلردن

* صاحب سیف وقلم اهل كرم *

بو اوچ صفت وزرایه كمال اندركلدر چونكه تنظیم دین ودولتده بونك اوچی شروط مهمه وامور محتمه‌دندر

* معدن دانش وپر جود وهمم *

معدن* فتحیجی كسر دال ایله‌در* دانش* علم دیو اون التنجی قطعه‌نك بیت عاشرنده كلور* پر* طلو دیو قرقنجی قطعه‌نك بیت اولنده كلور* جود وهمم معروفلردر

* اولدی دورنده بكام وشادان *

دور* معروف* بكام* مرادینه ایرن دیو قرق یدنجی قطعه‌نك بیت تاسعنده كلور* شادان* یعنی مسرور وفرحناك

* زمرهٔ اهل دل ونكته وران *

اهل دل* معروف* نكته وران* جمع نكته وربان نكته قطعهٔ رابعه‌نك عنوانی شرحنده كلور* ور* ادات نسبت دیو ادوات مركبه‌ده كچدی

* بویله قدر هنر اولدقده مزید *

قدر* معروف* هنر* معرفت دیو اون یدنجی قطعه‌نك بیت آخرنده كلور مزید زیاده‌دن اسم مفعول عربیدر

* كلدی بو بنده‌یه ده شوق جدید *

بنده* كوله دیو یكرمی سكزنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده كلور بو مقامده

ناظـم نحر بركـند ونفسندن كنايه ايدر * شوق جـديد * معروف

※ ايلبوب يعنى بو نظمى انشا ※

يعنى * و * نظم * برقاج * كرّه كجدى * انشا * يكرمى بدنجى بيتده كجدى

※ خاكِ دركاهنه ايتدم اهدا ※

خاك * طبراق ديو يكرمى برنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور * در كاه اكا بر قپوسى ايشكى ديو اللى دردنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور * اهدا * معلوم

* كه مخاديم كرام كهرى *

كه * ادات ربط وادات تعليل ديو ادوات مركبه ده كجدى ※ مخاديم جمع مخدوم در بيانى اوتوز التنجى بيتك شرحنده كجدى * كرام جمع كريمدر كهرى * باء تحتيه ايله ادات نسبتدر * كهرك * بيانى بيت عاشر شرحنده كجدى

※ ايده لر كاهى احاله نظرى ※

كاه * كاهجه ديو اللى بدنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور * احاله * و * نظر معروفلردر

* اول شرفله بوله تحفه م شهرت *

شرف * و * شهرت * معروفلردر * تحفه ※ اكرچه هديه معناسنه ايسه ده لكن وهبى يه اضافتله منظومه نك نام والاسى اولور نتكم اواخر ديباجه ده كلور

※ ايشدنلر ايده ميل ورغبت ※

ميل * و * رغبت * معروفلردر نكته كانه بونده شيخ سعدى يه اتباع ايتدى نتكم شيخ سعدى بيت زانكه كه ترابر من مسكين نظرست * آثارم از آفتاب مشهور ترست بيورديغى كبى

* نه مخاديم مكارم پرور *

نه * تركيدر بو مقامده نعم و زهى معناسنه فعل مدحدر * مخاديم * آنفا كجدى * مكارم پرور * وصف تركيبدر چونكه پرور باء فارسيه نك فتحيله پروريدن لفظندن امر حاضر ياخود اسم فاعل مخففدر

* نه كرانمايه معلا كوهر *

كرانمايه * سياه چشم كبى وصف تركيبدر اغر اصللو وقيمتلو معناسنده چونكه كران اغر ديو قرق التنجى قطعه نك بيت حادى عشرنده كلور * مايه * اصل ديو يكرمى اوچنجى قطعه نك بيت سابعى شرحنده كلور

※ نيرين فلك عز وشرف ※

نيرين * تثنيه نيرك تثنيه سيدر لكن اصطلاح اهل هيئتده وعرف علماده مهر ومهك علم وضعيسى ياخود علم غالبيسيدر همان بواجلدن فلكه اضافتله

نون تثنيه ساقط اولمدى شوقدركه فلك عز وشرفدن مراد استعارهٔ مكنيه طريقيله وزير محمد وحيدر نيرينـدن مراد تخييل سياقنده استعارهٔ تحقيقيه سبيلى اوزره ايكى مخدوم مكرملريدر * مهرومه * كبى ايكى خير خلف *

مهر * كنش ديو * مه * آى ديو قطعهٔ خامسه نك بيت اولنده كلور * خلف لامك فتحيله ايوده استعمال اولنور نتكم خلف سكونيله كتوده استعمال اولنديغى كبى بوتقديرجه * خير * لفظى تأكيد ايچون ياخود تنصيص ايچوندر

* قرهٔ اعين روشن نظران *

اوچ مرتبه تركيب اضافيدر ايدين نظر اولرك كوزلر ينك ايدين معناسنه چونكه كوز ايدينى السنهٔ ثلثه ده فرح وسرور وردن كنايه در نتكم حق تعالى اهل جنت حقنده لهم من قرة اعين بيورر روشن نظران * نون اولانك سكونيله روشن نظرك جمعيدر روشن نظر سياه چشم كبى وصف تركيبدر ايدين نظرلو معناسنه زيرا روشن ايدين ديو اوتوز يدنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور نظر بو مقامده نظر بصيرتده اولور ونظر بصيره ده اولور چونكه ثانى اولك اثريدر فافهم

* هر برى مردمك چشم جهان *

يعنى هر برى دنيانك كوز بنك بجكى ديمكدر چونكه * مردم * بك ديو يكرمى بدنجى قطعه نك بيت اولنده كلور آخرنده كى كاف ادات تصغيردر نتكم ادوات مركبه ده كجدى * چشم * كوز ديو قطعهٔ مزبوره ده كلور * جهان * سابقده دنيا ديو كجدى

* بريدر عارف بى مثل ونظير *

الفاظى معروفه در

* بريتك مخلصى نورئ منير *

يعنى بريتك مخلصى عارف بريتك مخلصى نوريدر حالا ايكيسيده حياتده لردر اطال الله عمرهما واسعدهما فى الدارين بونده دخى ايهام تناسب صنعتى واردر

※ برى خورشيد جهان آرادر ※

خورشيد * كنش ديو قطعهٔ خامسه نك بيت اولنده كلور جهان آرا وصف تركيبدر چونكه * جهان * يعنى دنيا كما سبق * آرا * قرقنجى قطعه نك بيت خامسنده كلن آراستن لفظندن امر حاضر ياخود اسم فاعل مخففدر

* بريسى بدر فلكپيرادر *

بدر * معروف * فلكپيرا * فلك بزه يجى معناسنه زيرا پيرا وصف تركيبى اولديغى حالده ديباجه نك بيت تاسعنده كجدى

* ايكيسى بيرى برندن اعلا * اعلا * معلومدر

نه صدفـدر كهر بى همتا

صدف* ايجوقابى ديواوتوز طقوزنجى قطعـه نك عنوانى شرحنده كلور
كهر* ديباجه نك بيت عاشرنده كجدى* بى همتا* براشى يوق ديو ايكنجى
قطعه نك بيت ثالثنده كلور* نه صدفدن* طقوز فلك مراد اولنسه جائزدر
چونكه نه طقوز يوز ديو اون طقوزنجى قطعه نك ايكنجى بيتنده كلور لكن نه
لفظنك ادات استفهام تركى اولمسى احسندر *دائما دولتله رفعتله*

الفاظى معلومدر *والد ماجد برهمتله*

والد ماجد* ر* همت معروفلردر* بر* طلوديو قرقنجى قطعه نك بيت
اولنده كلور *اوله رحفظ الهيده مصون* الفاظى معروفدر

* عمر واقبال ابد روز افزون *

عمر* و* قبال* معروفلر در* روز افزون* سياه چشم كبى وصف تركيبيدر
زياده كونلو واوزون عمر لو معناسنه زيرا روز كون ديو ايكنجى قطعه نك بيت
سابعنده كلور افزون زياده ديو قرق طقوزنجى قطعه نك بيت عاشرنده كلور

* قدر تحفه مده بلنداولسه سزا *

بلند* يوجه ديو قطعه تاسعه نك بيت عاشرنده كلور* سزا* لايق ديو قطعه
اولينك بيت سادسنده كلور * اثرك نامنه ابتدم انشا*
نام* آد ديو قرق دردنجى قطعه نك بيت سادسنده كلور* نشا اوائل ديباجه ده
كجدى *سلك معناده نه خوش در نظيم*

سلك* سينك كسرى ولامك سكونيله عربيدر اينجو دزيلن ايلك معناسنه
خصوصا وطلقا ايلك معناسنه عموما* معنى* معلوم* خوش* بيانى قطعه
رابعه نك بيت رابعى شرحنده كلور* در* اينجو ديو بيت مزبورده كلور *
نظيم* يعنى منظوم نكته بو مصراعده تحفه بى در نظيمه تشبيه وسلك ايله ترشيح
ومعنى ايله تجريد ايلدى فاحفظ * ايتمش مثلى كسه تنظيم *
مثل* * نظيم* معلوملردر * بازمده وزن ركيك ونادر*
نكم سائر تحفه لر مشتمل اولديغى كبى* تنبيه* بو مقامده وزندن مراد وزن
عروضيدر چونكه وزن اوجدر بو محلده وزن تصريفى ووزن تصغيرى الوير مز

* تا وله حفظنه هر كس قادر *

نكم سائرلك حفظى صعب ودشواردر *ايلبوب كاهى مراعات نظير *
مراعات نظير* علم بديعده محسنات معنويه دن امرين متناسبينى ياخود امور

متناسبه يى جمع ديرلر لكن اول امرين ياخود امور ميانه لرنده تضاد اولمامق
شرطيله زيرا تضاد اولسه اكا صنعت تضاد وصنعت طباق ديرلر نكم مصراع
ثانى افصاح ايدر *كاهى اضداد ايله قيلدم تعبير *
مثال مراعات نظير حق تعالينك الشمس والقمر بحسبان قولى كبى از جمله
بو تحفه ده مثلا قطعه اولى باسرها مراعات نظير در الا بهشت ودوزخ
لفظلرنده تضاد واردر فائده مراعات نظيردن بر قسم وار كه كاتب به اطراف
ديو تسميه اولنور ايشته بو قسم كلامى ابتداسنه مناسب نسنه ايله ختم ايتمه ديرلر
مثلا حق تعالينك لا تدركه الابصار وهو يدرك الابصار وهو اللطيف الخبير
قولى كبى و بو تحفه ده قطعه ثالثه نك بيت ثانيسى كبى همدخى مراعات نظيره
ايهام تناسب صنعتى لاحق اولور كه ايكى مناسب اولميان معنالرى بشقه
معنالرده مناسب اولان لفظلر ايله ادا وتعبير ه ديرلر مثلا حق تعالينك والنجم
والشجر يسجدان قولى كبى وتحفه ده ديباجه نك يكرمى دردنجى و يكرمى
بشنجى بيتلرى كبى همدخى صنعت طباقه ايهام تضاد صنعتى لاحق اولور
احدهما اخرك مقابلنه متعلق اولان ايكى معنالر بينى جمعه ديرلر مثلا حق
تعالينك اشداء على الكفار رحماء بينهم قول كبى و بو تحفه ده قطعه
ثالثه ده رفت ايله آبد كبى مثال تضاد حق تعالينك يحيى ويميت قولى
كبى و بو تحفـه ده مرقوم بهشت ايله دوزخ كبى همدخى قطعه ثانيـه ده روز
ايله شب كبى بوندنصكره ان شاء الله تعالى كلديكى محلارده خصوصا
قطعه عنوانلرنده مراعات نظير وتضاد وسائر صناعات ونكات جا بجا ذكر
وتصريح اولنور وجا بجا الحكمة داعيه اهمال اولنور فانظر

* هم يازلدى نيجه تجنيس سلس *

تجنيس* ايكى لفظك لفظده مشابهته ديرلر ايشته بو جناس التى نوع اوزره در
اول بو جناس حروفك انواعنده واعدادنده وهيئاتنده وترتيباتنده اتفاق ايله
اولور اكا جناس تام ديرلر مثلا ساعت بمعنا وقت وساعت بمعنا قيامه كبى همدخى
بو تحفه ده يكرمى التنجى قطعه نك بيت اخيرنده مصراع ايلمه وقتكى ضايع ديمه
قبش يازا وقو يازثانى انواع حروفده اختلاف اولور لكن برحرفدن زياده ده
اولملودكل بو صورتده كندوده اختلاف اولان حرفلر مخرجده متقارب بلر اسه اكا
جناس مضارع ديرلر مثلا طامس ودامس كبى همدخى بو تحفه ده قطعه ثالثه نك
بيت ثالثنده جنان ايله جنين كبى واكر مخرجده متقارب بلر اولمازايسه اكا جناس

لاحق دیرلر مثلا همزه ولمزه کبی همدخی بو تحفه‌ده قطعهٔ ثالثه‌نك بیت رابعنده‌کی
چسان و بسان کبی ثالث اعداد حروفده اختلاف اولور اکا جناس ناقص
دیرلر مثلا ساق ومساق کبی و بو تحفه‌ده قطعهٔ ثانیه‌نك بیت سابعنده‌کی زوز
ایله امروز کبی بو صورتده زیاده یا اولده یاخود وسطنده اولور یاخود آخرنده
اولور واکر آخرنده بر حرف ایله اولورسه اکا جناس مطرف دیرلر مثلا عواص
وعواصم کبی و بو تحفه‌ده قطعهٔ عاشره‌نك بیت سابعنده هشت ایله هشته
کبی واکر زیاده ایکی حرف ایله اولورسه اکا جناس مذیل دیرلر مثلا جوی
وجوانح کبی و بو تحفه‌ده قطعهٔ خامسه‌نك بیت ثانیسنده خواب ایله خوابیده
کبی رابع هیئات حروفده اختلاف اولور اکا جناس محرف دیرلر مثلا جبة البرد
وجنة البرد کبی و بو تحفه‌ده یکرمی برنجی قطعهٔ مثلثه‌نك باسرها الفاظی
بو یله خامس ترتیب حروفده اختلاف اولور اکا جناس قلب دیرلر مثلا فتح
وحتف کبی و بو تحفه‌ده قطعهٔ ثانیه‌نك بیت خامسنده‌کی ماند وماندن کبی
سادس ایکی لفظی بر اشتقاق جمع ایدر مثلا قیم ایله مستقیم کبی و بو تحفه‌ده
قطعهٔ ثانیه‌نك بیت عاشرنده‌کی رفت ایله رونده کبی یاخود شبه اشتقاق جمع
ایدر مثلا حق تعالینك قال انی لعملکم من القالین قولی کبی ایشته
بونلره جناس اشتقاق دیرلر بوندن صکره ایکی لفظ متجانسك بری بیتك اولنده
وبری آخرنده بولنسه اکا جناس مجنح دیرلر شاعر بیت لاح انوار الهدی *
من کفه فی کل حال * و بو تحفه‌ده قطعهٔ ثانیه‌نك بیت سابعنك مصراع
اولی کبی واکر ایکی متجانس بر برینی تعاقب ایدرسه اکا جناس مزدوج دیرلر
مثلا حق تعالینك بسبأ بنبأ قولی کبی و بو تحفه‌ده قطعهٔ ثانیه‌نك بیت
اولنده بن ومن کبی * ملبس * بوزن فعیل منتظم ومربوط معناسنه

* نیجه ایهامله تلمیح تعبیس *

ایهام * علم بدیعده بر لفظه اطلاق اولنه که ایکی معناسی اوله بری قریب
وبری بعید لکن مراد بعید اوله بو صورتده معنای قریبه اصلا ملایم اولان
نسنه به مقارن اولمازایسه اکا ایهام مجرد دیرلر مثلا حق تعالینك الرحمن
علی العرش استوی قولی کبی و بو تحفه‌ده قطعهٔ ثالثه‌نك بیت عاشرنده‌کی
یمك خوردنی لفظی کبی واکر مقارن اولورایسه اکا ایهام مرشح دیرلر
مثلا حق تعالینك والسماء وما بناها قولی کبی و بو تحفه‌ده اوتوز
طقوزنجی قطعه‌نك بیت سابعنده اینجو معناسنه در مروارید مصراعی کبی

تلمیح

تلمیح فحوای کلامده بر آیته یاخود بر حدیثه یاخود بر قصه‌یه یاخود بر شعره
یاخود بر مثل مشهوره یاخود بر کلام کباره اشارت ایتمکه دیرلر مثال اول
دیباجه‌دن بش اولکی بیتلر کبی مثال ثانی دیباجه‌دن بیت تاسع و بیت عاشر
کبی مثال ثالث دیباجه‌دن بیت ثانی وثالث ورابع وخامس کبی مثال
رابع دیباجه‌دن بیت ثامن کبی مثال خامس اواخر دیباجه‌ده
سزمهٔ اهل صفاهان دیرایسم مصراعی کبی مثال سادس
دیباجه‌نك اون بشنجی واون التنجی بیتلری کبی تفبس معلوم

* آنی اول اوقیان طفل اصبل * لفظلری معلومدر

* نکتهٔ شعر بده ایلر تحصیل *

نکته * قطعهٔ رابعه‌نك عنوانده کلور * شعر * دیباجه‌نك بیت
ثالث عشرنده کجدی * تحصیل * معلوم *

* طبعه البته لطافت کتورر * لفظلری معلومدر

* حسن تعبیره سلاست کتورر * کذالك

* کوستروب بعض محلده ترکیب *

مثلا قطعهٔ ثالثه‌نك بیت ثانی عشرنده اولدیغی کبی

* احسن وجهله قلدیم تهذیب *

تنکم بیت مزبورك عنوانی اکا شاهد عدلدر

* ارتکاب ایتدم اصلا مرهون *

مرهون اصطلاحده بیت اول بیت ثانی‌یه یاخود مصراع اول مصراع
ثانی‌یه افاده‌ده توقف ایلیه سؤال قطعهٔ ثامنه‌نك بیت ثالثنده بیت
فارسیده دخی مستعملدر * عربیده چکه التی غبغب * یوررمرهون
دکلمی جواب بو مقامده مرهوندن مراد مرهون بیتدر مرهون مصراع
دکلدر همدخی اکثره مبنی غالبا دیمك اوله تنکم وما علمناه الشعر
نصنده وبردکلری اجوبه‌دن بری اکثری دیو جواب اولدیغی کبی

* وقیان اولمیه تا کم مغبون * مغبون * بمعنی مغرور

* لغتك ترجمه سی یانده *

لغت * بیانی دیباجه‌نك بیت تاسعی شرحنده کجدی * ترجمه * جیمك فتحیله
فصیحدر ضم ایله غلطدر دحرجه کبی فعلله وزننده مصدردر

* برابدر اهل دلك جاننده *

بومقامده اهل دلدن مراد اهـل فهم وصـاحب شعوردیمکـدر اکثری کلستانڭ عباره لرنده صاحب کرامت معناسنده استعمال اولنور معنای لغویسی کوکل صاحبی دیمکدر چونکه *اهل* یعنی صاحب *دل* کوکل دیواون بدنجی قطعه نڭ بیت ثالثنده کلور *جان* عامه نڭ معلومیدر

* یعنی وضع رقمه حاجت یوق *

نتکم تراجم سائره لر محتاج اولدیغی کبی حصوصا تحفهٔ شاهدی ونظم لال

* بویله زحمت حکمه جك حالت یوق *

ازجمله ایسنه بوجهتدن بشقه ترجمه لردن فائق وبهتر اولدی

* فارسی وعربی لفظ کثیر *

فارسی *یانی یکرمی درد نجی بیتڭ شرحنده کچدی باقی لفظلر معلوم

* که اوله السنه ده شهر تکثیر *

که * ادات ربطدر * السنه * بیت سابعده کچدی * شهر تکثیر وصف ترکیبیدر شهرت طوتیجی معناسنه چونکه کثیر وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعهٔ تاسعه نڭ بیت سادسنده کلور

* جای ترکیده ایدوب استعمال *

جای *مکان دیو یکرمی ایکنجی قطعه نڭ بیت رابعنده کلور باقی لفظلر معلوم

* ایلدم انلر ایله کشف مآل *

یعنی بوایکی بیتڭ مآلی اصل فارسی یاخود عربی اولوب بالنقل ترکیده وانشارده استعمالی شایع ومستفیض اولان چوق لفظلری تفسیر اولەرق مقام ترکیده استعمـال ایلدم دیمکدر مثلا اصطلاحاتڭ بیت اولنده فخر عالم وبیت ثالثنده پادشاه لفظلری کبی چونکه زمانه مزده الفاظ اصطلاحیه بی وکلمات منقوله بی تکلم ایتمك ترکی محضدن ظریفدر

* مشترك بعض لغات رنکین *

مثلا قطعهٔ عاشره نڭ بیت ثانی عشرنده ناقوس لفظی هم عربیده وهم فارسیده کلیسا چاکی معناسنده در چونکه بومقامده مشترکدر مراد مشترك السنه در نتکم مقدمه نڭ مقصد رابعنده کی فائدهٔ ثالثده کچدی فارجع *بعض* ادات سورجزئیه در بوتقدیرجه بعض تخلفله سؤال کلمز *لغات* بیت تاسعده کچدی *رنکین* یانی قطعهٔ ثالثه نڭ عنوانی شرحنده کلور

* یاز یلوب ایتمدم اما تعیین *

مثلا ناقوس مذکوری فارسی صورتنده الفاظ فارسیهٔ محضه مبانئنده ذکر ایدوب عربیده دخی اویله اولدیغنی تعیین وتصریح ایتمدی

فهم ایدر انلری ارباب کمال

انلردن مراد اوصاف تحفه که بو بیتدن اون اوج بیت بوقروده بیت سالك معنادەنە خوش در نظیم *ایتامش مثلی کسه تنظیم* قولندن بومقامه کلنجه تفصیل ایلدیکی محاسن دیمکدر نکته کمال اوج نوعدر اول کمال حقیقی که نعت نورانی لا یضارع لموصوفه شیٔ فی الوجود الخارجی ثانی کمال عرفی که وصف علمی کاف لمنعوته فی التصرف والتدبیر ثالث کمال اضافی که علو شیٔ علی شیٔ فی شیٔ ماایشته بومقامده مراد کمال عرفیدر چونکه کمال حقیقی انجق حق تعالیده بولنور کمال اضافی نقطه یه وجوهر فرده وارنجه دکین بولنور

* طعن وتشنیع ایده طورسون جهال *

یعنی کمسه طعن ایتمز مکر جاهل اوله

* ایلدم حرف هجاده ترتیب *

حرف هجا یانی قطعهٔ اولینڭ عنوانی شرحنده کلور ترتیب لغتده جعل کل شیٔ فی مرتبته اصطلاحده جعل الاشیاء المتعددة بحیث یطلق علیها اسم الواحد

* وقور ابجد کبی هر طفل ادیب *

چونکه اطفـال قرائت هجادن فارغ اولنجه خواجه لری درعقب ابجد ابتدا ایتدیروب فی الحقیقه تأدیب وکوشمال وترتیب اطوار واحوال للزینه براعت استهلال سیاقنده لکن صورتده سیرت مرده رسانیده تحلیفه لره قوللقلرین چکدیروب طفل ساده دل دخی انواع شوق وغرام ایله ابجد شریفی کالنقش علی الحجر حفظ ایدوب مراد ایتدیکی زمان یوزسنه دخی کچمش اولسه صو کبی اقیدرایشته اساس تمثیل ومدار تشبیه بویله اوله یاخود ابجددن مراد بابا وده ده اوله کانه طفل باباسنی وده ده سنی نه کونه از بر ایدرسه بو تحفه یی دخی بویله قرائت ایدردیمك اوله لکن اول احسن واوجهدر فائده ابجد هوز اه بونلرڭ معنالرنده نیجه نیجه کلمات والفاظ یازدیلر لکن بری موثوق به کلام دکلدر وبرقاعدهٔ اساسیه یه ربطی دخی اولمازاما که فقیر شویله ظن ایدرمکه ذاتنده حساب ایچون موضوع اولمش اوله نعم معانیسی دخی اولسه جائزدر هله خواصی ومنافعی انکار اولنماز تذییل بوندن صکره معلوم اولسونکه بومقامده حساب جملی واقسام حروفی ذکر اولی واحسندر بوتقدیرجه بکی

فصله محتاج اولنور*فصل اوّل حساب ابجدكه اكا حساب جمل ديرلر اوج
قسمدر برى جمل كبير برى جمل صغير برى جمل اكبر اوّل جمل كبير كه ميان ناسده
مشهور حتى ختام تحفه ده تاريخ تحفه دخى اكا كوره درقسم ثلاثى اجمل
صغير كه اون قسم اوزره يعنى اون دراودر اوّل ياء تحتيه جه جمل كبير كبى
صكره هر حرفدن اون ايكيشر اون ايكيشر طرح ايدوب باقيسنى اخذ ايده
مثلا كاف سكز لام التى ميم درت نون ايكى سين خالى الى آخره ثانى بو صورتده
طقوزر طقوزر طرح ايده فاحفظ ثالث بنه بو صورتده يديشر يديشر
طرح ايدوب باقى نه قالورسه انى اعتبار ايده فافهم رابع اسامئ حروفى
حساب ايدوب اون ايكيشر اون ايكيشر طرح ايدوب باقى نه قالورسه
انى اعتبار ايده مثلا الف يوز اون بر بعد الطرح اوج قالور با اوج وقس عليه
سائره خامس بو صورتده طقوزر طقوزر طرح ايده وقس عليه سائره
لكن تسهيل ايچون مطروحى تحت الاسامى باقى يى ياخود خالى يى
فوق الاسامى وضع ايدوب بو وجهه اوزره ارائت ايده لم

٣ ٣ ٨ ٨ ٦ ٤ ٨ خالى ١ ٢

الف با جيم دال ها واو زا حا طا يا

١١١ ٥٣ ٣٥ ١٣ ٩ ١٠ ١١

٢ ٨ خالى ٧ ٣ ٤

كاف لام ميم نون سين عين الى آخره سادس بو صورتده

١٠١ ٧١ ٩٠ ١٠٦ ١٢٠ ١٣٠

يديشر يديشر طرح ايدوب باقى نه قالورسه انى اعتبار ايده سابع عدد
اسامیسنى حساب واعتبار ايدوب اون ايكيشر اون ايكيشر طرح ايده

٤ ٨ خالى ٨

ثامن بنه بو صورتده طقوزر طقوزر طرح ايده مثلا احد اثنين ثلثه اربعه

١٣ ٦١١ ١٠٣٥ ٢٧٨

تاسع بنه بو صورتده يديشر يديشر طرح ايدوب باقى نه قالورسه انى اعتبار ايده
عاشر يعنى جمل صغيرك اونجيسى اسامئ حروفى حساب ايدوب بعده اوّل

١١١ ٣ ٥٣ ٣٥

حرفى مجموعدن اسقاط ايدوب باقيسنى اعتبار ايده مثلا الف با جيم دال

١٠ ١٢٠

١٥١ ايشته بونده جمل صغير نهايت بولدى قسم ثالث جمل اكبردركه درت
صنف اوزره دراوّل فقط اسامئ حروفى بلا زياده ولا نقصان حسابدر
مثلا الف يوز اون بر با اوج وقس عليه سائره صنف ثانى فقط اسامئ
عدديه سنى بلا زياده ولا نقصان حسابدر مثلا الف ايچون احد اون اوج
با ايچون اثنين التيوز اون بر وقس عليه سائره صنف ثالث حساب بسطدركه
بودخى ايكى وجه اوزره در اوّل بسط الحروف كه ابتداء اسامئ حروفيه يى
جمل كبير ايله حساب بعده عدد حروف دخى حاصله ضم اولنه مثلا الف
يوز اون بر ايكن عدد حروفى ضم ايله يوز اون درت ديو حساب اولنه وقس عليه
سائره ثانى بسط الاعداد كه ابتدا اسامئ عدديه سنى الوب وجمل كبير ايله
حساب وعدد حروفنى حاصله ضم ايده بوكه بسط اوّل ديرلر مثلا الف ايچون
احد لفظنى حساب ايتدك اون اوج اولدى وعدد حروفنى ضم ايله اون التى
اولدى ايشته بسط اوّل بويله اولدى واكرستة عشرى بو ترتيب اوزره
اعتبار ايدرسك بسط ثانى اولور وهلم جرا على بسط ثالث وبسط رابع وبسط
خامس الى غير النهايه بويله درصنف رابع طرح بسطكه بودخى ايكى
ضرب اوزره دراوّل طرح اسميه كه اسامئ حروفدن مكرراتى القا بعده باقى
نه قالورسه انى حساب ايده مثلا نوندن احد النونين القا اولنوب اللى التى
حساب اولنه ثانى طرح عدديه كه حروف اعداددن مكرراتى القا بعده باقى
نه قالورسه انى حساب ايده مثلا ثلثه ثا مثلثه نك برينى اسقاط ايدوب يشيوز
اوتوز بش حساب اولنه خلاصهٔ كلام بو تفصيل اقتضاسنجه حساب
جمل اون يدى درلو اولدى لكن اون يدى اولمسى همان فى الاصل حساب
اولنه جق حروفدن مكرراتى القاسزجه اولمغه مبنيدر فاما كه حروف
مذكوره دن مكرراتى القا اولنديغى صورتلرده اون يدى دراو دخى حاصل
اولمش اولور ايشته بو تقديرجه حساب جمل جمعا ايكون اوتوز درت اولور
چونكه اون يديسى طرحسز واون يديسى طرحلو در فاحفظ سؤال طرح
بسطيدن ايكى صورت اوّلكى اون بديده داخل دكلى بو صورتده اوّل
اون يدى طرحسز ديو تعيين نه كونه صحيح اولور جواب بو مقامده مدار نفى
واثبات اولان طرح اصطيدر سابقده مذكور اولان ايسه طرح بسطى اولمغله
جمع وخلودن عناد بو قدر ازجمله بلبل جمل كبيرده التمش درت ايكن
بعد الطرح الاصلى بل اولوب اوتوز ايكى قالور بعد هذا بل دخى بسط حرفله

یتمش درت ایکن یتمش اوچ قالور بهمه حال جمعا وخلوا ثانی بوقدر فاحفظ
ایشته بو حسابلر اکثری علم وفقده وعلم تقویمده و وضع توار یخده و بعض
محاضراتده وحسابات رموزیه ده اعتبار اولنور خذ هذا وکن
من الشاکرین فصل ثانی اقسام حروف بیاننده در چونکه حروف
ایکی قسم اوزره در اوّل حروف منفرده که حروف جملدر کما سبق ثانی
حروف مزدوجه که مکتبلرده اطفال وصبیانک اوقودقلری ترتیبدر
و بو ایکی قسملرك هر بری دخی شرقیه وغربیه اولور و بودرتدن هر بری دخی
طبایع عناصره منقسملردر بهمه حال کرك منفرده وکرك مزدوجه بزم
دیارلرمزده مشهور اولان شرقیه لریدر ولاجل ذلك بیانه محتاج دکلدر فاما که
غربیهٔ منفرده سین مهمله شین معجمه یرینه وشین معجمه غین معجمه یرینه وغین
معجمه ظاء معجمه یرینه وظاء معجمه ضاد معجمه یرینه وضاد معجمه صاد مهمله یرینه
وصاد مهمله سین مهمله یرینه اعتبار اولندی حتی شمس المعارفده دخی اکثر
حسابات بونك اوزرینه در فاما که غربیهٔ مزدوجه سی زای معجمه یه جه
شرقیه کبی صکره س ش یرینه ط ظ صکره ك ل م ن صکره
ص ض ع غ ف ق صکره س ش صکره ه و لا ی
واما طبایع حروف منفردهٔ شرقیه واما طبایع حروف مزدوجهٔ شرقیه
نار ا ه ط م ف ش ز نار ا ج ذ ش ظ ق ن
هوا ب و ی ن ص ت ض هواء ب ح ر ص ع ك و
ماء ج ز ك س ق ث ظ ماء ت خ ز ض غ ل ه
لا
تراب د ح ل ع ر خ غ تراب ث د س ط ف م ی
واما طبایع حروف منفردهٔ غربیه واما طبایع حروف مزدوجهٔ غربیه
نار ا ه ط م ف س ز نار ا ج ذ ظ ن غ ش
هواء ب و ی ن ض ت ظ هواء ب ح ر ك ص ف ه
ماء ج ز ك ص ق ث غ ماء ت خ ز ل ض ق و
لا
تراب ذ ح ل ع ر خ ش تراب ث د ط م ع س ی
ایشته بونلر دخی بعض حساباتده واکثر خواصده اعتبار اولنور سؤال همان
بر لفظ ابجد ایله بودرجه اطاله واطناب ندن اقتضا ایدردی جواب بونلرك اوتوز

دردنجی قطعه نك آخرنده کلن معمی حلنده و بعضیسی دیباجه ده صد
درصد شرحنده اقتضا ایتدیکندن بشقه منافع اخراسی دخی انکار اولنماز
* یازدیغم لفظ دلارا اکثر *
لفظ * معروف * دلارا * کوکل بزیجی معناسنه در چونکه دل کوکل دیو
اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلور آرا وصف ترکیبی اولور والمش
التنجی بیتنده کچدی * اکثر * یعنی اغلب اکثر بو مقامده معاونت
وقرائن ایله جمع دکل معناسنه در فاحفظ
* شعر وانشایه موافق کوهر *
شعر * بیت ثالث عشرده کچدی * انشا * یکرمی یدنجی بیتنده
کچدی * موافق * معلوم * کوهر * یانی بیت عاشر شرحنده کچدی
* نیجه سن حاصل معنی یازدم *
مثلا یکرمنجی قطعه نك بیت ثالثنده جامه خواب لفظی یتاق دیو
تفسیر ایلدی حاصل معنی اوله رق تکم مصراع ثانی اندن افصاح ایدر
* اصطلاح اوزره نه رعنا یازدم *
زیرا اصطلاح اولمسه ده لغوی اولسه ایدی جامه خواب او یقو اسبابی معناسنه
اولملو ایدی فاحفظ * اصطلاح * مثنوی عنوانده کلور * رعنا * قطعهٔ
ثانیه نك عنوانده کلور * یعنی واردر نیجه رعنا معنا *
مآلی بیت اولی تفسیردر که مثلا تفسیر مز بورده یتاق نه رعنا تفسیردر کما لایخفی
* باقه فرهنکه بولنمز زیرا *
فرهنك بو مقامده علم لغت معناسنه در چونکه فرهنك ادب
معناسنه در علم لغتده ادب دیرلر تکم بو بیت اندن افصاح ایدر
* بولنامش کرچه لغتلر تصریح *
کرچه * ادات وصل دیو ادوات مرکبه ده کچدی لغت * یانی * سابقده کچدی
تصریح معلوم بوندن بشقه حالا میان عالمیانده مشهور اولان شعوری
مرحومك کتابنده نامی وار در حاصلی علم لغتده وفرهنك شعوریده بلکه سائر
فرهنکلرده مثلا جامه خواب لفظی ناظم تحریر کبی یتاق تعبیریله تفسیر
بوقدر فلله دره تنبیه فرهنك شعوریده بولنمیان کرك تفسیرده وکرك مفسرده
چوقدر بلکه عامهٔ کتب لغتده بولنمیان وار که مثلا فرق بدنجی قطعه نك
بیت رابعنده اولان کبی ان شاء الله تعالی اقتضا ایدن محللرده جابجا تنبیه اولنور

* ایلدم جله بجمدن تصحیح *

جله * ایکنجی بنده بگدی * عجم * یعنی اهل اقلیم ایران ومملکت فارس * تصحیح معلوم   * یافشور کوهر ایران دیر ایسم *

کوهر * رفاج کره بگدی * ایران * یکرمی اوچنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کلور

* سرمهٔ اهل صفاهان دیر ایسم *

سرمه * فارسیده وترکیده دخی شایعدر عربیده کحل دیرلر وتعریف اولنوب سرمق ددیلرهاتنی بیت زوسمه نیر داخت ابروهلال * بسرمدچه محتاج چشم غزال قطعه جله حرفی غربتك رغبنده موجود اولدیغی * دالدرکم اهل غربت جله سی شادیده در * اصفهانده سرمه‌نك طاغینه رغبت یوغیکن کوزمبسك ذره سی روم ایچره نور دیده در * اهل * معروف * صفاهان * یکرمی دردنجی بینده بگدی   * نام والاسی اوله دنیاده *

نام * آد دیو فرق دردنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کلور والا * اعلی دیو قطعهٔ خامسه‌نك بیت ثالثنده کلور

* تحفهٔ وهبی سنبل زاده *

تحفه * لغتده هدیه معناسنه عربیدر فارسیده دخی شایعدر باقی لفظلر معلوملردر   * اوقیاندن بودرانجق مأمول *   مأمول * معروف

* کاینده خبر دعایی مبذول *

خبر * و * دعا * و * مبذول * معروفلردر بو دعانه قدر خبرده استعمالی غالب ایسه ده بنه خبرله تأکید ایتدی مبالغه واستدعاء دعا ایچون فلله دره

* حفظ ایده سهو وخطادن مولی *   الفاظی معروفه در

* حسبنا الله تعالی وکفی *

بو ترکیب نه قدر که عربی ایسه ده لسان عرب اشرف السنه اولدیغی حسبیله

* ختامه مسك یوردی فلله تعالی دره *

* قطعهٔ شرعیه در حرف الف ازابتدا *

قطعه * قافك کسری وطانك سکونی وعینك فتحی وهاء رسمیه ایله عربیده وفارسیده پاره معناسنه در وعربیده ظلمة اللیل معناسنه ده کلور نته قوله تعالی فاسر باهلك بقطع من اللیل   اصطلاح اهل عروضنده ایکی بیتدن طقوز بیته وارنجه اولان شعره قطعه دیرلر ومافوقنه قصیده دیرلر بعضیلر برشرط دخی زیاده ایدوب شویله تعریف ایتدیلرکه قطعه ایکی بیتدن طقوز بیته

وارنجه برقافیه ده اولوب مطلعنك اول مصراعی قافیه سی مخالف اولان شعره دیرلر مطلعی برقافیه ده اولنجه غزل دیرلر اکر وصف محبوب اولورسه والا آخر مضمونده اولورسه شعر ونظم دیرلر بو صورتده دخی اکثر نه ایچون نظم اولندیسه اکا نسبت ایله تسمیه ایدرلر مثلا ثنایه دائره مدحیه وذمه دائره هجویه وبیرامه دائره عیدیه وموته دائره مرثیه دیرلر وقس علی هذا ولکن نسوان حقنده اولانه عربلر خاصة نسیب دیرلر بوندن معلوم اولدیکه ایکنجی معنایه کوره شعر وغزل واخوانی قطعه‌نك قسیمات واضدادیدر فاما که اولکی معنایه کوره اقسام وجزئیاتیدر کلدککه ناظم تحریر بو مقالرده قطعه دیو عنوان وتصدیری اولکی معنایه کوره ال ورمز مکر تجریده محمول اوله معنای لغوی یه کوره اولسه ده بعید دکل سؤال بو تحفه ده طقوز بیتلودن اکثره ده قطعه دیو عنوان ایلدی مثلا طائفهٔ اولی اون اوج بیتدر ثانیه اون بر بیتدر کرك ایدیکه قصیده دیو تصدیر ایتملو ایدی جواب برقاج وجهله ممکندر اولا اکثر طوائف طقوز بیتدن زیاده اولدیغیچون علی العموم قطعه بیوردیکه نسق واحد اوزره اولسون دیو ثانیا قطعه دن عموم مجاز طریقیله قطعه دن وقصیده دن اعم بر معنا مراد ایتمش اوله ثالثا معنای لغوی مراد ایتمش اوله ایشته قطعه‌نك بحثی بودر کلدك که بو مقامده آخرنده کی همزه یاوحدت ایچون اوله بندهٔ همزه سی کبی یاخود صفت ایله موصوف میاننده هاء رسمیه دن مبدل اولان همزه اوله بندهٔ دانا همزه سی کبی کما سبق تفصیله فی الادوات البسیطة شرعیه شرع ایله یاء نسبیهٔ مشدده دن مرکبدر زیرا یاء مثنات تحتیه آخره لاحق اولنجه عربیده مشددا فارسیده مخففا نسبت معناسنی مفید اولور شرعیه آخرنده کی ها قطعه‌نك صفتی اولدیغیچون تاء تأنیثدن مبدل اولان هادر علی ما سبق فی الادوات البسیطه شرع دین وملت معناسنه که علماء رحمهم الله تعالی وضع الهی سائق لاولی الالباب باختیارهم المحمود الی الخیر بالذات دیو تعریف ایتمشلردر بو تعریفه کوره حضرت موسی‌نك وحضرت عیسی‌نك وسائر پیغمبرلرك حق تعالی جانبندن کتور دکلری امور عظامه شرع وشریعت ودین وملت دینلور فاما که بو امت مرحومه میاننده بونلر منفردا یاخود مجتمعا ذکر اولنسه حضرت فخر انبیا علیه افضل التحایانك باریدن برلری ارشاد ایچون کتوردیکی امر عظیم لازم الاتباع وواجب الامتثال مراد اولنور نتکم حق تعالی‌نك   ان الدین عند الله الاسلام   قولی دخی

بونی مشعردر* در* یعنی فی کماسبق فی الادوات المرکبة* حرف* جانك
فتحیله حروف تهجینك وحروف مبانینك وحروف معانینك مفردی وطرفیکه
جانب معناسنه واغزدن ضرطه چالق ودخی سوز سقطی طوغمق که فاعلنه
حرف کیر دیرلر وسوز معناسنه ده کلور بو سوز معناسنه کلدیکی حافظك
شو بیتندن فهم اولنور بیت آسایش دو کیتی تفسیر این دو حرفست* بادوستان
تلطف بادشمنان مدارا* شرفنامه ده ومجمودیده عیب ونقصان معناسنه
عیب کیر مقامنده حرف کیر دیرلر نتکم شیخ سعدینك شو بیتندن فهم
اولنور بکوبند از ین حرف کیران هزار که سعدی نه اهلست
وآموزکار* اصطلاح نحاتده کلمه اوچ قسمدر بری اسم
وبری فعل وبری حرفدر صوفیه اصطلاحنده حق تعالینك عبد خاصنه
مخاطبت ایلدیکی لغت وعبارته حرف اسمیله واعیاندن حقایق بسیطه یه
حروف اسمیله همدخی کالشجر فی النواة غیب الغیوبده کامنه ومستوره اولان
شئون ذاتیه یه حروف عالیات اسمیله تسمیه ایدرلر قطعه کنا حروفا عالیات
لم نقل* متعقلات فی ذری اعلی القلل* انا انت فیه ونحن انت وانت هو*
والکل فی هو هو فسل عمن وصل* نکته شیخك فسل عمن وصل قولی بزلری
بو طرزه اولان کلماتمز ایله طعن وتشنیعه هدف ایدوب قبل فهم المراد حقمزده
بیهوده حرف انداز اولمانك دیو علماء رسومه تنبیه جوابدر زیرا او لمقام قبل
الوصلة درك اولنور معنی دکلدر چونکه بعد الوصلة وراء عقلده برقوت پیدا
اولور که انکله مسئلهٔ وحدت روشنا اولور نتکم کلیات قوای خمسهٔ باطنه ایله
ادراك اولنمیوب انجق عقل ایله هویدا اولدیغی کبی انامقه بیت لا تجوز نسبة
الصوفی من اهل الرسوم* فهی مثل نسبة الانسان بالوحش العجم نتکم کبار
لا یقاس الملوك علی الصعلوك بیوردیلر همدخی حرف علوم حرفدن هر برینده
اطلاق اولنور چونکه علم حرف درت علمدر زیرا حروفاتدن بحث اکر من حیث
الاستخراج علی الخصوص اولنورسه علم جفر دینلور واکر من حیث الاستخراج
علی العموم اولنورسه علم زایرجه دینلور واکر من حیث الخواص اولنورسه
علم خافیه دینلور واکر من حیث توفیق الاعداد اولنورسه علم وفق دینلور
انتهی بوندنصکره کلامك صددده بو مقامده حرفدن مراد حروف مبانی
مفردی اولان حرفدر* الف همزه نك فتحی ولامك کسری وفا ایله کتف
وزننده لغتده ومبرد عندنده همزه نك وماقبلی مفتوح حرف مدکه علی الاشتراك

اسمیدر اصطلاحده الف خاصة ماقبلی مفتوح حرف مدك اسمیدر چونکه
حرف تهجی مبرد عندنده یکرمی سکزدر که الف ایله همزه بی حرف واحده
قلمشدر اتفاق اصحر بینده یکرمی طقوزدر بریسی ماقبلی مفتوح حرف مدك
اسمی الف درکه همزه نك غیریدر علما میانده عرف مشهوره کوره دخی
بویله درکه یکرمی طقوز حرفك بری الف بری همزه یا بری واو غیریلر دخی
معروفدر ولکن بین الناس همزه یرینه الف الف یرینه لام الف دیو مشهوردر
حتی بعض حذاق لام الفی حرف مستقل عد ایتمك عامی لا وجه له دیو حکم
وجزم ایتمشلردر بو حکمك باعثی لام الف اقفلك الفی معنای مذکوره لغة
مناسب فاتماکه لامك فائده سی نه اولدیغی ظاهر دکل مکر دیه لکه لام خطده
الف کبی صاحب ساق اولدوغیچون حروف بیننده انتخاب والفه ضم اولنمش
اوله بو تفصیل معلوم اولدیسه بو مقامده علی کل حال الفدن مقصود ماقبلی
مفتوح حرف مددر بویله اولنجه یا بودر که عرف مشهوره مبنی اوله بو صورتده
همزه یه احتمال اولمدیغندن باشقه اذا اجتمع العرف واللغة قدم العرف قاعده
سنه اوفق اولور یاخود لغته مبنی اوله بو صورتده مانحن فیه اولان صددنده
اولدیغمز علم لغته انسب اولور سؤال الفدن مراد لغته مبنی اولنجه ولو برقطعه
اولسون همزه یه اولمق اقتضا ایدردی جواب همزه عربدن باشقه لغتده اولك
غیرنده بولنمز دیو تصریح ایتدیلر همزه یه لك ایسه همزه آخرده اولمق اقتضا
ایدر یاخود عرف عوامه که ناس میاننده مشهوره مبنی اوله بو صورتده استعاره
طریقیله همزه نك اسمی اولان الفی ذکر ایدوب ولام الف مراد ایتمك اولور
سؤال حروف مد وتاء تأنیث وها بو بش حرف حرف روی اولماز دیو علم
قافیه ده تصریح ایتدیلر الف اوزره قافیه یی بنا نه کونه اولور جواب حروف
مذکوره نك حروف روی اولمدیغی عربی عروضلرنده وقافیه لرنده مبیندر
اویله اولنجه اشعار عربیه کوره اوله اما اشعار فارسیده وترکیده دخی قاعده
مذکوره یه مراعات اولنسه احسن در لکن فارسیه وترکیه شعراسی تسامح
ایدوب حروف مذکوره یه قافیه بنا ایدیورلر خصوصا لغت نظم ایدن ارباب
معارف مثلا نظم الفرائدنده مزید زاده بیورر مسمط تکریدز ایل واله بشلق
اولدی ابتدا* اغزه دی فم دخی فاه اوککه حمدو ثنا* کونده ر یان کس رسول
قاربشلمقدر قول* عبد واسیر اولدی قول سید مولی اغا* * یعنی من کماسبق
فی الادوات المرکبة* ابتدا* افتعال بابنك مصدریدر لکن آخرنده همزه نك

حذفیله کما سبق فی شرح البیت السابع والعشرین من الدیباجة * حاصل معنی
ابتدادن حرف الفده شرعه منسوب برقطعه یاخود شرعه منسوب قطعه
یعنی بوقطعه ده سراپامذکور ومترجم اولان شرع ایله ثبت وشرعده مستعمل
اولندر خارجدن امر اجنبی نسسنه دکلدر نتکم قطعه ثانیه میان عشاقده دلربا
وغمکشا اولان نسنه لره متعلق اولدیغی کبی فلله در الناظم من وجهین اولا
سائر لغته ترجمه لرین نظم ایدن ارباب نظام اکثری برمصراعده یاخود
بربیتده نهایت ایکی بیتده نادراوچ بیتده مراعات ایلدیکی جهت وحدتی ناظم
نحریر هر برقطعـه ده رعایت ایدوب بوندن بشقه مراعات نظیر وصفت
طباق وجناس وایهام کبی صنعتلرده دخی رعایت ایتمشدر ایشته بوناظم نحریرك
تفرد ایلدیکی صنایع بدیعه دندر چونکه سائر ارباب نظام غالب احوالده
امام حریری کبی تناسب لفظی داعیه سنده اولوب اد بامبانده کعمد من ذهب
علی سیف من خشب تمثیلنه مصدق اولدیلر اما ناظم نحریرك طرفینه رعایت برله
غالب اعتنامی جانب معنایه در ثانیا شرعیات امور سائره دن افضل واشرف
اولوب وچوق نسنه نك اعتدادی وحسن شرعله اولدیغیچون قطعه لر
بیتده قطعهٔ شرعیه یی انتخاب وتقدیم ومعرفة الله هرکسك اوزرینه لازم
وواجب اولدیغیچون تبرکا وتیمنا اسماء الله تعالی ایله قطعه یی تصدیر ایلیوب
بیورر * تکری آدی شیذر وشبذیر و یزدان خدا *

شیذر * شین معجمهٔ ممدده نك کسری ودال معجمه نك فتحی ورا ایله حضرت
حق جل وعلانك اسماء شریفه سندندر عنصری مسمط جواوفتنه رانکیزد
زمژکان خشم وخون ریزد * چومنقل چشم اشك بیزد * شود کریان شوی
دادرتو یی آن داور محکم * که ازدادش بنی آدم بیـارامند در عالم * چومؤمن
برحق شیذرا بیم مذکور مقامنده لسان عربیده اسم جلال که الله کلمه سیدر
لسان چغتایده تاء مثناة فوقیه نك کسریله تنکری لفظیدر لکن رومده فتح
تا ایله تکری دیرلر چونکه رومده مستعمل اولان ترکی چغتایدن تراش و پرداخت
اولنمشدر اصل ترك چغتیدر همان بو اجلدن ناظم نحریر تکری ایله تفسیر ایلدیکی
بوندن بشقه چغتایده تکربه ضم همزه ایله اوغان دخی دیرلر * شبذیر * شین
معجمه نك فتحی و باء موحده نك سکونی وذال معجمهٔ ممدوده نك کسـری ورا
ایله یعنی شیذر مذکور یاء تحتیه نك حذفی ایله شبذر دخی دینلور اویله اولنجه
یاء تحتیه ایله شیذر مقامنده شبذیردن مخفف شبذر اوقنسه صحیح اولور بلکه

موحده مثناتدن اقدم اولدیغی حسبیله نظم طبع اوزره اولوردی لکن تکرار
کبی اولور فافهم * یزدان * یاء تحتیه نك فتحی وزاء معجمه نك سکونیله اکثری
ارباب لغت قتنده شیذر کبی حق تعـالینك اسماء شریفه سندندر بعضیلر
یزدان خالق معناسنه دیدیلر خالق معنـاسنه اولدیغی حکیم فردوسینك
شو سوزندن فهم اولنور بیت سبك داد سوکند آن پاك دین * بیزدان هفت
آسمان وزمین * طائفهٔ مجوس قتلرنده یزدان خالق خیره مخصوص اسمدر
خالق شره آهرمن وآهریمن دیرلر نتکم اهرمن فرق التنجی قطعه نك بیت
ثامننده کلور اویله اولنجه ناظم نحریرك یزدانی تکری ایله تفسیری اکثره بنادر
نتکم شـاهدی مرحوم اکثره بنا اتدیکی کبی مصراع تکرینك آدید ر ایزد
و یزدان خدا * خدا * خاء معجمه نك ضمیله جناب باری تعالی یه دینلور چونکه
یا مفرد اعتبار اولنور یاخود مرکب اعتبار اولنور اکر مفرد اعتبـار اولنورسه
صاحب ومالك دیمـك اولور بوصورتده عربلر اندن رب ایله تعبیر ایدرلر
بوتقدیرجه رب کبی بشقه لفظ ایله ترکیب اولنورسه حق تعالینك غیرنده اطلاق
اولنور مثلا کـد خداوده خداو کشور خداوسیم خدادیرلر صاحب خانه
وصاحب قریه وصاحب اقلیم وصاحب فضه معنالرینه واکر یالکز ترکیبسز
خدا دینلورسه الله تعالی دن غیریه اطلاق اولنماز واکر مرکب اعتبار اولنورسه
خدا اصلنده وصف ترکیبی اوله رق خود آی ایدی عربیده الجائی بذاته معناسنه
ترکیده کندی کلیجی دیمکدر تخفیف ایچون خودك واوی حذف اولنوب
خاء معجمه یه ضمهٔ مشبعه ایله حرکه و یروب خدا دیدیلر بوتقـدیرجه خدا
واجب الوجود تعـالی معناسنه که وارلغی کندودن دیمك اولور حقیقتده
حق جل وعلی نك غیرنه اطلاق اولنماز بویله اولنجه ناظم نحریرك خدایی
تکری ایله تفسیری ایکی تقدیر اوزره حق تعالی یه مخـصوص اولدیغیچوندر فائده
جمیع صورده خدا اصلنده آخرنده بعد الالف یاء تحتیه ایله خدای ایدی یای
یاسی کبی یاسی اسقاط اولندی علی ما سبق فی فوائد المقدمة سؤال ذال معجمه
اصلیه اوله رق فارسیده بولنمازدیو حکم ایلدیلر شبذر وشبذیرنه کونه اولملو
جواب حکم علی الاطلاقده دکلدر بلکه اولده بولنمـاز دیمکدر حتی اقنوم عجم
صاحبی ذرحش وذلالدن غیری اوّلده بولنمازدیدی وشرفنامه ده ذال معجمه یی
انجق درت لغت یازمش وشعوری مرحوم فرهنکنده چوق تتبع ایتدکدنصکره
باب ذال معجمه ده انجق طقوز لغت یعنی کلمه یازمش شعوری ایسه ارباب تتبعك

سلطانيدر * ياردیجی آفریننده بزرکی کبریا *

آفریننده * همزهٔ ممدوده نك وفانك فتحلری وراء ممدوده نك کسری ایله اسم فاعلدر شاهدی * بیت * بل آفریننده یاردیجیدر * رزق ویریجیدر روزی دهنده مصدری خلق معناسنه اولان آفریدن لفظیدر زیرا مستقبلاتی خلاف قیاس اوزره نونك دال اوزره تقدیمیله آفریند و آفریننده کلور * بزرکی آخرنده یاء تحتیهٔ مصدریه ایله بمعنی کبریا یعنی اولولق زیرا بزرك اولودیر بو قطعه نك بیت ثالثنده کلور * کبریا * عربیدر بومقامده تفسیردر علی ماوعده فی آخر الدیباجه تنبیه

* وصفیدر پروردکار و کردکار آمرزکار *

بواوچ کلمه دن هربری حق تعالینك وصف مشهوریدر بلکه اسم معروفیدر هر بری مرکبدر چونکه * پروردکار * مبالغه ایله بسله یجی که عربیده رب و مربی معناسنه در زیرا * پرورد * باء فارسیه نك وواوك فتحلری وایکی رانك سکونلری ودال ایله تربیه معناسنه پروردن لفظندن ماضی صیغه سی اوزره اسم مصدردر علی ماسبق فی قواعد المقدمة * کار * کاف فارسیه ایله مبالغهٔ اسم فاعل اداتیدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة * آمرزکار * مبالغه ایله یارلغایجی که عربیده عفو وغفار معناسنه شیخ عطار بیت پادشاها جرم مارا درکذار * ما کنهکاریم تو آمرزکار * زیرا * آمرز * همزهٔ ممدوده نك فتحی ومیمك کسری وراءنك سکونی وزاء معجمه ایله مغفرت معناسنه اولان آمرزیدن لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدردر * کار * ذات مبالغه کماسبق آنفا کردکار * مبالغه ایله ایشلیجی که عربیده فعال معناسنه حکیم سنائی بیت چون تو در علم خود زبون باشی * عارف کردکار چون باشی * چونکه کرد کافك کسری وراءنك سکونی ودال ایله بمعنی کار و عمل وفعل که قطعهٔ عاشره نك بیت خامسنده کلان کردار لفظندن مخففدر کار ذات مبالغه در لکن آخرنده زای معجمه ایله کرداز دخی حق تعالیه اطلاق اولنور بویله اولنجه مرکب اولماز بو تفصیل معلوم اولدیسه حق تعالی حضرتلری رب العالمین وغفار العاصین وفعال لما یرید اولدیغی حسبیله بو اوجدن هربری ذات سامی صفاتنه وصف خاص ایکه اسم خاص قلنمشدر سؤال بلکه اسم قلنمشدر دیو اضرابدن فهم اولنورکه ناظم تحریر بونلره دخی اسبق کبی اسم اطلاق ایتسه اولی واحسن ایمش جواب چونکه جناب فیاض مطلق اوزره اطلاقی صحیح اولان اوچ قسمدر اول اسماء محضه ثانی اسماء وصفیه ثالث صفات محضه زیرا اول

کلمانده ترکیب یاخود اشتقاق اعتبار اولنمزسه قسم اول اولور مثلا عربیده الله وایل فارسیده شیذر وشبذیر ترکیده تکری کبی والا اکر ترکیب اشتقاق اعتبار اولنورسه بوصورتده دخی نقل ایله یاخود غلبه ایله یاخود تسمیهٔ خاصه ایله حق تعالیه اسم قلنورسه قسم ثانی اولور مثلا عربیده خالق وخلاق فارسیده آفریننده وآفریدکار کبی یوق که قلنمازسه قسم ثالث اولور مثلا عربیده واجب الوجود وصانع العالم فارسیده خود آینده وجهان کننده کبی بویله اولنجه بو مصراعده مذکور اولان پروردکار وکردکار وآمرزکار کلمه لری قسم ثالثدندر فاما که ناظم تحریرك وصفدر دیو تفسیر ایتمه سی وصفیت اصلیه یی اشعار ایچوندر سؤال اسماء الله توقیفیه در حق تعالیه خداو یزدان وپروردکار وسائرلری نه کونه اطلاق اولنور جواب موافقك متن وشرحنده واقع ومذکوردرکه سوزلغاتده موضوعه اولان اسماء اعلامده دکلدر بلکه نزاع صفات وافعالدن مأخوذه اسماده در واما غزالی حضرتلرینك عندنده علی طریق التوصیف اولورسه جائزدر علی طریق التسمیه اولورسه جائز دکلدر همان بو اجلدن ناظم تحریر اسما اعلامده نزاع اولمدیغیچون قسم اولدن اولنلری تکری آدی دیو تفسیر ایلدی صفات وافعالدن مأخوذ اولنلرك محقق غزالی عندنده علی طریق التوصیف اطلاقی جائز اولدیغنه بناء قسم ثانیدن اولنلری وصفیدر دیو تفسیر ایلدی نه قدر که قسم ثانی وصفیتدن اسمیته نقل اولندیغی حسبیله اسماء اعلام قبیلندن اولدیسه ده بو باب مزالق اقدام اولمغله بنه حزم واحتیاط ایدوب وصفیدر دیو تعبیر ایلدی فلله دره تنبیه بوندن بشقه حق جل وعلانك عربیده اسماء وصفاتی اولدیغی کبی فارسیده دخی واردر انشاالله تعالی بو قطعه نك بیت رابعی شرحنده دسترس اولدیغمزی ذکر ایده لم

* هم دخی پاینده باقیدر همیشه دائما *

پاینده * باء فارسیهٔ ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه ایله بمعنی باقی ومستقر وثابت اسم فاعلدر مصدری بقا وثبوت واستقرار وتوقف وابقا ایله محکم پاصمق معناسنه اولان پاییدن لفظیدر بویله اولنجه پاینده نه قدر که باقی معناسنه ایسه ده حق تعالیه اطلاقی جائز دکلدر زیرا بصمق معناسنی متضمن اولدیغی حسبیله مشعر نقصاندر نتکم فقیه وعارف وطبیب وعاقل مشعر نقصان اولدیغی حسبیله اطلاق اولنمدیغی کبی * همیشه * هانك فتحی ومیم ممدوده نك

کسری وشینِ معجمه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی دائماشاعر بیت همیشه باد عداوت میان کبر و یهود * زهرطرف که شود کشته سود اسلامیت

* کوریجی بیناودانا بیلیجی اولو بزرك *

بینا * باءموحده ممدوده‌نك کسری ونون ممدوده‌نك فتحیله امرحاضر آخرینه قمه الف الحاقیله اسم فاعل یاخود صفة مشبهه‌در علی ماسبق فی قواعد المقدمة مصدری قرق بشنجی قطعه‌نك بیت تاسعنده کلن دیدن لفظیدرزیرا مستقبلاتی خلاف قیاس اوزره بیند وبیننده کلور صائب بیت یارب ازعرفان مرا پیمانهٔ سرشارده * چشم بیناوجان آکاه ودل بیدارده * دانا * دال ونون ممدودتینك فتحلریله هر برنسنه‌ده بیناکبی لکن دانا بمعنی علیم وعلام بینا بمعنی بصیردر همده نخی بونك مصدری دانستن لفظیدرکه مستقبلاتی داند وداننده کلور شاهدی بیت بنام خالق وحی وتوانا * قدیم وقادرو بیناودانا * بزرك باءموحده‌نك وزاء معجمه‌نك ضملری وکاف ایله بمعنی عظیم وکبیر تکیم حق تعالی یه ذاتنده وصفاتنده اولواولدیغیچون بزرکوار دیرلر شیخ سعدی بیت خدا راست مسلم بزرکواری واطف که * جرم بیندونان برقرار میدارت کاهی بزرك جسیم یعنی ایری معناسنه خرد مقابله‌سنده استعمال اولنور بعضیلر بزرکی کاف فارسیه ایله ضبط ایلدیلر لکن شعوری مرحوم کاف عربیه ذکر ایلدی جغتای لساننده اولو مقامنده اولوغ واولوق والغی دیرلر حتی سکز یوزاللی اوج حدودنده شربت شهادتی نوش ایدن آل کورکاندن صاحب رصد وصاحب زیج سمرقند پادشاهنه اولغ بیك دیمك اولو بیك دیمك اولور

* مرحتلو مهربان پاداش خیر یله جزا *

مهربان * بمعنی رحیم وشفوق میر نظمی بیت * هیچ عاشق را نباشد مهربان چندی دهد دررهٔ معشوق جان چونکه * مهر مرحمت وشفقت معناسنه دبو قطعهٔ خامسه‌نك بیت اولی شرحنده کلور * بان * ادات صفت مشبهه‌در کما سبق فی الادوات المرکبة سؤال رحیم وشفوق ایله تفسیر ناظم نحریرك مرحتلو دیو تعبیرینه منافی دکلمی زیرا رحیم وشفوق اسم فاعل یاخود صفت مشبهه صیغه‌لری بدرلوایسه ترکیده ادات نسبتدر جواب لو ترکیده ادات نسبت اولدیغی کبی ادات صفت مشبهه‌ده اولور فاحفظ * پاداش * باء فارسیه ودال ممدوده‌نیك فتحلری وشین معجمه ایله ایکی معنایه‌در اول لفظ مفرد در جزاء حسن وعوض خیر معناسنه مقابلی باء موحده ممدوده ایله بادافراه که جزاء بد

معناسنه حکیم نوری بیت * ای بتورنده منت پاداش * وی بتو مرده رسم بادافراه ثانی کمال پاشازاده بیورر که مرکبدر اصلی پای تاش ایدی باء نحتیه حذف اولنوب تاء فوقیه داله ابدال اولندی ایاق داش معناسنه‌در لکن بو معنا مرحومك دقایق الحقایق نام کتابندن غیری نسخه‌لرده روایت اولنمامشدر کذا فصله الشعوری وتبعه الناظم النحریر فاما که شاهدی مرحومك پاداش کشی کنین اودشمك دخی کیفر دیو تعبیری بونك خلافنی مشعردر فافهم

* رزق روزی آنی ایرشدریجی روزی رسان *

روزی * راء ممدوده‌نك ضمی وزاء معجمهٔ ممدوده نك کسریله‌در ت معنایه‌در اول بمعنی رزق شیخ سعدی بیت مرغك ازبیضه برون آید وروزی طلبد * آدمی زاده ندارد خبر ازعقل وتمیز * ثانی بمعنی مقدار شیخ نظامی بیت بروزی توان باده زین طاس خورد * که اسکندرش جست والیاس خورد * رزقده دخی تقدیر وار ثالث بمعنی نصیب وحصه رابع یوم واحد چونکه روز کون دیو قطعهٔ ثانیه‌نك بیت سابعنده کلور آخرنده‌کی یاء وحدت ایچوندر لکن اوج اولکی معنالرنده اصلنده نسبت ایچون اولسه انسب اولور روزی رسان وصف ترکیبیدر زیرا رسان قرق بشنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کلن رسانیدن لفظندن امرحاضر یاخود اسم فاعل مخففدر بومقامده مذکور اولان بش کلمه که آفریننده وبینا ودانا ومهربان وروزی رسان حق تعالی یه اطلاقی یا علی طریق التوصیف یاخود علی طریق الترجمه‌در فائده معلوم اولسونکه عربیده حق جل وعلانك اسماء حسناسی وصفات والاسی اولدیغی کبی فارسیده دخی اسماء شریفه‌سی ونعوت منیفه سی واردر که اکثری دسترس اولدیغمزی التی بیتلو برقطعه‌ده ذکر وایراد ایلدك تاکه ناظم نحریرك کلامنه تتمه اوله نکری شبذر وشیذر وشبذیر وباریزدان خدا

داور ودادراد ودآرد آذ رود ازادما

شیرز ودادار وبیرو وبارو باری ودازررو

رار ولولر وکرو کرو کرکر وداذارما

آدروایزدود ژارو کرکرو کرو کرو بارخدا

کرد کار وداد آفریدو پرورد کار ورهنما

آفریذ کار وآفریننده وخداوند وخدیو

دادکرو بخشنده وبخشاینده وبخشا بشکرا

مهربان وآمرزکار ودانا وتوانا وروزی ده

کامکار وروزی رسان وبینا کرمفرمای خدا

کردکار وپادشاه وپادشه وکیتی آفرین

شنوا وبزرکوار وداوزار جهانبان وپادشا

بیت اول شبذر وشبذر وشبذیر وبزان وخدا بو بشك بیانی بو قطعه نك
بیت اولنده وشرحنده کجدی ❊ باز ❊ باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی
وزا ایله یکرمی بدی معنایه کلور اول نام شریف خدادرکمال اسمعیل بیت
بزبان همه دروغ ودغل ❊ دهدت دلکه نام باز بری ❊ باقی معنالری یکرمی
برنجی قطعه نك بیت اولنده وشرحنده کلور ❊ داور ❊ دال ممدوده نك وواوك
فتحلری ورا ایله بش معنایه کلور اول نام حق جل وعلی در حکیم خاقانی بیت زده
شما وفسق ماچون همه حکم داورست ❊ داورتان خدای باد اینهمه چیست
داوری ❊ باقی معنالری یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت اولنده وشرحنده کلور
دادراد ❊ دال وراء ممدودتینك فتحلری ودالینك سکونیله کذلك نام حضرت
سبحاندر ❊ دارد ❊ دال ممدوده نك فتحی وراءك سکونی ودال ایله مثله اسم شریف
یزداندر ❊ آذر ❊ همزهٔ ممدوده نك وذال معجمه نك فتحلری ورا ایله ایضا نام
منیف خدادر همدخی صاعقه وبرق معناسنده مرویدر فرهنك جهانکیرده
آذر دورت معنایه منقولدر اول اسم فرشته که نیراعظمه مؤکلدر ثانی آتش
مجوسنه دیرلر روایت اولنور که اعجامك یدی معظم آتشکده لری واردر
اسملری بونلردر اول آذرمهر ثانی آذرنوش ثالث آذر بهرام رابع آذر بین خامس
آذرخرداد سادس آذربرزین سابع آذر زردهشت بو آتشکده لرك هر برینی
برکوکبه نسبت ایدوب اول کوکبه متعلق اولان بخوری انده یاقرلر معنای ثالث
سنهٔ شمسیه نك طقوزنجی آینك اسمیدر که اول آیده نیراعظم برج قوسده اولور
معنای رابع هرماه شمسینك طقوزنجی کونی اسمیدر اهل فرسك قاعدهٔ
مقرره لریدر که هر آیك اسمی اول کونه اسمنه مطابق اوله انی عید جشن ایدرلر
داراد ❊ دال وراء ممدودتینك فتحلری ودال ایله کذلك نام حق تعالی در
بواوج اسمکه بری دادراد بری داراد کلمه لریدر انلری میرنظمی جمع ایتمشدر
بیت داردودار ادوداد راد همین ❊ هرسه را نام خدادان یقین ❊ تنبیه
بو بیتك آخرنده کی مالفظی بزمعناسنده تمم وزن وقافیه ایچون کلدی معناده
مضاف الیه که بزم داراد مزکه اللهمز دیمك اولور بیت ثانی ❊ شیرز ❊ شین

معجمهٔ ممدوده نك کسری وراءك فتحی وزای معجمه ایله بودخی حق تعالی نك نام
شریفیدر کذافی نعمة الله و الصحاح العجمیة ❊ دادار ❊ دالین ممدودتینك
فتحلری ورا ایله بودخی حق جل وعلی نك اسم منیفیدر شاه ناصرخسرو بیت
علم اجلها بهیچ خلق ندادست بمن ❊ ایزد دادار داد کستر ذوالمنن ❊ چونکه
فی الاصل وصف ترکیبیدر زیرا داد عدل دیو یکرمی دردنجی قطعه نك بیت
ثالثنده کلور آر همزه نك مدیله آریدن لفظندن امرحاضر یاخود اسم فاعل
مخففدر همان بو اجلدن هرعادل پادشاهه دادار دیرلر ❊ بیر وبار ❊ باء موحدهٔ
ممدوده نك کسری وراء ممدوده نك ضمی وباء موحده ممدوده نك فتحی ورا ایله
بودخی نام حضرت باری جل شانه کذافی فرهنك شعوری ❊ باری باء موحدهٔ
ممدوده نك فتحی وراء ممدوده نك کسریله التی معنایه در اول بودخی نام سبحاندر
کذافی فرهنك شعوری ایضا ثانی تمنی وترجی مقامنده باری همچنین باشد
دیرلر ثالث بمعنی بار ویعنی برج حصار رابع بمعنی اولی بودن خامس بردفعه
معناسنه سادس هندده برقصبه اسمیدر حاصل کلام آخرنده کی حرف یاء
مصدریه ووصفیه ووحدت معنالریله ذکری انشاءالله تعالی یکرمی برنجی
قطعه نك بیت اولنده کلان بارك معنالرندن منفهم اولور ❊ دازنو دال
ممدوده نك وزای معجمه نك فتحلری وراء ممدوده نك ضمیله بودخی زبان پهلویده
جناب باریك اسمیدر که کذافی فرهنك شعوری ❊ زل ❊ لامینك فتحلری
ورائینك سکونیله بودخی جناب حق تعالی نك نام شریفیدر عنصری بیت
بفرانکی سایهٔ افسرش ❊ ببوزش همیخواست از زلش ❊ اول ❊ لامك ضمی
وواو مجهول ولام ثانیه نك فتحی ورا ایله بودخی نام مبارك حق تعالی در میر
نظمی بیت اکرلولر کندلی باری باید ❊ مراد انت بپای خویش شاید ❊
کروکر کافینك فتحلری ورای اولای ممدوده نك ضمی وراء ثانیه ایله بودخی
اسم سامی جناب حضرتدر عنصری بیت بدان ماند که یزدان کر وکر ❊
جهان برتو برآورد دست دیکر ❊ کرکر ❊ کافینك فتحلری ورائینك سکونی
ورا ایله بودخی نام فخیم حق تعالی در دقیقی بیت چوبیچاره کشتند فریاد جستند
بریشان ببخشید یزدان کرکر ❊ بوایکی لفظك کاف اولی لری عربیه کاف
ثانیه لری فارسیه در ❊ دازار ❊ دال ممدوده نك وزای معجمهٔ ممدوده نك فتحلری
ورا ایله بودخی نام جناب حق تعالی کذافی الصحاح العجمیة همدخی یاابوجی
معناسنه ده کلور بناکی بیت ثالث ❊ آدر ❊ همزهٔ ممدوده نك فتحی وذال

مهمله نك ضمی ورا ایله بیت اوّلده كچن آذر معناسنه نتكم تفصیلی كچدی * ایزد
حق تعالی دیو فرق ایكنجی قطعه نك بیت اخیرنده كلور * دژار * دالك
وزاء فارسیه ممدوده نك فتحلری ورا ایله فرهنك شعوریده یاپوجی و بنا و معمار
معناسنه دیو مسطور در ابو المعانی بیت عشق توكو یادژاری بوده جای آب
وخاك * خانهٔ دل زاشك و سودا خوش عمارت ساختـه * بویله اولنجـه
حق تعالی یه اطلاقی علی طریق التوصیف اولور واطلاقی نقصان دخی اشعار
ایمز نتكم حق تعالی والسماء بنیناها بیورمشدر * كركر * كافین
فارسینك فتحلری ورائینك سكونیله اوچ معنایه در اول بودخی علم
شریف حضرتحقدر مسعود سعد سلیمان بیت بی رنج بكام دل رسیده *
از یاری بخت وعون كركر * ثانی بمعنی تخت شاهان ثالث آذربایجان ولایتنده
برقصبه اسمیدر * وكركر * كافین فارسینك فتحلری وراء اولیٔ ممدوده نك
ضمی وراء ثانیـه ایله بودخی نام همیون حق تعالی در فی الاصل مراد بخش
معناسنه ایدی حكیم اسدی بیت كرابن كام بدهد كروكرترا * مرانام شاهی
ودیكرترا * بو ایكی كلمه نك كافلرینك كلبسی فارسیـه در فلا تغفل * بارخدا
سكون را ایله الله دیو فرق یدنجی قطعـه نك بیت آخیرنده كلور چونكه یار
بمعنی خدا كما سبق آنفـا خدا بمعنی صاحب ومالك كما سبق ایضا باری خدانك
اصلی خدای بار ایدی علم اولیجق مضاف الیه مضاف اوزه تقدیم اولنوب تمام
انامه صـاحب دیمك اولدی اكر رانك سكونیله اولورسه معنی ذكر اولنـاندر
اما كسر یله اولورسه لفظ عربی اولور اصلی بار یدر ایلیجی دیمكدر ودخی شعرا
ممدوحنه بارخدا دیرلر خداوند معنـاسنه * كردكار * بو قطعهٔ اولینك بیت
ثانیسـنده كچدی * دادآفرید * دال ثانیه نك سكونی ایله بودخی نام مبـارك
حق تعـالی در وموسقیدن بر پرده معناسـنه ده كلور كذا فی فرهنك شعوری
معنـای تركیبـسی عدل یارتدی دیمكدر زیراداد عدل دیو یكرمی دردنجی
قطعه نك بیت ثالثنده كلور آفرید ماضیدر نتكم اسم فاعلی بو قطعهٔ اولینك
بیت اولنده كچدی پروردكار * بیت ثانیده كچدی * رهنما * اوتوز سكزنجی
قطعه نك بیت ثامننده قولاوزدیو كلور فی الاصل یول كوستریجی معناسنه در
بویله اولنجـه حق تعـالی یه اطلاقی علی طریق التوصـیفدر یاخود عـلی
طریق الترجمـه در بیت رابع * آفریدكار بودخی نام همیون حق تعـالی در كذا
فی فرهنك شعوری چونكه آفریدكار بمعنی خلاق زیرا آفرید ماضی صیغه سی

اوزره اسم مصدر كار ادات مبالغـه در آفرینده بیت ثانیده كچدی * خداوند
صـاحب ورب دیو فرق طقوزنجی قطعه نك بیت ثانیسنده كلور * خدیو
پادشاه دیو اللی التنجی قطعه نك بیت ثالثنده كلور بو ایكی اسم حق تعالی یه ده
وحق تعالی نك غیرینه ده اطلاق اولنور خدا كبی دكلدر * دادكر * دال ثانیه نك
سكونیله عدل ایدیجی دیو یكرمی دردنجی قطعه نك بیت ثالثنده كلور فرهنك
شعوریده مذكوردر كه حق تعالی یه عادل ودادكر اطلاقی حقیقیـدر پادشاه
عادله وامیر عادله مجازدر * بخشنده باغشلایجی دیو یكرمی اوچنجی قطعه نك
بیت ثامننده كلور * بخشـاینده * مثله مصدری بخشودن لفظیـدر زیرا
مستقبلاتی بخشـاید وبخشاینده كلور بخشایشكر * مثله زیرا بخشـایش
امر حاضر آخرینه ماقبلی مكسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدر در علی سـبق
فی قواعد المقـدمهٔ كرادات اسم فاعلدر كما سـبق فی الادوات المركبهٔ بو اوچ
كلمه دن هر بری وهاب ورحیم معناسنه حق تعالی یه اطلاقی علی طریق التوصیف
یاخود علی طریق التسمیـه در بیت خامس * مهربان * وآمرزكار * ودانا
اوجی بردن بو قطعه نك بیت ثالثنده وثانیسـنده كچدی * توانا * كوجلو
وقوتلو دیو اللنجی قطعه نك بیت رابعنـده كلور بو درت كلمه نك دخی اطلاقی
یا علی طریق التوصیف یاخود علی طریق الترجمه در * روزی ده * حقیقتده
جناب رزاق عالمدر فی الاصل رزق وبریجی معنـاسنه وصف تركیبدر زیرا
روزی رزق دیو بو قطعه نك بیت رابعنـده كچدی ده امر یاخود اسم فاعل
مخففدر مصدری دهیدن لفظیدر مضارعی قرق دردنجی قطعـه نك عنوانده
كلور * كامكار * اولو پادشاه وصـاحب دولت معناسـنه زیرا كام مراد دیو
قرق دردنجی قطعـه نك بیت خامسنده كلور كار ادات مبـالغه كما سـبق
فی الادوات المركبهٔ بهرحال حق تعالی یه اطلاقی علی طریق التوصیفدر * روزی
رسان * دردنجی بیتده كچدی بیتـانی اوچنجی بیتده كچدی * كرمفرمای
دیباجه نك بیت اولنده كچدی بودخی علی طریق التوصیفدر * خودا * بمعنی
واجب الوجود فی الاصل وصف تركیبدر بیـانی خدا شـرحنده كچدی بیت
سادس * كردكاز * آخرنده زای معجمـه ایله بیت ثانیده كی كردكار معناسـنه
بو مقامده ذكری زاء معجمه ایله اولدیغی حسبیله در فلا تغفل * پادشاه * بیانی
قطعـهٔ رابعه نك بیت رابعی شـرحنده كلور * پادشه اندن مخففدر * كیتی
آفرین * جهان یاردیجی معنـاسنه وصف تركیبدر چونكه كیتی جهاندیو

بكرمی ایكنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده كلور آفرین آفریدن لفظندن امر یاخود
اسم فاعل مخففدر * شنوا * بو قطعه‌نك بیت سادسنده كلن شنوا آخرینه
الف الحاقیله اسم فاعل یاخود صفت مشبهه در بمعنی سمیع بزركوار * بانی بزرك
شرحنده بو قطعه‌نك بیت ثالثنده كچدی * داوزار * دال وزای معجمه ممدوتینك
فتحلری و واوورانك سكونیله فی الاصل یاپوجی كه بنا معناسنه چونكه داو
یالحقدن دیوار معناسنه زار ادات اسم مكاندر كما سبق فی الادوات لكن بو مقامده
مجازا ادات اسم فاعلدر * جهانبان * محافظ جهان معناسنه در زیرا بان ادات
محافظه در كما سبق فی الادوات المركبة پادشا * مخفف پادشاه مذكوردر
بو ایش كلمه‌نك دخی اطلاقی علی طریق التوصیف یاخود علی طریق الترجمه در
تمهید عادت مصنفین اوائل كتبده اوّلا بسمله ثانیا حمدله ثالثا تصلیه اولدیغی
كبی ناظم تحریر دخی اوّلا اسماء الله وصفات الله ترجمه سنی بیان ثانیا حمد وثنا
وشكر ترجمه سنی اتیان ثالثا اسامیء رسالت واسامیء حضرت فخر كائنات
علیه افضل التحیات واكمل التسلیمات ترجمه سنی عیان ایدوب بیوردر

* شكر و حمد اولدی سپاس راستا مدح وثنا *

سپاس * سینك كسریء و باء فارسیهء ممدوده‌نك فتحی وسین ایله ایكی معنایه‌در
اول بمعنی حمد وشكر ناظم تحریرك تفسیرندن مطلقا فهم اولنور لكن شعوری
مرحوم بیورر كه سپاس بمعنی شكر نعمت كرك شكر نعمت خالق تعالی اولسون
شمس فخری بیت خدای دادترا نیز ملك وتخت كیان * تو نیز لطف خدادان
وراپدار سپاس * كرك سائر ولی النعملرك شكر نعمتی اولسون كمال خجندی بیت
هر كه خرسند نیا شد بجفاهای حبیب * ناسپاسیست كه شكر نعم او نكند
ثانی بمعنی منت وقبول فرهنك هندو شاهده بمعنی لطف دیو مرو یدر آخرنده
هاء رسمیه ایله سپاسه دخی سپاس معناسنه * راستا * راء ممدوده‌نك فتحی وسینك
كسری وتاء فوقیهء ممدوده‌نك فتحیله بمعنی مدح وثنا وستایش ابو المعانی بیت
چو حسن خلق ترا دیده اند خلق جهان * كنند وصف ترا راستاش ور دز بان
وسكون سین ایله بمعنی راست تمهید وقتا كه حمد وثنادن فارغ
اولدیسه حضرت فخر عالمه متعلق لغتلری بیان ایدوب بیوردر

* طوغرو سوز اوراستكو وخشور و پیغمبر رسول *

راستكو * تاء فوقیه‌نك سكونیله وصف تركیبیدر زیرا راست راء ممدوده‌نك
فتحی وسینك سكونیله صواب یعنی طوغرو معناسنه شیخ سعدی بیت كس

ندیدم كه كم شد از ره راست * راستی موجب رضای خداست * كو كفتن یاخود
كویدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر نتكیم مضارع متكلم وحده سی
قطعهء سابعه‌نك بیت ثامننده كلور * وخشور * واوك فتحی وخاء معجمه‌نك سكونی
وشین معجمهء ممدوده‌نك ضمی ورا ایله رسول و نبی معناسنه فرس قدیمدر شمس
فخری بیت جمال دینی ودین نسبت تو بار تبت * بود بنزد شهان همچو امت و
وخشور * واوك سقوطی وخانك فتحیله خشور دخی بو معنایه درمیرنظمی
بیت آن سك وقلتبان و بی ملت * نشده هیچ حشور را امت * پیغمبر * وصف
تركیبیدر فی الاصل خبر ایلدیجی معناسنه ایدی صكره رسول و نبی معناسنده
غالب اولدی چونكه پیغم قطعهء خامسه‌نك بیت خامسنده كلن پیغامدن
مخففدر بویله اولنجه بونده پیغامبرده جائزدر بلكه پیامبر و پیمبر دخی جائز اولور
براو نوز التنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده كلن بردن لفظندن امر حاضر یاخود
اسم فاعل مخففدر زیرا مستقبلا نی بریدن مستقبلاتندن فرق ایچون باء
موحده‌نك فتحیله برد و برنده كلور * هم محمد در ستوده بركزیده مصطفی *
درستوده * بمعنی محمد ومحمود واحمد نتكیم ستوده مدح اولنمش دیو اللی التنجی
قطعه‌نك بیت ثانیسنده كلور لكن تكرار عدا ولنمازز یرا مفسرلرده فرق وار كه
بونده تحسین ایچون درلفظیله دراننده درسز درهله تفسیرده ظاهردر * فائده
سلطان انبا علیه افضل التحایا حضرتنه محمد دیو تسمیه منبع اخلاق حمیده
اولدیغیچوندر نتكیم انك لعلی خلق عظیم عنوانیله صحیفه خطابی طغرا كشیده
بیورلمشدر * بر * ادات تحسین كما سبق فی الادوات المركبة * كزیده
اسم مفعولدر بمعنی مصطفی ومختار مصدری كاف فارسیه‌نك ضمی
وزای معجمهء ممدوده‌نك كسریله كزیدن لفظیدر بو بیتده رسول ومحمد
ومصطفی تفسیرلر درعلی ماوعده فی الدیباجه نتكه درتركیده است كبی
ادات ربط اولمغله هم محمد درستوده قوانده ایهام خطی واردر

* باز نویس اوقو بخوان قرأ نوی چاش بكوش *

نویس * نونك ضمی وواو ممدوده‌نك كسری وسین مهمله ایله كتابت معناسنه
اولان نوبستن لفظندن امر حاضردر زیرا مستقبلاتی نوبسد و نویسند كلور
فاما كه قطعهء عاشره‌نك بیت رابعنده كلن نوشت نونك كسری وشین
معجمه ایله‌در * بخوان * خاء معجمه‌نك بین الفتح والضم اماله سی وواو علامت
والف ایله قطعهء ثامنه‌نك بیت ثامننده كلن خواندن لفظندن امر حاضردر

اوقو معناسنه یعنی قرأت ایله یاخود دعوت ایله دیمکدرز یرا فارسیده خواندن
زکینه اوقیق ایکی معنایه دربری قرأت بری دعوت معنالرینه بو تقدیرجه
وایکی معنانک هر برینی اراده صحیح ومکندر بهمه حال مستقبلانی خواند
وخوانند کلوراولنده کی باء موحده تحسین لفظ ایچون صله در کما سبق
فی الادوات البسیطة* نوی* نونک ضمی و واو ممدوده نک کسریله کتب الهیة
اربعه نک افضلی واعظمی اولان قرأن عظیم وفرقان مبیندر ادیب صاحب
بیت بسوره سوره توریت وسطر سطرز بور* بایت آیت انجیل وحرف
حرف نوی* بکوش* کاف ممدوده نک ضمی وشین معجمه ایله کوشیدن لفظندن
امرحاضردراولنده کی باء موحده زائد در کما سبق فی الادوات البسیطة

* دکله بشنوا کله درباب اولدی شدلایق سزا *

بشنو* شین معجمه نک سکونی وحرکات ثلاثه نک جوازیله امردر مولانا بیت
بشنواز نی چون حکایت می کند* ازجداها یی شکایت می کند* مصدری
اون یدنجی قطعه نک بیت سادسنده کلن شنودن لفظی یاخود فرق بشنجی
قطعه نک بیت عاشرنده کلن شنیدن لفظی یاخود شنویدن لفظیدرزیرا
اوچنکده مستقبلانی شین معجمه نک حرکات ثلثه سیله شنود وشنونده کلور
بشنو اولنده کی باء موحده زائددر وشین معجمه یی بو مقامده اسکان واجبدر
علی ماسبق فی الادوات البسیطة* درباب* دریافتن لفظندن امردر فهم ایله
معناسنه خواجه حافظ مصراع بیا وحاصل عمرعزیز درباب* بوندن
بشقه تدارک ایله وایرش ومعاونت ایله معنالرینه ده کلور مصدری دریافتن
لفظیدر مستقبلانی فاء نک باء موحده یه ابدالیله دریابد ودریابنده کلور وماضی
متکلم وحده سی یکرمی بشنجی قطعه نک بیت خامسنده کلور بو مقامده در
لفظی کلمه دن جزدر تحسین لفظ ایچون دکلدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة
شد* فرق بشنجی قطعه نک بیت سادسنده کلن شدن لفظندن ماضیدر
حافظ بیت ازحال دل ودیده مپرسید که چون شد* خون دل واز رهکذر دیده
برون شد* ایکنجی شد بمعنی ذهب یعنی کتدی معناسنده در زیرا شد درت معنایه
کلور ایکیسی مذکوردر ثالث زائل اولدی معناسنه رابع فوت اولدی معناسنه در
بو یله اولنجه ترجمه معنای رابعده محتملدر لکن بعیددر فافهم* سزا* سینک
وزای معجمه ممدوده نک فتحلریله بمعنی لایق وحری وحقیق شاه ناصر خسرو
بیت کر تو کویی چون نهان کرد ایزد از ما راز خویش* من چه کویم

ازحکم خدا ایدون سزاید* بوندن بشقه سزا موافق معناسنه ومکافات نیک
معناسنه دخی کلور* تنبیه* صد هزار آفرین وبی نهایه شاباش وتحسین که ابتداء
قطعه دن بو مقامه کلنجه یه دکین هم واجبه ذمتی اولان ترجمه ادا ایندی وهم
ایهام طریقی اوزره* اولا* اسماء خدای ذکر یله کائنه عالم مظهر اسماء حسنی
اولدیغنه اشارت بیوردی ثانیا کانه شکر وسپاس ایلدیکه انسانه نعم غیر
متناهیه سی جمله سندن پیغمبران ذوی شان راستکولر اولوب سیما حقیقت
محمدیه زبده کائنات وکزیده مخلوقات اولدیغنی ایما بیوروب ثالثا اهل اسلامی
بدرسول ایله مرشد اولان قرأن عظیم الشانک کتابتنی وقرأتنی وتفسیرنی
واستماعنی وفهمنی حاوی امر ایلدی رابعا بونلرکه لایق وسزا اولدیغنی خبر
ویردی فلله دره که بو تحفه الی الاخر ترجمه دن بشقه نیجه نیجه معنالری
مفیددر و بو یله اولدیغنه جابجا تنبیه اولنور لکن چندان هر وقت بو یله تفصیل
واطناب اولمغله دور ودراز اولدیغی محللرده اخطار واشارت اولنور

* مردم آدمدر جوانمردی سخاوت و بر بده *

مردم* میمک فتحی وراءنک سکونی ودالک ضمی ومیم ایله بمعنی آدم وانسان
امیرخسرو بیت نشاید هیچ مردم خفته درکار* که در پایان پشیمانی دهد بار
همدخی کوز بکی معناسنه دیو یکرمی یدنجی قطعه نک بیت اولنده کلور
جوانمردی* آخرنده یاء تحتیه مصدریه ایله بمعنی جود وسخاوت چونکه
جوانمرد سخی دیو یکرمی اوچنجی قطعه نک بیت ثامننده کلور* بده* دهیدن
یاخود دادن لفظندن امر حاضردر مضارعی فرق دردنجی قطعه نک
عنوانده کلور اولنده باء موحده تحسین لفظ ایچوندر بهر حال دالک کسریله در
وقیاس اولان دخی بودر که چونکه دهیدن کسر ایله در فلا تغفل

* ایزدی حق بولند و برکی محلنده بجا *

ایزدی* آخرنده کی یاء تحتیه نسبیه در علی ماسبق فی الادوات البسیطة ایزد
حق تعالی دیو فرق ایکنجی قطعه نک بیت اخرنده کلور* بجا* اولنده کی
باء موحده ظرفیه در کما سبق فی الادوات ایضا جا مکان دیو یکرمی ایکنجی
قطعه نک بیت رابعنده کلور بو ایکی کلمه مفسره یه روجه تشویش شاهد
شیخ سعدی بیت بجا آمدن آن وعده ایزدی* برآدان پسر خوب وبالنده
ازبدی* لکن بو بیتده ایزدی مطلقا حقه منسوب معناسنه در فافهم

* اوچنجی بند اولمشدر ملک آدی سروش *

پرنده *باء فارسيه نك وراء مشدده ومخففه نك فتحلرى ونونك سكونيله پريدن لفظندن اسم فاعلدر لكن بو مقامده وزن ايچون رانك تشديدى لازمدر همدخى پرنده كوچك قايق عربيده زورق معناسنه ده كلور غالبا رومده پرچه بوندن غلطدر *سروش* سينك وراء ممدوده نك ضملرى وشين معجمه ايله بمعنى فرشته يعنى ملك هندى لسانندهديونه ديرلر حكماء فرس ديرلر كه حق سبحانه وتعالى اوتوز بش سروش خلق ايدوب اوتوز نفرى ايام شهور فارسيه شمسيه دن هر اوج كونى برفرشته اسميله مسمى در وبش نفرى دخى ايام خمسه مسترقه ايله موسومدر واول اوتوز سروشدن اون ايكى فرشته اون ايكى آيك آدلريله تسميه اولنديكه هر برفرشته همنامى اولان شهرك امور ومصالحنه موكل ومقيددر همدخى سروش خاصة حضرت جبرائيل عليه السلامه ده اطلاق اولنور وهرماه شمسينك اون سكزنجى كوننك اسميدر وخوش صدا وخوب نغمه معناسنه ده كلور محصلى سروش درت معنايه در

* هم اينانمق باوريدن لايق وجائز روا *

باوريدن *باء موحده ممدوده نك و واوك فتحلرى و راء ممدوده نك كسريله مصدردر بمعنى ايمان باور كردن كبى * روا * رانك وواو ممدوده نك فتحلريله اولا بمعنى لايق وسزا حكيم خاقانى بيت دميده درشب آخر زمان سپيده حشر بخفتن توچو اصحاب كهف نيست روا * ثانيا بمعنى جائز شاعر بيت روادارى زشمشيرى خطرناك * توان يكقطره در يارا كنى خاك * برايكى معنادن بشقه رائج يعنى رواجلو معناسنه وحصوله كلمك معناسنه وقبول معناسنه وروان معناسنده ده كلور

* كيش ملتدر شريعت راه دين روزه اوروج *

كيش *كاف ممدوده نك كسرى وشين معجمه ايله بمعنى ملت ومذهب حكيم سوزنى بيت كجاست صوفى دجال شكل وملحد كيش * بكو بسوز كه مهدى دين پناه رسيد هم دخى تركشك اوق طوران طرفى معناسنه وپروبال يعنى قنات معناسنه وكتاندن برنوع قالين جامه كه عربيده اكا جبش ديرلر مذكور جبش معناسنه و پوستنى كورك ايتدكلرى سمور معناسنه وشمشاد اغاجى معناسنه ودريادن هرمزادلو جزيره معناسنده ده كلور نتيجه كيش مذكورك يدى معناسى واردر فاحفظ * راه دين هانك كسريله لغتده دين يولى ديمكدر نقل يا خود غلبه ايله شريعت محمديه يه اطلاق اولندى بو يله اولنجه ملت وشريعت عرفده مترادفلر ايكن كيش لفظى ملت ايله تفسير وراه دين لفظى

شريعت ايله تفسير اول عام ثانى خاص اولديغنه اشارت اوله مير نظمى بيت چاريار پاك واصحاب كزين * هر يكى شد رهنمون راه دين * راه يول ديو اوتوز سكزنجى قطعه نك بيت ثامنده كلور شريعت وملت معناسى بو قطعه نك عنوانى شرحنده كچدى * روزه * راء ممدوده نك ضمى وزاى معجمه نك فتحى وهاء رسميه ايله بمعنى صوم شاعر بيت روزه چون ميدارى اى شيرين پسر * كز دولب بينم دهانت پرشكر * روزه وظيفه ويوميه معناسنده ده كلور چونكه روز كون ديو قطعه ثانيه نك بيت سابعنده كلور هاء رسميه نسبت ايچوندر على ما سبق فى الادوات البسيطة

* هم يگانه كوى مؤمندر درود اولدى دعا *

يگانه كوى *ايكى كافده فارسيه در بمعنى مؤمن وموحد امير خسرو بيت يگانه كو كسى باشد كه او ترك كسى كيرد * نه آن بيچاره نى كس كه از كيس وكسا كويد فى الاصل وصف تركيبيدر زيرا يگانه ياء تحتيه نك وكاف فارسيه ممدوده نك ونونك فتحلرى وهاء رسميه ايله هنر وكمال وعلم وفضل وشجاعت وسخاوت وامثالى نسنه لرده ماهر معناسنه در وصدفده برتك اينجو كه دريتيم معناسنه ونظيرى يوق نادر جوهر معناسنه وامثالى يوق نسنه لره صفت اولور مصراع يگانه كوهرى درياى معرفت عرفى * كوى وصف تركيبى اوله رق بو قطعه نك بيت خامسنده كچدى * درود * دالك وراء ممدوده نك ضملرى ودال ثانيه ايله بمعنى دعا ومطلقا شاعر بيت ولكن زداغ دو چشمش درود * داش برسلام وزبان بردرود سلطان انبياء م حضرتلرينه اولان صلوته ده درود ديرلر خاصة شيخ سعدى بيت هزاران درود هزاران سلام زمار محمد عليه السلام * همدخى خمسه مسترقه سال ملكينك بشنجى كونى اسميدر همدخى بو لفظ درود بچمك معناسنه در

* مسجده مزكت دينور داخى اذان بانك نماز *

مزكت *ميمك فتحى وزاى معجمه نك سكونى وكافك كسرى وتاء فوقيه ايله بمعنى مسجد وجامع كذا فى المجمع * بانك نماز * كافك كسرى ايله بمعنى اذان شيخ سعدى بيت مؤذن غلط كرد بانك نماز * نكر همچو من مست ومدهوش بود * معناى تركيبيسى نماز صداسى ديمكدر زيرا بانك بك سس ديو يكرمى طقوزنجى قطعه نك بيت خامسنده كلور نماز معروف عبادتدر

* دى امامه پيش نماز هم ابولمش پيشوا *

پیش نماز ❊ شین معجمه نك سكونیله بمعنی امام وخطیب اصلی شین معجمه نك كسریله نماز اوكی معناسنه ایدی بعده عامه‌دن خاصه نقل اولنجه علامت نقل شین اسكان اولندی یاخود فقیر شویله فهم ایدرمكه اصلی نماز پیش ایدی تقدیم وتاخیر اولنوب سیاه چشم قبیلندن اولمش اوله بو مرة وصف تركیبی اولور فافهم پیش اولك دیواوتوزنجی قطعه نك بیت اولنده كلور پیشوا بمعنی مقتدی ومتبوع وكیفیت تركیبی وجه اولده پیش نماز كبی چونكه واو ممدوده نك فتحی ایله وبمعنی باز بمعنی كیر وابو المعانی بیت قول وفعلش را موافق بوده درشرع خدا ❊ مقتدای مؤمنین وپیشوای مسلمین

❊جاهل نادان مرایی صوفیه سالوس دی❊

نادان ❊ بمعنی جاهل فی الاصل وصف تركیبدر ادات نفی اولان نا ایله امردن یاخود امر صیغه سی اوزره اسم مصدردن یاخود اسم فاعل مخففدن مركبدر ناشناس كبی كما سبق فی الادوات شیخ سعدی مثنوی اكر روزی بدانش برفزودی ❊ زنادان تنك روزی تربودی ❊ بنادانان چنان روزی رساند ❊ كه دانا اندران حیران بماند ❊ سالوس ❊ سین ممدوده نك فتحی ولام ممدوده نك ضمی وسین ایله بمعنی اهل ریا یعنی مرایی خواجه حافظ بیت كرچه برواعظ شهراین سخن آسان نبود تاریاورزد وسالوس مسلمان نشود ❊ ناظم تحریرك مرایی صوفی دیو تفسیر موارد استعمالاتندن وبالمشافهه فصحای عجمدن تصحیحنه مبنیدر علی ما صرحه فی الدیباجه بو خسه دسترس اولدیغمز كتب لغاتده فقط اهل ریا دیو تفسیر اولنمشدر همدخی سالوس بمعنی فریبنده یعنی الداتیجی وبمعنی حیله وخدعه ده اولور

❊عفت اهلی پاكدامن اهل تقوی پارسا❊

پاكدامن ❊ كافك سكونیله سیاه چشم كبی وصف تركیبیدر علی ما سبق فی قواعد المقدمة لغتده پاك اتكلو معناسنه ایكن اهل عفتده حقیقة عرفیه واصطلاح اولدی قبدی شیرازی بیت پاكدامن دلبرا بی سبب بدنام كرد ❊ بوالهوس وحشی غزالم رابافسون رام كرد ❊ چونكه پاك بمعنی طاهر دامن اتك دیو فرق یدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده كلور پارسا ❊ باء فارسیه وسین ممدوده‌نك فتحلری وبینهماده رانك سكونیله بمعنی عابد وزاهد وپاكیزه دامن وحلال زاده وكار كذا رفالله در الناظم كه اهل تقوی ایله تفسیر ایدوب جمله معنالری جمع ایلدی

شیخ

شیخ سعدی بیت هركرا جامهٔ پارسا بینی ❊ پارسادان ونیك مرد انكار

❊رستخیز اولدی قیامت جنه دیرلر بهشت❊

رستخیز ❊ رانك ضمیله بمعنی قیامت حضرت مولانا بیت من حلالت میكنم خونم بریز تانه بیند چشم من آن رستخیز ❊ تاء فوقیه دن صكره الفله رستاخیز دخی بو معنایه درحافظ بیت پیاله بركفنم بند تاسحر كه محشر ❊ بمی زدل ببرم هول روز رستاخیز ❊ بو یله اولنجه فی الاصل وصف تركیبیدر قالقیجی كوی معناسنه ایدی چونكه رستا رانك ضمی وسینك سكونی وتاء فوقیهٔ ممدوده نك فتحیله اون یدنجی قطعه نك بیت تاسعنده كلن واو ایله روستادن مخففدر خیز وصف تركیبی اوله رق یكرمی سكزنجی قطعه نك بیت سابعنده كلور ❊ بهشت ❊ باء موحده نك فتحی وهانك كسری وشین معجمه نك سكونی وتاء فوقیه ایله بمعنی جنت همدخی هشتن لفظندن ماضیدر تكم قطعهٔ عاشره نك بیت سابعنده كلور ایكی معنایه ترتیب اوزره خواجه حافظ بیت نه من ازخانهٔ تقوی بدر افتادم بس ❊ پدرم نیز بهشت ابدازدست بهشت

❊دوزخ اولشدر جهنم آدی قورتلمش رها❊

دوزخ ❊ دال ممدوده نك ضمی وزای معجمه نك فتحی وخاء معجمه ایله بمعنی جهنم شیخ سعدی بیت حوران بهشتزاد وزخ بودا عراف ❊ ازدوزخیان پرس كه اعراف بهشتست ❊ رها ❊ رانك وهاء ممدوده نك فتحلریله رهانیدن لفظندن مشتق اسم مصدردر اكثری تركیب اولنوب برخبره مبتدا اولور مثلا رها یافت ورها كرد كبی ابو المعانی بیت چون بوی زلف یار رها كرد روزكار ❊ درملك صبر وقرارم چها كرد زوركار

❊فاعلاتن فاعلاتن وزنیدر بحر رمل❊

یعنی بو قطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر كه هر بیت سكز فاعلاتن وزننده اولملوشو قدركه عروضی وضربی محذوفلردر چونكه حذف دیو عروض وضربك آخرنده اولان سبب خفیفی اسقاطه دیرلر مثلا فاعلاتن لفظندن تن اسقاط اولنوب فاعلا قالدقدن صكره فاعلن قالنجه اكا محذوف دیرلر بو یله اولنجه بو قطعه نك هر مصراعی فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن وزننده درتمه بو وزنلر آخرنده اولان حرف صورت تونده یاز یلورتنوین كبی دكلدر فلا تغفل تنبیه معلوم اولسونكه بحور عروضیه اون طقوزدر بحر هزج بحر رجز بحر رمل بحر وافر بحر كامل بحر متقارب بحر متدارك بحر طویل

بحر مديد بحر بسيط بحر منسرح بحر مضارع بحر مقتضب بحر مجتث بحر سريع
بحر غريب بحر قريب بحر خفيف بحر مشاكل بو بحورك بديسى بحسب الدائره
مسدّس دز وافر كامل سريع غريب قريب خفيف مشاكل ماعداسى مثمّندر
لكن بحسب الاستعمال مسدس ومربع دخى استعمالى جائزدر همدخى بو اون
طقوز بحرك بشى عربه مخصوصدر عجمده استعمالى نادر وغير مقبول طويل
مديد بسيط وافر كامل اوچى عجمه مخصوصدر عربده استعمالى يوقدر غريب
قريب مشاكل نعم عربده ده مستعمل اولان بحور اون طقوزدين كسنه واردر
لكن بو اوج بحرى قائل اولماز انجق زياده ايلديكى بحور بحر مستطيل
بحر ممتد بحر متوافر حاصلى عجمده مستعمل اولان بحورلر مجموعى اون درت
بشى سالم ومزاحف استعمال اولنور بو بحورك بربرلرندن انفكاكلرى
وتميزلرى دائره لرندن معلوم اولور فارسى عروضنده دائره آلتى مؤتلفه متفقه
مشتبهه مجتلبه مختلفه منتزعه عربى عروضده منتزعه دن ماعدا بش اولكيدر
بيان دوائر كتب عروضده مشروح در بوندن صكره معلوم اولسونكه
دائرهٔ بحوردن بحر تفاعيلدن تفاعيل اسباب واوتاددن سبب ووتد لمت
سيوقنادن تركب ايدر سبب ايكيدر برى خفيف كه بر متحرك ايله بر ساكن
كل كبى برى ثقيل كه ايكى متحرك جله كبى وتد دخى ايكى برى مجموع كه
ايكى متحرك بعده ساكن جن كبى برى مفروق كه ايكى متحرك اورته سى
ساكن لاله كبى بودخى معلوم اولسونكه علم عروضده جزء بو
تفاعيلدن هر برينه ديرلر مثلا مفاعيلن برجز وقس على هذا ودخى بيتك
مصراع اولنك جزء اولى صدر جزء اخيرى عروض ماببنى حشو مصراع
ثانيك جزء اولى ابتدا جزء اخيرى ضرب مابينى بينه حشودر بو تسميه اولنور
بو مقام علم عروضى مشبعا بيان مقامى اولمديغندن زحافاتك بيانى وسائر
اصطلاحات عروضيه نك بيانى اقتضا ايتديكى محله تأخير اولندى نتكيم
بو قطعه عروض وضربى محذوف اولان بحر رملدن اولمغله حذف آنفا بيان
اولندى

ايله علمكله عمل تا اوليه سعيك هبا

علم* وعمل* وسعى* معروفلردر* هبا* هانك وباء موحده نك فتحلريله
ايكى معنايه كلور اول بمعنى ضايع وتلف مير نظمى بيت كه سعيم درحق
او راهبا شد*چو فكر راست كج كردم ز واشد* ثانى بمعنى غبار مزيد زاده
مسمط ضنك وچرخ وضيق وطار داخى نه كوندز نهار توزقتره هم غبار

عصر ونقع وهبا* محصل مصراع العلم بلا عمل كالشجر بلا ثمر مضمونى
عملسز علم هبا وضايعدر فنى علم اورسه اولسون كرك عقلى وكرك شرعى
وكرك آلى فنفسى اولورسه حاصلى عمل لازمدر حتى مقامه مناسب لغت فارسيه يى
تعلم وما وضع لهنه صرف وموزونانى وارايسه قواعد عروض اوزره تقطيع
وتوزين كرك تا كه سعى عبث اوليه نكته علم وسعى وعمل بونك اوجى حساب
جلده بر درهر برى بوز قر قدر ناظم تحرير بو اوجى جمعده حذاقت ايلدى
فلله دره

قطعهٔ دلكش و پرجنبش وخوب ورعنا

قطعه وهمزه سى بيانى قطعهٔ اولى عنوانى شرحنده يكدى* دلكش* كوكل
چكيجى معناسنه وصف تركيبيدر چونكه دل كوكل ديواونيدنجى قطعه نك
بيت ثالثنده كلور كش وصف تركيبى اولديغى حالنده قطعهٔ مذبوره نك بيت
سابعنده كلور* پر* طولو ديو قرقنجى قطعه نك بيت اولنده كلور* جنبش
حركت ديو بو قطعه نك بيت ثانيسنده كلور* خوب* كوزل ديو قطعهٔ عاشره نك
بيت ثانيسنده كلور* رعنا* اول محبوبه ديرلر كه محبوبلغين نازايله كوستر ر
خواجه سلمان بيت كل رعنا چو سر نركس مخمور كردان* ديد در ساغر نركس مى
حمرا آورد* اصلنده حمرا وزننده رعونتدن مشتق صفت مشبهه صيغه سيدر
فى الاصل عربيدر فارسيده دخى مستعملدر حاصل معنى بنه حرف الفدن
محبوب وكوزل و پرجلوه وكوكل چكيجى برقطعه ياخود قطعه در زيرا
بو قطعه ده مراعات نظير وطباق وجناس امثالى صنعتلر ايله مذكور اولان
ميان عشاقده ممدوح ومقبول ودلفريب وكوكل اكلنجه سى اولان نسنه لردر

بوى قد طوغر وسهى يك ياقشقلو زيبا

قد* قافك فتحى ودال ايله بمعنى قامت يعنى بوى همدخى انكده و بكده اولان
اوزون يغاج معناسنه وجامه بچمك معناسنه وسلخ كه يوزمك معناسنه ده
كلور بو درت معناده عربى ايله فارسى بيننده مشترك درشوقدر كه عربيده دال
مشدددر فارسيده تخفيف وتشديد ايله جائزدر نتكيم در وكف لفظلرنده اولديغى
كبى* سهى* سينك فتحى وهاء ممدوده نك كسرى ايله بمعنى موزون وطوغرو
عموما خواجه حافظ بيت چندين بود كرشمه ونازسهى قدآن* كايد بجلوه
سرو صنوبر خرام* زيبا* زيبيدن امر حاضرنك آخرينه الف الحاقيله
صفت مشبهه در بمعنى متناسب الصورة ابو المعانى بيت زيبا قدآن زلف
معنبر رخ كلكون* ابروى كمان تيره مژه دركف غمزه*

❊ صالنوب كزمه خرام و بو جه اولدی بالا ❊

خرام ❊ خاء معجمه نك كسرى وراء ممدوده نك فتحى وميم ايله خراميدن لفظندن امر صيغه سى اوزره اسم مصدردر استاد لطيفى بيت مكر از يار من آموخت كل وسرو وچمن ❊ كين چنين خنده شيرين وخرامى دارد ❊ همدخى امر و وصف تركيبى وسرور وشادمانى معناسنده ومژده و بشارت معناسنده وخوب محبوب معناسنده ومسافر اولمق معناسنده اولور محصل التى معناسى واردر

بالا ❊ باء موحده ولام ممدوده نك فتحلرى بمعنى اعلا وعالى مقابلى پست شاعر بيت چو آمد بدان كوه هيزم فراز ❊ بدانست بالا و پهن ودراز ❊ وكاهى زير ايله مقابل ايدرلر نتكم زير و بالا ديرلر هم قد وقامت معناسنده واحسن وبهتر معناسنده وجنيب كه يدك آتى معناسنده كلور حاصلى درت معنايه كلور

❊ حركت جنبش رفتار صالنمق يورعك ❊

جنبش ❊ اون سكزنجى قطعه نك بيت اولنده كلان جنبيدن لفظندن امر حاضر آخرينه ماقبلى مكسور شين معجمه الحاقيله اسم مصدردر بمعنى حركت جامى بيت جنبش اول ز محيط كرم ❊ سلسله جنبان وجود از عدم ❊ رفتار ❊ رفتن لفظندن ماضى صيغه سنده اسم مصدر آخرينه الف ورا الحاقيله وصف تركيبيدر ياخود اسم مصدردر على ماسبق فى قواعد المقدمة عرفى بيت ميروى باغير وميكويى بياعر فى توهم ❊ لطف فرمودى بر وكين پاى را رفتار نيست نو بيتده فقط يورعك معناسندر فاما كه صالنوب يورعك معناسنه ابو المعانى بيت بعاشق جور كردن شيوه رفتار مى بايد ❊ كشد كر چشم خونى خنجرى بركار مى بايد

❊ دلبرك جلوه سيدر ناز وكرشمه تبيا ❊

ناز ❊ نون ممدوده نك فتحى وزاى معجمه ايله دلبرك جلوه سى واستغناسى شيخ سعدى بيت نازت بكشم كه نازنينى ❊ تا بر سر چشم من نشينى ❊ بو معنايه عربيده غنج ودلال ديرلر همدخى حضور وحبور معناسنه ونازيدن لفظندن امر حاضر اولديغى حالده ده مستعملدر ❊ كرشمه ❊ كاف فارسيه نك ورانك كسرلرى وشين معجمه نك سكونى وميمك فتحى وهاء رسميه ايله بودخى جلوه مهوشان وشيوه دلبران معناسنه در بعضيلر كاف عربيه ايله ده اوقورلر غازى قلندرى بيت از آفت وكرشمه بلا عشوه دلفريب ❊ ياران حذر كنيد كه طوفان آتشست ❊ تبيا ❊ تاء ممدوده نك كسرى وباء موحده ممدوده نك فتحيله بودخى جلوه محبوبان وشيوه خوبان معناسنه در مير نظمى بيت كند صد كونه

تبيا آن پرى رو ❊ فريبد مردمان آن چشم آهو ❊ جلوه ❊ دخى فارسيدر لكن تركيده شيوعى حسبيله ترجمه قلندى على ماوعده فى الديباجة

❊ كوكل آكلنجه سى محبوبه دلارام دينور ❊

دلارام ❊ وصف تركيبيدر لغتده مطلقا كوكل آكلنجه سى معناسنه در چونكه دل كوكل ديو اون يدنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور آرام آراميدن لفظندن امر حاضر ياخود اسم فاعل مخففدر ناظم نحرير معناى اصليسنه اشارت برله معناى غالبيسى اولان كوكل آكلنجه سى محبوب ديو ترجمه ايلدى فلله دره مير نظمى بيت تمنا كر بر آيد از دلارام ❊ مشو غير از وصالش اى دل آرام ❊ آراميدن دكلنمك معناسنه در نتكم فرق دردنجى قطعه نك بيت ثامنده آرام دكلنش ديو كلور

❊ يعنى يكتا بالكوز براشى يوق بى همتا ❊

يكتا ❊ سكون كافله بالكوز وبرقات معناسنه در چونكه يك بر ديو اون طقوزنجى قطعه نك بيت اولنده كلور ❊ تاء ❊ مثناة فوقيه ممدوده نك فتحيله قات و يولك دنكى معناسنه در بوندن بشقه تا سكز معنايه دخى كلور اول ضد جفت يعنى تك ثانى بمعنى كيفيت جامه ثالث بمعنى تيز رابع تار لفظندن ترخيم اولنمشدر خامس بمعنى عدد سادس بمعنى زينهار سابع حروف هجادن برينك اسميدر ثامن اداتدر بودخى اون وجه اوزره مستعملدر كما سبق فى الادوات ❊ بى همتا مثل ومانندى يوق معناسنه در زيرا بى ادات نفيدر كما سبق فى الادوات المركبة همتا ❊ بمعنى مثل ومانند چونكه هم بمعنى مع كما سبق فى الادوات جامى بيت يا رسول الله حبيب خالق يكتا تو يى ❊ بركزين ذو الجلال پاك بى همتا تو يى

❊ دينيدى سازنده يه رامشكر وطنبوره ستا ❊

رامشكر ❊ شين معجمه نك سكونيله اسم فاعل مركبدر بمعنى مطرب وسازنده مسعود سعد سلمان بيت نعجب كر فلك شود مجلس ❊ ماه ساقى وزهره رامشكر چونكه رامش راء ممدوده نك فتحى وميمك كسرى وشين معجمه ايله بمعنى عيش وطرب وتغنى كر ادات اسم فاعلدر فرهنك جهانكيريده مسطوردر كه ساز نغمه باعث آرامش يعنى سبب راحت اولمغله ساز ونغمه يه رامش وسازنده يه رامشكر ديرلر بو بله اولنجه رامش آرامشدن مرخم اولمش اولور آرامش آخره شين معجمه الحاقيله اسم مصدردر على ماسبق فى قواعد المقدمة ❊ ستا ❊ لغتده مركبدر اوچ تات معناسنه زيرا اوچ ديو اون طقوزنجى قطعه نك بيت اولنده

كلور ناقات ديو آنفا كچدى بو تقديرجه اوچ تيلاو سازك جمله سنده سنا اطلاقى صحيح اولور نتكم درت تيلاويه چار تا الى تيلاويه شش تا ديدكلرى كبى لكن طنبورده غالب اولمغله ناظم تحرير انكله تفسير ايلدى خواجه سلمان بيت چرخ دو ناست پس كهن نيست نواى اندرو* كو صنمى كه بهر ماناى ستاى تو زند طنبور* تنبور لفظنك معربيدر السنهٔ ثلثه ده شيوعى حسبيله تفسير قلندى نتكم سازنده فى الاصل فارسى اولوب تركيده شيوعى حسبيله ترجمه قلنديغى كبى

* ايرلق نغمه ايله اولدى سرود و خنيا *

سرود* سينك وراء مهمله نك ضمارى ودال ايله بمعنى غناء كمال خجندى بيت باسرود وآه و ناله ميرود اشكم چو رود* پيش مستان محبت اين بود درود وسرود مجمع الفرسده كو يندكى وسماع ديو تعريف اولنمشدر* خنيا* خاء معجمهٔ مهموده نك كسرى ونون مهموده نك فتحيله بمعنى نغمه وسرود مذكور وكاهى نون يايه تقديم اولنور امير خسرو درترجيع شعر بر نغمه بيت انظمرا علم تصور كن بنفس خود تمام* كونه محتاج سماع وصورت خنيا كر بود

* بكزمك ماندن هم اويله دعكدر قالمق *

ماندن* ميم مهموده نك فتحيله ايكى معنايه مصدردر اول بمعنى مشابهت ثانى قالمق بو ايكى معنا يه متعدى دخى استعمال اولنور بكزتمك وقويمق معناسنه شيخ سعدى بيت عمر برفست وآفتاب تموز* اندكى ماند وخواجه غره هنوز* بونده اولان ماند متعديدر زيرا معناسى آفتاب تموز برف عمردن آزقودى دعكدر كلستان شارحلرينك ظن ايلديكى كبى دكل بلكه بر محل دقيقدر

*مثلى مانند كيدر مثلادر كويا *

مانند* ميم مهموده نك ونون اولى نك فتحلرى ونون ثانيه نك سكونى ودال ايله بمعنى مثل ونظير شاعر در توحيد بيت سبحان الله زهى خداوند* مثل وشبيه ومانند* بويله اولنجه ناظم تحريرك مثلى مانند كبى ديو تعبيرى ملاحتدن خالى دكلدر كويا كاف فارسيه مهموده نك ضمى و باء تحتيه مهموده نك فتحيله مقام تمثيلده ايراد ايدرلر مثلا معناسنه همدخى اوتوزبرنجى قطعه نك بيت سابعنده كويا سويليجى ديو كلور ايكى معنايه مير نظمى بيت در چمن بوده بلبل كويا همچومن بوده در غمت كويا

* باد اولسون اوله باشد نشود اولمازهم *

باد* باء موحدهٔ مهموده نك فتحى ودال ايله امر غائبدر اولسون معناسنه چونكه امر غائبك فارسيده مخصوص صيغه سى يوقدر بلكه مضارع صيغه سى

اوزره اولور نهايت قرينه ايله فرق اولنور بعضى كره مضارع دالندن اول برالف زياده سيله امر غائب قيلارلر مثلا كند مضارعدر امر غائبنده كناد ديرلر ايشته بو قياس اوزره بود مضارعدر امر غائبى بواد ديرلر كثرت استعمال حسبيله واوى حذف ومحافظهٔ الف ايچون باء موحده نك ضمى فتحه يه تبديل ايدوب باد ديرلر على ماسبق فى الادوات البسيطة كاهى باد بود معناسنه ده استعمال اولنور نتكم اون التنجى قطعه نك بيت سادسنده كلان هرچه بادا باد كلمه سنده اولديغى كبى فرهنك شعوريده اولسون معناسنه اولان باد لفظى ادات تمنى وادات ترجى اولان باد القظندن مرخمدر ديو مسطوردر شاعر بيت چنين بخت مراخا كروب هر دركاه* زمانه ساخت كه روى زمانه بادسياه* بوندن بشقه باد اون معنايه دخى كلور اول عناصر اربعه دن هوانك اسميدر نتكم بادين ديو يكرمى ايكنجى قطعه نك بيت ثامننده كلور ثانى برفرشته اسميدركه ترويج امور مؤكلدر وروز بادك تدبيرى ومصالحى اكا متعلقدر ثالث هرماه شمسينك يكرمى ايكنجى كونى اسميدر اول كونده مصالح خيريه يه سلوك مناسبدر ديرلر رابع بمعنى سخن خامس بمعنى كشيدن آه سادس بمعنى تند وتيز سابع بمعنى مدح وثنا ثامن نام كنج كيخسرو كه خزينه سبعه سندن برخزينه در تاسع بمعنى نخوت وكبر وخود بينى عاشر بمعنى نابود جوهرى* باشد* فرق بشنجى قطعه نك بيت سادسنده كلان باشيدن لفظندن مضارعدر فرهنك شعوريده باشد لفظى تمنى وترجى معناسنه ديو منقولدر* نشود* نفى حال ونفى استقبالدر چونكه نون مفتوحه ادات نفيدر على ماسبق فى الادوات البسيطة شود مضارعدر نتكم فرق بشنجى قطعه نك بيت سادسنده كلور

* ورنه يوخسه بلى آرى بجبادر آيا *

ورنه* يوخسه معناسنه عربيده و الاديرلر اصلى ورنه شود ايدى نتكم والا اصلنده وان لم يكن اولديغى كبى چونكه وز اادات شرطدر نه هاء رسميه ايله ادات نفيدر على ماسبق تفصيله فى الادوات مفرداومركبا* آرى* همزهٔ ممدوده نك فتحى وراء مهموده نك كسريله جوابده مستعملدر بلى واوت معناسنه كه عربيده نعم ديرلر عرفى بيت اقبال وكرم ميكزدار باب همرا* همت نخور دنيشتر آرى ونعمرا* لطيفه برظريفه خاتونك بولى لاعن قصد برمرد ظريف اوزرينه اصابت ايتدكده خاتون عين چشمه پاكست ديو ملاطفه سنه ظريف مذكور آرى عشر افى عشرهست ديو مقابله ايلدى بو كلامده

آری لفظنده ایهام وار که یا اوت معناسنه یاخود ترکیده ظاهر معناسنه فاحفظ
* آیا * همزه و یاء تحتیه ممدود تینک فتحلری ایله ادات تعجبدر تعجبا معناسنه
محل استفهامده واستخبارده دخی استعمال اولنور خواجه حافظ بیت *
آنانکه خاکرا بنظر کیمیا کنند * آیا بود که کوشهٔ چشمی نما کنند * مجمع
الفرسده بمعنی خورش یعنی اکل وشربه صالح اولان نسنه معناسنه

* روز کوندز بوکون امروز یچن کون دیروز *

روز * راء ممدوده نک ضمی وزای معجمه ایله اوج معنایه دراول بمعنی یوم ونهار که
ترکیده کون وکوندز دیرلر ثانی بمعنی طالع وقوت بوایکی معنایه ابو المعانی بیت
کذشته روز عمرم چون شب تار * چه بدروزم که صبحم شام کشته * ثالث
بمعنی آفتاب که عربیده شمس ترکیده اکا دخی کون وکونش دیرلر حکیم
فردوسی بیت سر ذکر بخشی کاه مرا * درخشان کنی روز وماه مرا
ناظم نحریرک تفسیری معنای ثالثه دخی احتمالدر * امروز * همزه نک
کسری ومیمک سکونیله عربیده الیوم ترکیده بوکون معناسنه شاعر بیت که
نامانیابد فرستادنش * که امروز باید بمادادنش * اصلی این روز ایدی نون میمه
قلب ویاء تحتیه تخفیفا حذف اولنوب امروز دیدیلر امشب دخی بونک کیبیدر *
دیروز دال ممدوده نک کسریله دونکی کون معناسنه چونکه دی کسرایله
دون که عربیده امس کبی مصراع دی هلالی بود امشب بدر وامروز آفتاب

* شب کیجه بو کیجه امشب دخی یارین فردا *

شب * شین معجمه نک فتحی وباء موحده ایله کیجه که عربیده لیل معناسنه چغتایده
تاء فوقیه ایله تون دیرلر * امشب * بو کیجه معناسنه نصرتی امروز کبی * فردا *
فانک فتحی وراانک سکونی ودال ممدوده نک فتحیله یارین که عربیده غد معناسنه
بوندن بشقه وصف ترکیبی دخی اولور بالکز کلیجی معناسنه درچونکه فرد
معروف آیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر ایکی معنایه شاعر بیت
امروز و پریروزی وفردا هر چار یکی بود توفردا بو بتده چاردن مراد عناصر
اربعه‌در

* شسته یغانمشه جامه دینور کرمابه *

شسته * اونوز یدنجی قطعه نک بیت خامسنده کی شستن لفظندن اسم
مفعولدر کرمابه * کاف فارسیه نک فتحی وراانک سکونی ومیم ممدوده نک فتحی
وباء موحده ایله بمعنی حمام وابلیجه اسلی هاء رسمیه سز کرم آب ایدی اسی
صو معناسنه زیرا کرم یکرمی النجی قطعه نک بیت اخیرنده کلور آب معروف

صو معناسنه در بعده عامه دن خاصه نقله علامت ایچون برهاء رسمیه کتورب
کرمابه دیدیلر حمام فی الاصل عربیدر حمیمدن مشتقدر مزید زاده بیت اسی
صو یه دی حمیم * بی کشی در کریم * او کسره دیرلر بیم * داهیه اولو بلا ترکیده
شیوعی حسبیله ترجمه قلندی اصلنده لسان عجمده حمامه کدوخ دیرلر ایدی

* درلشدردخی خوی کرده وابراز برا *

خوی کرده * یاء تحتیه نک سکونیله درلش معناسنه در زیرا خوی در دیو اللی
یدنجی قطعه نک بیت خامسنده کلور کرده یکرمی یدنجی قطعه نک بیت
ثامنده کلان کردن لفظندن اسم مفعولدر * ابرا * همزهٔ ممدوده نک کسری
وراء ممدوده نک فتحیله بمعنی زیرا کال اسماعیل بیت عقل ابندهٔ شهوت
مکن ابرا نه سزا است * که ملک همه کش مطبخ شیطان بکند * زیرا * دخی
فارسیدر لکن ترکیده چونکه معناسنه شیوعی حسبیله ترجمه قلندی

* پشم یوک پنبه پموق نرم دخی یومشقدر *

پشم * باء فارسیه نک فتحی وشین معجمه نک سکونی ومیم ایله بمعنی صوف لکن
علی الاطلاق پشم و یوک لفظلری ذکر اولنسه قیون یپاغیسی مراددر فاحفظ
شاعر بیت پشم شدن جامه به از پرنیان * لقمه اکر جرب نشد بس توان * پنبه
باء فارسیه نک فتحی ونونک سکونی و باء موحده نک فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی
قطن مطلقا تا که عربیده ابتدا جوز قطن اچلدقده قطن جوز ودانه لو سنه
محبوب وچکیدی آیرلشنه محلوج دیرلر چغتایده ماموغ دیرلر * نرم * نونک
فتحی وراانک سکونی ومیم ایله یومشق وملایم معناسنه ابو المعانی بیت خوبان
جهان نرم تن وطبع درشتند * کرجور کنند عاشق محنت زده غم نیست *

* سنک طاش سخت قتی مرمره دیرلر خارا *

سنک * سینک فتحی ونونک سکونی وکاف فارسیه ایله طاش که عربیده
حجر دیرلر همدخی وزن معناسنه وتمکین ووقار معناسنه وتساوی و برابرلک
معناسنه ومجازا قدر وقیمت معناسنده ده کلور * سخت * سینک فتحی وخاء
معجمه نک سکونی وتاء مثناة فوقیه ایله قاتی که مقابلی سست که جوق
وکوشکدر شیخ نظامی بیت من عهد توسخت سست میدانم * بشکستن
آن درست میدانم * بوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول بمعنی محکم که
مقابلی نرم ثانی بمعنی سنجیده یعنی موزون ومنتخب ثالث بمعنی رذیل و بخیل
ولئیم رابع بمعنی بسیار وکثیر * خارا * خاء معجمه وراء ممدود تینک فتحلریله

مرمرطاش معناسنه خواجه حافظ بيت سركش مشوكه چون شمع از غيرتت بسوزد * دلبركه در كف اوموم ست سنك خارا * بوندن بشقه برنوع موجدارقاش معناسنه كه خاره دخى ديرلر

*اولدى آينده كلمجى ورونده كيدبجى *

آينده * آيدن ياخود قرق بشنجى قطعه نك بيت تاسعنده كلان آمدن لفظندن اسم فاعلدر زيرا مستقبلا نى آيدو آينده كلور لكن ثانيه كوره شاذدر رونده * قرق برنجى قطعه نك بيت ثانى عشرنده كلان رفتن لفظندن اسم فاعلدر چونكه على الشذوذ مستقبلا نى رود ورونده كلور

* رفت كندى كلور آيد هم ايقداش همپا *

رفت * رفتن مذكوردن ماضيدر * آيد * همزه نك مديله قدسبق آنفا همپا ميمك سكونيله باداش كبى ايقداش معناسنه در لكن همپا ايله باداشك فرقى واردر كه همپا ده سير ومشيده موافقت لازمه در چونكه هم بمعنى مع قدسبق فى الادوات المركبة باى آيق ديو يكرمى بدنجى قطعه نك بيت رابعنده كلور فاما كه باداشده موافقت لازمه دكلدر مجردر فاقت الور فاحفظ

* فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن *

يعنى بو قطعه ده دخى قطعهٔ اولى كبى بحر رمل مثمن الاجزادندر لكن صدر وابتدالرك اكثرى سالم اقلى مخبون وعروضلرك بعضيسى وضربلرك قوسى اصلم وعروضك اكثرى مخبونه ومحذوفه وحشولك جملهسى مخبوندر همان بو اجلدن اولكى فاعلاتن سالم ايكنجى واوچنجى مخبون دردنجى عينك كسريله مخبون ومحذوف ياخود عينك سكونيله اصلم ذكر اولندى * سؤال * بو تفاعيل اربعه بو قطعه اقتضاسنجه برمصراع عد اولنور بويله اولنجه عروضى اولان جزؤا خيرده ايكى تغيير كه برى عينك كسرنى مقتضى خبن وحذف قدر برى سكوتى مقتضى صلمدر * بينلرنده تنافى وار ايكن نه كونه جمع اولور * جواب * مراد حالت واحده ده جمع اولور ديمك دكلدر بلكه ايكى درلو اولقنسه جائز ديمكدر اويله اولنجه صورتده مصراع واحدر فاما كه معناده ايكى مصراعدر بلكه قطعه نك مصراعلرى عددنجه بحسب الوزن مصراع اعتبار اولنسه جائزدر سؤال بو تقديرجه بو قطعه برازابيات ايله برتك مصراعدن مركب اولمق اقتضا ايدر بو طرزاو زره ايسه قطعه استعمالى بو قدر * جواب * برقاچ

وجهله ممكندر * اولا * بو خصوص امور اعتباريه دندر چونكه بو تفاعيل مصراعى هم مابعدنده اولان مصراعنه نظرله صدر مابعدى عجز اعتبار اولنور همدخى هر برمصراعك وزنى تصوير اعتبار اولنور * ثانيا هر برمصراعك بو تفاعيل ياصدرى ياخود عجزى اعتبار اولنور فافهم ثالثا * عنوان قطعه اولان مصراعيله تفاعيلك مابعدى اولان مصراع ايكيسى بربيت اعتبار اولنور حتى جميع قطعه لره نظر اولنسه عنوان قطعه ايله خاتمهٔ قطعه بربرلرينه ارتباط كلى ايله مربوطدر بويله اولنجه تفاعيل مصراعنى ايراد ايجق بيان وزن ايجوندر قطعه يه اصلا من حيث الجزئية تعلقى يوقدر * سؤال * برقطعه نك ياخود برقصيده نك عروضى علىدن كامى حذفله كاهى صلم ايله وامثاليله نه كونه استعمال اولنور نعم شاعر زحافاتك برقاچنى محلنده استعمال ايتسه جائزدر اما علل زحافات كبى دكلدر جواب * عربى عروضى كبى فارسى عروضى ضيق دكلدر فارسى عروضنده زحافات بحراسنه اجرا اولنان علل قتى وافره درحتى ارباب عروض فارسى زحاف ايله علل بينى فرق ايتميوب على العموم جملهسنه زحاف ديو تسميه ايتديلر نتكيم خواجه حافظ بحر رمل مثمن الاجزادن شواوج بيتى برقطعه ده كتور ديكه برينك عروضى مخبونه ومحذوفه وبرينك عروضى مخبونه ومقصوره وبرينك عروضى صلمادر ابيات * بندهٔ طالع خويشم كه درين قحط وفا * عشق آن لولى سرمست خريدار منست * شربت قند وكلاب ازرخ يارم فرمود * نركس اوكه طبيب دل بيمار منست * طبلهٔ عطر كل ودرج عنبر افشانش فيض يك شمه زبوى خويش عطار منست ايشته بو خواجه حافظ امثالى شعراى عظامك ديو انلرنده بونك امثالى ترتيبلر قتى چوقدر لكن بو مقامده ايرادلرى اطنابدر * تنبيه زحاف * علم عروضده جزؤسالمه عارض اولان زياده ياخود نقصانه دير لر مجموعى اوتوز ايكيدر اقتضا ايلديكى محللرده بيان اولنور انشاء الله تعالى * خبن ايكنجى ساكنى حذف قدر تفاعيلدن در دنده بولنور كه بونلر در فاعلن وفاعلاتن ومستفعلن ومفعولات ايكى اولكى الفى حذف اولنوب فعلن وفعلاتن قالوب وثالثك سينى دوشوب متفعلن قالوب مفاعلنه نقل اولنوب ورابعك فاسى دوشوب معولات قالدقده لامك ضمى ايله مفاعيل يه نقل اولنوب بونلره مخبون ديو تسميه اولنور * صلم * فاعلاتن آخرنده كى سبب خفيف كه تن حذف

اولنوب فاعلا قالوب بعده وتدی قطع اولنوب یعنی الفی حذف اولوب ولامی اسکان اولندقده فاعل قالوب عینك سکونیله فعلن وزننه نقل اولنوب ومفعولات آخرنده کی وتد مفروق که لات دوشوب فعلن وزننه نقل اولنوب اصلم تسمیه اولنور * صدر * مصراع اولك اول جزئنه اطلاق اولندیغی کبی مصراع اولك مجموعنه دخی اطلاق اولنور نتکم مصراع ثانی یه عجز دیو تسمیه اولندیغی کبی بومقامده باقی مذکور اولان اصطلاحات که عروض وضرب وابتدا وحشو وحذفدر قطعهٔ اولینك تفاعیلی شرحنده بیان اولندی فارجع

* متواضع اوله نك قدرین ایدر حق اعلا *

متواضع * تفاعل بابندن اسم فاعل عربیدر انشالرده دخی استعمالی شایعدر مصدری تواضعکه ضدی کبردر صائب بیت بر تواضعهای دشمن تکیه کردن ابلهیست * پای بوس سیل از پا افکند دیوارها * قدر * بمعنی شرف وعظمت کما سبق فی اوائل الدیباجة * حق * بومقامده جناب حضرت باری عز اسمه در همدخی ضد باطل معناسنده ده مستعملدر بو ایکی معناده عربیدر انشالرده دخی شایعدر * اعلا * بیانی والفك احوالی دیباجه نك بیت تاسع عشر شرحنده کچدی نکته بو مصراعك عنوان قطعه به ارتباطی ذوی الادرا که خفی دکلدر

* قطعهٔ زیبندهٔ رنکین ادا *

قطعه * وهمزه سی قطعهٔ اولانك عنوانی شرحنده کچدی * زیبنده * زیبندن لفظندن اسم فاعلدر قطعهٔ ثانیه نك بیت اولنده کچن زیبا معناسنه در * رنکین زیاده رنکلو ولطیف معناسنه مقام مدحده انکله نیچه نسنه لری توصیف ایدرلر مثلا بادهٔ رنکین وشعر رنکین دیرلر ابوطالب کلیم بیت کلیم افشان کن اول صفحهٔ را واز خوی خجلت که برهر کاغدی نتوان نوشتن شعر رنکین را * زبرا نك کونه دیو فرق برنجی قطعه نك بیت خامسنده کلور یا تحتیهٔ ساکنه نسبت ایچوندر نون تاکید نسبتدر علی ماسبق فی الادوات البسیطة حاصل معنی بته حرف القذه رنکین ادا لو یا قشقلو بر قطعه یاخود قطعه درچونکه بو قطعه میان نامده زبانزد والسنهٔ ارباب طبعده مستعمل اولان لفظلری ترتیب عجیب واسلوب غریب اوزره مشتمله درخی اولکی ابیات خمسهٔ متعاقبه اکثری ادواتی بیان ایدر

* باکه مرا ساکه ترا سر شما *

مرا * میمك وراء ممدوده نك فتحلریله بکا معناسنه عربیدلی دیرلر کاهی بجه

معناسنه ده کلور حضرت مولانا بیت ازنیستان تا مرا ببریده اند * در نفیرم مرد وزن نالیده اند * وکاهی بنده یعنی عربیده فی معناسنی مفید اولور مصراع مرا دلبست شترو ارها بحجرهٔ تن * چونکه میم متکلم ایچوندر کما سبق فی الادوات البسیطة را ادات مفعول وادات ظرفدر کما سبق فی الادوات المرکبة ترا * تاء مثنات فوقیه نك ضمی وراء ممدوده نك فتحیله سکا معناسنه شیخ نظامی بیت کفت بامن فرش باغ ترا * تا دهم روشنی وباغ ترا * اصلی تو را ایدی بو کلمه نك کثرت استعمالی حسبیله واو مجهول خطدن دخی اسقاط اولنوب ترا دیدیلر شما * شین معجمه نك ضمی ومیم ممدوده نك فتحیله ضمیر جمع مخاطبدر عربیده انتم معناسنه خواجه حافظ بیت ای فروغ ماه حسن از روی رخشان شما * آب روی خوبی از چاه زنخدان شما *

بن من ویرما واکا مرورا

من * میمك فتحی ونون ایله ضمیر نفس متکلم وحده عربیده انا معناسنه جغتایده میمك کسریله مین دیرلر همدخی کوکل معناسنه وترازونك شاهینی کچدیکی دلك معناسنده کلور همدخی عربیده نونك تشدیدیله بطمان معناسنه وقدرت حلواسی معناسنه ومنت معناسنده کلور * ما * میم ممدوده نك فتحیله ضمیر نفس متکلم مع الغیردر عربیده نحن معناسنه * مرورا * میمك فتحی وراءنك سکونی وواوك فتحی وراء ممدوده ایله کا معناسنه در چونکه ورا معنای مزبوری افاده ده کافیدر مر زائده در شیخ عطار بیت هست سلطانی مسلم مرورا * نیست کس را زهرهٔ چون وچرا *

* سن تومر وکنه وبنشین اوتور *

تو * تاء مثنات فوقیه نك ضمی وواو مجهول ایله ضمیر مفرد مخاطبدر عربیده انت معناسنه در ضرورت شعرده واو معروفله یعنی اشباع ضم تا ایله اوقنسه ده جائزدر همام تبریزی بیت مکر سنکین دلست جان ندارد * هر آنکس که چو تو جانان ندارد * فاما که سعهٔ کلامده اظهار واو ایله تو او ج معنایه در اول قیماقکه قینانمش سود اوزرنده منعقد اولانکدر عربیده زبده وقسطادیرلر ثانی بمعنی ضعف که قات ثالث بمعنی پرده وحجاب * مرو * نهی حاضردر زیرا میم مفتوحه ادات نهیدر کما سبق فی الادوات البسیطة رو امر حاضردر مصدری رفتن لفظی که اسم فاعلی قطعهٔ ثانیه نك بیت عاشرنده کچدی بنشین امر حاضردر مصدری نشستن لفظیدر ماضیسی قطعه تاسعه نك بیت

رابعنده کلور زبر استقبالی خلاف قیاس اوزره نونك وشین معجمهٔ ممدوده‌نك کسرلری ونون ثانیه‌نك فتحیله نشبند ونشبندده کلور اولنده کی باء موحده صله‌در

* ار بروی کیدر ایسك کل بیا *

ار * ادات شرطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * بروی * رفتن لفظندن مضارع مخاطب مفرددر علی ماسبق آنفا * بیا * امر حاضردر تنکسم اسم فاعلی قطعهٔ ثانیه‌نك بیت عاشرنده کجدی بو ایکی کلمه‌نك اوللرنده اولان باء موحده صله‌در بو بادنصکره اوائل الفلری باء تحتیه‌یه قلب اولنور علی ماسبق فی الادوات البسیطة خواجه حافظ بیت بیا که قصر امل سخت وسست بنیادست * بیار باده که بنیاد عمر بر بادست

* بو یله چنین اویله چنان چون کبی *

چنین * جیم فارسیه‌نك ضمی ونون ممدوده‌نك کسری ونون ثانیه ایله بو یله و بونجلین معناسنه اصلی چون این ایدی واو ایله الف تخفیفا حذف اولنمشدر خواجه سلمان بیت تا جهان بود چنین بود چنین خواهد بود * همه را عاقبت کار همین خواهد بود * چنان * اویله و آنجلین معناسنه اصلی چون آن ایدی بنه بوندن دخی واو والف حذف اولندی لکن فی الجمله اشباع ضمه ایله اوقنور ابو المعانی بیت چنان مستم چنان مستم چنان مست * نمیدانم ز خود نیستم و کر هست * چون * جیم فارسیه‌نك ضمی وواو مجهول ونون ایله ادات تشبیهدر کبی معناسنه خواجه حافظ بیت کر خلوت ما را شب از رخ بفروزی چون صبح در آفاق جهان سر بفرازیم * اما جیمك تفخیمی و واو معروف ایله چون لفظی نیچه دیمکدر کیف معناسنه جغتایده ادات تشبیه یانکلیغ لفظیدر

* چیست ندر آن اونیچون چرا *

چیست * نه‌در معناسنه خواجه حافظ بیت دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما * چیست یاران طریقت بعد از ین تدبیر ما * مرکبدر اصلی چه است ایدی چه ادات استفهامدر است ادات ربطدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة بو مرکبك کثرت استعمالی حسبیله چه لفظندن هاء رسمیه حذف اولنوب استك الفی دخی باء تحتیه مدیه یه ابدال اولنوب چیست اولندی کیست دخی بو یله‌در لکن چیست ایله ذوی العقولك غیرندن سؤال اولنور عربیده ما کبی کیست ایله ذوی العقولدن عربیده من کبی علی ماسبق فی الادوات ایضا * آن * همزهٔ ممدوده‌نك فتحی ونون ایله عربیده ذلك کبی اسم اشارت بعیددر هم دخی

جاذبهٔ دلبران که لسان ایله تعبیر اولنماز انجق مشاهدهٔ ذوق ایله معلوم اولور ایکی معنا حافظ بیت شاهدان نیست که موی میانی دارد * بندهٔ طلعت آن باش که آنی دارد * لکن ناظم تحریر تقبیرده اوه‌قامنده شوددیو تعبیر ایلسه اوفق واحسن اولوردیو فرق النیجی قطعه‌نك بیت حادی عشرنی شرحنده کلور * چرا * دخی مرکبدر مذکور چه ایله ادات تعلیل اولان رادن تخفیف ایچون هاء رسمیه حذف اولندی

* قنغی کدام اوست اودر این بودر *

کدام * کاف فارسیه‌نك ضمی ودال ممدوده‌نك فتحی ومیم ایله جنس غائبدن سؤالدر قنغی دیمك معناسنه ابو المعانی بیت غمزه بلا کرشمه بلا چشم پر بلاست عاشق کدام در دو بلا راده رضا * اوست * مرکبدر چونکه او همزهٔ ممدوده‌نك ضمیله ضمیر منفصل غائبدر عربیده هو ترکیده دخی او جغتایده اوشال واوشول دیرلر است ادات ربطدر الفی تخفیفا حذف اولندی * این * همزهٔ ممدوده‌نك کسری ونون ایله اسم اشارت قریبدر عربیده هذا کبی

* کیست دیمك کیمدر اوقنده کجا *

کیست * چیست کبی مرکبدر لکن فرقی کیست ذوی العقولدن سؤال دیو آنفا کجدی شیخ عمر خیام بیت نا کرده کناه در جهان کیست بکو * وانکس که کنه نکرد چون زیست بکو بکا * کافك ضمی وجیم ممدوده‌نك فتحی ایله قنده معناسنه که عربیده این کبی مکاندن سؤالدر خواجه حافظ بیت صلاح کار کجا و من خراب کجا ببین تفاوت ره کز کجاست تا بکجا * هم دخی که معناسنه وچه معناسنه وکی یعنی نچون معناسنه و هر جا معناسنه کلور جغتایده قنده یرینه یاقان وقیداد دیرلر

* نیجه چسان مثلی بسان بیل بدان *

چسان * جیم فارسیه‌نك وسین ممدوده‌نك فتحلری ونون ایله نیجه معناسنه که عربیده کم خبریه کبی * بسان * باء موحده‌نك وسین ممدوده‌نك فتحلری ونون ایله بمعنی مثل ومانند خواجه حافظ بیت دل زافکار رقیق افکار و من در کار خود روز و شب نالان و سرکردان بسان آسیا * بدان * دانستن لفظندن امر حاضردر تنکسم اسم فاعلی قطعهٔ اولینك بیت ثالثنده کجدی اولنده کی باء موحده صله‌در قطعه‌در تناقض هشت وحدت را بدان * وحدت موضوع ومحمول ومکان وحدت شرط واضافت جزو وکل * قوه وفعلست در آخر زمان

* بس بتشو رنیجه بسی و بسا *

بس * باء موحده نك فتحی وسین ایله یتشور معناسنه كه عربیده كافی دیرلر شیخ سعدی بیت جو یكبار كفتی مكو باز بس * كه چو حلوا یكبار خوردند بس همدخی نیچه كه عربیده كیف معناسنه و بسیار كه عربیده كثیر معناسنه ده كلور * بسی * باء موحده نك فتحی وسینك بین الفتح والكسر اماله سی و یاء تحتیهٔ ساكنه ایله نیچه وچوق معناسنه كه عربیده كم خبریه كبی فردوسی بیت چه ناخوش بود دوستی باكسی * كه مایه ندارد زدانش بسی * بسا * باء موحده نك وسین ممدوده نك فتحلریله اوج معناسنده بس كبی محلنه كوره استعمال اولنور شاعر یعنی نیچه بیت زهر بیرون پسندی درونش همچنان باشد * بسا حلوای صابونی كه زهرش درمیان باشد * همدخی مملكت فارسده برشهره بسا دیرلر

* دوشكون اولان عاشقه افتاده دی *

افتاده * قرق بشنجی قطعه نك بیت ثامنده كلان افتادن لفظندن اسم مفعولدر بو یله اولنجه لغتده مطلق دوشكون معناسنه در لكن عاشق مزبوره اعلام غالبه دن اولشدر خواجه حافظ بیت الا یا ایها الساقی ادر كاسا وناولها * كه عشق آسان نمود اول ولی افتاده مشكلها

* داخی كوكل قاپوجیدر دل با *

دل با * وصف تركیبدر چونكه دل كوكل دیو اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده كلور ربا قرقنجی قطعه نك بیت ثالثنده كلان ربودن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر زیرا مستقبلا نی رباید وربابنده كلور ابو المعانی بیت چه باشد كر نماند دردلم اندیشهٔ دیكر * بلای عشق اوارزد بدنیا دل بادارم

* دخت قز بكجیه پروالك دی *

دخت * دالك ضمی وخاء معجمه نك سكونی وتاء فوقیه ایله دختر لفظندن مختصردر قز معناسنه كه عربیده بنت دیرلر افضل الدین كاشی بیت آبی كه بروز كار بندد كیمخت * تو كه پشترش نام نهی كاهی دخت پروالك * پاء فارسیه نك فتحی ورانك سكونی وواو ممدوده نك فتحی وكاف فارسیه ایله بكجی معناسنه كه عربیده حارس دیرلر ابو المعانی بیت برای دفع رقیبان از سر كویت نكه بكردد رت ناسحر شود پروالك

* خادم اغادر دخی خواجه سرا *

خواجه سرا * خادم كه سلاطین و وزرا وكبار سرایلرنده خدمت حرمه ومحافظه یه مؤكل اوله لكن سلاطین آل عثمان ابدهم الله تعالی الی آخر الزمان

حضراتی حرم همایون خدمتنده اولان مجبوب زنجیلره خادم اغا دیو تعبیر ایتدكلرندن ناظم نحریر دخی الناس علی سلوك ملوكهم مضمونی اجرا ایدوب خادم اغادیو تفسیر ایلدی فلله دره هاتفی بیت زخواجه سرایان كروه دكر * بهر یك ازایشان شكوه دكر * اصلی تركیب اضافی اوله رق هاء رسمیه اوزره همزه نك یاخود یاء تحتیه نك كسریله خواجهٔ سرا ایدی عظما واكابر خانه سنك اولوسی واستادی وخداوندی معناسنه بعده بو معنای عامدن معنای مذكوره نقل اولنجه علامت نقل همزه و یا حذف اولنوب فقط هاء رسمیه ایله خواجه سرا قالدی خواجه استاد دیو قطعهٔ ثامنه نك بیت ثامنده كلور * سرا * سینك وراء ممدوده نك فتحلریله مطلق او وخانه معناسنه ایدی بیوك اولسون بیوك اولماسون صكره مرور ایام وكرور اعوام ایله عظما واكابر خانه لرنده غالب اولدی بونده یاء تحتیه ایله سرای دخی جائزدر

* زنكین اولان شخصه توانكر دینور *

توانكر * نونك سكونیله اسم فاعلدر یعنی غنی چونكه توان تاء فوقیه نك ضمی وواو ممدوده نك فتحی ونون ایله توانستن لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدردر قوت وقدرت معناسنه غنا دخی نوعا قوت وقدرتدر كر * ادات اسم فاعلدر علی ماسبق فی الادوات المركبة

* بهره نصیب اولدی دیلنجی كدا *

بهره * باء موحده نك فتحی وهانك سكونی ورانك فتحی وهاء رسمیه ایله یعنی نصیب وحصه واجرت لكن روزی لفظندن اعمدر چونكه روزی رزقه مخصوصدر شاعر بیت آنكه خط آفرید وروزی سخت * بافضلیت همیدهد بابخت * كدا * كاف فارسیه ایله یعنی سائل وفقیر ابو المعانی هزل كونه بیت كیرعریان مانده است دركوی تودر یوزه كر * بردر كون بزرك وفر بهست كسته كدا * آخرنده یاء تحتیه ایله كدای دخی جائزدر بعضیلر وصف تركیبدر او كلیجی معناسنه كانه سائل قپو قپو كزوب سؤال ایتدیكیچون كدا ایله موسوم اولدی دیدیلر چونكه كد كاف عربیه ایله یعنی خانه آ آیدن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر بو یله اولنجه كاف كدا عربیه اولنور لكن شعوری مرحوم كاف فارسیه ده ایراد ایلدی فافهم

* خانهٔ درویش فقیرك اوی *

خانهٔ درویش * هاء رسمیه اوزرنده همزه نك یاخود یاء تحتیه نك علی الوجهین

کسریله ترکیب اضافیدر فقیرك اوی معناسنه زیرا خانه هاء رسمیه ایله او
معناسنه که عربیده بیت دیرلر وشعره دخی خانه دیرلر بیت دیدکلری کبی
وشطرنج ونردجدوللرینه دخی هم خانه وهم بیت دیرلر فرهنك شعوریده
مسطوردر که خانه آدمی منزلیدر چونکه خان هاء رسمیه سز مطلق او
معناسنه ایدی بعده عامدن خاصه نقل اولنجه علامت نقل هاء رسمیه زیاده
قلندی بو علامت نقل اولان هاء رسمیه مرکبات منقوله ده شایعه درامامفردات
منقوله ده آز بولنور * درویش * یعنی فقیر ومحتاج اصلنده وصف ترکیبیدر
قپویه دوشیجی معناسنه چونکه در قپو دیو قرق التنجی قطعه نك بیت
رابعنده کلور و یش واو ممدوده نك کسری وشین معجمه ایله افتراش که دوشمك
معناسنه اولان ویشیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر

*اسکی حصیرانده کهن بوریا *

کهن * کافك ضمی وهانك فتحی ونون ایله اسکی که عربیده عتیق معناسنه
بونده کافك فتحی وهانك ضمی دخی جائزدر حاصلی سخن لفظی کبی بونده
ایکی لغت واردر بهرحال کاف ایله هامیاننده لفظا وخطا او یوقدر
نوعی خوشانی بیت کهن شد قصهٔ فرهاد وشرین * چو عیش رفته
وتقویم پارین * بوریا * باء موحدهٔ ممدوده نك ضمی ورانك سکونی وباء تحتیهٔ
ممدوده نك فتحی ایله یعنی حصر وحصیر ایندکلری ساز ابوطالب کلیم بیت
دردمندی های من برهیچکس پوشیده نیست * مینماید از تنم مانند نقش
بوریا * نکته ناظم تحریرك بو مصراعده انده لفظنی اخلام واتیان ایتمسی
ماقبلنده کی مصراعه من حیث المعنی دخی مرتبط اولسون ایچون زیرا
سائر لغت ترجمه ایدن اصحاب منظومات کبی ساده لغت بیاننه قصر
ایتمدی همان بو ایکی مصراعك مضمونی فقیر اونده بولنان اسکی حصیر
اولدی فلله دره کانه محکمه ده بولنان دکنك ایله عین مثلنه نظیر ایلدی

*آشیجی به آش پزدی یمك خوردنی *

آشپز * یعنی طباخ میرنظمی مثنوی بدکان آشپز یکی نوجوان
همبرفت آشی خورد ناکهان * بدید آمد آنجا کدای فضول * کرفته
کشکول وکرده دخول * اصلنده وصف ترکیبیدر چونکه آش همزه نك مدی
وشین معجمه ایله هر برطعام مطبوخه شامل اسم جنسدر پز باء فارسیه نك
ضمی ایله پختن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر نکم اسم مفعولی

قرق دردنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور مستقبلانی پزد و پزنده کلور
بونده قیاس اولان پاء فارسیه نك ضمیدر لکن مستقبلاتنده علی الشذوذ
مفتوح اولدی فاحفظ * خوردنی آخرنده کی یاء تحتیهٔ نسبیه ایله یمکه
حاضرلنمش طعام که ترکیده اکابمك دیرلر حتی بو عصرده اسلامبول
اهالیسی طعام حاضرلنوب اولنجه یمکی کتورلك دیو خطاب وامر ایدرلر
طعامی کتور دیرآ ربولنور ناظم تحریر دخی لسان عصر اوزره یمك دیو
تفسیر ایلدی فلله دره میرنظمی بیت برآورد خوردنی در پیش مهمان
بطبع خرم وباروی خندان * فاما که یاء تحتیهٔ نسبیه سز خاء معجمهٔ ممدوده نك
ضمی ورانك سکونیله خوردن لفظی مصدردر یمك که اکل معناسنه در
تکلم ماضیٔ متکلم وحده سی اون دردنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور
بو تقدیرجه ترکیده یمك هم اسم طعام وهم مصدر در

*سیرطوق آج کرسنه وناشتا *

سیر * سین ممدوده نك بین الفتح والکسر اماله سی ورا ایله طوق که عربیده
شبعان دیرلر ومجازا قانمش که عربیده ریان معناسنده کلور نکم باآب
کشت سیرست دیرلر صوایله اکین قانمیجدر معناسنه چغتایده توی دیرلر
فاما که اماله سز کسرهٔ صریحه ایله سیر صرمساق دیو یکرمی التنجی
قطعه نك بیت ثانیسنده کلور بو ایکی معنایه ترتیب اوزره ابو المعانی بیت
کرنباشی درجهان باشیر وشکر خورده سیر * رو قناعت کن بکنجی
باپیاز ونان وسیر کرسنه * کاف فارسیه نك ضمی ورانك کسری وسینك
سکونی ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله آج عربیده جایع دیرلر سکون راو کسر
سین ایله ده صحیح لغتدر بنه بو معناده حتی آج کوزلو یه کرسنه چشم وکدا
چشم دیرلر * ناشتا * نون ممدوده نك فتحی وشین معجمه نك سکونی وتاء
فوقیهٔ ممدوده نك فتحیله هنوز نسنه تناول ایتمش که آج قرننه دیرلر
حاصلی بنده آج دیمکدر کال اسماعیل بیت محروم آن کرسنه که
برخوان پادشاه * عمری نشسته باشد وکوبند ناشتا

* یك ابو حلوا ایمش افروشنده هم *

افروشه * همزه نك فتحی وفانك سکونی وراء ممدوده نك ضمی وشین معجمه نك
فتحی وهاء رسمیه ایله زیاده لطیف حلوا شاعر بیت بنازك مشرمان دیکر
نباشد درجهان توشه * خوشا پالودهٔ سکر خوشا حلوای افروشه * بونده

همزه نك مدى وفانك سكونيله آفروشه وهمزه نك حذفى وفانك ضميله فروشه
دخى جائزدر بوتقديرجه ممدوده دن مقصوره مقصوره دن محذوفه تخفيف
اولنمشدر فرهنك شعوريده مسطوردر كه صنعتى روغن ساده يى قيناديوب
اوزرينه اينجه الكمش اونى دوكوب آهسته آهسته قرشدره تا كه دانه دانه اولنجه
اوزرينه شكر ياخود عسل مصفى دوكوب قرشدره بى نظير سريع الهضم لطيف
حلوا اولور

شله لپا نفشره در بقلوا

شله* شين معجمه نك ضمى ولامك تشديدى وتخفيفى وهاء رسميه ايله اسفاناخ
امثالى سبزه ايله مخلوط زربيه اولنور برمابنجه پلاودركه اكا زكيده لپا ديرلر
شاعر بيت درميان پلاوهاى شله خوب* زم دستست چون شاهد بازار
تنبيه بومعنالرده شله لغتلرده وفرهنكلرده ضميله ضبط اولنمشدر فاما كه
ناظم نحرير فتحيله تصحيح ادعا ايدر فالعهدة عليه نكته لفظ لپادن اسلامبول
واطرافى لامى وباء فارسيه يى تفخيم ايدرلر برزم سمتلرده اولان مملكتلرده ترقيق
ايدرلر فقير عقل قصيرمجه شويله فرقى مناسب كوررمكه پادن صكره تفخيم
صورتنده الف يازيله ترقيق صورتنده هاء رسميه يازيله همان بو اجلدن
ناظم نحرير اسلامبول روشنده كوچوب باء فارسيه دن صكره الف يازدى
بويله اولنجه مرامى اوزره تفخيم ايله اوقمق انسب واقيدر بوندن صكره
فقط لامك تشديديله شله اوچ معنايه دخى كلور اول بمعنى فرج كه كس
معناسنه ثانى بمعنى موضع خس وخاشاك يعنى مزبله ثالث لته يعنى زنانك
حيض وقتلرنده استعمال ايلدكلرى بز پاره لرى فاماشين معجمه مفتوحه اولنجه
لامك تخفيفيله بمعنى قصاص وقودلامك تشديديله اوچ معنايه در اول بمعنى
صنم ثانى بت پرست ثالث بمعنى عدل يعنى بولك دنكى* تفشره* تاء فوقيه نك
فتحى وفانك سكونى وشين معجمه نك وراءنك فتحلرى وهاء رسميه ايله اطعمه دن
بقلوا معناسنه مير نظمى بيت خوان كوناكون كشيده يكسره* شكرى
پالوده حلوا تفشره* كورديكمز محللرده بقلوا لفظنده واودن صكره الف
يازلمشدر هاء رسميه يازلمامش احتمالكه ايكيچون ناظم نحرير الف قافيه سنده
ايراد ايلدى همدخى محلنه كوره اعتبار اولنسه ده بعيد دكلدر فافهم

دكلر ايسك نصح ايدرم بن سكا

بومصراعك كانه شاهدى مرحومك يازردم انده بربيت همايون
قولنك مضمونى ساده تفسير در مفسرى بومصراع

كرشنوى پند كنم من ترا

كر* ادات شرطدر كما سبق فى الادوات المركبة* شنوى* مضارع مفرد
مخاطبدر شنكم امر حاضرى قطعه اولينك بيت سادسنده كچدى فارجع
الى شرحه پند نصيحت ديو اون بدنجى قطعه نك بيت سادسنده كلور كنم
يكرمى بدنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلان كردن لفظندن فعل مضارع
متكلم وحده در زيرا مستقبلاتى على الشذوذ كافك ضمى ونونك فتحى ودال
ايله كندوكنده كلورمن* بن* ديو بوقطعه نك بيت اولنده كچدى* ترا*
سكا ديو بيت مذكورده كچدى

مفتعلن مفتعلن فاعلن

يعنى بوقطعه بحر سريعدندر چونكه بحر سريع بحسب الدائره مسدسدركه
مفتعلن مفتعلن فاعلات مرتين لكن اصلى مستفعلن مستفعلن مفعولات
مرتين ايدى طى جميع اجزاسنده بحسب الاستعمال واجب ولازم اولمغله ارباب
عروض فرس دائره ده دخى هر برجزؤنى مزاحف اعتبار ايلديلر بوندن صكره
عروض وضربده طبك عروض ايله ياوقفى ياخود كشفنى استعمال ايلديلر بويله
اولنجه بوقطعه نك عروض وضربنك جميعسى مطوى ومكشوفدر الا
بيت خامسك عروضى مطويه وموقوفه در النادر كالمعدوم اولمغله ناظم نحرير
بوتفاعيل مصراعنى مكشوفه كوردى تنبيه طى مستفعلن مفعولات دن
دردنجى ساكنى حذفدر اول مستعلن ثانى مفعلات قالدقده اول مفتعلن
ثانى فاعلات يه نقل اولنوب مطوى تسميه اولنور كشف مفعولات دن تايى
اسقاط ايدوب مفعولا قالدقده مفعولن وزننه نقل اولوب مكشوف تسميه
اولنور وقف مفعولات آخرنده كى تايى اسكان ايدوب موقوف تسميه اولنور

اهل معارفله كورش دائما

اهل* بمعنى صاحب* معارف* جمع معرفت علم ايله معرفتك فرقى
وتفصيلى ديباجه نك يكرمنجى بيتى شرحنده كچدى* دائم* معروف
بومقامده اهل معارفدن مراد ناظم نحريرادبادن اولمغله علوم ادبيه
صاحبلرى اوله ياخود اهل الله اوله ياخود هر برمعرفت صاحبلرى اوله

اين قطعهٔ بانكته زبا چون كل شاداب

اين* بو ديو قطعهٔ ثالثه نك بيت رابعنده كچدى* قطعه* وهمزه سى قطعهٔ
اولى عنوانى شرحنده كچدى* با* بمعنى صاحب كما سبق فى الادوات البسيطة
نكته نونك ضمى وكافك سكونى وتاء فوقيه نك فتحى وهاء رسميه ايله بمعنى نقطه

وبمعنی نشانه که برق وامثالیله بربوزنی بلمکه دیرلر عربیده وجه ودلیل
معناسنه که جمعی نکات کلور فارسیده وعربیده دقیق ورمز لطیف معناسنه
دخی استعمال اولنور نتکیم بو مقامده مراد بودر * ز * بمعنی من یعنی دن کما سبق
فی الادوات البسیطة یا حروف تهجیدن وحروف معانیدن وحروف مبانیدن
بر نك اسمیدر لکن بو مقامده مراد حروف مبانیدن اولاندر علی ماسبق
فی شرح عنوان القطعة الاولی * چون * کبی دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت ثالثنده
کچدی * کل * کاف فارسیه نك ضمی ولام ایله معروف عربیده ورد معناسنه
فاما که عجمده هرچیچکه کل دیرلر کرك اغاجده وکرك یرده بتسون لکن
اکر قرینه دن مجرد مطلق کل ذکر اولنسه معروف ورد مراد اولنور شیخ
سعدی بیت بچه کار آیدت ز کل طبقی * ز کلستان من ببر ورقی * واکر قرینه یه
مقارن اولورسه مقتضای قرینه اولان شکوفه مراد اولور مثلا کل نسترین
وکل خیری وکل لیمون وکل بادم وکل شفتالو دیرلر وعلی هذا القیاس شاعر
بیت کل زنبق ولیکن ناشکفته * میان یاسمین ولاله خفته * استعاره طریقیله
شرارهٔ آتشه وچراغده کل دیرلر * شاداب * تروتازه دیو بو قطعه نك بیت
ثالثنده کلور حاصل معنی تروتازه کل کبی حرف بادن نکته صاحبی بو قطعه
یاخود قطعه در یعنی بو قطعه ده سراپا مذکور اولان جناس وطباق ومراعات
نظیر امثالی صنعتلرایله کلمه وصو یه متعلق ومشابه معنیدار ونکته دان اولان
اشیانك اسامیلریدر مثلا بو مصراع آتیده تشنه ایله سیرابده طباق واردر
وقس علیه

* تشنه صوصامش اولاندر دخی سیراب *

تشنه * تاء مثناة فوقیه نك فتحی وشین معجمه نك سکونی ونونك فتحی وهاء
رسمیه ایله بمعنی عطشان ابو تراب بیت ماخشك لبان تشنهٔ دیدار شرابیم
چون کاسهٔ کست تهی خانه خرابیم * استعاره طریقیله آرزومند معناسنده ده
استعمال اولنور * سیراب * سینك بین الفتح والکسر اماله سی ایله بمعنی ریان
آدمی اولسون غیریسی اولسون ابو المعانی بیت سیراب شاخ هر درخت بنمود
برك وبر بس * از بهر توحید خدا ایستاده است در بوستان * معنای
ترکیبیسی صوطوقی دیمکدر چونکه سیر طوق دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت
عاشرنده کچدی آب صو دیو بو قطعه نك بیت خامسنده کلور

* فرکند سیلك یاردیغی بر سیل صویی سیلاب *

فرکند * فانك وکافك فتحلری ورانك ونونك سکونلری ودال ایله سیلك زور ایله

یاردیغی

یاردیغی بر که جا بجا صو دخی طورمش اوله فرغر وفرکن وفرکنی دخی دیرلر
بعض فرهنکلرده هنوز قازلمش خرق دیو مرویدر شمس فخری در صفت اسب
بیت وقت سیرش چه سیخ وجه دریا * پیش کامش چه کوه وچه فرکند * کذا
فی فرهنك جهانکیری اما تحفة الاحباده مطلقا رهکذر آب دیو مذکور
همدخی طول مدت ایله چوریوب دوکلمش نسنه یه فرکند دیرلر * سیلاب
سینك کسریله مرکبدر سیل صویی معناسنه ابو المعانی بیت سیلاب اشك دیده
ام طوفان راه دل شده * کشته خراب از دردوغم آخر چو این شهر وجود
چونکه سیل سینك فتحی ویاء تحتیه نك سکونی ولام ایله فارسی ایله عربی میانده
مشترکدر انجق فرق شوقدر وارکه کاهی اعجام سینی مکسور اوقورلر
خصوصا اخرینه اب لاحق اولنجه دائما مکسور ایدرلر آب صو دیو آنفا کچدی

* شیره دی اوزم صو یندهم بکمزه دوشاب *

شیره * شین معجمهٔ ممدوده نك کسری ورانك فتحی وهاء رسمیه ایله اوزم صویی که
تازه صقلمش اوله ترکستانده چارکوشه سفره یه شیره دیرلر * دوشاب دال ممدوده نك
ضمی وشین معجمهٔ ممدوده نك فتحی وباء موحده ایله مطلق بکمز معناسنه
عربیده دبس دیرلر میر نظمی بیت بر ندان چو زاهد ز یك جای زاده در اصلش
یکی بود دوشاب وباده * فائده عربیده دبس اولا خرما ایچون موضوع
ایدی صکره کیدرك اوزم بکمزینده ده اطلاق اولندی بعده
اوزم خرمایه غلبه ایدوب اسمن وهم استعمالن اخذ ایلدی

* بال شهد دینور شربته شهدابه وشهداب *

شهد * شین معجمه نك فتحی وهانك سکونی ودال ایله بال معناسنه حتی مومی
آیرلدقدنصکره شهد فائق دیرلر عسل مصفی معناسنه مثلا شیخ سعدی
کلستان دیباجه سنده عصارهٔ تاکی بتربیتش شهد فائق
کشته بوردی * شهداب * بال شربتی معناسنه چونکه معنای
ترکیبیسی بال صویی دیمکدر * شهدابه * آخرنده هاء رسمیهٔ نسبیه ایله مثله

* کلزار وکلستان کلی چوق یردخی کلشن *

کلزار * لامك سکونیله کلی چوق یر وکل محلی هم دخی موسیقیدن بر مقام
یاخود بر لحن آدیدر شاعر ایکی معنایه بیت خروشان بلبلان در صحن کلزار
بوقت صبحدم بر لحن کلزار * کلستان * لامك کسری یاخود سکونیله بودخی
کلی چوق یر وکل مکانی شاعر بیت بهار آمد دل از آلام رستت * کلستان

شدجهان هنکام عیشست * کلشن * لامك سکونیله بمعنی کلستان ابو المعانی
بیت با آفتاب قدح شعله زار کن * ساقی بشوق عارض جانان ضیا کند کلشن
لکن بو بیتده کلشن مجازا عشرتکاه معناسنده اولسه دمجازْ بو لفظلرك هر بری
مرکبدر چونکه کل بیانی بو قطعه نك عنوانی شرحنده کچدی
زار وستان هر برلری ادات اسم مکاندر علی ماسبق فی الادوات المرکبة
شن * شین معجمه نك فتحی ونون ایله بمعنی نازو جلوه چونکه کلك شکوفه لر میاننده
لطافت وملاحتی حسبیله محلنه ومکاننه کلشن دیو تسمیه اولندی فاحفظ

* دی چاره مرغ وتر وتازه ایسه شاداب *

مرغ * میمك فتحی ورانك سکونی وغین معجمه ایله چاره که آنده قوشلر اولور همدخی
جای فرحفزا معناسینه وبر نوع سبزه که قوشلرك مأکلی معناسنه ده کلور
فاما که میمك ضمیله مرغ قوش دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت سادسنده کلور
شاداب دال ممدوده نك فتحیله بمعنی تر وتازه حکیم فردوسی بیت تو کفتی همه دشت
سهراب بود * بسان یکی سرو شاداب بود * همدخی صوا و که آبدار معناسنه
واعلام رجالدن دخی اولور معنای ترکیبی فرحناك صودیمکدر زیرا شاد
شین معجمه ممدوده نك فتحی ودال ایله بمعنی مسرور وفرحناك آب صودیو
بو قطعه ده برقاج کره مذ کوردر * تر وتازه * دخی فارسیدر لکن انشالرده شیوعیله
بو مقامده تفسیر قلندی تر یاش دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اولنده کلور تازه
معروفدر محبوبده ومیوه ده وغیریده مستعملدر ابو المعانی بیت * خیال
تازه آن روی تازه در دلم تازه * شود بافکر وصل آن پری رو در دو غم تازه

* شهوار دینور پادشهه لایق اولانه *

شهوار * هانك سکونیله مرکبدر پادشهه لایق معناسنه چونکه شه پادشاه
معناسنه اولان شاه لفظندن مخففدر وار ادات لیاقتدر علی ماسبق
فی الادوات المرکبة زراتشت بهرام بیت در آنجا تختها بنهاده بسیار * بران
برجا بهای خوب وشهوار * پادشه دخی فارسیدر لکن ترکیده شیوعی حسبیله
ترجمه دن جزؤ قلندی تتمه شاه شین معجمه ممدوده نك فتحی واظهار ها ایله
یدی معنایه در اول اصل وصاحب معناسنه در حتی پادشاهلر عریق واصیل
وصاحب مملکت اولدقلری حسبیله شاه تسمیه اولندیلر حکیم فردوسی بیت
اکر شاه را شاه بودی پدر * بسر بر نهادی مرا تاج سر * ثانی هر نسنه که حسن
وعظمتده امثالنه فائق واقراندن بهتر وبزرکتر اوله اکا شاه دیرلر

مثلا

مثلا بینك اعلاسنه شاه بیت وایو آتلو یه شهسوار وقوشلرك جمله سندن
بیوك برقوش واراکا شاهرخ دیرلر ثالث شطرنج قطعه لرندن برقطعه
رابع بمعنی فراخ وکشاده نتکم شاهراه ایشلك یول دیو اللی برنجی قطعه نك
بیت سادسنده کلور خامس بمعنی داماد سادس هندده مشهور بر نوع جامه در
سابع هندده برحانور اسمیدر بو یدی معناده الفك تخفیفیله شه دخی جائزدر علی
ما سبق فی قواعد المقدمة * پادشاه * باء فارسیه ممدوده ایله مرکبدر پاد ایله
شاهدن چونکه پاد پاسبان وپاینده وتخت معنالرینه اولمغله مناسبت ظاهره در
بونده شه کبی الفك تخفیفیله پادشه دخی جائزدر بلکه الفك اسقاسی وهانك
القاسیله پادشا دخی جائزدر شاعر بیت که من تا ترا دیدم ای جان من * نیم پادشا
بردل خویشتن * لذتلو صو خوشاب ایو انجو در خوشاب *

خوشاب * شین معجمه ممدوده نك فتحیله لذتلو صو معناسنه همدخی لؤلؤ ویاقوت
ولعل وبونلرك امثالی نسنه لره صفت واقع اولور مثلا در خوشاب دیرلر ایو
انجو دیمك اولور حکیم اسدی بیت نه هر آهوان را بوی مشك ناب * نه از هر
صدف در خیز وخوشاب * اصلی ترکیب توصیفی اوله رق آب خوش ایدی خوب
صو معناسنه بعد التقدیم سیاه چشم کبی وصف ترکیبی قلنوب لذتلو صو وخوب
صولو معناسنه اولدی چونکه خوش خاء معجمه ممدوده نك ضمی وشین معجمه
ایله بمعنی خوب که کوزل نامبر خسرو بیت تو چه بکی زنکی ناخوب پیر * دختر
کان تو همه خوب وشاب * آب صودیو بو قطعه ده برقاچ کره مذکوردر بو
معنای ترکیبی معنای اولك عینی ومعنای ثانینك مناسبیدر * در * دالك ضمی
ورانك تخفیفی وتشدیدیله فارسیده اینجو معناسنه شایعدر لکن عربیده تشدید
لازمدر نتکه بو مقامده است ترجمه سی اولان دالك کسریله در اوقنسه دخی
الویرر بو تقدیرجه ابهام خطیدن وملاحتدن خالی اولماز فافهم

* جوی ایرمغه دی آب روان یعنی آقرصو *

جوی * جیم ممدوده نك ضمی ویاء تحتیه ایله ایرمق که عربیده نهر چغتایده سای
دیرلر همدخی جوی ایسنه دیو اللی برنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور آب
روان اسم بمعنی آقرصو که عربیده ماء جاری دیرلر چونکه آب صودیو قرقنجی
قطعه نك بیت اولنده کلور * روان * رانك وواو ممدوده نك فتحلری ونون ایله
رفتن لفظندن اسم فاعل یاخود صفت مشبهه در کیدیجی دیمکدر لکن
استعمالده صالندرق کیدیجی معناسنه شایعدر صوده دخی صالنوب کته

اولمغله آب روان دیدیلرهم دخی جائز و روامعناسنه ورایج معناسنه وهیان معناسنه ده کلور بونلردن بشقه روان جان دیو اونوزسکزنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلور

تیره بولا نقدردخی حوضك دی پایاب

تیره *تاء مثنات فوقیه ممدوده نك کسری ورانك فتحی وهاء رسمیه ایله بولانق معناسنه شاعر بیت روشن بدیده ام نشود وی این جهان *کین چشم تیرکی بتواند نظر نکند *دخی ذاتنده قاره نسنه یه وصکره دن متغیراولوب قاره ران نسنه یه وقاره کوکیجه یه و یاغ چقاردقاری آغج که عربیده شفتین دیرلر بوجمله یه تیره دیرلر فاما که هاء رسمیه سزاوتوزدرت معنایه کلورتکم تفصیلی یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثانیسی شرحنده کلور *پایاب *باء فارسیه و یاء تحتیه ممدوده نك فتحلری و باء موحده ایله مرکبدر بمعنی قعر الحوض چونکه پای بمعنی ایق دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کلورآب صومعناسنه در بومناسبت ایله پیکار ایاغنه ومطلق صونهایتنه ودینه ایاق ایرشن صویه دخی پایاب دیرلر بونلردن بشقه پایاب طاقت وقدرت معناسنه و پاینده وثابت معناسنه ونهایت وغایت معناسنده کلور

سرکشته باشی دونمشه دی دونمکه کشتن

سرکشته *رانك سکونی ایله ترکیب اضافیدر اصلی کشته سرایدی تقدیم وتأخیرانجق کلاب کبی لفظده تخفیف مفیددر بهرحال باشی دونمش معناسنه سرکردان کبی خواجه حافظ بیت رهبری جو که دراین بادیه هرسوی رهست مرد سرکشته چه داند که کجا باید رفت *چونکه سرباش دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت اولنده کلور *کشته *کاف فارسیه نك فتحی وشین معجمه نك سکونیله کشتن لفظندن اسم مفعولدر دونمش معناسنه ز یراکشتن مصدردر دوران معناسنه همدخی صیرورت وانقلاب معناسنده کلور شدکبی لکن کینونت معناسنه اولماز

دربادة صوبك دونمسی چورندیسی کرداب

کرداب *کاف فارسیه نك کسری ورانك سکونی ودال ممدوده ایله اصلنده ترکیب وصفی قبیلندن آب کردایدی مدور ودکرمی صومعناسنه بعدالتقدیم والتأخیرسیاه چشم کبی وصف ترکیبی قلنوب دکرملوصومعناسنه اولدی بعده معنای مذکورده غالب اولدیکه عربیده درددوردیرلر مرنظمی بیت چوکشتی اندرافتاده بکرداب *مپرس زان بعدازین راهیج آسیاب *چونکه کرد دکرمی دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت ثامنده کلورآب صوکا مرآنفا

آتشده اوجوان که کزرآدی سمندر

سمندر *سینك ومیمك فتحلری ونونك سکونی ودالك فتحی ورا ایله آتشده کزر برحیواندرشویله روایت اولنورکه مز بور جانور قیون قدر اولور دلونی الوان اولورکه بیاض وزمرد وسرخ ویشل وبنفشی تو بی اکبر وب دستمال ایدرلر کیرلندکده آتشه براغوب چرکی یانوب پاك ولطیف جدید کبی اولورلامع بیت آتشم زخم جکرسوز نعام اولسه نوله *دل آتشکده مه دوشسه سمندر کل اولور بعض روایتده سمندرقوقنس قوشیدرکه مز بور قوشك بیك سنه عمری اولور آخره ایردکده اودون جمع ایدوب نفسندن آتش پیدا اولوب اودونی یاقر کندی بنازدخی یانر کل اولورصکره مرورایامله کلندن یاوروسی حاصل اولورآتش یاقدوغنه مولا ناجامینك شو بیتی شاهددر بیت شوسمندر چوفروزد آتش باش با آتش اوخرم وخوش *بعض روایتده کلرقدز برجانوردرهرساعت برلون ایله متلون اولورهمدخی هندستانده بر ولایته سمندردیرلرکه انده بی نظیرعود اولور بوایکی معناده بین الذال والراء واو ایله سمندور و بوایکی لفظده را بدلنه لام ایله سمندل وسمندول دخی دیرلر بو یله اولنجه بونده درت لغت واردرتکم قوقنس لفظنده درت لغت اولدیغی کبی ققنس وقوقنس وققنوس وقوقنوس دیرلر

صوقوشندن قازه بط اورد که مرغاب

بط *باء موحده نك فتحیله قاز معناسنه اصلنده عربیدر طانك تشدیدیله لکن فارسیده تخفیفیله دخی شایعدر شاعر بیت درشکم باز که چندین خطست تذکره جان تذرو و بطست *قاز دخی فارسیدر ترکیده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی اما فرهنك شعوریده بط ایله قازی شویله فرق ایدرکه اهلیسنه قاز وغاز دیرلر دشتی سنه بط دیرلر لطیفی بیت بازسفید آفت طاوس وقاز *چرخ وکز و بسته شود چشم باز *لکن ترکیده علی الاطلاق اهلیسنه ودشتیسنه قاز دیرلر مرغاب *ترکیب اضافیدر مطلق صوقوشی معناسنه شو قدرکه غینك کسره سی فتحه یه وهمزه مده یه تبدیل اولنوب اوردك معناسنه منقول اولدی بونده یاء نسبته ایله مرغابی دخی دیرلر هاتفی بیت مباور باین صید که تر کاز *بمرغابیا نم مینداز باز *چونکه مرغ قوش دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت سادسنده کلور آب صوکا مرآنفا

ماهی بالغك آدی شناور دخی یوز کج

ماهی *میم ممدوده نك فتحی وهاء ممدوده نك کسریله عربیده سمك

معناسنه هر نوعنه شامل اسم جنسدر شیخ عطار بیت آنکه با مرغ هوا ماهی دهد * بندکانرا دولت وشاهی دهد * شناور * شین معجمه نك کسری ونون ممدوده نك وواوك فتحلری ورا ایله یوزکچ که عربیده سابح دیرلر خواجه سلمان بیت بحر محیط همتش موج زده حباب وش قبهٔ نیلی فلك کردد در وشناوری * واو بدلنه باء موحده ایله شنابر دخی بو معنایه در

* غونه صویه طالمق صولرك طلقه‌سی خیزاب *

غونه * غین معجمه ممدوده نك ضمی وتاء مثنات فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله صویه طالمق که عربیده غوص دیرلر طا ایله غوطه دخی جائزدر بو ایکی لفظده غین معجمه نك فتحی وواوك سکونی دخی جائزدر ابو المعانی بیت در بحر غمش غونه خورد این دل محزون * باشد که خدا ساحل مقصود نماید * خیزاب اصلنده وصف ترکیبی اوله رق آب خیز ایدی قالقجی صو معناسنه چونکه آب صو کامر خیز وصف ترکیبی اوله رق یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور بعده طلقه معناسنه نقل اولنجه علامت نقل وتخفیف ایچون تقدیم وتأخیر وزای معجمه‌یی مفتوحه وهمزهٔ آبی حرف مد قلدیلر

* دارشکنه معناسی سلیمانی دیمکدر *

دارشکنه * دال ممدوده نك فتحی ورانك کسری وشین معجمه نك کسری وکافك ونونك فتحلری وهاء رسمیه ایله زهر انواعندن سلیمانی دیدکلری نسنه‌در لغت نادره اولمغله فرهنك شعور بده مذکور دکلدر نتکم اواخر دیباجه‌ده وعد بیورمشیدی چونکه زمانمزده فرهنك لفظی غلبه ایله شعوری کتابنه علم کبی اولمشدر لکن تحفة المؤمنین ده دارشکنه سلیمانی دیو مذکوردر

* فرار وکریزنده جیوه ژیوه وسیماب *

کریزنده * کاف فارسیه‌نك وراء ممدوده نك کسرلریله اسم فاعلدر قاچیجی معناسنه عربیده فرار وفراره دیرلر مصدری قر فتحی قطعه نك بیت ثالثنده کلان کریختن یاخود کریزیدن لفظلریدر زیرا مستقبلاتی کریز وکریزنده کلور نتکم امر صیغه سی اوزره اسم مصدری یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت خامسنده کلور * جیوه * جیم ممدوده نك کسری وواوك فتحی وهاء رسمیه ایله ترکیده سندك وعربیده زیبق دیدکلریدر کذا فی فرهنك شعوری بو جیوه لفظی نقدن فارسی ایسه‌ده ترکیده شیوعی حسبیله ژیوه وسیماب لفظلرینه ترجمه قلنمشدر * ژیوه زای فارسیه ممدوده نك کسریله وزن ومعناده جیوه کبیدر

سیماب * ترکیب اضافیدر اصلی آب سیم ایدی کموش صویی معناسنه جیوه معناسنه نقل اولنجه علامت ایچون تقدیم وتأخیر وتخفیف ایچون میم مفتوحه وهمزه سی حرف مد قلندی بویله اولنجه بونده حکمانك زیبق ایله کبریتی مزج ایدنجه کش یاخود آلتون اولور دیدکلرینه اشارت واردر نکته فرار وفراره لفظلری ارباب کیمیا واصحاب اکسیر اصطلاحنده جیوه نك علمی اولوب وجیوه دخی فی نفس الامر فرار وذهاب ایله متصف اولمغله ناظم نحریر قاچیجی کریزنده بیورسه وزن ومعنایه خلل کلمز ایکن ایهام حسن ایچون فراره کریزنده دیو تعبیر بیوردی فلله دره مثنوی خذ الفرار والطلقا * وشبثا یشبه البرقا * فان احسنته سحقا * ملکت الغرب والشرقا * سؤال حکمانك بو قولی راستمیدر ووجود خارجیسی وارمیدر جواب راست وصوابدر نتکم علم کیمیایی حکمت طبیعیه فروعندن عد ایتدکلری کبی همدخی وجود خارجیسی واردر نتکم قارون ونیجه ارباب معارفدن منقول ومشاهد اولدیغی کبی سؤال علم اولوب وجود خارجیسی اولیدی علوم سائره کبی علی رؤس الازمان علماء کارکذاری وحکماء معرفت شعاری اولوردی جواب حق جل وعلی حضرتلری فقط کیمیایی دکل بلکه بحسب الظاهر شهرت وشیوعی خطرناك اولان علملرکه مثلا علم جفر وعلم حرف وعلم سیمیا کبی علومك اصحابنی کتم واخفایه موفق قلوب حتی اظهار سر کفردر بو اعتقاد ایتدیردی یعنی اجانب وبیکانه دیمکدر فلاجل ذلك ارباب لایکاد یوجد رجه سنه رسیده اولدیلر سؤال بو علم کیمیا نه جهتدن سر اولدی جواب علم کیمیا هر طرفیله سردکلدر بلکه نقدین یعنی شمس وقمر حسبیله سر اولدی والا که اطبا حذاق نیجه معاجن کیمویه ترتیب وطائفهٔ صاغه بی نهایه اجزاء کیمویه ترکیب واعمال ایلدکلری ظاهردر سؤال جد وسعیله نقدینه وصول ممکن اولملازمی جواب عزیزم امکاندن بشقه وجودی دخی محققدر لکن توفیق حقه محتاجدر سؤال مثلا عقرب وعلم الدین وعقاب وعبد یعنی کبریت وزرنیخ ونشادر وجیوه امتزاج ایدنجه شمس وقمر حاصل اولور دیدیلر مع هذا امزج اولنسه‌لر حاصل اولمه دکل مشابه دخی اولامز بو تقدیرجه کلاملری نیجه صواب اولور جواب عزیزم انسان کافهٔ حیوانه بلکه عامهٔ کائناته نسبتله نه کونه کامل الوجود ایسه نقدین دخی بین المعادن کامل العیاردر لکن شمس کامل حقیقی وقمر کامل اضافیدر

ایشته بو تقدیرجه انسانده درلو روح انسانی یه و روح حیوانی یه و جسده
محتاج ایسه تقدین دخی بو اوچك امثالنه محتاجدر لكن بونلرده روح انسانی
برینه فقط روح و روح حیوانی برینه نفس دیو تعبیر اولنور امدی عزیزم
حق تعالی حضرتلری نه کونه روح انسانی یه یسئلونك عن الروح قل الروح
من امر ربی نص قطعیله کتم واخفا ایلدیکی کبی بو روحی دخی برای حکمت
علیه مختوم ومکتوم ایلدی حکما انکیچون بو روحه کاهی روح الذهب دیو
وکاهی حجر مکرم دیو تسمیه وکاننده کیمیا کرانه مطلب اعلی ومقصد
اقصی ایلدیلر سئوال علماء صوفیه وحکماء اشراقیه روح انسانیده
بحسب الطاقة البشریة تحقیق ایدیلوب روح حیوانیله روح انسانی فرقنده عظیم
تکاپولر ایلدکلری کبی بونده دخی بر بیان وافی وفرق شافی وارمیدر جواب
ایشته بو مقامك حلی فصول ثلثه یه محتاجدر * فصل اول * جسد بیاننده که
بو بابده جسد هم نامه سبعه سیاره وامثالی نسنه لردن هر بریدر * فصل ثانی
نفس بیاننده که بو خصوصده نفس ملوحات تسعه وانواع کبریت واصناف
زرنیخ واشباهی نسنه لردن حاصل اولور * فصل ثالث * روح بیاننده که
بو ماده ده روح اشیاء سبعه نك برندن اولور ١ زیبق ٢ رصاص ٣ موی اطفال
٤ قشر بیضه ٥ دم یعنی قان ٦ مراره یعنی اود ٧ بول یعنی شاشی خلاصه
بو یدیدن هر بری بشقه بشقه اکسیر اولور بری برینه ضم واضافه یه محتاج
اولمز دیو شمس المعارفده نص وقطع ایلدی سئوال بو نفس وروحدن هر برینی
تحصیلی نه کونه اولور ونه طریق ایله وجود پذیر اولور جواب مشهور
بو طقوز امور که ١ حل ٢ عقد ٣ تصعید ٤ تکلیس ٥ تحلیل ٦ ترکیب ٧
ترطیب ٨ تنقیه ٩ طرح ایشته از جمله بو طقوز اموره موقوف ومحتاجدر
وبو طقوز امورك اعمال وترتیبی نیجه نیجه قرع وانبیق کبی آلاته وکونا کون طین
حکمت ونار حلقه کبی اسبابه محتاجدر وجمله سی دخی اسرار مکتومه دندر
از جمله بر ماده سهله سنی سکا بیان ایدهیم مثلا ترطیب دیو ملوحاتك وامثالنك
صوینی اخراج وامثالنه واجساده وارواحه اسقا واشرابه دیرلر ایشته بو مقوله
عمللرنه قدر دشوار الحصول وصعب الوصولدر فتأمل سئوال بو تفصیلاتك
اقتضاسی کیمیا وارایمش بو صورتده قلب حقایق لازم کلمزمی قلب حقایق
ایسه ذاتنده محال دکلمی جواب عزیزم قلب حقایق محال دیمك معناسی ممکن
واجب ولمز واجب ممکن اولمز دیمکدر بوخسه ممکن ممکن آخره منقلب

ومستحیل

ومستحیل اولور از جمله بسیط بسیط آخره منقلب اولور مثلا ما وهوا کبی ومرکب
مرکب آخره منقلب اولور مثلا مملحه یه ساقط اولان حیوان کبی ایشته
بو ایکی صورتده ماده لر باقیه در منقلب اولان فقط صورتلردر کاهیجه اولور که
ماده وصورت ایکیسی معا باقیلردر فاما که منقلب اولان بابو که کیف کیفه
اولور مثلا سود یوغورت وپینیر یاغ اولدوغی کبی وتحوذ الخ یاخود حال حاله
اولور مثلا صو بوز اولدوغی کبی فاما که ماده وصورتیله انقلاب مسئله سی
اعادة المعدومك جواز وعدم جوازینه متوطدر چونکه تجویز ایده نه کوره
جائز ایتمیه نه کوره جائز دکلدر امدی عزیزم بو تفصیل معلوم اولدیسه
اجساد سبعه مذکوره نك بر برینه انقلابی بسیطك بسیطه آخره انقلابی
قبیلندن دکلدر چونکه موالید ثلثك بر بدر انجق یابو که مرکبك مرکب آخره
فقط صورتیله انقلابی قبیلندن اوله ایشته بو صورتده اکر کیفله انقلاب ایدرسه
اصلنه رجوع ایتمز واکر حالله انقلاب ایدرسه بر سبب جزئیله اصلنه عودت
ایدر یاخود مضمحل اولور فافهم سئوال اجساد سبعه وامثالی بالمشاهده
بر برینه اضداد وقسیمات اولدوغنه فقط کیفله یاخود حالله انقلاب ایدردیمك
منافی دکلمی جواب جائز که اجساد سبعه وامثالی نوع واحددن اوله چونکه
معدن اذا خلی وطبعه شخص کامل وتام العیار اولمغه طالب ومرکز حقیقیسی
اولان کالنه وتمامنه راغب ایکن هر برینه اتصال موانع وانتفاء شرائطه
ملابسه سیله کمالی احرازایده میوب بر درجه سافله ده استقرار ایله کمی حدید
وکمی نحاس وکمی رصاص وکمی آنك حجر وامثالی اسملر ایله مسمی اولدیلر
امدی عزیزم کورمز میسن که اوزم اولا قورق ثانیا فریك ثالثا عنب رابعا
عصیر خامسا دبس سادسا اقط اولدیغی کبی زیرا اوزم اجتماع شرائط وارتفاع
موانع ایله احراز کمال ایدرسه اقط اولور واکر که ناقص اولورسه مقامنه کوره
بر اسمله مسمی اولور کما سبق سئوال ارضك هر بقعه سنك بر خاصه سی واردر
بو تقدیرجه هر بقعه سی بر معدن اقتضا ایتمه سی عقله امس ومشاهده یه اقرب
دکلمی جواب کورمز میسن که جاموس وجمل وبقر وغنم فصول وخواصله
بر برندن منفصل وممتاز انواع واضداد ایکن جمله سندن حاصل اولان سود نوع
واحد وسوددن حاصل اولان پینیر و یوغورت هر بری بر نوع واحد دیو
معدوددر حتی کامل العیار اولان سمن نوع واحددر تکم بونی مؤید اصحاب
اکسیر وارباب کیمیا طهر الفضة الجذماء ثم کلها حلال دیو طالبلرینه امر

وترغيب ايتديلرينكم بو مضمون شمس المعارفدن دخی فهم اولنور چونكه عزيزم
فضهٔ جذمادن مراد ازجمله رصاص ديسك اكر انتفاء شرائط واجتماع موانع
اولمسه ايدی كامل اضافی اولان فضه اولاجق ايمش بلكه كامل حقيقی اولان
ابريز خالص اولاجق ايمش لكن بدن انسانه امراض مزمنه دن علت جزام
اولوبده كانه دائرهٔ انسانيتدن اخراج ايتديكی كبی رصاصه دخی برعلت مزمنه
عارضه اولمغله كرك كامل اضافی وكرك كامل حقيقی درجه سنه رسيده اولمامش
سؤال رصاصده بو علت ندر جواب بدن انسانده جذام عصمنا الله تعالی
اكر علت واحده ديو معدوده ايسه ده فاما كه جهت وحدتله مضبوط اولان
علل متعدده اجتماعندن عبارت اولدوغی كبی اينشه بو رصاصده دخی اجتماع
علل شتادن عبارت علت جزام كبی برعلت واردر چونكه بو رصاصده فهم
قاصرانه مزه كورنه يدی علت واردر كه فضه ده يوقدر ١ لينت ٢ سرعت
ذوبان ٣ وسخ ٤ حمرت ٥ زرقت ٦ سورت ٧ خشخشه خلاصهٔ كلام
اينشه بو يدی علت رصاصدن كيدنجه بكاد يكون فضه لكن عزيزم بو قدر
بحث همان روح انسانی بحثی كبی برمعنی دربر عليله شفا بوقدر ايجق
عقلايه لازم اولان بو مقوله امر مشكلی الشیء بالشی يذكر مضمونی بوقدر
بحثيله اكتفا ايدوب عملنه اشتغال ايله خسر الدنيا والاخرة
مصداقنه مظهر اولميه لر تفطن فتح الله عليك ❋

* كوز ياشنه دی اشك وسرشك اغلمد كريه *

اشك * همزه نك فتحی وشين معجمه نك سكونی وكاف ايله كوز ياشی كه عربيده
دمع وهر ياشه وقطره يه دخی ديرلر شيخ عطار بيت چنان شد ظلم در ايام اوكم
كه اشكی در ميان بحر قلزم * بو بيتده مطلقا قطره معناسنه در همدخی دولت
اشكانيانده اول پادشاهك اسمی اشك ايدی جمعنده اشكان نسبتنده اشكانی
وآنك جمعنده اشكانيان ديديلر علی ما سبق فی قواعد المقدمة چونكه سلطان
انبيا عليه افضل التحايا بعثتندن اول معلوم اولان دول عجم درت طائفه در
بری پيشداديان وبری كيانيان وبری دخی ساسانيان وبری اشكانيان ديو
بعض كتب تواريخده مشهور وحدر لكن كاتب چلبی مرحوم تاريخ تقويم نام
كتابنده زمان سعادتدن اقدم اولان دولتی يكرمی بشه اخراج وحصر
ايلدی فاحفظ * سرشك سينك وراءنك كسرلری وشين معجمه نك سكونی
وكاف فارسيه ايله اشك كبی كوز ياشی معناسنه ومطلق ياش وقطره معناسنه

دخی كلور همدخی سرشك شرارهٔ آتش وخردهٔ آتش معناسنه وكل سرخ
معناسنه وبر قرمزی شكوفه لی اغاج معناسنه ده كلور شمس فخری قطعه
پادشاها زشرم دست تو ابر كرخ * سياه آمد ست وريخت سرشك * نبسنش
ره بسوی بحر كفت * زان همی باردش زديده سرشك زانكه كوزه بديش
از قبضت * لعل رستی بجای كل زسرشك * اول مطلق ياش وقطره معناسنه
ثانی بمعنی دمع ثالث قرمزی شكوفه لو اغاج معناسنه تكمله فرهنك شعور يده
اشك كاف عربيله سرشك كاف فارسيله مضبوطدر فاحفظ * كريه كاف
فارسيه نك كسری وراءنك سكونی وياء تحتيه نك فتحی وهاء رسميه ايله اسم مصدر
بمعنی بكاء ابو المعانی بيت نوحه وكريهٔ دمادم من ❋ كشته اند آسمان بيزار

* كريان دينك اغلا يجيدر قانلو صو خوناب *

كريان * كاف فارسيه نك كسريله كريستن امر حاضرينك آخرينه الف
ونون الحاقيله اسم فاعل ياخود صفت مشبهه در زيرا مستقبلا نی كريد
وكر بنده وكری كلور مير نظمی بيت زدست اختيارم چشم
كريان * عنانش می ستا نديست درمان * بعض فرهنكده فداوفريان
معناسنه ده مرويدر * خوناب * اصلنده واوعطفله خون وآب ايدی قان
دخی صو معناسنه چونكه خون قان ديو اونونجی قطعه نك بيت
سابعنده كلور آب صو معناسنه كما سبق بعده وصف تركيبی اولمق ايچون واو
حذف اولنوب تخفيف ايچون دخی نونی مفتوحه وهمزه يی حرف مد قلوب
قانلو صو معناسنی مفيد اولدی مير نظمی بيت شده خوناب اشك ديده
ازغم * كه سوزد آتش صبرت جكرهم * خوناب اكثری كوز ياشنه مستعملدر

* مفعول مفاعيل مفاعيل فعولن *

يعنی بو قطعه بحر هزج مثمن الاجزادندر لكن صدری وابتداسی اخرب
وعروضی وضربی محذوف وحشولری مكفوفدر تنبيه اخرب مفاعيلن اولندن
ميمی وآخرندن نونی حذف ايدوب فاعيل قالدقده مفعول يه نقل اولنوب
اخرب ديو تسميه اولنور كف جزؤ سباعينك آخرنده كی سبب خفيفك ساكنی
اسقاط اتمكدر كه مفاعيلن وفاعلاتن نونلرينی دوشورب مفاعيل وفاعلات
قالدقده مكفوف ديو تسميه اولنور باقی اصطلاحلر ما سبقدن معلومدر

* بكزر اونقوشه بو جهانكم اوله برآب *

يعنی بو دنيا صو اوزرنده اولان نقوشه بكزر چونكه * نقوش * جمع نقشدر

جهان * یعنی دنیا تکم بکرمی ایکنجی قطعه نك بیت ثالثنده جهان کبی
دیو کلور * بر * ادات استعلاء در کما سبق فی الادوات المرکبة * آب * معروف

* قطعهٔ چون مهر ومه پرتوفزای این کتاب *

قطعهٔ * وهمزه سی قطعهٔ اولینك عنوانی شرحنده کچدی * چون
کبی دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت ثالثنده کچدی * مهر * کنش دیو * ماه
آی دیو قطعه نك بیت اولنده کلور مه اندن مخففدر * پرتوفزای * وصف
ترکیبیدر زیرا پرتو شعاع دیو اوتوز التنجی قطعه نك بیت رابعنده
کلور فزای فانك کسری وزای ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه ایله فزودن لفظندن
امر یاخود اسم فاعل مخففدر * چونکه مستقبلا نی فزاید وفزاینده کلور
بو لفظ وامثالی مثلا جانفزای وفرحفزای کبی فتح فاء ایله مشهورلردر
لکن ارباب لغت مکسوره ده اثبات ایلدیلر * این * بو دیو قطعهٔ ثلثه نك
بیت رابعنده کچدی * کتاب * معروف حاصل معنایه حرف باده بو کتابه شعاع
ارزیجی کون وآی کبی برقطعه یاخود قطعه در چونکه بو قطعه ده مراعات
نظیر وطباق وامثالی صنعتلر ایله اکثری مذکور ومترجم اولان شعاع
وصفوت صاحبی وآنك اضدادی نسنه لردر فاحفظ

* آسمان کوکدر کنش خورشید ومهر وآفتاب *

آسمان * همزه نك مدیله کوك که عربیده سما وفلك دیرلر کمال پاشازاده بونده
تصرف خاص ایدوب بیورر که آسمان وصف ترکیبیدر دکرمنه بکزه یجی
معناسنه بعده نقل ایله یاخود غلبه ایله کوکه اسم قلنمشدر انتهی چونکه
آس دکرمن دیو بو قطعه نك بیت ثامنی شرحنده کلور مان قطعهٔ ثانیه نك
بیت خامسنده کچن ماندن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر همدخی
شهور فارسیه نك یکرمی یدنجی کونه آسمان دیرلر بو ایکی معنایه مسعود
سعد سلمان بیت آسمان روزای چو ماه آسمان * باده نوش ودار دل را
شادمان * واول کونه موکل فرشته یه دخی آسمان دیرلر * خورشید * خاء معجمه نك
ضمی وواو مجهوله وشین معجمهٔ ممدوده نك کسری ودال ایله کنش معناسنه
لفظ مرکبدر چونکه خور شمس دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثالثنده
کلور شید کنش دیو اوتوز التنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور بو ایکی
لفظده خانك ضمیله وشینك کسریله اکتفا ایدوب خوردن واوی وشیددن
یاء تحتیه یی حذف ایدوب خرشد دخی جائزدر حاصلی بونده علی الانفراد

وعلى الاجتماع سکز لغت واردر ١ خور ٢ خر ٣ شید ٤ شد ٥
خورشید ٦ خورشد ٧ خرشید ٨ خرشد * مهر * میمك کسری
وهانك سکونی ورا ایله بو دخی کنش معناسنه در همدخی هر سال شمسیدن
یدنجی آیك آدیدر که نیر اعظم برج میزانده اولدیغی مدتدر وهر شهر
شمسینك اون التنجی کونی اسمیدر ودخی روز مزبوره موکل فرشته نك اسمیدر
وشفقت ومحبت معناسنه ده کلور مؤید الفضلاده مهر یعنی سنك سرخ دیو
مرویدر و بعض فرهنکلرده استرنك معناسنه منقولدر * آفتاب * همزهٔ
ممدوده نك فتحیله بو دخی کنش معناسنه مرحوم کمال پاشازاده
بونده دخی تصرف خاص ایدوب بیورر که آفتاب وصف ترکیبیدر
صو قزدیجی معناسنه چونکه آف اصلنده آب ایدی باء موحده فایه
ابدال اولنمشدر * تاب * تاء فوقیهٔ ممدوده نك فتحی و باء موحده ایله تابیدن
لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر بعده کنشه خاص
اولمشدر شیخ سعدی بیت عمر برفست آفتاب تموز * اندکی ماند
خواجه غره هنوز * فائده * عربیده کنشك اون اوچ اسمی واردر که
نظم لالك شواوچ بیتندن فهم اولنور بیت غوره و یوحی و بوح وجاریه
وشمس و بوح * کون یوزیجی کس سبوح نجم وقمر یلدز وآی * دیکر بیت
صبح وجونا ودکا وجونه هم صقعانه کون * آی هم کوندز مهان بو رضیا
ویرملك مزون * دیکر بیت کون بولت شق مصحف کورتون فتی خمر
باقی * عین وغین فاء وقاف وکاف ولام ومیم و نون

* یلدز اختر ماه آی آید نلفیدر ماهتاب *

اختر * همزه نك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وتاء فوقیه نك فتحی ورا ایله یلدز که
ستاره دخی دیرلر شمس فخری بیت ملك دین را بقدرت کر کر * کشت مسعود
عاقبت اختر * همدخی بخت وطالع نیك معناسنه وعلم که بیراق معناسنه
ومراد مسعود معناسنه ده کلور * ماه * میم ممدوده نك فتحی واظهار ها ایله آی که
عربیده قمر وهم نیر اصغر دیرلر کندو ذاتنده نوری یوقدر بلکه شمسدن استفاده
ایدر حاصلی سبعهٔ سیاره نك بریدر همدخی سنه نك اون ایکی بولکده بر بولکیدر
عربیده اکا شهر دیرلر بو دخی ایکی نوعدر بری شهر شمسیدر بری شهر قمریدر
ایکیسی دخی حالا بلاد اسلامیه ده متداولدر که سنهٔ قمریه وسنهٔ شمسیه در
سنهٔ قمریه اوجیوز اللی بش کوندر وآیلری محرم وصفر وغیر ذلك سنهٔ شمسیه

اوچیوز التمش بش کوندر وآیلرینك اسمی یونان لساننده مارت ونیسان
وباقیلری معلوم وفرس لسانند. فروردین وآردبهشت وباقیلری معلوم
شهر وقمر معناسنه حسن غزنوی بیت کردم سال وماه را ادوار * مهر راسال
رادومه راماه * بو بیت بی نقط واقع اولمشدر بونلردن بشقه هر ماه شمسینك
اون ایکنجی کوننك اسمنه ده همدخی اکا موکل فرشته‌نك اسمنه ماه دیرلر
ماهتاب * ترکیب اضافیدر اصلی تاب ماه ایدی انجق تقدیم وتأخیر کلاب کبی
لفظده تخفیف فائده ایلدی * ماه * آی دیو آنفا کچدی * تاب * تاء فوقیه‌نك
فتحیله یعنی شعاع وفروغ دیو بو قطعه‌نك بیت رابعی شرحنده کلور تکم
تابدار یارلق دیو یکرمی دردنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور همدخی استعاره
طریقیله روی دلبره ماهتاب دیرلر شاعر بیت آن قدسرو روی ماهتابش * باچو
خورشید کشته پرتابش

* او یانق بیدار امزغمش غنوده او یقو خواب *

بیدار * باء موحده ممدوده‌نك کسری ودال ممدوده نك فتحی ورا ایله او یانق
معناسنه عربیده یقظان وجمعنده او یقاغ دیرلر صائب بیت تاکی غبار هستیء
موهوم چون حباب * صائب حجاب دیده بیدار من شود * همدخی آکاه ومتنبه
معناسنده کلور * غنوده * غین معجمه‌نك ونون ممدوده‌نك ضملری ودالك
فتحی وهاء رسمیه ایله مزغمق یعنی اویقویه هنوز وارمش عربیده سنه ونعاس
دیرلر * خواب * خاء معجمه‌نك بین الفتح والضم اماله‌سی و واو علامت والف
وباء موحده ایله یعنی نوم همدخی رؤیا که واقعه معناسنده ده کلور ایکی معنایه
حضرت مولانا بیت سر نواد وخواب بردش خواب دید * کامدش ازحق
نداجانش شنید * وکاهی خوابیدن لفظندن امر حاضر دخی اولور

* او یومش خوابیده دونکی کیجه دوش ودوشده خواب *

خوابیده * او یومش معناسنه اسم مفعولدر مصدری خاء معجمه‌نك بین الفتح
والضم اماله‌سی و واو علامت والف وباء موحده ممدوده‌نك کسری ایله خوابیدن
لفظیدر * دوش * دال ممدوده‌نك ضمی وشین معجمه ایله دونکی کیجه معناسنه
عربیده بارحه ولیلة الامس کبی بوندن بشقه اوموز معناسنده ده کلور عربیده
منکب کبی همدخی دوشیدن لفظندن امر حاضرده اولور * خواب * دوش
معناسنه عربیده رؤیا کبی کاسبق آنفا

* هیبت وحشمت شکوه اعلا دیمك والا ایمش *

شکوه * شین معجمه‌نك وکاف ممدوده‌نك ضملری واظهار هاء ایله یعنی هیبت

وحشمت ووقار ومتانت وزیبایی وتناسب خواجه سلمان بیت با شکوه کوه
حکمت برکریبان برجبال * باوجود جود دستت برق خندان در سحاب * همدخی
شکوهیدن لفظندن امر اولور وقریهٔ صغیره یه ده شکوه دیرلر * والا * واو ولام
ممدوده‌نك فتحلریله یعنی اعلی وبلندقدر وبحسب المرتبه بزرکوار استاد
منوچهری بیت از کرم ونعمت والای او * کس نشنید ازلبها لای او
همدخی اینجه ار یشمدن طوقنمش بر لطیف نسنه درکه واله دخی دیرلر

* جاه منصبدر مرادینه ایرندر کامیاب *

جاه * جیم ممدوده‌نك فتحی واظهار ها ایله یعنی منصب ودولت وعزت
واقبال ورتبه وقدر عالی عربیده وفارسیده مستعملدر * کامیاب * سکون میم ایله
وصف ترکیبیدر چونکه کام مراد دیو قرق دردنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کلور
یاب الی یدنجی قطعه‌نك بیت حادی عشرنده کلان یافتن لفظندن امر یاخود
اسم فاعل مخففدر ابو المعانی بیت سعی میکردم که باشم کامیاب * لیك ازوصلت
بکشتم کامیاب

* تاب طاقت پیچ بوکلوم درطولاشقدر دخی *

تاب * تاء فوقیهٔ ممدوده‌نك فتحی وباء موحده ایله یعنی طاقت نتکم تاب وتوان
دیرلر طاقت وقدرت معناسنه شاعر بیت سپهر باتو بهنکام کین ندارت تاب
محیط باتو بروز سخا نکیرد پای * بوندن بشقه اون ایکی معنایه دخی کلور اول
یعنی حرارت ثانی یعنی ضیا وفروغ ثالث یعنی رنج واضطراب رابع یعنی
پیچ یعنی طولاشق نتکم پیچ تاب دیرلر خامس یعنی درد ومحنت سادس یعنی مرد
عالم سابع شورش ثامن یعنی خشم وغضب تاسع یعنی خوف وهراس عاشر
یعنی کردیدن یعنی دوندرمك نتکم روکردان مقامنده روتاب دیرلر حادی
عشر یعنی تافتن یعنی بوکمك ثانی عشر یعنی التماع بواوج معناده اسم
مصدردر امر ووصف ترکیبی دخی اولور ماهتاب وعالمتاب وموتاب کبی پیچ
باء فارسیهٔ ممدوده‌نك کسری وجیم فارسیه ایله بوکلم وطولاشق وبورقاج
معناسنه شاعر بیت ای بسا کز آتش سودای آن مشکین رسن * درد
بیجا پیچ دل زین آبکون چنبر کذشت * همدخی پیچیدن لفظندن امر اولور

* اصطلاح اولمش دینور فکر وتلاشه پیچ تاب *

پیچ تاب * بو بیتك مصراع اولنده کچن ایکی لفظدن مرکبدر فکر
وتلاش معناسنه اصطلاحدر وجهی ماسبقدن ظاهردر

* فاش ظاهردر خبر معناسی پیغام وپیام *

فاش * فاء ممدوده نك فتحى وشين معجمه ايله يعنى ظاهر وآشكار شمس فخرى
بيت حديث خاتم وكسرى زمانه در پيچد * چنين در كرم وعدل شد
شهرش فاش پيغام * باء فارسيه نك فتحى وياء تحتيه نك سكونى وغين
معجمهء ممدوده نك فتحى وميم ايله وفقط غينك حذفيله پيام وفقط الفك
حذفيله پيغم ومعا ايكيسنى حذفله پيم بودرت كلمه خبر يعنى صاليق
معناسنه نيروى الهى مى بيت عاشق از هر يك نكه مدعا كويد
بيار * عشق چون اين رتبه دارد قاصد و پيغام چيست * حكيم انورى
بيت نوك پيكا نهاى چو پيكان قضا * از اجل آرند خصمانرا پيام

* اولدى پرسيدن سؤال ايتمك دخى پاسخ جواب *

پرسيدن * باء فارسيه نك ضمى وراءنك سكونى وسين ممدوده نك كسرى ودالك
فتحى ونون ايله مصدردر صورمق وسؤال ايتمك معناسنه. پاسخ * باء فارسيهء
ممدوده نك فتحى وسينك ضمى وخاء معجمه ايله يعنى جواب شيخ نظامى
زبانش كرد پاسخ را فرامشت * نهاد از عاجزى برديده انكشت

* بولاشق آلايش آلودن بولاشمقدر دخى *

آلايش * همزهء ممدوده نك فتحيله بومصراعده مذكور آلودن لفظندن امر
حاضر صيغه سى آخرينه ماقبلى مكسور شين معجمه الحاقيله اسم مصدردر
مير نظمى براى لقمهء نكشاده هان را * مساز آلايش منت زبان را * آلودن همزهء
ممدوده نك فتحى ولام ممدوده نك ضميله مصدردر هم لازم وهم متعدى اولور
بولشمق و بولشدرمق معناسنه همدخى كنهكارلقده حقيقت عرفيه اولمشدر
شاعر بيت دعايى ميكنم يارب باين آلوده دامانى * مكن شرمنده پيش قدسيانم
از دعاى خود * مستقبلاتى واوك الف و ياء تحتيه يه ابداليله آلايد و آلايند كلور

* خالص صافى وخاصك اولدى هب مفهومى ناب *

ناب * نون ممدوده نك فتحى وباء موحده ايله بومصراعده ايكى معناسى
مذكوردر اول يعنى خالص وصافى حتى بعض نسخه يه صفت اولون لعلناب
ومشكناب كبى ثانى يعنى خاص مخصص همدخى اديب صابر معناسنده
كلور عربده سوزى ديشه ناب ديرلر كه اكا تركيده ايت ديشى ديرلر

* آرميدن دكلنوب اكلنمه صبر اولدى شكيب *

آرميدن * همزهء ممدوده نك وراءنك فتحلرى وميم ممدوده نك كسريله مصدردر
دكلنوب كلنمك وصبر ايلمك وراحت اولمق معناسنه كمال خجندى بيت بى تواز

دردم آرميدن نيست * وازتوام طاقت بريدن نيست * رادن صكره الف ايله
آراميدن وايكسنده ده ميمدن صكره ياء تحتيه نك حذفله آرامدن وآرمدن دخى
بومعنايه در * شكيب * شين معجمه نك وكاف ممدوده نك كسرلرى و باء موحده
ايله يعنى صبر وآرام حكيم اسدى بيت ندارت جهان بر يكى شان شكيب
فراز يست بيش از پس هر نشيب * همدخى شكيبيدن لفظندن امر اولور

* پك بلوب كزمك تكاپو يعنى ايومكدر شتاب *

تكاپو * مركبدر چونكه تك قوشش ديو قطعهء تاسعه نك بيت اخيرنده
كلور * پو * تركيجى قطعه نك بيت ثالثنده كلان پويدن لفظندن امر
صيغه سى اوزره اسم مصدردر بو ايكى لفظك بينده كى الف توسلدر والف
مقامنده واو مكتوبهء غير ملفوظه ايله تك و پو دخى بومعنايه در * شتاب
شينك كسرى وتاء فوقيهء ممدوده نك فتحى و باء موحده ايله شتابيدن
لفظندن امر صيغه سى اوزره اسم مصدردر حكيم انورى بيت پاى خم تو بدار
دخاك هنكام درنك * تاب حكيم تونداردباد هنكام شتاب

* آبكير اولمش صوجمع اولديغى يرتاب لاهم *

آبكير * وصف تركيبيدر صوطوتيجى معناسنه ايدى لكن مجمع ماده حقيقت عرفيه
اولمشدر چونكه آب صوكا سبق فى خامس الرابعه كير وصف تركيبى اوله رق
قطعهء تاسعه نك بيت سادسنده كلور همدخى آبكير برسپوركه يه ديرلركه
جلاهلر آنى صويه باتروب آنكله بزصولرلر و ايكنجى معنايه حكيم
خاقانى بيت برفتهء قطعهء جد وماشوره وكلاوه وچرخ * بابكير و بمتوت
ومحكوب وطناب * تالاب * تاء فوقيه ولام ممدود تيننك فتحلرى
و باء موحده ايله بودخى مجمع ما معناسنه همدخى حوض معناسنه ده كلور

* آسيا كردرد كرمنجى دكرمن آسياب *

آسياكر * اسم فاعلدر چونكه آسيا آسيابدن مخففدر كرادات اسم فاعلدر على
ماسبق فى الادوات المركبة * آسياب * همزهء ممدوده وياء تحتيهء ممدوده نك
فتحلرى و بينلرنده سين وآخرنده باء موحده ايله دكرمن عربيده رحى وطاحون
ديرلر اصلنده تركيب اضافى اوله رق آس آب ايدى صود كرمنى معناسنه نتكم آت
دكرمننه آس اسب واشك دكرمننه آس خر ديدكلرى كبى صود كرمننه ده آس
آب ديديلر لكن كسر ايله الف ممدوده نك جمعنده نوع ثقلت اولمغله همزه يى
باء تحتيه يه قلب ايدوب آسياب ديديلر بعده اكثر دكرمن صوايله اولمغله على

العموم دكرمنه تغليبا آسياب ديديلر ابو المعانی بيت دانهٔ ايام عمرم محو شد * جزوی اشكم كرده چشم آسياب * دست خوشمدر كنوردم خطهٔ ايراندن * دستخوش * دائما الده طوتيلان نسنه معناسنه وادات الفضلاده بمعنی دستمال ومجمع الفرسده بمعنی مسخره وسهل الحصول شيخ نظامی بيت بی سپر جرعهٔ مير خوارگان * دستخوش بارهٔ سباركان * صلنده تركيب اضافی اوله زق خوشهٔ دست ايدی ال باشغی معناسنه چونكه خوشه بشاق ديو قطعهٔ عاشره نك بيت تاسعنده كلور دست ال ديو يكرمی بدنجی قطعه نك بيت رابعنده كلور معنای مذكوره نقل اولنجه علامت نقل تقديم وتأخير وتخفيف ايچون خوشه آخرندن هاء رسميه حذف واسقاط اولنوب دستخوش ديرلر * خطه * خاء معجمه نك كسری وفتحی وطاء مشدده نك فتحی وهاء رسميه ايله سنور واولكه معناسنه همدخی معمارلرك ديوار بناسنده چكدكلری ايپ معناسنه اصلنده عربيدر انشارده دخی شايعدر چغتايده اولكه ومملكت معناسنه جوی ديرلر * ايران * عجم ديو يكرمی اوچنجی قطعه نك بيت اخرنده كلور

* كالهٔ ملك عجمدر بو كتاب مستطاب *

كاله * هاء رسميه ايله يكرمی بدنجی قطعه نك بيت خامسنده كلان كالا كبی قماش معناسنه وقماش خانه معناسنده كلور حضرت مولانا بيت و خزانی كه رسيدند ببازار كهن * كالهٔ كاسد ايشان ببهای نرسيد * ملك * معروف عجم بمعنی ماعدای عرب وسكون جيم ايله نقطه واعراب وحرف معناسنه كتاب ومستطاب عربيلردر وانشارده دخی مستعملدر خاتمه بو قطعه دخی سابقه كبی بحر رمل مثمن الاجزادندر لكن جميع ضربلری واكثر عروضی مقصور وبعض عروضی محذوفدر ماعداسی سالمدر بو قطعه وزنده قطعهٔ سابقه كبی اولمغله الك وزنی بيان ايله بوندن اكتفا ايلدی ثنيه قصر فاعلاتن ومفاعيلن وفعولن آخرلرنده اولان سببلرك ساكنی حذف ومتحركنی اسكاندر فاعلات ومفاعيل وفعول قالدقده مقصور ديو تسميه اولنور باقيلرك بيانی سابقلرده مرور ايلدی

* قطعهٔ نادرهٔ خوب ادای ونایاب *

قطعه * وهمزه سی قطعهٔ اولی عنوانی شرحنده كچدی * نادره * و * ادا عربيلردر انشارده دخی شايعدر * خوب * كوزل ديو قطعهٔ عاشره نك بيت ثانيسنده كلور * نایاب * بو قطعه نك بيت خامسنده كلور حاصل معنی بنه حرف بادره قليل الوجود ورنكين آدلو بر قطعه ياخود قطعه در زيرا بو قطعه ده اكثری

بحسب الاستعمال قليل الوجود وكوزدن نهان ومستور اولوب ذكری دخی مستهجن اولميان نسنه لردر همدخی ديباجه ده صنايع موعوده دن واشالندن خالی دكلدر

* آبيار اولدی صوار يجی صوسزدر بی آب *

آبيار * وصف تركيبدر صو كتوريجی وصوار يجی معناسنه چونكه آب صو معناسنه كامر فی خامس الرابعة يار اصلنده همزه ممدوده نك فتحيله آريدن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخفف اوله زق آرايدی تخفيف ايچون همزه سی ياء تحتيه يه ابدال اولندی ابو المعانی بيت خامه ام ميزاب كلزار سخن بود ستا آبيار نخل معنی ريشه شد هر قطره اش * بی آب * صوسز معناسنه همدخی بی رونق وبی لطافت معناسنده ده كلور مير نظمی بيت همين از خمارم مكر شد كباب * شود بزم بی باده وآب وتاب * چونكه بی ادات نفيدر علی ماسبق فی الادوات المركبه آب معنالريله قطعهٔ رابعه نك بيت خامسنده وشرحنده كچدی

* صو اقوب طولدی بغی بردانی سنخر وكولاب *

سنخر * سينك كسری وتاء فوقيه نك فتحی وخاء معجمه نك سكونی ورا ايله آبكير وتالاب كبی مجمع ماء معناسنه در همدخی فارس مملكتنده بر معظم ومشهور قلعه اسميدر قربنده بر معظم آبكير اولمغله انك اسميله مسمی در * كولاب * لام ممدوده ايله تركيب اضافيدر چونكه كول كاف فارسيهٔ ممدوده نك ضمی ولام ايله فارسيده وتركيده مجمع ماء معناسنه معروف لغتدر آب صو معناسنه كامر آنفا

* حق قوشی مرغ شب آويز ايغندن اصلور *

مرغ شب آويز * اصلنده وصف تركيبيدر چونكه مرغ قوش ديو يكرمی النجی قطعه نك بيت سادسنده كلور شب كيجه ديو قطعهٔ ثانيه نك بيت رابعنده كچدی آويز قرق برنجی قطعه نك بيت حادی عشرنده كلان آويختن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر بويله اولنجه معناسی كيجه اياغندن آصليجی قوش ديمك اولدی لكن حق قوشی يعنی دون قوشی كيجه ايله اياغندن آصلوب حق حق ديو بيدار وصدا پرداز اولمغله غلبه ايله اكا علم اولمشدر شوقدر كه ايغندن آصلور قولنك تفسيرده مدخلی يوقدر فاما كه ناظم تحريرك تعبيری ايضاح ونكته دن خالی دكلدر فافهم

* پراسه شب پره بلمز بو جكيدر شبتاب *

شب پره * سكون باء موحده ايله پراسه كه عربيده وطواط وخفاش ديرلر اصلنده هاء رسميه سز كيجه اوچيجی معناسنه وصف تركيبی ايدی چونكه شب

بمعنی کیجه کامرّ آنفا پر باء فارسیه نك فتحی ورا ایله پریدن لفظندن امر یاخود
اسم فاعل مخففدر بعده پرامه معناسنه نقل اولنجه علامت نقل بر هاء رسمیه
الحاق اولندی * شبتاب * سکون با ایله یلدز بوجکی که عربیده براع دیرلر
فارسیده چراغك وچراغله دخی دیرلر شیخ نظامی بیت چو شبتاب کرمی که
تابد در روز بی نوری شب زند لاف نور * همدخی کیجه پارلایجی معناسنه وصف
ترکیبی اولور چونکه شب کیجه کامرّ تاب تابیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل
مخففدر تنکم اسم فاعلی قطعهٔ رابعهٔ عشرك بیت ثالثنده کلور

* کیجه دن قالمه شبینه کیجه لك اولدی شبی *

شبینه * کیجه دن قلان طعام وشراب بقیه سی همدخی اوزرینه کیجه کچمش
معناسنه چونکه شب بمعنی اللیل کامرّ آنفا یاء تحتیه نسبت ایچوندر نون
تأکید نسبتدر هاء رسمیه علامت نقلدر * شبی * آخرنده یاء نسبیه ایله
کیجه جامه سی معناسنه هم دخی یاء تحتیه وحدت ایچون یاخود مصدریه
اولور بر کیجه یاخود کیجه لك معناسنه شاعر بیت بکون تنك آن دلبر کس
دختر نمی ماند * اکر ماند شبی ماند شبی دیکر نمی ماند *

* اویقونك اولی معناسنه اولمش سرخواب *

سرخواب * ترکیب اضافیدر عربیده سنه ونعاس معناسنه ترکیده
مزغنه دیرلر چونکه سر باش دیو بکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کلور
خواب اویقو دیو قطعهٔ خامسه نك بیت ثانیسنده کچدی میر نظمی بیت بکفت
این ناله وزاری بکردید * بسرخواب رفته اورا خوا برادید

* رهروان یولجیلره دیندی دواسبه اولاغه *

رهروان * یوله کیدیجی معناسنه وصف ترکیبی اولان رهرو آخرینه جمع
ایچون الف ونون الحاق قیله جمعدر چونکه راه یول دیو اوتوز سکزنجی
قطعه نك بیت ثامننده کلور ره اندن مخففدر وقرق برنجی قطعه نك بیت ثانی
عشرنده کلان رفتن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر تنکم اسم فاعلی
قطعهٔ ثانیه نك بیت عاشرنده کچدی * دواسبه * دالك ضمی وواو مجهوله ایله
اولاق معناسنه اصلی آخرنده هاء رسمیه سز مرکبدر ایکی آت معناسنه
زیرا دو ایکی دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کلور اسب آت دیو
اونیدنجی قطعه نك بیت ثامننده کلور بعده معنای مذکوره نقل اولنجه علامت
نقل آخرینه هاء رسمیه الحاق اولندی وجه تسمیه چونکه اولاق اکثر برآته

بنوب

بنوب برینی دخی یدکنه آلوب الغار ایتدیکیچون دواسبه دیو مسمی اولدی

* یعنی ایاغی اوزنکیده دیمك پارکاب *

پارکاب * مرکبدر چونکه پا ایاق دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت
رابعنده کلور باء موحدهٔ مفتوحه اداة ظرفدر علی ماسبق
فی الادوات البسیطة رکاب رانك کسری وکاف ممدوده نك فتحی وباء
موحده ایله اوزنکی معناسنه عربیده وفارسیده شایعدر

* نابدید اولدی بلورسز یوق اولاندر نابود *

نابدید * مرکبدر چونکه نا اداة نفیدر کماسبق فی الادوات المرکبة بدید
باء موحده نك فتحی ودال ممدوده نك کسری ودال ثانیه ایله بمعنی ظاهر
وآشکار وروشنا ابو المعانی بیت بحر عشق یار بی پایان وساحل نابدید *
در مطلب بی شمار قعر دریا نابدید * نابود * دخی مرکبدر
چونکه نا اداة نفیدر بود اللی التنجی قطعه نك بیت رابعنده کلان
بودن لفظندن ماضی صیغه سی اوزره اسم مصدر در وجود معناسنه
حاصلی برنسنه نك وجودی وار ایکن یوق اولنجه نابود دیرلر میر نظمی
بیت وجود همنشیش نابود کشته * که کارش در جهان بی سود کشته

* بولنور ایسه ده بك آز بولناندر نایاب *

نایاب * اصلنده نادان کبی وصف ترکیبیدر چونکه نا اداة سلبدر کماسبق
فی الادوات المرکبة یاب اللی یدنجی قطعه نك بیت حادی عشرنده کلان
یافتن لفظندن امردر لکن معنای مذکوره حقیقت عرفیه اولمشدر فافهم

* مرغزن دینلدی مزار آدینه هم کورستان *

مرغزن * میمك فتحی ورانك سکونی وزا وغین معجمه نك فتحلری ونون ایله
بمعنی قبرستان ومزارستان رودکی بیت هر کراراه برغزن باشد * کذر او
و بمرغزن باشد * همدخی زای معجمه نك غین معجمه اوزره تقدیمیله مرزغن دخی
بو معنایه در * کورستان * اسم مکاندر زیرا کور کاف فارسیهٔ ممدوده نك
ضمی ورا ایله بمعنی قبر ومزار همدخی حمار وحشی معناسنه وعیش وعشرت
معناسنده کلور ستان اداة اسم مکاندر علی ماسبق فی الادوات المرکبة

* قبه یاپلمش اولان تربه دیرلر کوراب *

کوراب * کاف فارسیهٔ ممدوده نك ضمی وراء ممدوده نك فتحی وباء موحده ایله
کنبد لو تربه معناسنه امیر خسرو بیت مردم دانا نه هند زین دوکور

بالا كوراب وفرو چاه كور* همدخی برشهر اسمیدر وسرداب معناسنده ده
كلور اصلانده وصف تركیبیدر معنای تركیبیسی صولو قبر دیمكدر زیرا
كرر بمعنی قبر كما سبق آب صو دیمكدر كما سبق فی خامس الرابعة

بو سوز جمله سیده دكله چورمه یوز بكی

بو مصراع تفسیر وترجمه‌در مفسری مصراع ثانیدر

همكی نیك سخن كوش كن روی متاب

همكی* هانك ومیمك فتحلری وكاف فارسیهٔ ممدوده‌نك كسریله جمله‌سی
وقوسی معناسنده* نیك* ایو دیو اللنجی قطعه‌نك بیت عاشرنده كلور
سخن* سوز دیو اوتوزبرنجی قطعه‌نك بیت سابعنده كلور* كوش
كاف فارسیه‌نك ضمیله كوشیدن لفظندن امر صیغه‌سی اوزره اسم مصدردر
استماع ودكلمك معناسنده* كن* كافك ضمی ونون ایله یكرمی یدنجی
قطعه‌نك بیت ثامننده كلور كردن لفظندن امر حاضردر نتكم مضارع
متكلمی قطعهٔ ثالثه‌نك بیت ثانی عشرنده كچدی شانی بیت رفتن نیكو نبود
چو رقتی ببزم غم* خواهی بنوش باده وخواهی نماز كن* اولنده كی
باء موحده صله‌در كما سبق فی الادوات البسیطة* روی* یوزدیو یكرمی یدنجی
قطعه‌نك بیت اولنده كلور* متاب* نهی حاضردر زیرا اولنده كی میم
مفتوحه ادات نهیدر كما سبق فی الادوات البسیطة* تاب* تاء فوقیهٔ
ممدوده‌نك فتحی وباء موحده ایله امردر مصدری تابیدن لفظیدر چورمك
وبوكمك معناسنه تمه بو قطعه‌نك بحری واحوالی سابقه‌لردن معلومدرتمّ كر.

قطعهٔ دلپسند ورونقیاب

قطعه* وهمزه‌سی قطعهٔ اولی عنوانده كچدی* دلپسند* طبعه موافق
كلان دیو قطعهٔ عاشره‌نك بیت ثانیسنده كلور* رونقیاب* رونق بولیجی
معناسنه چونكه یاب وصف تركیبی اولدیغی حالده قطعهٔ خامسه‌نك بیت ثالثنده
كچدی حاصل معنی طبعه موافق كلان ورونق بولیجی برقطعه یاخود قطعه

صوكبی جولده كیم كوربنه سراب

سراب* شعاع شمسدن وپرتو آفتابدن مسافهٔ بعیده‌ده صو كبی كورینور
برمعنادر اكثری زمین شوره‌ده وچول یرده واقع اولور بعض تركیده‌ا كاالغیم
دیرلر ظهوری بیت جكر تشنكاز اكندجان كباب* بصحرای ریو از زلال سراب
اصلنده تركیب اضافیدر صوباشی معناسنه چونكه سر باش دیو یكرمی یدنجی

قطعه‌نك بیت اولنده كلور آب صو دیو قطعهٔ رابعه‌نك بیت خامسنده كچدی
لكن معنای مذكوره كوره نقل اولنجه علامت ایچون رامفتوحه وهمزه حرف
مد قلندی فلا تغفل

* دیندی كوراب هم نمایش آب *

كوراب* كاف ممدوده‌نك ضمی وراء ممدوده‌نك فتحیله بمعنی سراب مذكور
عنصری بیت بهر آب آرزوی سوی كوراب* كم كنی جان وزو نبابی آب
اصلنده تركیب توصیفیدر اعمی صو معناسنه چونكه كور اعمی دیو یكرمی
برنجی قطعه‌نك بیت سادسنده كلور آب قدسبق آنفا* نمایش آب* شین
معجمه‌نك كسریله بمعنی سراب مذكور ایضا اصلنده تركیب اضافیدر صو
كوستریشی معناسنه چونكه نمایش كوسترش دیو اوتوز یدنجی قطعه‌نك
بیت اولنده كلور آب معروف بعده معنای مذكوره نقل اولندی فاحفظ

* شرمسار اوندن خجل كیبدر*

شرمسار* میمك فتحیله بمعنی خجل یعنی اوتنان كسه حاصلی بو مصراع سه‌ز باندر
حكیم اسدی بیت ازدهر یكی رخ همی تافتند* كز وشرمساری همی
بافتند* اصلنده اسم مكاندر چونكه شرم اوتنمق دیو فرق برنجی قطعه‌نك
بیت اولنده كلور سار ادات اسم مكاندر كما سبق فی الادوات المركبة لكن
میم اجتماع ساكنینده نوعا ثقلت اولمغله تخفیف ایچون مفتوح قلندی

* پردكی اولكیم اوله اهل حجاب *

پردكی* بمعنی اهل حجاب وبمعنی مستور ومخفی عموما وبمعنی امرأة مستورة
خصوصا نظامی بیت آنكه رخش پردكی خاص بود* آینهٔ صورة اخلاص
بود* اصلنده اسم منسوب صیغه‌سیدر چونكه پرده حجاب ونقاب
معناسنه‌در آخرینه یاء تحتیهٔ نسبیه لاحق اولنجه آخرنده‌كی هاء رسمیه
كاف اسم فارسیهٔ مكسوره‌یه ابدال اولندی كما سبق فی الادوات البسیطة

بچه‌در چشم بند و چشم آویز

چشم بند* سیاه قیلدن وسیاه بویانمش حریردن طوقنمش برمعروف نسنه‌كه
انی زنان بوزلرینه طوترلر اكا تركیده بچه عربیده برقع وشعریه دیرلر اصلنده
وصف تركیبیدر كوز بغلیجی معناسنه چونكه چشم كوز دیو یكرمی یدنجی
قطعه‌نك بیت اولنده كلور بند قطعهٔ تاسعه‌ده ماضیسی كلان بندیدن
لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر* چشم آویز* مثله شیخ اوحدی
بیت سحر چشمان تو باطل نكند چشم آویز* مست هرچند بپوستند نباشد

مسطور اصلنده بودخی وصف ترکیبیدر کوزه آصلان معناسنه تنکم آوبز
وصف ترکیبی اوله رق قرق بشنجی قطعه نك بیت خامسنده کلور

* هم ایازی دیعك دخی اونقاب *

ایازی * همزه نك و یاء تحتیه ممدوده نك نخری و زای معجمه ممدوده نك کسریله بمعنی چشم بند مذکور وزای معجمه بدلنه سین ایله ایاسی دخی بو معنایه در * نقاب نونك کسری وقاف ممدوده نك فتحی و باء موحده ایله معنای مذکور ده عربیدر فارسیده دخی شایعدر ابو المعانی بیت برای دیدهٔ عشاق را نقاب بکند * بدست نار کشاید دو زلف مشك اکین * مزیدزاده بیت پرده غطا وستره وسرادق وحجاب * وجهه دی یوز پرده سی اوادی نقاب

* احتلام اولمغه دینور کوشاشب *

کوشاشب * هم عربیه هم فارسیه اولان کافك ضمی وواو مجهول وشین معجمه ممدوده نك فتحی وسینك سکونی و باء موحده ایله بمعنی احتلام بوندن بشقه اوچ معناسی دخی وارد راوّل بمعنی خواب کذا فی المجمع ثانی بمعنی جوان نوخط دمیده کذا فی فرهنك میرزا ثالث بمعنی کابوس کذا فی کتاب السامی فی الاسامی وادات الفضلاده با کاف و باء فارسیین بمعنی احتلام وجوان خط نیاورده ولسان شعراده زیادهٔ تاء مثنات ایله کوشتاسب مسطوردر لکن فرهنك شعوریده خطادر دیو حکم اولندی چونکه درت و بش کتابده تاسز منقولدر کتاب مزبورك کاتبی سهو ایتمش اوله دیو جواب و برلدی

* هم خیالاتی کیجه نك کوشاب *

کوشاب * کاف ممدوده نك ضمی وشین معجمه ممدوده نك فتحی و باء موحده ایله کیجه لرده وقع اولان خیالات معناسنه در هم دخی احتلام معناسنده مرویدر کذا فی فرهنك جهانکیری فاما که کاف فارسیه ایله کوشاب بمعنی دوشاب یعنی پکمز کذا فی فرهنك جهانکیری وفرهنك شعوری

* ناتواندر دینلور ضعیف اولنه *

ناتوان * نادان کبی وصف ترکیبیدر چونکه نا ادات سلبدر کما سبق فی الادوات المرکبه توان تاء فوقیه نك ضمی و واو ممدوده نك فتحیله توانستن لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدردر بمعنی قوت وقدرت یاخود امر یاخود اسم فاعل مخففدر زیرا مستقبلاتی سینك حذفیله تواند وتوانده کلور

* قوتی قالمیان دخی بی تاب *

بی تاب * بمعنی مذکور چونکه بی ادات نفیدر بمعنی بلا کما سبق فی الادوات المرکبه تاب طاقت دیو قطعهٔ خامسه نك بیت رابعنده کچدی شاعر بیت ناتوان بی تاب بود دست انکه در ضعف خرد * کرچه تابنده وتوانا در بدن همچو جبال

* جاهل ومفلس اولان بی مایه *

چونکه * بی * بمعنی بلا قد سبق آنفا * مایه * میم ممدوده نك و یاء تحتیه نك فتحلری وهاء رسمیه ایله بمعنی مقدار و بمعنی اصل مال هم دخی خمیر مایه سی معناسنه وعموما دیشی حیوان معناسنه وخصوصا دیشی دوه معناسنه ده کلور ایکی معنایه شاعر بیت انکه بی مایه بود بی مایه بود * کرچه علم ومعرفت شانش بود * جاهل ومفلس انشارده مستعمل عربیلردر بو مقامده ترجمه قلندیلر علی ما وعده فی الدیباجه * مرادف انکله خانه خراب *

خانه خراب * مفلسده حقیقت لغویه جاهلده حقیقت عرفیه در چونکه اصلی ترکیب توصیفی اوله رق هاء رسمیه اوزره همزهٔ مکسوره ایله خانهٔ خراب ایدی ویرانه او معناسنه بعد حذف الهمزه بندهٔ بهادر کبی وصف ترکیبی قلنوب ویرانه اولو معناسنه اولدی خانه اودیو قطعهٔ ثالثه نك بیت تاسعنده کچدی خراب ویرانه معناسنه در خرابه دخی دیرلر

* کاسه لیس اول خناق بلا بحیکر *

کاسه لیس * شیخ بهاء الدین عاملی بیت دلبرافروزان ازان نور جان چند باشی کاسه لیس بو علی * اصلنده وصف ترکیبیدر زیرا کاسه کاف ممدوده نك وسینك فتحلری وهاء رسمیه ایله معروف مطلق خناق معناسنه ومجمع الفرسده اول بصی چناقدر که چوبانلرده وکدالرده اولور کاس وکاش وکجکول وکشکول دخی دیرلر * لیس * لام ممدوده نك کسری وسین ایله یالامق معناسنه اولان لیسیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر

* طالقاو قلقده اوله شهرتیاب *

چونکه بو مثللو کسنه یه ترکیده طالقاوق دیو حقیقت عرفیه اولمشدر لیشته بو دخی ناظم نحریرك تفردا ایلدیکی تعبیرلردندر تنکم دیباجه ده وعد بیورمشیدی شهرتیاب شهرت بولیجی معناسنه وصف ترکیبیدر شو قدر که بو مقامده تفسیردن جرودر * بو موزی سوبلرمسکا کله *

بو مصراع تفسیر وترجمه در مفسر ومترجمی مصراع ثانیدر

* این سخن را بکو بمث درباب *

اين *بوديو قطعهٔ ثالثه نك بيت رابعنده كچدى *سخن* سوز ديو اونوز
برنجى قطعه‌نك بيت سابعنده كلور *را* ادات مفعولدر على ماسبق
فى الادوات المركبة *بكويمت* اللى بشنجى قطعه نك بيت سادسنده كلان
كفتن لفظندن مضارع نفس متكلم وحده‌در زيرا مستقبلانى كاف فارسيهٔ
ممدوده نك ضمى وياء تحتيه‌نك فتحيله كويد وكويند كلور كاسبجى اولنده كى
باء موحده صله‌در آخرنده كى ميم مفتوحه ضمير متصل متكلمدر فاعلدر
تاء فوقيهٔ ساكنه ضمير متصل مخاطبدر مفعولدر على ماسبق فى الادوات
المركبة * درباب *اكله ديو قطعهٔ اولى نك بيت سادسنده كچدى

* فاعلاتن مفاعلن فعلن *

يعنى بو قطعه بحر خفيف مسدس الاجزادندر كه صدر وابتدالرى سالم
وحشولرى مخبون وعروض وضربلرى كيمى مخبون مقصور وكيمى اصلم
وكيمى اصلم مسبغدر تسميه قصر فاعلاتن ومفاعلن وفعولن آخرلرنده
اولان سبب خفيفك ساكنى حذف ومتحركنى اسكاندن عبارتدر ايشته
بو وزنلردن نونلرى دوشوب ماقبللرى اسكان اولنوب فاعلات ومفاعيل وفعول
قالدقده مقصور ديو تسميه اولنورلر * تسبيغ * تفعيل وزننده مزبور وزنلرك
آخرلرينه بر حرف زياده ايتمكدن عبارتدر كه فاعلاتان ومفاعيلان وفعولان
قالدقلرنده مسبغ ديو تسميه اولنورلر باقى اصطلاحلر ماسبقدن معلومدر

* دشمنكدر كورشديكك احباب *

بويله اولنجه احتراز واجتناب ايدوب حتى باليتنى لم اتخذ فلانا خليلا مضمونيله
ندامت زدهٔ سينه وملامت كردهٔ كينه اولميه سك *دشمن* دالك ضمى وواو
مجهول وشين معجمه‌نك سكونيله بمعنى عدو وخصم فى الاصل واوسزدر لكن
ياوز قمشو آدمى حاجت صاحبى ايدر مضمونى دوستك خاطرى ايچون واو تحرير
اولندى صائب بيت بر تواضعهاى دشمن تكيه كردن ابلهيست *پاى بوس
سيل از پا افكند ديوارها

* قطعهٔ بو العجب از نعمت رب *

قطعه * وهمزه سى قطعه اولى نك عنوانى شرحنده كچدى *بو العجب
بمعنى ملازم تعجب واستغراب وبمعنى حقه باز وشعبده انداز شاعر بيت
عشق جوان حقه وآن مهره ديد *بو العجبى كرد وبساطى كشيد *اصلنده
همزه‌نك فتحيله ابو العجبدن مخففدر نتكم بو الهوس ابو الهوسدن مخفف
اولديغى كبى كما سبق فى فوائد المقدمة * از * بمعنى من كما سبق فى الادوات

المركبة *نعمت *ديباجه‌نك بيت اولنده كچدى * رب* ديباجه‌نك بيت
تاسعنده كچدى حاصل معنى بنده حرف بانده رب تعالينك نعمتندن اولديغى
حالده لازم التعجب ياخود حقه باز وشعبده انداز بر قطعه ياخود قطعه‌در زيرا
بو قطعه‌ده مذكور مترجم اولى نك اكثرى اول امرده نفسه اقبال ويره‌جك

نسنه‌لردر

نه كوزل يعنى زهى افد عجب

زهى *زاى معجمه‌نك فتحى وهاء ممدوده‌نك كسريله كلمهٔ تحسيندر نه كوزل
معناسنه ابو المعانى بيت تعالى الله زهى رخش فلك سير سبكرانى *كه اورا
صبح دولت بود ظاهر ماه پيشانى *افد* همزه‌نك فتحى وفانك سكونى ودال ايله
بمعنى عجب اصلنده تعجب معناسنه اولان افديدن لفظندن امر حاضر ايدى

تعجب ايله معناسنه

* دخى شايسته وشايان انسب *

شايسته *شين معجمهٔ ممدوده‌نك وياء تحتيه‌نك فتحلرى وشينك سكونيله
شايستن لفظندن اسم مفعولدر انسب ولائق معناسنه مير نظمى بيت
هر آنسر كه شايسته تاج نيست *با وملك راشاه محتاج نيست * شايان
شايستن مذكوردن امر آخرينه الف ونون الحاقيله اسم فاعل ياخود
صفت مشبهه‌در زيرا مستقبلاتى شايد وشايند كلور شيخ فيضى بيت
در جدول تو عالم امكان جو بنكرم *شايان دل تو بود باين كنج شايكان *سؤال
شايان لفظنى انسب ايله تفسير انسب اولسون فاما كه شايسته‌دن مناسب
جواب فارسيده اسم فاعل واسم مفعول برى برى معناسنه كلور

*اولدى چسپان مناسب ديمكه *

چسپان* جيم فارسيه‌نك فتحى وسينك سكونى وباء فارسيهٔ ممدوده‌نك
فتحى ونون ايله ياقشقلو وياراشقلو معناسنه ديو كتب لغتده وفرهنكارده ضبط
وتفسير اولنمشدر ايشته بو بنجه چسپان لفظنك ياقشقلو وياراشقلو مفهومنه
ديو ضبط وتفسيرا ولنمسى ناظم تحريرك وامثالنك چسپان بمعنى مناسب
ديو تفسير ايتملرينه سبب اولدى نتكم مصراع ثانى انى افصاح ايدر

* ياراشقلو ديمه مفهومى سبب *

خذ هذا وكن من الشاكرين ولا تحسب شيئا آخر فتكون من الخابطين
ذانده چسپيدن لفظندن امر حاضر آخرينه الف ونون الحاقيله اسم فاعلدر
فارسيده دخى مستعملدر * مصراع ثانى يه مربوط ومرهوندر

عربيده چكه الثى ضغب

غبغب * ایکی غین معجمه‌نك فتحلری وایکی باء موحده‌نك سکونلریله اصلنده صغرلك بوغازی آلتنده صارقان دری‌یه موضوع ایدی صکره معنای مذکورده شایع اولدی لکن وضع قدیمی عربیده فارسیده سبب زنخدان دیرلر ابو المعانی بیت مسمط آن عارض کلبرك تر * با اسم غبغب حسن وفر * هم چشم آهورا مکر پرده دل وجانم نهان * بونده غین ثانیه‌نك حذفیله غبب دخی جائزدر فلا تغفل

* همه دینسه دوکلی دیرا تراك *

همه * هانك ومیمك فتحلری وهاء رسمیه ایله عربیده جمیع وجمله ترکیده دوکلی وهب چغتایده همزه‌نك فتحی وسینك کسری وراء ممدوده‌نك ضمیله اسرو معناسنه تنکیم بوردر * اسرو دیر چغتای یعنی هب *

بوندن بشقه اسرو بنه چغتایده مقام مبالغه‌ده مستعمل غایتله دیمکدر بو ایکی معنایه میرعلیشیر بیت یکندلغونك اراسالما پیچ وتاب اسرو * کوکل شکنجه سیکا ایشماکیل طناب اسرو * چغتای * جیم فارسیه‌نك وغین معجمه‌نك وتاء فوقیه‌نك ممدوده‌نك فتحلری ویاء تحتیه ایله اصل ترك لساندر حالا برنم بلدهلرمزده مستعمل اولان اندن مأخوذدر وتراش اولنمشدر تنکیم قطعه‌ء اولی‌نك بیت اولی شرحنده فی الجمله بیان اولنمشدر

* هرزه کوهرکه سوزی صاچه اوله *

هرزه کو * وصف ترکیبیدر بیهوده کوویاوه کوکبی چونکه هرزه هانك فتحی وراءنك سکونی وزاء معجمه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی باطل ویاوه وبیهوده سوزده وغیریده مستعملدر کو وصف ترکیبی اوله رق قطعه‌ء اولی‌نك بیت خامسنده کچدی تنبیه بوش سوزه صاچه تعبیری ابتدا اسلامبولدن نشأت ایدوب بعده الناس علی سلوك ملوکهم مضمونی حالیاً عامه ممالك روم صاچه‌کبی منتشر اولدی ناظم محرره قصیده‌ء سخن بیت بود وبشود وباشد وآمد شد ایله * فارسی اولدی صاتور یابدیغی صاچای سخن

* لاف معناسی کزاف ودخی کپ *

کزاف * کاف فارسیه‌نك کسری وزای معجمه‌نك فتحیله لاف که دعوای تفاخر ایلمك معناسنه بونده هاء رسمیه ایله کزافه دخی دیرلر حضرت مولانا بیت زهی جهول که معشوق بخانه‌ء او * بسوی خانه نیاید کزاف می بوید همدخی بسیار وبی حد معناسنده کلور بو ایکی معناده عامه بونی ضم ایله اوقورلر لکن شعوری مرحوم فرهنکنده مکسورده ایراد ایلدی * کپ * کافك

فتحی

فتحی وباء موحده ایله ایکی معنایه‌در اول بمعنی لاف مذکور خفاف بیت تالی از نوکب واین لاف بود * چون توکی همسر خفاف بود * ثانی آوردایجی معناسنه لکن بومقامده مراد اولدر * لاف * لام ممدوده‌نك فتحی وفا ایله تفاخر دعواسی ایلمکده فارسیدر لکن ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی شمس فخری بیت هست عاری رأفتش از حیف ومیل * هست خالی خصلتش از کبر ولاف

* دخت رزدخترز باده دیمك *

دخت رز * تاء فوقیه‌نك کسری وراء واحده ایله * دخترز * ایکی را ایله یکسیده ترکیب اضافیدر بمعنی باده یعنی شراب انکور ابو المعانی بیت بمهر دخترز میدهم نقود خرد شوم زدرد وغم فکر صحبت آسوده * بونلرك معنای ترکیبلری اوزم قزی دیمك اولور زیرا راسر دخت قز دیو قطعه‌ء ثالثه‌نك بیت سابعنده کچدی را ایله دختر قز دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کلور رز * رانك فتحی وزای معجمه ایله اوزم وباغ معناسنه تنکیم اوتوز اوچنجی قطعه‌نك بیت خامسنده رزبان باغجی دیو کلور * باده * باء موحده‌ء ممدوده‌نك ودالك فتحلری وهاء رسمیه ایله فارسیدر عربیده خمر ترکیده سیجی معناسنه‌در لکن ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی

* عربی ترجمه‌سی بنت عنب *

یعنی دختر معناسنك لغتنه واصطلاحنه عربیده دخی رعایت واردر فاما که فرزند رز وابن عنب دیمدی زیرا خمر مؤنث سماعیدر تنبیه باده‌یه دخترز وبنت عنب اطلاق ایدوب وانلری باده ایله تفسیر حقیقتده اوزمك غیرندن اولان خمره باده دینلمدیکنه تنبیه ایچوندر لنا مقه الفقیر بوز یلوب ام حبائث اولمسه بنت عنب * لب آغوشه چکردم قدحی همچو بکور

* اولدی تبخاله کریوند اوچق *

تبخاله * تاء فوقیه‌نك فتحی وباء موحده‌نك سکونی وخاء معجمه‌ء ممدوده‌نك ولامك فتحی وهاء رسمیه ایله حرارت کبددن وتأثیر حمی‌دن شفه‌ده ظاهر اولان قبرجق که اکار کیده اوچق دیرلر واستعاره‌طریقیله قدحه‌کی باده اوزرنده ظاهر اولان حبابه دخی دیرلر ایکی معنایه بروجه ترتیب میر نظمی بیت شده تبخاله لب شرین دهن را * چنان تبخاله‌ء می در پیاله * کریوند کاف فارسیه‌نك وراء ممدوده‌نك کسرلری وواوك فتحی ونونك سکونی ودال ایله بودخی مزبور اوچق معناسنه بعضلر تمرکو دیمشلر

دتره‌مك لرزه دينور ستميدن تب

لرزه * لامك فتحی ورانك سكونی وزای معجمه نك فتحی وهاء رسميه ايله دتره‌مه كه عربيده رعشه ديرلر همدخی دتره‌مسی اولمغله تعبيه وزلزله ارضده دیرلر سير نظامی بيت زمين آيد بلرزه از سمندش * چنان تند وتوانايش تو ندش * تب تاء فوقيه‌نك فتحی و باء موحده ايله حمی عانی كه تركيده سته وايستمه ديرلر وحرارت معناسنه اولان تاب لفظيله تركيب ايدوب تب تاب ديرلر ابو المعانی بيت ضعيف وخسته شدم نی همين غم وحسرت زبيم غمزه وتاب رخت شدم درتب * اكثر محمومك ساعد وكردانده ابيلك بغلمق مشهور اولمغين خواجه سلمان بيورر بيت تب تبار رشته می بندند مردم لبك او * هرشبی بند بتاب رشته تب خو بشتن

سعی كوشش اوقه‌در خواندن

كوشش * كاف ممدوده نك ضمی وشين معجمه نك كسری وشين ثانيه ايله بمعنی سعی واهتمام يعنی چالشمق هاتفی بيت چو كوشش زهر دو طرف شد قوی شكوهنده شد دولت خسروی * همدخی جنك وجدال وحرب وقتال معناسنده كلور بو ايكی معناده كوشيدن امر حاضرينك آخرينه ماقبلی مكسور شين معجمه الحاقيله اسم مصدردر علی ماسبق فی قواعد المقدمة بونلردن بشقه كوشش بانق ديدكلری بصی ظرفده ديرلر * خواندن خاء معجمه نك بين الفتح والضم اماله سی وواو علامت والف ايله قرأت ياخود دعوت معناسنه مصدردر زيرا بو لفظ خواندن تركيده اوقمق كبی بو ايكی معنايه كلور علی ماسبق فی شرح سادس القطعة الاولی تنبيه لفظ كوشش ايله خواندنك امر حاضرلری قطعه اولی نك بيت سادسنده كچدی

خواجه استاد دبستان مكتب

خواجه * خاء معجمه نك بين الفتح والضم اماله سی وواو علامت والف وجيمك فتحی وهاء رسميه ايله استاد وخداوند خانه وصاحب مال وشيخ وحاكم ووزير معنالرينه مستعملدر شيخ نظامی بيت خواجه مع القصه در بند ماست * كرچه خدا نيست خداوند ماست * بو مقامده استاد تفسيردر خواجه مفسردر فاما كه اون التنجی قطعه نك بيت اخيرنده علی العكسدر فانظر * دبستان * دالك فتحی وكسری و باء موحده نك كسری ايله دبير ستان لفظندن مخففدر مكتب معناسنه اسم مكاندر چونكه دبير

كاتب ديو قرق اوچنجی قطعه نك بيت اولنده كلورستان ادات اسم مكاندر كما سبق فی الادوات المركبة حكيم خاقانی بيت چو ديدم كاين دبستان راست كلی علم نادانی * هرانجم حفظ جزوی بودشتم ز آب نسيانش * بو وجه كلمه كه دبستان ودبيرستان ودبير لفظلرينی شعوری مرحوم هم مفتوحه ده وهم مكسوره ده ايراد و فتحلرينی وكسرلرينی معناده تصريح ايلدی

فاعلاتن فعلاتن فعلن

يعنی بو قطعه بحر رمل مسدس الاجزادندر لكن اكثر صدر وابتداسی سالم و بعضيسی مخبون واكثر عروض وضربك كيمی محذوف ومخبون وكيمی اصلم وحشوی اكثری مخبون و بعضيسی سالمدر

سبب رفعت اولور علم وادب

سبب * ديباجه نك بيت حادی عشرنده كچدی * رفعت * عربيدر انلرده دخی مستعملدر * علم * ديباجه نك يكرمنجی بيتنده كچدی * ادب معروفدر هم دخی لغته ادب ديرلر بو تقديرجه عطف الخاص علی العام اولور

قطعه تا بفلك چون مه تابنده رخست

قطعه * وهمزه سی قطعه اولی عنوانی شرحنده كچدی * تا * تاء فوقيه ممدوده نك فتحيله حروف ابجدن وحروف معانيدن وحروف مبانيدن ت لفظنك اسميدر فاما كه مقصود اولان حروف مبانيدن اولاندر * بفلك اولنده كی باء موحده مفتوحه بمعنی الباء الجارة فی العربی كما سبق فی الادوات البسيطة فلك فتحتين ايله آسمان معناسنه عربيدر انلرده دخی مستعملدر لكن بو مقامده معنای مجازی انسبدر كه فلكدن مراد بو منظومه اوله چونكه بو منظومه يكرمی سكز حرف اوزره مرتبدر نتكم فلك يكرمی سكز منزلی مشتمل اولديغندن منازل قمر دخی يكرمی سكزدر نتكم بو قطعه ده جمع ايتمشلر قطعه كوكده يكرمی سكز منزل مهياماه ايچون عدايدم بر بر رضاء حضرت الله ايچون * بلكه شرطين وبطين وهم ثريا پرشعاع * رابه دبران وهقعه هنعه ثم سابع ذراع * نثره طرفه جبهه زبره صرفه عوا وسماك * همدخی غفر زبانا وداخی اكليل ای سفالك قلب وشوله هم نعايم بلده ذابح بلع تا * هم سعود اخبيه ومقدم مؤخرهم رشا نتكم حق تعالی والقمر قدرناه منازل بيوردی حتی معنای مجازيه قرينه قوله چون مه تابنده لفظيدر چونكه چون كبی ديو قطعه ثالثه نك بيت ثالثنده كچدی * مه * آی ديو قطعه خامسه نك بيت اولنده كچدی تابنده لامع ديو

اون دردنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کلور * رخ * یکاق دیو دخی تاج دیو یکرمی
بدنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده وشرحنده کلور * است * ادات ربطدر علی
ماسبق فی الادوات المرکبة حاصل معنی حرف تاقطعه‌سی فلکه یعنی بو تحفه به
مه لامع کبی تاجدر یاخود یکاقدر چونکه بوقطعه فی الجمله اوائل تحفه‌ده
اولمغله کانه تاج و یکاق اولدی ودرون نکت مشحون‌نده مندرج
اولان الی آخر القطعه بر برینه منازل حروف هیجا کبی پیوسته
ومتصلدر فائده تابفلك تابسحر کبی اولسه ده جائزدر فافهم

* وبره‌سی اولدی پسادست وپشین پیشادست *

پسادست * پاء فارسیه ایله ورەسی که عربیده نسیئه دیرلر بونده باء فارسیه
مقامنده باء عربیه ایله‌ده بسادست دخی جائزدر ابوشکور بیت ستدودادمکن
هرکزجزدستادست * که پسادست خلاف آردوالفت ببرد * پیشادست
باء فارسیه ایله پشین که مقابل پسادستدر عربیده نقد معناسنه فارسیده
دستادست کبی ابیی بیت ستد وداد جزبه پیشادست * داوری ناشد وزبان
شکست * بو ایکی کلمه‌ده کی الف الف توسلدر چونکه معنای ترکیبلری
صوکدن اله واوکدن اله دیمکدر چونکه پس آکسه دیو یکرمی طقوزنجی
قطعه‌نك بیت رابعنده کلور پیش اوك دیو اوتوزنجی قطعه‌نك بیت اولنده
کلور دست ال دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور بعده معنای
عامدن معنای خاصه نقل اولنمشلردر * پیشین * دخی فارسیدر چونکه
باء تحتیه نسبت ایچوندر نون تأکیدر لکن ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی
تمّ‌دبو مقامده نقدونسئه ومرادلری درهم ودیناره وضربسنه شاهلردر فاحفظ

* تنکدستان زوکردلر الی بوش بادبدست *

تنکدستان * کافك سکون وفتحیله تنکدستك جمعیدر فقیرلر وزوکردلر معناسنه
همدخی بخیل وممسکلردنده کنایه ایدرلر آخرنده کی الف ونون ادات جمعدر
علی ماسبق فی المقدمة میرنظمی بیت کشته‌ام درجهان آواره * مانده
ام تنکدست وبیچاره * تنکدست اصلنده دست تنك ایدی ترکیب توصیفیدر
طارال معناسنه زیرادست ال دیو آنفا کچدی تنك طار دیو اون بشنجی قطعه‌نك
بیت ثامننده کلور فبعد التقدیم والتأخیر سیاه چشم کبی وصف ترکیبی قلنوب
طاراللو معناسنه اولدی بادبدست یعنی تهی دست وبی حاصل والی بوش ان
بیین قطعه‌نکیه رچار چیز می نکنی * که شوی زان امید بادبدست * بوخای

زان تعصب عام * خوبی امرد ونواضع مست * معنای ترکیبی الده یل
وهوادیمکدر زیرا بادیل دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت ثامننده کلور
باء موحدهٔ مفتوحه ادات ظرفدر علی ماسبق فی الادوات البسیطة دست
قدسبق آنفا *

* دخی پیوسته وهمواره وهماره دائم *

پیوسته * باء فارسیه‌نك فتحی و یاء تحتیه‌نك سکونی وواوك فتحی وسینك سکونی
وتاء فوقیه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله یعنی همیشه که دائم حکیم انوری بیت باد
پیوسته ازسرشك حسد * روی بدخواه توچوپشت پانك * همدخی
مصراع ثانیده کلان پیوست لفظنك اسم مفعولیدر یعنی متصل ومربوط
یعنی بربرینه اولاشمش واولاشدرلمش میرخسرو بیت زان زر وفولاد که
پیوسته شد * راه خصومت زمیان بسته شد * تحفة الاحبابده پیوسته زیاده
کریه‌دن سوزه قادر اولمامق والم وغمدن طقینه‌رق سویلمك فقیر شویله فهم
ایدرمکه بو اوچ معنی اتصاله مبنیدر * همواره * هانك فتحی ومیمك سکونی
وواو ممدوده‌نك ورانك فتحلری وهاء رسمیه ایله یعنی همیشه ودائم ایضا
همدخی اندن فقط واوك حذفیله همارە وفقط هاء رسمیه‌نك حذفیله
هموار وایکیسنکده حذفیله همار حاصلی بونده درت لغت واردر همدخی
بودرت لغتدن هر بری اندازه معناسنه وحساب معناسنه‌ده کلور

* اولاشوب بربرینه متصل اولدی پیوست *

پیوست * باء فارسیه‌نك فتحی و یاء تحتیه‌نك سکونی وواوك فتحیله فعل
ماضیدر مصدری پیوستن لفظیدر که اولاشمق واولاشدرمق معناسنه هم لازم
وهم متعدی اولور

* مجلسه بزم دی طورمه ایچدا ایچ نوشانوش *

بزم * باء موحده‌نك فتحی وزای معجمه‌نك سکونی ومیم ایله یعنی مجلس شراب
وعیش وصحبت ومهمانی وخوشحالی حکیم نزاری قهستانی بیت اسباب
طرب جمع کن و بزم بیارای * اطباق سموات چه کسترده وچه طی * همدخی
بزم برقریه اسمیدر وخیمه معناسنه‌ده کلور * نوشانوش * ایکی نوش میاننده
الف توسل ایله متصل شراب ایچمکه دیرلر یعنی کیجه یی کوندوزه قاتوب
جمعیت ایله شراب ایچمك معناسنه چونکه بو مقامده نوش اوتوزنجی
قطعه‌نك بیت اخیرنده کلان نوشیدن لفظندن امر صیغه‌سی اوزره اسم
مصدردر نفس امردکلدر حاصلی نوشانوش لفظندن وایچه ایچ لفظندن مراد
معنای مصدریدر امردکلدر زیرا ترکیده قیره قیراوره اوردیرلر معنای

مصدری مرادیدرلر خواجه حافظ بیت شراب خانکی از ترس محتسب خوردن * بروی باز بنوشیم وبانك نوشانوش * بوندن بشقه نوش لفظنك براز معنالری دخی واردر یکرمی سکزنجی قطعه‌نك بیت ثانیسی شرحنده کلور

* هم ادیسز لك ایدن سرخوشه دیرلر بد مست *

بد مست * دالك سکونیله ترکیب توصیفیدر چونکه بد کتو معناسنه اولان فنادیو اوتوز بشنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور * مست * میمك فتحی وسینك سکونی وتاء فوقیه ایله اکرچه سرخوش معناسنه‌در فاما که مست ایله سرخوش بیننده فرق واردر مست شول کمسنه‌یه دیرلر که شرب مسکردن زیاده باشی دونوب کوزی قاره‌ره سرخوش اول مرتبه‌دن کمترجه اولانه دیرلر بو یله اولنجه سرخوش دخی فارسیدر ترکیده وانشارده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی

* فالقدی برخاست همان بك عجله ایتدی تراخت *

بر * ادات تحسیندر علی ماسبق فی الادوات المرکبة * خاست * خاء معجمه ممدوده‌نك فتحی وسینك سکونیله خاستن لفظندن ماضیدر میرزا قلی بیك بیت از برم تا زآمدن من برون شد * برخاست کرم ودادن خار ابهانه ساخت سئوال طلب معناسنه اولان خواستن ایله بو خاستن بیننده فرق نه کونه درجواب فرق ایکی جهتدندر اول طلب معناسنه اولان بین الفتح والضم خانك اماله‌سی واو علامت والف ایله‌در بو محلده اولان فتحهٔ صریحه وفقط الفله در ثانی طلب معناسنه اولانك مستقبلانی قیاس اوزره سینك هایه ابدالیله خواهدو خواهنده کلور بونك مستقبلانی شذوذ اوزره خاء معجمهٔ ممدوده‌نك کسری وسینك زاء معجمه‌یه ابدالیله خیزد وخیزنده کلور * تراخت * تاء فوقیه‌نك کسری وراء ممدوده‌نك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونی وتاء فوقیه ایله تراختن لفظندن فعل ماضیدر عجله ایتدی معناسنه ابو المعانی بیت اکر نیاز وفامیکنند ازان خونی * بقتل عاشق نالان تراختن کیرد

* بچرو کلدی درآمد دخی اوتوردی نشست *

درآمد * ماضی مرکبدر چونکه در بمعنی درون یعنی ایچرو دیو فرق التنجی قطعه‌نك بیت رابعی شرحنده کلور آمد کلدی دیو یکرمی طقوزنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور شاعر بیت درآمدنش درآمده جان * ازرفتن همیرود جان ایشته بو بیننده ایکی در لفظنده درت صورت جائزدر یعنی ایکیسیده ایچرو معناسنه یاخود ایکیسیده ادات تحسین یاخود اول ایچرو معناسنه ثانی

ادات یاخود بالعکس لکن ثانی مقامه مناسب دکلدر * نشست * نونك کسری وشین معجمه‌نك فتحی وسینك سکونیله نشستن لفظندن ماضیدر تکم امر حاضری قطعهٔ ثالثه‌نك بیت ثانیسنده کچدی

* قاچدی بکریخت فورتلدی یعنی زهید *

بکریخت * کاف فارسیه‌نك وراء ممدوده‌نك کسرلری ایله قرقنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کلان کریختن لفظندن ماضیدر لکن بو مقامده کافك سکونیله در اولنده‌کی باء موحدهٔ مکسوره صله‌در علی ماسبق فی الادوات البسیطة کمال نجندی بیت آهوان برکوشهٔ کلزار دیدند آن دوچشم * هر یکی باتیر غمزه جانی بکریختند * زهید * فعل جحد مطلقدر چونکه نون مفتوحه ادات نفیدر علی ماسبق فی الادوات البسیطة رهید رانك فتحی وهاء ممدوده‌نك کسری ودال ایله ماضیدر مصدری رهیدن لفظیدر میر نظمی بیت اکر خواهی زدوزخ در رهیدن * فراغت کن بی نفست دویدن

* کتدی رفت چکدی کشیداوردی بزد قیردی شکست *

رفت * بعینه قطعهٔ ثانیه‌نك بیت عاشرنده کچدی لکن بونه تکرار عد وتماز چونکه مقامنه کوره مناسبی بشقه درهمدخی بعض نسخده رفت بدانه شد واقع اولمشدر تکم قطعهٔ اولی‌نك بیت سادسنده واقع اولدیغی کبی بو صورتده سئوال تکرار مندفع اولور فافهم * کشید * قرقنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کلان کشیدن لفظندن ماضیدر * زد * بودخی بیت مزبورده کلان زدن لفظندن ماضیدر * شکست * شین معجمه‌نك کسری وکافك فتحی وسینك سکونی وتاء فوقیه ایله شکستن لفظندن ماضیدر تکم نهی حاضری مشکن قیرمه دیو اللی اوچنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کلور خواجه حافظ بیت یارم چوقدح بدست سیرد * بازار بتان شکست کیرد * لکن بو بیننده شکست ماضی صیغه سنده اسم مصدر در

* دستکیرك هله معناسی طوتلمش قاچقن *

دستکیر * اصلنده وصف ترکیبیدر ال طوتیجی معناسنه چونکه دست ال دیو یکرمی بدنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کلور کیر کاف فارسیهٔ ممدوده‌نك کسری ورا ایله کرفتن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر زیرا مستقبلانی علی الشذوذ کیرد وکیرنده کلور همدخی ال طوت معناسنه امر حاضر مرکبدر ایشته اغلبلرده رسیدهٔ نظر اولان معنالر بونلردر فاما که ناظم

تحريرك ايرانده تصحيحنه كوره اكثرى قاچن كسه طوتلنجه اللدن طوتوب كتور دكلرى اجلدن طوتيلان قاچقن معناسنه حقيقت عرفيه اولمشدر بهمه حال هر معنا به تركيبك مساعده سى واردر لكن فقط مساعده كفايت ايتمز بلكه استعمال شرطدر فلله دره

* طوتدى بكرفت دخى باغلدى بنديد و بست *

بكرفت * كاف فارسيه نك وراءنك كسرلرى وفانك سكونى وتاء فوقيه ايله كرفتن لفظندن ماضيدر لكن بو مقامده كافك سكونيله در اولندهكى باء موحدۀ مكسوره صله در على ما سبق فى المقدمة فارسيده كى كرفتن مقامنده عربيده اخذ وامساك وقبض وحبس ومنع ديرلر تركيده طا ايله طوتمق جغتايده تاء فوقيه ايله توتماق ديرلر زيرا جغتايده هميشه مقام طاده تاء فوقيه استعمال ايدرلر * بنديد * باء موحده نك فتحى ونونك سكونى ودال ممدوده نك كسرى ودال ثانيه ايله بنديدن لفظندن ماضيدر بنديدن مقامنده عربيده ربط وتقييد كبى جغتايده اماله ايله ايشماك ديرلر * بست باء موحدۀ ثانيه نك فتحى وسينك سكونى وتاء فوقيه ايله بستن لفظندن ماضيدر باء موحدۀ مكسورۀ اولى صله در خواجه سلمان بيت حديث دوستان درست نتوانم شكستن در * وليكن تو به بتوانم كه بازش ميتوان بستن * بو بيتده واقع اولان مصدردر

* دادرس ايرشن امداد ايچون ايرشدى رسيد *

دادرس * وصف تركيبيدر چونكه دادعدل ديو يكرمى دردنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور لكن بو مقامده مجازا امداد معناسنه درس رسيدن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر * رسيد * رانك فتحى وسين ممدوده نك كسريله رسيدن لفظندن ماضيدر

* يعنى قورتاردى رهانيد وخلاص اولدى برست *

رهانيد * اون سكزنجى قطعه نك بيت سادسنده كلان رهانيدن لفظندن ماضيدر برست رانك فتحى وسينك سكونى وتاء فوقيه ايله رستن لفظندن ماضيدر اولندهكى باء موحدۀ مكسوره صله در على ما سبق فى الادوات البسيطة خواجه سلمان بيت نميخواهم ازين نوبت زتو به توبۀ كلى * بدست شاهدان كردان زدست زاهدان رستن * لكن بو بيتده واقع اولان مصدر بدر خلاص ونجات معناسنه

* قاپلان اولدى ربوده وكرفته طوتيلان *

ربوده * قرقنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلان ربودن لفظندن اسم مفعولدر

كرفته دخى اسم مفعولدر تتكم ماضيسى ووصف تركيبيسى بو قطعه نك بيت سادسنده كچدى

* تله ودام طوزاقدر بالق آغيندى شست *

تله * تاء فوقيه نك ولام مشدده ومخففه نك فتحلرى وهاء رسميه ايله طوزاق كه انكله قوش طوتارلر اكا تركيده فق عربيده فخ وشبكۀ طيرديرلر شمس فخرى بيت در ارتفاع دولت تو دست كبريا * بنددز قدر قا ثمۀ عرش برتله * بوندن بشقه تله سكز معنايه دخى كلور اول درزيلر خياطت ايتدكده نصكره هموارۀ محيط ايچون اتخاذ ايتدكلرى آلت كه اكا تركيده اوتو ديرلر ثانى ايكنه لك كه درزيلر ايچنه ايكنه قورلر ثالث شول كيسه كه درزيلر ايچنه يوكسوك وتباشير وابريشم قورلر كذا فى المشكلات رابع مطلقا طوربه كه بردن وايپلكدن ايدوب ايچنه بعضى نسنه قورلر بعضيلر ابريشمدن ايتدكلرى طور كيسه ديو تفسير ايلديلر خامس يعنى مسلخ كه اكا تركيده قناره ديرلر سادس يعنى پايۀ نردبان سابع ذكر معناسنه مرويدر ثامن يعنى قسان كه تركيده بلكو ديرلر * دام * دال ممدوده نك فتحى وميم ايله مطلقا طوزاق كه هر نه نك اولورسه اولسون حكيم انورى بيت اكر ازجود تو كيتى بمثل دام نهد * طائر وواقع كردونش درآيند بدام * همدخى جار با جنسندن برنجى اوليان حيوانا نه ديرلر تتكم برنجى به الفسز دد ديدكلرى كبى كرك سباع وكرك غيريسى عموما حيوانات مراد اولدقده ددودام ديرلر ددايله داد ميانندە بو فرق ايتيان ددايله دادى بيلمز شيخ نظامى بيت ددودام ازنشاط دانۀ خويش * همه مطرب شده در خانۀ خويش

شست * شين معجمه نك فتحى وسينك سكونى وتاء فوقيه ايله بالق آغى واكرمجه كه انكله بالق طوترلر عنصرى بيت طرۀ او بدست من چون شست من چو صياد اوچو ماهى شيم * بوندن بشقه طقوز معنايه دخى كلور اول باش پارمغك پاى چكيلان موضعى ثانى يعنى نيشتر فصاد ثالث زنار كه راهبان كبران بللرينه بغلرلر رابع يعنى مضراب كه انكله سازچالرلر اكا تركيده تزنه ديرلر خامس يعنى ستين كه عقود ثمانيه دن التمش معناسنه تتكم صاد ايله شصت اون طقوزنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلور سادس شرفنامه ده طنبورقيلى وابريشم تيلى كه سازه بغلرلر سابع بند حلقۀ رسن وحلقۀ كمند ثامن فرهنك حسين وفائده يعنى زلف دلبران تاسع يعنى زه كير

* پشه درسورى سكك كهله سپس اوادركش *

پشه * پاء فارسیه نك وشین معجمهٔ مشدده نك فتحلری وهاء رسمیه ایله سوری سكك معناسنه شیخ سعدی بیت پشه چو پرشد بزند پیل را ❊ باهمه مردی وصلابت كه اوست * سپس ❊ سینك وپاء فارسیه نك ضملری وسین ثانیه ایله كهله وبت كه وسخ فضلاتدن یعنی مساماتدن چیقان كیردن نكون ایدر اكا عربیده قمله دیرلر میر نظمی بیت * سرا پا چنان بود نا پاك چسم ❊ ازان شدسپس درجهان منقسم * كش كافك ضمی وشین معجمه ایله قتل معناسنه اولان كشتن یاخود كشیدن لفظندن امر حاضردر زیرا مستقبلا تی ضم ایله كشد وكشنده كلور لطیفه كانه ناظم نحریر بو مصراعده كل مضمر بقتل مضمونه اشارت ایلدی

پره در كیك وچكر كه ملخ وصحرادی جست

كیك * كافك فتحی و یاء تحتیه نك سكونی وكاف ثانیه ایله وكاف اولی نك كسریله دخی مرویدر پره كه عربیده برغوث دیرلر واماله ایله ده كوزبیكی معناسنده كلور مردم چشم كبی شمس فخری بیت هنكام اجتماع بوقت مقابله از كینه مهر كند از دیده اش كیك * ملخ * میمك ولامك فتحلری وخاء معجمه ایله چكركه كه عربیده جراد دیرلر برغریب جانوردر كه انده سكز نوع حیواندن نشان واردر نتكم شاعر دیمشدر بیت خوك چشم ومار دم كركس پر و كژدم شكم * شیر صدر و پیل كردن ناقه پا واسب سر * جست * اللی دردنجی قطعه نك بیت خامسنده كلان جستن لفظندن ماضیدر

كوه طاغ بوجه بلند و یوقشه دیندی فراز

كوه * كاف ممدوده نك ضمی واظهار ها ایله طاغ كه عربیده جبل معناسنه بلند باء موحده نك ضمی ولامك فتحی ونونك سكونی ودال ایله یوجه عربیده عالی معناسنه مقابلی بست در نتكم شاعرك بو قولنده واقعدر بیت جهانرا بلندی و پستی تویی * ندانم چه هرچه هستی تویی * فراز * فانك كسری وراء ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله یوقش كه عربیده عقبه دیرلر مقابلی نون ایله نشیب در نتكم محقق مصراع ثانیده كلور استادرودكی بیت شیب تو با فراز وفراز تو با نشیب * فرزند آدمی بتواندر بشیب تیب * بوندن بشقه فراز اون اوچ معنایه دخی كلور اول بمعنی بلند مذكور ثانی بمعنی بالا كه ضد زیر ثالث بمعنی كشاده و پهن یعنی هر نسنه كه آچق و یصی اوله رابع بمعنی بسته یعنی باغلو خامس بمعنی قریب ونزدیك سادس بمعنی جمع سابع

بمعنی

بمعنی پیش آوردن ثامن بمعنی از بن باز یعنی بوندن كیرو تاسع بمعنی فروز وفروزان یعنی یاق و یاندر عاشر بمعنی فرا رفتن یعنی ایلرو كتمك حادی عشر بمعنی پوشیدن یعنی ستر ثانی عشر بمعنی خرزه ثالث عشر بمعنی سركش

* دشت وهامون اوه در شیب اینش الچق پست *

دشت * دالك فتحی وشین معجمه نك سكونی وتاء فوقیه ایله بمعنی بیابان وصحرا كه اوه معناسنه عموما همدخی ولایت خراسانده برشهر اسمیدر وتركستانده برمشهور صحرا نامیدر دشت قبچاق دخی دیرلر وكور دستان معناسنه دخی مرویدر * هامون ❊ هاء ممدوده نك فتحی ومیم ممدوده نك ضمی ونون ایله بمعنی دشت مذكور یعنی اوه وصحرا شیخ سعدی بیت زدریای عمان برآمد كسی * سفر كرده هامون ودریا بسی * بعض فرهنكده هامون بمعنی دشت پهناور یعنی زیاده یصی ودوز اوه دیو مسطوردر شعوری مرحوم طاغ اراسنده اولان دوز یراولماسنی تصحیح ایلدی * شیب * شین معجمهٔ ممدوده نك كسری وباء موحده ایله برای تخفیف اولندن نون مفتوحه نك حذفیله نشیب لفظندن مخففدر اینش كه عربیده هبوط دیرلر مقابلی فراز مذكوردر ناصر الدین بچه بیت فراز وشیب این راهست بسیار اكر مردرهی خضری بدست آر ❊ همدخی كثرت امطار ایله مرطوب اولوب بعده تردد آینده ورونده ایله جابجا حفره لر پیدا اولمغله صعب المسالك اولان زمینه ده نشیب دخی شیب دیرلر بونلردن بشقه شیب تازیانه معناسنه ومدهوش ومتحیر معناسنده كلور كذا فی فرهنك جهانكیر والمجمع تحفة الاحبابده سین مهمله ایله روایت اولنمشدر شمس فخری وحسین وفایی [illegible] معناسنه اولان كسرهٔ صریحه ایله طبب قافیه سنده ایراد وایكی معناده اولان سبب وشكیب قافیه سنده ایراد ایتمشلردر * پست * باء فارسیه نك فتحی وسینك سكونی وتاء فوقیه ایله الچق معناسنه مقابلی بلند مذكوردخی بالادر شیخ سعدی بیت خدایی كه بالا و پست آفرید * زبردست هردست دست آفرید * استعاره طریقیله خسیس ودنی یه پست وضدنه بالا اطلاقی شایعدر معیار جمالیده پست بمعنی كوتاه دیو مرویدر

* مغ وكبر اولدی مجوسی ونصاری ترسا *

مغ * میمك ضمی وغین معجمه ایله بمعنی آتشپرست كه عربیده مجوس دیرلر استاد عنصری بیت چو شب رفت و بردست پستی كرفت * هوا چون

مغ آتش پرستی کرفت * واحدی مغی تنکم مجوسده مجوسی دیدکاری کبی
همدخی مغ مطلق کافر معناسنده کلور تنکم ابن کا فره مغ بچـه دیرلر
کبر * کاف فارسیه نك فتحی و باء موحـده نك سـکونی ورا ایله بودخی
مغ کبی مجوس معنـاسنه شیخ سعدی بیت اکر صدسـال کبرآ تش فروزد
اکریك دم در واقتد بسوزد * مطلق کافر معنـاسـنده ده کلور همدخی کبر
برسلاحدر که آنی جنك وقتنده کیرلر اکا خفتان دیرلر * ترسا * تاء فوقیه نك
فتحی ورانك سکونی وسین ممدوده نك فتحیله یعنی نصاری شیخ سعدی قطعه
ای کریمی که از خزانهٔ غیب * کبر و ترسا وظیفه خورداری * دوستانرا کجا کنی
محروم تو که با دشمنان نظر داری * واحدنده ترسایی دیرلر تنکم نصرانی دیدکاری
کبی

* طا بلان صورت مخوسه دی بت طا یدی پرست *

بت * باء موحده نك ضمی وتاء فوقیه ایله صورت مخوسهٔ معبوده در عربیده
صنم ووثن دیرلر زمانای مسیحا بیت در بت شکنی خلیـل عهدم هرچند
در بتکده ام بیشهٔ آزر دادند * واستعاره طریقیله جوان محبوبه ده بت وصنم
دیرلر لفظ بت لسان عوامده باء فارسـیه ایله مشهوردر لکن باء عربیه ایله
مضبوطدر * پرست * باء فارسیه نك ورانك فتحلری وسینك سکونی وتاء فوقیه
ایله دسترس اولدیغمز لغت کتابلرنده امر حاضر ووصف ترکیبدر بت پرست
کبی مصدری عبـادت وعبودیت معناسنه اولان پرستیدن لفظیکه مصدر
دالیدر تنکم بیت آینده کی لفظ پرستش دخی بونی تأییدایدر فاما که ناظـم
نحریر فعل ماضی عنوانیله تفسیر ایلدی بو تقدیرجه مصدر ثانی اولان پرستن
لفظندن مشتق اولور دالیدن مأخوذ اولمـاز مکر ناظم نحریر مطلع اولمش
اوله یاخود پرست ماضی معنـاسنه اولان اسماء افعـال فارسیه دن اوله د...م

*این تك وتازو پرستش بو قوشش بو طاپنش *

این * بو دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت رابعنده کچدی * تك * تاء فوقیه نك فتحی
وکاف ایله سکردش وقوشش معناسنه پو یدن ودویدن کبی عربیده عدو دیرلر
شیخ سعدی بیت بنك ژاله میریخت بر کوه ودشت * تو کفتی مکر ابر نیسان
کذشت * کذری بو معنـاده تك و پو دیرلر کاسبق فی سابع القطعة الخامسة
همدخی ردنه معناسنده ده کلور بو ایکی معنـاده تکیدن لفظندن امر صیغه سی
اوزره اسم مصدردر بو معناده کاف فارسیه ایله دخی جائزدر پوندن بشقه تك
الی معنـا یه دخی کلور اول تکیدن مذکوردن امر حاضر ووصف ترکیبی

اولور

اولور ثانی بمعنی بن یعنی دیب که عربیده قعر دیرلر ثالث بمعنی اندك یعنی قلیل
رابع براوتدر که بغدای اراسـنده بتر و بغدای صـابندن پك اولور خامس
براوتدر که صولرده بتر کاهی اندن حصیر ایدرلر ترکیده اکا بردی دیرلر سادس
ادات تشبیه اولور مثلا ماه تك و باد تك دیرلر * تاز * تاء فوقیهٔ ممدوده نك فتحی
وزاء معجمه ایله تازیدن لفظندن امر صیغه سـنده اسم مصدردر سـکردش
وقوشش معناسنه بوندن بشقه درت معنـاسی دخی واردر اول تازیدن مذکوردن
صیغهٔ امر ووصف ترکیبی اولور ثانی مجمع الفرسده بمعنی فرومایه که عربیده
سفله ودون دیرلر ثالث بمعنی امر دفاسق که فنقه ایله معـاشرت ایدر رابع
تو یسرٔ تازه دیو یکرمی برنجی قطعـه نك بیت ثانیـنده کلور * پرستش
پرستیدن مذکوردن امر صیغه سی آخرینه ماقبلی مکسـور شین معجمه الحاقیله اسم
مصدردر

* جله سی النون ایچوندر همکی بهر زرست *

همکی * جله سی دیو قطعهٔ سـادسه نك بیت اخیرنده کچدی * بهر * باء
موحده نك فتحی وهـانك سـکونی ورا ایله ادات تخصیص که ترکیده ایچون
عربیده لام جاره فارسیده لفظ را معنـاسنه لکن لفظ را ایله بهرك میـاننده
فارسـیده فرق شوقدر که بهر اوّل کلمه یه داخـل اولور لفظ را آخر کلمه یه
لاحق اولور مثلا بهر شمـا دخی شمارا دیرلر بوندن بشقه بهر فارسـیده اوج
معنـایه دخی کلور اول بمعنی حصه ونصیب بهره کبی ثانی بمعنی شعـاع قمر
ونجوم ثالث ولایت اسمیدر عربیده ایکی معنـایه دراول بمعنی عجب ثانی بمعنی
هلاك * زرست * مرکبدر چونکه زر النون دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك
بیت سـادسنده کلور است ادات ربطدر لکن بو مقـامده اولنده همزه
لفظا وخطا حذف اولندی علی ماسبق فی الادوات شاعر بیت زرع کن زیرا که
زرع ازجمـله کاری بهترست * زرع را ثلثـان زرست ثلث باقی هم زرست
تمه * بو قطعه نك بحری رمل مثمن الاجزادر بیـانی ماسبقدن معلومدر

* قطعه که اوراقلم برسر اوحش نوشت *

قطعه * ماسبقدن معلومدر امابو مقامده همزه یو قدر تنکم وزن شاهد عدلدر که
ادات ربطدر علی ما سبق فی الادوات * اورا * اکا دیو فرق سکزنجی قطعه نك
بیت ثالثنده کلور * قلم * فرق اوچنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * بر
بمعنی علی وادات مفعولدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة * سر * باش
دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * لوحش * لامك فتحی وواوك

سكونی وحانك فتحی وشين معجمه ايله تركيب اضافيدر چونكه لوح تخته وصحيفه معناسنه عربيدر وانشارده دخی شايعدر شين معجمه ضمير غائبدر علی ماسبق فی الادوات البسيطة بوندن بشقه لوحش ايكی معنايه دخی كلور اول الله تعالی وحشت ويرمسون وايراق ايلمسون ديمكدر اصلی لااوحش الله ايدی تخفيفا لوحش الله ديديلر ابو المعانی بيت لوحش الله زهی قصر رفيع البنيان * كه شه ملك كرم كرد بهشت آباد * ثانی بمعنی تحسين وآفرين خواجه حافظ بيت زركاباد ماصدلوحش الله * كه عمر خضر می بخشد زلالش * نوشت يازدی ديو قطعه نك بيت رابعنده كلور حاصل معنی قطعه كه انك قلم سرلوحنه يازدی يعنی بو قطعه ده مذكور ومترجم اولانك اكثری سرای والاره وبيوت منازله متعلق اولان نسنه لردر چونكه ابنيهٔ معظمه نك ختامی اكثر حالده قپوسی اوزره دخی سرلوحنه نام وتاريخ واكا مناسب شيلر ايله اولور

*كل چامور آهك كرج كريچ وقوم ريك وخشت *

كل * كاف فارسيه نك كسری ولام ايله علی العموم چامور معناسنه عربيده صلصال وطين درلر شاعر بيت بكردش زاب وكل سوری رسيده * كل سوری زاطراف رسيده * همدخی كل ترابكه طپراق معناسنه ده كلور * آهك همزهٔ ممدوده نك وهانك فتحلری وكاف ايله كرج واچيكه كرچلو چامر وقوملو كرج معناسنه عربيده جصين وكلس وصاروج درلر ازتاج المآثر بيت زمين ملاقات طوفان تيغش * همان خاصيت يافت كزآب وآهك همدخی آهك توره كه خرزمه معناسنه وكوكب الارض ديدكلری بالدرايق طاشی معناسنده كلور * ريك * رانك بين الفتح والكسر اماله سی وياء تحتيهٔ مجهوله وكاف فارسيه ايله قوم كه عربيده رمل درلر هاتفی بيت زريك بيش فزون لشكری * زچوچی زادانش هرسوسری * همدخی بخت وطالع معناسنده كلور * خشت * خاء معجمه نك كسری وشين معجمه نك سكونی وتاء فوقيه ايله مطلق كريچ معناسنه كرك پخته وكرك ناپخته شاعر بيت بوفای تو اكر خشت زنند از كل من * همچنان در دل من مهر وفای تو بود * فاما كه پخته اولدقده نصكره رومده كرمد وتوغله وفارسيده خشت پخته وعربيده آجر درلر همدخی كوچجك حربه دمور بينه وخشت درلر فرهنك جهانكيريده كتاب زند يكرمی برنسك اوزره مرتبدر اون ايكنجی نسكك اسمی خشتدر كتاب زندك يكرمی برقسمندن هر برقسمنه نونك ضميله نسك درلر دقيقه ناظم تحرير

بو ريك ايله خشتی تفسيرده لف ونشر معكوس ايلدی چونكه بو ايكی لفظك شهرتی واردر نظمه رعايت ايسه واجبهٔ ذمت وخاتمهٔ حالتدر

* كارد بچاقدر دخی نيزهٔ پرتاب خشت *

كارد * كاف ممدوده نك فتحی ورا ودال ايله بچاق كه عربيده سكين درلر شاعر بيت عاشقانرا كارد وخنجر ميزنند * غمزهٔ جلاد چشم خونيش نيزهٔ پرتاب * هاء رسميه اوزره همزهٔ مكسوره ايله برنوع قصه حربه در كه الده كتوررلر وكاهی ايكيسنی واوچنی برغلافده قيوب آت يانندهطپوز طرفنه قورلر فارسيده وتركيده اكا خشت ديرلر بو لفظ اصلنده تركيب توصيفيدر طلو طاقت اولان مزراق معناسنه ايدی چونكه نيزه مزراق ديو يكرمی ايكنجی قطعه نك بيت سادسنده كلور پرطلو ديو قرقنجی قطعه نك بيت اولنده كلور تاب طاقت ديو قطعهٔ خامسه نك بيت خامسنده كچدی بعده معنای عامدن معنای خاصه نقل اولندی ياخود غالب اولدی نكته بو بيتده تجنيس تام واردر

* طبعه موافق كلان هرنه ايسه دلپسند *

دلپسند * وصف تركيبيدر چونكه دل قلب ديو اون بدنجی قطعه نك بيت ثالثنده كلور پسند قرق بشنجی قطعه نك بيت حادی عشرنده كلان پسنديدن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر

* خوب كوزلدر دخی چركين اولان نسنه زشت *

خوب * خاء معجمهٔ ممدوده نك ضمی وباء موحده ايله كوزل كه عربيده حسن درلر بعض محلده تركيب ايدوب خوب رو وخوب صورت ديرلر * زشت زاء معجمه نك كسری وشين معجمه نك سكونی وتاء فوقيه ايله چركين كه عربيده قبيح ديرلر شيخ سعدی بيت * مكن همنشينی تو بابد سرشت كه دزد واز وطبع توخوی زشت * همدخی زشت بمعنی دوبدن يعنی سكرتمك معناسنه ده كلور

* مارت آيی آذار اونجی كونی نوروز ايمش *

آذار * همزه وذال معجمهٔ ممدوده تينك فتحلری ورا ايله سنهٔ شمسيه دن اول بهار آيی كه اكا مارت ديرلر فارسيده فروردين دخی ديرلر خواجه سلمان بيت آذار بيرد آب رخ آذر وكانون * وزدر دسر هردو امان داد جهانرا عربيده دال مهمله ايله معنای مرقومه استعمال ايدرلر واشعارلرنده دخی ايراد ايدرلر شمس الدين احمد الطيبی بيت اسفهانی فصل آذار * حتی

يصل السكر بى الى تموز * فاما كه دالدنصكره القمر سنهٔ شمسيه‌دن طقوزنجى آيك اسميدر كه اول آيده نيراعظم برج قوسده اولور * نوروز واو بنك سكونلريله سنهٔ شمسيه‌نك ايكى كونندن هر بر بنك اسميدر اوّل نيراعظم برج حمله تحويل ايتديكى كوندر كه مارت آينك اوننجى كونيدر بوكا نوروز عامه ونوروز كوچك ديرلر ومطلق نوروز ذكر اولنسه بو كون مراد اولنور وآنك وجه تسميه‌سنده ايكى روايت واردر روايت اولى حق سبحانه وتعالى حضرتلرى عالمى وآدمى بو كونده خلق ايلديكيچون نوروزديو مسمى اولدى روايت ثانيه جمشيد شاه جمله جهانى سير سياحت وكشت وكذار ايليوب آذربايجانه كلدكده انواع جواهر ايله مكلل ومرصع بر تخت عالى نصب ووجهه‌سنى جانب شرقه توجيه وباشنه ذى قيمت بر تاج مجوهر كيوب وچقوب تخت اوزره جلوس ايلدى بو مدده كونش طلوع ايدوب اول تاج وتختده طو قندقده بر رتبه شعاع وضيا ظاهر اولديكه عالمى روشن ايتمكله خلائق آنى كوروب جمله شادمان اولوب اين روز نوست ديديلر وشاه مشار اليه‌دخى جمشيد ديديلر اوّل بو يكى كوندر معناسنه ثانى كونلو پادشاه معناسنه چونكه روز كون ديو قطعهٔ ثانيه نك بيت سابعنده كچدى نو يكى ديو قرق بدنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور جم پادشاه معناسنه ديباجه‌نك قرق سكزنجى بيتنده كچدى شيد كونش ديو اوتوز التنجى قطعه نك بيت رابعنده كلور نوروز ثانى اولدر كه مارت آينك التنجى كونيكه نامى خرداد لفظيدر بو نوروز ثانيه نوروز بزرك ونوروز خاص دخى ديرلر و بونك وجه تسميه‌سى شو يله‌در كه جمشيد اول كونده تخت اوزره طرز مذكور ايله اوتوروب خاص وعامه اذن ويروب جمله پيشكاهنده جمع اولدقلرنده نظام عالم ايچون ترتيب قوانين سلطنت وتدوين تداوين سياست ايدوب وجمله‌يه حق جل وعلى‌يه عبادت واطاعت وامر يله ايتمار ونهيله انتها واداء شكر نعم وادراك حقائق وحكم ايلك ديو رنكامير خطاب ونصيح آميز جوابلر ايلدى ومنقولدر كه اكاسرهٔ عجم نوروز بزركدن نوروز كوچكه وارنجيه دكين حاجات ناسى قضا ومحبوسلرى اطلاق ومجرملرى عفو ايدرلر وخلقه انعام واحسان وكندولر عيش وعشرت ايدرلردى

* مه آى نيسان آبى آيدر آرد بهشت *

مه * ميمك فتحى واظهار ها ايله قطعهٔ خامسه‌نك بيت اوّلنده كچن ماه لفظندن

مخففدر

مخففدر لكن آنده قمر معناسنه بونده شهر معناسنه‌در بو يله اولنجه لفظا ومعنى تكرار عد اولنماز * آرد بهشت * دالك كسريله فصول اربعه‌دن ربيعك ماه ثانيسيكه روميلر نيسان ويونانيلر ابريل ديرلر شمسك برج ثورده اولديغى ايامدر شيخ سعدى بيت اول آرد بهشت ماه جلال * بلبل كوينده بر منابر قضبان * بوندن بشقه آرد بهشت اوج معنايه دخى كلور اوّل تاريخ جلاليده كبيسه اعتبارى اولنمامغله شهرمز بورك اوچنجى كونيدر هر سنه بو وقت معينده واقع اولور اول كونك اسميدر قاعدهٔ عجم اوزره هر آيك اسمى كونك اسمنه مطابق كلسه اول كونى عيد ايدرلر ثانى فرهنك جهانكيريده بر فرشته نامى كه محافظهٔ جباله وتدبير امور ماه آرد بهشته موكلدر ثالث بمعنى آتش يعنى نار ثنيه * آرد بهشت لفظى تركيب اضافيدر مقهور جنت معناسنه چونكه آرد مدّ همزه ايله اون ديو وقهر وخشم ديو بو قطعه نك بيت عاشرنده وشرحنده كلور بهشت جنت ديو قطعهٔ اولى نك بيت ثانى عشرنده كچدى بو معناى تركيبى نك معناى سابقه‌يه مناسبتى خفى دكلدر

* صاحب علم اوله‌نك جمله‌سى دانشوران *

دانشوران * آخرينه جمع ايچون الف ونون الحاقيله دانشورك جمعيدر دانش علم ديو اون التنجى قطعه نك بيت عاشرنده كلور ور ادات نسبت وصاحب وذو معناسنه على ماسبق فى الادوات المركبة

* اكلدى فهميد وخواند اوقيدى يازدى نوشت *

فهميد * اون بشنجى قطعه نك بيت ثالثنده كلان فهميدن لفظندن ماضيدر خواند * قطعهٔ ثامنه‌نك بيت ثامننده كچن خواندن لفظندن ماضيدر نوشت نونك كسر وضمى وواوك كسرى وشين معجمه‌نك سكونى وتاء فوقيه ايله نوشتن لفظندن يازدى معناسنه ماضيدر واسم مصدر دخى استعمال اولنور

* ايشه كوجه عادته طرزه دى كردار هم *

كردار * كافك كسرى وراءنك سكونى ودال ممدوده نك فتحى ورا ايله اوچ معنايه دزواوچيده بو مقامده مذكور در اوّل ايش كوج كه شغل وعمل وكسب وكار معناسنه انورى بيت هوا سياه بكردار قيركون خفتان * فلك كبود بكردار زنكلكون مغفر * ثانى بمعنى عادت وآيين وروش كه تركيده توره ديرلر ثالث بمعنى طرز واسلوب وقيافت شيخ نظامى بيت بكى نامهٔ نغز پيكر نبشت * بنغزى بكردار باغ بهشت * كمال پاشازاده مرحوم تصرف خاصيله

بیوررکه کردار لفظ مر کبدر کرد ایله آردن معناسنی چوره یه وطرفه کتور مجی
دیمك اولور مراد الده اولمیان نسنه بی عندنه احضا ر ایتمك اولورا نتهی
بویله اولنجه کاف فارسیه اولمق کرك ایدی لغت یازنلر ایسه بالجمله کاف عربیله
ضبط ایتمشلردر کذا فی فرهنك شعوری فقیر شویله فهم ایدرمکه کردار وصف
ترکیبیدر چونکه کرد کاف عربیه ایله بمعنی عمل وکاره علی ماصرحه فی بحر الغرائب
آر همزه نك مدی ورا ایله رآبدن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر

* اولدی طبیعت منش داخی نهاد وسرشت *

منش * میمك فتحی ونونك کسری وشین معجمه ایله بمعنی طبیعت وخوی شاه
ناصر بیت تا نو بمنش مرانخوانی * مندیش که منت خواستکارم * همدخی
خلقت وجبلیت معناسنه وهمت وکرم معناسنه ده کلور * نهاد * نونك وهاء
ممدوده نك فتحلری ودال ایله بودخی طبیعت معنا سنه در حکیم سنائی بیت ای
شده در نهاد خود عاجز * کی شناسی خدا را هر کز * سرشت * سینك ورانك
فتحلری وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله بودخی طبیعت معناسنه در همدخی
فطرت وطینت معنا سنه و بو قطعه نك بیت عاشرنده سرشت یوغردی
دیو کلور

* آمده کلمش طبیب آدی بجشك و بزشك *

آمده * همزه نك مدیله آمدن لفظندن اسم مفعولدر همدخی بدیهه ولطیفه
معناسنه ده کلور * بجشك * باء موحده نك وجیمك کسری وشین معجمه نك
سکونی وکاف فارسیه ایله بمعنی طبیب وحکیم وجراح بعض
اصحاب فرهنك باء فارسیه ایله تصحیح ایلدیلر * بزشك * زای معجمه ایله
بمعنی بجشك مذکور بمعنی طبیب حکیم اسدی مثنوی خورش
باید از میزبان کونه کون * نه کفتن کزین کنم خور دزان فزون
اکرچه بود میزبان خوش زبان * بزشکی نه خوب آمد از میزبان

* کفت دیدی نیکتریك ایودر خوشجه نشت *

کفت * اللی بشنجی قطعه نك بیت سادسنده کلان کفتن لفظندن
ماضیدر * نیکتر * کافك سکونیله اسم تفضیلدر چونکه نیك ایودر بو
اللنجی قطعه نك بیت عاشرنده کلور ترادات تفضیلدر علی ماسبق
فی الادوات المرکبة * نشت * نونك کسری وشین معجمه نك سکونی
وتاء فوقیه ایله خوشجه معناسنه کذا فی فرهنك شعوری

* آصقیه آویزه وقبه یه کنبد دینور *

آویزه * همزه ممدوده نك فتحی وواو معدوده نك کسری وزای معجمه نك فتحی
وهاء رسمیه ایله آصقی که بللوردن و بیوض طبوردن و بونك امثالی نسنه لردن
جامعلره ومعظم سرایلره تزیین ایچون آصرلر بوندن بشقه درت معنایه دخی
کلور اول کوبه که فارسیده کوشواره عربیده قرط دیرلر ثانی هرچنکالکه
نسنه آصیلور ثالث مخصوص ات آصدقلری چنکال رابع بمعنی اطراف
وجوانب کذا فی فرهنك شعوری * کنبد * کافك ضمی ونونك سکونی
وباء موحده نك فتحی ودال ایله بمعنی قبه شیخ سعدی بیت صحبت
نیکان نکیرد هر که بنیادش بدست * تربیت نا اهل را چون
کرد کان بر کنبدست * همدخی اتی نقل ایله سورمك معناسنه ده کلور

* صارقش اولان نسنه در هشته صالی وبردی هشت *

هشته * هانك کسریله اسم مفعولدر * هشت * ماضیدر مصدری هانك
کسری وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله هشتن لفظیکه صالی ویرمك
وصارقتمق معناسنه در شیخ نظامی بیت همه برقع فرو هشتند برماه * روان
کشتند سوی حضرت شاه * همدخی هشتن قومق وترك ایلمك معناسنه ده کلور

* ارغچ ارش تارو بود هم طوقیق بافتن *

تار * تاء فوقیه ممدوده نك فتحی ورا ایله ارغچ معناسنه که عربیده سدی دیرلر ضدی
بودلفظیدر معا استعمال اولندقده تارو بود دیرلر حکیم فردوسی بیت زیزدان
وازما بدان کس درود * که تارش خرد باشد وزاد بود * شیخ نظامی بیت
چندز تار طمع و پود لاف * برقد هر سفله شود حله باف * بو بیتك مقتضاسی
تار ارغچ و پود ارش اولمقدر لکن ولایت رومده لغت جمع وتحریر ایدنلر مثلا
نعمة الله وحلیمی وغیریلر پود ارغچ تار ارش دیو یازمشلردر بونك
وجهی لسان فارسیده توغلری چندان اولمامقدر دیو فرهنك شعوریده
تشنیع اولندیلر بویله اولنجه ناظم تحریر کال حذاقت ایدوب تار ارغچ پود ارش
دیو تفسیر ایلدی فلله دره لکن شاهدی مرحوم رومی اولدیغی حسبیله عکس
ایدوب بیورر بیت دندانه بش ارشدر بلك تار ارشدر * پود ار نجه دی پشم
بو که قالیه بستر * شاهدی شرحنده دخی حق تصریح ایلدك همدخی
تار بوندن بشقه طقوز معنایه دخی کلور اول دیبه معناسنه که عربیدر فرق دیرلر
آدمك اولسون غیرك اولسون بو معناده تارك لفظندن مخففدر ثانی تاریك
لفظندن مختصر در قرارمش نسنه معناسنه در کیجه اولسون غیری اولسون

ثالث بولانق صویه دیرلر رابع ابریشم تلیدر خامس سازقلی معناسنه سادس بمعنی وترقوس سابع بمعنی میان بند ثامن بمعنی موی زلف وموی کیسو تاسع براغاجدر که خرما اغاجنه مشابهدر اندن برصو حاصل ایدرلر اکرچه کیف کتورر لکن دردسر ایراث ایدر تال دخی دیرلر کذا فی فرهنك جهانکیری * پود باء فارسیهٔ ممدوده نك ضمی وامالهسی ودال ایله ارش که عربیده لحمه دیرلر تفصیلی آنفا کچدی همدخی کهنه وعتیق معناسنه ده کلور وامالهسز اسکی بزی یاقوب قاو ایدرلر اکا عربیده حراق دیرلر شمس فخری بیت شك نیست که آتش زنهٔ سنك بلارا * جز جان وتن دشمن جاهش نبود پود * بافتن * باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی وفانك سکونی وتاء فوقیهنك فتحی ونون ایله مصدردر مطلقا طوقوق معناسنه قاش اولسون بز اولسون حصیر اولسون جملهسنه بافتن دیرلر عربیده نسج چقنایده توقوملاق دیرلر مستقبلاتی علی الشذوذ فابی ابقا ایله بافد و بافنده کلور علی القیاس باء موحدهیه ابدال ایله بابد و باینده کلور

* رشتهدر ایبلك ستاد آلدی اکردی برشت *

رشته * رانك کسری وشین معجمهنك سکونی وتاء فوقیهنك فتحی وهاء رسمیه ایله ایبلك وابریشم تلی بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اول برمرضدر که انسانك اپاغنده اولور ابتدا ایبلك کبی برنسنه ظاهر اولور کتدکجه اوزار قیرلسه صاحبی هلاك اولور اکا واوایله تارو دخی دیرلر ثانی برنوع حلوادر اکا ایبلك حلواسی دیرلر بو اوج معناده اکرمك معناسنه اولان رشتن لفظندن اسم مفعولدر ثالث برطعامدر اکثر شوربا ایدرلر * ستاد * قرفتحی قطعهنك بیت ثانیسنده کلان ستادن لفظندن ماضیدر * برشت * رانك کسری وشین معجمهنك سکونی وتاء فوقیه ایله رشتن لفظندن ماضیدر اکردی معناسنه ایبلك وابریشم وکتان هرنه اولورسه همدخی بشدی وبشمش معناسنه ده کلور صائب بیت زدرد داغ محبت سررشته اندمرا * درآفتاب قیامت برشته اندمرا * عرحالده اولندکی باء موحدهٔ مکسوره زائده در علی ماسبق فی الادوات البسیطة

* اربه جوارزن طرو بغدایه کندم دینور *

جو * جیمك فتحی وواو ایله اربه که عربیده شعیر دیرلر همدخی محموديده بمعنی زحمهٔ مزامیردیو مذکوردر شرفنامهده طقسان التی مثقال التونه درت درهم کش اضافه ایدرلر که آتشه متحمل اولسون دیو اینته اوطقسان مثقال التونه دخی جو دیرلر عربیده واوك تشدیدیله هوا نتکم جوسما دیرلر هوا معناسنهدر

ارزن همزهنك فتحی ورانك سکونی وزای معجمهنك فتحی ونون ایله طاروکه عربیده ذره دیرلر کندم * کاف فارسیهنك فتحی ونونك سکونی ودالك ضمی ومیم ایله بغدای که عربیده حلبیلر لسانده حنطه وشامیلر لسانده قمح ومصریلر لساننده بر دیرلر لطیفه برقحط اثناسنده خواجه عبدالله انصاری حضرتلرینه بر پیرزن بغدای رجاسیله کلدکده خوجه حضرتلری انبار دارینه بررقعه یازوب عورت یدیله رقعهٔ مزبورهیی ارسال ایدر بازمشکه ارزنی آید کندم شی دهید ماش فرستادیم نخود آمده

* خوشه بشق آدیدر بز ر اکین داخی کشت *

خوشه * خاء معجمهٔ ممدودهنك ضمی وشین معجمهنك فتحی وهاء رسمیه ایله بشق که اکین بیچیلرکن یره دوکیلان صاپ وسنبل معناسنه عربیده عصافه دیرلر نظم لال در مقام هضم نفس بیت اولار مسند نشین من درکز ینم اولار خرمن فکن من خوشه چینم * همدخی خوشه اون ایکی بروج سمواتدن برج سنبله معناسنه ده کلور و برقوشه دخی خوشه دیرلر * بزر * باء موحدهنك فتحی وزای معجمهنك سکونی ورا ایله مشهوردر اکین معناسنه عربیده زرع وحرث دیرلر نتکم حارث وزارع معناسنه برزکر دخی بوندندر لکن فرهنك شعوریده زای معجمهنك اوزرینه راء مهملهنك تقدیمیله مضبوطدر واضح اولانده بودر غالبا مشهورك اصلی ایکی نسنه در اول زای معجمهنك تقدیمیله تلفظ آساندر ثانی فی الاصل عربی وفارسیده دخی شایع اولوب تخم معناسنه اولان بذر لفظی ذال معجمهنك را اوزرینه تقدیمیله مضبوطدر ایشته اکا اشتباهدر * کشت کافك کسری وشین معجمهنك سکونی وتاء فوقیه ایله بمعنی بزر مذکور شیخ نظامی بیت هرآن همواره کشت از نیروی بخت * چو کشت بر کلوخ ازمالش سخت

* اتمکه نان نانوان کیم دینور اتمکجی یه *

نان * نون ممدودهنك فتحی ونون ثانیه ایله خبز کبی اسم جنسدر هرنوع اتمکه دیرلر شیخ سعدی بیت ابر و باد ومه و خورشید وفلك درکارند * تانو نانی بکف آری و بغفلت نخوری * نانوان * بمعنی خباز اسم فاعلدر جونکه نان قدسبق آنفا وآن ادات اسم فاعلدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة

* بوقفه ایمش کرده اون آردیو غوردی سرشت *

کرده * کاف فارسیهنك کسری ورانك سکونی ودالك فتحی وهاء رسمیه ایله برنوع بوقفه اتمك معناسنه ترکیده دخی بعض محللرده کرده دیرلر بوندن بشقه

کرده اوچ معنایه دخی کلور اول کوچجك بصدق معناسنه که کرده بالش دخی دیرلر ثانی هر دکری اولان نسنه‌یه دیرلر ثالث بر پارچه بز که طائفهٔ یهود فرمان سلطان ایله مسلماندن تمییز ایچون اموزلر ینه دیکرلر انکا عربیده غیار دیرلر * آرد همزهٔ ممدوده نك فتحی ورانك سکونی ودال ایله اون که عربیده دقیق وطحین دیرلر بغدای اولسون غیری اولسون همدخی قهر وخشم معناسنه ده کلور سرشت * سینك ورانك کسرلری وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله ماضیدر مصدری سرشتن لفظیدر تعجین وتخمیر معناسنه خمیر اولسون غیری اولسون محسوسا ومعقولا استعمال اولنور هانی بیت اکر بیضهٔ زاغ ظلمت * سرشت نهی زیر طاوس باغ بهشت * سؤال بو قطعه ده عیوب قافیه دن ایطا واردر که سرشت لفظنی یدی بیت کچمدن تکرار ایلدی جواب معنالر بشقه اولنجه ایطا عد اولنمدیغی علم قافیه ده مسطوردر

*طوز نمك وتخم مرغ اولدی یومرطه ادی *

نمك * نونك ومیمك فتحلری وکاف ایله طوز که عربیده ملح دیرلر استعاره طریقیله طعامه لذت ویردیکیچون محبوبك لبلرین انکا تشبیه ایدرلر تخم مرغ * میم اولی نك کسریله یومرطه که عربیده بیضه دیرلر معنای ترکیبی قوش بذری دیمك اولور چونکه تخم فارسیده وترکیده شایعدر مرغ قوش دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت سادسنده کلور ابو المعانی بیت یا ورمکن بوعده وزنهار دل مده * ازما کیان نسیه به این تخم مرغ نقد

*طاوغه دی ماکیان هم رفدان نیم برشت *

ماکیان * میم ممدوده نك فتحی وکافك کسری ویاء تحتیهٔ ممدوده نك فتحی ونون ایله مطلقا طاوق معناسنه که خانکی اولسون دهکی اولسون عربیده دجاجه چغتاییده طاوغ دیرلر هانی بیت نه بال عقابان برتیر کیر * بر ماکیان بست در خور تیر برشت * میمك سکونی وباء موحده نك ورانك کسرلریله رفدان پشمش یومرطه یه دیرلر واکا بکزر نه اولورسه کذا فی فرهنك شعوری اصلنده نیم پخت قبیلندن وصف ترکیبیدر یارم پشمش معناسنه چونکه نیم یارم دیو اونطقوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور * برشت * بو قطعه نك بیت ثامننده ماضی اوله رق کچدی لکن بو مقامده اسم مفعول معناسنه در علی ماسبق فی قواعد المقدمه * رفدان * رانك ضمیله هرندن اولورسه نیم پخت معناسنه بعض محالك ترکیدر

*خاچه چلیپا دینور داخی برهمن پاپاس *

چلیپا * جیم فارسیه نك فتحی ولام ممدوده نك کسری وپاء فارسیهٔ ممدوده نك فتحیله خاچ نصاری که عربیده صلیب دیرلر بلکه صلیب اندن معربدر فائده طائفهٔ نصاری صلیبی اغاجدن وکمشدن والتوندن ایدوب انکا طاپرلر عقیدهٔ باطله لری بو یله درکه حضرت عیسی علیه السلامك صورت مصلوبه سی اوله تخاشئم حاشا که مصلوب اولمامشدر حتی قرآن عظیم الشانده وما قتلوه وما صلبوه ولکن شبه لهم * وارد اولمشدر وهرنه که پیچ وتاب اوله انکا دخی چلیپا دیرلر شیخ سعدی بیت کر بمسجد روم ابروی تو محراب منست * وردر آتشکدهٔ زلف تو چلیپا دارم * برهمن * باء موحده نك ورانك فتحلری وهانك سکونی ومیمك فتحی ونون ایله بمعنی دانشمند نصاری که انکا پاپاس دیرلر شیخ سعدی بیت بتقلید کافر شدم چند روز * برهمن شدم در مقالات زند * همدخی برهمن دانشمند بت پرستان معناسنه وحکیم فیلسوف معناسنه وبتکده معناسنه ده کلور نکته برهمن رانك سکونی وهانك فتحیله دخی مرویدر لکن نظم تحفه یه مناسب اولان مضبوطمزدر

*چاکنه ناقوس دی یعنی کلیسا کنشت *

ناقوس * نون ممدوده نك فتحی وقاف ممدوده نك ضمی وسین ایله کفره کلیسالرنده بعض مخصوص وقتلرده چالارلر اکثرا بلووا وقفلو ایچی بوش اغاجلردرکه بری برینه یانده دورلمش کورك ایله نفس ویروب چالارلر بی نظیر صدالر ظاهر اولوب مقاملر پیدا اولور مولانا عرفی بیت مالب آلوده بهر توبه بکشاییم لیك بانك عصیان میزند ناقوس استغفار ما * عربیده دخی ناقوس وجمعنه نواقیس دیرلر لواحد من الشعرا بیت قد قلت للعین ای الضرب یرملکا * ضرب النواقیس ام ضرب البواقیس * همدخی بر بیوك چاکدر که مناره کبی بلند بنا اولنمش موضع باشنه وضع ایدوب وقت معینده چالارلر صداسی بر ایکی فرسخ محله کیدر بعضیلر ارغنون دیدکلری بیوك ساز معناسنه دیمشلر * کلیسا * کافك فتحی ولام ممدوده نك کسری وسین ممدوده نك فتحیله کفره عبادتخانه سی عربیده دیر معناسنه استاد لطیفی بیت دیدم اندر مسجد خو یا چند * چون کلیسای بتان بند اشتم * ترکیده دخی شیوعیله ناظم تحریر آنی بو مقامده ترجمه ایلدی کنشت * کافك ضمی ونونك کسری وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله هر کلیسایه دیرلر عموما ویهودی کلیساسنه دیرلر خصوصا حکیم

سنایی بیت زوفلك وار مسجد مؤمن زوکنشت وکلیسای ایمن فائده
عربیده نصارای عبادتخانه سنه بیعه و یهود عبادتخانه سنه کنیسه دیرلر

* مفتعلن فاعلن منسرح اوزانیدر *

یعنی بوقطعه بحر منسرح مثمن الاجزادندر لکن جمله اجزاسی مطویه
وجمیع ضروبی و بعض اعاریضی موقوفه وحشوارى مکشوفه در باقی
بومقامه مناسب دکلدر قطعه ثالثه نك بیت اخیری شرحنده کچدی

* کسب کال ایله کیم اولمیه سنك بدسرشت *

کسب * معلوم * کال * اواخر دیباجه ده کچدی * بد * فنا دیو اوقوز
بشنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * سرشت * طبیعت دیو بوقطعه نك بیت
خامسنده کچدی

* قطعه در نظم لغتهای عرب *

قطعه * قطعه اولی عنواننده کچدی * در * ادات ظرفدر علی ماسبق
فی الادوات المرکبه * نظم * دیباجه نك بیت ثالث عشرنده کچدی * لغتها
جمع لغتدر لغت دیباجه نك بیت تاسعنده کچدی ها ادات جمعدر
علی ماسبق فی قواعد المقدمه * عرب * بیانی بیت مزبور شرحنده
کچدی حاصل معنی عرب لغتلری نظمنده قطعه چونکه بونده
بیان ایده جکی سکز حرفی سه زبان ایده جکدر اک تمهید لازمدر

* ثا و حا و ذال وصادای نور عین *

بومقامده نور عین خطابدر چونکه مصراع ثانی آخرنده حرف عین کلور
فلا تشتبه

* دانحی ضاد وطا وظا وحرف غین *

بوسکز حروف اسماء حروفدر نتکم تفصیلی قطعه اولی عنوانی شرحنده کچدی

* فارسیده قافیه اولمق محال *

قافیه * لغتده تابعه معناسنه در اصطلاحده عربی اشعارنه متعلق علم
قافیه ده اون ایکی درلو تعریف ایلدیلر از جمله مصراع ثانیه قافیه دیدیلر
باقیلری دخی محلنده مسطوردر اما که اشعار فارسیه ایچون ترتیب اولنان
علم قافیه ده حرف روی یه قافیه دیرلر نتکم ناظم نحریرك کلامنك سیاق وسباقی
انی اقتضا ایدر کاهی حرف رویدن بشقه حرف روی کندوسندن جزء
اولان کلمه یه ده اطلاق ایدرلر لکن بومقامده مراد حرف رویدر * محال * ممتنع
معناسنه در لکن بومقامده مراد محال عادیدر نهایت وقوعی بوقدر

* یازمشم شاید اوله نقص کال *

شاید * احتمال دیو فرق التنجی قطعه نك بیت رابع عشری شرحنده
کلور * نقص * ضد کالدر * کال * اواخر دیباجه ده کچدی

* بوسببدن اول سکز حرفه تمام *

سبب * دیباجه نك بیت حادی عشرنده کچدی * حرف * قطعه
اولی نك عنوانده کچدی تمام معروف

* بشقه اسلوب ایله قیلدم خوش نظام *

اسلوب * اقنوم وزننده طرز وروش وقانون وقاعده معناسنه فارسیده
وترکیده دخی بو معنالرده شایع در ابو المعانی بیت شنیدم چنین کفت
اسلوب استاد * خورش را نباشد ز اسلوب معتاد * فارسیده ایکی معناسی
دخی واردر برحکیم آدی ثانی برنوع طعامدر * خوش * یعنی خوب
کاسبق فی رابع الرابعه * نظام * دیباجه نك بیت ثالث عشرنده کچدی

* ضم ایدوب تازی لغاتن آخره *

ضم * معروف * تازی * تاء فوقیه ممدوده نك فتحی وزای معجمه ممدوده نك
کسریله عربی دیمکدر مثلا اسب تازی ولسان تازی دیرلر شرف الدین
یزدی در معمای بوسه بیت ز لعل یار خواهم ضد شرقی بتازی ودری وقلب
وتصحیف * هم دخی تازیدن لفظندن اسم مصدردر نتکم بله حل معمای بوسه
ضد شرق غرب است ومصحف غرب عرب ومرادف عرب تازی ومصحف
تازی بازی ومرادف تازی لعب ومقلوب لعب بعل ومصحف بعل بغل ومرادف
بغل استر ومصحف استر اشتر ومرادف اشتر جمل ومصحف جمل حمل ومرادف
حمل بره ومصحف بره تره ومرادف تره بقله ومقلوب بقله قبله که این مرادست

* قافیه م اولدی آنکله فاخره *

قافیه * قدسبق آنفا * فاخره * عربیدر انشالرده دخی مستعملدر مأخذ
اشتقاقی فخردر

* اوچ لسان اوزره یازلدی اول حروف *

یعنی بوسکز حرفك قطعه لری سه زبان اولدی نتکم بعض فضلاء
مجموع تحفه سنی سه زبان ایلدیکی کبی چونکه لساندن مراد بومقامده
لغتدر نتکم تفصیلی دیباجه نك بیت سابعی شرحنده کچدی

* هب محلنده مرتبدر صفوف *

محل * و * مرتب * و * صفوف * عربیلردر انشالرده دخی مستعملردر

* فاعلاتن فاعلاتن فاعلات *

يعنی بو قطعه بحر رمل مسدسدندر لكن عروض وضربك كيمی مقصور وكيمی محذوفدر

هب او جنجیدر عربجه اول لغات

لكن فارسی وتركيده ترتيبه رعايت ايتمه‌دی فتبصر

قطعه درثا بسخن كرده اطافت ابراث

قطعه در* قطعهٔ اولی عنوانده كچدی* ثا* حرف معهوده بسخن اولنده‌كی باء موحدهٔ مفتوحه تعديه ايچوندر علی ماسبق فی الادوات البسيطة سخن سوز ديو اونوزبرنجی قطعه‌نك بيت سابعنده كلور* كرده* يكرمی بدنجی قطعه‌نك بيت ثامننده كلان كردن لفظندن اسم مفعولدر اطافت ثلاثی* وابراث* افعال وزننده مصدر عربيلردر انشارده دخی مستعملردر حاصل معنی حرف ثاء مثلثه حقنده كلامه اطافت پيدا ايدر قطعه

برز كرد بندی اكنجی به عربجه حراث

برزكر* اسم فاعلدر چونكه برز زای مهمله‌نك زای معجمه او زرينه تقديميله مضبوطدر تكم قطعهٔ عاشره‌نك بيت تاسعنده كچدی كر ادات اسم فاعلدر علی ماسبق فی الادوات المركبة* حراث* شده ايله مبالغهٔ اسم فاعلدر

تشنكی اولدی صوسزلق هم اومعناده لهاث

تشنكی* عربيده لامك فتحی وهاء ممدوده ايله لهاث معناسنه كه عربيده ظمأ وعطش دخی ديرلر اصلنده مركبدر چونكه تشنه صوسز ديو قطعهٔ رابعه‌نك بيت اولنده كچدی هم دخی آخرنده هاء رسميه اولان كلمه‌يه ياء تحتيهٔ مصدريه لاحق اولنجه كاف فارسيهٔ مفتوحه‌يه منقلبه اولور ديو مقدمه ده كچدی

قرطوغرماغه‌دی زايدن دخت وايناث

زايدن دخت* نونك كسريله تركيب اضافيدر عربيده افعال بابندن ايناث معناسنه چونكه زايدن زای معجمهٔ ممدوده‌نك فتحی وياء تحتيهٔ ممدوده‌نك كسری ودالك فتحی ونون ايله مصدردر طوغرمق معناسنه عربيده تولد ديرلر انسان اولسون حيوان اولسون دخت قزديو قطعهٔ ثالثه‌نك بيت سابعنده كچدی

دی جماع ايتمكه كادن ديلور هم ارفاث

كادن* كاف فارسيهٔ ممدوده‌نك ودالك فتحلری ونون ايله مصدردر بمعنی الجماع والوقاع كه عربيده افعال بابندن ارفاث ديرلر ثلاثيسی رفثدر ابو المعانی بيت بوقت كادن لعل لبش كردر دهن كبری* چوطالبغر بيابی كادن اولذت بسيار* مستقبلاتی افدنصكره ياء تحتيهٔ مفتوحه ايله كايدوكا يندده كلور

جمله‌لركك ديمه مفهومی نران ايله ذكور

نران* آخره الف ونون الحاقيله يكرمی اوچنجی قطعه‌نك بيت ثالثنده كلان نر لفظنك جمعيدر تكم عربيده مفردنه ذكر جمعنه ذكور ديدكلری كبی

مادكان اولدی ديشی جمعی آنك كبی اناث

مادكان* بيت من بورده كلان ماده لفظنك جمعيدر كاف فارسيه هاء رسميه‌دن مبدلدر علی ماسبق فی قواعد المقدمة تكم عربيده مفردنه انثی جمعنه كسرايله اناث ديدكلری كبی

دوشمه آدينه مندش ديديلر يعنی بساط

مندش* ميمك كسری ونونك سكونی ودالك كسری وشين معجمه ايله دشمه كه عربيده بساط ديرلر استاد فرخی بيت نيلكون پرده بركشيد هوا* باغ بنوشت مندش ديبا

اومتاعه‌دی كاچال ودخی ديندی اثاث

كاچال* كاف ممدوده‌نك وجيم فارسيهٔ ممدوده‌نك فتحلری ولام ايله اومتاعی كه عربيده كسر همزه وايكی ثاء مثلثه ايله اثاث هم دخی اثواب منزل ديرلر عنصری بيت زود بركند و بازسودندش* همه كاچالها نمودندش

دستيار اولكه اعانت ايده مفهومی نصير

دستيار* معنای تركيبيسی اللو ديمكدر زيرا دست ال ديو يكرمی بدنجی قطعه‌نك بيت رابعنده كلور يار ادات نسبتدر علی ماسبق فی الادوات لكن معين ونصير معناسنده غالب اولمشدر عنصری بيت دستيار وستوركار سفر ساختة كرد هرچه نيكوتر* نصير* فعيل وزننده اسم فاعل عربيدر

ياوری اولدی مدد ايتمكه معناسی غياث

ياوری* عربيده غياث واعانت معناسنه اصلنده مركبدر چونكه ياور ياء تحتيه‌ نك و واوك فتحلری ورا ايله بمعنی معين ونصير آخرنده‌كی ياء تحتيهٔ مصدريه‌در شاعر تركی بيت ياور اولورسه اكر لطف خدا برقوله* بر بوله محتاج ايكن خلقه اولور پادشا* غياث* اصلنده كسر غين معجمه ايله غواث ايدی

ديندی قارشمشه آميخته ممزوج كبی

آميخته* اللی التنجی قطعه‌نك بيت خامسنده كلان آميختن لفظندن اسم مفعولدر عربيده ممزوج ومخلوط ديرلر

دی قرشدرمغه شوريدن دانی متمات

شوريدن* شين معجمهٔ ممدوده‌نك ضمی وراء ممدوده‌نك كسريله مصدردر قرشمق وقرشدرمق معناسنه آميختن لفظی كبی هم لازم وهم متعدی اولور

شاعردر صفت عروسی بیت چو شوربده ورغن بشهد وشکر * که بپچیده درجامه خواب یکدکر * عربیده قرشدرمغه مزج وثماث دیرلر همدخی شوربدن بمعنی تیره کردن یعنی بولاندرمق معناسنه دخی دیوانه اولمق معناسنه دخی شستن یعنی غسل معناسنه ده کلور کذا فی فرهنك جهانکیری * مثماث * کسر میمله زلزال کبی مصدر مضاعف عربیدر

* اولکه تنبلدر آنك آدی کنبر وعفشل *

کنبر * کافك فتحی ونون ممدوده نك کسری ورا ایله بمعنی کاهل وتنبل وبسیار خوار که عربیده عفشل ومتکاسل دیرلر میر نظمی بیت مشود رطعام دکر راکنبر * شود راضی مردان بنان وپنیر * عفشل * جعفر وزننده عین وفاوشین معجمه ولام ایله مضبوطدر

* زودر وتیز یور ییجی هم اومعنا ده دلاث *

زودرو * وصف ترکیبیدر عربیده دلاث وسریع السیر دیرلر چونکه زود تیز دیو بکرمی سکزنجی قطعه نك بیت تاسعنده کلور وفرق برنجی قطعه نك بیت ثانی عشرنده کلان رفتن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر نتکیم اسم فاعلی قطعه ثانیه نك بیت عاشرنده کچدی * دلاث * کسر دال ولام ایله مضبوطدر

* کروبدندی اینانماغه که ایمان کیدر *

کروبدن * کاف فارسیه نك کسری ورانك فتحی وواو ممدوده نك کسریله بمعنی ایمان مصدردر ابو المعانی بیت وعد خوبان جهان راکروبدن نشود * دادن عاشق صادق بغریب استادند * همدخی رهن معناسنه ده کلور

* اولدی قندرمه فرژولیدن هم استحثاث *

فرژولیدن * فانك وزای فارسیه ممدوده نك ضمه لری ولام ممدوده ایله بمعنی تخضیض وتحریك وتشویق واستحثاث مصدردر * استحثاث * استفعال وزننده مصدر عربیدر * صاتون الماغه خریدن دیدیلر یعنی شرا *

خریدن * خاء معجمه نك وراء ممدوده نك کسرلریله بمعنی شرا واشترا مصدردر کمال خجندی بیت حکمت فروش تاکی مرهم همیکند عرض * ما حستکان نخواهیم اینها بجان خریدن

* دخی کوندرمه فرستادن ایمش هم ابعاث *

فرستادن * فانك ورانك کسرلری وسینك سکونی وتاء فوقیه ممدوده نك فتحیله مصدردر عربیده افعال بابندن ابعاث وارسال وچفتا یده

بیارمق دیرلر * ابعاث * وثلاثیسی بعث مترادفلردر

* هر لسانك عربی منتخبدر چلبی *

لسان * دیباجه نك بیت سابعنده کچدی عربی ومنتخب * معروفلردر * چلبی شاعر بیت چلبیلکده شهامدخلی بوقدر نسبك * علمه متصف اولان کسه دیرلر چلبی

* فارسی کرچه ایدر طبعه لطافت ایراث *

بونده البلاغة فی العرب والملاحة فی الفرس والسیاسة فی الترك کلامنه اشارت واردر بونك بحری سابقدن معلومدر همدخی بوقطعه ده رد العجز علی الصدر کبی صنعت واردر فافهم

* قطعه در جیم پر کوهر چو کنج *

قطعه در * قطعه اولی عنوانده کچدی * جیم * بومقامده مراد حروف مبانیدن اولاندر * پر * طولو دیو قرقنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * کوهر بیانی دیباجه نك بیت عاشری شرحنده کچدی * چو * ادات تشبیهدر کما سبق فی الادوات المرکبة * کنج * خزینه دیو بو قطعه نك بیت اولنده کلور حاصل معنی جوهر طولو خزینه کبی جیم حقنده قطعه یاخود بر قطعه در مناسبت دخی ظاهردر

* کوشه در کنج وخزینه اولدی کنج *

کنج * کافك ضمی ونونك سکونی وجیم ایله بیغوله کبی کوشه معناسنه که عربیده زاویه دیرلر کوشه دخی فی الاصل فارسیدر لکن ترکیده وانشاده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی حکیم فردوسی بیت کرتندبادی برآیدز کنج بخاك افکند نارسیده ترنج * همدخی کنج مطلقا چین وشکنج معناسنه ده کلور * کنج * کاف فارسیه نك فتحی ونونك سکونی وجیم ایله خزینه ودفینه معناسنه در حتی کنز بوندن معربدر

* نوجوان شول کسه در کیم اوله کنج *

نوجوان * واو اولی نك سکونیله مرکبدر زیرا نو یکی دیو قرق بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور * جوان * جیمك ضمی وواو ممدوده نك فتحی ونون ایله تازه ویکت معناسنه انسانده وسائر حیوانده مستعملدر

* صایده اون بش اولور کرچه سه پنج *

سه پنج * سیندن صکره هاء رسمیه ایله اون بش معناسنه که عربیده خمسة عشر کبی چونکه معنای ترکیبیسی اوچ بش دیمك اولور زیرا سه اوچ پنج بش دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کلور البته اوچ بش اون بش بش اولور بو معنی اکر بینلرنده واو عاطفه اولمازسه فاما که اولورسه اوچ دخی بش دیمك اولور مقام ترقیده مستعملدر نهایت یدی معناسنه اولور

* عاریت دخی مسافردر سپنج *

سپنج * واوسز وهاء رسمیه سزدرت معنایه در اول بمعنی عاریت وامانت که دنیایه سرای سپنج دیرلر دارعاریت معناسنه ثانی بمعنی مسافر ومهمان کبی حکیم فردوسی بیت * که امشب درین خانه باشم سپنج * نباشد کسی رازمن هیچ رنج بو ایکی معنایه مصراع اولده اولان معنادن نقل اولنجه علامت نقل هاء رسمیه وواو اسقاط اولندی مناسبت دخی خفیه دکلدر چونکه مسافر واردیغی محلده قلیل المکث اولور همدخی مدت اقامت شرعا مسافره اقلی اون بش کوندر بو مناسبت ایله شعرا دنیایه سپنج دیرلر برادنیاده ایکی اعتبار وارکه بری اوچ کوندر یوم ذهاب ویوم ایاب ویوم مکث بری دخی بش کوندر چونکه شهور واعوامک اساسی اسبوعدر اسبوع دخی یدی کون بویله اولنجه یوم ایاب ویوم ذهابدن بشقه بش کون یوم مکثدر کانه دنیا بش کون اولمش اولدی بو مضمونه خواجه اشارت ایدر مصراع هرکسی پنج روز نوبت اوست * ثالث بوستان وباغ وامثالی نسنه لرک بکجیلرینک ایتدکلری خانهٔ مختصردر که خس وخاشاکدن ندارک اولنمش اوله رابع بمعنی چراکاه حیوانات که آب وعلفی وافر اوله لکن بو مصراعده مذکور ایکی اولکی معنادر نکته بو بیتده جناس تام واردر

* اوجه یعنی اوزق بیری سرین *

سرین * سینک ضمی وراء مهمله نک کسری ونون ایله انسانک اوتراق یری که اکا ترکیده اوجه دیرلر بو لفظ اوجه فی الاصل چغتای لسانیدر زلالی خونساری بیت چوز ین آر امکاه آن سرین شد * خمیر قرص مه لبریز ین شد * همدخی هرچارپا حیوانک صغریسنه سرین دیرلر وبو ایکی معناده راء ممدوده نک ضمیله سرون دخی دیرلر عنصری بیت [illegible] هرکز ندیدی ازکان آویخته * بنکران فربه سرون وبنکران لاغرمیان

* صاغری غنج وشنج وناز وشیوه غنج *

غنج * غین معجمه نک کسری ونونک سکونی وجیم ایله بمعنی سرین مذکور که صاغری دخی اوزق بری یعنی اوجه عربیده اوجد مقامنده جیه صاغری مقامنده کفل دیرلر * شنج * شین معجمه نک کسری ونونک سکونی وجیم ایله بمعنی سرین مذکور ایضا بو ایکی لفظی شمس فخری بیت بفرمانش حیوان وانس وپری همه داغ دارند بر شنج غنج * شیوه * شین معجمهٔ ممدوده نک کسری وواوک فتحی وهاء رسمیه ایله ناز دلبران وجلوهٔ مهوشان معناسنه

که خوبان محبوبانه مخصوص بروصف مرصوصدر عربیده غدر ودلال دیرلر بوندن بشقه درت معنایه دخی شیوه دیرلر اول بمعنی طرز وروش ثانی بمعنی عمل نیک وطور خوب ثالث بمعنی حسن وزیبایی رابع بمعنی هنر ومعرفت ❋ غنج * غین معجمه نک فتحی ونونک سکونی وجیم ایله بمعنی ناز دلبران ایضا بوندن بشقه حرکت نازکانه معناسنه وبرنوع الاجه چوال معناسنده کلور ❋ ناز * دخی فارسیدر حتی قطعهٔ ثانیه نک بیت ثانیسنده نازجلوه دیوکچدی لکن ترکیده وانشالرده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی

* چوق قبور جق صاچ آدی مرغول ایمش *

مرغول * میمک فتحی وراءنک سکونی وغین معجمهٔ ممدوده نک ضمی ولام ایله بمعنی مذکور که عربیده جعد کثیر دیرلر بوندن بشقه بش معناسی دخی واردر اول بمعنی پیچتاب ثانی بمعنی خط خوبان ثالث بمعنی آواز رابع بمعنی نشاط وخرمی خامس بمعنی نغمه ونقره

* بو کلمه چین وشکن درهم شکنج *

چین * جیم فارسیهٔ ممدوده نک کسری ونون ایله بو کلم معناسنه که عربیده لف دیرلر شاعر بیت بچین زلف ترسا بچهٔ ایمان بدل کردم * که هرمویی بمحشر خون بهای صد مسلمانست * بوندن بشقه اوچ معناسی دخی واردر اول بمعنی راست وصواب ثانی اسم مملکت که معربی چین لفظدر ثالث چیدن لفظندن امر حاضر ووصف ترکیبی اولور سخن چین کبی * شکن * شین معجمه نک کسری وکافک فتحی ونون ایله چین مذکور کبی بو کلم معناسنه درمثلا شکن زلف وشکن جامه دیرلر کمال اسماعیل * بیت درسر کشت همان شکستکی منش * که نیک ازان بشکستست زلف پرشکنش * بوندن بشقه شکن یدی معنایه دخی کلور اول بمعنی تندی وتیزی واعراض ثانی بمعنی خوردن وخاییدن ثالث بمعنی هزیمت عسکر وشکستکیٔ لشکر رابع بمعنی اصول خامس بمعنی مکر وحیله سادس نام ولایتدر امابو معناده مؤید الفضلاده فتح شین وسکون کاف ایله مرویدر سابع بمعنی لحن وسرود * شکنج * شین معجمه نک کسری وکافک فتحی ونونک سکونی وجیم ایله بو کلم معناسنه در چین مذکور کبی مطلقا میر خسرو بیت کیسوز شکنج نازماندش * نرکس زکرشمه بازماندش * بوندن بشقه درت معناسی دخی واردر اول بمعنی شکنجه که مجرمه تعذیب ایچون ایدرلر ثانی برنوع مارسرخ ادیدر

ثالث اصول که موسقیده اولور رابع بمعنی مکر وحیله وضم کاف ایله برمقله
برعضوك جلدنی طوتوب صقماغه دیرلر که اکا بعض ترکیده چدیك دیرلر
ادات الفضلاده قبرجق علتلرندن برعلتدر که خبارك دخی دیرلر دیومر ونبدر

* سرکلو اولدی زکام آماش شبش *

سرکلو * تخفیف ایچون رانك سکونیله اکرچه ناظم نحریر زکام دیو وفرهنك
شعوری قعردماغده برعلتدر دیو تفسیر ایتدیلر معنای ترکیبیسی بوغاز باشی
دیمکدر چونکه سرباش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کلور کلو
بوغاز دیو قطعه مزبوره نك بیت ثالثنده کلور بهرحالده مناسبت ظاهر در چونکه
زکامك اکثری اثری بوغاز باشنده ظاهر اولور * آماس * همزه ومیم ممدودتینك
فتحلری وشین ایله شبش که انسان وحیوان وجودنده ظاهر اولور عربیده ورم
ودمل دیرلر شمس فخری بیت مباد خرمی خصم تو بخر زجنون * مباد فربهی
دشمنت بکرز آماس

* اوکسورکدر سرفه هم دیرلر سکنج *

سرفه * سینك ضمی ورانك سکونی وفانك فتحی وهاء رسمیه ایله اوکسورك که
عربیده سعال دیرلر میرنظمی بیت نشان تنکی سینه است ازسرفه طبیعت را دهد
بسیار کلنه * سکنج * سینك کسری وکاف فارسیه نك فتحی ونونك سکونی
وجیم ایله سرفه کبی بمعنی سعال همدخی تراش کردن معناسنه وکزیدن یعنی
اصرمق معناسنه که سکنجیدن لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدر در
ورنوع بیولنز هرنالك ایلاندر

* دردسر باش آغریسی دشوار کوچ *

دردسر * ترکیب اضافیدر چونکه درد مصراع ثانیده کلور سرباش دیو
یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * دشوار * دالك ضمی وشین معجمه نك
سکونی و واو ممدوده نك فتحی ورا ایله کوچ که عسیر معناسنه جلالای تبریزی
بیت مکس آسان بشهد افتد * ولی دشوار برخیزد * اصلی تاء مثنات فوقیه نك
وخاء معجمه نك فتحلری و واو علامت ایله دشخوار ایدی حاصلی بونده اوچ
لغت واردر اول دشخوار انوری بیت هرچه پنهان قضاء خرم تو پیدا داشته
هرچه دشخوار قدر عزم تو آسان یافته * ثانی اندن مخفف تانك حذفیله
دشخوار ناصرخسرو بیت کر آسانی همی باید ت فردا * مکیر از بهر دنیا
کار دشخوار * ثالث اندن مخفف دشوار مذکور

* درد محنت رنج اینجتمه مرنج *

درد * دالك فتحی ورانك سکونی ودال ایله بمعنی محنت ورنج ومشقت میرخسرو

رباعی عشق دارم وسینه سوزانی * دردی دارم ودیده کریانی * عشق وچه
عشق عشق عالمسوز * دردی وچه درد دردبی درمانی * رنج * رنجیدن
لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدر در * مرنج * نهی حاضر در چونکه
میم مفتوحه ادات نهیدر علی ماسبق فی الادوات البسیطة رنجیدن اینجتمك
دیو فرق بشنجی قطعه نك بیت اولنده کلور همان بو اجلدن بو مقامده اینجتمه
لفظی ماقبلنده رنج لفظنی تفسیر اولسه ده جائزدر مابعدنده مرنج لفظنی
تفسیر اولسه ده جائزدر زیرا لفظ اینجتمه ترکیبده هم اسم مصدر در
وهم نهی حاضردر علی ما لایخفی علی من له ذوق من الکلام

* یاره شول مسهل ایارج حیدر *

یاره * یاء مثنات تحتیه ممدوده نك ورانك فتحلری وهاء رسمیه ایله برمشهور
مسهل حب ترکیبدر که اطیف وناز کدر همزه ایله ایاره وایارج دخی دیرلر
ناظم نحریرك مسهل ایارج حیدر دیو تفسیرینك نکته سی بودر که ایارج لغت
کتابلرندن همزه نك ورانك فتحلریله مضبوطدر اکثری تفسیر اوله رق ذکر ایلدیلر
ناظم نحریر دخی اکثره تابع اولدی شهریاری رباعی باتیغ جفا کر جکرم یاره کند
ناچاره آن بزشك بیچاره کند * ازاشك چو یاقوت وزر بر رخ خویش * ای
خسته جکر مفرح و یاره کند * بوندن بشقه یاره بش معنایه دخی کلور اول بمعنی
دوست لفظ یارکبی ثانی بمعنی قوت وقدرت ثالث عورتلر قوللرینه طاقدقلری
اینجو ولعل امثالندن قولباغی رابع زمان قدیمده علامت بندکی ایچون آلتون
وکومشدن بنده لر قوللرینه طاقدقلری قولباغی خامس بمعنی جرح

* دیدیلر راونده هم ریوند ومنج *

ریوند * راء ممدوده نك کسری و واوك فتحی ونونك سکونی ودال ایله راوند که
برمشهور کوکدر اعلاسی ولایت چینده اولاندر وروم دیارنده دخی اولور
جکری تازه لر دافع حرارت ومخرج صفرا غایتله نافع ومعتبر دوادر واکثر
مسهل اشربه لرده استعمال ایدرلر * راوند * دخی فارسیدر لکن ترکیده
وکتب طبده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی * منج * میمك فتحی
ونونك سکونی وجیم ایله بمعنی راوند مذکور

* یاغ روغن جرب یغلو نسنه در *

روغن * راء ممدوده نك ضمی وغین معجمه نك فتحی ونون ایله مطلق یاغدر
عربیده سمن ودهن معناسنه اکثری محصول عنه معا ذکر اولنمنی

قاعده‌در مثلا روغن ساده وروغن زیت وروغن کنجد وروغن لوز دیرلر
فاما که عربیده روغن ساده‌یه سمن وروغن بادامه دهن لوز دیرلر فارسیده
جمله‌سنه روغن دیرلر * جرب جیمک فتحی ورانک سکونی وباء موحده ایله
یاغلو که دسومتلو اولان نسنه در حکیم خاقانی بیت جرب شیرین
نعمت دنیا * بکس راندش نمی ارزد * عربیده فتح را ایله وجود انسانده
برخارش وحکه درکه اکا ترکیده اویوز دیرلر

* دنبه قویرق ایچ یاغی پیه وزدنج *

دنبه * دالک ضمی ونونک سکونی وباء موحده نک فتحی وهاء رسمیه ایله مطلقا
قویرق معناسنه قوزی وقیون وآت وسائر حیوانده استعمال اولنور
لکن عربیده مدور ینه الیه طویلنه ذنب دیرلر وکونکاه مجبوبانه ده استعاره
طریقیله دنبه دیرلر ابو المعانی بیت نصیحتی شنواز من که اختبار مده
برای دنبهٔ فربه دلت همین ازدست * پیه * باء موحدهٔ ممدوده نک کسری
واظهار ها ایله ایچ یاغی که عربیده شحم دیرلر وقویرق یاغنه ده دیرلر
زدنج * زای فارسیه نک ودالک فتحلری ونونک سکونی وجیم ایله بمعنی پیه
مذکور ابو المعانی بیت مهر نبود اندرین بزم جهان را که فلک
اززدنج درد منددان کردو شمع مبفروخت

* کوفته دیمی دوکلمش کوشت ات *

کوفته * کاف ممدوده نک ضمی وفانک سکونی وتاء فوقیه نک فتحیله مطلقا
دوکلمش معناسنه هرنه اولورسه اولسون همدخی دوکلمش ات که معروف
طعامدر شیخ سعدی بیت کوفته برسفرهٔ من کومباش * کوفته را نان تهی
کوفتست * اسم مفعولدر مصدری کوفتن که مطلقا دوکک معناسنه مثلا
هوانده دوککه وخرمنده دوککه وقپو ققمغه وامثالنه شاملدر * کوشت
کاف فارسیهٔ ممدوده نک ضمی وشین معجمه نک سکونی وتاء فوقیه ایله مطلقا ات
معناسنه آدمده اولسون حیوانده اولسون طیورده اولسون عربیده لحم معناسنه

* طوولو مناره دی جرغند وروبج *

جرغند * جیمک فتحی ورانک سکونی وغین معجمه نک فتحی ونونک سکونی ودال
ایله قیمه ایله مملو منبار که جکرآکنده وروبج وزوبج دخی دیرلر عربیده عصب
معناسنه جیم فارسیله دخی منقولدر مجمع الفرسده بمعنی جراغدان واقع
اولمشدر معنای اوله ابو المعانی مثنوی روستایی برفته در بازار * زبرو بالا

چوکرده کشت وکذار * پیش آشپز رسیده بدنا که * دید چرغند
پر یده بودنبه * اشتهایش بروچو غالب بود * بخریدن بجان طالب بود
روبج * رانک وواوک فتحلری ونونک سکونی وجیم ایله بمعنی جرغند مذکور

* اوقو وزنیله بو نظم دلکشی *

وزندن مراد وزن عروضیدر تکلم اواخر دیباجه شرحنده کچدی * نظم
دیباجه نک بیت ثالث عشرنده کچدی * دلکش * کوکل چکیجی دیو
قطعهٔ ثانیه نک عنوانی شرحنده کچدی

* اوله سک سنجیده طبع ونکته سنج *

سنجیده * سینک فتحی ونونک سکونی وجیم ممدوده نک کسریله طارتلمش
وبکنلمش معناسنه وصاحب تجربه معناسنده کلور اسم مفعولدر مصدری
سنجیدن لفظیدر * طبع معروف * نکته سنج * وصف ترکیبیدر سر دقیق
وزن ایدیجی معناسنه زیرا نکته سر دقیق دیو عنوان رابعه شرحنده کچدی
سنج سنجیدن مذکوردن امر یاخود اسم فاعل مخففدر تنبیه بحر قطعه ماسبقدن
معلومدر

* قطعه درجا بسپهر است فروزان چو صباح *

قطعه درجا * بیانی قطعهٔ اولا عنوانی شرحنده کچدی * سپهر * کوک دیو
فرق سکزنجی قطعه نک بیت سادسنده کلور اولندکی باء موحدهٔ مفتوحه
انتهاء غایت ایچون عربیده الی معناسنه در علی ماسبق فی الادوات البسیطة
است * ادات ربطدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة * فروزان * فانک
وراء ممدوده نک ضملری وزای معجمه ایله فرختن لفظندن امر حاضر آخرینه
الف ونون الحاقیله اسم فاعلدر براق ومشتعل معناسنه در تکلم فروزنده
بارکیجی دیو اوتوز بشنجی قطعه نک بیت رابعنده کلور * چو * ادات
تشبیهدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة * صباح * معروف * حاصل
معنی صباح کبی کوکه دک مشتعل اولان حرف حا حقنده قطعه در

* آچیجی اولدی کشاینده عربجه فتاح *

کشاینده * کافک ضمیله اسم فاعلدر عربیده شدت ایله فعال وزننده
فتاح معناسنه در مصدری کشایدن یاخود کشودن لفظلریدر
بونک کافی مشهور اولان عربیدر فرهنک شعوریده کاف فارسیه ایله مضبوطدر

* دی اناختریه جک رده مزنک ومفتاح *

مزنک * میمک وزای فارسیه نک فتحلری ونونک سکونی وکاف ایله کلید کبی

اناخنز معناسنه عربیده مفتاح دیرلر لکن فرهنك شعوریده اغنج كلید دیو ضبط ایلدی بعض نسخه ده زای فارسیه بدلنه دال مهمله ایله مدنك واقع اولمشدر لکن رسیدهٔ نظر فقیر اولان لغتلرده مدنك لفظی دندانهٔ كلید یعنی كلید یری دیو مذكوردر

* تكری آدی ایله بانام خدا بسم الله *

بانام خدا * یعنی بسم الله چونكه باء موحدهٔ ممدوده ادات الصاقدر كما سبق فی الادوات المركبة نام آد دیو فرق دردنجی قطعه نك بیت سادسنده كلور خدا تكری دیو قطعهٔ اولی نك بیت اولنده كچدی

* سیب خوردم یدم المایی اكلت التفاح *

سیب خوردم * تركیب اسنادیدر عربیده اكلت التفاح معناسنه چونكه سیب المادیو اللنجی قطعه نك بیت سادسنده كلور خوردم ماضی متكلم وحده در مصدری خوردن قطعهٔ ثالثه نك بیت عاشرنده كچدی

* پارلیان نسنه یه تابنده ولامع دینلور *

تابنده * اسم فاعلدر عربیده لامع ومشتعل ومضیٔ معناسنه مصدری تاء فوقیهٔ ممدوده نك فتحی وباء موحدهٔ ممدوده نك كسری ودال ونون ایله تابیدن لفظیدر كه شعله وضیا ویرمك ولمعان ایتمك وقزمق وقزدرمق وطاقت كتورمك ویوككك معنالرینه در

* شمع ایران چراغك ادیدر هم مصباح *

شمع ایران * جزء ثانیسی همزهٔ ممدوده نك كسری وزای معجمهٔ ممدوده نك فتحی ونون ایله مركب اوله رق چراغ معناسنه در عربیده كسر ایله مصباح دیرلر فرهنك شعوریده وفرهنك جهانكیریده یانمش چراغ ویناجق چراغ دیو مذكوردر * چراغ * دخی فارسیدر تركیده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی

* غصه معناسی بمنك ودخی بلبال اوله *

بمنك * باء موحده نك كسری ومیمك فتحی ونونك سكونی وكاف ایله غصه واندوه كه عربیده ایكی باء موحده نك فتحیله بلبال وحزن دیرلر

* شاد كردن دی سو یندرمكه یعنی افراح *

شاد كردن * مصدر مركبدر عربیده تفریح وافراح معناسنه چونكه شاد یعنی مسرور وفرحناك دیو قطعهٔ رابعه نك بیت ثالثنده كچدی كردن ایتمك دیو یكرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامننده كلور

* صاقلق اولدی نهفتن كه مألی اخفا *

نهفتن * نونك وهانك ضملری وفانك سكونی وتاء فوقیه نك فتحی ونون ایله عربیده ستر واخفا معناسنه مصدردر خواجه سلمان بیت كوری چشم مخالف من حسینی مشربم * راه حق انبست نتوانیم نهفتن راه راست

* آشكار ایلمه واكردن ایمش هم ایضاح *

واكردن * مصدر مركبدر عربیده ایضاح معناسنه همدخی ر بودن معناسنه وخراب كردن معناسنه ده كلور چونكه واو ممدوده نك فتحیله والفظی آچق معناسنه علی ماسبق فی انشاء الادوات المركبة بومقامده مذكور اوج معناده مطابقة وتضمنا والتزاما اخذی ممكندر كردن یعنی ایتمك كما سبق آنفا ایضاح اخفا كبی واضحدر

* كوشهٔ چشم دی كوز اوجنه هم غمز العین *

كوشهٔ چشم * تركیب اضافیدر ایكی معنایه اول كوزقویروغی ثانی یعنی نظر نهان یعنی كوز اوجیله بقمق عربیده لمح دیرلر بو ایكی معنایه تركیده كوز اوجی وعربیده غمز العین دیرلر حافظدر معنای ثانی بیت آنانكه خاكرا بنظر كیمیا كنند * آیا بود كه كوشهٔ چشمی بما كنند * معنای تركیبیسی كوز بوجاغی دیمكدر چونكه كوشه كاف عربیه نك یاخود فارسیه نك ضمیله بوجق وبیغوله معناسنه كما سبق فی اول الثالثة عشر چشم كوز دیو یكرمی یدنجی قطعه نك بیت اولنده كلور * غمز العین * تركیب اضافیٔ عربیدر چونكه * غمز * غین معجمه نك فتحی ومیمك سكونی وزای معجمه ایله كوز قپامغه دیرلر بو صورتده غمز العین تركیبنده تجرید واردر لكن كوز اوجی اولمسی حقیقت عرفیه اولمیه مجمولدر كما یقال نظر ته بغمز العین

* نكریدن دینلور باقمغه دخی الماح *

نكریدن * نونك كسری وكاف فارسیه نك فتحیله مصدردر نكریستن ونكرستن كبی عربیده نظر والماح دیرلر

* قوبجی به دبندی سخن چین دخی نمام اوله *

سخن چین * یعنی نمام اصلنده وصف تركیبیدر سوز دیرمك معناسنه زیرا سخن سوزدیو اوتوز برنجی قطعه نك بیت سابعنده كلور چین جیم فارسیهٔ ممدوده نك كسری ونون ایله امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر مصدری چیدن لفظیدر تنكم اسم مفعولی اوتوز یدنجی قطعه نك بیت سادسنده كلور زیرا مستقبلاتی

خلاف قیاس اوزره چیندوچینده کلور تمام شده ایله وزن ومعناده تمار کبی

* کوپکک اورمه سی لایدن سک یعنی نباح *

لایدن سك * ترکیب اضافیدر چونکه لایدن لام ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه ممدوده نك کسریله کوپك وچقال وامثالی حیوانانك اورمه سی واولومه سی معناسنه عربیده کوپك اورمه سنه نونك ضمی و باء موحده ایله نباح دیرلر مجمع الفرسده بمعنی بیهوده کفتن یعنی هرزه سوز سویلمك دیو مذکوردر سك کوپك دیوفرق برنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور

* شایکانی دی اوجوزلوغه رفاغه کیدر *

شایکانی * شین معجمه ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه نك سکونی وکاف فارسیه ممدوده نك فتحی ونون ممدوده نك کسریله اوجوزلق و بوللق که عربیده رفاغه ورخاووسعت دیرلر آخرنده کی یاء تحتیه نسبیه در چونکه اللی ایکنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کنج شایکان کلور تفصیل انده در * رفاغه رانك وفاء ممدوده نك وغین معجمه نك فتحلریله مضبوطدر

* خشك سال اولسه کیم قحط وغلا اوله کلاح *

خشك سال * قحطلو وغلالو سنه که عربیده کافك ضمیله کلاح وسنین دیرلر اصلنده ترکیب توصیفیدر چونکه خشك قورو دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اولنده کلور سال یل معناسنه در عربیده سنه وعام دیرلر چغتایده ایغله وایل دیرلر

* ایلکك ایله بکا آج قپوبی ای آچیجی *

بو مصراع ساده تفسیر وترجمه در لکن مفسری فقط عربی قیلدی کانه عربی جمله لسانك اشرفی ومنتجبی اولدیغنه اشارت ایلدی کما اعترفه آنفا

* افتح الباب با کرامك لی یافتاح *

بحمد الله الملك المنان عربینك بلاد مزده بلکه کافهٔ بلاد اسلامیه ده شهرت وشیوعی حسبیله فارسی یه اولان معامله کبی تفصیل اولنمدی همان ناظرك ذهننه احاله اولندی تتمه بحر قطعه ماسبقلردن معلومدر

* قطعه درخا چو شکرخای وبکن استنساخ *

قطعه درخا * بیانی قطعهٔ اولینك عنوانی شرحنده کچدی * چو * ادات تشبیهدر کما سبق فی الادوات المرکبة * شکرخا * وصف ترکیبیدر شکر چینیجی معناسنه ز براشکر شین معجمه نك وکاف مشدده یاخود مخففه نك فتحلری ورا ایله معروف شکر وقند معناسنه مصراع شکر بتر ازوی وزارت برکش

لکن بو عنوان قطعه ده شین معجمه تخفیفیله در خای وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعه نك بیت خامسنده کلور * بکن * ایله دیو قطعهٔ سادسه نك بیت اخیرنده کچدی اولنده کی باء موحدهٔ مکسوره تحسین لفظ ایچوندر استنساخ * استفعال وزننده نسخه الماق معناسنه حاصل معنی حرف خاحقنده اولان قطعه بی شکر چینیجی کبی استنساخ ایله

* اغاجك دالی نهال اولدی هم آنك کبی شاخ *

نهال * نونك کسری وهاء ممدوده نك فتحی ولام ایله عربیده غصن معناسنه میرزا فصیحی بیت تنها نشینی باغمت سوادی بسیار آورد * آخر نهال عشق تو دیوانکی بار آورد * همدخی بستر کبی قالیچه معناسنه چغتایده نال دیرلر شاخ * شین معجمهٔ ممدوده نك فتحی وخاء معجمه ایله نهال مذکور کبی غصن معناسنه مثلا غیاث بیت کشته دستم شاخ کل از بسکه دارد داغها * یادکار باغ تو مبد ست برسر میزنم * بوندن بشقه شاخ اون ایکی معنایه دخی کلور اول بو قطعه نك بیت ثانیسنده بو بنوز دیو کلور ثانی فرخال کبی بولك صاچ معناسنه ثالث پاره معناسنه مثلا شاخ شاخ دیرلر پاره پاره دیمك اولور رابع بمعنی قدح شراب منقولدر که کورجستانده صغن واوکوز بونوزندن موزون قدح دوزوب باده ایچرلر بو اجلدن نقل یاخود غلبه ایله هر ظرف شرابه شاخ دینلدی خامس اوزون دیرك که اوزرینه سقف خانه ایدرلر اکا شاه تیر وفرسب دخی دیرلر سادس بمعنی پیشانی سابع قوله دیرلر تا اوموز باشندن ال اوجنه دك عربیده ید کبی ثامن نهر کبیردن متشعب نهر صغیره معناسنه تاسع بمعنی قفتان وکوملك عاشر خوشبو اولان عطر یاتدن ز باد وامثالی قویدقلری ظرفه هم مظروفه دیرلر حادی عشر بمعنی استخوان پهلو یعنی ایکو کمی ثانی عشر یا ایکه اوتوراقدن پرمقلره وارنجیه دك عربیده رجل کبی مؤید الفضلاده کلاب ایله ممزوج شرابه دخی شاخ دیرلر

* یپراغه برك دینورد اله بوداغه دخی فاخ *

برك * باء موحده نك فتحی ورانك سکونی وکاف ایله یپراق که ایکی نوعدر اول اغاج یپراغیدر نتکم شیخ سعدی بیورر بیت برك درختان سبز در نظر هوشیار * هر ورقی دفتریست معرفت کردکار * ثانی شکوفه ونبات زمین یپراغیدر خواجه حافظ بیت بلبلی برك کلی خوش رنك درمنقار داشت * واندران برك ونوا خوش ناله های زار داشت * بو ایکی نوعه عربیده ورق دیرلر بوندن بشقه

برك طقوز معنـايه دخي كلور اول تدارك مهمات سفر ثاني اسباب ولوازم راه ثالث انتظـام حال ومآل ومنال وارتباط كلام رابع بمعنى شـاز ونغمه وآهنك ونوا خامس بمعنى سرانجـام سـادس بمعنى عزم وقصد سـابع بمعنى پروا ثامن بمعنى رزق وذخـيره تاسع بمعنى سروسامان * فاخ * فاء ممدوده نك فتحى وخاء معجمه ايله بمعنى نهـال وشاخ يعنى اغاجك دالى و بوداغى مير نظمى بيت بهرسوى افراشت فاخ دراز * شده سايه چون خيمه هر برك ساز

* كچى براوغلغه بزغاله دى قوزويه بره *

بز * باء موحده نك ضمى وزاى معجمه ايله بوزن رخ اهلى كچى كه عربيده معز ديرلر زبرادشتى سـنه زهك ديرلر نتكيم بو شعرده دلالت واردر بيت بلى بزرا چو كيرد آخرين خواب * بپـاى خودر وددر كوى قصاب * بزغاله باء موحده نك ضمى وزاى معجمه نك سكونى وغين معجمهٔ ممدوده نك ولامك فتحلرى وهاء رسميه ايله كچى اوغلاغى كه عربيده جدى ديرلر وصغر بوزاغيسيكه عربيده عجول ديرلر * بره * باء موحده نك ورانك فتحلرى وهاء رسميه ايله قوزيكه عربيده حمل ديرلر بو معناده رانك تخفيفى وتشديدى جائزدر بو مناسبتله حمل برجنه برج بره ديرلر نتكيم جدى برجنه برج بز ديدكلرى كبى ميرزا فصيحى بيت آهوى آتشين دم چون از بره برآيد * كافور خشك كردد بامشك تر برابر * بو برمصنع بيتـدر چونكه آهوى آتشين دم كنشدر بره برج حملدر كافور خشك روز در مشك ترشبدر همدخى بره ابره لفظندن مخففدر قفتـان يوزى معنـاسنه

* كوسفند اولدى قيون هم دخى بو بنوزدر شاخ *

كوسفند * كاف فارسيهٔ ممدوده نك ضمى وسينك سكونى وفانك فتحى ونونك سكونى ودال ايله قيون كه عربيده ضأن ديرلر فا موضعنه باء فارسيه ايله پوسند دخى جائزدر * شاخ * اون اوچ معنايه دربرى بو بنوز كه عربيده قرن ديرلر باقيسى بيت اول شرحنده كچدى همان معنالر مغاير اولمغله عيب ايطاء دفوعدر

* اكلمق اولدى شناسيدن هم فهميدن *

شناسيدن * شين معجمه نك كسرى ونون ممدوده نك فتحى وسينك كسريله مصدردر شناختن معناسنه ايكيسنكده مستقبلاتى شناسد وشناسنده كلور * فهميدن * فانك فتحى وهانك سكونى وميم ممدوده نك كسريله مصدردر شاعر بيت شعر كفتن كرچه درسفتن بود * ليك فهميدن به از كفتن بود

* ديندى ظن ايتمكه پندار وكان ايتمكه راخ *

پندار

پندار * باء فارسيه نك كسرى ونونك سكونى ودال ممدوده نك فتحى ورا ايله پنداشتن يا خود پنداريدن لفظندن امر صيغه سى اوزره مصدردر بمعنى ظن وكمان هم دخى زعم ووهم معنـاسنه ده كلور وامر حاضر ووصف تركيبى دخى اولور * راخ * راء ممـدوده نك فتحى وخاء معجمه ايله بمعنى ظن وكمان ايضـا ابو المعانى بيت ندارم راخ با من چرخ كردون دوستى دارد * باين دولت كه امروز ازل بختم سبه بودست * هم دخى غم واندوه معنـاسنه ده كلور كاند * دخى فارسيدر لكن تركيده شيوعى حسبيله ترجمه قلندى

* قصر نعمانه خورنق ديلور كيم مشهور *

خورنق * خاء معجمه نك وواوك فتحلرى ورانك سكونى ونونك فتحى وقاف ايله برقصر عجيبدر كه نعمان شاه بنـا ايتدرمشدر برروايتده بهرام كور كوشكيدر اما صحيحى نعمـان شاه بنا ايتدرمشدر اسم معمارى سنمار ايدى عجايب البلدانده مسطوردر كه ظهر كوفه ده نعمـان بن امرى القيس امريله سنمار بنـاينى اتمـام ايدوب نعمان كلوب سير وتماشا ايدوب مبالغه تحسين وآفرين ايتدكدنصكره سنمـاره سؤال ايدر كه بو قصرك انهدامنه باعث اولور بناسنده محـل وارمى سنمار بلى برموضعه برطاش قومشم اكر بركسنه اول طاشى قوپرسه فى الحـال قصر منهدم اولور ديوجك نعمان ديديكه اول محلى سندن غيرى كسنه بلورمى سنمار بندن غيرى كسنه بلمز ديدكده نعمان شـاه بالاى قصردن سنمارى آتوب هلاك ايلديكى كبى بو حكايت ميان خلقده مشهور اولوب ضرب مثل اولدى بيت جهانده ايلكه ايلك اوليدى * كه نعمان شـاه سنماره ايدردى شاعر بيت نه قصر قصر خورنق نشانكه بنيادش * نميتوان كه كند صد هزار شه نعمان سنمار سينك ونونك كسرلرى وميم مشددهٔ ممدوده نك فتحى ورا ايله بر استاد معمـار اديكه نعمان شاهه قصر خورنقى وعمارت سديرى بنـا ايتدى اصلى سام نسلندن ايدى شيخ نظامى مثنوى * هست نام آورى ز كشور روم زيرك كوزسنك سـازد موم * چابك وچرب دست وشيرين كار سام نسلى ونام او سنمـار * بونده ميمك نون اوزره تقديمى دخى لغتـدر

* زينت وحسنه دى رونق دخى كوشكك ادى كاخ *

رونق * بمعنى زينت وحسن ولطـافت مير نظمى بيت رونق وحسن تو اى رشك جهان * كرده آشفته نكه ديدهٔ جان * كاخ * كاف ممدوده نك فتحى وخاء معجمه ايله كوشك معنـاسنه شمس فخرى بيت براى نزهت طبع

غبار کش دائم * کند سعد اذن ترتیب باغ و حجره وکاخ * بوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول بمعنی خانهٔ بالا ثانی بمعنی تماشاگاه که عربیده منظره دیرلر ثالث بمعنی باران رابع نون مضافاندن برقصبه نامیدر

* زاژخا خلط کلام ایدیجی کبزن لفاف *

زاژخا * وصف ترکیبیدر بمعنی بیهوده کو زیرا زاژ ایکی زای فارسیه بیننده الف مد ایله فائده سز بردکنلو وتندرخای خاء معجمهٔ ممدوده نك فتحی ونای تحتیه ایله خاییدن لفظندن امر یا خود اسم فاعل مخففدر بو تقدیرجه زاژ خانك معناسی مزبور دیکنی چینیجی دیمك اولور چونکه مزبور دیکنی چینیان حیوان بوداموب بوغازنده قالدیغی کبی هرزه کو دخی اکا تشبیها ولنوب ژاژخای هرزه کو معناسنده استعاره قلندی حضرت مولانا بیت بردلبر ما هیچ کسی را مفزاید * ماجنده اوینست کسی ژاژ مخایید * کبزن * وصف ترکیبیدر فعال وزننده لفاف معناسنه در چونکه کب لاف دیو قطعه‌ده ثامنه نك بیت خامسنده کچدی زن قر ثانی قطعه نك بیت سابعنده کلان زدن لفظندن امر یا خود اسم فاعل مخففدر زیرا مستقبلانی خلاف قیاس اوزره زای معجمه نك ونونك فتحلریله زنند وزننده کلور خفاف ا بیت تاکی از توکب واین لاف بود * چون توکی همسر خفاف بود

* طرز اطواری اولان بی ادبانه کستاخ *

کستاخ * کاف فارسیه نك ضمی وسین مهمله نك سکونی وتاء فوقیهٔ ممدوده نك فتحی وخاء معجمه ایله طرز واطواری وروش واوضاعی بی ادبانه اولانه دیرلر میر نظمی بیت بزم خاص آن بی شرم وکستاخ * درآمد مست آزرمی در بواخ * کستاخ لفظی میان عوامده کاف عربیه ایله اوقنور اما غلطدر فصیحی کاف فارسیه ایله در

* برنعمه برنجه دی چاك یارق اولدی شکاف *

چاك * جیم فارسیهٔ ممدوده نك فتحی وکاف ایله بو مقامده ایکی معناسی مذکوردر اول یرتقکه عربیده مخروق ومشقوق دیرلر ابو المعانی بیت تا بکی از هجوم درد وغمت * دامن وجیب صبر سازم چاك * ثانی برنماجه که قفتان انکنده ویکنده ایدرلر وله بیت کشته از درد وحسرت رویت * دامن وآستین صبرم چاك بو ایکیدن بشقه چاك بش معنایه دخی کلور اول بمعنی حجت که عربیده صك وقباله دیرلر ثانی بمعنی بیاض صباح ثالث بمعنی صدای

شمشیر وخنجر وتیر رابع اول کوچك پنجره لر که بیوك قپولر وقلعه قپولری ایچنده اولور خامس بمعنی حاضر و آماده * شکاف * شین معجمه نك کسری وکاف ممدوده نك فتحی وفا ایله یارق که عربیده شق دیرلر خواجه سلمان بیت آتش دل اندرون پوشیده میدارم ولی موسترو موزراش وهیچ نتواند شکافت همدخی شکافتن لفظندن امر حاضر واسم مصدردر و وصف ترکیبی اولور سینه شکاف کبی وکاهی استعاره طریقیله تحقیق وتدقیق ایدنلره موشکاف دیرلر همدخی ابریشم کلاوه سینه شکاف دیرلر

* کدکه رخنه دینور داخی دلکدر * وراخ *

رخنه * رانك فتحی وخاء معجمه نك سکونی ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله کدك ودلك معناسنه که عربیده فله وثقبه دیرلر بو لفظ رخنه دیوارده وخنجر وقلج امثالی نسنه لرده وغیری شیلرده مستعملدر هاتفی بیت یکی کوه از رخنهٔ دیوار بست زده در کریبان آن رخنه دست * شمس فخری بیت ابو اسحق سلطانی که در ملك * نهشت انصاف وعدلش هیچ رخنه * وبای کزی معناسنده استعمال اولنور ومحسوس اولمیان نسنه لرده دخی استعمال اولنور خواجه حسین ثنائی بیت زمستی که شد رخنه سد حضور * مرتب نماند سرای حضور * تحفة لا خجابده رخنه بمعنی کاغد واقعدر لکن بو معنی مستغربدر * سوراخ * سین ممدوده نك ضمی وراء ممدوده نك فتحی وخاء معجمه ایله عموما دلکه دیرلر عربیده ثقبه کبی خواجه سلمان بیت افعی مهره ربای سر رمح ازدست * کرد سوراخ دل خصم دران ثقبه خرید

* حسد ایدیجی بداندیش ایکی یوزلو دوروی *

بداندیش * وصف ترکیبیدر بمعنی حسود میر نظمی بیت مزن کوش هر سخنهای بداندیش * دهد بر طبع پاکش رنج وتشویش * زیرا بد قادبو اوتوز بشنجی قطعه نك بیت اولنده کلور اندیش وصف ترکیبی اولدیغی حالده اوتوزنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور * دوروی * اصلی ترکیب توصیفی اوله رق روی دو ایدی ایکی یوزلو معناسنه زیرا دو ایکی دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کلور روی یوز دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کلور فبعد التقدیم والتأخیر سیاه چشم کبی وصف ترکیبی قلنوب ایکی یوزلو معناسنه اولدی

* اقچه نك قلبی منافق کشینك آدری ماخ *

ماخ * میم ممدوده نك فتحی وخاء معجمه ایله ایکی معنایه در اول سم وزردن خالص

اولمیان قلب اقچه معناسنه ثانی منافق آدم معناسنه ایکی معنایه شمس فخری
بیت بصاع ود من من نخل زر تمام عیار * نه سیم ماخ دهد بر شال مردم ماخ

* تنکنا طار یره دی بو فقه تنک طار دز تنک *

تنکنا * تاء مثناة فوقیه نك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه نك ونون ممدوده نك فتحلریله بمعنی محل تنك وجای مضیق * تنك * تاء فوقیه نك ونونك ضملری وکاف ایله بو فقه که عربیده رقیق دیرلر و بو فقه لقدن تحملی اولمیان نسنه یه ده تنك دیرلر ابو المعانی بیت تنك ظرفان عالم راسر نایست بپاشامیدن آزاده عشق * تنك * تاء فوقیه نك فتحی ونونك سکونی وکاف ایله طار معناسنه که عربیده ضیق دیرلر ابو المعانی بیت بدن تنك آمده بر جان از از وسینه کردم چاك * میندار بکه از شکوی کریبان پاره میکردم * بوندن بشقه بمعنی ضیق اولان تنك اون ایکی معنایه دخی کلور اول بولك دنکی معناسنه عربیده عدل دیرلر ثانی بمعنی بار بسته یعنی بغلو یوك ثالث نقاشلك اوزرینه پر صنعت تصویر ایلدیکی صفحه یه دیرلر عموما ونکارخانه یه دیرلر خصوصا ارتنك وارژنك کبی رابع آتك اربنی ضبط ایچون ایتدکلری قولان معناسنه خامس بمعنی دره کوه یعنی طاغ اراسنده اولان دره سادس بمعنی تهور وغضب وخشم سابع بمعنی اختناق یعنی بوغلق ثامن بمعنی نزدیك تاسع بمعنی نایاب وعدیم المثل عاشر بمعنی نیر عصار یعنی دهن عصر ایتدکلری آلت معروفه حادی عشر بمعنی شیخ ثانی عشر مدینهٔ بدخشانه قریب بر موضع اسمیدر که اهالیسنه ترکان تنکی دیرلر

١٥٠ * بو لغه دیندی فراخی اچغه بوله فراخ *

فراخی * فانك وراء ممدوده نك فتحلری وخاء معجمهٔ ممدوده نك کسریله معنی وسعت وفسحت وانکشافکه ترکیده بوللق وآچقلق دیرلر چونکه فراخ بول وآچق معناسنه که عربیده واسع ومکشوف دیرلر آخرلدکی یاء تحتیه مصدریه در جامی بیت کل این باغچهٔ کر سر شاخ * صبحدم کوش کشاد ست فراخ

* نسخهٔ نادره در فن لغتده بو کتاب *

نسخه ونادره وفن ولغت وکتاب عربیلردر انشالرده وفارسی وترکیده مستعملدر

* جمله ارباب هنر اینسه سزا استنساخ *

جمله * دیباجه نك بیت ثانیسنده * ارباب * بیت تاسعنده * هنر * اوتوز سکزنجی بیتلرنده کچدی سزا الاثق دیو قطعهٔ اولانك بیت سادسنده کچدی استنساخ

معلوم * جله لجه قطعه در حرف دالش کرده ام انشاد *

جه * نه دیو بو قطعه نك بیت ثانی عشرنده کلور * دلجو * پك مقبول اولان دیو یکرمی بشنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * قطعه در حرف دال * قطعهٔ اولی نخوانند مکچدی دالش آخرنده کی ماقبلی مفتوح شین معجمه ضمیر غائبدر علی ماسبق فی الادوات البسیطة * کرده ام * ایلشم معناسنه ماضی متکلم وحده در چونکه کرده یکرمی یدنجی قطعه نك بیت ثامننده کلان کردن لفظندن اسم مفعول صیغه سی اوزره ماضی در وقدمر تحقیقه فی قواعد المقدمة ام ضمیر متکلم در علی ماسبق تحقیقه فی المیم البسیطة من المقدمة * انشاد * افعال بابندن مصدر در شعر اوقومق معناسنه * حاصل معنی حرف دال حقنده نه پك مقبول قطعه با خود بر قطعه که انی انشاد ایلشم

* مبارك فرخ وفرخنده ومعمور در اباد *

فرخ * فانك فتحی وراء مشدده نك ضمی وخاء معجمه ایله مبارك ومیمون معناسنه که ترکیده قوتلو دیرلر امیر خسرو بیت براهم طائر میمون زد این فال * کت از فرخ رخی فرخ شود حال * هم دخی خمسهٔ مسترقهٔ سال ملکی دن ایکنجی کونك اسمیدر فاما که رانك سکونیله فرخ عربیده ایکی معنایه در اول قوش یاوریسی معناسنه ثانی مزروعات صاپنده اولان کوچك داللر معناسنه * فرخنده * فانك فتحی ورانك سکونی وخاء معجمه نك ضمی ونونك سکونی ودالك فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی مبارك ومیمون ایضا فرخجسته وخجسته کبی شیخ نظامی بیت بفرخندکی فال زن ماه وسال * که فرخ بود فال فرخنده حال * آباد همزه وباء موحده ممدودتینك فتحلری ودال ایله بمعنی معمور شمس فخری بیت ذکر ود کار برین پادشاه یاد آباد * که کرد ملك جهان را بعدل وداد آباد بو بیتده آباد اول بمعنی همیشه ودائم بو ایکی معنادن بشقه آباد بش معنایه دخی کلور اول بمعنی آفرین وتحسین ثانی بمعنی خانهٔ کعبهٔ معظمه ثالث بمعنی خوب ونیك رابع بمعنی خوش آمد خامس بمعنی صحرا وفضا بوندر که بعض صحرالره اسد آباد وقاز آباد دیرلر اسد صحراسی وقاز اوواسی دیمك اولور بعضیجه مجازا غم آباد دخی دیرلر

* سونمش خرم ودلشاد هم محزون در ناشاد *

خرم * خاء معجمه نك ضمی ورانك تشدیدی وفتحی ومیم ایله بمعنی شاد ومسرور شیخ سعدی بیت پشت دوتای فلك راست شد از خرمی * تا چو تو فرزند زاد

مادر ایامرا * بوندن بشنجی سکز معنایه دخی کلور اول یعنی مکان نزهت
وجای فرح فزا ثانی زمانه صفت اولور ثالث یعنی کشایش خاطر وسیمی وربال
رابع نیر اعظمک برج جدیده اولدیغی قیش آیی معناسنه خامس ماه دیدن
روز بساور دید کلری کونه روز خرم دیرلر اولکونده عجم شاهلری زمینه بیاض
دوشادوب و بیاض کیوب وخاص وعامه اذن ورخصت ویررلر وهر کسک
رجاسنی قبول ایدرلر سادس رانک سکونیله قبر اسکندر اولدیغی محلک آدیدر
روایت اولنور کما اسکندر ذو القرنین وفات ایتدکده دفن ایده جکلری محلده
اختلاف ایتدیلر انجامکار بر عاقل حکیم قطع نزاع ایچون اول خرم دیدکلری
محلی تعیین ایتدی سابع بر سرخ رنک چیچکدر بعد القلع مدت مدیده طورر
صولمز ثامن اعلام رجالدندر نتکیم بعض پادشاهلره خرم شاه دیدکلری کبی
دلشاد * لامک سکونیله اصلی ترکیب توصیفی اوله رق لام مکسور ایدی
بعد الاسکان خوش دل ومسرور الفؤاد معناسنه اولدی زیرا دل قلب
دیو اوندنجی قطعه نک بیت ثالثنده کلور شاد یعنی سرور کما سبق
طالب آملی بیت ماکه ویران شدکانیم بدین دلشادیم * کم جهان شده آباد
زویرانی ما * ناشاد * یعنی محزون چونکه نون مفتوحه ممدوده ادات نفیدر
کما سبق فی الادوات المرکبة باقی بیت دیسم بربوسه وبرجانا دیرا حسان
ایتمدی لیلی * چال باغنک شفتالوسندن قیس ناشاده

* دی پیکر صورته ارتنک بر صورت کتابیدر *

پیکر * باء فارسیه نک فتحی و یاء تحتیه نک سکونی وکافک فتحی ورا ایله هیئت
وصورت وشکل معناسنه کالبد ایله پیکر من وجه مشترکدر ارالرنده فرق
بو جهتدندر که کالبدده هیئت وشکل وصورت معتبر دکلدر انجق شخصیت
مراد درفاما که پیکرده هیئت وصورت معتبردر سعد سلمان بیت بیا آن باد پای
وکوه پیکر * زمین کوب وره انجام وتک آور * ارتنک * همزه نک فتحی ورانک
سکونی وتاء فوقیه نک فتحی ونونک سکونی وکاف فارسیه ایله نقاش مانی نک
دستور العمل اولان کتابی معناسنه که عجیب فن نقوشده منتهی کتابدر شمس
فخری بیت چو حسن صورت نقاش نقش نامه دید * باب داد زمانه صحائف
ارتنک * آب داد ضرب مثلدر ایشه صورت ویردی معناسنه بو معناده ثاء مثلثه
ایله ارثنک دخی جائزدر نتکیم حسین وفائیده مصرح حدرحتی لغت فارسیده ثاء
مثلثه واقع اولمامش الا ارثنک دخی نیچه لفظلری وارد اولمشدر همان بو سبیدن

بونده

بونده اولان ثاء مثلثه بی زای فارسیه یه وجیم فارسیه یه وسین مهمله یه ابدال
ایدوب ارژنک وارجنک وارسنک دخی دیرلر بو ایله اولنجه بو معناده ایش لغت
وارد بوندن بشقه تاء فوقیه ایله ارتنک نقش مانی یه ونکارخانه یه ده اطلاق اولنور

* ایکی نقاش مشهور آدیدر مانی ایله بهزاد *

مانی * میم ممدوده نک فتحی ونون ممدوده نک کسریله بر مشهور نقاشک اسمیدر که
نقش وحیاه قلمده نجهانه طفلی کلماتیه رغبة ولدار که بود نبوازه الدن یکرمی زرلاغ
بر الخط یا غوندن دائره چکردی یعنی شجدول و پرکار ایله تجربه ایدرلر قرضرمو سقامت
بولمز ایمش همدخی کروه مجوسیدن طائفه مانویه نک رئیسنه مانی دیرلر
طائفه من بوره زردشت دینی اوزره آتش پرست مجوسیدر که نور فاعل
خیر ظلمت فاعل شر دیرلر نتکیم اشعر الشعرا هم رتبه کوکب شعرا متنبی انلرک
خوف وشتلرندن بر شب تاره امین اولدیغندن طائفه مزبوره نک ردنده
مناسب بیورمشلردر بیت وکم لظلام اللیل عندی من ید تخبر ان المانویة
تکذب * همدخی قطعه ثانیه نک بیت خامسنده نکس ما تدن لفظندن
بکز رنک معناسنه مضارع مفرد مخاطبدر * بهزاد * باء موحده نک فتحی
وهانک سکونی وزای معجمه ممدوده نک فتحی ودال ایله بر مشهور نقاشدر

* سیه چرده دی اسمر چهره اوله یعنی کندم کون *

سیه چرده * هانک سکونیله اصلی ترکیب توصیفی اوله رق چرده سیه ایدی
لون اسود معناسنه فبعد التقدیم والتأخیر سیاه چشم کبی وصف ترکیبی
قلنوب اسمر چهره لو معناسنه اولدیکه عربیده آدم واسمر ترکیده قاره یغز
دیرلر قوه جاذبه شرطیله ساده رو محبوبلره صفت ایدرلر خواجه حافظ بیت
آن سیاه چرده که شیرینی عالم با اوست * چشم می کون لب خندان دل خرم
با اوست چونکه سیه قاره دیو فرق برنجی قطعه نک بیت خامسنده کلور
چرده * جیم فارسیه نک فتحی ورانک سکونی ودالک فتحی وهاء رسمیه ایله
یعنی لون ورنک نتکم صاری باغز آدمه زرد چرده دیرلر ودخی اصلی اولمیان
آنه چرده دیرلر لکن محمودیده خصی یعنی اکدیش دیو مسطوردر
کندم کون * میمک سکونیله ترکیب ومعناده سیه چرده کبی چونکه کندم
بغدای دیو قطعه عاشره نک بیت تاسعنده کچدی * کون * درلو دیو
فرق طقوزنجی قطعه نک بیت ثامنده کلور خواجه سلمان بیت خال مشکین
تو بر عارض کندم کون دید * آدم آمد زپی دانه در دام افتاد * بو بنده دخی

اوین مزبورده جاذبهٔ مغناطیسیه اولدیغی اشغاسن ایدر

* یکی محبوبلی چوق شهره دینورمش خلخ ونوشاد *

خلخ * خاء معجمه نك ولام مشدده نك فتحلری وخاء معجمهٔ ثانیه ایله ولامك ضمی دخی مرویدر خطا مملکتنده برمشهور شهر عظیمدر که غایت محبوب ومحبوبه سی چوقدر هاتفی بیت قدافزای سهی سروان خلخ * جمال آرای رعنایان کلرخ بو بیتده ضم لام ایله در شرفنامه صاحبی ابراهیم فاروقی فتحتین ایله روایت ایلمشدر نوشاد * نونك فتحی وواوك سکونی وشین معجمهٔ ممدوده نك فتحی ودال ایله ولایت ترکستانده برشهر مشهوردر که خوبلری بی نظیردر فاریابی بیت مرا ازان چه که سیمین بریست در کشمیر * مرا ازان چه که شکرلبیست در نوشاد فاما که معنای ترکیبیسی یکی مسرور دیمکدر چونکه نو یکی دیوقرق بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور شاد مسرور دیو قطعهٔ رابعه نك بیت ثانی شرحنده کچدی

* اینجنده آی کورنمش برقیودر چاه نخشب هم *

چاه نخشب * اضافتله ولایت نسفده حکیم ابن مقنعك برطاغده برقیوقازوب علم حکمتدن سحر وشعبده ایله اینجندن برآی کوستر مشکه ماه آسمان طلوع ایتدکده عکسندن زمینده برآی ظهور ایدردی اطرافنده ایکیشر فرسخ یره رنو وشعاع صالاردی التمش کیجه بو منوال اوزره کوستردی اول قیویه چاه نخشب واول آیه ماه نخشب دیرلر نتکم مصراع ثانی بیان ایدر

* وآیدر ماه نخشب ابن مقنع انلش ایجاد *

چاه * قیودر بو یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت ثامننده کلور * ماه * آی دیو قطعهٔ خامسه نك بیت اولنده کچدی * نخشب * نونك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وشین معجمه نك فتحی وباء موحده ایله بعضیلر مزبور قیونك اسمیدر بعضیلر طاغك اسمی بعضیلر شهر نسفك اسمی بعضیلر حکیمك اسمیدر دیدیلر هم دخی نخشبك معنای اصلیسی تابان اولمغله بو مقامه مناسبتی ظاهردر وزه ولانا جامی یوسف چاهده اولدیغی محلده دیر بیت سه روز آن ماه در چه بود تا شب چو ماه نخشب اندر چاه نخشب * هم دخی اول ماهه ماه سیام وماه کش دیرلر چونکه * سیام * سینك کسری ویاء تحتیهٔ ممدوده نك فتحی ومیم ایله چاه نخشبك اولدیغی طاغك اسمیدر کش کافك فتحی وشین معجمه ایله شهر نسفك اسمیدر استاد رودکی بیت نه ماه سیام ونه ماه فلك * که اینت غلامست وآن پیشکار * شمس فخری بیت کرچه مقنع برآورید مهی * ازچه نخشب

وزکوه سیام * ابوالخطیر بیت تارخ اوغیرت خورشید ورشك ماه شد ماه کردون همچو ماه کش نهان درچاه شد

* درفش کاویانی شول دری برافکه ایمشدر *

درفش کاویانی * و * درفش کاویان یکسیده اضافتله فریدون شاهك سنجاغی اسمیدر که کاوان نام آهنکر رفع ایدوب ضحاك اوزرینه خروج ایتمشیدی تفصیلی مصراع ثانیده ضحاك شرحنده کلور امیر معزی بیت کر فریدون را خبر بودی زرای فرخت * فال نکرفتی فریدون از درفش کاویان * چونکه تحلیل اولنسه درفش دالك کسری ورانك فتحی وفانك سکونی وشین معجمه ایله بدی معنایه در اول آهنکرلك اوکلرینه قوشاندقاری دری معناسنه در ثانی مطلق سنجاق وعلم معناسنه ثالث بمعنی برق یعنی شمشك رابع بمعنی درفشنده هرنه اولورسه درفشان دخی دیرلر خامس مغفر یعنی توغلغه اوزرینه صاردقلری شال سادس اوجی سوری حربه معناسنه سابع کفشد وزوسراج آلتلرندن بیز واوجی سوری دمور وبیل معناسنده کلور وهر رنکدن علامت معناسنده مرویدر کاویانی * کاف ممدوده نك فتحی وواوك سکونی کاویاء تحتیهٔ ممدوده نك فتحی ونون ممدوده ایله علم کاویان کندویه منسوب آهنکرك اسمیدر کذا فی بعض فرهنك بو معناده آخرنده یاء تحتیه سز کاویان دخی مرویدر کما عرفت آنفا

* دمرجی کاوه ضحاکی انکله اعلدوب برباد *

کاوه * کاف ممدوده نك وواوك فتحلری وهاء رسمیه ایله بو وزن ایله آهنکر مشهور که ضحاك اوزرینه هجوم وخروج ایدوب فریدونی شاه ایلدکدنصکره ضحاکی قتل ایلدیلر حکیم خاقانی بیت کاوه یم پتك زنم برسر دیو * درد کان کور [illegible] بجکنم * بو کا کاویان وکاویانی دخی دیرلر علی ماسبق آنفا هم دخی کاوه نافهٔ مشك معناسنده کلور * مشهور پادشاه نامیدر اصلی ده آك ایدی یعنی اون عیبلو دیمکدر چونکه ده اون دیو طقوزنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور آك همزهٔ ممدوده نك فتحیله عیب ونقصان معناسنه ترکیب مزبوری عرب تعریب ایدوب دالی ضاد معجمه یه ابدال ایله ضحاك دیدیلر کذا فی فرهنك شعوری بو تقدیرجه تشدید حاء مهمله لحن وغلطدر لکن مشهور اولان تخفیف وتشدیدی وارد وواقعدر نتکم ناظم نحریرك بو مصراعده تشدید ایله اولدیغی کبی همدخی تشدید ایله عربیده خندان یعنی ضحك ایدیجی معناسنه اولور اسم مزبور اولمازمثال مخفف حلوائی سمرقندی بیت زلف تر ازیب بکردن

گرفته بود * ضحاك را بر جبت ماران كذ شتیم * مصراع ثانی ضرب
مثلدر مثال مشهدی قاضی ابن سینا الملك بیت اسمی بضحاك فوزی
فیك من طرب * وفوزی غیری بسمیه بعباس * تنبیه ضحاك شاهك ایكی
اوموزی باشنده یلان شكلنده ایكی پاره ات پیدا اولوب جمیع اطبا اندن عجز
كتورد كده ابلیس علیه اللعنه بر كون طبیب صورتنده ایچرو كلوب دیدیكه
بو مرض مرض عظیمدر شوقدر كه زحمتنی دفع ایچون یومیه ایكی
صبی اوشاق دماغی اوزرینه وضعه محتاجدر فی الحقیقه تجربه
ایلدیلر اكرچه دفع ایتمدی فاما كه مستریح اولدی بعدزین كونده ایكی صبی
اهلاك ایدوب بینی سنی اوررزدی حاصلی اوشاق سالیانه سی ایتدیلر بویله روز
مره اضرار وغدر اوزره ایكن مزبور كاوه نك ایكی اوغلو وار ایدی برینی اهلاك
ایتمشلر ایدی برینی دخی كلوب دمربجی كوركنك خلفندن كتوروب آلوب كیدركن
شفقت پدریه زیده ایوك عطوفا مضمونی غلبه ایدوب نه اولمق احتمالی واردیو
اوغرینه قوشاندیغی سختیانی بر عصایه بكروب آنی دستنه علم ایدوب هرچه
بادا باد صداسیله نعره كش وصبت پردازو باشمه قائل اولان كلسون دیو حرف
اندازوز باندراز اولمغله ناس ضحاك الندن دلكیر اولدیغی اجلدن باشنه بی شمار
خلق جمع اولوب جمهور ایله سرای ضحاكی صاروب ضحاكی تختندن خلع
ایدوب قتل ایده جك اولدیلر ساحر وكاهن اولمغله بردرلو سلاح وزهر تأثیر
ایتمدی انجق امكار بر غاره حبس ایدوب جوع ایله هلاك ایتدیلر بعده ناس
كاوه یی تخته تكلیف ایتدیلر كندو قبول ایتمدی لكن اول زمان جمشید اوغلو
فریدون زاولستانده ضحاكدن فرار ایتمشیدی آنی دعوت ایدوب كتوروب تخته
اجلاس ایلدی فریدون دخی كندو یی وز پوستر عسكر ایدوب زاول سختیانی
انواع جوهر ایله آراسته ایدوب لا تشبیه سنجاغ رسول كبی حروب عظیمه لرده
برابر كتوروب شویله اعتقاد ایدرلر دیكه آنك بولندیغی عسكر منصور ومظفر
اولور بیلورلردی واول سنجاغه درفش كاوه ودرفش كاویانی ودرفش
كاویان دیو تسمیه ایدرلردی حتی قرنا بعد قرن ساسانیان واكاسره اعتقاد
واعتبار ایده رك كلدیلر نهایت حضرت عمر رضی الله عنه خلافتی زماننه
كلدی اولوقت سعد بن ابی وقاص رضی الله تعالی عنه حضرتلری سر عسكر
ایران ایدی تختگاه ایران اولان مدینهٔ مداینی آخر اكاسره اولان یزدجرد
شاهك قبضهٔ تصرفندن اخراج وحوزهٔ خلافته ادراج ایتدكده خزینهٔ

اكاسره دن اخذ ایلدیكی تحف نادیده لردن درفش كاویانی وفرش زمستانی
تحف ناشنیدهٔ سائره یه اضافه وعلاوه وجانب خلافتپناهه ارسال یوردیلر
وصولنده حضرت عمر الفاروق رضی الله تعالی عنه حضرتلری دخی
اعلاء كلمهٔ علیا ایچون فرش زمستانی ودرفش كاویانی ومعانیجه تحفلری
پاره لدوب موجود اولان اصحاب كزینه یغما ایتدردی حتی شبرا فی شبر
مقداری حضرت علی رضی الله تعالی عنه حضرتلرینه اصابت ایتمكله
بیع مراد ایتدیلر اون بیك دینار قیمت كسدی حاصلی نه قدر جواهر وتحف
ذوات قیم وار ایسه دنیاده خزینهٔ اكاسره یه مجتمع اولمشدی اولوقت منقسم
اولدی چونكه اقطار ارضدن جوهر فروشان وتحف خران پیشگاه خلافت
پناهه جمع اولوب ایادیٔ غانمیندن اشترا ایلیوب كتوردیلر فرش زمستانی
بر پستر نادیده و بساط ناشنیده ایدیكه وسعتی ایوان كسری مقداری ایدی
وایوان كسری اوچیوز ارشون انی واوچیوز ارشون اوزونی وارایدی وانواع
جواهر ایله مكلل وهر شكوفه ایچنده رنكارنك مصور ایدی هنكام شتاده پستر
مذكوری ایوانه بسط ایدوب ومیانه تخت شاهی یی قوروب كانه ایام تابستانده
انواع ازهار ایله مالامال اولان ریاض پر حیاضده كبی صفایاب اولورلردی

* محابا احتراز اولدی دخی پروا اومعناده *

محابا * میمك ضمی وحاء مهمله وباء موحدهٔ ممدوده نك فتحلریله بمعنی
احتراز واجتناب شیخ علی نقی بیت چه عجب كر حذر از نالهٔ دلها نكنی * كه
تو یی باك زشمشیر محابا نكنی * همدخی مدارا ایدوب موافقت بریله ترك نزاعم
محابا دیرلر بو تقدیرجه معنیان میانه سنده مناسبت ظاهره در * پروا * باء
فارسینك فتحی ورانك سكون وواو ممدوده نك فتحی ایله بمعنی احتراز محابا كبی
كمال اسماعیل بیت كمال از عاشقی پروانه دارد * كه این از سوختن پروا ندارد
میرخسرو بیت جوان وشوخ وفراموشكار و بی پرواست * زمان زمان زمن
خسته دل كه یاد دهد * بوندن بشقه پروانك التی معنایه دخی كلور اول بمعنی توجه
والتفات ثانی بمعنی طاقت وآرام ثالث بمعنی دانش وعرفان رابع بمعنی سر
وبرك خامس بمعنی فراغت وترك سادس بمعنی سراسیمه وسست اندامی

* دیمكدر هرنه اولور ایسه اولسون هرچه بادا باد *

هرچه بادا باد * مركبدر چونكه هر ادات عمومدر عربیده كل معناسنه تركیده
دخی مستعملدر چه عربیده ما تركیده نه معناسنه ادات استفهامدر تحقیق

جیم بسیطه‌ده کچدی باد اولسون دیو قطعهٔ ثانیه‌نك بیت سادسنده کچدی باداباد بیتده اولان الف الف توسل والف مقابله در شاعر بیت هرچه باداباد حرفی چند میکویم بتو * غایتش زین وصل ناچسبان مرا مهجوردار * بونده الفی حذف ایله هرچه باد باد دخی جائزدر

* کدر اولسه کوکلده خارخار وسوك مانندر *

خارخار * الفاظ مکرره‌دندر یعنی دغدغهٔ درون والم دل لطیفی بیت درون خارخار محنت از هجر * کدا بروای کلکشت بهارست ابو المعانی بیت خار خار دل من کشته غمی هجرانش * زان کرده تنم محنت دل ویرانش همدخی مطلق تعلق قلب معناسنه‌ده کلور فاما که غیر مکرر اولان فقط خارالتی معنا به در تفصیلی یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده وشرحنده کلور * سوك * سین ممدوده‌نك ضمی وکاف ایله در کاعی واو مجهول ایله ده اوقنور یعنی یأس وماتم حکیم اسدی بیت کرستن بهنکام باسوك ودرد * به از خندهٔ بهنکام سرد * بوندن بشقه بغدای وارپه وسنبله سنده اولان دکن یعنی قلجق معناسنه وکوسه صقال معناسنه ده کلور

* جغرمق آه چکمکدر فغان وناله وفریاد *

فغان * فانك کسری وغین معجمهٔ ممدوده‌نك فتحی ونون ایله افغاندن مخففدر خواجه حافظ بیت فغان کین لولیان شوخ وشیرینکار وشهر آشوب * چنان بردند صبر ازدل که ترکان خوان یغمارا * ناله * نون ممدوده‌نك ولامك فتحی وهاء رسمیه ایله یعنی فغان مذکور میر نظمی بیت کندی ناله وطنبوروزاری * هر آندم میکند اونغمه کاری * فریاد * فانك فتحیله کذلك شیخ سعدی بیت پیش که برم زدستت فریاد * هم پیش توازتو میخواهم داد * آه * دخی فارسیدر فرق دردنجی قطعه‌نك بیت تاسعنده کلور ترکیده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی

* بشك کهواره مام ناف اه قاری دخی باراج *

کهواره * کاهواره‌دن مخففدر بشك معناسنه که عربیده مهد دیرلر حکیم سنائی بیت دایه عقلست از برای سخن * مجتهدرا بکاهوارهٔ ظن * مام ناف ایه قاربکه عربیده قابله دیرلر اصلنده ترکیب اضافیدر کوبك ناسی معناسنه چونکه مام میم ممدوده‌نك فتحی ومیم ثانیه ایله مادر کبی انا معناسنه در ناف اللی یدنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کلان نافه‌دن مخففدر کوبك معناسنه چونکه

قابله‌لر کوبك کسدکلری ایچون مام ناف دیو موسومه اولدی * باراج باء موحدهٔ ممدوده‌نك وراء ممدوده‌نك فتحلری وجیم ایله یعنی قابله ایضا

* چوجق کودك یکی طوغمش اولان نوزاده ونوزاد *

کودك * کاف ممدوده‌نك ضمی ودالك فتحی وکاف ثانیه ایله یعنی طفل میر نظمی بیت هرکه کودك را بیاموزد ادب * کرشود کامل نمی باشد عجب شاهدی * مرحوم بومصراعنده‌ده اوغلانجغه کودك وکنك کرز بیوردیغندن کاف ثانیه تصغیر ایچون اولمه‌سی فهم اولنور فاما که کتب موثوقه‌لرده کاف ثانیه‌سز کود طفل معناسنه نقل اولنمادی فالله در الناظم نورازده * هاء رسمیه ایله نوزاد هاء رسمیه‌سز ایکیسنده سکون واوایله یکی طوغمش اولان معناسنه مرکبدر چونکه نو یکی دیو فرق یدنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کلور زاد دخی زاده فرقنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کلان زادن لفظندن مشتق ومأخوذدر

* ترحم مهربانی ونوازش اوخشه مقدرهم *

مهربانی * آخرنده‌کی یاء تحتیه مصدریه‌در مهربان مرحمتلو دیو قطعهٔ اولی‌نك بیت ثالثنده کچدی همدخی برنوع حریر باف جامه‌یه مهربانی دیرلر نوازش * نونك وواو ممدوده‌نك فتحلریله نواختن لفظندن امر حاضر آخرینه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر چونکه مستقبلانی خاء معجمه‌نك زای معجمه‌یه ابدالیله نوازد ونوازنده کلور رعلی ماسبق فی قواعد المقدمة

* ستمکر دیندی ظالم کسه‌یه ظلمه دینور بیداد *

ستمکر * وستمکار ایکیسنده کاف فارسیه ایله اسم فاعلدر چونکه ستم ظلم معناسنه‌در کرو کار ایکیسنده اسم فاعل اداتیدر لکن ستمکار میان عوامده کاف عربیله مشهوردر فاما که فصیحی کاف فارسیدر میر نظمی مثنوی بعدل وسخاوت بشوسرفراز * نیاید ستمکار عمردراز * بهشتست جای سرور کریم که دوزخ مکان ستمکر لئیم * بیداد * یعنی ظلم وجور چونکه بی ادات نفیدر بلا معناسنه کما سبق فی الادوات المرکبة داد عدل دیو یکرمی دردنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کلور همدخی بیداد ترکستانده برشهر اسمیدر پادشاهنه کافور دیرلر ایدی برمردم خوار کافر ایدی صکره رستم اول شهری فتح ایلدی

* جهالت اولدی اداتی معاذالله دیمك برکس *

نادانی * آخرنده یاء تحتیهٔ مصدریه ایله یعنی جهالت زیرا نادان جاهل دیو

قطعهٔ اولی نك بیت حادی عشرنده کچدی

* بیلیجی کیسه دردانده دانش علم واستعداد *

دانده * دانستن لفظندن اسم فاعلدر تکلم ماضیٔ متکلم وحده سی یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلور چونکه مستقبلا تی سینك حذفیله داند ودانده کلور * دانش * دانستن مزبور امر ینك آخرینه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدر در بمعنی علم واستعداد

* دی طاشلو یره سنکستان وطاشلق سنکلاخ اولمش *

سنکستان * اسم مکاندر چونکه سنك طاش دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت تاسعنده کچدی ستان ادات اسم مکاندر علی ماسبق فی الادوات المرکبة میرنظمی بیت نباید نظم خوب ازطبع کردون * چو سنکستان نباشد جای کلشن * لکن بو بیتده مقطعهٔ حجر معناسنه درفافهم * سنکلاخ * مرکبدر چونکه لاخ لام ممدوده نك فتحی وخاء معجمه ایله هرقنغی اسمه لاحق اولورسه وفرت وکثرت معناسنی افاده ایدر میرنظمی بیت * بیابانی سراسر سنکلاخست * درو آدم نبوده دیو لاخست

* دخی دیوارك آدی لادودیوارك دبی بنلاد *

لاد * لام ممدوده نك فتحی ودال ایله بمعنی دیوار که عربیده حائط دیرلر مختاری درهجو بیت همت همی ازطـاقت سائل بکذازی * سرلاد چنان بند که بردارد بنلاد * دیوار دخی فارسیدر لکن شیوعی حسبیله ترجمه قلندی صائب بیت بر تواضعهای دشمن تکیه کردن ابلهیست * پای بوس سیل از پا افکند دیوارها * بوندن بشقه لادیدی معنایه دخی کلور اول دیوار درجه سی که ترکیده فورعربیده مدمك دیرلر ثانی بمعنی قماش لطیف ثالث بمعنی خاك یعنی تراب رابع بمعنی کل وشکوفه خامس بمعنی آبادانی وتعمیر سادس لادن لفظندن تخفیف اولنمشدر سابع شهرلارك برنامی دخی لاددر * بنلاد * ترکیب اضافیدر چونکه بن باء موحده نك ضمی ونون ایله هرنسنه نك غایتی واغاجك کوکی وقیونك وجوضـك قعری حاصلی بن لاد دیوار دبی معناسنه تکلم سرلاد دیوار باشی معناسنه اولدیغی کبی کلامیٔ اصفهانی بیت یقین شناس که چندان بفسانه خواهد ماند * بنـای عمرعدو راچو بد بود بنلاد

* چه میکو یی نه سویلرسك نمی دانند بیلمزلر *

چه * نه معناسنه کامرغیر مرة * می * ادات حالدر کماسبق فی الادوات المرکبة کو یی * مفرد مخاطبدر تکلم متکلم وحده سی قطعهٔ سابعه نك بیت ثامننده

کچدی

کچدی نمیدانند جمع غائب نفی حالدر چونکه نون مفتوحه نافیه در

* بکجایی قنغی یردنسك تو بی بیکانه سن سك باد *

بکجایی * قنغی یردنسك وقنده ایدن وقندن کلورسك دیمکدر چونکه آخرنده کی یاء تحتیه خطابیه در کماسبق فی الادوات البسیطة بکجا قنده دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت رابعنده کچدی خواجه حافظ بیت صلاح کار کجـا ومن خراب کجا ببین تفاوت ره کز کجاست تا بکجا * تو بی * تاء فوقیه نك ضمی وواو مجهول و یاء تحتیه ممدوده نك کسریله سن سك معناسنه حکیم سنایی بیت چه کنم رحمت تو بی ودو یی * چو یقین شد که من منم تو تو بی * چونکه تو سن دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت ثانیسنده کچدی یاء تحتیهٔ اولی ثانیه یه مسند ومعتمد اولسون دیو زیاده اولندی یاء ثانیه خطاب ایچوندر * بیکانه * باء موحدهٔ ممدوده نك کسری وکاف فارسیهٔ ممدوده نك ونونك فتحلری وهاء رسمیه ایله یادوا جنبی معناسنه که مقابلی آشنادر مولانا صائب بیت ای دل زاوضاع جهان بیکانه شو بیکانه شو * با آن نکارخانکی همخانه شو همخانه شو

* مفاعیلن مفاعیلن هزجدر بحر ینك آدی *

یعنی بو قطعه بحر هزج مثمن الاجزادندر شوقدر که ضربی مذالدر چونکه اذاله دیو سبب خفیف آخرینه برحرف ساکن زیاده ایتمکه دیرلر مثلا مفاعیلن مفاعیلان اولور * ایشتدم خواجه دن بر بر شنیدم یك از استاد *

شنیدم * فرق بشنجی قطعه نك بیت عاشرنده کلان شنیدن لفظندن ماضیٔ متکلم وحده در * یك * بر دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * از * بمعنی من علی ماسبق فی الادوات المرکبة استاد همزه نك ضمیله معروف معلم [illegible]کسنه معناسنه در حکیم انوری بیت تمنی که من ازخلق جهـان دارم * همان جفای پدر بود سله استاد * چونکه کسر الفله عربیدر بمعنی سید وصاحب عبید ومالك وجواری تثنیه عجم بو مقوله لری تصرف ایدوب کندولسانلرنده استعمال ایتدکلرنده بعضیجه ابدال حروف وابدال حرکات ایدرلر فافهم خواجه دخی فارسیدر لکن ترکیده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی تکلم قطعهٔ ثامنه نك بیت ثامننده معکوس اولدیغی کبی

* قطعهٔ معجزادادر نزد هر مشکل پسند *

قطعه * بیانی قطعهٔ اولی عنوانی شرحنده کچدی * معجز * افعال بابندن اسم فاعل عربیدر * ادا * معروف معجزادا سیاه چشم کبی وصف ترکیبیدر

مجزاد الو معناسنه * در * ادات ظرف دیو ادوات مرکبه ده کچدی * نژد
یان دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اخیرنده کلور هر ادات عمومدر مشکل
پسند * وصف ترکیبیدر چونکه مشکل افعال بابندن اسم فاعلدر پسند
وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعهٔ عاشره نك بیت ثانیسنده کچدی حاصل
معنی هر مشکل قبول ایدیجی عندنده مجزاد الوقطعه یاخود بر قطعه در

* کبر ایدن خودبین کندوسین بکنمش خودپسند *

خودبین * وصف ترکیبیدر بمعنی متکبر و متعجب ابو المعانی بیت دردو عالم
همی شودمنه وم * نکند سود ظالم و خودبین * چونکه خود کند ودیو
اوتوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور بین دیدن لفظندن امر حاضر یاخود
اسم فاعل مخففدر بیانی قطعهٔ اولی نك بیت ثانی شرحنده کچدی * خودپسند
دخی وصف ترکیبیدر علی ماعرفته آنفا کمال خجندی بیت بام خودرا
کرد مانندی کل از باد هوا * کفت در رو یش صبا این خودپسندی تابکی

* هم اوزون بویلو به هم ممتازه دیرلر سربلند *

سربلند * رانك سکونیله مرکبدر چونکه سر باش دیر یکرمی یدنجی
قطعه نك بیت اولنده کلور بلند بوجه دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت
عاشرنده کچدی ایکی معنایه کوره ده الویرد ابو المعانی بیت بجاه ورتبه
عشقش چو سر بلند شده ام * اسیر خال و خط و زلف در کمند شده ام

* بی نوا دیندی نصیبی اولمیان بیچاره یه *

بی نوا * مرکبدر چونکه بی ادات نفیدر کما سبق فی الادوات المرکبهٔ نوا
نصیب و چاره دیو قرق بشنجی قطعه نك بیت خامس عشری شرحنده
کلور بیچاره دخی فارسیدر لکن ترکیده شیوعی حسبیله ترجیده ذکر اولندی

* قلبی محزون هم نیاز اهلی دیمکدر مستمند *

مستمند * اسم منسوبدر ایکی معناده زیرا مست میمك ضمی و سینك سکونی
و تاء فوقیه ایله ایکی معنایه در اول بمعنی غم و اندوه و حزن ثانی بمعنی نیاز و شکایت
و رجا مند ادات نسبتدر کما سبق فی الادوات المرکبهٔ مستمند بمعنی محزون
و غمناك شیخ سعدی بیت آتش سوزان نکند باسپند * آنچه کند دود
دل مستمند * و بمعنی نیازمند و مشتکی کمال خجندی بیت کفتی
بپرسش تو چو آیم چه آورم * رحمی بیاد بر من و بر مستمند

* دلستان دلدار تعبیر اولنور دلبره *

بو اوچ کلمه دن هر بری وصف ترکیبیدر چونکه دل کوکل دیو بو مصراع ثانیده
مذکوردر ستان قرقنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلان ستان لفظندن امر
یاخود اسم فاعل مخففدر تنکیم امر اولدیغی حالده اللی برنجی قطعه نك بیت
سابعنده کلور دار بو قطعه نك بیت سادسنده کلان داشتن لفظندن امر
یاخود اسم فاعل مخففدر بو وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعهٔ اولی نك بیت
خامسنده کچدی فاما که دلبر فارسی ایکن ترکیده شیوعیله ترجمه قلندی

* دل کوکلدر قلب معناسنده بغلامه مبند *

دل * دالك کسری و لام ایله قلب که ترکیده کوکل دخی یورك دیرلر ذاتنده
بر کوشت پاره در که صنوبری الشکل معلق بالکبد دیو تعریف ایدرلر حضرت
مولانا بیت سر نیشتر عشق بر رك روح زدند * یکقطرهٔ خون چکید و نامش
دل شد * مبند * نهی حاضردر چونکه میم مفتوحه ادات نهیدر علی ماسبق
فی الادوات البسیطهٔ بند بندیدن امر حاضردر تنکیم ماضیسی قطعهٔ تاسعه نك
بیت سادسنده کچدی * آچلش اولدی کشایش بسته بغلنمش دیمك *
کشایش * کاف فارسیه نك ضمیله کشودن یاخود کشایدن لفظلرندن امر
حاضر آخرینه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر تنکیم اسم فاعلی
کشاینده دیو اون دردنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی میر نظمی بیت کشایش
دهد کارها را خدا * عقده ات شود کر درست با خدا * بسته بستن لفظندن
اسم مفعولدر تنکیم ماضیسی قطعهٔ تاسعه نك بیت سادسنده کچدی بو مناسبتله
اکثر اصول موسیقی یه مربوط اولان شعره ده بسته دیرلر کذا فی تحفة الاحباب
همدخی نسج قماش ایچون تخته پاره لر ینه الوان حریر صاررلر اکا دخی بسته دیرلر
کذا [redacted] * هم دو کوم آدی کره او چقوردر شلوار بند *

کره * کاف فارسینك و رانك کسرلری و اظهار ها ایله بمعنی عقده حتی باغ
و بنده خصوصا او چقورده و قوشاقده اولان عقده یه کره بند دیرلر ابو المعانی
بیت کشاد داد کره بند پردهٔ نورش * بکف آورده مفتاح کنج پنهانش شلوار
بند * وصف ترکیبیدر چونکه شلوار طون دیو قرق یدنجی قطعه نك بیت اولنده
کلور بند بندیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر کما سبق بیانه آنفا معنای
ترکیبیسی طون بغلایجی دیمکدر لکن او چقورده غالب اولدی ابو المعانی
بیت شلوار بند بسته منقش کره بود * بر کنج شایکان چو مار مطلسم ست

* طتلو کلمکدر شکر خند و لطیفه بذله در *

شکرخند * وصف ترکیبیدر ضدی زهرخند شاعر بیت خندهٔ ماهروشکر خنداست * خندهٔ اهرمن زهرخنداست * چونکه شکر فارسیده ورکیده معروفدر لکن فارسیده تشدید کاف ایله ده جائزدر عربیده شکر وقند دیرلر زهر معروفدر عربیده سم دیرلر خنداوتوزنجی قطعه‌نك بیت ثامنده کلان خندن لفظندن یاخود قرق بشنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کلان خندیدن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر * بذله * باء موحده‌نك کسری وذالك سکونی ولامك فتحی وهاء رسمیه ایله یعنی لطیفه لکن عربیده ایس اسباتی معناسنده‌در

کلك استهزا ایله هم خنده ریش ور ریشخند

ترکیده معنای لغویسی اولان صقاله کلك دخی بو معناده اصطلاح اولمشدر چونکه بونلر ترکیب اضافیلردر که * خند * امر صیغه‌سی اوزره اسم مصدردر * ریش * صقال دیو اللی اوچنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کلور

داشتن طوتمق شنودن ایشدوب طوتمق دیمك

داشتن * دال ممدوده‌نك فتحی وشین معجمه ایله طوتمق معناسنه مصدردر کرك محسوس کرك معنا خواجه سلمان بیت ملك را امید از چرخ اید قطع کرد چشم برکرد سمند شاه باید داشتن * مستقبلاتی شین معجمه‌نك راء مهمله یه ابدالیله دارد ودارنده کلور * شنودن * شین معجمه‌نك ونون ممدوده‌نك ضملریله یعنی استماع یعنی ایشدوب طوتمق که قبول ایتمك معناسنه مصدر درمیرنظمی بیت شنودن آن سخن شهریارجهان * بزانو نهاده سرفکرزان * مستقبلاتی شنود وشنونده کلور علی ماسبق بیانه فی سادس القطعة الاولى

هم قبول ایتمك پذیرفتن نصیحت اولدی پند

پذیرفتن * باء فارسیه‌نك فتحی وذال معجمهٔ ممدوده‌نك کسری [illegible] فتحیله مصدردر مستقبلاتی علی الشذوذ پذیرد وپذیرنده کلور یاخود قیاس اوزره پذیریدن لفظندن مشتق اوله * پند * باء فارسیه‌نك فتحی ونونك سکونی ودال ایله یعنی نصیحت هم دخی زغن کبی چایلق معناسنه ده کلور

سرکش اولدرکیم اطاعتسز اوله بدخوی اوله

سرکش * بو معناده انسانه وحیوانه صفت اولور حتی منحرف قطع اولنمش قلمه ده سرکش دیرلر اصلنده وصف ترکیبیدر باش چکیجی معناسنه زیرا سرباش دیو یکرمی بدنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور کش قرقنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کلان کشیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر هم دخی

ایکی مضطرب وار ایدیکه بریته سرکش وبرینه سرکب دیرلر ایدی زمانلرنده بی نظیر استادلر ایدی * بدخوی * دخی فارسیدر اصلنده سیاه چشم قبیلندن وصف ترکیبیدر فنا طبعلو معناسنه چونکه بد فنادیو اوتوز بشنجی قطعه‌نك بیت اولنده کلور خوی یعنی طبیعت دیو اللی یدنجی قطعه‌نك بیت سابعی شرخنده کلور

مشت یومرق سیله درسیلی اوررلر میرتند

مشت * میمك ضمی وشین معجمه‌نك سکونی وتاء فوقیه ایله یومرقکه عربیده لکمه دیرلر بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اول یعنی کف وراحه حتی بر آوج مقامنده یکمشت ومشتی دیرلر ثانی یعنی چیز اندك یعنی شئ قلیل دیمکدر ثالث یعنی مالیدن یعنی مشتن لفظندن اسم مصدردر * سیلی * سین ولام ممدوده‌نك کسرلریله صحیحی بو وجهله درکه بر آدم پارمقلرین راست ایدوب زرهٔ کف ایله خطا ایدن کسه‌نك بوینه تبغ واری اوررلر عامه غلط ایدوب طبنجه دیرلر حکیم فردوسی بیت بفرمود تا دست سیلی کند بسیلی قفا کهش نیلی کند * لکن طبنجه اولدیغنه بو بیت شاهددرهاتفی بیت نخورده غزالی چوسیلی زشیر * کند جلوه در صید کاهش دلیر * چونکه ارسلاندن وجه مذکور اوزره اورمق ملحوظ دکلدر انجق کف ودستله راست اوررمی * اداة حالدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة * زنند * قرقنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کلان زدن لفظندن جمع مضارع غائبدر

یورغه آت اولدی تکاور باغزه شبدیزدی

تکاور * یورغه آت معناسنه اولدیغی کبی مطلق آت معناسنه ده کلور خواجه سلمان بیت زتاب رخش تکاور بزیر اوی ماند * باتشی که برانکیزد آب حیوانش فی الا[illegible] وصف ترکیبیدر چونکه تك قوشش دیو قطعهٔ تاسعه‌نك بیت اخیرنده کچدی آور وصف ترکیبی اوله رق یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کلور * شبدیز * باء موحده‌نك سکونیله هرسیاه آته دیرلر عموما زیرا شب کیجه معناسنه اولدیغندن سیاه لازمیدر دیز دال ممدوده‌نك کسری وزای معجمه ایله اسب کبی آت معناسنه‌در خواجه سلمان بیت از پی شبدیز شبدی شب رکاب زر زدند نقرهٔ خنك آسمان ازنعل زرین برزدند * هم دخی خسرو پرویزك مخصوص آتنك اسمیدرکه باغز ایدی مجمع الفرسده نام اسب شیرین درکه خسرو پرویزش دیوب بو بیتله تمسك ایلدی بیت جو پرویز آن سخن بشنید شد تیز * بجست ازجای وشد بر پشت شبدیز * فائده تاریخ طبریده مسطوردر که مذکور آت

دنباده اولان آتلردن درت قارش یوکسك ایدی وقویروغی سائر آتلرك ایکی قویروغی قدر وار ایدی وایکی یولك طوررردی وهر اباغه اون ایکی مبخ ایله نعل اورردی خسرو کندو طعامندن اکا بر زنبیل طعام ایسه بردی مز بور آت اولدکده برمرمر شفافه صورتنی تصویر ایتدردی حالا اول طاش شهر کرمانده دردیلر

* اسب آت اشکنلور هوار وقوله آندر سمند *

اسب * همزه نك فتحی وسینك سکونی وباء موحده ایله مطلق آت معناسنه عربیده فرس کبی * رهوار * سکون ها ایله یعنی فرس فاره زیرا راه یول دیواونوز سکرنجی قطعه نك بیت ثامنده کلور وار ادات نسبت واداة صفتدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة میر نظمی بیت ز براو راهوار خوش رفتار * بودرنی صبا اندید غبار * میر خسرو بیت به از عنان ادب درکشم درین میدان که نشیب وفرازش بپای رهوارست * سمند * سینك ومیمك فتحری ونونك سکونی ودال ایله قوله آته ده دیرلر عموما آت معناسنه خصوصا حکیم فردوسی بیت نشستند بر تازی اسب سمند * همی تاخت ترسان ز بیم گزند

* کوبلرك بیلکج کبی سوزصاحبی دهقان ایمش *

دهقان * دالك کسری وهانك سکونی وقاف ممدوده نك فتحی ونون ایله کوبلرك سوزصاحبی معناسنه که اکا بعضیلر بیلکج وبیلجین دیرلر فرهنك شعوریده کوبلو معناسنده دیو تفسیر ایلدی کمال پاشازاده مرحوم کندو تصرف خاصیله یورر که دهقان لفظ معربدر فارسیسی دهخان ایدی اصلی خان ده علم اولیجق مضاف الیه تقدیم اولندی چونکه خان رئیس معناسنده ده قریه معناسنه در تنکیم عمدة المحققین سعد الدین رحمه الله تعالی بیضاوی حاشیه سنده تصریح ایتمشدر بو عباره سیله الدهقان رئیس القریة ومقدم اصحاب الزراعة وهو معرب انتهی بیت چو آید بخت دهقان در کرانی داش مائل شود بر جفت زانی * کمال پاشازاده بو بیتی مدعاسنه شاهد کتوردی لکن شعوری مرحوم یوردیکه بو بیتدن رئیس اولمق فهم اولنمازانجق کویلو اولمنی فهم اولنور چونکه کویده رئیس اولان جفت سورمز انتهی فقیر شویله فهم ایدرمکه شاعرك مرادی رئیس معناسی اولدیغی بعد تعمق النظر ظاهردر همان ناظم تحریر بو اجلدن رئیس معناسنده اولان سوزصاحبی دیو تفسیر ایلدی بلکه ناظمك تعبیرنده بو ایکی میانده توفیقه دخی اشارت واردر کما لا یخفی

* روستاوده دیمك کوبدر هم اول معناده کند *

روستا * راء مهمله ممدوده نك ضمی وسینك سکونی وتاء فوقیه نك فتحیله یعنی قریه حضرت مولانا بیت قول پیغمبر شنو آی اوستا * کور عقل آمد وطن در روستا * بونده واوسز رستا وایکی صورتده آخرنده یاء تحتیه ایله رستای وروستای دخی جائزدر بو تقدیرجه بونده درت لغت وار درعرب تعریب ایدوب رستاق دیدیلر کمال پاشازاده مرحوم بونده دخی تصرف خاص ایدوب بیورر که فی الاصل روستا مزرعه معناسنه چونکه رست رستن لفظندن اسم مصدردر آی مد ایله آیدن یاخود آمدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر * ده * دالك کسری واظهار ها ایله دیه لفظندن مخففدر قریه معناسنه حضرت مولانا بیت ده مرو چون مردرا احمق کند * عقل رابی نور بی رونق کند * کند * کافك فتحی ونونك سکونی ودال ایله ده کبی قریه معناسنه کمال پاشازاده مرحوم دیر که کندی ارباب لغت کوی معناسنه تحریر ایتدیلر اما بلمدیلر بلکه مدینه یعنی شهر معناسنه در بو مدعاسنه شاهد سمرقندکه اصلی شمر کند ایدی تعریب ایدوب سمرقند دیدیلر زیرا شهر مزبور شمر نام بر جاریه ایچون بنا اولنمشدر اول امرده کندشمر دینلوب بعده علم اولمق ایچون مضاف الیه تقدیم اولندی ابن خلکان تاریخنده یازمشکه ان شمر اسم جاریة الاسکندر مرضت فوصف الاطباء ارضا ذات هواء طیب واشار الیه بطاهر صفة فاسکنه ایاها فلما طابت بنی مدینة وکند بالترکی هو المدینة فکانه یقول بلد شمر بوسببدن سمرقند دینلمشدر انتهی لکن بویله اولمقدن قریه معناسنه اولمامق لازم دکلدر جائزکه ایکیسی بینده مشترك اولسون بهرحال ناظم تحریر ارباب لغته تابع اولدی فلله دره بوندن بشقه کند اوچ معنایه دخی کلور اول بمعنی شکر که معربی قند [illegible] ریش یعنی جراحت ثالث بمعنی کریز یعنی فرار

* آیغك باش اوزره قورلر اوکرنورسك معرفت *

ترجمه وتفسیردر * کر بیاموزی هنر پای ترا بر سر نهند *

کر * ادات شرطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * بیاموزی * قرق ایکنجی قطعه نك بیت تاسعنده کلان آموختن لفظندن مضارع مفرد مخاطبدر اولنده کی باء موحده صله در کما سبق فی الادوات البسیطة * هنر * هانك ضمی ونونك فتحی ورا ایله بمعنی معرفت وصنعت میر نظمی بیت هنر صاحبش رابعالم همی * میان کیبا ترا کند آدمی * پای * آیاق دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور * ترا * تحقیق قطعه ثالثه نك بیت اولی شرحنده کچدی

فافهم * بر * ادات استعلادر علی معناسنه کما سبق فی الادوات المرکبة * سر *
باش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك اولنده کچدی * نهد * نونك کسر یله نهادن
لفظندن مضارع جمعی غائبدر نهادن مقامنده عربیده وضع وحط دیرل

* قطعه در ذال بخوانش که کنی استلذاذ *

قطعه درذال * بیانی قطعه اولی عنوانی شرحنده کچدی * بخوان * اوقو
دیو قطعهٔ اولی نك بیت سادسنده کچدی آخرنده کی ماقبلی مفتوح شین معجمه
ضمیر غائبدر علی ماسبق فی الادوات البسیطة * که ادات ربطدر کما سبق ایضا
کنی ایدرسك دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت اخیرنده کلور * استلذاذ
استفعال وزننده در حاصل معنی حرف ذال حقنده اولان قطعه یی اوقو که
استلذاذ ایده سك * دور کردن اوزاق ایتمك که عربجه اشقاذ *

دو کردن * مصدر مرکبدر چونکه دور اوزاق دیو یکرمی برنجی قطعه نك
بیت رابعنده کلور کردن ایتمك دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامننده کلور
اشقاذ افعال وزننده مصدر عربیدر ثلاثیسی شین معجمه نك فتحی وقافله شقذدر
بعد معناسنه * دی قلدانمغه جنبیدن اومعناده نباذ *

جنبیدن * جیمك ضمی ونونك سکونی وباء موحدهٔ ممدوده نك کسریله
مصدردر عربیده نون ممدوده نك باء موحده اوزره تقدیمی ایله نباذ دیرل
حرکته مرادفدر خواجه سلمان بیت صبا بیوی توچندان دویده
بود که دوش * نداشت تا بسحر که مجال جنبیدن

* زود رفتار او که یك یوریه یعنی حذحاذ *

زود رفتار * سیاه چشم کبی وصف ترکیبیدر اصلی رفتار زود ایدی سیر سریع
معناسنه زیرا زود تیز دیو یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت تاسعنده کلور رفتار
یوریمك دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت ثانیسنده کچدی فبعد التقدیم والتأخیر
سریع السیر معناسنه اولدی عربیده صلصال وزنی اوزره ایکی حاء مهمله ایله
حذحاذ دیرل * پویه کردن یوریمك سرعتله هم احواذ *

پویه کردن * مصدر مرکبدر عربیده افعال وزننده احواذ واسرع معناسنه
زیرا پویه یلمك دیو یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور کردن قد سبق
آنفا احواذ * افعال وزننده مصدردر عربیده ثلاثیسی حاء مهمله نك فتحی
وواو ایله حوذ بمعنی سرعت وشتابدر حاصلی بونده ثلاثی ومزید فیه برمعنایه در
* درشدن کرمکه دیرل که آنك کبی وقوب *

درشدن * رانك سکونیله مصدر مرکبدر ایچرو کیرمك معناسنه عربیده
دخول ووقوب دیرل زیرا در بمعنی درون دیو قرق التنجی قطعه نك بیت رابعی
شرحنده کلور شدن اولمق وکتمك دیو قرق بشنجی قطعه نك بیت سادسی متن
وشرحنده کلور * وقوب * واو وقاف وباء موحده ایله وزن ومعناده دخول کبیدر

* کذرانیدن ایمش یعنی کچورمك انفاذ *

کذرانیدن * کاف فارسیه نك ضمی ودال معجمه نك وراء ممدوده نك
فتحلری ونون ممدوده نك کسریله کذاشتن لفظندن مصدر متعدیدر عربیده
افعال وزننده انفاذ معناسنه ثلاثیسی نفوذ در چقمایده و تکار ایلك دیرل

* پاره پاره دیمه درلت لت وشقه شقه *

لت لت * لامینك فتحلری وتاء فوقیتینك سکونلریله پاره پاره معناسنه
عربیده قطعه قطعه وشقه شقه دیرل زیرا بولفظ مکرردر فقط لت طقوز
معنایه در اول بمعنی پاره وشقه ثانی بمعنی ضرب یعنی اورمق ثالث بمعنی کرز
رابع کتان بزی خامس بمعنی درست وصواب سادس قپوقنادی سابع
بر رود خانه اسمیدر ثامن کوتك معناسنه تاسع بمعنی شکم

* پارچه مفهومی کراره هم اومعناده جذاذ *

کراره * کافك وراء ممدوده نك وراء ثانیه نك فتحلری وهاء رسمیه ایله پارچه
وجامهٔ کهنه معناسنه که عربیده جیمك ضمی وایکی ذال معجمه ایله جذاذ
دیرل همدخی راء ثانیه مقامنده دال ایله بومعنایه درکما فی المجمع
حتی بدمزده اولان متن دخی دال ایله در

* قاوغه دیندی کلوته که عماره کیدر *

کلوته کافك ولام ممدوده نك ضملری وتاء فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله
قاوق که عربیده قلنسوه وعماره دیرل لکن عماره فتحله مطاق باشه کیلان
نسنه در هرنه اولورسه اولسون ایشته بودخی تعریف افظیده جائزدر حکیم
سوزنی بیت صوفی شدی زصوف سیه شدلباس تو * چون صوفیان کلوته
بسر برعقیق رنك * صارغك آدینه دستار دینور هم مشواذ *

دستار * عربیده عمامه کبی میمك کسری وشین معجمه و واو ایله مشواذ
معناسنه همدخی معرمه یه ودستماله ده دستار دیرل شیخ سعدی بیت
ای تهی دست رفته در بازار * ترسمت پرنیاوری دستار * فی الاصل
وصف ترکیبیدر ال کتورر معناسنه چونکه دست ال دیو یکرمی بدنجی

قطعه نك بيت رابعنده كلور آرمد همزه ايله آريدن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر فلله درّ الناظم النحرير كه تكثير فوائد ايچون لفظ كاونه ولفظ دستارى عربيده لغت غير مشهوره ايله تفسير ايلمدى

* اولدى قورتلمغه رهايافتن هم استخلاص *

رهايافتن * مصدر مركبدر عربيده نجات واستخلاص معناسنه چونكه رها قورتلمق ديو قطعهٔ اولى نك اون ايكنجى بيتنده كچدى يافتن بولمق ديو اللى برنجى قطعه نك بيت حادى عشرنده كلور

* دخى قورتارمه رهانيدن اوله انقاذ *

رهانيدن * رانك وهاء ممدوه نك فتحلرى ونون ممدوده نك كسريله رهيدن لفظندن مصدر متعديدر عربيده نون وقافله افعال وزننده انقاذ كه انجا معناسنه نظامى بيت من سركشته راز كارجهان * تو توانى رهاندباز رهان

* ديديلر قورقق اولان كسه يه غردل رعبوب *

غردل * غين معجمه نك فتحى ورانك سكونيله عربيده رعبوب وخائف ديرلر فى الاصل مركبدر قحبه يوركلو معناسنه چونكه غر بمعنى قحبه دل كوكل ويورك ديو اون بدنجى قطعه نك بيت ثالثنده كچدى نتكم اكا مرادف شتردل ديديكى كبى چونكه شتر دوه معناسنه مير نظمى بيت نبايد كارمردان ازشتردل كه غردل هم نباشد مرد مقبل * رعبوب * راوعين وايكى باء موحده ايله عصفور وزننده مضبوطدر

* دى صغنمغه پناهيدن اوله معناده معاذ *

پناهيدن * باء فارسيه نك ونون ممدوده نك فتحلرى وهاء ممدوده نك كسريله مصدردر عربيده فتح ميمله معاذ والتجا معناسنه حكيم فردوسى بيت بديد از بد ونيك بازار او * بيزدان پناهيد از [illegible]

* با صمغه ديندى بهيدن كه مرادفدر دوس *

بهيدن * باء موحده نك فتحى وهاء ممدوده نك كسريله مصدردر عربيده دوس ديرلر حتى پاپوشه مداس تعبيرى بوندندر

* غالب اولمغه دى فيروز ودخى استحواذ *

فيروز * فانك فتحى وياء تحتيه نك سكونى وراء ممدوده نك ضمى وزاى معجمه ايله عربيده ظفر وغلبه واستحواذ معناسنه عبد الواسع چلبى بيت دولت فيروز وراى روشن وبخت جوان * همت والا وعزم فرخ امر روان همدخى فيروز برطاغ اسميدر وخمسهٔ مسترقه دن اوچنجى كونك اسميدر

وقباد شهر يارك پدرى اسميدر * استحواذ * استفعال وزننده مصدر در بيدر نتكم حق تعالى استحوذ عليهم الشيطان بيورمشدر

* فارسى وعربى ايله سوزم شير وشكر *

فارسى * ديباجه نك يكرمى طقوزنجى بيتى شرحنده عربى ديباجه نك بيت تاسعى شرحنده بيانلرى كچدى * شير * سود ديو اوتوزبدنجى قطعه نك بيت سابعنده كلور * شكر * معروف

* اوقيان كودك نوساله ايدر استلذاذ *

كودك * چوجق ديو قطعهٔ سادسهٔ عشرك بيت ثامننده كچدى نو يكى ديو قرق يدنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور * سال * ييل ديو قطعهٔ رابعهٔ عشرك بيت ثامننده كچدى بونده اولان هاء رسميه هاء مقداره قريب هاء نسبيه در * استلذاذ * بو قطعه نك عنوانده كچدى بو تقديرجه كانه بو قطعه ده ردّ العجز على الصدر كبى صنعت وارد رفا حفظ

* قطعهٔ رائيه را از همه رنكين شما *

قطعهٔ رائيه * حرف رايه منسوبه قطعه ديمكدر * را * ادات مفعولدر * از بمعنى من كما سبق فى الادوات المركبة * همه * هب ديو قطعهٔ ثامنه نك بيت رابعنده كچدى * رنكين * بيانى قطعهٔ ثالثه نك عنوانى شرحنده كچدى شمار * صاى ديو بو قطعه نك بيت اولنده كلور حاصل معنى حرف رايه منسوبه اولان قطعه بى جمله سندن رنكلو وزيبا صاى

* يك برايكى دو سه اوچ درده دى چار وچهار *

يك * اصلنده باء مثناة تحتيه نك فتحه صريحه سيله اول مراتب العداددر كاهى اماليه [illegible]نجى تلفظ اولنور شاعر بيت يك ساعت يك لحظه يك دم دكر كون مشود احوال عالم * دو * دالك ضمى ايله عدده ايكى معناسنه در افصحى بودركه واواشباع اولنميه كاهى ضرورت وزن ايچون اشباع جائز اولور حكيم اسدى بيت بخشنده عقيقين نقط ميم كرد * شب آهنك دره بيم دوتيم كرد * وكاهى اولوركه آخرينه حرف يلء الحاق اولنوب دوى ودوى قافيه سنده استعمال اولنوب كمال اسماعيل بيت طاق ور واقم زيكى طاق بود * خود بجهان طاق نبود ست دوى * وكاهى آخرينه باء مصدريه لاحق اولدقده البته واو ثابته اولور حكيم سنائى بيت چه كنم زحمت توبى ودوبى * چو يقين شد كه من منم تو توبى * سه * سينك بين الفتح والكسر اماله سى وهاء رسميه ايله

مضبوطدر * چار * جیم فارسیهٔ ممدوده نك فتحی ورا ایله یعنی اربعه حکیم انوری
بیت ز حسن یوسفه رایش بعصر چرخ چارم در * دل خورشید بابك خامان
دردز لیخایی بوندن بشقه چاره دن مخففه اولورهم دخی برداق وابریق سفالین
معناسنده کلور * چهار * جیم فارسیه نك وهاء ممدوده نك فتحلری ورا ایله
چارکبی یعنی اربعه هم دخی خرچنك یعنی سرطان معناسنده کلور

* پنج بش والتی شش هفت یدی صای شمار *

پنج * باء فارسیه نك فتحی ونونك سکونی وجیم ایله مراتب اعداددر یعنی خمسه
شیخ نظامی بیت پنج نمازست به از پنج گنج * به که بدین پنج شوی گنج سنج
* شش شین معجمه نك فتحی وشین ثانیه ایله یعنی ست ازمراتب اعداد چغتایده
التاو دیرلر للنبسی بله دیمکده التا ولا اوچا ولا ایك اولا دخی بو کا قیاس
* هفت فتحیله یعنی سبعه * شمار * شین معجمه نك ضمیله شماریدن لفظندن
امر در بوندن بشقه عدد وحساب معناسنه ومودت ومحبت معناسنه
ومثل ومانند معناسنه وصاغلیسی محتمل جرح معناسنده کلور

* هشت سکزنه طقوزده دخی اوندر تمام *

هشت * فتحیله یعنی ثمانیه ازمراتب اعداد نکم سکز جنت معناسنه
هشت بهشت دیرلر * نه * نونك ضمی واظهار ها ایله یعنی تسعه چغتایده
طوغوز دیرلر سبعهٔ سیاره ده افلاك حقنده دربیت نه به پرده لارارپرده
بیر بیر ایچرا توغوز منرا پرده * ده * دالك فتحی واظهار ها ایله یعنی
عشره ازمراتب اعداد هم دخی دادن لفظندن امر حاضر در

* بست یکرمی اوتوزسی وچهل قرقه وار *

بست * باء موحده نك کسری وسینك سکونی وتاء فوقیه نك یعنی
عشرین ازعقود ثمانیهٔ اعداد اصلی باء موحدهٔ ممدوده ایله بیست ایدی
ابو المعانی بیت چارده ساله کرچه محبوبست * بیست ساله جوان مطلوبست
* سی * سین ممدوده نك کسریله یعنی ثلثین * چهل * جیم فارسیه نك
وهانك کسرلری ولام ایله یعنی اربعین بونده هانك سقوطیله چل دخی دیرلر

* اللی یه پنجاه دی شصت دینور آلتمشه *

پنجاه * باء فارسیه نك فتحی ونونك سکونی وجیم فارسیهٔ ممدوده نك فتحی
واظهار ها ایله یعنی خمسین ازعقود ثمانیه * شصت شین معجمه نك فتحی
وصادك سکونی وتاء فوقیه ایله یعنی ستین فصیحی صاد مقامنده سین ایله

شست اما شیوعی صاد ایله در بوندن بشقه سین ایله شست سکز معنا یه دخی
کلور اول اولته دیدکلری اکر یعنی دمور که آنکله بالق طوترلر ثانی باش پارمغك
بای چکن یری ثالث یعنی نیشتر فصاد رابع یعنی زنار رهبان خامس یعنی
مضراب که آنکله ساز چالارلر سادس یعنی تاز طنبور سابع یعنی حلقهٔ رسن
وحلقهٔ کمند وامثالی نسنه لر ثامن یعنی زلف دلبران وکیسوی محبوبان

* یتمشه هفتاد یاز دفترهٔ ای نامدار *

هفتاد * هانك فتحیله یعنی سبعین ازعقود ثمانیهٔ اعداد

* سکسانه هشتاددی طقسان اولنجه نود *

هشتاد * هانك فتحیله یعنی ثمانین نود نونك وواوك فتحلری ودال ایله یعنی
تسعین ازمراتب اعداد میر نظمی بیت چون رسد عمر تو بسال نود * ازجهان
رخت زندگانی بند * صد یوز اولور صایده بیکه کلنجه هزار *

صد * فتحیله یعنی مائه ازمراتب اعداد ظهوری بیت ز راحت دل از پردهٔ خبر
دید * که در سینه صد زخم غم سیر دید * چغتایده ضم همزه ایله اوزد یرلر بونك دخی
فصیحی سین ایله در چونکه فارسیده اصلی اوله رق صاد بولنماز دیو بوندن اقدم
تصریح اولندی * هزار * فتحیله یعنی الف آخر مراتب اعداد هم دخی هزار
بلبل دیو قرق بشنجی قطعه نك بیت خامس عشرنده کلور بلبله مشابه بر قوش
دخی واردر اکا هزار داستان دیرلر بو ایکی معنایه ترتیب اوزره حافظ بیت صد
هزاران کل شکفت وبانك مرغی برنخاست * عندلیبانرا چه پیش آید هزارانرا
چه شد

* اوچده بری سه یکی دردده بری چار یك *

سه یکی * یاء تحتیه ایله سه یك یاء تحتیه سز اوچده بر معناسنه * چار یك
وچار یکی امثالی بوقیاسدر نکم بیورر

* هب بوقیاس اوزره تا اونده قیلورسك قرار *

مثلا بشده بر پنج یك التیده بر شش یك دیرلر وقس علی هذا

* آخر آحاده برمیم کتورسك همان * مرهون

* جمله ایکنجی دوم کبی اولور آشکار *

مثلا ایکنجی مقامنده * دوم * دردنجی مقامنده چارم اونجی یرنده دهم
یکرمنجی یرنده بیستم دیرلر قاعدهٔ فارسیده ایکنجی واوچنجی وامثالی مقاملرنده
عدد آخرینه برماقبلی مضموم میم زیاده ایدرلر کما عرفت آنفا لکن سوم واو
اوزرنده همزهٔ مضمومه ایله اوچنجی معناسنه سی ام یاء تحتیه یه کسرهٔ صریحه

وبروب همزه مفتوحه ایله اوتوزنجی معناسنه فاحفظ تنبیه بوتقدیرجه ناظم
نحریرك مرادی آحاددن عموم مجازطریقیله افرادا عیاد دیمکدن کرك بالذات
آحاد عرفیه دن اولسون کرك عقود عدد یه اولسون تذییل ضریده عددی
فاعل وزننده قوررز مثلا ثالث ورابع دیرلر اوچنجی ودردنجی دیمك اولور وقس علیه
سائرهما

* نیم یارم یاریسی نیمه بتوندر درست *

نیم * نونك ممدوده نك کسری ومیم ایله بمعنی نصف شیخ سعدی بیت نیم نانی
کرخوردمرد خدا * بذل درویشان کند نیم دکر * نیمه * هاء رسمیه ایله مطلقا
نصف معناسنه کرتمام نصفی وکرنصف نصفی انکچون ناظم نحریر ایکی معنایه
احتمال ایله تفسیر ایلدی فلله دره * درست دالك ضمیله بتون وصحیح که ضدی
شکسته معناسنه

* صایبسی قاجدر دیمك چند ایکی کره دوبار *

چند * جیم فارسیه نك فتحی ونونك سکونی ودال ایله بمعنی سؤال عن المقدر
عدده وغیریده استعمال اولنور میرزا فصیحی مصراع چند کفتم غم دل
باتوازان خوارشدم * دوبار * ایکی کره معناسنه زبراد وقدسبق آنفا بار کره
معناسنه بارك باقی معنالری یکرمی برنجی قطعه نك بیت اولی شرحنده کلور

* پازده اون بش دیمك بشیوزه پانصد دینور *

پازده * پاء فارسیه ممدوده نك فتحی ونونك وزای معجمه نك سکونلری ودالك
فتحی واظهار ها ایله بمعنی خمسة عشر * پانصد * بمعنی خمسمائه نیتکم
اون بره یازده اون ایکی یه دوازده اون التی یه شانزده اون طقوزه نوازده
دیدکلری کبی بونلرك شرحی شاهدی شرحزده مشروحدر

* اون بیکه بیور دنجی یوز بیکه دی صدهزار *

بیور * باء موحده ممدوده نك کسری وواوك فتحی ورا ایله بمعنی حضرت حکیم
فردوسی بیت بکجا بیورآن پهلوانی شمار * بوددرزبان هادری ده هزار * بولفظی
محمود بیستمانی باء فارسیه ایله ضبط وتصحیح ایلمش همدنجی بیوارسب لفظندن
مخفف اولدیغی حالده ضحاك مارینك اسمیدر * صدهزار * یوز بیك دیمکدر
اکرهزار وصد دینسه بیك یوز دیمك اولور مفردلری ماسبقدن معلومدر

* بو یله جفانك فلك صایبسن ایتدی بکا *

ناظم نحریر جفایی حق تعالی یه اسناددن تأدب ایدوب انبت الربیع البقل
اسلوبنده اداء مرام ایلدی

* چرخ چنین جور خود کرد مرا بی شمار *

چرخ * جیم فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وخاء معجمه ایله فلك معناسنه عموما

وفلك اطلس معناسنه خصوصا بوندن یشقه چرخ طقوز معنایه کلواول
بمعنی دولاب وامثالی ثانی مطلقا دوران صاحبی اولان نسنه لره چرخ دیرلر مثلا
صوفیلرك دوروسماعی ودکرمانك معروف چرخی وعربه تکرلکی وامثالی
والحاصل فی الجمله کندوده دور اولان اشیایه اطلاق اولنور انجق بعضیسنی
امتیاز ایچون اضافتله استعمال ایدرلر ثالث بمعنی کریبان جامه رابع بمعنی پیرامن
واطراف خامس غزنین مضافاتندن برقصبه اسمیدر سادس بمعنی طاق
ایوان ورواق کیوان سابع برنوع بیاض کوکرك طوغانه دیرلر ثامن فلکك
حرکهٔ دوریه سنه اطلاق ایدرلر حاصلی جمیع معنالرنده دورمعتبردر وبالجمله
کندوده دور اولان نسنه یه اطلاق اولنور * چنین * بویله دیو قطعهٔ ثالثه نك
بیت ثالثنده کچدی * جور * بمعنی ظلم وجفا * خود * کندو دیو اوتوزنجی
قطعه نك بیت رابعنده کلور کردیکرمی یدنجی قطعه نك بیت ثامننده
کلان کردن لفظندن ماضیدر * مرا * بکا دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت اولنده کچدی
بی * ادات نفیدر بلا معناسنه کما سبق فی الادوات المرکبة * شمار * بمعنی عدد
کما سبق فی شرح عنوان هذا القطعة بو قطعه ده دخی ردّ العجز علی الصدر کبی
صنعت وارد رتمه بو قطعه لرك بحرلری ماسبقلردن معلوم اولمغله بیانه تعرض
اولنمدی

* قطعه باصنعت اعنات لطافت کستر *

قطعه * معلوم مماسبق * با * بمعنی مع کما سبق فی الادوات المرکبة * صنعت
بومقامده مراد محسنات لفظیه دن ومحسنات معنویه دن بریدر مثلا ایهام
وجناس کبی * اعنات * افعال وزننده لغتده برکسنه کوچی تمدیکندن برایشی
براقمغه دیرلر اصطلاحده قافیه ده یاخود سجعده یاخود فاصله ده ردیف یاخود
دخیل [illegible] حرف مخصوص التزام ایتمکه دیرلر کقوله تعالی واما الیتیم
فلا تقهر واما السائل فلا تنهر وقوله علیه الصلوة والسلام اذا اشتاط
السلطان تسلط الشیطان تذییل ردیف علم قافیه ده قبل حرف الروی
متصلا واقع اولان حرف لینه دیرلر مثلا بال وتقریب ویعقوب کبی لفظلرده
الف ویاء وواوه ردیف دیرلر دخیل ردیفدن مقدم الفدن صکره واقع اولان
حرفدر مثلا رواحل کبیده حاء دخیلدر لطافت کستر * وصف ترکیبیدر
چونکه لطافت معلومدر کستر کستریدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل
مخففدر نتکم امر حاضر اولمرق بو قطعه نك بیت ثالثنده کلور حاصل معنی
صنعت اعنات ایله لطافت دوشیجی قطعه چونکه بو قطعه ده سین

وتاء فوقيه حرف رويدن مقدم التزام اولندی سؤال بوندن مقدم قطعه لرده دخی اعنات وارایدی نیچون بومقامه تخصیص بالذكر اولندی جواب انلرده بر حرفله اعنات واردر تا بو قطعه یه كلنجه یه دكن فاما كه بو قطعه ده ایكی حرفله اعنات واردر انكیچون تخصیص بالذكر اولندی

* باركش یوك چكیجیدر دخی خواهد استر *

باركش * وصف تركیبیدر چونكه بار یوك دیو یكرمی برنجی قطعه نك بیت اولی شرحنده كلور كش وصف تركیبی اوله رق قطعهٔ سابعهٔ عشرك بیت سابعنده كچدی * خواهد * خاء معجمه نك بین الفتح والكسر اماله سی وواو معدوله ایله خواهیدن لفظندن مضارع مفرد غائبدر

* خر الاغ اشكه دیندی قاطر د استر *

خر * خاء معجمه نك فتحی ورا ایله اشك معناسنه عربیده اهلیسنه حمار وعیر دیرلر اما بر انیسنه حمار وحشی دیرلر كه فارسیده كور دیرلر حضرت مولانا بیت كوش خر بفروش دیكر كوش خر * كین سخن را بر نیاید كوش خر * بوندن بشقه خر درت معنایه دخی كلور اول قره اوزلو یتاق چامور كه حیوان دوشنجه چقمسی عسیر اوله ثانی آلات لهوك كاسه لری اوز رنده قیللر چكیلان اغاج معناسنه ثالث خریدن لفظندن صیغهٔ امر ووصف تركیبی اولور رابع بدلكی كاله ایرمش نسنه * آلاغ * همزه ولام ممدودتینك فتحلری وغین معجمه ایله خر كبی اشك معناسنه دیو ناظم تحریر ایراد ایلدی فاما كه عندمزده موجود كتب لغاتده موجود اولمادی غالبا ناظم تحریر یرك بودخی مصححاتندندر * استر * همزه نك فتحی وسینك سكونی وتاء فوقیه نك فتحی ورا ایله قاترکه عربیده بغل دیرلر

* ممه پستان بكشا آچ قپامه یعنی مپوش *

پستان * باء فارسیه نك كسری وسینك سكونی وتاء فوقیه ممدوده نك فتحی ونون ایله ممه معناسنه عربیده ثدی دیرلر صائب تبریزی بیت عقل دور اندیش برما راه روزی بسته است * ورنه هر انكشت بستا نیست طفل شیررا * بكشا امر حاضردر مصدری كشایدن لفظیدر اسم فاعلی قطعهٔ رابعهٔ عشرك بیت اولنده كچدی اولنده كی باء موحده صله در * مپوش * نهی حاضردر اولنده كی میم مفتوحه ادات نهیدر كما سبق فی الادوات البسیطة مصدری باء فارسیهٔ ممدوده نك فتحی وشین معجمه ایله پوشیدن لفظیدر كه متعدی

صورنده لازمی پوشانیدن اوتوز التنجی قطعه نك بیت ثامنده كلور والحاصل بونده لازم متعدی وبالعكس در نتكم عربیده كب ایله اكتباب كبی

* باقرم می نكرم هم دخی بنما كوستر *

می * ادات حالدر كما سبق فی الادوات المركبة * نكرم * اون دردنجی قطعه نك بیت سادسنده كچن نكریدن لفظندن مضارع متكلم وحده در * بنما امر حاضردر اولنده كی باء موحده صله در مصدری نونك وبیم ممدوده نك ضمه لریله نمودن لفظیدر زر امسته بلا تی واوك الف و یاء تحتیه یه ابدالیله نمایدو نماینده كاور

* ناز بالش دیمه یوز یاصدیغی معناسنه در *

ناز بالش * زاء معجمه نك كسریله تركیب اضافیدر چونكه ناز جلوه دیو قطعه ثانیه نك بیت ثانیسنده كچدی كانه یوز یصدیغنه جلوه لازم كبی بر معنادر بالش باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی ولامك كسری وشین معجمه ایله بالین كبی یاصدق معناسنه عموما وقولتق یاصدیغی معناسنه خصوصا ابو المعانی بیت * می نهد بر ناز بالش آن پری رخسار رو * پرتو خورشید افتادست بر كل توده را

* جامه خواب اولدی یتاق هم دوشه دیرسه كستر *

جامه خواب * یتاق معناسنه كه یورغان ودوشكدن عبارتدر اكا تركلر عرفنده یتاق دیرلر اصلی همزه ایله جامهٔ خواب ایدی مطلق اویقو اثوابی معناسنه علمیته نقل اولنجق علامت اضافت اولان همزه حذف اولنمشدر ومولانا جامی بیت جدا كردیس یوسف زرف یاب * ز پیش زلیخا بشب جامه خواب * چونكه جامه اثواب دیو قرق بدنجی قطعه نك بیت اولنده كلور خواب اویقو دیو قطعهٔ خامسه نك بیت ثانیسنده كچدی * كستر * كاف فارسیه نك ضمی وسینك سكونی وتاء فوقیه نك فتحی ورا ایله كستریدن وكستردن لفظلرندن امر حاضردر دوشه یعنی تمهید وتمكین وفرش ایله معناسنه شاعر بیت اكر خواهی كه باشی جاودانه * بساط عدل كستر در زمانه * وصف تركیبی دخی اولور شاعر بیت كریم كرم كستر كارساز * كه دارای خلقست ودانای راز

* دیندی یورغانه دواج ودخی یاصدیق بالین *

دواج * دالك فتحی وضمی وواو ممدوده نك فتحی وجیم ایله یورغانكه عربیده ملحفه دیرلر همدخی چادرشب كه نسوان عجم فراجه مقامنده طشره یه چقدقلرنده بورینورلر اكثر دیار رومده آنك یرینه فراجه كیرلر لكن بزم مملكتلرده دخی چادرشب قوللنورلر میر نظمی بیت * بپوشیده دواج از اطلس سرخ

زباب می رخش رنکین فرخ * وخاصهٔ دالك فتحیـله بخت وسرور وفرخی معناسنده كلور * بالین * باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی ولام ممدوده نك كسری ونون ایله مطلق یاصدیق معناسـنه صائب اصفهانی بیت یاخیال یاردر یك پیرهن خوابیده ام * ربذاردسر ببالین هر كه بیدارم كند * واعتماد معناسنده ده كلور

*** چارشب چارشفه دیرلر كه دوشكدر پستر ***

چارشب * رانك كسر وسـكونیله چادرشبدن مخففدر دوشك چارشفی معناسـنه وزنان باشلرینه بوریدكلری نسنه كه یالكز چادر دخی دیرلر چونكه چادر جیم فارسیهٔ ممدوده نك فتحی ودال بعده را ایله ایكی معنایه در اول بمعنی خیمه ثانی نسوان باشلرینه بوریدكلری اورتی شب كیجه دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت سـابقنده یكدی بوتقدیرجه چارشـفه چارشب دیمك مناسب اولدی پستر * باء فارسـیه نك كسری وسینك سكونی وتاء فوقیه نك فتحی ورا ایله دوشك ودوشمه كه عربیـده فراش وبسـاط دیرلر طـالب آملی بیت بیمار اشتیاق ترا آتش فراق * اجزای آب كـشته ز پستر فروچكد

*** هیزم وهیمه اودونلر كور آدی انكشت ***

هیزم * هاء ممدوده نك كسری وزاء معجمه نك فتحی ومیم ایله اودونكه عربیده حطب دیرلر * هیمه آخرنده هاء رسمیه ایله مثـله خواجـه سلمـان بیت ناسرای كه آتش قهر تو در روی شعله زد * تاقیـامت هیمهٔ دوزخ شد وابش سزاست * ارباب لغت فی الجمله هیمه وهیزم برمعنـایه در دیدیلر نجق كمال پاشـازاده مرحوم بونده دخی تصرف خاص ایدوب بیورر هیزم یاش ویرر اغـاجلردن اولمیوب وهنوز كسلمش اولوب برنده یتوراوله تشكم بو بیـتدن ظاهر در بیت چوآمد بدآنكونه هیزم فراز * بدانست یالوپ[illegible] دراز فاماكه كـسلدكدن صكره یانمق ایچون آماده اولمش اودونه هیمه دیرلر اصـلنده دخی میوه سز اوله انتهی * انكشت * همزه نك فتحی ونونك سكونی وكافك كسری وشین معجمه نك سـكونی وتاء فوقیـه ایله بمعنی فحم شیخ نظامی بیت بـاغ شعله در دهقان انكشت * بنفشه پدر ودولاله میكشت * فاماكه كاف فارسـیه نك ضمه سیله پارمق معنـاسـنه در

*** قوره اخكر دیلورهم كلنه خاكستر ***

اخكر * همزه نك فتحی وخاء معجمه نك سكونی وكافك فتحی ورا ایله آتش قوری معناسـنه كه زلك دخی دیرلر حكیم خاقانی بیت ازدر ومشرق آتش افروزد

سوی هر روزن اخكر اندازد خاكستر * خاء معجمه ممـدوده نك فتحی وكافك كسری وسینك سكونی وتاء فوقیه نك فتحی ورا ایله كل كه عربیده رماد دیرلر صبری سمرقندی بیت نسیم غیری برخاكـسترم كر بكذرد روزی * هزاران شعلهای غیرت ازخاكسترم ریزد * شعرا خاكستری طپراق یرینه استعاره طریقیله استعمال ایدرلر چونكه هرشی مقرر كه بعـد الفنا كل وطپراق اولور

*** اسكنه بورغو دیمكدر كه دروكر دوالكر ***

اسكنه * همزه نك كسری وسینك سـكونی وكافك ونونك فتحلری وهـاء رسمیه ایله نجار آلتلرندن بورغو كه آنكله نسنه دلرلر عربیده بیرم دیرلر حضرت مولانا بیت بجور وجفـا ودوری كا كنكار میكند * بردل جاترابترزاسكنه كارمیكند * دروكر اسم فاعلدر بمعنی نجار كمال خجندی بیت كجا كنند درست اهل زهد تختهٔ عشق * كه مشكلت بمیون دروكری آموخت * چونكه درو اصلنده دالك وراء ممدوده نك ضملری ودال ایله درودایدی بیچمك معناسنه تشكم قطعهٔ اولی نك بیت تاسعی شرحنده یكدی بونده دال ثانیه نك حذفیله دروتشكم ناظم تحریرك كلامنده اولدیغی كبی همدخی دال وواوك حذفیله ده جائز دركر ادات اسم فاعلدر بوتقـدیرجـه بونده اوچ لغت واردر ۱ درودكر ۲ دروكر ۳ دركر بلكه دوالكر دخی بوندن محرف اوله

*** بچق ارّه دخی ال بچقسی اولمش دستره ***

ارّه * همزه نك وراء مشدده نك فتحلری وهاء رسمیه ایله مطلقا بچق معناسنه كه عربیده منشار دیرلر تخفیف ایله دخی جائزدر میر نظمی در تعریف بسمله بیت نقطـهٔ باء كتهٔ سر اله * سین بود ارّهٔ نخـل كاه * دسـتره * مركبدر بمعنی[illegible] ید اصلنده دست ارّه ایدی حاصـلی بونده اوچ لغت واردر بری فقـط همزه نك حذفیـله بری فقـط هـاء رسمیه نك حـذفیـله بری ایكیسنك معاحذفیله تشكم بومقامده وارد اولان ثالثدر

*** قوندزك خایه سنه كندبدستر دیلور ***

كندبدستر * كافك ضمی ونونك سكونی ودالك كسری وباء موحده نك فتحی وكسری ودالك فتحی وسینك سكونی وتاء فوقیه نك فتحی ورا ایله قوندز دیدكلری حیوانك خایه سی كه اطبـا بعض معالجه یه ادخال ایدرلر اخراج ریحه ودفع امراض بلغمیه یه وسودایه نافعدر كاف موضعنه جیم ایله جندبدستر دخی بومعنایه در كذا فی فرهنك شعوری بواضافتك مقتضاسی كند مطلق خایه

معناسنه اوله فاما که بدستر همدخی باء ممدوده فتحیله بادستر همدخی کسر ایله
پند سیز قوندز معناسنه دیو لغتلرده مسطوردر قوندز قافك ضمی ونونك سكونی
ودالك ضمی وزای معجمه ایله جانور لردن برجانوردر یعنی قلبق ایدرلر لكن
خایه سی نافعه درکما سبق عجائب المخلوقات کتابنده مسطوردر که دریا کنارلرنده
کندینی ایچون او بیارحتی متعدد اولر ایدر ایمش برینی کندی دیشی سیله
ساکن اولمق ایچون بری یاور یلری ایچون ایدرمش وخدمتکارلری دخی
اولورمش انلر ایچون دخی او ایدرمش وهر اوه ایکی قپو قورامش بری دریایه
وبری قاره یه وصیادلردن منقولدر کندینی خایه سی ایچون صید ایلدکلرینی
حس ایدوب خایه سنی قوپاروب دریا کنارینه اتر وصیادی کورد کده ارقسی
اوزره یاتوب خایه سی اولمدیغنی کوسترمش احمد کرمانی بیت عریان شود
از سپهر بدرام * از قاقم صبح وقندز شام * سیاهلغندن کنایه‌در مجمع الفرسده
قندز ایکی معنایه در اول نام ولایتدر ثانی برجانوردر که دریسنی کورك
ایدوب سلاطین کیرلر وقلپاق ایدرلر کذا فی الادوات حکیم خاقانی
بیت ای چشم تو فتنه فلك قلاوز * وی ابروی تو برکلاه خوبی قندز * غالبا
عجم دیارنده غایت ابو تو یلوسی اولور ایمش که سلاطین کورك ایدر ایمش
والا بزم بلدیکمز برخشین تو یلو دریسی اولور لبسه صالح اولمیوب
قیلان پوستلرینه پرواز ایدرلر کذا فصله الشعوری

* کندو سکلاب وسکاب ودخی بیدستر *

سکلاب * سینك فتحی وکاف فارسیه نك سكونی ولام ممدوده نك فتحی وباء
موحده ایله قندز مرقومك کندو معناسنه مختاری بیت جو بند چو سکلاب
با موی بخسبند * بینی بکل وخشت برارند به پیکند * باء مو[illegible]ینه
واو ایله سکلاو دخی جائزدر بو ایکی صورتده بادن وواودن صکره یاء تحتیه ایله
سکلابی وسکلاوی دخی جائزدر * سکاب * قندز مرقوم معناسنه ایمش
بو لفظك بروجه اضافت ترکیبندن ظاهر اولان صوایتی دیمك اولور بو تقدیرجه
بزم شهر مزالبستانك وسطندن جریان ایدن جیحانده برحیوان اولور کذا کا
دخی صوایتی دیرلر بعض دیارلرده صو سموری دیرلر فقیرك فهمنه کوره اولحیوان
بشقه قندز بشقه غایة مافی الباب نوع واحددن اوله سمور ایله زردوا کبی
بیدستر * باء موحده ممدوده نك کسریله قندز مذکور معناسنه ایمش
کامل آنقافرهنك شعوریده مسطوردر که اولحیوانه مشك بحری دیرلر انتهی

* این مثلث قطعه از پیمانه حوراست خور *

این * بو دیو قطعه ثالثه نك بیت رابعنده بکچدی * مثلث تفعیل بابندن اسم
مفعولدر اوچ کوشه لو نسنه معناسنه وشول شرابه دیرلر که ثلثنی کیدوب ثلثی
قالنجه قیناده بعده اکشیه وکو پوکانه فاما که بو مقامده مثلث لفظنك ایرادی
علی وجه التشبیهدر وتشبیهدن مقصود کرچه معنای ثانی اما معنای اوله
دخی اشارت وایما واردر کما سیجیی انشاء الله تعالی * قطعه از * قطعه اولی نك
عنوانی شرحنده بکچدی * پیمانه * قدح دیو اللی التنجی قطعه نك بیت سابعنده
کلور * حور * حاء ممدوده نك ضمی ورا ایله جنت دلبرلرینه دیرلر فی الاصل
عربیدر فارسیده دخی استعمالی شایعدر لکن عربیده جمعدر مفردی احور
وحورا که صفت مشبهه صیغه درصحیح صیان بیت اعین یبولك کوزاودر
عینا مؤنث جمعی عین * احور کوزی قاره تی غایتده آقدر جمعی حور
شوقدر که فارسیده حور حورا کبی مفرد اولدیغی حالده استعمال اولنور
شیخ سعدی قطعه ای سیر تراانان جوین خوش نماید * معشوق منست آنکه
بنزدیك تو زشتست * حوران بهشتی رادوزخ بود اعراف * از دوزخیان پرس که
اعراف بهشتست * هاتفی بیت سمنبر پری چهره حور اسرشت * نه حور
وبهشتی که خرم بهشت * است * ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة
خور * قطعه ثالثه نك بیت عاشرنده بکچدی خوردن لفظندن امردر لکن
بو مقامده مجازا ایچ معناسنه درباقی سکز معناسی دخی واردر وقطعه نك
بیت ثانی شرحنده کلور حاصل معنی بو مثلث قطعه درحورقند خندن
ایچ یاخود بو مثلث خورقد خنددر ایچ وعلی کلا التقدیرین مقصود
ظاهری [illegible]ده بی صفا بخش ایتمده شراب مثلثه تشبیهدر وبو کلمه ره
بو قطعه ده ایراد اولنان کلماتك جمله سی اوچر حرفلو اولوب زیاده
اولمدیغنه وهر مصراعده اوچر کلمه اولوب زیاده اولمدیغنه وبو اوچر حرفلو
کلماتك اولی سنك اولی مفتوح ثانیه سنك اولی مکسور ثالثه نك اولی مضموم
اولدیغنه اشارت دخی واردر بلکه مقصود حقیقی بو اشارتدر چونکه ناظم
تحریر بو قطعه ده ایراد ایلدیکی کلمات فارسیه بی جهات ثلثه دن مثلث ایلدیکی
کبی جهاتی اوچ ایتمسی دخی برتثلیث آخر درفلله دره * سؤال *
مصراعلرده حروف مدك اوجنه رعایت تربیع جهات دکلمی جواب
تثلیث حروف مد تثلیث حرکاته رجوعندن بشقه اکثر بدرکلی دکلدر

نتکم زفت کیدر تخلف ایدر کما لا یخفی علی من له ادنی مسکه

* بار میوه بیر تا قدر فستق رنك اولدی بور *

بو مصراعده تثلیثات ثلثه یه بعد الرعایة کلمه لرك اولی باء موحده آخری رادر بار * مطلق میوه معنا سنه درکرك استعمال له قابل اولسون کرك اولمسون عربیده ثمر دیرلر شاعر بیت چو باشد ابر دولت بر تو بر باز * فروتر باش همچون شاخ پر بار * خصوصیله انسان یدیکی میوه معناسنه درکه عربیده ثمر کهنه دیرلر بوندن بشقه بار یکرمی آلتی معنایه دخی کلور اول اسم شریف خدای تعالی کما سبق فی الاسماء الحسنی ثانی بمعنی کره ومره ثالث بمعنی آذن ور خصت واجازت رابع بمعنی بارکاه بطریق اختصار خامس بمعنی بیخ وبن سادس مرادف کارنتکم یکرمی دودنجی قطعه نك اون ایکنجی بیتنده کار و بار ایش کوج دیو کلور سابع بمعنی جای جمعیت ومحل بنیاری ثامن بمعنی بارنده که زلف مشکبار وابر باران دیرلر تاسع بمعنی حاصل نباتات عاشر غش اولمق که زعفران ومشك کبی نسنه لر غیری نسنه لره آمیخته اوله حادی عشر بمعنی دیکدان یعنی ساج ایاغی ثانی عشر بمعنی پرده وستره ثالث عشر بمعنی دوست وصدیق رابع عشر بمعنی حمل زنان وحمل سائر حیوان خامس عشر بمعنی انبار که ایچنه غله وتحل قورلر سادس عشر بمعنی قلعه وحصن سابع عشر بمعنی بولق که کرك انسان ارقه سنده اولسون کرك حیوان ارقه سنده ثامن عشر برکسنه ایله ملاقات ایلمك تاسع عشر بمعنی طریق وسبیل عشرون بمعنی کاه وذنب حادی وعشرون بمعنی غمی وترجی ثانی وعشرون بمعنی دیوان شاهان ثالث وعشرون بمعنی آلت لهو وساز رابع وعشرون بوزه که برنج وطاریدن ایدرلر خامس وعشرون بمعنی شکوفه سادس وعشرون نیسابور [illegible] تاجدن برقریه اسمیدر * میوه * شرحی اللنجی قطعه نك بیت عاشری شرحنده کلور بیر * بوزن بخیر بمعنی جامه خواب که یتاق دیو یکرمنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی شمس فخری بیت تو آن شهی که همیشه عادت میکویند * مسافران همه در راه وخفتکان در بیر * همدخی صاعقه معناسنده کلور * بور بوزن نور فستقی رنك معناسنه بعضیلر قزیله مائل آت و بعضیلر دخی بوز آت دیدیلر وهندستانده جمیع اهالیسی کفره بر شهرك اسمیدر حتی عجمیلر کافرشدید وبی رحم مقامنده کافر بور دیرلر

* بار پیلدر قوجه آدم پیر اوغلان دخی پور *

بو

بو مصراعده دخی بعد رعایة التثلیث مذکوره اولان کلمه لرك اولی باء فارسیه آخری کذلك رادر * پار * بمعنی سال کذشته که ترکیده بیلدر دیرلر کچن ییل معناسنه طالب آملی بیت طالب چراغ بخت ترا کم نکشته نور * امسال نیر بزم چو پار از تور وشنست * همدخی پاره قطعه معناسنه و پاریدن و پریدن معناسنه ودباغت اولنمش صغر جلدی معناسنه ده کلور * پیر * بمعنی مسن واختیار همدخی مرشد طریقت معناسنه ده کلور خواجه حافظ بیت دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما * چیست یاران طریقت بعد ازین تدبیر ما وفتح باء فارسیه ایله بوزن سیر فرهنك جهانکیریده بمعنی پدر مسطوردر پور * بمعنی ولد حکیم خاقانی بیت دل در سخن محمدی بند * ای پور علی ز بو علی چند * فرهنك جهانکیریده خاصه کنوج حاکمنه پور همدخی فور دیرلر دیو مسطوردر نسخهٔ میرزا ابراهیمده بمعنی تجاهل یعنی کندینی جاهل کوسترمکه پور دیرلر دیو مسطوردر

* تاز تو پیسر تازه کسکین تیز هم کسب ایله توز *

بو مصراعك کلمه لری بعد رعایة التثلیث اولی تاء فوقیه آخری زای معجمه در تاز * بمعنی ساده رو محبوبکه تازه دخی دیرلر حکیم فردوسی بیت بدو کفت مادر که ای تازنام * چه بودی که کشتی چنین زردوام * همدخی امرد فاسق وپشت اوغلان معناسنه وفرومایه وپس پایه معناسنه همدخی تازیدن لفظندن صیغهٔ امر ووصف ترکیبیده اولور * تیز * بوزن چیز بمعنی حدید یعنی کسکین که شمشیر وخنجر وسکین وامثالی نسنه لرده استعمال اولنور همدخی اکشی وطاتلو واجی نسنه لرده استعمال اولنور مثلا تیر تیز وروغن تیز دیرلر همدخی ریح شعلی که ضرطه وفسوه معناسنه ده کلور * توز * امر حاضردر مصدری توزیدن وتوختن لفظلریدر کسب ایله وحاصل ایله معناسنه در همدخی کذارکبی ادا ایله معناسنه وکش کبی چك معناسنه وشتاب کبی سکرت معناسنه ده کلور وبو معنالرده وصف ترکیبی دخی اولور بو لغتدن بشقه آغج قبوغنه ده وسرحد فارسده بر شهره ده توز دیرلر

* تار ظلمت حصه در تیره دبنور معنی قه تور *

بونده دخی بعد رعایة التثلیث اولی تاء فوقیه آخری رادر * تار * بمعنی ظلمت مطلقا ظلمت اللیل اولسون غیری اولسون بو معناده تاریك لفظندن مرخمدر حکیم انوری بیت ای بجنب همت تو پایهٔ اجرام پست * وی پیش

طلعت تو چشمه خورشید تار * بوندن بشقه طغوز معنایه دخی کلور اول ارشکه ضدی بودر معا استعمال ایدوب تارو بود دیرلر ثانی بولانق صو معناسنه در ثالث ابریشم تیلی رابع ساز قیلی خامس بای کریشی کذا فی المجمع وفرهنك جهانکیری سادس صحاحده بمعنی میان بند سابع موی زلف محبوب ثامن بر نوع آغاجدر خرما آغاجنه بکزر تاسع د به معناسنه عربیده فرق دیرلر
تیر * بمعنی حصه ونصیب بوندن بشقه مجمع الفرسده وفرهنك جهانکیریده وسائر فرهنکلرده دسترس اولنان معنالری اون اوچدر اول هر ماه شمسینك اون اوچنجی کونی اسمیدر ثانی سال شمسینك ماه رابعی نامیدر هر برنام روز که ماهه موافق کله فارسیان اول کونی مبارك عد ایدوب انده امور خیریه یی اتیان ایدرلر بو تقدیرجه بو ماه رابعك یوم ثالث عشری روز مبارکدر شاعر بیت
بروز تیر ومه تیر عزم شادی کن * که از سپهر ترا تیر نصرت آمد * بو بیتده تیر اول بمعنی روز مذکور تیر ثانی بمعنی ماه مزبور تیر ثالث بمعنی حصه ونصیب ثالث بر فرشته نك اسمیدر که ستوران اوزره مؤکلدر وتدبیر امور ماه مزبوره معیندر رابع بمعنی سهم ونشاب خامس بمعنی کوکب عطارد سادس سقف خانه تحتنده قونیلان عریض وطویل عمود که اکا ترکیده کرش دیرلر سابع بمعنی قهر وغضب ثامن بمعنی تنك وطار تاسع بمعنی تاریك وتیره عاشر بمعنی فصل خریف حادی عشر بمعنی سر قوم ورئیس جماعت ثانی عشر قمار اوبونلرندن برلعبك اسمیدر که اون سهم قلنور وهر سهمه برحصه تعیین اولنوب اوچ سهمی خالی قالورا کا تیر دیرلر همدخی قداح میسردن هر برینه عربیده قدح دیدکلری کبی فارسیده تیر دیرلر ثالث عشر کیلرده یلکن بغلدقلری سرن دیدکلری دیره که دیرلر رابع عشر بمعنی قدر ومرتبه خامس عشر هر طوغری وورن آغاجه دیرلر سقف خانه کریشی وکمی سرنی وترازو کفه سنی اصدقلری آغج ومعصره ایکی دیدکلری آغج واوقلاغی ودخی هرنه که بونلره بکزر علی العموم اکا اطلاق اولنور سادس عشر صبان اوقی خاصة سابع عشر پنبه قوپاره جق اینجه واوزن دمور ثامن عشر بمعنی صاعقه یعنی یلدرم تاسع بمعنی شکوفه خرما که عربیده طلع دیرلر العشرون بمعنی دلیل ورهبری حادی وعشرون بمعنی تاب وتوان یعنی طاقت ثانی وعشرون برنوع یلان که اینجه او اوزون اولمیوب اما پرتاب ایتدکده دموردن کچر حتی بعضی اتلونك اوزنکیسنی دلدیکی واقعدر ثالث وعشرون جنس طیوردن برنوع قوشدر رابع وعشرون

قفتان انکینك طولامسی خامس وعشرون اخکر سوزنده یعنی یانمش کوز سادس وعشرون برنوع قرنجه سابع وعشرون بمعنی کرباس یعنی بز ثامن وعشرون نرکس چیچکنه دیرلر تاسع وعشرون شول نسنه یه دیرلر که کندو جنسی افرادندن بهتر اوله الثلثون طوب وتوفنك کله سی حادی وثلثون بلوك معناسنه ثانی وثلثون بمعنی موی یعنی قیل ثالث وثلثون بمعنی رشته یعنی ایپلك
تور * بوزن حور بمعنی معشوق حکیم قطرانی بیت هیچ توری را نغرماید فلك بیکار تو * ور بفرماید بخون اندر شود مستور تور * لکن اصل صدد مز مصراع ثانیده اولان تور لفظیدر انده ایسه عقله امس اولان معشوق هیز معناسیدر نتکم فرس قدیمده اولدیغی کبی کذا فصله فی فرهنك شعوری اما که فطن حاذقه خفی دکلکه بیت مزبورده مطلق معشوق معناسنه اوله بوندن بشقه تور اون بر معنایه دخی کلور اول بمعنی بهادر و پهلوان نتکم بیت مزبورده کی تور اول کبی ثانی فریدون شاهنك بیوك اوغلونك اسمیدر که تورج دخی دیرلر توران زمین اکا منسوبدر ثالث مملکت توراندر که تخفیفا تور دیرلر رابع بمعنی بیوه یعنی طول عورت معناسنه خامس شرفنامه ده دختر ایرجکه منوچهر اندن وجوده کلشدر سادس اداة الفضلاده نام مهمانی واقعدر سابع مجمع الفرسده بمعنی اوانی وظروف ثامن قیاقلو بشمش بالوذه تاسع بمعنی رم اورکك که تور بدن ورمیدن معناسنه عاشر بمعنی تجسس وتفحص حادی عشر براکشی اونکه طعامه قورلر

❊ خاك طبراقدر طلوم خیك اولدی خنزیر آدی خوك ❊

بو مصراعده دخی بعدر عایة التثلیث اولی خاء معجمه آخری کاف اولان کلمه لردر خاك بلکه چغتایده توفراغ دیرلر * خیك * بال و یاغ وصو امثالی قویدقلری طلومه دیرلر * خوك * آزو سنر کفره اولرنده تربیه ایلدکلری خنزیر اهلی معناسنه اما وحشیسنه کراز دیرلر نتکم بو بیتدن فهم اولنور بیت خوککه دندان کرازی نمود * طعمه سك شدز کرازی چه سود * لکن ناظم نحریرك وشاهدی مرحومك تعبیرلرندن منفهم اولان علی الاطلاقدر

❊ هم دیکندر خار شاشمش خیرشمشك آدی خور ❊

بونده اولی خاء معجمه آخری را اولاندر * خار * بمعنی شوك مطلقا شیخ سعدی بیت جهان کرچه سراسر لاله زارست * برهنه پامرو آنجا که خارست بوندن بشقه بش معنایه دخی کلوز اول بمعنی ناز وکرشمه ثانی بمعنی ماه بدر

ماهتاب کبی ثالث سنك خارایه خاردیرلر رابعری مضافاتندن برقصبه اسمیدر
خامس خاریدن لفظندن امر ووصف ترکیبیدر * خیر * بوزن شیر بمعنی
سرکشته وحیران یعنی شاشمش حکیم قطرانی بیت ای بخوبی بر بتان کابل
وکشمیر میر * مانلم از بس کاوری درعهد هانا خیر خیر * بوندن بشقه التی
معنایه دخی کلور اوّل بمعنی هرزه و بی سبب ثانی کوزده غبار معناسنه ثالث
اعضاده اویوشق معناسنه رابع بمعنی ناچار خامس برشکوفه اسمیدر
سادس بمعنی رندودلیرودلاور بومعنالرك جمله سنده هاء رسمیه ایله خیره دخی
جائزدر * خور * کونش معناسنه در تنکم شرحی قطعهٔ خامسه نك بیت
اوّلنده خورشید مناسبتیله کچدی بوندن بشقه فقط خورسکز معنایه دخی کلور
اوّل شهورشمسیه نك اون برنجی کونی اسمیدر ثانی بهرام کورك مشهور کوشکی
اسمیدر قصر خورنق دیرلر ثالث خوردن لفظندن امر ووصف ترکیبی اولور
دیو بوقطعه نك عنوانی شرحنده کچدی بومذکور درت معنایه مسعود
سعد سلمان بیت روز حورست ای بدورخ هم چوخور * یافت خوراز
چرخ فلك باده خور * رابع بمعنی لایق وسزادر خور کبی خامس
بمعنی شریك مثل انباز سادس بمعنی جانب مشرق مثل خاور سابع بمعنی
خوردنی کما مرّ فی القطعة الثالثة ثامن بمعنی کرّه ومرّه

* دادوبردی دید کوردی هم توتون معناسی دود *

بومصراعده بعد رعایة التثلیث مذکوره اولان کلمه لرك اولی دال وآخری ایضا
دالدر * داد * دادن لفظندن ماضیدر کاهی مصدر دخی اولور مثلا می
بایدداد دیرلر ویرمك کرك معناسنه بوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول داد
عدالت دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور ثانی عطا اسمك
معناسنه ثالث بمعنی عمرسن رابع برنوع قبرجق که عربیده قوبا دیدکلری
علتدر * دید * فرق بشنجی قطعه نك بیت ثاسعنده کلان دیدن لفظندن
ماضیدر شاعر بیت نامی بخته بینی اندر جام * دید باید هزار غوره خام * وظاهر
اولدی معناسنه دخی کلور * دود بمعنی دخان اسم عامدر هر شیئك توتونه
دیرلر همدخی لوله ده وجه معروف اوزره استعمالی شایع اولان توتون معناسنه که
فارسیده تنبا کو عربیده طبغه دیرلر فتحات ثلثه ایله دقیقه اکرچه مزبور توتون
محدثدر وحدوثی دخی تاریخ هجرت سکز یوزی بجوب طقوز یوزه قریب
اولدقده یکی دنیایی بولدقلری اثناده ظاهر اولوب وکال شهرتی بیك اون

تاربخنده

تاربخنده اولدی لکن اولمرتبه قوت ظهور بولمشدر که جهاندن رفعی
درجهٔ محاله رسیده اولمشدر حتی بعض اولی الابصار ذوی الاعتباردن
منقولدر که لفظ طبقه ولفظ قهوه واسماء حسنی دن لفظ قوی هر برلری
حسابده بوز اون التی اولوب مزبور طبقه وقهوه اسم قوی یه حسابده
تسا ویلریله جهاندن رفعی ممکن اولمدی دیو بیوردیلر همدخی
مجاز ادود دل دیرلر غم واندوه معناسنه

* دارطوت کیج اولدی دیرودیدیلر اوزاغه دور *

بومصراعده اولی دال آخری رادر * دار * اون برنجی قطعه نك بیت سادسنده
کچن داشتن لفظندن امر ووصف ترکیبی دخی اولور بوندن بشقه دار
بش معنایه دخی کلور اول هر دیکلوب طوران آغج معناسنه ثانی آدم صلب
ایتدکلری آغج معناسنه ثالث جانبازلرك اوینادیغی رسندن بوقارو دیکدیکی
ایکی آغج که ارالرنده اولان رسن اولقدر کرلمش دکلدر اول اغاجه جانباز
اصطلاحنده دار وایپنه اجل بشکی دیرلر وبعض نسخه ده جانباز ایپنك جمله
اغاجلرینه دیرلر رابع سقف خانه بی اوزرینه قویدقلری اغاجه دیرلر خامس
هندستانده مالده مضافاتندن برشهر اسمیدر * دیر * بوزن زیر کیج معناسنه
شاعر بیت معشوقه که دیر دیر بیند * آخر به ازان که سیر بیند * ودخی
اکلنمك معناسنه دیر آمدن دیرلر وچوق معناسنی دخی افاده ایدر * دور * بمعنی بعید
مقابلی نزدیکدر میر نظمی قطعه اکر از آستانت دور افتم * مپنداری که مدحترا
نکفتم * دعا کوی توام نزدیك اکر دور * مبنداز این دل محزون مهجور

* زفت شمشان قاره ساقز زفت هم آج کوزلو زفت *

بومصراعده دخی بعد رعایة التثلیث اولی زاء معجمه آخری تاء فوقیه واوسطی
فادر * زفت * فتحیله شیشمان و یوغون وقالین و بدانداممعناسنه شمس
فخری بیت برو بزیر رکابش چواسب تازی شد * مباش در ره حکمش چوکاو
کاهل وزفت * کتاب السامی فی الاسامیده ضیق ومحکوم دیو مسطوردر
زفت * کسر ایله معروف قاره ساقز که عربیده قیر دیرلر * زفت * ضم ایله
بمعنی بخیل وخسیس که ادن ترکیده آج کوزلو دیو تعبیر ایدرلر شمس فخری
بیت باعطای شیخ ابو اسحق زاد * بحر وکان ممسك شمار وار زفت

* ایکلیجی زلراشاغه زیر کوچ قوتده زور *

بومصراعده دخی بعد رعایة التثلیث اولی زاء معجمه آخری راء مهمله دور *

زار بمعنی نالان بوندن بشقه اوج معنایه دخی کلور اوّل زار زاریدن لفظندن اسم
مصدردر ثانی بمعنی رقت حال ثالث ادات اسم مکان اولور لاله زار و غمکزار کبی
زیر* اشاغی معناسنه مقابلی بالا که زیر و بالا دینلور شاعر در وصف اسب
بیت* زیرو بالادوی چو باد صبا * که بیکدم شود جهان پیما * بوندن بشقه
دزت معنایه دخی کلور اوّل آلت معناسنه مقابلی زبر که آلت و اوست دیمکه
زیروز بردیرلر ثانی بمعنی پوشیده و پنهان ثالث باغ بوده بجق آنتدر رابع هب
نسنه که ضعیف اوله * زور * کوج و قوت معناسنه بر حالتدر که تاب ایله توان
میانده اولور شاعر بیت چنان باشد ول که کوبی تنش * دو دل دارد از تاب
وز زور توان بوندن معلوم اولدیکه زور تاب و تواندن غیری بر قوتدر اما اصح اولان
بودر که زور کسبی اولان کوجدر که ادمانله زیاده اولور اما توان خلقی کوجدر که
کسبله اولمز * کان معدن کین هم کز لوغضبدر دیر کون *
بو مصراعده مذکور کلمه لرك اولی کاف و آخری نوندر * کان * بمعنی معدن
هم دخی کندن لفظندن امر حاضر و وصف ترکیبی دخی اولور استاد فرخی
بیت بارزوی کف راد اوز کان کهر * کهر برایدبی کوه کان و بی میتین * کین
درونده کز لوغضب معناسنه میر نظمی بیت بدر کن ازدلت کین وعداوت
مکن از بهر دنیا را خصومت * کون * واو معروف ممدود ایله عربیده دبر واست
معناسنه میرزا الوغ بیت ناتوانی کر کونی کور کن کاحسن الاشکال شکل ستدیر
* کار ایمش کیرالت معهوده اعمی داخی کور *
بو مصراعده دخی مذکوره اولان کلمه لرك اولی کاف آخری رادر * کار * بمعنی
شغل و عمل و ایش بوندن بشقه ایکی معنایه دخی کلور اول بمعنی زراعت کاریدن
معناسنه اسم مصدردر و امر حاضر دخی اولور الك معناسنه ثاني يعني جنك
ورزم که کارزار دیرلر و پیکار دخی دیرلر * کیر * آلت معهوده اولدیغی عامه نك
معلومیدر وشاهدی عندنده بله درحتی عصب علی عنقه جراب فیه بیضتان
مفهومی کلبسنه حصر اما صدقدر * نکته * ناظم تحریره صد هزار آفرین که
هر کسی کور ضا نوب کون ایله کیر میانده کار کتوردی * کور اعمی و بی چشم
معناسنه معروفدر فاما که اصلنده اعمایه نابینا دیرلر کور صکره دن کوزی چیقانه
دیرلر شاعر بیت سپهر اول کنندشم خرد کور * پس انکه بر خردمند افکند زور
* مردمك ماش وقبوندز مبش دخی فاره موش *
بو مصراعده دخی بعد رعایة الترتیب کلمه لرك اولی میم آخری شین معجمه در

ماش * حبوباتدن شول معروف دانه که اکا مردمك دخی دیرلر حکیم شیرازی
بیت بادنالی آمد نخود و هم خطیر * دجر و فول و ماش و منجو هم شعیر * هم
دخی مرکب اولور ما ایله شین معجمه دن برانی معناسنه نتکیم برعورت خواجه
عبدالله انصار یدن بغدای التماس ایتدکده انبار دار ینه بیورمشدر بیت
ارزنی آید کندمش دهید * ماش فرستادیم نخود آمده * مبش * قیون
معناسنه شمس فخری بیت کر از نهیب عدل تواندر دیارتو * از بیم مبش
بدرقه کیروسك شبان کوسفند کبی اهلیسی برانیجی میانده لافرقدر کمال پاشا
زاده نك اهلیسنه مبش دشتی سنه کوسفند دیرلر دیو تصرفی واهیدر چونکه
قیونی اکثر اوقاتده صحراده تربیه ایدرلر نادرا قیش اولنجه اوده قاورلر بو یله
اولنجه قیونده دشتی بشقه اهلی بشقه اولماز * موش * بمعنی فاره شیخ
سعدی بیت کربه شیرست در کرفتن موش * لیك موشست در مضاف
پلنك زکیده صیحان جقنانده جیجقان دیرلر فالله در الماص سوده تعبیر ایتدیلر
* مار حیه هم بلاندر میر بك قارنجه مور *
بونده دخی اولی میم آخری رادر * مار * بمعنی مریض و علیل بیمار کبی و بمعنی
حیه یعنی یلان بوندن بشقه دش معنایه دخی کلور اوّل بمعنی ام یعنی انا
بو تقدیرجه ماردن مخفف در ثانی میار لفظندن مخفقدر کتورمه معناسنه ثالث
حکام غرجستان در که غرجستان خانلرینه شار ماردیرلر رابع بمعنی زدن
خامس بمعنی حساب و ارقام * میر * هرزمره نك باشنه دیرلر حتی رئیس النحله
عربیده یعسوب فارسیده میر زنبور دیرلر * مور * بمعنی نمله شیخ سعدی بیت
هر بجا چشمهٔ بود شیرین مردم و مرغ و مور کرد آیند هم دخی جسم آهنده اولان
ایس ین نشانه ده کلور * پرنشاط آور مثلثدر بو نظم دلکشم *
نشاط آور * وصف ترکیبیدر چونکه نشاط معروف آور همزهٔ ممدوده نك
وواولك فتحیله آوریدن لفظندن امر باخود اسم فاعل مخففدر بو لفظی
بعضیلر واوك ضمیله ضبط ایتمشلر لکن سودی مرحوم ضمیله ضبط ایده نك
آوردی برتلسوندبو تشنیع بشیع ایدر * الکش * کوکل چکیجی دیو قطعهٔ
ثانیه نك عنوانی شرحنده کچدی * مثلث * قدسبق فی عنوان هذه
القطعة * نظم * دیباجه نك اون اوچنجی بیتی شرحنده کچدی
* نوش ایدن معنای رنکین ایدرکسب سرور *
نوش * نون ممدوده نك ضمیله اولورنجی قطعه نك بیت اخیرنده کلان نوشیدنه

لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدردر مطلق ایچمك معناسنه لكن باده ایچمكده حقیقت عرفیه اولمشدر كما هو المراد ههنا * رنكین * بیانی قطعهٔ ثالثه‌نك عنوانی شرحنده كچدی * معنی وكسب وسرور معروفلردر

زهی این قطعهٔ شاهانه چون افسر پراز كوهر

زهی * نه كوزل دیو قطعهٔ ثامنه‌نك بیت اولنده كچدی * این قطعه * قطعهٔ رابعه‌نك عنوانده كچدی * شاهانه * شاهه لایق معناسنه زیرا آخرنده كی الف بعده نون بعده هاء رسمیه لیاقت ایچوندر كما سبق بیانه فی الادوات * چون كبی دیو قطعهٔ ثالثه‌نك بیت ثالثنده كچدی * افسر * تاج دیو بو قطعه‌نك بیت اولنده كلور * پر * طولو دیو قرقنجی قطعه‌نك بیت اولنده كلور * از یعنی من كما سبق فی الادوات المركبة * كوهر * دیباجه‌نك بیت عاشری شرحنده كچدی حاصل معنی جوهردن طولی تاج كبی شاهه لایق نه كوزل بو برقطعه چونكه مناسبت ظاهره‌در

اولو سلطانه شاهنشاه‌دی حكم ایدیجی داور

شاهنشاه * ایكی الف ایله * شاهنشه * فقط الف اول ایله * شهنشاه فقط الف ثانیه ایله * شهنشه * بلا الف جمله سی هاء اولی‌نك كسری ونونك سكونی ایله اولو اولو پادشاهه دیرلر كه عصرنده اولان پادشاهلرك جمله سندن قوت وعسكر وشوكت وخزینه ومملكتی زیاده اوله وانك امداد ایله نیچه‌لر ممالكنه سلطان وپادشاه اوله‌لر بو ذكر اولنان شروطك جمیعنی بر ذاتده بولنمایجه بو لفظلری اطلاق ایتمزلر چونكه بونلرك اصلی شاه شاهان ایدی اضافتله مضاف الیه مضافه تقدیم اولنوب وبعضی حروفی دخی حذف اولنوب وصف تركیبی اولمشدر تحقیق شاهدی شبرنجرده مهما امكن ذكر اولنمشدی فارجع الیه * داور * دال مهمله‌نك وواوك فتحلری ورا ایله یعنی صاحب حكومت شاعر بیت ازتو بكه نالم كه دكر داور نیست * وزدست تو هیچ دست بالا تر نیست بوندن بشقه درت معنایه دخی كلور اول اسماء شریفهٔ حاكم حقیقی جلت عظمته دندر كما سبق فی الاسماء الحسنی ثانی مجازاهر پادشاه عادله دیرلر بلكه اصلی دادور ایدی كثرت استعمال ایله دال ثانیه حذف اولندی بو تقدیرجه حقیقت اولور ثالث یعنی درمان ودوا رابع یعنی خصم

دخی اورنك تخت وتاج ایمش دیهیم هم افسر

اورنك * همزه‌نك فتحی وواوك سكونی ورانك فتحی ونونك سكونی وكاف فارسیله پادشاهلرك تختی معناسنه شمس فخری بیت خدیو ملك سلیمان ملاذ وسیف قلم * عزیز خلق جهان زیب افسر واورنك * بوندن بشقه بدی معنایه دخی كلور اول یعنی عقل ودانش ثانی یعنی زینت وزیبایی ثالث یعنی شادی وسرور رابع یعنی حیات وزندكانی خامس كلچهر نام محبوبه‌نك عاشقی آدیدر غایت مشهور ایدی شاعر در تعداد عشاق قطعه * بلبل چو شنر بن كل همچو خسرو پروانه آتش هم شمع شنر بن * آدم بحوا یوسف زلیخا مجنون لیلا فرهاد شیرین * كلچهر اورنك آرزوی قنبر كلشاه ورقه وبسه برامین افتاده كان عشق مجازی انجام ایشان شوق الهی * چونكه مجازی جسر حقیق كفتند آنها اصحاب تمكین * سادس استعاره طریقیله آسمانه ده اورنك دیرلر سابع یعنی مكر وحیله * تخت * دخی فارسیدر تركیده شیوعی حسبیله ترجمه قلندی * دیهیم * دال وهاء ممدوده‌نك كسرلری ومیم ایله عجم شاهلرینه مخصوص اولان مرصع تاجدر شمس فخری بیت شهریار جهان طلعت اوست زینت تخت وزیور دیهیم * بونده یاء اولی‌یی حذفله دهیم ویاء ثانیه‌یی حذفله دیهم دخی بو معنایه‌در حاصلی بونده اوچ لغت واردر * افسر * همزه‌نك فتحی وفانك سكونی وسینك فتحی ورا ایله یعنی تاج مرصع ایضا حكیم سنائی بیت برافسر شهان جهانم بدی فخر * كز بار دم مركبش افسار منی همدخی افسار لفظندن مخففدر * تاج * فی الاصل عربیدر فارسیده وتركیده شیوعی حسبیله تفسیر وترجمه قلندی

دینور هم پادشاهه شهریار وخسرو ودارا

شهریار * رادنصكره یاء تحتیه ایله زماننده اولان شاهلردن اعظم وذی قوت پادشاه معناسنه كذا فی المجمع * پادشاه * بیانی قطعهٔ رابعه‌نك بیت رابعی شرحنده كچدی * خسرو * خاء معجمه‌نك ضمی وسینك سكونی ورانك فتحی وواو ایله یعنی پادشاه ذی قوت وذی قدرت ایضا همدخی اعلام رجالدندر دارا * دال وراء ممدوده‌نك فتحلریله یعنی پادشاه ذی شوكت وذی هیبت ایضا بوندن بشقه درت معنایه دخی كلور اول شراب دردیكه كوب دبنده قالور بو ایكی معنایه عنصری بیت زمی كر نباشم ز دارا كشم * اكرچند سلطان ودارا وشم * ثانی بر مشهور پادشاه نامیدر كه كیقباد ودارابه دخی دیرلر آنی اسكندر ذو القرنین قتل ایلدی ثالث اسكندر رومی دیمكله معروف

اولان اسکندر ثانینك پدری اسمیدر چونکه اسکندر ایکیدر ذوالقرنین
لقبیله مشهور اولان اسکندرك پدری فیلقوس جبری دردیرلر رابع داشتن
لفظندن مبالغه اسم فاعلدر طوتوجی معناسنه

* عدالت داد اطاعت ایدیجیدر امره فرمانبر *

داد * یعنی عدالت شیخ سعدی بیت * پیش که هیبرم زدستت فریاد * هم پیش
تو از دست تو میخواهم داد * باقی معنالری یکرمی برنجی قطعه نك بیت رابعی
شرحنده کچدی * فرمانبر * وصف ترکیبدر چونکه فرمان پادشاه امری دیو
اللی التنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلور بو وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعهٔ
اولینك بیت خامسنده کچدی هاتفی بیت زمانند فرمان بفرمانبران * پذیرندهٔ
آن همه سروران

* ستم ظلم و شکایتجیلره هم دادخواهان دی *

ستم * یعنی ظلم و جور ترکیده دخی معروفدر شاعر بیت بیخ بیضه که سلطان
ستم روا دارد * زنند لشکریانش هزار مرغ بسیخ * همدخی دیدن و دانستن
معناسنه و عمداً و قصداً معناسنده کلور * دادخواهان * وصف ترکیبی
اولان دادخواهك جمعیدر آخرنده کی الف و نون علامت جمعدر چونکه
داد یعنی عدالت کاسبق آنفاً خواه خواهیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل
مخففدر نتکم مضارعی یکرمنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* جهان گیتی رعایا زبردست اقلیمدر کشور *

گیتی * کاف فارسیه و تاء فوقیهٔ ممدودهنك کسرلریله یعنی عالم کون فساد
یعنی دنیا و جهان شمس فخری بیت تاکه باقیست نام گیتی باد * ذات تو پادشاه
در گیتی * جهان * دخی فارسیدر ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی
زبردست معنای ترکیبیسی ال التی دیمکدر چونکه زیر الت دیو یکرمی برنجی
قطعه نك بیت خامسی شرحنده کچدی دست ال دیو یکرمی یدنجی قطعه نك
بیت رابعنده کلور لکن کتب لغتده زبردست رعایا و قول و خدمتکار معنالرنده
حقیقت عرفیه اولمشدر نتکم صاحبلرینه زبردست حقیقت عرفیه اولدیغی
کبی شیخ سعدی بیت ای زبردست زبردست آزار * کرم تاکی بماند این
بازار * کشور * کافك کسری و شین معجمه نك سکونی و واوك فتحی و را ایله یعنی
اقلیم و مملکت و ولایت شمس فخری بیت همچو شبر از خرم از عدلت
نیست اقلیم در همه کشور * کمال پاشازاده مرحوم بونده تصرف خاص
ایدوب بیورر کشور لفظی کش ایله وردن مرکبدر اصلی کشت ورایدی کشت

اکین معناسنه ور ذو معناسنه درکه اکینلو دیمك اولور بعد الترکیب تا حذف
اولنوب کشور دیدیلر رعایانك اکوب بچوب اوتوردیغی یره دیرلر انتهی
اقلیم * بیانی دیباجه نك اوتوز برنجی بیتی شرحنده کچدی

* مکان جای زمین یردر قلمر والده کی اولکه *

جای * جیم ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه ایله یعنی محل و مکان و منزل حقیقة
و مجازا شاعر بیت بتون و بنجه باب سیاه * بجایی که هرگز نروید گیاه
زمین * زای معجمه نك فتحیله یعنی ارض مقابلی آسماندر کمال پاشازاده
بونده دخی تصرف ایدوب بیورر زمین لفظی مرکبدر بو جزؤی زم صوق
معناسنه خاکك طبیعتی بارد و یابس اولمغله برودت مقرره در و یاء تحتیه
نسبت ایچوندر و آخرنده کی نون تأکید نسبتدر اول طریق ایله ارضیه
زمین تسمیه اولندی انتهی اکن بوکا کوره زای معجمهٔ مکسوره اولملو ایدی
فاما که کافهٔ کتبده مفتوحه در * قلمر و اصلنده وصف ترکیبی در قلم یوریجی
دیمکدر چونکه قلم معروف رو رفتن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل
مخففدر فاما که الده کی اولکه معناسنه اولدیغی فرهنکده بو قدر ایشته
بو دخی ناظم نحریرك تصحیحاتندندر

* بودر مشهوری مغرب باختر مشرق اوله خاور *

باختر * باموحدهٔ ممدوده نك فتحی و خاء معجمه نك سکونی و تاء فوقیه نك فتحی
و را ایله * خاور * خاء معجمهٔ ممدوده نك و واوك فتحلری و را ایله مضبوطدر
کلهلم تفصیلنه متأخرین خاور مشرق دیو و باختر مغرب دیو نص ایلدیلر
اما متقدمین عکس اولمق اوزره بیان ایلدیلر یعنی خاور مغرب باختر مشرق
دیو یانیله ناظم نحریر دخی متأخرینه تابع اولدی حتی آفتاب قصیده سنده
بیورر بیت خاور ستاندن کلوب هر کون ایدر وضع جبین * آستاننده
نه در بیلمم رجای آفتاب تمه * جمیع ارباب لغت بو ایکی لفظده اختلافاتی
فصل ایتمیوب باختری کیمی مشرق و کیمی مغرب دیو یازدیلر کانه هر بری
شعرادن برینك شعریله استشهاد ایتدیلر مثلا شمس فخری * معیارده
باختر مشرق باشد پیش اغلب شعرا از باختر غرض مغرب و از خاور
مشرق است دیوب بو بیتی نظم ایلمش بیت خورشید وار درایت صبت
و صدای تو * بگرفت خاور و از حد باختر * و هندوشاه صحاحده باختر
مشرق و خاور مغرب است دیمشدر بو قولی مؤید حکیم لامعی بیت

خورشيدرا چون بست شد از جانب خاور علم * پيداشد اندر باختر برآستين شب علم * حكيم خاقانى خاور مشرق باختر مغرب اولمق اوزره بيورد بيت ماه چون درجيب مغرب برد سر * آفتاب ازجانب خاور بر آر

* سپاه هم سپه لشكر ديناور باشبوغه سركرده *

سپاه * سينك كسرى وباء فارسيه ممدوده نك فتحى واظهار هاء ايله بمعنى لشكر وعسكر لكن سپاه جمعه وافرادنه دينلور اما لشكر مجموع سپاهه دينلور الفك اسقاطيله * سپه * دخى جائزدرماه ومه قاعده سى اوزره * سركرده * رانك سكونيله باشبوغ ورئيس معناسنه معناى تركيبيسى باش قلنمش ديمكدر چونكه سر باش ديو يكرمى بدنجى قطعه نك بيت اوائده كلور * كرده * رانك سكونيله قطعهٔ مزبوره نك بيت ثامننده كلان كردن لفظندن اسم مفعولدر بوندن بشقه سركرده ايكى معنايه دخى كلور اول كاف عربيله ايشه باشلمق معناسنه ثانى كاف فارسى ايله باشى دونمش معناسنه سركردان كبى بو ايكى معنايه بو وجه ترتيب شاعر بيت چو سركرده بكار عشق خوبان * شود دردشت غم سركرده حيران * باشبوغ معناسنه اولنجه بهرحال كاف عربيدر فلا تغفل

* سپهبد ديندى سرداره سپهسالار سرعسكر *

سپهبد * سينك كسرى وباء فارسيه نك فتحى وهانك سكونى وباء موحده نك فتحى ودال ايله بمعنى سردار عسكر شمس فخرى بيت بودترك كردون كينه سپهبد وكر رستمت كو بدايام شاهى * معناى تركيبيسى صاحب عسكر ديمك اولور چونكه سپه بمعنى عسكر كاسبق آنفا بد فرس قديمده بمعنى صاحب سردار دخى فارسيدر تركيده شيوعى حسبيله تفسير قلندى اصلنده وصف تركيبيدر باش طوتيجى معناسنه چونكه سر باش معناسنه داراداشتن [illegible] امر ياخود اسم فاعل مخففدر معجم البلدانده مسطوردر كه سپهبد طبرستان پادشهلرينه مخصوص لقبدر نتكم قيصر وخاقان وفغفور وراى وكسرى وتبع ونجاشى وامثالى هر برلرى بر پادشاه مملكتنك لقب مخصوصلرى اولديغى كبى سپهسالار * بمعنى سرعسكر مير نظمى بيت سپهسالاران رستم نهادان بسنديده نكه كرد جنك مردان * فقط جزؤ ثانى سالار دخى بو معنايه در سرعسكر * دخى فارسيدر شيوعى حسبيله ترجمه قلندى بو لفظلرك وامثالنك فرقلرى هر دولتك وهر اهل مملكتك عرفلرينه كوره در

* سپر قلقان زره جوشن جبه زرخ آديدر جمله *

سپر * سينك كسرى وباء فارسيه نك فتحى ورا ايله قلقانكه عربيده مجنه وجنه ديرلر هم دخى سپر بدن لفظندن صيغهٔ امر ووصف تركيبى اولور تمام ايله وكيت معناسنه * زره * زاى معجمه نك ورانك كسرلرى واظهار ها ايله دموردن منسوج معروف قفتانكه جنك ايامنده كيرلر تركيده دخى زره وزرخ ديرلر عربيده درع ولبوس ديرلر خواجه سلمان بيت كه دو پيكر زره كذارستان * شده پيكتن چو تو امان باشد * بوندن بشقه زره ايكى معنايه دخى كلور اول افراسياب اقرباسندن بر پهلوان ناميدر ثانى ولايت سيستانده بر ناحيه اسميدر * جوشن جيمك فتحى وواوك سكونى وشين معجمه نك فتحى ونون ايله زرهٔ مرقوم معناسنه تركيده دخى مستعملدر استاد فرخى بيت مژكانت همى كذر كند از جوشن مانند سنان كوددر جنك پشن * سين مهمله ايله دخى لغتدر * جبه * جيمك وباء موحده نك فتحلرى وهاء رسميه ايله بمعنى جوشن مذكور هاتفى بيت رسيدن خوارزميان فوج فوج * ز دا زجبه پوشان همه دشت موج

* قلج شمشير وتيغ ونيزه مزراق دشنه در خنجره *

شمشير * اكرچه عامه لساننده شين اولى نك كسريله مشهوردر اما كه افصحى فتحله در بمعنى سيف * تيغ * تاء فوقيهٔ ممدوده نك كسرى وغين معجمه ايله هر كسكين وتيز اولان نسنه يه ديرلر عموما دمور اولسون غيرى اولسون اما كه تفصيلى ازجمله قلج معناسنه شاعر بيت عالمى را كشت ودست وتيغ او رنكين نشد تيرى شمشير باك از خون كند شمشير را * فارسيده وعربيده قلجك هر برنده فرقدن زياده اسملرى واردر بو شعورى مرحوم تصريح ايلدى هم دخى تيغ خنجر دمورى واوق دمورى ومزراق دمورى وبچاق دمورى ومجلد وسراج وكفشكر استعمال ايلدكلرى بچغى دمورى معنالرينه وطاغ ديه سنك سبورى برى وهر نسنه نك يوكسكى وسيوريسى وكار سطوح معنالرينه وخرمن تيغى معناسنه وفروغ وروشنى معناسنه وبرق وصاعقه معناسنه وكفشكر بيزى معناسنه دخى كلور * نيزه * نون ممدوده نك كسرى وزاى معجمه نك فتحى وهاء رسميه ايله بمعنى مزراق تركيده سكوديرلر مزراق دخى عربيدر تركيده شيوعى ايله تفسير قلندى * دشنه * دالك فتحى وشين معجمه نك سكونى ونونك فتحى وهاء رسميه ايله خنجر مخصوصك اسميدر وبر نوع خنجر تيغى كه اولقدر عريض اولماز ابو المعانى بيت زمژكان دشنه هار دسينهٔ دل * شده حال دل بيچاره مشكل * خنجر * عربيدر تركيده شيوعى ايله تفسير قلندى

دمور آهن قلای ارزیر باقر مس روی تو جدرهم

آهن * همزهٔ ممدوده نك وهانك فتحلری ونون ایله مطلق دمور معناسنه
هم دخی قلج معناسنده كلور * ارزیر * همزهنك فتحی ورانك سكونی وزای
معجمهنك كسری وزای ثانیه ایله معادندن قلای در كه عربیده رصاص دیرلر
مس * میمك كسری وسین ایله معادندن باقر كه عربیده نحاس دیرلر ابو المعانی
بیت اگر بخت كند یاری بهر كار * شود مس سیم وزر در دست بازار * روی
رانك ضمی وواوك اماله سی ویاء تحتیه ایله توج كه عربیده صفر دیرلر اما كه
اماله سز بش معنا به در از جمله یری یوز دبو یكرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده
كلور

دعیلر قورشنه اسرب كومشدر سیم آلتون زر

اسرب * همزهنك ضمی وسینك سكونی ورانك ضمی وباء موحده ایله
قورشونكه عربیده آنك دیرلر * فائده * بو قورشون بر معدندر كه كش ایله
بر معدنده حاصل اولور وزنده آلتون ایله جیوه دن ماعدا معدنلردن گران اولور
غاینده نرم اولور جمیع معادنلردن الین درو الماس كه جمیع معادنلردن سخت تردر
قورشون جمله دن نرم وسست ایكن صونباره بی قوشونه قویوب الماس
تراش ایدرلر شاعر بیت آنچه در سختی بحد بوده است الماس بین * اینقدر
سستی زاسرب میتراشد چون پنیر * سیم * سین ممدوده نك كسری ومیم
ایله كش كه عربیده فضه دیرلر فرهنك میرزاده بر نوع بیاض بالغه ده سیم دیرلر
زر * زای معجمهنك فتحی ورا ایله آلتونكه عربیده ذهب دیرلر كاهیجه تشدید را
ایله ده استعمال ایدرلر شاعر در معمای زر قطعه قطران دائره كه دون محیط
جدر تصحیف ضد نسته بود * همنشینش مصحف كردم * نام آنست كه بنده را
نبود * شاعر در لغز بیت زرع كن زیرا كه زرع از جمله كاری به نیست
زرعرا ثلثیان زرست ثلث باقی هم زرست بوندن بشقه زر ایكی معنایه دخی
كلور اول بمعنی پیر یعنی قوجه ثانی نام پدر رستم جهانگیر * تنبیه * اشبو
معمای اولك توجیهی شویله در كه ضد نسته دن مراد نقد كه مصحف نقد در
نقد دخی بحسابده درت یوز سكسان درت كه جذری یكرمی ایكیدر ایشته
بو یكرمی ایكینك قطری یعنی درا شو یدیدن * ز * مرادر انك انیسی مصحف
كردم در چونكه زیج عقربك حرفی زای معجمه در مصحفی رای مهمله در
بو تقدیر جه زر حاصل اولمش اولور فاحفظ

ذكر دریا كمی كشتی رئیسی ناخدا یل باد

دریا * تركیده دخی شایعدر شیخ سعدی بیت بدریادر منافع بیشمار است
اگر خواهی سلامت در كنارست * كشتی * كافك فتحی وشین معجمهنك سكونی
وتاء فوقیه ممدودهنك كسریله كمی كه عربیده زورق وسفینه ومركب البحر
دیرلر شمس فخری بیت چو دین رای بیت فرمود رایش * همه كفار بشكستند
كشتی * ناخدا * نون ممدودهنك فتحی وخاء معجمهنك ضمی ودال ممدودهنك
فتحیله بمعنی مهتر ملاحان یعنی كمی رئیسی دیمكدر بو لفظ مفرد در زنهار
مركب فهم اولنمیه میر نظمی بیت چو ملاحان همه آماده بودند * كشتی
ناخدا آراده بودند * باد * بمعنی ریح وهوا بافی اون معناسی دخی واردر
قطعهٔ ثانیه نك بیت ساد سنی شرح نده مكجدی

آچق یلكن كشاده بادبان بغلودمون لنگر

كشاده * كاف فارسیه نك ضمیله آچق وآچلمش معناسنه اسم مفعولدر
كشادن لفظندن بو ماده نك جمعیسنی شعوری مرحوم كاف فارسیده ذكر
وایراد ایلدی فلا تغفل * بادبان * دالك سكونیله كمی یلكنی كه عربیده شراع
دیرلر حكیم انوری بیت آسمان در كشتی عمرم كند دائم دوكار * گاه شیدی
بادبانی وقت الده لنگری معنای * تركیبی یله منسوب دیمكدر چونكم بان
بو مقامده ادات نسبت دیو ادوات مركبه ده كچدی بوندن بشقه بادبان ایكی
معنایه دخی كلور اول قفتان وپیراهن بقه سی ثانی استعاره طریقیله بمعنی
ساغر بعض فرهنكلرده سر ن دركی دیو تفسیر ایلدی امابلكن معناسنه
اولمینی انسبدر * لنگر * تركیده دخی شایعدر نظم اللآل بیت لنگره
مرسات دی یلكن شراع * اسكله كلا وجزیره اطما * بوندن بشقه درت
معنایه دخی كلور اول بمعنی خانقاه یعنی تكیه ثانی بمعنی وقار وتمكین ثالث بمعنی
مكار ومحیل وصاحب خدعه رابع بمعنی قلندر خانه ومكان رندان

یقین اولمه مشو نزدیك سلطان اسلاطینه

مشو * قرق بشنجی قطعه نك بیت سادسنده كلان شدن لفظندن نهی
حاضر در اولنده كی میم مفتوحه ادات نهیدر كما سبق فی الادوات البسیطة
میر نظمی بیت شو نا اینقدر پر جور وغدار * نماند آنچنین پر كرم بازار * نزدیك *
نونك فتحی وزای معجمهنك سكونی ودال ممدودهنك كسری وكاف ایله یقین كه
عربیده قریب معناسنه اصل نزد قرب معناسنه آخرنده كی یاء تحتیه
نسبت ایچوندر كاف الحاقیله نزدیك دیرلر باریك وتاریك كبی وقرب معناسنده ده

کلور ابو المعالی بیت بنزدیك توجای عاشقان نیست * کرفته جای نزدیك تو اغیار * سلطانرا * آخرنده کی لفظ را ادات مفعولدر کما سبق فی الادوات المرکبة فاما کمسلاطینه دیو ناظم تحریرك تفسیری جبر نقیده ونهیده واقع اولان نکره عمومی مفید اولد یغنه مبنی اوله فتأمل

* اوزاقدن کور بببن ازدور دخی باق دیمك بنکر *

ببین * فرق بشنجی قطعه نك بیت تاسعنده کلان دیدن لفظندن امر حاضر در مستقبلا نیده اولمغامه رجوع اولنه اولنده کی باء موحده صله در کما سبق فی الادوات البسیطه صائب تبریزی بیت جلوهٔ مستانهٔ آن سر وقامت رابببن چشم بکشا موجهٔ دریای رحمت راببین * از بمعنی من کما سبق فی الادوات المرکبة دور اوزاق دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * بنکر * اون درنجی قطعه نك بیت سادسنده کچن نکریدن لفظندن امردر اولنده کی با صله در

* زخویش آکاه باشد آنکه کرداین قطعه را ازبر *

ز * بمعنی من کما سبق فی الادوات * خویش * کندو دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور * آکاه * همزه نك مدیله خبیر دیو یکرمی بشنجی قطعه نك بیت خامسنده کلور * باشد * اوله دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت سادسنده کچدی آنکه * اولکم دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کلور * کرد ایتدی دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامننده کلور * این قطعه * قطعهٔ رابعه نك عنواننده کچدی * را * ادات مفعولدر * ازبر * همزه نك فتحی وزای معجمه نك سکونی و باء موحده نك فتحی ورا ایله حفظ ایلمك معناسنه حکیم خاقانی بیت روزی هزار بار نخوانم کتاب صبر * چشم بنست لاجرم ازبر نمیشود حاصل معنی کندودن آکاه وخبیر اولور اول کسنه که بو قطعه یی حفظ ایلیه

* پدر بابا پسر فرزند اوغلدرهم انامادر *

پدر * معروف بابا وانه عربیده اب دیرلر حضرت آدمه دخی پدر و بابا واب وآنه دیرلر حافظ بیت پدرم روضهٔ رضوان بدو کندم بفروخت * ناخلف باشم اکر من بجوی نفروشم * پسر * باء فارسیه نك کسریله اوغل معناسنه فرزند * فتحله بمعنی ولد اکرچه ذکر واثنایه شاملدر لکن ذکرده استعمالی غالبدر مادر * بمعنی والده وام شیخ سعدی بیت پشت دوتای فلك راست شد از خرمی * تاچوتو فرزند زاد مادر ایام را

* قرنداشدر برادر دادر وهمشیره در خواهر *

برادر * باء موحده نك کسریله حقیقة قرنداش معناسنه هاتفی در لیلی ومجنون بیت صدبار بود سك موافق * بهتر ز برادر منافق * دادر بمعنی برادر ایضا حضرت مولانا بیت تلخ خواهی کر دبر ماء عمرما * که بدین مبدار دی دادر ترا * بعض نسخه ده یار مشفق ومحب صادق معناسنه مرو یدر * خواهر خاء معجمه نك بین الفتح والکسر اماله سی و واو وبعده الف ایله بمعنی همشیره عربیده اخت دیرلر * همشیره * دخی فارسیدر ترکیده شبوعیله تفسیر قلندی

* نیا اولدی بیوك بابا نبیره اوغلنك اوغلو *

نیا * نونك کسری و یاء تحتیه ممدوده نك فتحیله بمعنی جد یعنی بیوك بابا که ترکیده دده دخی دیرلر * نبیره نونك فتحی و باء موحده نك کسری ورانك فتحی وهاء رسمیه ایله اوغل اوغلو ترکیده طورن عربیده سبط وحفید دیرلر حکیم فردوسی بیت نبیره که چشم اوردیانیا * هم از ابلهی باشد وکیمیا

* نبیسه هم قز اوغلودر برادر زاده درافدر *

نبیسه * نونك فتحی و باء ممدوده نك کسری وسینك فتحی وهاء رسمیه ایله قز اولادی حاصلی اوغل اولادی نبیره قز اولادی نبیسه * افدر * همزه نك فتحی وفانك سکونی ودالك فتحی ورا ایله بمعنی برادر زاده بعض فرهنکلرده بمعنی همشیره زاده دیو مسطوردر ابو شعیب بیت سلسله جعدی بنفشه عارضی * کشت ستاوش افدر و پرویز جد

* دیشی درماده عورت زن دینور طول عورته کالم *

ماده * میم ممدوده نك ودالك فتحلری وهاء رسمیه ایله بمعنی انثی هرنه نك اولورسه مقابلی نر لفظیدر دال مشدده ایله عربیده اصل معناسنه * زن زای معجمه نك فتحی ونون ایله عورتکه عربیده امرأة دیرلر مقابلی مرد لفظیدر شاعر بیت درین مزرع اکر مردست اکر زن * کسی کندم نخورد از کشت ارزن * همده دخی زدن لفظندن صیغهٔ امر و وصف ترکیبی دخی اولور کالم * کاف فارسیه نك ولامك فتحلری ومیم ایله طول عورت معناسنه شمس فخری بیت دشمن در که ترا باشد * بچه دائم یتیم وزن کالم

* اراولدی شوی وشوهر یعنی زوج ارکك دیمکدر زن *

شوی * شین معجمه نك ضمی وواو مجهول و یاء تحتیه ایله بمعنی زوج یعنی عورتك اری وواو معروف ایله شستن لفظندن امر و وصف ترکیبی دخی اولور جامه شوی کبی * شوهر * شین معجمه نك فتحی وواوك سکونی وهانك فتحی

وراایله بمعنی زوج مذکور استاد لبیبی بیت زن دنیا عجوز حیله اندیش کند هر پنج روزی شوهر خویش * نز * نونک فتحی وراایله ارککک معناسنه هرنه نك اولورسه بوندن بشقه بش معنایه دخی کلور اول بمعنی زشت وقبیح ثالث نام پدرسام که نرم ونریمان دخی دیرلر رابع بمعنی موجهٔ آب خامس اغاج اورته سنده اولان شاخلر بو معنالرده آخرنده هاء رسمیه ایله نره وشده ایله نرّه دخی دیرلر نکم فرق برنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلور

※ دوکون سور او یون بازی ضیافت اولدی مهمانی ※

سور * سین ممدوده نك ضمی وراایله دوکون معناسنه خواجه سلمان بیت حبذا سوری وسروری که اکردرنکری * خانهٔ زهره بود برجی ازان عالم سور همدخی ایام سرور وهنکام جبورده اولان ضیافت معناسنه وقلعه سوری معناسنده کلور * بازی * باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی وزای معجمهٔ ممدوده نك کسریله بمعنی لعب یعنی اویون ابو المعانی بیت طفلی جو کند بجان عاشق بازی * باید که کند عاشق اوسر بازی * بعض نسخه ده جانباز معناسنه ده کلور مهمانی * آخرنده یاء مصدریه ایله بمعنی ضیافت وقونقلق ابو المعانی بیت خیال آن پری کاشانهٔ دلرا اکر آید * کنم باخون دل بخت جکر ترتیب مهمانی چونکه مهمان مسافر دیو فرق سکزنجی قطعه نك بیت اولنده کلور

※ سونمك شادمانی باکره دوشیزه قز دختر ※

شادمانی * دالك سکونی وضرورت وزنده کسری وآخرنده یاء مصدریه ایله بمعنی فرح وسرور چونکه یاء تحتیه سز شادمان فرحناك معناسنه ابو المعانی بیت یکنفس با لطف جانا نرانکشتم شادمان * درهمه عمری نه دانستم که چون شادی شود * دوشیزه * دال ممدوده نك ضمی وشین معجمهٔ ممدوده نك کسری وزای معجمه نك فتحی وهاء رسمیه ایله بکر قز معناسنه کمال اسماعیل بیت دوشیزکان خاطر من بین که غنچه وار * بوزخ کرفته اند زنو شهر وستان دوست * جمع قلندقده هاء رسمیه کاف فارسیه یه ابدال اولنمه سی قاعده کلیه در لکنه بکر قز معناسنه باکره یی نه قدر که غلط دیدیلر ایسه ده لکن غلط مشهور لغت فصیحه دن اولی اولمغله غلط اختیار اولندی * دختر * دالك ضمی وخاء معجمه نك سکونی وتاء مثناة فوقیه نك فتحی وراایله بمعنی بنت راسر زند دخی بو معنایه در

※ خصملر جمله خویشاوند ونزدیکی یقین اقربادر ※

خویشاوند * خاء معجمه نك بین الفتح والکسر اماله سی وواو مجهول

ویاء تحتیه نك سکونی وشین معجمهٔ ممدوده نك وواوك فتحلری ونونك سکونی ودال ایله بمعنی اقربا یعنی خصملر نکم مفردی خویش خصم دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور حاصلی خویشاوند فی الجمله خلاف قیاس اوزره جمعدر * نزدیکی * آخرنده کی یاء تحتیه مصدریه در نزدیك یقین دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی

※ اوکی اوغل پسندر هم اوکی بابا پدراندر ※

پسندر * پاء فارسیه نك ضمی وسینك فتحی ونونك سکونی ودالك فتحی وراایله اوکی اوغل معناسنه عربیده ربیب دیرلر چونکه اوکی معناسنی مفید اولان کلمه نك اکثر آخیرنی حذف ایدوب بعده بر نون ساکن بعده بر دال مفتوحه بعده بر راء مهمله کتورورلر نکم مادندر اوکی انا ودخترندر اوکی قز معناسنه اولدقلری کبی استاد عنصری بیت جز بمادندر نماند این جهان کینه جو * با پسندر کینه دارد همچو باد ختندرا پدر اندر * راء اولی نك سکونی وهمزه نك فتحیله اوکی بابا معناسنه رانك وهمزه نك حذفیله پدندر دخی دیرلر استاد لبیبی بیت از پدر چون از پدندر دشمنی بیند همی * مادر از کینه بردنماند مادندر شود

※ کشی زاده اولان والا نژاد پاك کوهردر ※

والا نژاد * کشی زاده معناسنه چونکه والا اعلی دیو قطعهٔ خامسه نك بیت ثالثنده کچدی نژاد نونك کسری وزای فارسیهٔ ممدوده نك فتحی ودال ایله بمعنی اصل * پاك کوهر * مثله چونکه پاك بمعنی طاهر کوهر بیانی دیباجه نك بیت عاشری شرحنده کچدی

※ تبار وخاندان قوم وقبیله جمله سی بکسر ※

تبار * تاء مثناة فوقیه وباء موحدهٔ ممدوده نك فتحلری وراایله بمعنی قوم وقبیله عربیده تبار هلاك معناسنه در * خاندان * لغتلرده وفرهنکده اهل بیت وحرمدن کنایه دیو مفسردر فاما که قوم وقبیله معناسنه کلدیکی بودخی ناظم نحریرك غالبا اهل ایراندن روایت خاصه سیدر * بکسر * یاء تحتیه نك فتحی وکافك سکونی وسینك فتحی وراایله جمله سی معناسنه که ترکیده اندن یا اوغوردن و باشدن باشه دیو تعبیر ایدرلر

※ فرومایه دی صویسز شخصه بداختر اوغورسز در ※

فرومایه * معنای ترکیبسی دخی اصلی الحق معناسنه زیرا فرو فانك وراك ضملری واخفاء واو واظهار ایله الحق ودون معناسنه مایه بمعنی اصل شیخ

سعدی بیت بافرومایه روز کارمبر * کزنی بوز باشکر نخوری * بداختر بمعنی مشؤم الطالع وبدبخت یعنی اوغورسز چونکه بد فنادیو اوتوز بشنجی قطعه نك بیت اولنده کلور اختر طالع دیو قطعهٔ خامسه نك بیت اولی شرحنده کچدی عبدالله هاتفی بیت زانعام واحسان صاحب قران فراموش کردند بداختران * فائده فرودرت معنایه در اول اشاغی والحق معناسنه ثانی بمعنی بلع یعنی یوتمق ثالث صویه طالمق معناسنه رابع تحسین لفظ ایچون اوائل مشتقاته داخل اولور مایه بش معنایه در اول بمعنی اصل مثلا سرمایه کبی ثانی هر حیوانك دیشیسی عموما ودوه نك دیشیسی خصوصا ثالث خمیرمایه سی رابع بمعنی قدر ومقدار خامس فریدونی تربیه ایدن کلری کاوه دیرلر کذا فی فرهنك جهانکیری

* تلنکی آج ومحتاجه دینور جری اولان بیرز *

تلنکی * تاء فوقیه نك ولامك ضملری ونونك سکونی وکاف فارسیهٔ ممدوده نك کسریله بمعنی آج ومحتاج وسائل کال اسماعیلی بیت بکیش خام طمع خواندویکی بی نفس * یکی تلنکیٔ کابل بکیش خواری خار * بیرز بمعنی فقیر ومسکین یعنی جری معنای ترکیبیسی النونسز واقچه سز دیمکدر چونکه بی ادات نفیدر کما سبق فی الادوات المرکبهٔ زر التون دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

* سخی آدم جوانمرد باغشلایجی بخشنده *

جوانمرد * نونك سکونیله بمعنی سخی وکریم النفس ترکیده جومرد بوندن غلطدر معنای ترکیبیسی کنج آدم دیمك اولور اما بو معنایه استعمالی یوقدر بخشنده * باء موحده نك فتحی وخاء معجمه نك سکونیله بخشیدن لفظندن اسم فاعلدر جامی بیت جرم بخشنده وبخشاینده * در بروی همه کشاینده

* خسیس والجغه ناکس دینور اسکلو خواهشکر *

ناکس * بمعنی خسیس وسفله ودون معنای ترکیبیسی آدم وانسان دکل دیمکدر چونکه نا ادات نفیدر کس آدم وانسان معناسنه معروفدر شیخ سعدی بیت هان کس نان کس نباشی * باکر به خوان کس نباشی * خواهشکر اسم فاعلدر چونکه خواهش خاء معجمه نك بین الفتح والکسر اماله سی وواو علامت والفله خواهیدن لفظندن امر آخرینه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر کر ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبهٔ

* بجمدن بن کتوردم بو یله اینجو بویله جوهرهم * تفسیردر

* زایران من بیاوردم چنین درو چنین کوهر *

ز * بمعنی من کما سبق فی الادوات * ایران * همزهٔ ممدوده نك کسری وراء ممدوده نك فتحی ونونله مجموع ولایت عراق وفارس وآذربایجان وخراسان مملکتلریدر که فریدون شاه فرزند کبیری ایرج شاهه ویرمشدی اول اجلدن ایران تسمیه اولنمشدر ونهر جیحونك اوته جانبی توز نام اوغلونه ویرمشدی توران تسمیه اولنمشدر همدخی ایران نام هوشنك شاه بن سیامك شاهدر * من بن دیو قطعهٔ ثالثه بیت اولنده کچدی * بیاوردم * ماضی متکلم وحده در کتوردم معناسنه مصدری همزه نك مدیله آوریدن لفظیدر تکلم وصف ترکیبی اولدیغی حالده آوریکرمی برنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی اولنده کی باء موحدهٔ مکسوره صله در چونکه آوردم همزه سی یاء تحتیه یه ابدال اولنمشدر علی ما سبق فی المقدمه * چنین * بویله دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت ثالثنده کچدی * در * اینجو دیو قطعهٔ رابعه نك بیت رابعنده کچدی کوهر * معرب جوهر در بیانی دیباجه نك بیت عاشری شرحنده کچدی

* قطعهٔ چون مهر رخشان در جهان پرتو نثار *

قطعهٔ چون مهر * قطعهٔ خامسه نك عنوانده کچدی * رخشان * رانك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وشین معجمه ایله رخشیدن لفظندن امر آخرینه الف ونون الحاقیله اسم فاعلدر بمعنی لامع ومشرق ناصر الدین بلخی بیت * رخ رخشان اوخور شید جان باد * لب لعلش حیات وجاودان باد * در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبهٔ * جهان بمعنی دنیا کما سبق آنفا * پرتو نثار * وصف ترکیبیدر شعاع صاچیجی معناسنه چونکه پرتو شعاع دیو اوتوز التنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور نثار نونك کسری وثاء مثلثهٔ ممدوده نك فتحی وراایله صاچمق وصاچیجی معناسنه میوه واقچه وامثالی لکن بو مقامده اسم فاعل معناسنه در نتکم کوهر نثار کلمه سنده اولدیغی کبی فی الاصل عربیدر فارسیده وانشارده شایعدر جامی بیت اصبحت زائرا لك یا شحنهٔ النجف بهر نثار مقدم تو نقد جان بکف * حاصل معنی شعله صاچیجی جهانده اشراق ایدیجی کونش کبی بر قطعه یاخود قطعه در ما سبقلر کبی مناسبت ظاهردر

* رخش آت بارلایجی رخشنده بارلق تابدار *

رخش * رانك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وشین معجمه ایله بمعنی اسب یعنی آت میر

نظمی بیت رخش ودولت همیشه درزین باد * زوداز کفش عنان مراد
فی الاصل رخش رستمک مشهور ابرش دیدکاری آتنک دولی اسمی ایدیکه اکا
فردوسی پورابرش دیو تعبیر ایدرصکره غلبهٔ استعمال ایله کیده رك مطلق آت
معناسنه اولدی هر نه رنکده اولورسه اولسون وشعرا استعاره طریقیله ممدوح
آتنه رخش دیرلر بوندن بشقه رخش بش معنایه کلور اول بمعنی قوس قزح
ثانی ضیا وفروغ ثالث آینه وامثالی براق نسنه دن ظاهر اولان عکس معناسنه
رابع بمعنی دو رنك سرخ وسپید خامس بمعنی فرخ ومبارك * رخشنده * فتحله
رخشیدن لفظندن اسم فاعلدر * تابدار * باء موحده نك سکونیله ضیالو
وحرارتلو معناسنه درامّا کرفروغ وضیا وشعله معنالرینه استعمال اولنور
عنصری بیت کفتم تهی برین دلم آن تابدار زلف * کفتا که مشکناب ندارد قرار
وتاب

* بك لطافتلو طراوتلو دیمکدر آبدار *

آبدار * باء موحده نك سکونیله بمعنی طری ولطیف وتازه میوه اولسون غیری
اولسون بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اول بمعنی مرد مصاحب ومجلس
آرا ثانی بمعنی تیغ وخنجر جوهردار رابع برنوع کیاه که لیف خرمایه مشابه
براوندر فی الاصل آبدار وصف ترکیبیدر آب طوتیجی معناسنه تنکیم
تابدار تاب طوتیجی معناسنه اولدیغی کبی چونکه آب معنالریله قرقنجی
قطعه نك بیت اولی متن وشرحنده کلور تاب معنالریله قطعهٔ خامسه نك
بیت خامسنده کچدی دار داشتن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر

* عاشقك معناسی اولمش دوستار ودوستدار *

ایکیسیده وصف ترکیبیدر چونکه دوست معلوم آرمدت همزه ایله آمدن
لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر دار داشتن لفظندن کذلك شاعر
بیت دوستدار الم ودشمن شادی شده ام * حالت عشق عجب حال دکرمیباشد

* بر بنه راست کلمك دوچهار ایله دوچار *

بو ایکی لفظك معنای ترکیبیلری ایکی درت دیمك اولور تنکیم اون طقوزنجی
قطعه نك بیت اولنده کچدی * دوچهار * استاد فرخی بیت هرکه با تو
بجنك شد دوچهار * باظفر زد او بکیست بحرب * دوچار * حضرت مولانا
قدس سره بیت بزد بامن میان داه تنکی * دوچاری ودوچاری ودوچاری
بو ایکی بیتده مراد بربنه راست کلمك معنالریدر

* دادکر عدل ایدیجیدر جبر ایدیجی زورکار *

دادکر اسم فاعلدر بمعنی عادل چونکه داد عدالت دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك
بیت ثانیسنده کچدی کر ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبة مثلا عبد
الواسع بیت کرچه چون ضحاك ظالم برجهان وی ظلم کرد * دادچون نوشین
روان دادکر خرو ارزاو * بوندن بشقه دادکر ایکی معنایه دخی کلور اول حضرت
حاکم حقیقی جل شانه کما سبق فی الاسماء الحسنی ثانی مان ملکی جبشیلر نلرن
برجیشن اسمیدر زورکار * اسم فاعلدر بمعنی ظالم وجائر چونکه زور کوج دیو
یکرمی رنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی کار ادات اسم فاعلدر کما سبق
فی الادوات المرکبة

* فرصت عصر وزمان داخی هوادر روزکار *

روزکار * زای معجمه نك سکونیله اوچ معنایه در اول بمعنی فرصت ثانی عصر
وزمان وثالث بمعنی هوا و باد معنای ترکیبیسی کونجی دیمکدر لکن انده استعمال
بوقدر

* قرچغه دینلدی در عواش ودخی آغوشتن *

دراغوش * اسم مصدر در امر صیغه سی اوزره چونکه تحسین لفظ ایچون در
آغوش دهمزه ایله آغوشتن لفظندن مشتقدر یاخود در بمعنی فی کما سبق
فی الادوات المرکبة آغوش قوجاق دیو اوتوز برنجی قطعه نك بیت ثانیسنده
کلور استاد لطیفی بیت وه که من وی نتوانم که ببوسم پی او * ای بسا کس
بتصرف زد راغوش کذشت * آغوش همزهٔ ممدوده نك فتحیله مصدر در بمعنی
در آغوش مذکور فرق اعتبار یدر

* هم قوجاق اولدی کنار آلمق قوجاغه درکنار *

کنار * آغوشکه قوجاق معناسنه عربیده حجر دیرلر طرف وجانب معناسنه ده
کلور ایکی معنایه معکوسا حضرت سلطان ولد بیت خود حدیث عشق را
نبود کنار * کیردائم عشق را اندر کنار * درکنار * بونده در بمعنی فی در

* ساختن دوزمك دخی یول طاقیدر برك ساز *

ساختن * مصدر در دوزمك و یاپمق وقلمق معناسنه مستقبلانده خاء معجمه
زای معجمه یه ابدال اولنوب ساز دوسازنده دیرلر * برك ساز * بمعنی مهمات سفر
ولوازم طریق ساز مقدم برك مؤخر اولدیغی حالده ساز برك دخی بو معنایه
بو ایکی صورتده واو عطفله وواوسز دخی مستعملدر فقط لفظ برك وفقط
لفظ ساز دخی بو معنایه در بو یله ولیجه بونده التی لغت وار در فافهم شاعر
بیت راه تو دور آمد ومنزل دراز * برك راه توشهٔ منزل بسار * خواجه سلمان
بیت ساقیا برك طرب ساز که از بلبل وکل * کار وبار چمن امروز بیرکست

وسار فائده فقط برك اون معنايه كلور نتكم اون بشنجى قطعه نك بيت اولى شرحنده كچدى فقط ساز اون معنايه در ايضا اول بمعنى تدارك سفر كما عرفت آنفا ثانى بمعنى انتظام حال ثالث بمعنى معروف رابع بمعنى سامان اما سامانك اون ايكى معناسى واردر اكثرينه استعمال اولنور خامس بمعنى سلاح جنك سادس بمعنى تدارك ضيافت سابع بمعنى مكر وحيله ثامن بمعنى نفع وفائده تاسع بمعنى مثل ومانند عاشر صيغهٔ امر ووصف تركيبى اولور

* منتظمدر سازمند وبك موافق سازكار *

سازمند * زاى معجمه نك سكونيله اسم منسوبدر چونكه ساز بمعنى انتظام كما عرفت آنفا مند ادات نسبتدر كما سبق فى الادوات المركبة شيخ نظامى بيت بزين سازمندى جهانگيرشاه * برافراخت رايت زماهى بماه

سازكار زاى معجمه نك سكونيله ايضا چونكه كار ادات نسبت واسم فاعلدر نيز نظمى بيت اى زلطفت سازكار عاجزان * كار عاجز ساز واحسانت رسان خاما كه كسر زاى معجمه ايله بمعنى آلت اهل صنايع معناى تركيبى به دخى اوفق اولور

* شول كه ا كولاندن مخوش اوله خوشخور دينور *

خوشخور * شين معجمه نك سكونيله اطعمه واشربه وميوه لردن بر مقدار حوضنلى اولانه دير ناظم تحريرك ما كولانه قصرى تغليب ياخود مجازدر اصلنده وصف تركيبيدر چونكه خوش قطعهٔ رابعه نك بيت رابعى شرحنده كچدى * خور * خوردن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر مخورش * دخى فارسيدر تركيده شيوعى ايله تفسير قلندى

* هم كواريدن سكرمك هضمى آسان خوشكوار *

كواريدن * كاف فارسيه نك ضمى وواو ممدوده نك فتحى وراء ممدوده نك كسريله مصدردر بمعنى هضم * خوشكوار * اصلنده وصف تركيبيدر هضمى آسان معناسنه واطعمه دن واشربه دن لطيف ولذيذ معناسنه ابو المعانى بيت چو نانقل خوشخوار وباربنكو * مى خوشكوار از كف خوبرو

* اولدى فكر ايتمك نهيدن هم سكالش اوله در *

نهيدن * نونك فتحى وهاء ممدوده نك كسريله مصدردر فكر ايتمك معناسنه همدخى غم خوردن معناسنه ونهادن معناسنده ده كلور كذا فى فرهنك زفانكويا سكالش * سينك كسرى وكاف ممدوده نك فتحى ايله سكاليدن لفظنك امرى آخرينه ماقبلى مكسور شين معجمه الحاقيله اسم مصدردر بمعنى فكر واندیشه

استادرودكى بيت اى مج كون توشعر من از بركن وبخوان * ازمن دل وسكالش وازتوتن وزبان * مجمع الفرسده بمعنى انديشه مند ومتفكر اسم فاعل ديو مرويدر كه كذا فى فرهنك ميرزا ابراهيم همدخى حيله وخدعه معناسنده ده كلور

* ايشده تأخير وتأنى ايلكدر بردوبار *

بردبار * باء موحده نك ضمى ورانك ودالك سكونى وباء موحدهٔ ممدوده نك فتحى وراايله ايشده تأنى وتأخير وسكونت ووقار ايتمك معناسنه شيخ عطار بيت بردبارى جوى وبى آزار باش * تاكه كردد درهنر نام توفاش

* صلح معناسنده در يعنى بارشمق آشتى *

آشتى * همزهٔ ممدوده نك فتحى وشين معجمه نك سكونى وتاء فوقيهٔ ممدوده نك كسريله بارشمق كه عربيده صلح معناسنه عرفى مقابلى ايله ذكر ايلشدر بيت جنك آتش آشتى آتش مدارا آتشست * خوش سر وكارى ازان بدخومرا تا آتشست

* جنك ايمش برخاش ورزم وكير ودار وكارزار *

برخاش * باء فارسيه نك فتحى ورانك سكونى وخاء معجمهٔ ممدوده نك فتحى وشين معجمه ايله بمعنى جنك وغوغا شمس فخرى بيت كرامجال كه پادشاه ابو اسحاق كند تصور كين وتخيل برخاش * رزم * رانك فتحى وزاى معجمه نك سكونى وميم ايله بمعنى جنك وجدال ايضا خواجه حافظ بيت مرديش روز رزم نيست * مرد از برادر بخواهر اندازد * همدخى همه وهيزم معناسنده ده كلور كيرودار كاف فارسيهٔ ممدوده نك كسرى ورانك ضمى وواو مجهول ودال ممدوده نك فتحى ورا ايله بمعنى جنك وآشوب ايضا معناى تركيبيسى اورطوت ديمكدر اكثر صفت جنك اولور وطلق جنك معناسنده ده اولور نتكم بو مقامده اولديغى كبى مير نظمى بيت بخوش آمده شورش كيرودار * زهر دوطرف كشته شد بى شمار * بو معنايه دار وكير دخى دير لر كذا فى فرهنك شعورى * كارزار سكون راء اولى ايله بمعنى جنك وجدل ايضا حكيم سوزنى بيت بنفشه سمن آميغ تيغ تو ملكا بلاله كاشتن دشت كارزار تو باد * معناى تركيبيسى آهلو يش ديمك اولور * جنك * دخى فارسيدر تركيده شيوعى حسبيله تفسير وترجمه قلندى

* طاسه لواند وهكين وطاسه اولمشدر فرم *

اندوهكين * اسم منسوبدر چونكه اندوه همزه نك فتحى ونونك سكونى ودال ممدوده نك ضمى واظهار ها ايله بمعنى غم وغصه كين ادات نسبتدر كما سبق فى الادوات المركبة * فرم * فانك وزاى معجمه نك فتحلرى وميم ايله بمعنى

غم وغصه اندوه کبی وزای فارسیه وراء مهمله ایله دخی مرویدر لطیفی
بیت چه شور ازدلت ای شاه کرم * رهاند دل ما را ازفزم

* قلبی محزون خاطری مجروحه دیرلر دلفکار *

دلفکار * لامك سکونیله یعنی محزون القلب ومجروح الخاطر معنای ترکیبسی
دخی بویله درچونکه دل قلب دیواون یدنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچـدی
فکار فانك کسری وکاف فارسیهٔ ممدوده‌نك فتحی وراایله یعنی مجروح ومشوش
کاهی مجروح خاطر معناسنه ده کلور ابو المعانی بیت رسید زخنجر
جانان راحتی بدل * نهد بدست کرم سینهٔ فکار ما

* داز مفهومی بنادازار هم معمار ایمش *

داز * دال ممدوده‌نك فتحی وزای معجمه ایله یعنی بنا وبالحق همدخی تشدید نون
ایله بنّا معناسنه که یاپوجی دیمك اولور وبغدای واریه سنبله سی قلیچغی که
داس معناسنده کلور * دازار * یعنی معمار ویعنی بنّا یعنی یاپوجی همدخی
حق جل وعلی حضرتلرینه اطلاق اولنور کا سبق فی الاسماء الحسنی اصلنده
وصف ترکیبدر چونکه داز بنّا دیو آنفا کچدی آرمد ایله آریدن لفظـندن
امر یاخود اسم فاعل مخففدر اصلی آور ومصدری آوریدن ایدی

* یازاوی تحکم دخی محکم دیمکدر استوار *

تحکم * تاء فوقیه‌نك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونی وکاف فارسیه‌نك فتحی ومیم ایله
یعنی خانهٔ تابستان همدخی ترکستانده براولکه اسمیدر * استوار * همزه‌نك ضمی
وسینك سکونی وتاء فوقیه‌نك ضمی وواو ممدوده‌نك فتحی ورا ایله یعنی محکم
ومتین مسعود سعد سلمان بیت پایدار واستوارست از تودین ومملکت * پایدار
وپایدار واستوار واستوار * وبوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول یعنی
معتمد وامین ثانی اینانمق معناسنه ثالث یعنی تمام شدن رابع یعنی برابر آمدن

* ریزه ریزه پاره پاره طارطغالدر ترت مرت *

ریزه * راء ممدوده‌نك کسری وزای معجمه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله یعنی
قطعه وپارچه وخرده * پاره * باء فارسیه ایله فارسیده وترکیده
دخی بویله شایعدر بویله اولنجه ریزه ریزه معناسی پاره پاره دیمك اولدی
ترت مرت * تاء فوقیه‌نك ومیمك ضملری بعدهما را وتاء فوقیه ایله یعنی
تارمار یعنی طارطغان دیمك اولور توابع الفاظ قبیلندندر شمس فخری
بیت بد سگال نکو خواهش تارمار * نیکخواه بد سگالش ترت مرت

همدخی ترت مرت بداندام وبد اسلوب ونظرده حقیر معناسنه در فرهنك
جهانگیریده فتحه ایله روایت اولنمشدر وبر معناسی دخی تاراج دیو منقولدر

*خرد مرد اوفق تفك یعنی طاغلمش تارمار *

خرد مرد * خاء معجمه‌نك ومیمك ضملری بعدهما را ودال ایله توابع الفاظ
قبیلندندر اوفق تفك معناسنه واو معروف ایله خورد مرد دخی بومعنایه‌در
تارمار * دخی توابع الفاظ قبیلندندر یعنی پراکنده وپریشان یعنی طاغلمش
شمس فخری بیت عالمی کردی زتاب تیغ بران ترت مرت * کشوری کردی زسهم
تیر بران تارمار * چغتایده الاتفاق دیرلر که الاق بولاق بونلندر قاعده توابع
الفاظ قبیلندن اولمه‌نك معناسی اکثر بر کلمه‌دنصکره کلمهٔ مذکوره‌نك حرف اولی
یرینه میم کتوروب تکرار ایدرلر مثلا تارمار وخرد مرد کبی بو صورتده ایکی کلمه
ارا سنده کاتب واو یازمده وترکنده مختاردر لکن بهر حال واو وقیماز فاحفظ

* ایش فیار ایشلیجی یه فیار آور دینور *

فیار * فانك ویاء تحتیهٔ ممدوده‌نك فتحلری ورا ایله یعنی شغل وعمل لطیفی بیت
نیست جز عشقت اختیار مرا * نیست جز ذکر تو فیار مرا فیار آور
وصف ترکیبدر چونکه فیار قدم رفت آنفا آور وصف ترکیبی اولدیغی
حالده بکرمی برنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کچدی

* ایش طوتیجی کاردار ایش کوچ دیمکدر کار وبار *

کاردار * وصف ترکیبدر چونکه کار ایش کوچ دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك
بیت خامسنده کچدی دار داشتن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر بوندن
بشقه کاردار جامع اموال وصاحب دیوان ووزیر معنالرینه ده کلور زاراتشت
بهرام بیت درین خرجت زمال کارداران * نگشت ای شه یکی از صرف
هزاران * کار وبار * رانك سکونی ویینلرنده واو غیر ملفوظ ایله وواو سز ایش
وکار وکسب معناسنه ابو المعانی بیت کار بارم درجهان شد عشق یار
زانکه نیستم درجهان بی کار وبار * فقط کار قد سبق آنفا فقط بار یعنی عمل
وکار دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت اولی شرحنده کچدی

* آولامق اولدی شکردن هم دمیدن اوبله در *

شکردن * شین معجمه‌نك کسری وکافك فتحی ورانك سکونی ایله مصدردر یعنی
اصطیاد حکیم فردوسی بیت جهاز اندانم چرا پوری که پروردهٔ خویش را
بشکری * سورکون آوی چرکه وآودخی نخجیر وشکار *

چرکه* جیم فارسیه‌نك فتحی ورانك سکونی وکاف فارسیه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله
سورکون اوی معناسنه طالب آملی بیت بصحن دشت چو حکم شکار چرکه نمود
زمین چو کوی در حلقهٔ سوار افتاد* نخجیر* نونك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونی
وجیم ممدوده‌نك کسری ورا ایله بمعنی صید یعنی آو میرخسرو بیت بازان سوار
مست بنخجیر میرود* رستم ز کارکار نه بیر میرود* همدخی اولان جانور معناسنه
عموما وطاغ کچیسنه دیرلر خصوصا* شکار* کسر ایله بمعنی صید نخجیر کبی
تفسیر ورجه‌در * هرنه استرسك استه دائما الهدن*

هرچه میخواهی بجو همواره از پروردکار

هرچه* هرنه دیو اون التنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کچدی* می* ادات
حالدر کما سبق فی الادوات المرکبة خواهی خواهیدن لفظندن مضارع
مخاطب در تکلم مفرد غائبی یکرمنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی* بجو
جیمك ضمیله جو یدن وجستن لفظلرندن امر در راسته وطلب ایله معناسنه
اولنده کی باء موحدهٔ مکسوره صله در* همواره* دائم دیو قطعهٔ
تاسعه‌نك بیت ثانیسنده کچدی* از* بمعنی من کما سبق فی الادوات المرکبة
پروردکار* قطعهٔ اولی‌نك بیت ثانیسنده کچدی

این قطعه شیرین بود دل تشنکان را جوی شیر

این قطعه* قطعهٔ رابعه‌نك عنواننده کچدی* شیرین* طتلو دیو فرق
سکزنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کلور* بود* اولور دیو فرق بشنجی
قطعه‌نك بیت عاشرنده کلور* دل* قلب دیو اون بدنجی قطعه‌نك بیت
ثالثنده کچدی* تشنکان* تشنه آخرینه علامت جمع اولان الف ونون
الحاقی وهاء رسمیه‌نك کاف فارسیه یه ابدالیله تشنه‌نك جمعیدر تشنه
صوصامش دیو قطعهٔ رابعه‌نك بیت اولنده کچدی* را* ادات مفعولدر
کما سبق فی الادوات المرکبة* جوی* ارمق دیو قطعهٔ رابعه‌نك بیت
خامسنده کچدی* شیر* سود دیو اوتوز بدنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کلور
همدخی جوی شیر فرهاد معشوقی شیرین ایرماغی دیو اوتوز سکزنجی قطعه‌نك
بیت سادسنده کلور حاصل معنی بو شیرین وطتلو قطعه
کوکلی صوسزلره سود ایرماغی اولور

* دلجو ودلاویز اولکه پك مقبول اوله هم دلپذیر*

بونلر وصف ترکیبلردر هر برلری محبوبه واشباهنه صفت اولور چونکه دل

بمعنی قلب کما سبق آنفا جو جویدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر
آویز همزهٔ ممدوده‌نك فتحی وواوك کسریله آویختن لفظندن امر یاخود
اسم فاعل مخففدر چونکه مستقبلانی خاء معجمه‌نك زای معجمه یه
ابدالیله آویزد وآویزنده کلور پذیر اون یدنجی قطعه‌نك بیت
سادسنده کلان پذیرفتن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر

* دانجی دلاور کبی هر صاحب شجاعت در دلیر*

دلاور* وصف ترکیبیدر یورکلو وصاحب شجاعت وبهادر معناسنه چونکه
دل بمعنی قلب کما سبق آنفا آور وصف ترکیبی اولدیغی حالده یکرمی برنجی
قطعه‌نك بیت اخیرنده کچدی* دلیر* دالك ولام ممدوده‌نك کسری ورا ایله
بمعنی شجیع وبهادر ایضا ثنائی بیت زقوت تهی مردباز ودلیر* ز بهر زبونی

سپر افکنده زیر * اولدی نشین اوتوراق رخیز دینسه طورماقالق*

نشین* نونك وشین معجمهٔ ممدوده‌نك کسرلری ومیمك فتحی ونون ایله اوتوراق
واوتوراجق یر معناسنه شمس فخری بیت زناب انتقام سطوت تو* کند
یکپاره کی زلك نشین* ر* ادات تحسین وثنا کیدر کما سبق فی الادوات المرکبة
همان ناظم نحریرك طورمه لفظنی تفسیره ضمی بونك تا کیدایچون اولدیغنه
مبنیدر* خیز* خیزیدن یاخود خاستن لفظندن امر در چونکه مستقبلانی خاء
معجمهٔ ممدوده‌نك کسری وزاء معجمه‌نك فتحیله خیزد وخیزنده کلور تکلم ماضیسی
قطعهٔ تاسعه‌نك بیت رابعنده کچدی حافظ بیت ساقیا برخیز درده جام را خاك

برسر کن غم ایام را * ثابت قدمدر پایدار برلشمش اولان جای کیر*

پایدار* سکون یاء تحتیه ایله وصف ترکیبیدر بمعنی ثابت قدم ومحکم واستوار وقائم
چونکه پای اياق دیو یکرمی یدنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کلور* دار
داشتن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر شیخ سعدی بیت یارنا پایدار
دوست مدار دوستی را نشاید این غدار* جایکیر* بودخی یاء تحتیه‌نك
سکونیله وصف ترکیبیدر برلشمش ویرنده ثابت وصاحب قرار معناسنه
چونکه جای مکان دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی
کیر وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعهٔ تاسعه‌نك بیت سادسنده کچدی

* کهتر کوچورکدر دنجی مهتر دیمکدر بك بیوك*

کهتر* اسم تفضیلدر بمعنی اصغر واحقر چونکه که کافك کسری واظهار ها
ایله بمعنی صغیر وحقیر* تر* ادات تفضیلدر کما سبق فی الادوات المرکبة* مهتر

اسم تفضيلدر ايضا بمعنى اعظم واكبر زبرامه ميمك كسرى واظهارها ايله بمعنى عظيم وكبير ابو المعانى بيت زنهار با مهتران عمر ومال وجاه را * بى توقف جرأت كفتار واوضاع مكن

شهناى وخالوز ورنه درطاول دهل كوسدر تبير

شهناى * شاهنايدن مخففدر ايكنجيده هانك سكونيله زورنه ديدكلرى دودك معناسنده معناى تركيبيسى شاه دودكى ديمك اولور چونكه سلاطين عظام ووزراء كرام نوبت وقتنده طبل ونقاره ايله مزبور دودبكى آهنك ايتديرلر سين ايله سورنا دخى فارسيدر بو معنايه شاعر بيت شود انس وملكرا شوق افزون * اكر بشنيده شهناى ونفيرش * خالو * خاء معجمه ممدوده نك فتحى ولام ممدوده نك ضميله شهناى مرقوم معناسنه هم دخى طاى معناسنه كه عربيده خال ديرلر * دهل * دالك وهانك ضملرى ايله طاولكه عربيده طبل ديرلر هاتفى بيت دهل زن فراموش كرد از دهل بكردن دوالش شد از ديده غل * تبيره * تاء فوقيه نك فتحى وباء موحده ممدوده نك كسرى وراءنك فتحى وهاء رسميه ايله بمعنى كوس وطبل استاد منوجهرى بيت تبيره زن بزد طبل نخستين * شتربانان همى بنديد محمل

بولدن خبر ايله كلوب كيدن ايمش پيك وبريد

پيك * باء فارسيه نك فتحى وياء تحتيه نك سكونى وكاف ايله بمعنى قاصد ونامه وشاطر معناسنده كلور * بريد * باء موحده نك فتحى وراء ممدوده نك كسرى ودال ايله بمعنى قاصد ايضا شاعر بيت ناكهان ظاهر شد از جانب بريد كش پيام دوست در كوشم رسيد * عربيده اون ايكى فرسخه بريد ديرلر

مژده نويد ومژده برمفهومى اولمشدر بشير

نويد * نونك فتحى وواو ممدوده نك كسرى ودال ايله بمعنى مژده ظهيرى فاريابى بيت مرا مبشر اقبال بامداد بكاه * نويد عاطفت آورد از آستانه شاه * مژده دخى فارسيدر تركيده شبوعى ايله تفسير قالندى شاعر بيت مژده اقبال دارد جنبش ادبارها * يك دو خطو باز رفتن پرد هد و ثابر را * بوندن بشقه نويد اوج معنايه دخى كلور اول بمعنى متحرك ولرزان ثانى بمعنى نواله ثالث بمعنى قوت مژده ر * وصف تركيبيدر چونكه برپيغمبرده كى بر كبيدر * بشير * بوزن فعيل مژده جى معناسنه فى الاصل عربيدر فارسيده وتركيده شايعدر

دريافتم بن اكلدم بشناس توسن اكله هم

دريافتم * ماضى متكلم وحده درمصدرى دريافتن لفظدر تنكم امر حاضرى

قطعه اولى نك بيت سادسنده كچدى شاعر بيت بى هنر اهل هنر انشود دريافتن سخن اهل هنر هم هنرست دريافتن * بو بيتده ايكنجى دريافتن ابرشمك وبولمق وملاقى اولمق معناسنده درتنبيه ناظم نحريرك بن لفظنى تفسيرده ادراجى بحر درشاقت نظمه اصابت عين اولماسوك دبو بوخسه چندان تفسيرده مدخلى يوقدر زيرا دريافتم لفظندن ترجمه مطابقه سى لفظن اولمقسزفقط اكلدم لفظيدر فاما كه تفسيرده بن او تنجه مفسرده من اولملوايدى كما لايخفى على من له معرفة بالتراجيم تنكم بشناس توسن اكله هم قولى بوكا شاهد عدلدر * بشناس اون بشنجى قطعه نك بيت ثالثنده كچن شناسيدن لفظندن امر حاضردر اولنده كى باء موحده صله در على ماسبق فى الادوات * تو * سن ديو قطعه ثالثه نك بيت ثانيسنده كچدى

غايت زكيدر تيزدل آكاه معناسى خبير

تيزدل * سكون زاى معجمه ايله اصلى تركيب توصيفى اوله رق دل تيز ايدى كسكين كوكل معناسنه فبعد التقديم والتأخير سياه چشم كبى وصف تركيبى اولوب كسكين كوكللو معناسنه اولدى چونكه تيز كسكين ديو يكرمى برنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كچدى دل بمعنى قلب * آكاه * همزه وكاف فارسيه نك مدلرى واظهارها ايله بمعنى خبير ومتيقظ معزظمى بيت بيارى در رسيد زانسوى ناكاه * ز احوال ولايت كشته آكاه * هم دخى آكاهيدن لفظندن امر حاضر واسم مصدردر ووصف تركيبده اولور

نوميد اوكيم مأيوس اوله حيف اولمش افسوس ودريغ

نوميد * نونك فتحى وواوك سكونى وميم ممدوده نك كسرى ودال ايله بمعنى مأيوس ومحروم * افسوس * همزه نك فتحى وفانك سكونى وسين ممدوده نك ضمى وسين ثانيه ايله بمعنى حيف وحسرت هم دخى متحير ومأيوس معناسنه ومنع وتقصير معناسنده كلور * دريغ * دال وراء ممدوده نك كسرى وغين معجمه ايله بمعنى حيف وحسرت وبمعنى منع وتقصير خواجه حافظ بيت قدم دريغ مدار از جنازه حافظ * اكرچه غرق كناهست ميرود بهشت * ابشته خواجه حافظ بيتنك كرامتوارى برقصه مشهوره سى واردر

هم انتقام آلمق دماوردن هم اولدى طوت بكير

دماوردن * دالك وميم ممدوده نك وواوك فتحلرى وراءنك سكونى ودالك فتحى ونون ايله بمعنى اخذ وانتقام مصدردر * بكير * كرفتن لفظندن امردر چونكه

مستفعلاتى كاف ممدوده نك كسريله كيرنده كلور اوانده كى باء موحده صله در

* نزوى تنسوخك آدى خوش بوى ايو قوقوايدر *

نزوى * زاى معجمه ايله تنسوخ معناسنه ديو غند مزده موجود لغتلرده رسيده نظر اولمدى غالبا بو دخى ناظم نحريرك مرويات خاصه سندندر * خوش بوى بو دخى سياه چشم كبى وصف تركيبيدر چونكه خوش قطعهٔ رابعه نك بيت رابعى شرحنده كچدى بو قوقو ديو يكرمى التنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور شيخ سعدى بيت كلى خوشبوى در حمام روزى * رسيد از دست محبوبى بدستم

* غايت لطيف اشكرف تنسخ ديمكدر بى نظير *

اشكرف * همزه نك كسرى وشين معجمه نك سكونى وكاف فارسيه نك فتحى وراءنك كسرى وفا ايله غايت لطيف معناسنه بوندن بشقه اوچ معنايه دخى كلور اول بمعنى بزرك مرتبهٔ ثانى بمعنى قوى وتوانا ثالث بمعنى وقار وحشمت وتمكين * تنسخ * تاء فوقيه نك فتحى ونونك سكونى وسينك ضمى وخاء معجمه ايله بمعنى بى نظير ونادر وغايتده نفيس عرب تعريب ايدوب تنسوق ديديلر

* صوباشيه داروغه دى داخى كلانتر محتسب *

داروغه * دال ممدوده نك فتحى وراء ممدوده نك ضمى وغين معجمه نك فتحى وهاء رسميه ايله صوباشى معناسنه كه حكام قبولنده برشخص صاحب مرتبه نامبدر فى الاصل چغتاى لسانيدر صوباشى نقدر صاد ايله معروف ايسه ده صحيحى سين ايله سوباشى ديمكدر بولك وطرف معناسنه فافهم كلانتر * سكون نون ايله اسم تفضيلدر بمعنى محتسب وبمعنى اعظم واكبر چونكه كلان كبير ديو مصراع ثانيه ده كلور ترادات تفضيلدر ابو المعانى بيت اكرچه ديده ام خرطوم پيلى * نباشد همچو بينى از كلانتر

* كرچه كلان معناسيدر جمله لغتلرده كبير *

كلان * كاف ولام ممدوده نك فتحلرى ونون ايله بمعنى كبير وعظيم وجسيم الجثه حكيم فردوسى بيت عدو را بكوچك نبايد شمرد * كه كوه كلان ديدم از سنك خرد * ناظم نحريرك كرچه كلان معناسيدر جمله لغتلرده كبير ديمكدن مرادى چونكه محتسبه كلانتر دينور كلان دخى عظيم معناسنه اولدقده محتسب زياده بيوك رتبه صاحبى اولمق اقتضا ايدر مع هذا محتسبار پس پايه در ديو تلميحدر مكر اولنده محتسبلرك رتبه سى بيوك اوله

* مستفعلن مستفعلن بحرى رجزدر بوكوهر *

يعنى

يعنى بو قطعه بحر رجز مثمن الاجزادندر چونكه بحر رجز مثمن سكز كره مستفعلن در * جوهر كبى حفظ ايلسه شايسته مخدوم وزير *

جوهر * ديباجه نك بيت عاشرى شرحنده كچدى * حفظ * معروف شايسته * انسب ديو قطعهٔ ثامنه نك بيت اولنده كچدى * مخدوم بيانى ديباجه نك اوتوزالتنجى بيتى شرحنده كچدى * وزير * معروف

* قطعه در راز كهرهاشده كنجينهٔ راز *

قطعه در زا * مثلى قطعهٔ اولى عنوانده كچدى بو تقديرجه زا حرفدر بوندن بشقه در زا دالك ضميله اينجو طوغروجى معناسنه در زاى لفظندن مخفف وصف تركيبيده اولسه جائزدر چونكه در اينجو معناسنه كامرّ غير مرة زاى اون ايكنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كچن زاييدن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر * ز * بمعنى من كما سبق فى الادوات * كهرها * آخرنده علامت جمع اولان ها لفظى الحاقيله كهرك جمعيدر كهر ديباجه نك بيت عاشرنده كچدى شده * فرق بشنجى قطعه نك بيت سادسنده كلان شدن لفظندن اسم مفعولدر كنجينه * خزينه ديو اللى ايكنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كلور راز * راء ممدوده نك فتحى وزاى معجمه ايله بمعنى سر كرك قول وكرك فعل شاعر بيت چو آمد برين روز كار دراز * سپهر آن زهر كس كه ميداشت راز * بوندن بشقه آلتى معنايه دخى كلور اول بمعنى رنك در رنك ثانى بمعنى خار بشت يعنى كرپى ثالث بالحق ايله ياپيلان ديوار معناسنه رابع برشهر ياخود برقصبه نامبدر خامس شهر سبزواره برفرسخ يرده واقع برقصبه اسميدر سادس بركتاب حاشيه سنده امام فخر الدين رازينك خطيله تحرير اولنمشكه زمان سابقده ايكى شاهزاده وارايدى برينك نامى راز برينك اسمى رى ايدى اتفاقله شهر بنا ايدوب هر برى كندو ناميله تسميه مراد ايلدى ميانه لرنده منازعه واقعه اولوب محاربه يه مؤدى اولدقده عقلاى رجال دولت ومدبران امور مملكت بويله معقول كورديلركه شهرى برينك اسمنه مضاف واهل شهرى برينك اسمنه مضاف ايليدلر بناء عليه شهره رى واهل شهره راز ديديلر اماعربيده رئيس المعمارين والبنائين معناسنه دركذا فى فرهنك شعورى حاصل معنى حرف زا حقنده اولان قطعه خزينهٔ اسرار اولمش كهرلردندر

* چوق رسا چوق يمه بسيار مخورا ندك آز *

رسا * رانك وسين ممدوده نك فتحلريله بمعنى كثير مير نظمى بيت بسالك خدم

کردرایم روا * چومن بندکان درداورسا * بسیار * باء موحده نك کسری وسینك سکونیله بمعنی کثیرایضا * مخور * قطعهٔ ثالثه نك بیت عاشرنده کچن خوردن لفظندن نهی حاضردر اولسنده کی میم مفتوحه ادات نهیدر کما سبق فی الادوات البسیطه * اندك * همزه نك فتحی ونونك سکونی ودالك فتحی وکاف ایله بمعنی قلیل که مقابلی بسیار مذکور در میر نظمی بیت اندك اندك نوش کربا ده را * بهتر از بسیار خوار افتاده را

* اولدی خرسند قناعت ایدیجی حرصه دی آز *

خرسند * خاء معجمه نك ضمی وراءنك سکونی وسینك فتحی ونونك سکونی ودال ایله بمعنی قانع وقناعت معناسنه ده کلور میر نظمی بیت افزود رخش بدیده ام نور خرسند نیم نظاره ازنور * آز * همزهٔ ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله بمعنی حرص وطمع حکیم خاقانی بیت افسر عقل بایدت برسر * ازسر آزخون دل چه کنی

* کندنادر برصه سبزصارمساق قغوبوی *

کندنا * کاف فارسیه نك فتحی ونونك سکونی ودالك ونون ممدوده نك فتحلریله پراسه دید کلری بدرایحه لو صرمساغك برنوعی مثللو سبزه در که اسلامبولده غایت مبذولدر حکیم شفایی درهجو منلا خلیل طبیب قطعه بروزن فعولن فعولن فعولان خلیل منجم که ازطب نداند * سفوف ازاپارج شراب ازمعاجین * ندانسته از کندنا ارچین * زفتهء بر بوند ازماه پروین * بدو کفتم ازطب چها خوانده کفت * کلستان وبستان وفرهاد وشیرین چونارنج حوان تو پرسیدم ازوی * که کیلان بنا کردهٔ کیست چندین بکفت آن بنارا علیشیر کرد * بهندوستان درحوالی قزوین * بکفتم که رستم که بود دستان * فرامرز وکودرز بهرام وچوپین * چونکه بوقطعه نك صاچه واری اولدیغنك حکمتی کیلان خوارزم اتصالنده عجم داخلنده بر مملکتدر علیشیر پادشاه ترکستاندر قزوین دخی ایران داخلنده در رستم معروف پادشاهدر باباسی اسمی دستان ایدی اوغلونك اسمی فرامرزدر کودرز طا نفهٔ ساسانیاندن شاپور اوغلودر چوپین دخی نام پادشاهدر بونلرك ماقبلی دخی معلومدر * سیر * سین ممدوده نك کسرهٔ صریحه سی وراایله صرمساق که عربیده ثوم دیرلر فاما که قطعهٔ ثالثه نك بیت عاشرنده سیرطوق دیو کچدی اماله ایله در * بوی باء موحدهٔ ممدوده نك ضمی ویاء تحتیه ایله بمعنی رایحه بوندن بشقه شرفنامه ده بش معناسنی دخی ذکر

ایلدیکه ١ امید ٢ محبت ٣ طمع ٤ خوی ٥ پس دوی

* دینلور قوقشه کندیده صوغان یعنی پیاز *

کندیده * کاف فارسیه نك فتحی ونونك سکونی ایله کندیدن لفظندن اسم مفعولدر لکن متبادری بدقوقش معناسنه در * پیاز * باء فارسیه نك کسری ویاء تحتیهٔ ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله مطلق صوغان معناسنه عربیده بصل دیرلر میر نظمی بیت کربه اشد ز پشتی پارك ساز * همچو زسنبل میتوان بالك پیاز

* اولدی پروند قورمساق که دیمکدر پوزونك *

پروند * باء فارسیه نك فتحی وراءنك سکونی وواوك فتحی ونونك سکونی ودال ایله عاشق ایله معشوق میاننده اولان واسطه که عجم قورمساق وترك پوزونك دیرلر بومعنایه میر نظمی بیت میان یار وبامن نیست پروند * مکر دل دامن آهم کند بند * مجمع الفرسده پروند بمعنی امردیعنی ساده رودیو تفسیر ایلدی

* ابنه کانی وغلامپاره یه دیرلر بچه باز *

کانی * کاف ممدوده نك فتحی ونون ممدوده نك کسریله ابنه که مفعلیکه راغبی اولان اوغلان یاخود عورت معناسنه لکن اوغلانده غالبدر * بچه باز * غلامپاره معناسنه فی الاصل وصف ترکیبیدر چونکه بچه یوزی دیو بوقطعه نك بیت ثامننده کلان بازیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر * غلامپاره * دخی فارسیدر شیوعی ایله تفسیر قلندی چونکه باره باء عربیه ایله بمعنی دوست وبارزومائل لکن بین الناس باء فارسیه ایله مشهور اولمشدر * ابنه همزه نك کسریله فی الاصل ابن لفظنك مؤنثیدر عربیدر لکن ترکیده وفارسیده معناء مزبورده غالب وشایعدر

* مول اوبناش دخی دیوسه دینور کردنکل *

مول * میم ممدوده نك ضمی ولام ایله شول معشوقه که ترکیده اوبناش عربیده خدن دیرلر حضرت مولانا بیت آن زنك میخواست تا با مول خویش * میزند در پیش شوی کول خویش * بوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول مولیدن لفظندن امردر اکلن معناسنه ثانی بمعنی صبر وتأخیر اسم مصدر در ثالث بمعنی بازکشت رابع بمعنی ناز وجلوه * کردنکل * کاف فارسیه نك فتحی ایله بمعنی دیوث واحمق کدی ابو المعانی بیت نکند ضرطزن فاحشه اش * انکه کردنکل عالم باشد * معنای ترکیبیسی بوینی چاموری دیمکدر چونکه کردن بوین

دبو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور کل چاوور دیو قطعه
عاشره نك بیت اولنده نجدی مناسبت ظاهردر نکم ترکیده بو یله کسه یه
بو یوزی چاوور لودیرلر * دبوث * آخرنده ثاء مثلثه ایله مضبوطدر کتاب
فی القاموس لکن ترکیده ثاء مثلثه اولمدیغی حسبیله اتراك سین ایله تکلم ایدرلر

* روسپی یه چاف جلب دی باشی اچق سر باز *

چاف * جیم ممدوده نك فتحی وفا ایله نساده روسپی وقحبه ورجالده بی وفا
معناسنه هم دخی خشك معناسنه ده کلور * جلب * جیمك ولامك فتحلری
وباء موحده ایله یعنی روسپی عورت ایض شمس فخری بیت کسی که یکسر مو
ازهوا ش برکردد * یقین که مادراو زانیه است وزنش * برمعناسی دخی زنج که
چادرلرو ترفنده اولان نسند معناسنه ده کلور * سر باز * وصف ترکیبیدر
باشی اچق معناسنه وشجیع و بهادر معناسنه ده کلور ایکی معنایه بیت
توان کفتن مراورا مردسر باز شود * در روزمیدان مردسر باز

* یصی پهن اینجه ده باریك سیتبر اولدی قالن *

پهن * باء فارسیه نك فتحی وهانك سکونی ونون ایله یصی معناسنده شاعر بیت
زررا برای صرف کند سکه دار پهن * لعنت برآن کسی که وراکرد میکند
اما اصلنده عریض که اینلو معناسنه ده کلورکاسیجی بعد المصراع * باریك باء
موحده ممدوده نك فتحی وراء ممدوده نك کسری وکاف ایله اینجه واینجلمش
معناسنه باردخی دیرلر لکن بعض ارباب لغت فرق ایندیلر فرق دخی ظاهردر
شاعر بیت چشمان خوش ومیان باریك * ما اطیب فالك جل با ریك
ستبر * سینك کسری وتاء فوقیه نك فتحی وباء موحده نك سکونی ورا ایله
قالن ویوغون معناسنه اکثر ارباب کتابت بونی طا ایله سطبر یازرلر
وطا ایله اوقورلر لکن غلطدر چونکه فارسیده طا بولنمز دیو نجدی حکیم
فردوسی بیت چوچندی برآمد برش سالیا * به بدسرو بالا سبترش مبال

* اینلو پهنا قصه کوته واوزن دخی دراز *

پهنا * باء فارسیه نك فتحی وهانك سکونی ونون ممدوده نك فتحی ایله ینلو که عرب
عریض دیر چونکه پهن الفسیز ابعاد ثلثه دن برینك علی التعیین اسمیدر که
عرب عرض فرس پهن ترك این دیرلر * کوته * کاف ممدوده نك ضمی وتاء فوقیه نك
فتحی واظهارها ایله کوتاه لفظندن مخففدر قصه که عرب قصیر دیرلر مقابلی
دراز دالك کسریله اوزنکه عرب طویل دیرلر بعض ترکیبلرده صفت واقع

اولور شب دراز وعمردراز کبی شاعر بیت نکونسار کشتی بجاه دراز * که هرکزاز
او برنیایی دراز

* قوش یمی چینه ویوری بچه لانه یووه در *

چینه * جیم ممدوده نك کسری ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله قوش یمی معناسنه
شیخ سعدی بیت مرغ آنجا رود که چینه بود * نه بانجا رود که چه نبود * بچه
باء عربیه نك وجیم فارسیه نك فتحلری وهاء رسمیه ایله یوری معناسنه اسم عامدر
ترسا ودهقان بچه کبی بو السنده باء فارسیه مشهوردر اما فصیحی باء عربیه ایله در
چونکه باء فارسیه ایله بچه صرماشق معناسنه در * لانه * بوزن دانه آشیان کبی
یووه معناسنه در شیخ مغربی بیت مرغ دل ما زهردو عالم * اندر برو کرفت
لانه * فرهنك جهانکیریده آشیانه پرنده دن غیری آشیانه چرنده یه دخی
دیرلر بوندن بشقه لانه اوچ معنایه کلور اول یعنی صدا ونغمه پردازی ثانی
یعنی کاهل وبیکار وآواره ثالث یعنی خانه زنبور

* مرغ قوش بال قندر دخی اوچمق پرواز *

مرغ * میمك ضمی ورانك سکونی وغین معجمه ایله عموما قوش معناسنه عربیده
طیر کبی بوندن بشقه ایکی معنایه دخی کلور اول نیراعظم اسماسندن براسمدر
ثانی یعنی زنجبیل که مربادة واور * بال * باء موحده ممدوده نك فتحی ولام ایله
یعنی جناح طائرهم دخی سائر حیوان قنادی معناسنه ده کلور طالب آملی
بیت باختلال نسیم صبا عجب نبود * که شمع کلبن پروانه را بسوزد * بال بوندن
بشقه التی معنایه دخی کلور اول چارپا حیوانك اللرینه دیرلر ثانی انسانك
قوللرینه دیرلر ثالث برنوع ماهی که غایت ایری اولور رابع یعنی نشو ونما
خامس پرچك که عورتك قصه صاچی سادس یعنی مال وکالا * پرواز * باء
فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وواو ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله اوچمق
وقناد آچمق معناسنه وقناد آچیجی معناسنه دخی کلور چونکه پر قناد معناسنه
واز واو ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله یعنی کشاده باز کبی شمس فخری بیت
زمانه برمن چون مشفق نهاد آغاز * کرفت مرغ دلم درهوای حق پرواز

* فائده سود وکزند اولدی ضرر صاندی فروخت *

سود * سین ممدوده نك ضمی ودال ایله یعنی فائده بوندن بشقه ایکی معنایه
دخی کلور سودن لفظندن ماضیدر واسم مصدر دخی اولور ثانی یعنی چشم
وشادمانی عربیده اسودك جمعیدر جغتایده فائده یه آسیغ دیرلر اصی اندن
عبارتدر چونکه لسان ترکده واقع اولان صادی انلر سینه قلب ایدرنتکم

دالی وطـابی تاء فوقیه یه ابدال ایتدکلری کبی * کزند * کاف فارسیه نك ضمی وزای معجمه نك فتحی ونونك سکونی ودال ایله بمعنی ضرر وزیان مقابلی سود مذکور میر نظمی بیت جوهر که کزند قصد دیکر کند * بجـا خودش را مکزند سر کند فروخت * فانك وراء ممـدوده نك ضملریله فروختن لفظندن فعل ماضیدر بو لفظ فروختن ایکی معنـایه کلور اول بمعنی بیع ثانی بمعنی احراق معناسنه اکن مستقبلانی بیع معناسـنه اولنجه خاء معجمه نك شین معجمه یه ابدالیله فروشد وفروشنده کلور واکر احراق معناسـنده اولورسه خاء معجمه نك زای معجمه یه قلبیله فروزد وفروزنده کلور خواجـه حافظ بیت پدرم جنت رضوان بدو کندم بفروخت * ناخلف باشم اکر من بجوی نفروشم

* رایکان دی اوجوزه مفته هم اورتاق انباز *

رایکان * یاء تحتیه نك سکونیله ایکی معنایه در اول بمعنی ضد کران یعنی اوجوز خواجه سلمـان بیت رایکان در قدمش چون سر وزر باخته ام * سر جرا بر من دلخسته کران میدارد * ثانی بمعنی مفت یعنی بی مشقت وبی عوض اله کیره حکیم سنایی بیت هیچ طاعت باید از همچنین بی علتی * رایکان ما آفریدی رایکان مادر پذیر * اصلی راهکان ایدی هـا یاء تحتیه یه ابدال اولنمشدر * مفت * میمك ضمی وفانك سکونیله فارسیدر ترکیده شبوعی حسبیله ترجمه قلندی ثابت بیت ثابت بزه انفاسی حساب اوزره وبررلر * بر مفت صولق بوق یا بوغوغانه بلادر * انباز * همزه نك فتحی ونونك سکونی وباء موحده ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله بمعنی شریك میر نظمی در توحید بیت اوست در قدرت بصنعش بی نظیر * نیست وانباز ووکیل وهم وزیر

* صـانك آدی فلاخن چو بانه دیندی شبان *

فلاخن * فانك ولام ممدوده نك وخاء معجمه نك فتحلری ونون ایله صبا نكه آنکله طـاش آترلر عربیـده مقلاع دیرلر اکثر چوبان طـائفه سی استعمال ایدرلر حکیم اسدی بیت بسنك فلاخن رصـد کام خوار * بدوزند درخواه بیخ استوار * اکـا فلاخان وفلاسنك وفلباسنك دخی دیرلر * شبان * شین معجمه نك ضمی وباء موحده ممدوده نك فتحی ونون ایله چوبان معنـاسنه کمال اسمعیل بیت بعهد عدل تو کرك از پی خوش آمدمبش * جو خرس مصطبه بازی کـند بچوب شبان * چوپان * باء فارسیـه ایله بو دخی فارسیه در ترکیده شـیوعی حسبیله تفسیر وترجمه قلندی

* آتمق انداختن طاش آتیجی سنك انداز *

انداختن * همزه نك ودال ممدوده نك فتحلریله مصدردر آتمق معناسنه عرفی بیت ای متاع درد در بازار جان انداخته * کوهر هر سود در جیب زیان انداخته مستقبلانی خاء معجمه نك زای معجمه یه ابدالیله اندازد واندازنده کلور سنـك انداز * وصف ترکیبیدر چونکه سنك طاش دیو قطعه ثانیه نك بیت تاسعنده کچدی انداز انفـا مذکوردن معلومدر بوندن بشقه سنك اندازمد من خمر معناسـنه وقلعه کنکره سنده اولان اوفق سوراخلر معناسـنه دخی کلور

* کرم وسرد بنه یا قلاز بو فنا دنیانك *

کرم * کاف فارسیه نك فتحی ورانك سکونی ومیم ایله بمعنی حار یعنی اسی که چغتایده لبسیغ وایسیق دیرلر * سرد * سینك فتحی ورانك سـکونی ودال ایله شاعر بیت روزست خوش هوانه کرمست ونه سرد * ابراز رخ کلستان همی کرد شود * ایلمه وقتکی ضایع دیمه قیش یاز اوقو یاز *

فلله در الناظم که زهی تجنیس سلبس تام ایلدیکه نظیر قبول ایتمز تنبیه بو قطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر یعنی فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن لکن صدر وابتدا وحشولری بعضلری مخبون وبعضلری سالمدر وعروضلری بعضا مخبون مقصور وبعضـا مخبون محذوف وبعضا اصلم وعروضلری مقصوره در

* این قطعه فرخنده دم چون روز روشن دلفروز *

این قطعه * قطعه رابعه نك عنوانـنده کچدی * فرخنده * مبارك دیو اون التنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * دم * دالك فتحی ومیم ایله بمعنی وزن شعر حضرت مولانا بیت بس کن وهیچ نکو کرچه دهان پر شکرست * زانکه این وزن ودم وقافیه هم عیارند * بوندن بشقه اون طقوز معناسی دخی واردر نکم تفصیلی یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت ثانیسی شرحنده کلور چون کبی دیو قطعه ثالثه نك بیت ثالثنده کچدی * روز * کون دیو قطعه ثانیه نك بیت سابعنده کچدی * روشن * ایدین دیو اوتوزیدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلور * دلفروز * وصف ترکیبیدر کوکل یاقیجی معناسنه لکن بو مقامده مجازا کوکل ضیالندیریجی دیمکدر چونکه دل کوکل دیو اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی فروز قطعه سابقه نك بیت سابعنده تحقیقی کچدی حاصل معنی بو مبارك وزنلو قطعه ایدین کون کبی کوکل ضیالندیریجیدر

* سر باش وپیشانی آلن ابرودی قاشه چشم کوز *

سر* معروف اش معناسنه بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اول هر نسنه نك اوجی وطرفی مثلا سر انکشت دیرلر ثانی بمعنی هوس ومحبت بو اوج معنایه خواجه سلمان بیت خانه باداسرمن کرسر افسر دارم * تماز خاك سر کوی توسرم آنجورست * ثالث بمعنی سر عسکر وسر قوم وسر کروه وتشدید ایله سر بار معناسنه ده کلور * پشانی * بای فارسیه ممدوده نك کسری وشین معجمه ممدوده نك فتحی ونون ممدوده نك کسریله آلن معناسنه که عربیده جبین وجبهه دیرلر شیخ نظامی بیت به پیشانیش داغی بر کشیده * چو خطی بر خطایی بر کشیده همدخی متابعت نفس ودلخواهی معناسنده ده کلور * ابرو * همزه نك فتحی وبای موحده نك سکونی ورای مهدوده نك ضمی ایله قاش معناسنه عربیده حاجب دیرلر انکی جابی مراد اولدقده ابروان دیرلر شاعر بیت ابر وانست طاق ایوان جمال * آب روی حسن خوبان ابر ویت * چشم * جیم فارسیه نك فتحیله کوز معناسنه عربیده عین جغتاییده قاراق وقاراغ دیرلر دیده ایله فرقی قرق بشنجی قطعه نك بیت تاسعی شرحنده کلور بوندن بشقه چشم یکرمی اوچ معنایه دخی کلور اول بمعنی مفصل عضو ثانی مجرم اباغنه اوردقلری بوقاغی ثالث صندوق وسپت قپاقلرینه وقپو وپنجره قبادلرینه مجلدقلری دمور رابع بمعنی قفل خامس بمعنی مکر وحیله سادس بمعنی زاوفریب سابع بمعنی عهد ویمین ثامن بمعنی غم وغصه تاسع بمعنی کره وعقده عاشر صو بندیکه اکین وبستان ایچون ایدرلر حادی عشر بمعنی خیال وملاحظه ثانی عشر بمعنی توقع وامید ثالث عشر کر بند ومیان بند قوشق وقلچ وتیرکش باغی رابع عشر قبا باغلری که ایلك ودوکه برینه خامس عشر بمعنی رسیمان وطناب سادس عشر ترجیع وترکیب بیتنه دیرلر که بر قافیه ده برقاچ بیت بند نصکره ایراد ایدرلر سابع عشر بمعنی کرو یعنی رهن ثامن عشر کوز نجی اویونی تاسع عشر طومار کاغده دیرلر عشرون دار الحرب دن اسیر طوتمق حادی وعشرون بچاق وامثالی نسنه لرك باغی ثانی وعشرون چپلاق قوشی ثالث وعشرون بمعنی بستر

* کز پك مژه مردم بیك بیبنی بورونه روی یوز *

مژه * میمك ضمی وزای فارسیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله کرپك معناسنه که عربیده هدب دیرلر * مردم * میمك فتحی وراتك سکونی ودالك ضمی ومیم ایله کوزبکی که عربیده انسان العین دیرلر خواجه سلمان بیت مملکت را مردم عین وعین مردمی * سلطنت را درة التاجی وتاج سروری * هم دخی آدم وانسان

معناسنده کلور * بینی * بای موحده نك ونون ممدوده نك کسرلری ایله بورون وتکبه عربیده انف دیرلر هم دخی کورزسك معناسنه مضارع مخاطبدر * روی * رای ممدوده نك ضمه صریحه سی وبای تحتیه ایله یوز که عربیده وجه دیرلر شاعر بیت محبوب خوب صورت وپاکیزه روی را * نقش ونکار و خاتم فیروزه کو مباش * بوندن بشقه بش معنایه دخی کلور اول بمعنی زرق وریا ثانی بمعنی امید وتوقع ثالث بمعنی بیداد کردن وتفحص نمودن رابع بمعنی سبب وعلت خامس اماله ایله توج دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

* رخسار ورخ عارض یکاق دندان دیشدر لب طوداق *

رخسار * یکاق معناسنه عربیده خد دیرلر اکرچه رویدن غیری مخصوص یکاغك آدیدر اما اکثر استعمال ایله رویه بدل جمله چهره یه دخی اطلاق اولنور کمال پاشازاده نك بونده اولان تصرف خاصی ادوات مرکبه دن سار لفظنی تحقیقده کچدی یعنی مرکب اعتبار ایلدی فاما که کتب معتبره لغاتده اسم مفرددر یکاق معناسنده ابوتراب بیت عمری نظران مهر برویت کردم * نظاره رخسار نکو بیت کردم * رخ * رانك ضمی وخاء معجمه ایله بودخی یکاق معناسنه حتی شعرا بعض تراکیبنه جزؤ ایدوب مثلا کلرخ وپری رخ دیرلر غبائای جلوایی بیت پیش کلزار رخت لیلی وکل مجنو نست * سرو در پیش قدت مصراع ناموزونست * بوندن بشقه رخ اش معنایه دخی کلور اول بر عظیم الهیکل وکبیر الجثه قوشدر عنقا کبی وجود خارجیسی یوقدر شطرنج قطعه لرنده اولان رخ اول قوشدن عبارتدر یعنی آنك اسمیله تسمیه اولنمشدر ثانی بمعنی عنان اسب یعنی آت دیزکنی ثالث بر نوع تاجدر سلف پادشاهلر کیرلر ایدی رابع بمعنی سوی وجهت خامس براوتدر * عارض * کسر ایله بودخی یکاق معناسنه در فی الاصل عربیدر خواجه حافظ بیت زشرم روی تو خورشید کشته غرق عرق * زادر ماندة مه آسمان ازان عارض * بوندن بشقه عارض درت معنایه دخی کلور اول بمعنی بنا کوش ثانی بمعنی عسکر ولشکر ثالث بمعنی نو یسنده یعنی کاتب رابع هنوز قنا تلنمش قوش معناسنه عربیده سکز معنایه کلور محلنده مسطوردر * دندان * دالك فتحیله دیش معناسنه که عربیده سن دیرلر چغتاییده تیش دیرلر * لب * طوداق معناسنه همدخی کار معناسنه ده کلور

* اغز دهان دیل زبان کفتار ایمش معناده سوز *

دهان * دالك وهاء ممدوده نك فتحلریله اغز معناسنه که عربیده فم دیرلر

المفسر دهن دخی بومعنایه دردهان ناسده دالك كسریله مشهور لكن فرهنك شعوریده ایكیسنی ده دال مفتوحه‌ده ایراد ایلدی فلا تغفل * زبان زای معجمه‌نك و باء موحده‌ٔ ممدوده‌نك فتحلری بمعنی لسان زانك ضمه‌سیله دخی روایت اولنمشدر شیخ سعدی بیت زبان در دهان ای خردمند چیست كلید در كنج صاحب هنر * لكن فتح زا الازمدر شویله‌كه جهنمدر عدونك صحبتی زیرا دلی طورماز * محبت اهلنه چونكه عذاب ایدنز بایندر * و برقومك استعمال ایتدكلری لغته دخی زبان دیرلر لسان دیدكلری كبی كفتار كفتن لفظندن ماضی آخرینه الف ورا الحاقیله اسم مصدردر علی ما سبق فی قواعد المقدمة حكیم فردوسی بیت بعبری زبان تیز بكشاده * بكفتار داد سخن داده

* سینه كوكس بوغاز كلو بشكنج مفهومی بلك *

سینه * معروفدر عربیده صدر دیرلر حكیم فردوسی بیت بروسینهٔ آن صنم سیمرنك همید اشت از تختهٔ سیم تنك * كلو * كاف فارسیه‌نك فتحی ولام ممدوده‌نك ضمی ایله بوغاز كه عربیده حلقوم دیرلر شانی‌ٔ تكلون بیت توهرمی كه زجانم بكلو میریزدی كلو ناشده ازدیده فرو میریزد * بشكنج * باء موحده‌نك فتحی و شین معجمه‌نك سكونی و كافك فتحی و نونك سكونی وجیم ایله بلك معناسنده كه عربیده ساعد دیرلر بعض فرهنكلرده بمعنی دست چپ یعنی صول ال دیو مذكوردر

* وارن دیمشلردر سكه پشت ارقه اولمش دوش اوموز *

وارن * واو ممدوده‌نك وراءنك فتحلری ونون ایله دیرسك كه عربیده مرفق دیرلر ورانك كسریله دخی شایعدر اغاجی بیت زمانی دست كرده جفت رخسار زمانی جفت زانو كرده وارن * پشت * باء فارسیه‌نك ضمی وشین معجمه‌نك سكونی وتاء فوقیه ایله ارقه معناسنه كه عربیده ظهر دیرلر همدخی ولایت نیشابورده برشهر اسمیدر ونواحی‌ٔ هراتدن برقریه اسمیدر كذا فی المجمع دوش * دال ممدوده‌نك ضمی وشین معجمه ایله اوموز معناسنه كه عربیده منكب دیرلر هاتفی بیت كشیدند در دوش كردان كار * زرهای داودی‌ٔ زرنكار * همدخی دون كیجه معناسنه كه عربیده بارحه دیرلر

* انكشت پرمق دست ال زانو دیز اولدی پای ایاق *

انكشت * همزه‌نك فتحی ونونك سكونی وكاف فارسیه‌نك ضمی وشین معجمه‌نك سكونی وتاء فوقیه ایله پرمق كه عربیده اصبع دیرلر محمدقولی سلیم بیت مكن بحلقهٔ آن زلف تابدار انكشت * كه هیچكس نكند در دهان مار انكشت

دست معروف ال معناسنه كه عربیده ید دیرلر بر وجه حقیقت ومجاز شیخ سعدی بیت از دست وزبانكه برآید * كز عهدهٔ شكرش بدر آید بوندن بشقه اون معنایه دخی كلور اول بمعنی نفع وفائده ثانی بمعنی نصرت وظفر ثالث بمعنی مقام عالی رابع بمعنی صدر مجلس خامس بمعنی قوت وقدرت سادس بمعنی غلبه وتسلط سابع بمعنی طرز وروش ثامن برنسنه تمام اولمق تاسع بمعنی كرة ومرتبهٔ عاشر بمعنی دستور واذن * زانو * زای معجمه ممدوده‌نك فتحی ونون ممدوده‌نك ضمیله دیز معناسنه كه عربیده ركبه دیرلر میر نظمی بیت بمانده در كل حیرت بزانو * ندارد پای رفتن را بیكسو جغتایده تیز دیرلر همدخی زانو تعظیم وتفخیم معناسنه‌ده كلور * پای * باء فارسیه‌ٔ ممدوده‌نك فتحی و یاء تحتیه ایله اپاق معناسنه كه عربیده رجل دیرلر بوندن بشقه درت معنایه دخی كلور اول بمعنی تاب وطاقت ثانی بمعنی مقاومت ثالث بمعنی اثر یعنی ایز رابع پایدن لفظندن امر حاضر ووصف تركیبی اولور

* هم طرنغه ناخن دینور قاشی بخار كر او یوز *

ناخن * نون ممدوده‌نك فتحی وخاء معجمه‌نك ضمی ونون ایله طرنق كه عربیده ظفر دیرلر میر نظمی بیت خراشیده رخ دلجو بناخن * بجای اشك زفت از یده اش خون * جغتایده تیرناغ دیرلر * بخار * خاء معجمه‌ٔ ممدوده‌نك فتحی ورا ایله خاریدن لفظندن امردر اولنده‌كی باء موحدهٔ مكسوره صله‌در علی ما سبق فی الادوات المركبة * كر * كاف فارسیه‌نك فتحیله اویوز كه عربیده جرب دیرلر برعلتدر كه فضلات صفراوردن وجود انسانده ظاهر اولور حكیم ناصر خسرو بیت كر نخواهی رنج كراز كركان پرهیز * كن جهل كرستن ای پسر پرهیز كن زین زشت كر * بوندن بشقه درت معنایه دخی كلور اول ادات شرطدر ثانی ادات اسم فاعلدر علی ما سبق فی الادوات المركبة ثالث بمعنی مقصود ومراد رابع بمعنی قدرت ومكنت

* دكانلو یوللر كوچه وتجار در سودا كران *

كوچه * كاف ممدوده‌نك ضمی وجیم فارسیه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله دكانلو یوللر معناسنه بوندن بشقه اوچ معنایه دخی كلور اول بمعنی ارتحال وانتقال ثانی عظیم وكبیر ثالث قفتان و بنش مثللو یقاسنه دیكیلان دوكمه سوداكران جمعدر بمعنی تجار چونكه سوداسنك فتحی وواوك سكونی ودال ممدوده‌نك فتحیله سودكبی فائده معناسنه كر ادات اسم فاعلدر كما سبق

فی الادوات المرکبة الف ونون ادات جمعدر علی ماسبق فی قواعد المقدمة
کانه تاجرلر طالب فائده لردر آنکیچون سودا کران دیو تسمیه اولندیلر
بوندن بشقه سودا ایکی معنایه دخی کلور اوّل اخلاطار بعه‌دن برینك اسمیدر
ثانی بطریق الاستعاره شب تاریکه‌ده اطلاق اولنور مذکور اوج معنایه
میرنظمی تقاضا کرد سودا شام سودا * سفر کرد از ابخابهر سودا

* دادوستد آلش ویرش کالا قماش ارزان اوجوز *

دادستد * دال ثانیه‌نك کسریله بمعنی بیع وشرا واخذ وعطا بو ایکی لفظلر
ماضی صیغه‌سی اوزره اسم مصدرلردر چونکه داد ویردی دیو یکرمی دردنجی
قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی ستاد آلدی دیو قطعهٔ عاشره‌نك بیت ثامنده
کچدی همدخی دادستد انتقام معناسنه‌ده کلور لکن بومعناده دال ثانیه
موقوفه اولور * کالا * کاف ولام ممدود تینك فتحلریله بمعنی قماش ومتاع حکیم
سنایی بیت چوعلم آموختی ازحرص آنکه ترس کاندرشب * چو دزدی با چراغ
آید گزیده‌تر برد کالا * همدخی اثاث المنزل معناسنه وصوت وصدا معناسنده
کلور * ارزان * همزه‌نك فتحی ورانك سکونی وزای معجمه‌نك فتحی ایله اوجوز که
عربیده رخیص معناسنه میرنظمی بیت غم جانان بجان ارزان ستانند بمعنی
تن دهند وجان ستانند * همدخی لایق وسزا معناسنده کلور

* کرما وتابستان یاز ساحل محلدر کرمسیر *

کرما * کاف فارسیه‌نك فتحی ورانك سکونی ومیم ممدوده‌نك فتحیله یاز
فصلیدر که مقابلی سرما که مصراع ثانیده کلور انجق بومقامده یازدن مراد
فصل صیفدر فصل ربیع دکلدر چونکه وضع قدیمده ترك ربیعه زای معجمه ایله
یاصیفه باء تحتیه ایله یای دیرلردی کیده‌رك ایکی فصله بردن یاز دیدیلر لکن بنه
یازصیفده غالب اولدی اشته بونده مراد غالبدر شاعر بیت زمین پرنکار
وهوا مشکبار نه کرمانه سرما همیشه بهار * معنای ترکیبیسی اسی کلیجی دیمکدر
چونکه کرم اسی دیو قطعهٔ سابقه‌نك بیت اخیری شرحنده کچدی آ آیدن
لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر * تابستان * باء موحده‌نك کسری
وسینك سکونیله کرما کبی بودخی صیف معناسنه‌در معنای ترکیبیسی اسم زماندر
زمان حرارت معناسنه‌در چونکه تاب حرارت دیو قطعهٔ خامسه‌نك بیت
رابعی شرحنده کچدی ستان ادات اسم زماندر کاسبق فی الادوات المرکبة
کرمسیر * غایت اسی وحار موضع معناسنه‌در نکم غایت صاوق موضعه سرد

سیر دیدکلری کبی معنای ترکیبیسی اسی طوق دیمکدر چونکه کرم اسی وسرد
صاوق دیو یکرمی انجی قطعه‌نك بیت اخیری شرحنده کچدی
سیر طوق دیو قطعهٔ عاشره‌نك بیت عاشرنده کچدی

* قیشدر زمستان ودی سرما دخی پاییز کوز *

زمستان * قیش فصلی معناسنه اکرچه زم زای معجمه ایله صاوق معناسنه‌در
لکن السنه‌ده کسر زا ایله مشهوردر آنکیچون ارباب لغت زمستان لفظنی کسر
فصلنده یازدیلر علی ماصرحه فی فرهنك شعوری خواجه سلمان بیت شها
جهان حرف را کذشت فصل خریف * رسید کوکبهٔ موکب زمستانش * دی
دالك فتحی و یاء تحتیه‌نك سکونیله بوزن می بودخی فصل شتا معناسنه امیر
خسرو بیت بجان میداد راحت دیدن ازوی * چو برف اندر تموز وشعله
دردی * بوندن بشقه ایکی معنایه کلور اوّل سال شمسیدن اونجی ماهه
دیرلر ثانی برفرشته نامیدر که ماه دیده تدبیر امور ومصالحه مؤکلدر * سرما
سینك فتحی ورانك سکونی ومیم ممدوده‌نك فتحی ایله بمعنی فصل شتا ایضا
پاییز * باء فارسیهٔ ممدوده‌نك فتحی و یاء تحتیهٔ ممدوده‌نك کسری وزای
معجمه‌نك فتحی ایله بمعنی فصل خریف یعنی کوز میرنظمی بیت شراب
کهنه خورد درفصل پاییز * بهار کهنه بار وساقی جائز

* یغمور باران برف قاردخی بولتدر ابر ومیغ *

باران * معروف یغمور معناسنه همدخی باریدن لفظندن اسم فاعل اولور
یاغیجی معناسنه و بهارده سحر وقتی رطوبت هوادن حاصل اولور اکادخی
باران دیرلر * برف * باء موحده‌نك فتحی ورانك سکونی وفا ایله قار که عربیده
ثلج دیرلر میرنظمی بیت پارهٔ یخ بودهٔ خنجر بکف * کرد بخیر دبسر دهر
برف ابر * همزه‌نك فتحی و باء موحده‌نك سکونی ورا ایله بمعنی سحاب یعنی
بولت شیخ سعدی بیت ابروباد ومه وخورشید وفلك درکارند * تاتونانی
بکف آری و بغفلت نخوری * میغ * میم ممدوده‌نك کسری وغین معجمه ایله
ابرکبی سحاب معناسنه همدخی طومان معناسنده کلور

* بخونه دیرلر شمشکه بخجه طوبخ والدی بوز *

بخونه * باء موحده‌نك وخاء معجمه‌نك سکونی ونون ممدوده‌نك ضمی ونون
ثانیه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی برق یعنی شمشك بخود دخی دیرلر ابو المعانی
بیت تاب رو یش را بپوشد طره ها * زیر تار زلف چون بخونه است

مخجه * بای تحتیه‌نك فتحی وخای معجمه‌نك سكونی وجیمك فتحی وهای رسمیه ایله
طلو معناسنه که تکرك دخی دیرلر عربیده برد دیرلر بدرالدین شاشی بیت
درعنبر تولاله درسید ولولو * درغنچهٔ نونسرین درمخجهٔ آذر * یخ
بای تحتیه‌نك فتحی وخای معجمه ایله بوز که عربیده جمد چغتایده موز دیرلر

❊ کردن پیوندرا بتمکه کردن دی کردان دونیجی ❊

کردن * کاف فارسیه‌نك سكونی ودالك فتحی ونون ایله بیون معناسنه که
عربیده رقبه وعنق وجید دیرلر شاعر بیت زکردن فرازان نکوست
کداگر تواضع کند خوی اوست * همدخی مکنت وقدرت معناسنده
کلور * کردن کاف عربی ایله ایتمك معناسنه مصدردر لكن فعل عام
اولدیغی حسبیله برنسنه‌یه اضافته محتاجدر مثلا کارکردن وعمل کردن کبی
چغتایده ایتمالك دیرلر ماضیسنده ایتی دیرلر همدخی ایلاب دیرلر ایلیوب دیمك
اولور وایلابان دیرلر ایلیوبن دیمك اولور ودخی ایتکای دیرلر ایده دیمکدر
کردان * کاف فارسیه‌نك فتحی ورانك سكونی ودال ممدوده‌نك فتحی ایله
کردیدن لفظندن اسم فاعلدر مثلا چرخ کردان دیرلر چرخ دوار معناسنه
همدخی کباب معناسنده کلور که عربیده مشوی دیرلر

❊ اولدی دکرمی کرده هم کردایدی داخی کردتوز ❊

کرده * کاف فارسیه‌نك کسری ورانك سكونی ودالك فتحی وهای رسمیه ایله
دکرمی نسنه معناسنه که عربیده مدور دیرلر بونده های رسمیه سز کرد دخی
بومعنایه‌در بوندن بشقه کرده اوچ معنایه دخی کلور اول برنوع بوفقه اتمك
معناسنه ثانی برپارچه صاری بز که یهود طائفه‌سنی فرمان پادشاهله
اوموزلرینه دکرلر مسلمانلردن امتیاز ایچون اکا عربیده غیار دیرلر ثالث بمعنی کرده
بالش کرد * مصراع اولده کچن کردن لفظندن ماضیدر * کرد * کاف
فارسیه‌نك فتحی ورانك سكونیله توز معناسنه که عربیده غبار وقتره ونقع وهبا
دیرلر شیخ نظامی بیت کرد بود خاك برانکیخته * خاك تهی به که در آمیخته * بوندن
بشقه طقوز معنایه دخی کلور اول کردیدن لفظندن امر دوندر معناسنه ثانی
بمعنی کردون وفلك ثالث نیر اعظم اسماسندن براسمدر رابع بمعنی بوی
خوش خامس بمعنی نفع وفائده سادس بمعنی فرح وسرور سابع بمعنی غم
واندوه ثامن بمعنی عکس تاسع ابریشمدن برنوع

❊ مکرای مال وجاه را میل ایتمه مال ومنصبه ❊

مکرای * نهی حاضردر میل ایتمه معناسنه مصدری کافك کسری ورای
ممدوده‌نك فتحی وسینك سكونیله کراستن لفظیدر چونکه مستقبلاتی
صیغنك بای تحتیهٔ مفتوحه‌یه ابدالیله کرایدو کرایندہ کلور * مال * معروف
جاه * منصب دیو قطعهٔ خامسه‌نك بیت ثالثنده کچدی

❊ علم ومعارف کسب ایدوب جمله حسودك بغرین اوز ❊

علم ومعارف * فرقلری دیباجه‌نك یکرمنجی بیتی شرحنده کچدی کسب وجمله
وحسود اصللری عربیدر انشارده دخی شایعدر تنبیه ایشته بوقطعه یکرمی
یدنجی قطعه‌در وزنی بوندن اقدم کچن یکرمی بشنجی قطعه‌نك وزنی کبی
بحر رجز مثمن الاجزادندر یعنی هربیتی سکز کره مستفعلن درفاحفظ

❊ قطعه چون آب کهر پاس ومریز ❊

قطعه چون * قطعهٔ خامسه‌نك عنوانده کچدی * آب * صودیو قرقنجی
قطعه‌نك بیت اولنده کلور * کهر * دیباجه‌نك بیت عاشرنده کچدی
پاس * اوتوز بشنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کلان پاسیدن لفظندن امردر
حفظ ایله معناسنه باقی معنالری قرق سکزنجی قطعه‌نك بیت تاسعی شرحنده
کلور * مریز * نهی حاضردر اولنده کی میم مفتوحه اداة نهیدر تتکم
امر حاضری بوقطعه‌نك ایکنجی بیتنده کلور حاصل معنی کوهر
صوبی کبی اولان قطعه‌یی حفظ ایله ده دوکمه بعض نسخه‌ده پاس موقعنه
شین معجمه ایله پاش واقعدر بوصورتده کهر پاش کهر صاچیجی معناسنه
وصف ترکیبی اولور چونکه پاش پای فارسیهٔ ممدوده‌نك فتحی وشین معجمه ایله
پاشیدن لفظندن امر حاضردر فاحفظ

* بعض برخی شمدی اکنون داخی نیز *

برخی * بای وحده‌نك فتحی ورانك سكونی وخای معجمهٔ ممدوده‌نك کسری ایله
برآن و بعضی معناسنه همدخی فدا معناسنده کلور * اکنون * همزه‌نك فتحی
وکافك سكونی ونون ممدوده‌نك ضمی ونون ثانیه ایله شمدی معناسنه عربیده
حالا والان دیرلر عرفی مصراع خم بجوش آمد بکو که توبه اکنون * والفسر
کافك کسریله کنون دخی دیرلر * نیز * نون ممدوده‌نك کسری وزای معجمه ایله
دخی معناسنه عربیده واو عاطفه معناسنه چغتایده داغی دیرلر

❊ هست واردر نیست بوقدر نسنه چیز ❊

هست * هانك فتحی وسینك سكونی وتای فوقیه ایله واردر معناسنه چونکه

هاوار معناسنه است ادات ر بطدر على ماسبق فى الادوات المركبة بو تقديرجه
هست اصلنده هااست ایدی الفی حذف اولنوب هست اولدی کاه اولور که
فقط است معناسین مفید اولور شاعر بیت بین دل من و پیکان بحساب
دور * که هست کوه غم و چشمها آب دور * تنکم کاهی است هست معناسنی
مفید اولدیغی کبی هستك مقابلی نون ممدوده نك کسریله * نیست * که
يوقدر معناسنه خواجه حافظ بیت در عشق خانقاه و خرابات فرق نیست
هر جا که هست پرتو روی حبیب هست * چونکه نی نونك کسری و یاء تحتیه
مجهوله ایله حرف نفیدر یوق ود کل معناسنه عربیده لیس و لا چغتایده ایماس
دیرلر حکیم انوری بیت چنان کامل که نی کرمست نی سرد * چنان عادل که
نی خشك نی تر * لکن نی لفظی است ایله یاخود میم متکلم ایله تعانق ایدنجه
یاء مجهول معروفه مبدل اولور است ایله تعانق بو مقامده کورلدی میم ایله
تعانقی قرق بدنجی قطعه نك بیت اخیرنده کلور * چیز * جیم فارسیهٔ
ممدوده نك کسریله نسنه معناسنه عربیده شیء دیرلر شیخ سعدی قطعه
کلی خوش بوی درحمام روزی * رسید از دست محبوبی بدستم * بدو کفتم که
مشکی یا عبیری که از بوی دلاویز تو مستم * بکفتا من کلی ناچیز بودی * ولیکن
مدتی با کل نشستم * کمال همنشین درمن اثر کرد * وکرنه من همان خاکم که
هستم

* يك طلو سرشار دستبدر سبو *

سرشار * راء اولی نك سکونیله بمعنی لبریز که يك طلو معناسنه صائب بیت
یارب از عرفان مرا پیمانهٔ سرشار ده * چشم بیناجان آکاه ودل
بیدار ده * معنای ترکیبیسی باشدن صوسی دیمکدر چونکه سرباش دیو
یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * شار * شین معجمه نك فتحیله
شاریدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر شاریدن صوا قرکن
سستمك که دیرلر * سبو * سینك فتحی و باء موحدهٔ ممدوده نك ضمیله دستی که
ایچنه صو و شراب قورلر بابا فغانی بیت وقتست ای حریف که می در
سبو کند * دردی کشان بمنزل مقصود رو کنند

* ایچ بنوش صاچ بیفشان دوك بریز *

بنوش * اوتوزنجی قطعه نك بیت اخیرنده کلان نوشیدن لفظندن
امردر اولنده کی باء موحده صله در على ماسبق فى الادوات البسيطة
کمال خجندی بیت بیاد لعل دلبر خون دل نوش * شراب لعل نوشیدن

چه کار ست * بیفشان * قرق ایکنجی قطعه نك بیت عاشرنده کلان
افشاندن لفظندن امر حاضردر چونکه اولنده صله اولان باء موحده داخل
اولنجه ابتداده کی همزه یاء تحتیه یه ابدال اولندی على ماسبق فى المقدمة
بریز * بیت مز بورده بکچن ریختن لفظندن امردر چونکه مستقبلاتی خاء
معجمه نك زایه ابدالیله ریزد دور یزنده کلور اولنده کی باء موحده صله در

* قول رهی بنده کوله زنکی عرب *

رهی * قول و بنده معناسنه کمال پاشازاده بیوردیکه رهی بوله کیدوب
کلان خدمتکاره دیرلر چونکه معنای ترکیبیسی بوله منسوب دیمکدر
اوده خدمت ایدنه غلام دیرلر نتکم بو بیتدن فهم اولنور شعر پدری و برادری
بکذار * این رهی و آن غلام درهمه کار * انتهی بو فرقی مرحومدن ماعدا
ارباب لغت ذکر ایتما مشدر انجق رهی بمعنی بنده دیو مطلق تفسیر
ایلدیلر کذا فصل الشعوری لکن شوقدر که غلام خوبروکشی زاده اولسه
رهی سیاه زنجی و بوللق بومشغلق اولسه جائزدر * بنده * مطلق
قول معناسنه لکن ارکك اولمق شرطیله انکچون کوله ایله تفسیر
ایلدی کرك حقیقت و کرك مجاز و کرك کفاردن سبی اولسون
کرك اولماسون جمله یه اسم عامدر حکیم فردوسی بیت سپاه اندر ایران پراکنده
شد زن و مرد و کورك همه بنده شد * زنکی * زنك ولایتنه منسوب اولان سیاهکه
اکثرکیده عرب دیو تعبیر ایدرلر اکثر انلردن قول و کوله اولور و هر سیاه لون
اولان آدمه دیرلر استعاره طریقیله جمعی زنکیان کلور خواجه نظامی از اسکندر
نامه بیت جواز زنکیان راند دانا سخن * شد آن بزم همچون تن اهرمن

* نغز دلبر جاریه اولدی کنیز *

نغز * نونك فتحی و غین معجمه نك سکونی و زای معجمه ایله بمعنی دلبر و لطیف استاد
عنصری بیت بکو بش که من نامه نغز ناك * فراز آورید ستم از مغز پاك
کنیز * کافك فتحی و نون ممدوده نك کسری و زای معجمه ایله بمعنی امه و جاریه
حکیم اسدی بیت بروی کنیز بجان دوست کشت * که ناکاه روزی
برو برکذشت * همدخی دختر یعنی مطلقا قز معناسنه ده کلور

* دی نبهره ناسره قلب اقچه یه *

نبهره * نونك و باء موحده نك فتحلری و هانك سکونی ور ایله بکمز قلب اقچه
وفنا نسنه و فرومایه آدم معناسنه هاء رسمیه ایله نبهره دخی دیرلر * ناسره نون

ممدوده‌نك وسينك ورانك فتحلری وهـاء رسميه ايله بودخی تبهر كبی قلب اقچه
ومتاع كاسد معناسـنه چونكه سره كچن اقچه ومتاع رايج معناسنه
همدخی ناسره كشنزار يعنی اكنلك معنـاسنه ده كلور

❊ اولمش الدانمق فريب بول يشير ❊

فريب ❊ فانك وراء ممدوده‌نك كسرلری وباء موحده ايله اوتوز التنجی قطعه‌نك
بيت سـابعنده كلان فريبيدن لفظندن امر صيغه‌سی اوزره اسم مصدردر
شمس فخری بيت ايام عدل خسرو رستم مهـابتست ❊ نه روز كار رزق
فسونست بافريب ❊ پشير ❊ باء فارسـيه‌نك فتحی وشين معجمه‌نك كسری
وزای معجمه ايله بول معناسنه كه باقردن و برنجدن ايدرلر شيخ سعدی بيت چنان
روز كارش بكنجی نشاند ❊ كه بريك پشيزش تصرف نمـاند ❊ شمس فخری
بردرهم بربنه بچر اقچه ديو تفسير ايلدی مجمع الفرسده منقر ديو تفسير ايلدی

❊ قورقودر بيم وهراس وترس وباك ❊

بيم ❊ باء موحده ممدوده‌نك كسری وميم ايله بمعنی خوف وخشيت شـاعر
بيت هم اندرزمان روی اوشد سفيد ❊ مرا ای خداوند بيم واميد ❊ هراس
هـانك كسـری ورانك فتحيله اوتوز التنجی قطعه نك بيت سادسنده كلان
هراسيدن لفظندن امر صيغه سی اوزره اسم مصدردر شيخ سعدی بيت اميد
وهراسش نباشد زكس ❊ برينست بنياد توحيد بس ❊ ترس ❊ تاء فوقيه‌نك
فتحی ورانك سـكونی وسين ايله ترسيدن لفظندن امر صيغه سی اوزره اسم
مصدردر ❊ باك ❊ باء موحده ممدوده‌نك فتحی وكاف ايله بمعنی خوف ايضا فاما كه
بيم ايله بونك فرقی بودر كه بيم اصلنده خوف معناسنه باك صكره‌دن خوف
واحـتراز معناسـنه شمس فخری بيت رحمتی اخرای مه بی باك ❊ نظری
آخرای بت چالاك ❊ حاصلی باك خوفه مخصوص دكلدر كاه قورقودن كاه
اجتنابدن كاه حيـادن اولور عربيده اول حالاتی مبـالات ايله تعبير ايدرلر

❊ قاچه جق يردردخی جای كريز ❊

جای كريز ❊ تركيب اضافيدر بمعنی ملجا وملاذ چونكه جای مكان ديو يكرمی
ايكنجی قطعه‌نك بيت رابعنده بچدی كريز قرقنجی قطعه نك بيت ثالثنده
كلان كريختن لفظندن امر صيغه سی اوزره اسم مصدردر

❊ كت بروهم اور بزن بكر بز قاچ ❊

برو ❊ رفتن لفظندن امردر تكلم مضـارعی قطعه ثالثه‌نك بيت ثانيسنده

بچدی ❊ بزن ❊ قرقنجی قطعه‌نك بيت رابعنده كلان زدن لفظندن امردر
چونكه مستقبلاتی نون ايله زند وزننده كلور ❊ بكريز ❊ كريختن مزبوردن
امردر چونكه مستقبلاتی خاء معجمه‌نك زای معجمه يه ابداليله كريزد وكريزنده
كلور بو اوچ كلمه نك اولنده‌كی باء موحـده صـله‌در

❊ فارشقلق شورش وغوغا ستيز ❊

شورش ❊ اون ايكنجی قطعه‌نك بيت سادسنده كچن شوريدن لفظندن امر
صيغه سی آخرينه ماقبلی مكسور شين معجمه الحاقيله اسم مصدردر قارشقلق
وغوغا وفتنه معناسنه ❊ ستيز ❊ سينك وتاء فوقيه ممدوده‌نك كسرلريله بمعنی
غوغا وخصومت شيخ سعدی بيت چوجنك آوری باكسی درستيز ❊ كه ازوی
كريزت بوديا كريز ❊ غوغا ❊ دخی فارسيدر تركيده شبوعی ايله تفسير قلندی
همدخی ستيز تعصب وسركشی معناسنه وخشم وكين معناسنه ده كلور

❊ بو به يلك يكيچه قوشمق تركاز ❊

بويه ❊ باء فارسيه ممدوده‌نك ضمی و ياء تحتيه‌نك فتحی وهـاء رسميه ايله يلك
ويپورمك معنـاسنه اسم مصدردر استاد لبيبی بيت بكرمی چو برق و بزمی
چوابر ❊ به بويه چورنك و بكينه چو ببر ❊ بوندن بشقه ايكی معنايه دخی كلور
اول بمعنی آرزو يا اضطراب ثانی ديلمی طـائفه‌سـندن برشخصك نامیدر كه
اولادلری برمدت پادشاهلق ايلديلر طبقه‌لری تواريخده مسطوردر آل بويه
ديو تسميه اولنورلر باده كزيده‌لری عضد الدوله ايدی ❊ تركاز ❊ تاء فوقيه‌نك
ضمی ورانك سكونی وكافك كسری وتاء فوقيه ممدوده‌نك فتحی وزای معجمه ايله
يكيچه سكرتمك وخبرسز چاپمق ويغمـايه سكرتمك معناسنه حكيم سـنايی
بيت تركازی كنيم و برشكنيم ❊ نفس زنكی مزاج در بازار ❊ جامی آمدی
بيت تركاز ايلر ايسم صيد كه معنادن ❊ بند فتراكم اولور صيد فروعيله اصول
اصلنده ترك ايله تاز لفظندن مركبدر چونكه ترك يغمـا وغارانده چابكلردر
تاز اسم مصدردر تكم اسم مفعول اوتوز بشنجی قطعه‌نك بيت اولنده كلور

❊ داخی يك چابك كيدندر كرمخيز ❊

كرمخيز ❊ وصف تركيبيدر بمعنی سريع السير هاتفی بيت چودر پيش كيرند راه
كريز برانكيخت برنوسن كرمخيز ❊ چونكه كرم حرارت ديو يكرمی التنجی
قطعه نك بيت اخيری شرحنده بچدی خيز خيزيدن لفظندن امر ياخود اسم
فاعل مخففدر تكم امر اولديغی حالده يكرمی بشنجی قطعه‌نك بيت ثانيسنده

بکدی ❊ شورطوزلو ژرف ومغ یعنی دریك ❊

شور ❊ شین معجمهٔ ممدوده نك ضمی ورا ایله بمعنی شیء مالح یعنی طعامده وذائقه ده طوزلو اولان نسنه بوندن بشقه سکز معنایه دخی کلور اول بمعنی غوغا وفتنه ثانی بمعنی نحس وشوم ثالث بمعنی سعی وکوشش رابع بمعنی نفیر خامس بمعنی ورزیدن یعنی اهتمام سادس بربینه اورمق معناسنه سابع بمعنی مشغله ثامن بمعنی غسل وشستن ❊ ژرف ❊ زای فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وفا ایله بمعنی عمیق یعنی دریك حضرت مولانا بیت صدهزاران ماهی ازدریای ژرف ❊ دردهان هریکی راشکرف ❊ بوندن بشقه یدی معنایه دخی کلور اول بمعنی بسیار وکثیر ثانی بمعنی بزرك وکبیر ثالث هرنسنه‌یی کنهیله بیلیجی معناسنه رابع بمعنی دقیق خامس بمعنی عاقبت وانجام سادس بمعنی دوردر از سابع بمعنی امعان نظر واتقان فکر ❊ مغ ❊ میمك فتحی وغین معجمه ایله ژرف کبی دریك وعمیق معناسنه صاحب فرهنك منظومه بیت ژرف را کفته ند مغ یعنی ❊ که بتزکی دریك دورمعنی ❊ همدخی ارودخانه معناسنه‌ده کلور

❊ قوبی چاه وقو بجیدر چاه ویز ❊

چاه ❊ جیم فارسیهٔ ممدوده نك فتحی واظهارها ایله مطلقا قویی معناسنه صویی اولسون اولماسون عربیده بئر وحفیره دیرلر ❊ چاهو یز ❊ هانك سکونیله قیوجی یعنی قیو پاك ایدیجی وقیو پاك ایده‌جك آلته دخی دیرلر چونکه اصلنده وصف ترکیبی که ویز واو ممدوده نك کسریله و بیختن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر فقیر شویله ظن ایدرمکه و بیختن بیختن معناسنده اوله یعنی الهمك وسیچمك چونکه فارسیده بین الباء الموحده والواو تبادل شایعدر

❊ تند باد اولدی قصرغه زودتیز ❊

تند باد ❊ دال اولی نك کسریله قاصرغه وشدید روزکارکه عربیده اعصار دیرلر شاعر بیت کرتند بادی برآید زکنج ❊ بخاك افکند نارسیده ترنج ❊ چونکه تند تاء فوقیه نك ضمی ونونك سکونی ودال ایله بمعنی تیز وکسکین باد یل دو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت ثامننده کجدی زود زاء معجمه نك ضمی ودال ایله بمعنی سریع وچابك یعنی تیز دیمکدر

❊ هم دخی خشم وغضبدر تند تیز ❊

تندتیز ❊ بینلرنده واوسز بمعنی خشم وغضب واو ایله تند وتیز کسکین وحدید معناسنه چونکه تند قدسبق آنفا تیز کسکین دو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت

ثانبسنده

ثانبسنده کجدی ❊ مغز ایچیدر کیم عربجه لبدینور ❊

مغز ❊ میمك فتحی وغین معجمه نك سکونی وزای معجمه ایله مثلا مغز بادم ومغز فستق دیرلر وخاصة آدم بینی سنه ده مغز دیرلر شیخ سعدی بیت باش تادشتش بیندد روزکار ❊ پس بکام دوستان مغزش آرد

❊ پسته فستق درقوری اوزم مویز ❊

پاء فارسیه نك فتحی وسینك سکونی وتاء فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله فستق معناسنه درشکم اعری آچلمش فستقه بسته وخندان دیرلر صائب تبریزی بیت مهرزن بردهن خنده که درباغ جهان ❊ سرخود میخورد آن پسته که خندان باشد ❊ مویز ❊ میمك فتحی وواو ممدوده نك کسری وزای معجمه ایله قوری اوزم که عربیده زبیب دیرلر

❊ بادزن یلپازه درداخی دینور ❊

بو بیتك ایکی مصراعنده کلان لفظلری بالجمله یلپازه معناسنه که عربیده مروحه دیرلر جمله سنك جزو اولی باد لفظی جزو ثانیلری حرکاتیله بیان اولنور ❊ بادزن ❊ دالك سکونیله اصلنده وصف ترکیبیدر چونکه زن فرقنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کلان زدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر ابو المعانی بیت آتش سوزدلم تسکین نکردد بادزن ❊ شعلهٔ آتش شود افزون از باد وزان

❊ باد بیزن باد باز باد بیز ❊

باد بیزن ❊ دالك سکونی و باء موحدهٔ ممدوده نك کسری وزای معجمه نك فتحی ونون ایله مضبوطدر کمال خجندی بیت باد بیزن که کسی برمن بیمار زند زضعیف چومکس باد برد پیکرمن ❊ باد باز ❊ بائین موحدتینك فتحلری ودالك سکونی وزای معجمه ایله محفوظدر ❊ باد بیز ❊ اصلنده یل صاچیجی معناسنه وصف ترکیبیدر چونکه بیز باء موحدهٔ ممدوده نك کسری وزای معجمه ایله الهمك وسیچمك معناسنه اولان بیختن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر

❊ سن همان سعی ایله‌ای نور بصر ❊ لفظلری یاندن مستغنیدر

❊ علم وعرفان صاحبین ایلر عزیز ❊

علم وعرفان ❊ فرقلری دیباجه نك یکرمنجی بیتی شرحنده متتبعا کجدی تنبیه بو قطعه نك وزنی فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن ایکی کره اکثر عروضی محذوفدر که فاعلن وزننده بعض عروضی وجمیع ضربلری فاعلات وزننده مقصوردر فاحفظ

❊ قطعهٔ سینیه را درسینه کن بهرهوس ❊

قطعه * بيانى قطعهٔ اولى عنوانى شرحنده بچدى * سينه حرف سينه منسوب ديمكدر * را * ادات مفعولدر * در * ادات ظرفدر على ماسبق فى الادوات المركبة * سينه * كوكس ديو بكرمى بدنجى قطعه نك بيت ثالثنده بچدى * كن * ايت معناسنه امردر تكم بيانى قطعهٔ سادسه نك بيت اخيرنده بچدى * بهتر * يك ايو ديو اللنجى قطعه نك بيت عاشرنده كلور * هوس * ميل ديو بوقطعه نك بيت اخيرنده كلور حاصل معنى حرف سينه منسوب اولان قطعه يه سينه كده يك ايو ميل ايله نكته كانه بو قطعه ده رد العجز على الصدر مثللو صنعت واردر

* كلدى آمد كلدى خنديد انكه اولكيم كيمسه كس *

آمد * همزه نك مديله ماضيدر مصدرى قرق بشنجى قطعه نك بيت تاسعنده كلور * خنديد * قطعهٔ مزبوره نك بيت اخيرنده كلان خنديدن لفظندن ماضيدر * انكه * همزهٔ ممدوده نك فتحى ونونك سكونى وكافك كسرى وهاء رسميه ايله اسم موصولدر عربيده الذى والتى تركيده اولكيم ديرلر عرفى بيت باانكه يقين است كه فردوس * صد كل تبهى دستئ هرخار فروشند * كس * كمسنه معناسنه تركيده دخى شايعدر شيخ سعدى بيت افتاده ايست آزاده * كس نيايد بجنك افتاده

* قويروغه دنباله ودم دى بيره معناسى كس *

دنباله * دالك كسرى ونونك سكونى وباء موحدهٔ ممدوده نك ولامك فتحلرى وهاء رسميه ايله قويروق معناسنه هاء رسميه سز دنبال ونون يرينه ميم ايله دمبال ودمباله دخى جائزدر شاعر بيت مبادا هيچكس را تنكئ حال بحال فرق نبود پيش دمبال * وكوز قويروغنه دمبال چشم ديرلر دم * دالك ضمى وميم ايله دنبال كبى قويرق معناسنه كه عربيده ذنب واليه ديرلر * بير * قرق بدنجى قطعه نك اون التنجى بيتنده كلان بريدن لفظندن امردر اولنده كى باء موحده صله در

* صولومقدر دم زدن هم دم مصاحب رازسر *

دم زدن * صولومقدر يعنى تيز تيز نفس ويرمك معناسنه مصدر مركبدر چونكه * دم * نفس ديو بو بيتك مصراع ثانيسنده كلور * زدن * اورمق ديو قرقنجى قطعه نك بيت سابعنده كلور * همدم * سكون ميم ايله مصاحب وقرين معناسنه چونكه هم بمعنى مع ديو ادوات مركبه ده بچدى راز سر ديو

بكرمى التنجى قطعه نك عنوانى شرحنده بچدى

* اوفلمك هم ظاهر اولمقدر دميدن دم نفس *

دميدن * دالك فتحى وميم ممدوده نك كسريله مصدردر اوفلمك معناسنه همدخى ظاهر وآشكاره اولمق معناسنه ابو المعانى بيت دميد صبح سعادت بروى خندانت * رسيد مژده بشب غمكشان هجرانرا * بونلردن بشقه دردت معنايه دخى كلور اوّل اورپرمك معناسنه مثلا سبزه بتمك كبى ثانى بمعنى نمو يعنى اغاج واوت بتمك معناسنه ثالث بمعنى لاف زدن رابع بمعنى حمله آوردن دم * دالك فتحى وميم ايله بمعنى نفس بوندن بشقه اون طقوز معنايه دخى كلور اوّل بمعنى وزن شعر ديو بكرمى بدنجى قطعه نك عنوانى شرحنده كچدى ثانى دم وقت ديو قرق اوچنجى قطعه نك بيت سادسنده كلور ثالث بمعنى فريب يعنى الدامق رابع بمعنى كبر ونخوت خامس بمعنى بوى كه شم سادس بمعنى آه وانين سابع بمعنى افسون ثامن بمعنى دهن تاسع بمعنى ظاهر وآشكار عاشر برابچم صومعناسنه حادى عشر كورك كه دمورجى وقيومجى آنكله آتش ياقرلر ثانى عشر بمعنى عيش وعشرت ثالث عشر قلج اغزى يعنى كسكين طرفى رابع عشر اوق دمرنى ونيزه اوجى خامس عشر مقراض اوجى سادس عشر فرون اغزى سابع عشر بمعنى دهن ماهى ثامن عشر سرور وحبور تاسع عشر بمعنى عجب

* سو بلشدم كفتمى بلمش ايدم دانستمى *

كفتمى ماضئ متكلم وحده در آخرنده ياء تحتيه حال ماضيه يى حكايت ايچوندر على ماسبق فى الادوات البسيطة مصدرى اللى بشنجى قطعه نك بيت سادسنده كلان كفتن لفظيدر * دانستمى * هر وجهله كفتمى كبيدر مصدرى دانستن لفظيدر

* بسكه ازبسكه نيجه چوقدن يتر داخى ز بس *

بس * باء موحده نك فتحى وسين ايله اوچ معنايه دراول نيجه كه عربيده كيف معناسنه شيخ سعدى بيت اى بساسب تيز روكه بماند * بس خرلنك جان بمنزل برد * ثانى بسياردن مخففدر چوق معناسنه وله ايضا بيت بس نامور بزير زمين دفن كرده اند * كز هستيش بروى زمين برنشان نماند * ثالث بمعنى كافى يعنى يتر وله ايضا بيت چو يكبار كفتى بكو باز پس * كه حلوا چو يكبار خوردند بس * بسكه * آخرنده كى كه لفظ ادات ربطيدر * از * بمعنى من يعنى دن كماسبق فى الادوات المركبة * ز * مثله حاصلى بسكه بومقامده ايكى معنايه دربرى نيجه بريتراز بسكه چوقدن معناسنه ز بس

دخی جوقـدن معناسنه فلا تغفـل

* اوکده کیدن پیشرو وکیرو قلان پسمانده در *

پیشـرو * وصف ترکیبیدر اوکده کیدن معناسـنه مقدمهٔ جیش وغیری
شیخ سعدی بیت گر کدا پیشرو لشـکر اسلام بود * کافر از بیم توقع
برود تا در چین * وسازلرده مقدم ادا اولنان آهنك معناسنه ده کلور چونکه
پیش اوگ دیو قطعهٔ آتیه نك بیت اولنده کلور رو رفتن لفظـندن امر یا خود
اسم فاعل مخفـفیدر نتکم امر اولدیغی حالده یکرمی سـکزنجی قطعه نك بیت
سادسنده کچـدی * پسمـانده * بمعنی بقیه مثلا فضلهٔ طعام ومخلفـات
بیت کبی چونکه پس اکسه دیو مصراع ثانیده کلور مانده قطعهٔ ثانیـه نك
بیت خامسـنده کچن ماندن لفظندن اسم مفعولـدر

* صکره سیدر واپسین هم صکر درهم اکسه پس *

واپسین * واو ممدوده نك وباء فارسیه نك فتحلری وسین ممدوده نك کسـری
ونون ایله هر نسنه نك صوکی مثـلا نفس واپسین دیرلر صوك نفس معناسنه
پس * باء فارسیه نك فتحی وسین ایله اکسه وقفا وارد معناسـنه که عربیده
وراء دیرلر مقـابلی پیشـدر حکیم فردوسـی بیت پس وپیش ترکان
طاووس رنك * چپ وراست شیران پولاد جنك * همـدخی صوك
معناسنه ده کلور عربیده بعد دیرلر شیخ سـعدی بیت پس از مرك
دشمن بکی شربت آب * به از ملك کاوس وآفر اسیاب

* ساربان صوراندوه اشتر بولار در مهار *

ساربان * دوه جی معنـاسنه که ترکیدهٔ صوران عربیده جمال دیرلر چونکه
سار سین ممدوده نك فتحی وراء ایله جمله معانیسندن بری دوه معناسیدر کما سبق
فی المقـدمة بان ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبة خواجه سلمان
بیت کوس رحیل میزند ای خفـته ساربان * برخیز وراه رو که روانست
کاروان * اشتر * همزه نك ضمی وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیـه نك
ضمی وراء ایله دوه معناسنه عربیده اسمـاسی چوقدر مثلا جمل وناقه ومطیـه
وبعیر کبی همزه نك اسقاطی وضم شین ایله شتر دخی لغتدر شیخ سعدی بیت
نه با شـتری سوارم نه چو اشتر زیر بارم * نه خداوند رعیت نه غلام شهر یارم
مهـار * میمك وهاء ممدوده نك فتحلری وراء ایله دوه یولاریدر عموما مرنظمی
بیت هزاران مهـار اشـتر سرفراز * که بارش متاعست بهر جهـاز

* بانك بك سس چاك درای آدیده اولمش جرس *

بانك * باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله بك
سس که عربیده صوت شدید دیرلر عرفی بیت ما لب آلوده بهر تو بکشاییم
لبك * بانك عصیـان میزند ناقوس استغفار ما * هم دخی براغاجکه خوشبو
شکوفه سی اولور عربیده قضیب البـان دیرلر تخمنه حب البان دید کلری کبی
درا * دالك وراء ممدوده نك فتحلری ایله درای لفظندن مخففدر چاك معناسنه
عربیده جرس دیرلر کما سبق حکیم انوری بیت آن یکی که رقیب کرد نظر
وآن یکی که سهـیل بانك درای * بوندن بشقه اوچ معنـایه دخی کلور اول
دمور بجی چکیجی معناسنه ثانی سوزه شروع ایتمك معناسـنده ثالث ابجر وکل
معناسـنه ووصف ترکیبی دخی اولور * جرس * جیمـك وراءك فتحلری
وسین ایله چاك معنـاسنه عربیده وفارسیده شایعدر خواجـه حافظ بیت
مرا در منزل جانان چـه جای عیش چون هردم * جرس فریاد میـدارد که
بربندید محملهـا * همدخی زندان یعـنی سجن معناسـنده کلور

* عقربه کژدم دخی صدپایه دیرلر طرطله *

کژدم * زای فارسیه نك سکونیله بمعنی عقربکه دائمـا قویروغی اکری
طوتدوغندن اکری قویرق دیو تسمیه اولندی چونکه کژ کافك فتحیله اکری
معناسنه دم قویرق دیو بو قطعه نك بیت اولنده کچدی مشهور ومعروفدر که
عقرب اناسـندن طوغماز ولادتی قریب اولدقده قارننی یرتوب چقـاز
اناسی هلاك اولور ابو المعانی بیت قطعه بس ناخلف چو بد بخت ست * در حق
اودعای هردو رود * زانکـه دررحم همچو کژدم او * بکشد مادر وشـکم
بدرد * صـدپایه * سکون دال ایله اغاج قوردیکه ترکیده طورطور دیرلر کذا
فی فرهنك شـعوری ترکیده لام ایله طرطال دخی لغتدر بعضلر چیـان دخی
تفسیر ایلدی نتکم شاهدی مصراع عقربله چیان آدی کژدم دی وصد پایه
ابو المعانی بیت درخت امیدم سراپا نخورد * غم حسرت دل چو صد پایه بود
معنای ترکیبیسی یوز ایاقلو دیمکدر چونکه آخرنده کی هاء رسمیه نقله علامتدر
یا خود نسبه در زیرا مرز بور خوانده ایاق کبی خرده نسـنه چوقدر

* هم اورمجکدر تنند اولدی سنك آدی مکس *

تنند * تاء فوقیه نك ونون اولی نك فتحلری ونون ثانیه نك سـکونی ودال ایله
اورمجك که عربیده عنکبوت دیرلر استاد اغاجی بیت زتاریکی وسستی هردو پایم

تومیکو بی مکر پای بندست * همدخی کاهل وتنبل معناسنده کلور * مکس میمك وکاف فارسیه نك فتحلری وسین ایله سنك که عربیده ذباب دیرلر بال اروسنه دخی دیرلر نتکم اکا نر کبده سکك دیدکلری کبی شاعر بیت یکی آن مکس که انکبین کر بود * به از صد مکس که انکبین خور بود * بو بیتده مکس اول بمعنی نحل مکس ثانی بمعنی ذباب چغتایده کسرتین ایله چیبن دیرلر

* فشق سرکین وسیلوب سپورمه اولمش رفت روب *

سرکین * سینك فتحی ورانك سکونی وکاف فارسیهٔ ممدوده نك کسری ونون ایله فشق که حیواناتك ترسی معناسنه معربی سرقین لفظیدر ابو المعانی بیت روی ناشستهٔ وکشته فراهم سرکین * ریش کج بج چوچنبر سرسر کین رشته * رفت روب * سیلوب سپورمه معناسنه چونکه رفت قطعهٔ ثانیه نك بیت عاشرنده کی ماضی صیغه سی اوزره اسم مصدردر * روب * راء ممدوده نك ضمیله اسم مصدردر نتکم وصف ترکیبی اولدیغی حالده اللی بشنجی قطعه نك بیت خامسنده کلور بوندن بشقه رفت روب چاروب کبی سپور که معناسنده کلور

* چورچوبه سو پرندی یه خاشاك دی هم خار وخس *

خاشاك * خا وشینِ معجمتین ممدودتینك فتحلری وکاف ایله چورچوب وسو پرندی که عربیده قمقم وکناسه دیرلر * خار * خاء معجمهٔ ممدوده نك فتحی ورا ایله * خس * خاء معجمه نك فتحی وشین ایله خاشاك مذکوره مرادفلردر شاعر بیت زخاشاك وازخار وشاخ درخت * یکی آتشی برفروزنده بخت عطفله خس وخاشاك دخی خار وخاشاك بو معنالرده شایع در بوندن بشقه خار لفظنك درت معناسی دخی واردر نتکم یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثانی متن وشرحنده کچدی خس بش معنایه دخی کلور اول بمعنی فرومایه ومرد رزیل معناسنه ثانی بمعنی بخیل وخسیس ثالث صو اوزرنده اوچار حیوان معناسنه رابع طورنه دن کوچوجك برقوشدر خامس بمعنی کاهو یعنی ماروله دیدکلری سبزه در

* آبدان یعنی مثانه بول ایمش شاشا چمین *

آبدان * باء موحده نك سکونیله بمعنی مثانه که ترکیده قاوق دیرلر بوندن بشقه قاون وقار بوز معناسنه وصو جمع اولدیغی معناسنه ده کلور معنای ترکیبیسی صومکانی دیمکدر چونکه آب صو دیوقرق فتحی قطعه نك بیت اولنده کلور دان ادات اسم مکاندر علی ماسبق فی المقدمهٔ * شاشا * ایکی شین معجمهٔ ممدوده لرك

فتحلریله بمعنی بول * چمین * جیمك فتحی ومیم ممدوده نك کسری ونون ایله بمعنی بول ایضا حضرت مولانا بیت چاره نبوددرجهان ترا این چمین * لیك نبود این چمین ماء معین * غائط معناسنده دخی کلور وله ایضا بیت بلبلا نرا جای میزنید چمن * مرجعل رادر چمن خوشتر وطن

* ضرطه تیز وفارسی کافیله کوه اولدی بخس *

تیز * بمعنی ریح سفلی که عربیده ضرطه دیرلر باقی معنالری یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثانیسی متن وشرحنده کچدی میر نظمی بیت منکر هر نعمت حق مدبرست * تیز بد وسبلت هر که منکرست * کوه * کاف فارسیهٔ ممدوده نك ضمی واظهار ها ایله بمعنی نجس وواو ایله دخی مرویدر

* اوکرنورسك بن کبی سن تو بیاموزی چو من *

تو * سن دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت ثانیسنده کچدی * بیاموز * اوکرنورسك دیواون بدنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی * چو * ادات تشبیهدر کما سبق فی المقدمهٔ * من * بن دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت اولنده کچدی

* میل ایدرسك کر بوزکدن کر کنی ازدل هوس *

کر * ادات شرطدر کما سبق فی المقدمهٔ * کنی * یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامنده کلان کردن لفظندن مضارع مخاطبدر * از * بمعنی من کما سبق فی الادوات المرکبهٔ * دل * کوکل دیو اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی هوس * بمعنی آرزو وخواهش ودلخواه فارسیده وعربیده وترکیده مستعملدر خواجه حافظ بیت حال دل باتو کفتم هوست * خبر جان شنفتم هوست قاضی السعید ابن سینا بیت لا اسمع العذل انی عنه فی شغل * عذل العواذل اعلا رتبهٔ الهوس

* قطعه درشین منشین تا نکنی دردل خویش *

قطعه درشین قطعهٔ اولی شرحنده کچدی منشین اوتورمه معناسنه نهی حاضردر چونکه میم مفتوحه ادات نهیدر کما سبق فی الادوات البسیطهٔ نشین اوتور دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت ثانیسنده کچدی تا بمعنی حتی کما سبق فی الادوات المرکبهٔ نکنی مضارع مخاطب منفیدر اکر اولنده کی نون مفتوحه اولورسه یاخود مخاطب مثبتدر اکر اولنده کی باء موحده مکسوره اولورسه مصدری یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامنده کچن کردن لفظیدر کما سبق آنفا در بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبهٔ دل قلب دیواون بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * خویش * کندو دیو بو قطعه نك بیت رابعنده کلور

حاصل معنی حرف شین حقنده برقطعه اوتوزمه حتی کندک درخاطر
ایلمسك یاخود حتی کنندك درخاطر ایتمد بکه

* پیش اوکدرایلروایلرودی پیشاپیش *

پیش * پاء فارسیهٔ ممدوده نك کسری وشین معجمه ایله اوك معناسنه مقابلی
پس لفظیدر وایلرو معناسنه ده کلور حکیم اسدی بیت آباهای الوان
زصد کونه پیش * بخوانهای زرین نها دندپیش * عربیده امام دیرلر
پیشا پیش * ایلروایلرو معناسنه چونکه ایکی پیش اراسنده کی الف
مساوات وتوسل ایچوندر کما سبق فی المقدمة

* اکسکه کم دینلوراولدی زیاده دخی بیش *

کم * کافك فتحی ومیم ایله ابتدادن ناقص اولاندر مقابلی بیش مذکوردر
شیخ سعدی بیت بشهر این مثل شهرهٔ عالمست * که هرکس هنر بیش روزی
کمست * صکردن نقصان پذیر اولانه کاست دیرلر همدخی کم مجاز اقلیل
یعنی آز معناسنده کلور * بیش * باء موحدهٔ ممدوده نك کسری وشین
معجمه ایله ابتداده زائد معناسنه فاما که کیدرك آرتسه افزون دیرلر تکم
فرق طفوزنجی قطعه نك بیت عاشرنده کلور همدخی برکوکدرکه
اصلا دوب کاغده سورلدکده اسوده مائل ایدر

* خرده بین اولکه بقاردقله هرایشده *

خرده بین * دالك فتحی وهاء رسمیه ایله همدخی خردبین هاء رسمیه سز
دالك سکونیله ایکیسیده وصف ترکیبیدر یعنی مدقق ومحقق ودقتله بقان
معناسنه کمال خجندی بیت نادهانت هست پیدا کرنظرها شدنهان * خرده بینان
وصف آن پیدا دپنهان کرده اند * چونکه خردوخرده خاء معجمه نك ضمی
ورانك سکونیله اوفاق وکوچك معناسنه بین وصف ترکیبی اولدیغی
خالنده اون بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* هرشبك عاقبتن فکر ایدیجی دوراندیش *

دوراندیش * وصف ترکیبیدر چونکه دور اوزاقدر بو یکرمی برنجی قطعه نك
بیت رابعنده کچدی * اندیش * همزه نك فتحیله اندیشیدن لفظندن
امر یاخود اسم فاعل مخففدر

* قایمه درلغزش وغلطیده یوارلنمشدر *

لغزش * لامك فتحی وغینك سکونی وزای معجمه نك کسریله لغزیدن لفظندن

امر حاضر آخرینه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر
سورجمك وقایمق معناسنه عربیده زلل دیرلر * غلطیده * غین معجمه نك فتحی
ولامك سکونی وطاء ممدوده نك کسریله غلطیدن لفظندن اسم مفعولدر
یوارلنمش معناسنه ظهوری بیت زلطف صبا شاخ کل در چمن * چه
مستانه غلطیده بر یاسمن * اصلنده تاء فوقیه ایله غلتیده ایدی چونکه
فارسیده طا اصلی اوله رق بولنماز دیوا ون برنجی قطعه ده کچدی

* قورو باجق که اباغه یاپشوردیننی خلیش *

خلیش * خاء معجمه نك ولام ممدوده نك کسرلری وشین معجمه ایله شول قورو
بالچغه دیرلر که آدم یصدقده ایاق کوجله قالقارکذا فی ادات الفضلا

* اکدن کندوبتن نسنه یه دیرلر خود رو *

خودرو * وصف ترکیبدر چونکه خود کندودیو بومصراع ثانیده کلور روراء
ممدوده نك ضمیله رستن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر چونکه
مستقبلا نی خلاف قیاس اوزره سینك واو مدیه یه ابداليله رویدورویند کلورد

* کندوخودهم خصمه کندوسنه دیرلر خویش *

خود * خاء معجمه نك فتحی وواو مجهول ودال ایله بوزنشد کندو عربیده
بنفسه معناسنه وواو معروف ایله توغلغه که عربیده مغفر دیرلر که جنکده
کیدکلری دمور کلاهدر * خویش * خاء معجمه نك بین الفتح والکسر
اماله سی وواو علامت ویاء تحتیه نك سکونی وشین معجمه ایله التی معنایه کلور
لکن بومصراعده ایکی اولسین مذکوردر اول یعنی قریب وذی رحم یعنی
خصم ثانی یعنی خود یعنی کندو وکندوسی بو معناده خویشاوند دخی
دیرلر ثالث یعنی کاو آهن وخوش کار مزراع رابع یعنی وجود وهستی
خامس یعنی خوش وخوب سادس برنوع غلیظ طوقنمش کتان

* بیده مستوره اولان یعنی عفیفه خاتون *

ببده * میم ممدوده نك کسری ودالك فتحی وهاء رسمیه ایله پاك دامن مستوره
ومعنفه عورت معناسنه برنظمی بیت بکی بیر بوده درانجام دام * زنش مبده
بودست هم خوش خرام * خاتون دخی فارسیدر ترکیده شبو عیله تفسه قلندی

* عاقله معتمده قادینه هم دیندی خداش *

خدیش * خاء معجمه نك فتحی ودال ممدوده نك کسری وشین معجمه ایله
وزرا وامرا وسلاطین خانه لرنده کتخدا قادین کبی عاقله ومعتمده قادین

معناسنه كه اكا كد بانودخی دیرلر استاد رودكی بیت نكوكفت
مزد و رباآن خدیش * مكن بداكر بد نخواهی بخسو یش

پیش مزد اولكه مقدم ویریلور اجرتدن

پیش مزد * اجیره واهل صنعته عملدن اول ویریلان اجرت معناسنه چونكه
پیش اولدیو قطعه نك اولنده بكدی مزد اجرت دیوالی اوچنجی قطعه نك
بیت رابعنده كلور میر نظمی بیت بوعدو صالش بكاشدیلی * بده پیش مزدش
اكرعاقلی

حاضر آماده دخی اوكه دیمكدر دریش

آماده * همزه ومیم ممدوده نك ودالك فتحلری وهاء رسمیه ایله آمادن افعلندن
اسم مفعولدر بمعنی حاضر ومهیا میر خسرو بیت تو دادی بدل كنج آماده را
تو كردی بلند آدمی زاده را * هم دخی اولمش و بتمش ودیزلمش معناسنه ده
استعمال اولنور * دریش * اوكده معناسنه چونكه در بمعنی فی كاسبق
فی الادوات المركبة

* قانه خون وطمره رك دی ایركدر دخی ریم *

خون * خاء معجمه ممدوده نك ضمی ونون ایله قانكه عربیده دم دیرلر شیخ سعدی
بیت خونش بكردنم پدرت رابزن بكش * عیسی مریمی تو پدر راچه میكنی
رك * رانك فتحی وكاف فارسیه ایله طمركه عربیده عرق دیرلر خواجه حسین
ثنائی بیت فسرده كه بخصم تو كرد خون دكر * ركش درون جكر كرد كار
چو به تیر * ریم * راء ممدوده نك كسری ومیم ایله ایرك معناسنه كه
عربیده قیح دیرلر جراحاتدن ودمامیلدن خروج ایدر شمس فخری بیت
بسكه پیوسته ریم ریزد خصم * كشت چشم عدوش همچو سقیم

* یاره ریش وآجیان قلبی كدردن دل ریش *

ریش * راء ممدوده نك بین الفتح والكسر اماله سی وشین معجمه ایله بمعنی جراحت
ویاره عموما میرزا فصیحی بیت باانقلاب دهر چه سازم كه درد دوست * دی
روز ریش بوده وامروز مرهم است * هم دخی شور بای غلیظ معناسنه كه شله
اشلری اوزرینه دوكرلر فاما كه اماله سز كسره صریحه ایله صقال وقهر
ویوك دیوالی اوچنجی قطعه نك بیت ثالثی متنی وشرحنده كلور * دل ریش
لامك سكونیله سیاه چشم كبی وصف تركیبیدر كوكلو یارملو معناسنه چونكه دل
كوكل دیو اونیدنجی قطعه نك بیت ثالثنده بكدی ریش یاره معناسنه كاسبق
آنفا

* ایكلمش نالش وزاری دخی كولمك خندن *

نالش * نالیدن امرینك آخرینه ماقبلی مكسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر

زاری آخرنده كی یاء تحتیه مصدریه در زار ایكلیجی دیو بكرمی برنجی قطعه نك
بیت خامسنده بكدی * خندن * خاء معجمه نك فتحیله بمعنی ضحك مصدردر

* دیندی سخریه ایله كولمكه هم خنده خریش *

خنده خریش * ایكی خاء معجمه نك فتحیله مضبوطدر فقره نی بیت ای كرده
مرا خندن خریش همه كس * مارا زتو بس جانا مارزتو بس * چونكه هاء
رسمیه بمعنی ضحك خریش خراشیدن معناسنه اسم مصدردر خاء ثانیه نك
حذفیله خنده ریش دخی بو معنایه در تكم اونیدنجی قطعه نك بیت خامسنده
بكدی

* ماده كاو اولدی اینك بوزاغیسی كوساله *

ماده كاو * اینك معناسنه معنای تركیبیسی دیشی صغر دیمك اولور چونكه
ماده دیشی دیو یكرمی اوچنجی قطعه نك بیت ثالثنده بكدی كاو صغر دیو
بو مصراع ثانیده كلور ابو المعانی بیت نیابد كار مرد از دست نامرد نباشد شیر
هر ماده كاوی * كوساله * كاف فارسیه ممدوده نك ضمیله بوزاغی كه عربیده عجول
دیرلر اصلی كاوساله ایدی استخفاف ایچون الف حذف اولنوب وكاف دخی
مضموم اولدی

* هم صغر كاو قیونك دیشی سی ماده میش *

كاو * كاف فارسیه ممدوده نك فتحی وواو ایله اهلی صغردر كه اوكوز دیرلر شیخ
سعدی بیت اسب لاغر میان بكار آید * روز میدان نه كاو پرواری * هم دخی
بر نوع صراحیدر اوكوز صورتنده دوزب شراب ایچرلر * ماده میش * دیشی قیون
معناسنه در چونكه ماده قد سبق آنفا میش قیون دیو یكرمی برنجی قطعه نك
بیت سابعنده بكدی

* دی عناد اوزره اولان كافره نا كردیده *

نا كردیده * كاف فارسیه نك فتحی ایله بمعنی مذكور اصطلاحدر
معنای تركیبیسی دونمامش دیمكدر چونكه نا ادات نفیدر كاسبق
فی الادوات المركبة كردیده كردیدن لفظندن اسم مفعولدر نتكم اسم
فاعلی یكرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامنده بكدی

* یك جفا كاره ده تعبیر اولنور كافر كیش *

كافر كیش * رانك سكونی وكسریله بمعنی جفاكار اصطلاحدر
معنای تركیبیسی كافر مذهبدر چونكه كیش ملت ومذهب دیو قطعه
اولی نك بیت تاسعی متن وشرحنده بكدی مولانا جامی بیت این نه
صوفی كردی ونه درویش * نامسلمانی وكافر كیشست

* زهرا بچمك كیدر آجی سوز آدم اولانه * تغییر وترجه

سخن * سوز دیو اوتوز برنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کلور * تلخ * آجی دیو فرق برنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کلور * بمرد * لفظنده‌کی باء موحده ادات مفعولدر کما سبق فی الادوات البسیطة مرد آدم دیو اللی اوچنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کلور * است * ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * چو * ادات تشبیهدر کما سبق ایضا * نوشیدن * نون ممدوده‌نك ضمیله مصدردر ایچمك معناسنه شراب اولسون صو اولسون کمال خجندی بیت بیاد لعل دلبر خون دل نوش * شراب لعل نوشیدن چه کار ست نیش * زهر دیو فرق برنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کلور

* کویمت قطعهٔ رنکین بکوش *

کویمت * سویلرم سکا دیو قطعهٔ سابعه‌نك بیت ثامننده کچدی قطعهٔ رنکین قطعهٔ ثالثه‌نك عنوانده کچدی * بکوش * کاف عربیهٔ ممدوده‌نك ضمیله چالش ودروش معناسنه امردر مصدری کوشیدن لفظیدر اولنده‌کی باء موحده صله‌در کما سبق فی الادوات البسیطة یاخود کوش کاف فارسیه ایله قولاق معناسنه‌در بو صورتده باء مفتوحه ادات مفعولدر کما سبق ایضا حاصل معنی قطعهٔ رنکینی سکا سویلرم دورش یاخود قطعهٔ رنکینی قولاغکه سویلرم

* طوشنك آدی اکرچه خرکوش *

خرکوش * اصلنده رانك سکونیله سیاه چشم کبی وصف ترکیبیدر اشك قولقلو دیمکدر چونکه خر اشك دیو یکرمنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی کوش * قولق دیو بو قطعه‌ده کلور طوشنك دخی قولقلری اوزن اولمغله خرکوش دیو تسمیه اولندی شاعر بیت کوش خر بفروش دیکر کوش خر کین سخن را در نیابد کوش خر

* دی بلان وعده‌یه خواب خرکوش *

خواب خرکوش * باء موحده‌نك کسریله یلان وعده و اصلسز سوز معناسنده اصطلاحدر ترکیده دخی طوشان اویقوسی ویردی دیرلر ابو المعانی بیت بوعد وصلتش عمرم کذشت و مانده ام محرم * بجای خواب راحت خواب خرکوشم دهد هردم * خواب * اویقو دیو قطعهٔ خامسه‌نك بیت ثانیسنده کچدی

* قاجدی یکر بخت کرفته طوتمش *

بکر بخت * کریختن لفظندن ماضیدر اوکنده‌کی باء موحده صله‌در

کرفته

کرفته * کرفتن لفظندن اسم مفعولدر

* کدیه کربه دینور فاره موش *

کربه * کاف فارسیه‌نك ضمی ایله کدی معناسنه عربیده هرة کبی * موش یعنی فاره کلستان بیت کربه شیرست در کرفتن موش * لیك موش است در مصاف پلنك

* صار یلوب قوچمه دراغوش دیمك *

یکرمی دردنجی قطعه‌نك بیت رابعنده دراغوش قوچغنه دیندی دیو کچمسنده تکرار بوقدر زیرا قوچمه ایله صار یلوب قوچمه میاننده فرق ظاهردر حاصلی ایکی معنایه در فافهم

* بر دینور کوکسه قوجاقدر آغوش *

بر * باء موحده‌نك فتحی ورا ایله کوکس معناسنه سینه کبی بوندن بشقه اون سکز معنایه دخی کلور اول تحسین ایچون اوائل مشتقاته داخل اولور ثانی بمعنی علی استعلا ایچوندر ثالث بمعنی فی ظرفیت ایچوندر رابع بمعنی اطراف سینه خامس بمعنی کنارهٔ آغوش سادس یکا غك جانب بالاسنه دیرلر که عذاره مساوی اولان موضعدر سابع فرهنك جهانکیریده مخفف برك استعمال اولنور ثامن بر میوه دیو اللنجی قطعه‌نك بیت عاشرنده کلور تاسع بمعنی حاصل نباتات که بستانده و تارلاده اولور عاشر بمعنی بذر یعنی تخم حادی عشر بمعنی نصیب وحصه ثانی عشر بمعنی قرارکاه وخانه ومسکن و وطن ثالث عشر بردن لفظندن صیغهٔ امر و وصف ترکیبیدر دلبر وهوشبر کبی رابع عشر بمعنی بهنا یعنی یصی خامس عشر بمعنی زن تازه سادس عشر بمعنی یاد و حفظ مثلا از بر حفظدن معناسنه سابع عشر بمعنی طرف وجانب ثامن عشر بمعنی نزد وقریب آغوش * همزهٔ ممدوده‌نك فتحی وغین معجمهٔ ممدوده‌نك ضمی وشین معجمه ایله قوجق که عربیده حجر فارسیده کنار دیرلر شیخ سعدی بیت در آغوش آنچنان کیرم تنت را * که نبود آکهی پیراهنت را * همدخی قوچاغه المق معناسنه وقوچاغه صغاجق نسنه معناسنه و بنده یمنی قول معناسنه‌ده کلور

* هم قولاق توزی بنا کوش اولدی *

بنا کوش * باء موحده‌نك کسری ونون ممدوده‌نك فتحی وکاف فارسیه ایله عربیده عذار دیدکلری قولاغك توزی یعنی دبنده یاض یری شعرا شعرلرنده چوق استعمال ایدرلر صائب بیت از خجلت روی تو که سر جوش بهارست * شبنم عرق شرم بنا کوش بهارست * وقولاغك کوپه طاقه‌جق یری

معناسنده کلور شیخ سعدی بیت انکشت خوبروی وبنا کوش
دلفریب * کوشوار وخاتم پیروزه شاهدست *

* کوپه منکوش قولقدر دخی کوش *

منکوش * میمک فتحی ونونک سکونی وکاف فارسیهٔ ممدوده نک ضمی وشین معجمه ایله کوشوار کبی کوپه معناسنه عربیده قرط دیرلر چغتایده ایسیرغه دیرلر * کوش * کاف فارسیهٔ ممدوده نک ضمیله بوزن هوش بش معنایه در اول قولاق معناسنه بومقامده مراد دخی بودر ثانی بمعنی کوشه وبیغوله ثالث بر فرشته اسمیدر که امور ومهمات خلائقه مؤکلدر رابع شهور شمسیه نک اون دردنجی کونی آدیدر که بوکونی عید جشن ایدوب عظیم اعتبار ایدرلر خامس بمعنی نظر وانتظار

* صاحب عقله خردمند دینور *

خردمند * اسم منسوبدر چونکه خرد خاء معجمه نک کسری ورانک فتحی ودال ایله بمعنی عقل وبصیرت مند ادات نسبتدر کما سبق فی الادوات المرکبة

* عقله اوص دیر چغتای یعنی هوش *

هوش * هاء ممدوده نک ضمی وشین معجمه ایله بمعنی عقل کذا فی المجمع ترکیده اوص دیرلر اصلی چغتایدر فرهنک شعوریده هوش اکرچه عقل دیو نقل ایدرلر اما اصحی عقلک وراسنده اولور بر حالتدر که کسب ایله زائد ایدر ضدینه عربیده اغما تعبیر ایدرلر چونکه عقل کندوذاتنده زیاده ونقصان قبول اتمز فطریدر مکر علت واقع اوله دیو بیوردیغی محل تأملدر شمس فخری بیت زبنده کی شهی چون توسر چرا ناید * کفتی که باشدبک ذره عقل اوبا هوش * بوندن بشقه هوش اوچ معنایه دخی کلور اول بمعنی جان یعنی روح ثانی بمعنی هلاک وحرکت ثالث بمعنی زهر یعنی سم

* عقلی نقصانه سراسیمه دینور *

سراسیمه * بمعنی متحیر وعقلی نقصان شاعر بیت ما ئیم سراسیمه در اطراف جهان * ازنیک وبد خلق روکردان * کمال پاشازاده بونده دخی تصرف خاص ایدوب بیورر که سراسیمه لفظی مرکبدر برجزوی سر باش معناسنه وبرجزوی دخی آسیم لفظیکه وزن ومعناده آسیب کبی فتنه معناسنه در بلکه آسیب لفظنده کی باء موحده میمه قلب اولنمش اوله آخرنده کی هاء رسمیه نقله علامتدر انتهی

* بایلوب کندوبی بیلمز مدهوش *

مدهوش * بوزن مفعول اصلی عربیدر فارسیده وعربیده شایعدر شمس فخری بیت حدیث خلق تومیکفت دوش باد صبا * بباغ بلبل اذان کشت واله ومدهوش

* می وملی باده شرابک آدیدر *

می * میمک فتحی ویاء تحتیه ایله بمعنی شراب انکور دیو معروفدر مجازا مایهٔ عشق معناسنده کلور خواجه حافظ بیت بده ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت * کنار آب رکناباد وکل کشت مصلا را * همدخی می پیاله وجام معناسنه وکلاب معناسنه دخی کلور * مل * میمک ضمیله بمعنی شراب ایضا خواجه حافظ بیت در خلقهٔ کل ومل خوش خواند دوش بلبل * هاتوا الصبوح هبوا یا ایها السکاری * باده * بمعنی شراب ایضا لکن هر شراب مسکره باده دینلمز انجق تازه اوزمدن بخته اولانه باده دیرلر همدخی پیاله معناسنده کلور حکیم سنایی بیت چون شوخ نه بسان نرکس * یک باده دهد ز باده رنکت باده اول بمعنی پیاله باده ثانی بمعنی شراب چغتایده شرابه چاغیر وچاقیر دیرلر ترکیده سجی عربیده خمر دیرلر عربیده اسامیسی قتی چوقدر صبوح کبی

* بزه در جرم وکناه ایچمه منوش *

بزه * باء موحده نک وزای معجمه نک فتحلری وهاء رسمیه ایله بمعنی جرم وکناه وخطا شیخ عطار بیت خلق خود را یا کدارا زهر مزه * تا نیفتی در وبال ودر بزه * عربیده دخی بومعنایه در عماد الکاتب الاصفهانی بیت وعزیز علی ان اصطباری * فبه قد غرة الغرام وبزه * منوش * قطعهٔ سالفه نک بیت اخیرنده کچن نوشیدن لفظندن نهی حاضردر ایچمه معناسنه اولنده کی میم مفتوحه ادات نهیدر کما سبق فی الادوات البسیطة

* سوز سخن سو یلیجیدر کویا *

سخن * سینک ضمی وخاء معجمه نک فتحی وعکسیله سوز معناسنه عربیده کلام کبی لفظی ونفسی قسملرینه شاملدر لفظ کبی دکلدر شیخ نظامی بیت فاتحهٔ فکرت وختم سخن * حمد خدایست بروختم کن * کویا کفتن لفظندن امر آخرینه الف الحاق قیله اسم فاعلدر تنکیم مضارع متکلم وحده سنی قطعهٔ سابعه نک بیت ثامنده کچدی همدخی کویا مثلا دیو قطعهٔ ثانیه نک خامسنده کچدی فارجع الی شرحه

* تن زده سو یلمین یعنی خموش *

تن زده * یعنی ساکت وصامت که خموش معناسنه خواجه سلمان بیت
روان شد مرکب جانان چرا تن میزنی ای جان * چوخواهی رفت ازین
خوشتر نخواهی یافت همراهی * معنای ترکیبیسی دوکلش بدن معناسنه
اما عرفده حصرا خموش معناسنه در چونکه تن بدن دیو فرق بدنجی
قطعه نك بیت اولنده کلور زده قرقنجی قطعه نك بیت سابعنده
کلان زدن لفظندن اسم مفعولدر

* اولدی یغمورلق ادی بارانی *

بارانی * آخرنده یاء تحتیه نسبیه ایله یغمورلغك علمیدر باران یغمور دیو قرق
بدنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی حکیم انوری بیت تاچه ابر پست کمان
شانکه چو باران بارد * آسمان بر سر خورشید کشد بارانی

* اوله اوسته کلن بالاپوش *

بالاپوش * رومده قوتوش وفراجه وغیری اسملری واردر اصلنده
وصف ترکیبیدر چونکه بالا یوجه دیو قطعه ثانیه نك بیت اولنده کچدی
پوش پوشیدن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر تنکم نهی حاضری
یکرمنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی

* بوله سن کندو قاشك ضائعه * تفسیر وترجمه در

* تو چنین کاله خودرا مفروش *

تو * سن دیو چنین بویله دیو قطعه ثالثه نك بیت ثانیسی وثالثنده کچدیلر
کاله قاش دیو قطعه خامسه نك بیت آخری شرحنده کچدی خود کندو
دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * را * ادات مفعولدر کما سبق
فی الادوات المرکبة * مفروش * نهی حاضردر مصدری فانك ضمیله
فروشیدن لفظیدر صاتمق معناسنه اولنده کی میم مفتوحه ادات نهیدر
علی ما سبق فی الادوات البسیطة

* زصاد قطعه صا قبست پاك وخالص وخاص *

زصاد قطعه * مثلی قطعه رابعه عنوانده کچدی * صافی * یعنی خالص
ضد مغشوش * است ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * پاك
یعنی طاهر * خالص وخاص * عربیلردر انشارده دخی مستعملردر
حاصل معنی حرف صاددن صافی و پاك وخالص وخاص بر قطعه یاخود
قطعه در بعض نسخده خاص الخاص واقعدر

* نغو ومینه اریك آدیدر عربجه اجاص *

نغو * نونك وغین معجمه ممدوده نك ضملریله اریك معناسنه هم میوه سنه وهم
اغاجنه اطلاق اولنور * مینه * میم ممدوده نك کسری ونونك فتحی وهاء
رسمیه ایله نغو کبی اریك معناسنه عربیده همزه نك کسری وجیم ممدوده نك
تشدیدیله اجاص دیرلر فارسیده آلو دخی اسمیدر

* درازدیدی اوزن نسنه یه هم اویله شناص *

دراز * دالك کسریله اوزنکه طویل معناسنه مقابلی کوتاهدر شاعر
بیت نکونسار کشتی بجاه دراز * که هر کز ار و برنیایی درار * عربیده
شینٔ معجمه نك ونونك فتحلریله شناص طویل کبی مستعملدر همدخی دراز
ارغج معناسنه ده کلور تار کبی

* کروغ ودیدی یلان زورایله مرادفدر *

کروغ * کاف فارسیه نك وراء ممدوده نك ضملری وغین معجمه ایله وزن
ومعناده دروغ کبی یلان معناسنه عربیده زور وکذب دیرلر حکیم فردوسی
بیت یکی دیکری زن ربن برنشان * کروغ زکناهست برسر کشان

* دروغزن دی یلانجی یه همدخی حراص *

دروغزن * وصف ترکیبیدر عربیده کذاب وحراص معناسنه ابو المعانی بیت
دروغزن شده برشاخ کل هزارچمن * اکر بعشق صداقت بری نکرد رفاش
زیرا دروغ یلان دیو اوتوزیدنجی قطعه نك بیت اخیرنده کلور زن وصف
ترکیبی اولدیغی حالده اون بشنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی
حراص * حاء مهمله ایله وزن ومعناده کذاب کبی

* تکو قورجق اولان صاچه دیندی جعد کبی *

تکو * تاء فوقیه نك فتحی وکاف فارسیه ممدوده نك ضمیله قورجق صاچ
معناسنه که عربیده جیمك فتحی وعین مهمله ایله جعد دیرلر کذا فی المجمع وفرهنك
جهانکیری امیر خسرو بیت ای نکار سیه چشم وتکو موی * سرو قد ونکو
روی ونکو کوی * ونسخه میرزا ابراهیمده مطلق موی معناسنه مرویدر

* دی چیره قیل بولاجق نسنه یه دخی مناص *

چیره * جیم فارسیه ممدوده نك کسری وزای معجمه نك فتحی وهاء رسمیه ایله
جنبسره معناسنه که برد مور آلتدر آنکله قیل یولرلر وخرده نسنه لری
طوترلر عربیده منماص دیرلر میرنظمی بیت بوده در حسن خط تلچیره

موی رو کرده پاك باچیره * مغماص ذاتنده اسم آلتدر قبل بولد قلری معهود نسنه در مصدری نونك فتحیله غمص قبل بولمق معناسنه حتی ماشطه یه نامصه دیدکلری قبل بولدیغیچوندر

* توانکری دیمه زنکنلك اولدی یعنی غنا *

توانکری * قطعهٔ ثالثه نك بیت ثامننده کچن توانکر لفظنك آخرنده یاء تحتیهٔ مصدریه ایله زنکنلك معناسنه عربیده غنا دیرلر

* زوکرده خشته دینورهم زوکرتلکده خصاص *

خشته * خاء معجمه نك فتحی وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله عربیده مفلس وخصیص درکه عربیده مصدری افلاس وخصاصه وخصاص لفظلریدرحتی حق تعالی ویؤثرون علی انفسهم ولوکان بهم خصاصهٔ بیورمشدر کسر خاء معجمه ایله خشته دخی مرویدر

* شونسنه که اوله اکری دینور کج ومعوج *

کج * کافك فتحی وجیم ایله اکری معناسنه که عربیده معوج وسقیم چغتایده ایکمه واکری دیرلر کسر الفله بوندن بشقه کج اوچ معناسنه دخی کلور اول کرج که عربیده جص دیرلر ثانی ابریشمك فناسی که کژدخی دیرلر ثالث قانجه که اوجی اکری دمور معوج افعلال بابندن اسم فاعل عربیدر ثلاثیسی عوجدر

* دی طوغری ایتمکه راست کردن واتراص *

راست کردن * مصدر مرکبدر عربیده اتراص وتصویب وتقویم دیرلر چونکه راست طوغری دیو قطعهٔ اولی نك بیت خامسنده کچدی * کردن ایتمك دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامننده کچدی * اتراص * افعال وزننده مصدر عربیدر ثلاثیسی تاء فوقیه نك فتحیله تراص یعنی صوابدر

* زیل آدی تال دخی صنج ایمش اومعناده *

تال * تاء فوقیهٔ ممدوده نك فتحی ولام ایله زیل که کوچکلر پارمقلرینه طاقوب چالوب اوینارلر عربیده اکا صنج دیرلر ایشته بودخی ناظم نحریرك کشف وحل ایلدیکی الفاظدندر چونکه لغتلرده رسیدهٔ نظر اولان بومعنی مقامنده تال برنجه دن ایکی کوچك طبقدر که رقاصلر رقص ایدرکن زیل کبی بربرینه اوروب اصولله آهنك ایدرلر که اکا چارپاره دخی دیرلر اشالی عبارتدر عینیله زیل دیو تصریح کورلدی همده دخی صنج معرب چنك که بر معروف ساز وآلتدر اهودبو ذکر اولدی عینیله زیل دیو تصریح کورلندی لکن صنج

حقنده ناظم نحریرك کشفنی تأیید وتقویه ایدر شیخ نظامینك شو بیتی ره بط بازتیز آهنك مرد * برقص کبك شاهین چنك می زد

* کوچك که اوینایه بازیکر اولدی هم رقاص *

بازیکر * یعنی رقاص اسم فاعلدر چونکه بازی اویون دیو یکرمی اوچنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی کر ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبهٔ

* مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات *

یعنی بو قطعه بحر مجتث مثمن الاجزادندر اصلی مستفعلن فاعلاتن درت کره مخبون ومقصورلردر

* بو بحره کچنده بولور کوهراستین غواص *

بونده ایهام حسن واردر هم دخی مراعات نظیر صنعتندن ایهام تناسب نوعی واردر چونکه بحر وکوهر وغواص بربرینه مناسبدر

* قطعه در ضاد بخوان سینه تهی از اغراض *

قطعه در ضاد قطعهٔ اولی عنوانده مثلی کچدی * بخوان * اوقودیو قطعهٔ اولی نك بیت سادسنده کچدی * سینه * کوکس دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * تهی * بوش دیو قرقنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی از * یعنی من کما سبق فی الادوات * اغراض * همزه نك فتحی وکسری بومقامده ال وبر رفتح صورتنده غین معجمه ایله غرضك جمعی اوله یاخود مهمله ایله عرضك جمعی اوله عین مهمله عرض مرضدن وغیریدن انسانه عارض اولان نسنه ودراهم ودنانیردن وسائر امتعه دن مال معناسنه ودخی کتب کلامیه ده وحکمیه ده جوهرك مقابلی درکه اعراض تسعه ومقولات تسعه دیرلر لسانمقه قطعه بشنو ازمن ده مقولات حکم * یك بیك از بر بکن شو محترم * جوهر وفعل انفعال ووضع وملك * هم متی واین اضافت کیف وکم حاصل معنی ضاد حقنده قطعه بی اوقو سینه اعراض دن خالی

* یاقمق افروختن اولدی عربیسی ارماض *

افروختن * همزه نك فتحیله مصدردر یاقمق معناسنه چراغ اولسون آتش اولسون کمال خجندی بیت شبی کز آتش عشق تو جانم سوختن کیرد * چراغ دوشم آن شب زسر افروختن کیرد * عربیده افعال وزننده ارماض وایقاد واشعال دیرلر لفظ ارماضك ثلاثیسی رمض رمضانك دخی مأخذ اشتقاقیدر

* شمشك چاقمه سیده رخشش ایمش هم ایماض *

رخشش * رانك فتحیله رخشیدن لفظندن امر حاضر آخرینه ماقبلی مکسور
شین معجمه الحاقیله شمشك چاقمه‌سی معناسنه اسم مصدردر یعنی برق اورمه سی
عربیده همزه ممدوده‌نك کسریله افعال وزننده ایماض دیرلر همدخی سائر
منور نسنه‌لرك برق اورمه سنه‌ده دیرلر شکم بکرمی درد نجی قطعه‌نك بیت اولنده
رخشنده کچدی

* برزه قرپندی دیمکدر که قراضه کبیدر *

برزه * باء موحده‌نك فتحیله بوزن هرزه قرپندی که بریده مقراضدر عربیده
قراضه دیرلر فائده فانك ضمیله فعاله عربیده فضله و بقیه معناسنه وزن
شایعدر نتکم کناسه سوپرندی عصاره صیرقندی کیناره قرپندی معنالرینه
مستعمللردر

* کاردو بندی مقص آدینه یعنی مقراض *

کاردو * کاف ممدوده‌نك فتحی ورانك سکونی ودال ممده‌نك ضمیله مقصکه
عربیده مقراض دیرلر مقص دخی عربیدر ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی
لکن عربیده میمك کسری لازمدر همدخی کاردو خرما چچکی معناسنه و بیات
اولمش نسنه معناسنه ومقصدن چیقان قرپندی معناسنه ده کلور

* ایش کورن آلدیغیدر ساره مألی رشوت *

ساره * سین ممدوده‌نك ورانك فتحلری وهاء رسمیه ایله بوزن چاره یعنی رشوت
یعنی ایش کورن آدمك آلدیغی نسنه در همدخی هندولر کیررلر بر نوع سرپوش
معناسنه وهدستانده اشلنور بر نوع فوطه معناسنه و پرده که حجاب معناسنه‌ده کلور

* قرض باشك هم اودنج آلمق ایمش استقراض *

باشك * باء موحده ممدوده‌نك وشین معجمه‌نك فتحلری وکافله لغت
جدیده اولمغله غالبا بودخی مصححات ناظمدندر

* دیده‌بان کوزجی دیمکدر هم او معناده رقیب *

دیدبان * عربیده رقیب معناسنه اسم فاعلدر چونکه دیده کوزدر بو قرق بشنجی
قطعه‌نك بیت عاشرنده کلور بان اداة اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبة
جلالی بیت بر آن کوه سربانك زدیده بان * که از کرد شد تیره روی جهان

* هم دخی کوز قپامق اولدی کلوچ واغماض *

کلوچ * کاف فارسیه‌نك ولام ممدوده‌نك ضملری وجیم ایله کوز قپامق که
سوبلرکن یا مخفی اشارت اوله یاخود معتاد ایدنمش کوز قپارق سویلر عربیده
افعال وزننده اغماض دیرلر میر نظمی بیت مکر بوده کلوجی اندران بزم * کشیده
اینچنین وضع آن پری شرم

* دیدلور باغجی یه رزبان دخی ناطور اویله *

رز بان * باغجی معناسنه اسم فاعلدر عربیده ناطور دیرلر چونکه رز رانك فتحی
وزای معجمه ایله بمعنی درخت انکوریعنی اوزم چبوغی کما سبق فی دختر ز
فی سادس الثانیة ناطور بوزن لاهور باغ بکجیسی معناسنه عربیدر

* باغچه پالیز دیمکدر روضه کبی جمعی ریاض *

پالیز * باء فارسیه ممدوده‌نك فتحی ولام ممدوده‌نك کسری وزای
معجمه ایله باغچه و بستان که عربیده روضه دیرلر جمعی ریاض کلور
همدخی لفظ مزبوری تعریب ایدوب فالیز دخی دیرلر

* صاقلمق اولدی نکه‌داشتن وخول دیمك *

نکهداشتن * هانك سکونیله مصدر مرکبدر صاقلمق وکوزتمك ومحافظه ایتمك
و بصیرت اوزره اولمق معناسنه چغتایده ایسرامق دیرلر چونکه نکاه نونك
کسری وکاف فارسیه ممدوده‌نك فتحی وهانك اظهاریله باقمق وکوزتمك معناسنه
الفك حذفیله نکه دخی بو معنایه داشتن طوتمق دیو اون بدنجی قطعه‌نك بیت
سادسنده کچدی خول خاء معجمه‌نك و واوك سکونی ولام ایله بمعنی محافظه
عربیدر فاحفظ

* صغناجق یرك آدیده پناکاه اضاض *

پناکاه * اسم مکاندر عربیده اضاض وملجأ معناسنه اصلی پناه کار ایدی تخفیفا
هاء اولی حذف اولندی چونکه پناه اظهار ها ایله اون سکزنجی قطعه‌نك بیت
سابعنده کچن پناهیدن لفظندن اسم مصدردر کاه اداة اسم مکاندر کما سبق
فی الادوات المرکبة * اضاض * کسر همزه ایله مضاعف عربیدر فافهم

* امکه دینلدی مزیدن دخی مص اویله امش *

مزیدن * میمك فتحی وزای معجمه ممدوده‌نك کسریله بمعنی مکیدن
یعنی اممك عربیده مضاعفدن مص دیرلر حکیم سوزنی بیت در رخ
چون جنتش کردم نکاهی هرزمان * از لب چون کوثرش بوسه مزیدم
چون شکر * هم دخی طاتمق وچیکنمك معناسنه‌ده کلور

* دی اصرماغه کزیدن هم اودر عض وعضاض *

کزیدن * کاف فارسیه‌نك فتحی وزای معجمه ممدوده‌نك کسریله مصدردر
اصرماق معناسنه عربیده مضاعفدن عض وعضاض دیرلر کمال خجندی بیت
کفتمش از دهانت ای بت حق * کام من غیر لب کزیدن نیست * زای فارسیه ایله
کژیدن دخی جائزدر

* اولدی ایندرمه فروکردن اهباط اویله *

فروکردن * مصدر مرکبدر عربیده افعال وزننده اهباط معناسنه

ثلاثی سی هبوطدر فرو بونده تحسین لفظ ایچون دکلدر بلکه فرواشافی
دیو بکرمی اوچنجی قطعه نك بیت سابعی شرحنده کچدی کردن ایتمك
دیو بکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامنده کچدی

* دیندی قالدرمغه افراشتن هم انهاض *

افراشتن * همزه نك فتحیله مصدردر عربیده افعال وزننده انهاض معناسنه
ثلاثی سی نهوضدر شیخ سعدی بیت چه میخواهی ازطارم افراشتن * همینست
بس از بهر بگذاشتن * بره یارب ایکی دنیاده ایشی آسان ایت *
ترجمه درمترجمی محضاعربیده کانه انا افصح من تکلم بالضاد بیدا نی
من قریش حدیث شریفنه اشارت بیوردی زیرا ضاد عربه مخصوصدر

* سهل الامر بدار بن لنا یا فیاض *

سهل * تفعیلدن امردر * الامر * مفعول صریحیدر * لنا * غیر صریحیدر
یا حرف ندادر * فیاض * وزن ومعناده وهاب کبی حق تعالی نك اسم شریفیدر
فافهم

* قطعه درطا که زخوبیست بحد افراط *

قطعه درطا * مثلی قطعهٔ اولی عنواننده کچدی * که * ادات ربطدر
کما سبق فی الادوات * خو بیست * مرکبدر چونکه خوب کوزل دیو
اونجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی یاء تحتیهٔ مزبوره مصدریه در راست
ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * بحد * غایتده دیمکدر چونکه
باء موحدهٔ مفتوحه ادات ظرفدر بمعنی فی کما سبق فی الادوات البسیطة
حد بمعنی نهایت وغایت * افراط * ضد تفریط حاصلی معنی حرف طاده
قطعه کوزللکدن غایتده افراطدر

* یوله هنجار دینورمش عربیسنده صراط *

هنجار * هانك فتحی ونونك سکونی وجیم ممدوده نك فتحی وراایله بمعنی طریق
وصراط وسبیل ونهج شیخ نظامی بیت زهنجار دیگر برآمد بروم * فرومانده
گنج اندران مرز وبوم * تحفة الاحبابده ایشلك اولمیان یول معناسنه
فرهنك وفایده یولدن چقوب یوله برابر یردن کتدکلری موضع که ترکیده
اکا قیچاق دیرلر ومجازا اسلوب وروش معناسنه ده کلور

* هم اوزاقلق دیمه مفهومیده دوری وشطاط *

دوری * یکرمی برنجی قطعه نك بیت رابعنده کچن دور آخرینه یاء مصدریه
الحاقیله اوزاقلق معناسنه عربیده فتح شین معجمه ایله مصدردر مضاعفدن

شطاط وبعد دیرلر * صقالك پك قباسی بلمه وهلوفه ایمش *

بلمه * باء موحده نك فتحی ولامك سکونی ومیم ممدوده نك فتحی وهاء رسمیه ایله
قبا صقالکه بلمه ریش دیرلر حضرت مولانا بیت آنچه کوسه داند از خاك کسان
بلمه از خاك خورش کی داند آن * عربیده هانك کسری ولام مفتوحه نك
تشدیدیله ستوره وزننده هلوفه دیرلر فائده معتاج السعاده ده یازر که حضرت
معاویه حضرت علی حقنده هلوفة یحملها مائق دیو تعریض ایتدیلر
حضرت علی دخی حضرت معاویه یه والذی خبث لا یخرج الا نکدا دیو
تعریض آمیز اشراب جواب ایلدیلر رضی الله تعالی عنهما ونفعنا من برکاتهما

* کوسه یه دیندی تنك ریش اومعناده سناط *

تنك ریش * سیاه چشم قبیلندن وصف ترکیبیدر طارصاقللو معناسنه
کوسه ده حقیقت عرفیه در چونکه تنك طار دیو اون بشنجی قطعه نك بیت
ثامنده کچدی ریش صقال دیو اللی اوچنجی قطعه نك بیت ثالثنده کلور
عربیده کوسه یه سینك کسری ونون ایله سناط دیرلر * کوسه * دخی
فارسیدر ترکیده شیوعی ایله ترجمه قلدی حتی معربی کوسج کلور

* قاره قولاغه فرانق دینلوردخی عناق *

فرانق * فانك وراء ممدوده نك ونونك فتحلری وقاف ایله قاره قولاق دیدکلری
حیوانکه عربیده تغه وعناق دیرلر ومنقولدر که دائما ارسلانك اطرافنده
تعیش ایدر یعنی ارسلانه قلاغوز اولوب شکار کوستررو الدیغی شکارك
فضله سندن غدا ایدینور نتکم شاعر بیورر مثنوی فرانق شیر را جاسوس
بوده * همیشه شیر را صیدی نموده * چو صیدی میکند که که آن شیر
ازان صیدش فرانق میشود سیر * عناق عینك فتحی ونون ایله مضبوطدر

* ایری ارسلان دیمه در شیرژیان کبی عطاط *

چونکه شیر * ارسلان دیو قرق برنجی قطعه نك بیت سابعنده کلور * ژیان
زای فارسیه نك ویاء تحتیهٔ ممدوده نك فتحلری ونون ایله بمعنی
خشمناك ومهیب هر مرد شجیعه صفت واقع اولور وزای فارسیه بدلنه
غین معجمه ایله ویاء تحتیه بدلنه را ایله غران وغرین دخی لغتدر عربیده
شیرژیان مقامنده فتح عینله مضاعفدن عطاط دیرلر میر نظمی
بیت درآمد بمیدان چو شیرژیان * نموده هنر آن یل پهلوان

* اوکی قوشنه دینور کوف دخی ضوع اویله *

کوف * کاف ممدوده نك ضمی وفا ایله اوکی قوشی که عربیده فتح ضاد معجمه وواو وعینله ضوع وهامه دیرلر شمس فخری بیت جمال ملك ودین کاندر دیارش * ندارت هیچ مأوی ومقر کوف

* براسه آدی شب انکیز هم ولدر وطواط *

شب انکیز * یعنی شب پره که عربیده خفاش ووطواط دیرلر نتکم امام ابی یوسف لبن الوطواط کنی الرجال بیورمشدرهم دخی کیجه ظاهر وآشکار اولیجی معناسنه وصف ترکیبی دخی اولور چونکه شب کیجه دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت سابعنده کچدی انکیز همزه نك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیهٔ ممدوده نك کسری وزای معجمه ایله انکزیدن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر انکیزیدن ظاهر وآشکار اولمق معناسنه مصدردر

* طسه معناسی فرزم کربه مراد فدرهم *

فرزم * فانك وزای معجمه نك فتحلری ومیم ایله بعض نسخه ده زای فارسیه ایله دخی مر وبدر طاسه معناسنه که عربیده کربه وغصه دیرلر

* شاد کامی دی سونمکلکه مانند نشاط *

شاد کامی * آخرنده یاء مصدریه ایله سونمك که عربیده نشاط وفرح دیرلر چونکه شادکام شین معجمهٔ ممدوده نك فتحی ودالك سکونی وکاف فارسیهٔ ممدوده نك فتحی ومیم ایله یعنی مسرور وفرحناك منلا هاتفی بیت که اعدای دین شاد کامی کنند * بجز به رهی کند کامی کند * مانند * ادات تشبیهدر تفسیر دخلنده در

* یاورنده دخی یاردمجی معاون کیبدر *

یاورنده * یاء تحتیهٔ ممدوده نك فتحیله یاوریدن لفظندن اسم فاعلدر یاردمجی که عربیده معاون ومعین ونصیر دیرلر

* داد کردن دیمه عدل ایتمك ایمش هم اقساط *

داد کردن * مصدر مرکبدر عربیده افعال وزننده اقساط معناسنه ثلاثیسی قسطدر چونکه داد عدالت دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی کردن ایتمك دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

* بالواسه دینلور ایبلکه رآدیده خیط *

بالواسه * باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی ولامك سکونی وواو ممدوده نك وسینك فتحلری وهاء رسمیه ایله طوقمق ایچون حاضر لنمش ایبلك که تانه دخی دیرلر عربیده خیط کبی کذا فی فرهنك جهانکیری

ایکنه

* ایکنه نك یوردیسی سوفار دخی سم خیاط *

سوفار * سین ممدوده نك ضمی وفاء ممدوده نك فتحی ورا ایله ایکنه دلوکی معناسنه عربیده سم الخیاط دیرلر وچوالدوز دلکونه وهر طار دلوکه سوفار دیرلر حکیم سوزنی بیت باید برون زخانهٔ اخوان حسود تو * تادر نشد بسوفار سوزن در جمل * بوندن بشقه اوق کرزی معناسنه وسفالدن اولان ظروف وکوش معناسنده کلور سم خیاط ترکیب اضافیٔ عربیدر چونکه سم فتحله یوردی ودلوك معناسنه خیاط ایکنه معناسنه ابره کبی نتکم حق تعالی حتی یلج الجمل فی سم الخیاط بیورمشدر

* دی اورشماغه زدش یعنی تضارب دیمه در *

زدش * زاء معجمه نك فتحی ودالك کسری وشین معجمه ایله امر حاضر آخرینه شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر اصل مصدری زدیدن لفظیدر ایشته بو دخی غالبا الغتلرده بو اسلوب مصححات ناظممدندر بو تقدیرجه زدن ایله زدیدن میاننده فرق زدن اورمق زدیدن ارشمق معناسنه در فافهم

* اولدی غوغا غلبه لنبرانك کبی هباط *

غوغا * یعنی غلبه وجمعیت ترکستانده قرلتای وبزم ولایتلرده قریباق دیرلر حکیم سوزنی بیت شه غوغا غوغا شکن کز تیر ووهم او * بنات النعش بر کردون زبرو بن بشکنند غوغا * عربیده هانك کسری وباء تحتیه ایله هباط دیرلر ویقال الغوغا من الناس الکثیر المختلطون هم دخی محاربه وهنکامه معناسنه ده کلور بو معنی جمله خلقك معلومیدر * لنبر * لامك فتحی ونونك سکونی و باء موحده نك فتحی ورا ایله غوغا کبی غلبه معناسنه فرهنك جهانکیریده یعنی فربه وشیرین دیو مسطوردر

* دیده دن قطرهٔ اشکم دو کلور دل مجروح *

مرهوندر بو ایکی مصراع ناظم محررك اسمی حقنده معمادر

* اسمی خون دلمدن ایده سن استنباط *

دیده * کوز دیو قرق بشنجی قطعه نك بیت عاشرنده کلور * قطره طمله معناسنه عربیدر اشارده دخی مستعملدر اشك کوز یاشی دیو قطعهٔ رابعه نك بیت عاشرنده کچدی * دل * قلب دیو اون بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی مجروح * معلومدر * اسم * یعنی نام * خون * قان دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی دل قد سبق آنفا استنباط یعنی استخراج حل

معمی دیده دن چشم مراددر نقطه‌لر دکلوب قلبی یعنی سین مجروح ومسقوط
اولنجه خم قالور بعده خوندن دم مراددر حم ایله ترکیب وقلب اولنجه محمد اولور
بو تقدیرجه بونده اعمال معمویه دن ترادف واسقاط وانتقاد وترکیب وقلب
عملری واردر همدخی بونده حل معمی بشقه کونه ده ممکندر مثلا خون دل
لفظنك انتقاد قاعده سیله دیده سندن قطره یعنی اولندن نقطـه دوکلوب
هم دخی قلبندن واو مجروح وساقط اولنجه درت حرف اوزره خندل قالور که
حساب جمله ده طقسان ایکی عدد اولور محمد دخی طقسان ایکی عدددر چونکه
اسم ناظم نحریر محمددر مخلصی وهبی درکه دیده ایله وهبی حسابده مساویلردر
بویله اولنجه بونده اعمال معمویه دن انتقاد واستعاره واسقاط وامثالی نسنه‌لر
واردر سؤال ناظم نحریر اسمنی معمـا به بو قطعه آخرینی تخصیصك وجهی
نه در جواب حروف تهجی مزدوجه یکرمی طقوز اولدیغی قول اوزره
حرف طاعین وسط حقیقیدر یکرمی سکز اولدیغـنه کوره نصف نصف
وسط حقیقیدرومن حیث الابیات دخی بیت معمی وسط تقریبیدر سؤال عین
وسط حقیقی اولنجه نه کونه اولور ونصف نصف وسط حقیقی اولنجه نه کونه
اولور جواب اسامی حروفك حرفلرینی تعـداد ولام الفی دخی الفی حرف
حساب ایدنجه طانك ماقبلی اوتوز سکز حرف اولدیغی کبی مابعـدی دخی
اوتوز سکز حرف اولور ایشـته بو صورتده طاعین وسط حقیقی اولمش اولور
همدخی حروف مزدوجه‌یی حروف منفرده کبی طبایع عناصره دیباجه ده
ابجـد شرحنده کچدیکی وفقنجه تقسیم اولنسـه شو ترتیب اوزره اولور

نار	ا	ج	ذ	ش	ط	ق	ن
هوا	ب	خ	ر	ص	ع	ك	و
ماء	ت	خ	ز	ض	غ	ل	ه
تراب	ث	د	س	ط	ف	م	ی

ایشـته بو تقدیرجه نصف نصف وسط حقیـقی اولور سؤال نصف نصف
نیچون اعتبـار اولندیده عین وسط اعتبار اولنمـدی جواب نصف نصف
مزبور عین وسط حقیقی مرتبه اخری اولمغـله کانه انمـا الاعمال بالخواتیم
مضمونـنه رعایت ایلدی فافهـم

* قطعه درظا که بظاهر همه رنکین الفاظ *

قطعه درظا * قطعه اولی عنوانده مثلی کچدی * که * ادات ربطدر کا سبق

فی المقدمه * بظاهر * اولنده کی باء موحده ادات ظرفدر درکبی * همه رنکین
اون طقوزنجی قطعه‌نك عنوانده کچدی * الفاظ * جمع لفظدر عربیدر
حاصل معنی حرف ظا حقنـده قطعه که ظاهرده جمله رنکین الفـاظلو

* دیندی خشم ایتمکه ارغیدن وتازیده نکاظ *

ارغیدن * همزه نك فتحی ورانك سکونی وغین معجمـه ممدوده نك کسریله
مصدردر بمعنی خشم وغضب وتهور * تازیده * تاء فوقیه ممدوده نك فتحی
وزای معجمـه ممدوده نك کسریله یملك وسکرتمك وعجله معنـاسنه که عربیده
نون ایله نکاظ دیرلر * بدمنش اولدی فناخو یلوهم اویله جنعاظ *
بدمنش * بمعنی سیء الخلق عربیده جیمك فتحی ونونك سکونی وعین مهمـله
ممدوده ایله جنعـاظ دیرلر چونکه بد باء موحده نك فتحی ودال ایله فنا وکتو
معناسـنه مقابلی نیك لفظیدر شیخ سـعدی بیت پرتو نیکان نکیرد هرکه
بنیادش بدست * تربیت نااهل راچون کردکان برکنبدست * اسلامبولده
واطراف ممالکده اکثری کتو مقامنده فنا دیرلر ناظم نحریر دخی اکا تابع اولدی
منش طبیعت دیو قطعـه عاشره نك بیت خامسنده کچدی * خوی * دخی
فارسـیدر ترکیده شیوعی حسبیله ترجمه دن جزؤ قلندی

* جنکه پیکار دینورمش مترادفدر حرب *

پیکار * باء فارسیه نك فتحی ویاء تحتیه نك سکونی وکاف ایله بمعنی جنك وجدال
عربیده حرب دیرلر شیخ سعدی بیت به پیکار دشمن دلیران فرست * هزبران
بنـاوردشیران فرست * باء مکسوره ایله دخی جـائزدر

* دخی جنك ایتمه ستیزیدن هم اویله تماط *

ستیزیدن * سینك وتاء فوقیه ممدوده نك کسرلری ودال ونون ایله مصدردر
بمعنی جنك وعناد ولج عربیده تماط دخی دیرلر شاکر بخاری بیت هرانکس که
جانش زدانش تهیست * ستیزیدنش مایه ابلهیست * تماظ تاء مثنـات
فوقیه ایله تفـاعل بابندن مصدر عربیدر تماظ القوم دیرلر کذا فی وانقولی

* دیدیلر او شودن او یقظه بیدارشدن *

بیدارشدن * مصدر مرکبدر چونکه بیدار او یانق دیو قطعه خامسـه نك
بیت ثانیسنده کچدی شدن فرق بشنجی قطعه نك بیت سادسنده کلور

* کوز یکی آچ که اومعناده اعش استیقاظ *

یعنی اکله وکوز یکی آچ که بیدارشدن مقامنده عرب استفعال وزننده استیقاظ

دیر بونده دخی لطافت واردر فالله دره

* هم فروزنده و بارق دیمه در یارلیجی *

هم فروزنده * فانك وراء ممدوده نك ضملریله فروختن لفظندن اسم فاعلدر عربیده باء موحده ایله بارق معناسنه چونکه فروختن ایکی معنایه دراول بمعنی بروق وشروق ولمعان ثانی بمعنی بیع وشرا لکن مستقبلا تی صورت اولی ده قیاس اوزره خاء معجمه نك زای معجمه یه قلبی ایله فروز دوفروزنده کلور صورت ثانیه ده شذوذا اوزره خانك شین معجمه یه ابدالیله فروشد وفروشنده کلور مولانا جامی بیت نقطهایش چوفروزنده نجوم * بشیاطین قوی وهم رجوم

* آتشك شعله سنه دیندی تبش یعنی شواظ *

تبش * تاء فوقیه نك فتحی وباء موحده نك کسری وشین معجمه نك سکونیله تاب معناسنه اسم مصدردر عربیده شین معجمه ایله شواظ دیرلر یعنی شعلهٔ نار دیمك همدخی حرارت وکرمیت معناسنه ده کلور شیخ سعدی بیت همی برفلك شدزمردم خروش * دماغ ازتبش می درآید بجوش فرهنك جهانکیریده تبش لفظنك مخففی دیو مسطوردر

* کزلتن اولدی نهفته دخی مکتوم اوبله *

نهفته * اون دردنجی قطعه نك بیت خامسنده کچن نهفتن لفظندن اسم مفعولدر عربیده مستور ومکتوم دیرلر

* دیندی حفظ اتمکه پاسیدن اومعناده لحاظ *

پاسیدن * باء فارسیهٔ ممدوده نك فتحی وسین ممدوده نك کسریله مصدردر یعنی حفظ ونکهبانی عربیده کسر لامله لحاظ دخی دیرلر

* دیمش ایودرمکه اعجال وشتابانیدن *

شتابانیدن * شین معجمه نك کسریله شتابیدن لفظندن مصدر متعدیدر عربیده اعجال دیرلر لازمده عجله دیدکلری کبی

* یعنی تعجیل آنك کبی هم اوبله انکاظ *

یعنی عربیده افعال بابندن اعجال دیدکلری کبی تفعیل بابندن تعجیل وافعال بابندن نون ایله انکاظ دیرلر * کوشواره کوپه معناسنه درقرطه مثال *

کوشواره * کاف فارسیهٔ ممدوده نك ضمیله کوپه معناسنه که عربیده ضم قافله قرط دیرلر میرنظمی بیت سخنهایش چودرشاهواره بکوش آویزه کرد چون کوشواره * هاء رسمیه سز کوشوار دخی دیرلر

* طوت قولاغك که لآلی کبیدر بوالفاظ *

لآلی جمع لؤلؤدر عربیدر بو مصراع اخیرك مصراع اوله ارتباطده خوش لطافت واردر فالله دره * قطعه درعین وعبان چون مهر ازخیط الشعاع *

قطعه در * قطعهٔ اولی عنوانده کچدی * عین * حرف معروف وکنش وچشم معنالرینه در * عبان * معروف * چون * کبی دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت ثالثنده کچدی * مهر * کنش دیو اول خامسده کچدی * از * بمعنی من کماسبق فی المقدمة خیط الشعاع بمعنی ابیض که حق تعالی حتی یتبین لکم الخیط الابیض من الخیط الاسود بیوردی بو مقامده مقصودنه اولدیغی حاصل معنادن ظاهر اولور حاصل معنی بو قطعه عین حقنده وظهورده خیط ابیضدن کنش کبی یعنی خیط ابیض عقیبنده ظاهر اولان کنش کبی چونکه بو قطعه ایچنده کونش وسائر ظاهر اولان نسنه لر واردر

* قوله بازو دیندی معناسی عربجه اولدی باع *

بازو * باء موحدهٔ ممدوده نك فتحی وزای معجمهٔ ممدوده نك ضمی ایله قول معناسنه در همدخی قولك طرف الاسی که ترکیده قراجه عربیده باء موحده ایله باع دیرلر شیخ سعدی بیت هرکه بابولاد بازو پنجه کرد * ساعد سیمین خودرا رنجه کرد

* کرددخی ارشون دیمکدرکیم مرادفدر زراع *

کز * کاف فارسیه نك فتحی وزای معجمه ایله ارشون معناسنه کرباسی اولسون نجاری اولسون عربیده زراع دیرلر بوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول کزیدن لفظندن امر ووصف ترکیبی دخی اولورثانی براغجدر اکثر صوکنارلرنده بتروایلغون اغاجی دخی اولمق مرویدر ثالث برنوع یلاندر رابع برنوع اوقدر بی پرو پیکان * ایچمك آشامیدن وهم اقتباع واقتماع *

آشامیدن * همزه نك وشین معجمه نك مدلریله مصدردر مطلقا ایچمك معناسنه عربیده اقتباع واقتماع دیرلر ایکیسیده معا افتعال بابندن مصدر عربیلردر شوقدر که برینك عین الفعلی باء موحده برینك عین الفعلی میمدر

* بوتمغه دیندی فرو بردن دینورهم ابتلاع *

فرو بردن * مصدر مرکبدر بوتمق که عربیده افتعال وزننده ابتلاع معناسنه واشاغی ایلتمك معناسنه ده کلور چونکه فرو اشاغی دیو یکرمی اوچنجی قطعه نك بیت سابعی شرحنده کچدی بردن باء موحده نك ضمیله ایلتمك معناسنه افعال عامه دن مصدردرهاتفی بیت فرو بردسر درکریبان فراغ * فرومرد آسودکی

* اولدی نو پیدا ومحدث یکی ایجاد اولنان *

نو پیدا * عربیده اسم مفعول وزننده محدث معناسنه چونکه نو یکی دیو فرق بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور پیدا پاء فارسیه نك فتحی ویاء تحتیه نك سکونی ودال ممدوده نك فتحیله بمعنی ظاهر وروشن وآشکار مقابلی نهاندر شیخ سعدی بیت بکفت احوال مابرق جهانست * دمی پیدا ودیکر دم نهانست

* دخی پیدا کردن ایجاد ایلمك هم اختراع *

پیدا کردن * مصدر مرکبدر عربیده ایجاد واختراع معناسنه چونکه پیدا قدسبق آنفا کردن ایتمك دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامننده کچدی

* شیدا ولمشدر کنش دخی آنك کبی ذکا *

شید * شین معجمهٔ ممدوده نك کسری ودال ایله کنش معناسنه عربیده ذال معجمه نك ضمیله ذکا کبی حکیم فردوسی بیت بدو کفت ازان سو که تابنده شید * برآید یکی پرده بینم سپید * بعده خور لفظیله ترکیب اولنوب خورشید دخی دیرلر لکن مرکبی مفردندن شایعدر تنکیم تفصیلی قطعهٔ خامسه نك بیت اولی شرحنده کچدی

* ایشغه آیدنلغه پرتو دینور یعنی شعاع *

پرتو * باء فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وتاء فوقیه نك فتحی وواو ایله عربیده شعاع وضیا معناسنده عموما سیف الدین اسفرنکی بیت بیاض صبح نمود ازدل شب دیجور * چنانچه پرتو نور از سواد دیده حور *

* شمشکه دیرلر درخش اولمش هم اول معناده برق *

درخش * دالك کسری ورانك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وشین معجمه ایله شمشك که عربیده برق دیرلر عنصری بیت کر بلرزانیش باد ست زبجنبانی درخش * او بینداز پیش تیرست ازنجمانی کمان * همدخی درخشیدن لفظندن امر واسم مصدر اولور

* پارلق اولدی درخشیدن نظیری التماع *

درخشیدن * مصدردر عربیده افتعال وزننده التماع چغتایده ایشتامق ترکیده پارلق معناسنه تنکیم اه درخش قرلامع معناسنه

* دینلدی قورقمغه باکانیدن وترهیب هم *

باکانیدن * باکیدن لفظندن مصدر متعدیدر عربیده ترهیب وتخویف معناسنه تنکیم اسم مصدر لازمی یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* خوف ایتمکدر هراسیدن مآلی ارتیاع *

هراسیدن * هانك کسری ایله مصدردر عربیده خوف وروع وارتیاع معناسنه کمال اسماعیل بیت چه بایدش ز ستمکارکان هراسیدن * کسی که حفظ خدایش نکاهبان آمد * ارتیاع اصلنده ارتواع ایدی واو یاء تحتیه یه ابدال اولندی

* آلدانمق اولدی فریبیدن که غبن آنك کبی *

فریبیدن * فانك وراء ممدوده نك کسریله مصدردر عربیده غبن وتغریر معناسنه مولانا جامی بیت تادربن طبع فریبنده سرای ننهند حادثهٔ زلزله پای * چغتایده الداغ دیرلر

* دی فریبانیدن آلدانمغه یعنی انخداع *

فریبانیدن * مصدردر آلدانمق که عربیده انخداع دیرلر بو لفظ نقدر فریبیدن صیغه سندن متعدی صورت ایسه ده لکن فریبیدن متعدی فریبانیدن لازمدر عربیده دخی بونك نظیری واردر که مثلا ثبدن کب لفظی یوزی اوزره دوشرمك معناسنه افعالدن اکباب یوزی اوزره دوشمك معناسنه حاصلی بویله محللرده اللازم متعد والمتعدی لازم دینسه صحیح اولور فلا تغفل

* اولدی پوشانیدن اورتونمك تستر کیدر *

پوشانیدن * پاء فارسیهٔ ممدوده نك ضمی ایله مصدردر اورتمك معناسنه عربیده تستر کبی صورتده پوشیدن لفظندن متعدی صیغه سی فاما که فی نفس الامر معکوسدر کما سبق آنفا

* هم آچلمقدر کشانیدن مثالی انجلاع *

کشانیدن * مصدردر عربیده انجلاع معناسنه عند مزده اولان نسخه ده نون ممدوده نك کسری ودالك فتحیله واقعدر غالبا کشادن لفظندن متعدی صورتنده در فاما که بنه آنفا کچن اللازم متعد والمتعدی لازم قاعده سی اوزره اولمغله انفعال بابندن انجلاع ایله تفسیر ایلدی فلله دره

* حقدر انجق قائل اولماغه هم اویماغه سزا * ترجمه در

* انما الحق حقیق بالرضا والاتباع *

بو قطعه سه زبان اولدیغی حسبیله بو بیتده مفسر مضاعر بیدر انما ادات حصردر * حقیق * بمعنی سزا ولایق باقی لفظلر معلومدر

* قطعه درغین بعین دل وطبعست فروغ *

قطعه درغین * مثلی قطعه اولی عنوانده کچدی * بعین * لفظنك اوتنده کی

باء موحده بمعنی فی ظرفیت ایچوندر عین کوز یاخود کنش معناسنه عربیدر
دل * قلب دیواون یدنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده بکدی طبع بمعنی مزاج
عربیدر * است * ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * فروغ
آیدینلق دیو بو قطعه‌نك بیت رابعنده کلور حاصل معنی غین حقنده اولان
قطعه قلب وطبعك کوزنده نوردر یاخود کنش کبی اولان دل وطبعده
ضیادر بهمه حال است معناده فروغ لفظنه مرتبطدر

* کوسترش اولدی نمایش بوجه رتبه آمروغ *

نمایش * نونك ضمی ایله نمودن لفظندن امر حاضر آخرینه ماقبل مکسور
شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر چونکه نمودن مستقبلاتی واوك الفه و یاء تحتیه یه
ابدالیله نماید و نماینده کلور میر نظمی بیت که در بر بوده زیب وزر نمایش
که یعنی داده در جنبش فزایش * آمروغ * همزهٔ ممدوده‌نك فتحی ومیمك
وراء ممدوده‌نك ضمی وغین معجمه ایله بمعنی قدر ومرتبهٔ عالیه کذا فی فرهنك
جهانکیری ابو شکور بیت نداند دل آمروغ پیوند دوست * نداند که بی دوست
کارش نکوست * هم دخی مقدار جزئی معناسنه ونفع وفائده معناسنده کلور
لکن بو لفظ آمروغ * فرهنك شعوریده بو اوج معناده رادنصکره واوسز واقعدر

* هم اوزن بویلو یه هم دبندی وقاره آموغ *

آموغ * همزهٔ ممدوده‌نك فتحی ومیم ممدوده‌نك ضمی وغین معجمه ایله ایکی
معنایه دراوّل بمعنی طویل القد والقامة ونفس قد وقامه معناسنده کلور
ثانی بمعنی وقار وهیبت میر نظمی مثنوی بکیر د لرزه در اندام شیران * زآموغ
و وقار شاه ایران * نکیرد جای هرکز کوه از بیم * که آموغ شاه از تاج ودیهیم

* اسنمك یازه وخمیازه ککرمك آروغ *

یازه * یاء تحتیهٔ ممدوده‌نك وزاء معجمه‌نك فتحلری وهاء رسمیه ایله اسنمك که
عربیده تثاوب دیرلر بوکا فارسیده آسا دخی آساوه دخی پاسك دخی
دهاندره دخی فازه مرادفلردر مؤید الفضلاده یازه بمعنی لرزه دیو مسطوردر
خمیازه * خاء معجمه‌نك فتحی ومیمك سکونیله یازه کبی اسنمك معناسنه بو معناده
یاء تحتیه بدلنه باء موحده ایله دخی مرویدر ابو المعانی بیت از شراب عشق دل
خمیازهٔ حسرت کشد * در همه بزم محبت رانشد مست وصال * وخاء
معجمه دنصکره الفله خامیازه دخی دیرلر شیخ عطار بیت خامیازه فعل
شیطانست وفی * ای پسر ایمن مباش از مکروی * آروغ همزهٔ ممدوده

وضم راء مهمله وغین معجمه ایله ککرمك که طعام معده‌ده غلیان ایدوب
هضمه قریب اولدقده ریح عارضی حرکت ایدوب فم معده‌دن ظاهر
اولان صدادر عربیده جشاء دیرلر

* ولدی آمیغ قارشمش دینور آزنسنه‌یه شوغ *

آمیغ * همزهٔ ممدوده‌نك فتحی ومیم ممدوده‌نك کسری وغین معجمه ایله بمعنی
آمیخته ومختلط حکیم خاقانی بیت بحر یست کفش که ماهیش تیغ * بر ماهی
بحر کوهر آمیغ * هم دخی مجامعت ومباشرت معناسنده کلور * شوغ * شین
معجمهٔ ممدوده‌نك ضمی وغین معجمه ایله بمعنی اندك چیز یعنی شیء قلیل

* روشنایی دینور آیدینلغه روشن ایدین *

روشنایی * آخرنده یاء تحتیه ایله ایکی معنایه دراوّل بمعنی آیدینلق وضیا
معناسنه اکر یاء تحتیه مصدریه اولورسه ثانی بمعنی ذی شعاع وذی ضیا اکر
یاء نسبیه اولورسه چونکه روشنا راء ممدوده‌نك ضمی وشین معجمه‌نك کسری
ونون ممدوده‌نك فتحیله بمعنی ضیا وآیدین کمال خجندی بیت دارم اندك
روشنایی در نظر * در جمال اوولی فیه نظر * بو بیتك مطابقی معنای اوّله
ظاهردر فاما که فرهنك شعوریده معنای ثانی‌یه شاهد ایلدی * روشن
راء ممدوده‌نك ضمی ایله ایدین معناسنه بعض نسنه‌لره صفت اولور روز روشن
وهوش روشن وراء روشن کبی حسین ثنایی بیت پای تا سر سوزم وروشن نکردد
دانشم * کی دهد از پس کدورت آتشی مار وشنی

* دخی آیدینلغه هم پارلایشه دینلدی فروغ *

فروغ * فانك وراء ممدوده‌نك ضملری وغین معجمه ایله ایکی معنایه دراوّل بمعنی
ضیا وشعاع یعنی آیدینلق ثانی بمعنی شروق ولمعان یعنی پارلامق کمال اسماعیل
بیت شب سیاه فروغ بیاض دیوارش * مؤذنارا از صبح در کمان افکند

* شیر سود ماست بوغرتدر تره یاغی مسکه *

شیر * شین معجمهٔ ممدوده‌نك کسرهٔ صریحه‌سی وراء ایله سود که عربیده حلیب
ولبن دیرلر منلا وفائی مروی بیت نی جنونم بجنون ما ندونی عقل بعقل آنچه
مادر بکلو ریخت مرا شیر نبود * بوندنصکره شیر ارسلان دیو فرق برنجی
قطعه‌نك بیت سابعنده کلور لکن آنده امانه ایله‌در * ماست * میم ممدوده‌نك
فتحی وسینك سکونی وتاء فوقیه ایله یوغرتکه عربیده لبن ورائب دیرلر
مسکه * میمك فتحی وسینك سکونی وکاف فارسیه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله تره

باغی كه چوق تركیده تاء فوقیه مقامنده كافله كره باغی دیو تعبیر ایدرلر حكیم شیرازی بیت خلبه وكنجد چكند رانكبین * مسكه وهم روغن كاوانچنین

* فله دیرلر آغزه قیغیه تواپراب دوغ *

فله * فانك حركات ثلثه سی ولامك فتحی وهاء رسمیه ایله آغز كه سوددن اولور عربیده لبأ دیرلر تحفه لاحبابده پنیرتازه دیو تفسیر ایلدی بو لفظده لامك تخفیف وتشدیدی جائزدر منوجهری بیت نوای مطربان داریم وبربطهای كوینده مساعد ساقیان داریم وساعدهای چون فله * بو بیتده پنیرتازه معناسنه اولمه سی عقله امسدر * تو * تاء فوقیه نك ضمی وواو معروف ایله سود قیماغیكه عربیده قسطا دیرلر بوندن بشقه قات معناسنه وپرده معناسنده كلور حضرت مولانا درمعنای قات بیت من این ایوان نه تورا نمیدانم نمیدانم * من این نقاش جادورا نمیدانم نمیدانم * هم دخی توسن دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت ثانیسنده كچدی لكن آنده واو مجهول ایله در * دوغ * دال ممدوده نك ضمی وغین ایله آیرانكه یوغرتدن اولور كاهی یوغرت معناسنه كلور حكیم شیرازی بیت هم بوصل در دوغ آغسته بخور * بازازان دوغ ترش كشته بخور

* یقامق شستن ویقانمشه شو یده دینور *

شستن * شین معجمه نك ضمی وسینك سكونی ایله مصدر در عربیده غسل دیرلر شو یده * شین معجمهٔ ممدوده نك ضمی و یاء تحتیهٔ ممدوده نك كسریله شو یدن لفظندن اسم مفعولدر عربیده مغسول كبی ابو المعانی بیت نشو یده همه در عمر رو یش * مكر شو ید در آخر مرده شو یش

* چرك دی كیره دخی كیر ایله پاسه آزوغ *

چرك * جیم فارسیه نك كسری ورانك سكونی وكاف ایله كیر و پاس معناسنه همدخی ایرك كه جراحتدن وچشمدن چقرا كاشوخ وشوغ وشوق دخی دیرلر میر نظمی بیت هیچ رویش نشسته آن بدحال * كوش و بینی ز چرك مالامال آزوغ * همزهٔ ممدوده نك فتحی وزاء فارسیهٔ ممدوده نك ضمی وغین معجمه ایله كیر و پاسكه دمورده وامثالنده اولور ابو المعانی بیت خصمت نتواند كه كشد تیغ از نیام * از وهم تو آزوغ كرفتست درنعل

* دیرلوب دیو شربلق چیده و برچیده ایمش *

چیده * جیم فارسیهٔ ممدوده نك كسریله چیدن لفظندن اسم مفعولدر خواجه سلمان بیت بغیر برك كلنكان نمیتوانم چید * كه هیچ روی مرا نیست بر كل

برچیده

برچیده * دخی چیدن مذكوردن اسم مفعولدر چونكه بر تحسین لفظ ایچون زائددر علی ماسبق فی الادوات البسیط عمعق بخاری بیت هوای قیركون برجه نقاب قیركون ازرخ * سپهر ساج كون بنهاد تاج عاج كون برسر *

* دینلدی پروند قاش صارقیسنه بوغچه یه بوغ *

بوغ * باء موحدهٔ ممدوده نك ضمی وغین معجمه ایله بوغچه كه بقچه البسه واثواب قورلر میر نظمی بیت بنا اهلان چنان ارزان فروشند * متاع دلبران در بوغ بسنند

* قلبزن كسنه یه دیو نه دغلزن دینلور *

دغلزن * لامك سكونیله ایكی معنایه دراول بمعنی قلبزن كه قلب اقچه كسیجی ثانی بمعنی دیوثكه فاحشه عورتلو كاهی زن لفظی تقدیم اولنوب زن دغل دخی دیرلر میر نظمی بیت میكنم كار دغل ای زن چپل * تا بكی این كار بدای زن دغل زیرا دغل دالك وغین معجمه نك فتحلری ولام ایله باطنی ظاهرینه موافق اولمیانه دیرلر وقلب اقچه وعیب وفساد معنالرینده كلورزن وصف تركیبی اولدیغی حالده اون بشنجی قطعه نك بیت خامسنده كچدی همدخی زن عورت دیو یكرمی اوچنجی قطعه نك بیت ثالثنده كچدی قلبزن فارسیده وصف تركیبیدر شبوحی حسبیله تفسیر قلندی

* دخی مجهول اولان نسنه یه دیرلر آشوغ *

آشوغ * همزهٔ ممدوده نك فتحی وشین معجمهٔ ممدوده نك ضمی وغین معجمه ایله شئ مجهول معناسنه حكیم طرطری بیت چه كنم از جفای دهر كه من * هستم آشوغ درمیان سما

* طتلو دیللو یه دینور چرب زبان شیرینكو *

چرب زبان * سیاه چشم كبی وصف تركیبیدر بمعنی فصیح اللسان وشیرین سخن وخوش صحبت ولطیفه كو ابو المعانی بیت لسان مطلقم بسته ازغم هجران * كه شرح دل نكند هیچ كلك چرب زبان * چونكه چرب یاغلو دیو اون اوچنجی قطعه نك بیت ثامنده كچدی زبان دل دیو یكرمی یدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده كچدی * شیرینكو وصف تركیبیدر چونكه شیرین طتلو دیو قرق سكزنجی قطعه نك بیت اخیرنده كلوركو وصف تركیبی اولدیغی حالده قطعهٔ اولی نك بیت خامسنده كچدی

* شاعره دینلدی سخنساز ویلان اولدی دروغ *

سخنساز * وصف تركیبیدر چونكه سخن سوز دیو اوتوز برنجی قطعه نك

بيت سابعنده كچدى ساز يكرمى دردنجى قطعه نك بيت خامسنده كچن ساختن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر * دروغ * دال ممدوده نك وراء ممدوده نك ضملرى وغين معجمه ايله بمعنى كذب ومين مقابلى راستدر كما قيل دروغ مصلحت آميز * به از راست فتنه انكيز

* جاهله جاهله رفعتمى كلور عالمده *

چونكه معرض بيانده سكوت حصرى مفيد اولور قاعده سنجه اولديغى حالده حق تعالى يرفع الله الذين آمنوا والذين اوتوا العلم درجات بيوردى نتكم ادات حصر صريحله انما يخشى الله من عباده العلماء بيورديغى كبى لكن آيت ثانيه ده مدار استدلال لفظه جلالك رفعيله علمانك نصبى قرائتيدر نكته بو مصراعده جناس تام واردر فلله دره

* علم افراز معارف در اولان صاحب طوغ *

علم افراز * وصف تركيبيدر بيراق قالدريجى معناسنه چونكه علم بيراق ديو قرق اوچنجى قطعه نك بيت اخيرى شرحنده كلور * افراز * همزه نك فتحى وفانك سكونى وراى ممدوده نك فتحى وزاى معجمه ايله افرازيدن لفظندن امر ياخود اسم فاعل مخففدر * معارف * وصاحب * معروفلردر * طوغ مشهورى طا ايله در لكن فصيحى تاء مثناة فوقيه مضمومه ايله در شول معروف لاجه قيلدر كه نيزه باشلرينه ايدرلر انجق دولت عليه عثمانيه ده شول معروف نسنه در كه وزرا وچنى ميرميران ايكيسنى ميرلوا برينى طاشرلر وهر طائفه نك اعتباريده انكله در بلكه بو مقامده ناظم تحريرك مراديده بو اولمسى غالبدر زيرا زمانه ده اندن اعظم باعث رفعت اولور نسنه يوقدر فافهم

* قطعه چون بوى عنبر قوت آرد در دماغ *

قطعه چون * قطعه خامسه ده كچدى * بوى * قوقو ديو يكرمى التنجى قطعه نك بيت ثانيسنده كچدى * عنبر * بيانى اللى يدنجى قطعه نك بيت اولى شرحنده كلور * قوت * بمعنى قدرت عربيدر * آرد * همزه ممدوده نك فتحيله آوردن لفظندن فعل مضارعدر * در * بمعنى الباء الجارة كما سبق فى الادوات المركبة * دماغ * معروف حاصل معنى رايحه عنبر كبى دماغه قوت كتورر بر قطعه

* سرچه كنجشك وكوكرجندر كبو ترقارغه زاغ *

كنجشك * كافك ضمى ونونك سكونى وجيمك كسرى وشين معجمه نك سكونى

وكاف

وكاف ايله سرچه معناسنه عربيده عصفور ديرلر خصوصا وسائر كوچك قوشلره ديرلر عموما شمس فخرى بيت خسرو در زمان ودر زمان معدلت ندهد باز زحمت كنجشك * كبوتر * كافك فتحى وباء موحده ممدوده نك ضمى وتاء فوقيه نك فتحى ورا ايله انواع كوكرجنه اطلاق اولنور عربيده حمامه ديرلر حكيم خاقانى بيت انكسا انكه طريق تو ميروند * زاغند وزاغ رار وش كبك آرزو * همدخى كوشه كمان معناسنه وعلم موسيقيدن برلحن معروف معناسنه ده كلور

* خنج بايقوش اوكيكدر فاخته قوزغون كلاغ *

خنج * خاء معجمه نك ضمى ونونك سكونى وجيم ايله بوزن قفل بيقوش كه عربيده بوم ديرلر * فاخته * لغت مشتركه در عربيده دخى بو معنايه در ذاتنده بر خوش آواز وخوب اندام قوش اولمغله اكثر شعرا شعرلرنده ذكر ايدرلر عربيده جمعى فواخت كلور ابو المعانى بيت سحركه بر سر سرو سر افرازشود فاخته بعشق يار دمساز * كلاغ * كافك ولام ممدوده نك فتحلريله قوزغون كه عربيده غراب ديرلر استاد عنصرى بيت هركه زار هبرى كلاغ كند * بيكمان دل برنجه داغ كند * بو مضمونى عربيده دخى نظم ايتمشلردر شعر اذا كان الغراب دليل قوم * سيهديهم الى دار البوار

* داخى قرلنغج پرستو آشيان اولدى يوه *

پرستو * باء فارسيه نك وراءنك كسرلرى وسينك سكونى وتاء فوقيه ممدوده نك ضمى ايله قرلنغج كه عربيده خطاف ديرلر شمس فخرى بيت هماى فتح بر ايوان قدرت * نهاد دست آشيانه چون پرستو * آشيان * آخرنده هاء رسميه سز وهاء رسميه ايله يوه معناسنه عموما عربيده وكر دخى عش ديرلر عرفى بيت اى نه فلك زخوشه صنع تودانه * در جنب كبراى تو عرش آشيانه * وقوش يوه سنه ديرلر خصوصا كاهى وطن معناسنه ده كلور

* كاغ آتش قارغه وقوزغون صداسى كاغ كاغ *

كاغ * كاف ممدوده نك فتحى وغين معجمه ايله آتش كه عربيده نار ديرلر حكيم قطران ارموى از ابر تيره برق بتابد بروز باك * چون سرخ زاغ از شب تيره زدود كاغ * بوندن بشقه ايكى معنايه دخى كلور اول كوبش كه حيوانات يديكى علفى چيغروب تكرار چينيوب يودرلر ثانى ناله وفرياد عموما وناله كلاغ خصوصا مجمع الفرسده ناله طاوس ديو مسطوردر * كاغ كاغ * مكرر اولديغى حالده قرغه وقوزغون آوازى برهان الدين براز بيت شد زاون

مختلف چون جامهٔ صباغ باغ * زاغ بیرون شد زداغ وماند اندر کاغ کاغ

* زندهکانی دیرلك اولدی زندهکی صاغلق دیمك *

زندکانی * آخرنده یاء تحتیه ایله یعنی حیات زندهکی * کذلك چونکه آخرنده
هاء رسمیه اولان کلمهیه ادات جمع یاخود یاء تحتیهٔ مصدریه لاحقه اولنجه
هاء مزبوره کاف فارسیهیه ابدال اولنور دیو مقدمهده کچدی شیخ عمر خیام
رباعی می نوش که عمر جاودانی اینست * خود حاصلت از روز جوانی اینست
هنگام گل وباده ویاران سرمست * خوش باش دمی که زندکانی اینست

* جان روان مرك اولمدز مرده اولمش زنده صاغ *

جان * یعنی * روان * والعکس ارباب لغت اکرچه جانی روان وروانی جان ایله
تفسیر ایتمشلردر فاما که بینلرنده فرق واردر چونکه روان انسانه مخصوص
اولان روح که سائر حیوانده اولمازا کا علوم عقلیهده نفس ناطقه ولسان حکماده
نفس مجرده ولسان صوفیهده روح انسانی دیرلر حق سبحانه وتعالی انك حقنده
یسئلونك عن الروح قل الروح من امر ربی بیورمشدر ایشته روان بودر
اما جان روح حیوانی که هر زندهده اولور حتی حکیم ابن سینا رسالهٔ معراجیهسنده
مراد از روان نفس ناطقه باشد واز جان روح حیوانیست دیمشدر همدخی
روانك روح انسانی معناسنه اولدیغنی شیخ سعدی بو بیتده تصریح ایتمشدر
بیت سپردم تراجان ورفتم بخاك * بیردم روان روان را بیزدان پاك
جانك روح حیوانی معناسنه اولدیغنی بو بیت ناطقدر بیت کر بجان زنده
کیست حیوانرا * زندکانی تو میدهی جانرا * فرهنك شعوریده کاهی روان
جان معناسنده استعمال اولنور حکیم اسدی ززخم سنان بیش زخم زبان که
این تن کند خسته وآن روان * دیو مسطوردر ناظم تحریر دخی ارباب لغتك
تفسیرلری وبو استعمال اوزره تفسیر بیوردیلر باقی تفصیل دیباجهنك بیت
سادسنده کچدی نکته معلوم اولسونکه ترتیب مصراعه کوره جان مفسر
روان تفسیردر مشهوره کوره معکوسدر * مرك * میمك فتحی ورانك سکونی
وکاف ایله یعنی موت هاتفی بیت بود مرك به ازبونز یستن به * ازز هر خندست
بکر یستن * مرده * میمك ضمیله مردن لفظندن اسم مفعولدر * زنده * زای
معجمهنك کسریله یعنی دیری که مقابلی مردهدر شیخ عمر خیام رباعی در پای
اجل چون فکنده شوم * وزدست غمش زبیخ بر کنده شوم * زنهار کلم
بجز صراحی مکند * تاچونکه زباده پر شوم زنده شوم * بوندن بشقه دیت

معنایه دخی کلور اول یعنی فقیر ودرویش ثانی ولایت اصفهانده بر نهر
عظیم اسمیدر که زنده رود دخی دیرلر ثالث بزرك وعظیم رابع توران
پهلوانلرندن بر پهلوان نامیدر که انی رستم بر مشت ایله اهلاك ایتمشدر

* یك طولی لبریز اومعناده لبالب اوبله در *

لبریز * وصف ترکیبیدر یك طولی معناسنه ودوداغدن طاشوب دوکلن
نسنه معناسنه حوض اولسون غیری اولسون زیرا لب دوداق دیو یکرمی
بدنجی قطعهنك بیت ثانیسنده کچدی ریز فرق ایکنجی قطعهنك بیت
عاشرنده کلان ریختن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر رشید قمی بیت
ساغر جانم ز هر غصه لبریزست ومن * تا نکردد مدعی خوش دل تبسم
میکنم لبالب * لف توسل ایله مثله مصراع لبالبست زخون جکرم پیالهٔ ما

* هم دخی ساغر قدحدر یك بیوك اولسه تفاغ *

ساغر * غین معجمهنك فتحیله یعنی قدح صبری سمرقندی بیت من آن شیدایم
ای صبری که دست ساقی کوثر * اکر در خلد باشم زهر غم در ساغرم ریزد
فی الاصل شراب طولی قدحه دیرلردی صکره مطلق قدحده استعمالی
غالب اولدی * تفاغ * ثاء فوقیهنك وفاء ممدودهنك فتحلری وغین معجمه
ایله یعنی قدح عظیم وساغر بزرك آنکله آخر بر مده طولی ایچرلر شمس
فخری بیت در بزم عیش دولتی باد اهزار سال * بردستکیر نوش بکن کاسهٔ
تفاغ * هم دخی آهیانه یعنی قفا کوکی معناسنهده کلور معنای اولده
بو معنادن استعاره طریقیله در چونکه زمان اولده مشاهیر شجعان دیوکلهسن
ساغر ایدوب شراب ایچرلردی کبده رك ساغر معناسنه اولدی

* چاغ وقت اما عجم خاطر سؤال ایتدکده در *

چاغ * جیم فارسیهٔ ممدودهنك فتحی وغین معجمه ایله یعنی وقت وهنکام
کبی هم دخی عنکبوت معناسنده کلور بو لفظ اصلنده جغتای لسانیدر

* صاغ ولاسك بر بنه باشد دماغت کوك چاغ *

معنای ترکیبیسی دماغك زمانی اوزره صدا الوا ولسون دیمکدر چونکه * باشد
مضارع صیغهسنده امر غائبدر * دماغ * عربیدر فارسیده دخی مستعملدر
تاء فوقیهٔ ساکنه ضمیر خطاب متصلدر * کوك * کاف ممدودهنك ضمی وکاف
ثانیه ایله یعنی آواز بلند وصوت اعلا هم دخی مار ول معناسنده کلور اکا کاهو
دخی دیرلر عربیده خس دیدکلریدر خاصهسی جلب نوم وتصفیهٔ دمدر

چاغ * زمان ووقت دیو انفا کچدی بو تفصیل معلوم اولدیسه کانه دماغ
اعضای رئیسه‌دن اولدیغی علاقه‌سیله مجازا جماداتدن عبارتدر بو تقدیرجه
برذاتك زمانی اوزن صدا الواولمسنه صاغلق لازم کلور ایشته بو توجیه فقیرکدر
لکن بعضیلر بویله توجیه ایتدیلر کوك چاغدن مراد مارول وقتی دیمکدر یعنی
وقت ربیع وفصل بهار معناسنه بو تقدیرجه باشد دماغت کوك چاغ ترکیبنك
معناسی دماغك وقت ربیع کبی پرنشو ونما اولوب طراوتلو وملاحتلو اولسون
دیمکدر

* چوی شیر اول صوکه اقش برزمان شیرین ایچون *

جوی شیر * اضافتله جوی شیرین لفظندن مخففدر معنای ترکیبیسی شیرین
ارماغی دیمکدر چونکه جوی ایرمق دیو قطعهٔ رابعه‌نك بیت خامسنده
کچدی * شیرین * فرهادك معشوقی اسمیدر قصه‌لری محلنده مسطوردر

* کوهکن فرهادو کوه بی ستون دلدیکی طاغ *

کوهکن * فرهادك اسمیدر اصلنده وصف ترکیبی ایدی طاغ قازیجی معناسنه
چونکه کوه طاغ دیو قطعهٔ تاسعه‌نك بیت عاشرنده کچدی * کن * اللی اوچنجی
قطعه‌نك بیت سادسنده کلنجك کندن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر
فرهاد چالشوب طاغی قزدیغیچون کوهکن دیو مسمی اولدی کوه بی ستون
دیاربجمده برمشهور طاغدر که فرهادانی کسوب صو کتورمك قصدیله بوقدر
زمان عشق شیرین ایچون چالشوب وهرکسدیکی طاشه شیرینك صورتنك
قازوب نقش ایتمشدر معنای ترکیبیسی دیرکسز طاغ یعنی اغاجسز طاغ دیمك
اولور چونکه کوه قدسبق آنفا بی ادات نفیدر کما سبق فی الادوات المرکبة
ستون * دیرك دیو اللی اوچنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کلور

* اصفهان شهرنده کی نهرك آدی زاینده رود * ...

زاینده رود * یعنی نهر مزبور که زنده رود دخی دیرلر کما سبق فی شرح هذه
القطعه معنای ترکیبیسی طوغیجی چای دیمك اولور نتکم زنده رود دیری چای
معناسنه اولدوغی کبی چونکه زاینده اون ایکنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کچن
زاییدن لفظندن اسم فاعلدر * رود * راء ممدوده‌نك ضمیله چای ونهر معناسنه

* برمزین باغچه در یاننده انك چارباغ *

یعنی شهر اصفهانده زاینده رود عندنده برعظیم ومعمور ومشهور باغچه‌در که
شاه باغچه‌سیدر حقنده دینلشدر بیت کرندیدی درجهان باغ ارم * کن تماشا
چارباغ برنعم * حتی ناظم نحریر بارانه سقارتله کندکده باغچهٔ مزبوره‌یی ونهر

مزبوری سیرو تماشا ایلمش نتکم برقطعه‌سنده دیرقطعه شکایت کرجه تیرغمزه
جادولرندندر * بنم جکدکلرم اما کمان ابرولرندندر * صفاهانده کوروب برچار
ابرونی خطن صوردم * دیدی بوچار باغك سنبل وشبولرندندر * هم دخی چار
باغ عناصر اربعه معناسنه ده کلور نتکم اصطلاحك بیت خامس عشرنده کلور
معنای ترکیبیسی درت باغ دیمك اولور باغك بیانی بوقطعه‌نك بیت اخیرنده
کلور

* راه یول کراه ازغون ضایع اولمش کم شده *

راه * اظهار هاایله مطلق یول که عربیده طریق دیرلر شیخ عمر خیام رباعی
راهیست بمیخانه بمقصد پیوست * وزجانب میخانه ره دیکر هست لیك ره میخانه
زآبادانی * راهیست که کام میتوان داد بدست * بوندن بشقه یدی معنایه دخی
کلور اول بمعنی رسم وعادت ثانی بمعنی کره ومرّه ثالث بمعنی هوش وعقل
رابع بمعنی مقام موسیقی خامس بمعنی سخن سادس بمعنی درون شخص سابع
هندستان پادشاهلرینه رای دیدکلری کبی راه دخی دیرلر بو سکز معناده الفك
حذفیله ره دخی جائزدر * کراه * وکره ایکیسیده ازغون و یولنی یترمش
معناسنه محسوسده ومعقولده مستعملدر منلا جامی بیت آن نمیکویم که بودم
سالها در راه تو * هستم آن کره که اکنون رو براه آورده ام * معنای
ترکیبیسی دخی بویله‌در چونکه کم کاف فارسیه‌نك ضمی ومیم ایله‌نك وضایع
معناسنه * راه * قدسبق هنا * کم شده * ضایع اولمش معناسنه چونکه شده
قرق بشنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کلان شدن لفظندن اسم مفعولدر

* هم قلاوز رهنما و بدرقه رهبر سراغ *

رهنما * الفله رهنمادن مخفف وصف ترکیبیدر بمعنی مرشد ودلیل وهادی
چونکه راه یول دیو آنفا کچدی * نما * نونك ضمیله نمودن لفظندن امر یاخود اسم
فاعل مخففدر نتکم امر اولدیغی حالده یکرمنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کچدی
ابوطالب کلیم بیت صاحب قران وشاه جهانکه زبخت او * هر لحظه اش وبعمر
آمد رهنما شود * بدرقه * باء موحده‌نك فتحی ودالك سکونی وراءنك وقافك
فتحلری وهاء رسمیه ایله بمعنی مرشد وهادی ودلیل ایضا میر نظمی بیت راه
طلب بدرقه در پیش کیر * نیت صافی زهمه خویش کیر * رهبر * بو دخی الفله
راهبردن مخفف وصف ترکیبیدر چونکه بر وصف ترکیبی اولدیغی حالده
قطعهٔ اولانك بیت خامسنده کچدی خواجه حسین ثنایی بیت رهنمای
رهی که سخنی آن * هرقدم پای رهبر اندازد * سراغ * سینك ضمیله

بمعنی رهنمای ایضا محتشم کاشی مصراع سراغ یوسف من کن که
بنده وآزاد * بوندن بشقه ایکی معنایه دخی کلور اوّل یول صورمق
معناسنه ثانی بمعنی ضال یعنی ازغون عربیده بمعنی سؤال وتفقد وطلب

*یاق بیفروز بیار اینجا کتور بونده دیمک *

بیفروز * اوتوز اوچنجی قطعه‌نك بیت اوّلنده کچن افروختن لفظندن امر
حاضردر چونکه مستقبلاتی خاء معجمه‌نك زاء معجمه‌یه ابدالیله افروزد وافروزنده
کلور اولنده‌کی باء موحده صله‌در اوائل مشتقاته داخل اولنجه الفیات
یاء تحتیه‌یه منقلبه اولور دیو مقدمه‌ده کچدی * بیار * واو حذفیله آوردن
لفظندن امر حاضردر تکلم مضارع متکلم وحده‌سی یکرمی اوچنجی قطعه‌نك
بیت اخیرنده کچدی * اینجا * بونده معناسنه مرکبدر چونکه این بودر بو قطعه‌نك
ثالثه‌نك بیت رابعنده کچدی جامکان دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت رابعنده
کچدی

*شمعدان اولدی لکن یانمش فتیله‌دی چراغ *

لکن * لامك وکاف عربیه‌نك فتحلری ونون ایله بمعنی شمعدان شیخ سعدی بیت
میل درسر مدان چنین سخت * کن بن شمع درسر لکنی * بوندن بشقه التی
معنایه دخی کلور اوّل بمعنی آفتاب ثانی بمعنی شمعدان تبسبسی ثالث بمعنی فانوس
کوملکی رابع آتش منقلی خامس بمعنی بخوردان وعود سوز سادس کناری
یوکسك طبق معناسنه * چراغ * جیم فارسیه‌نك فتحی وکسریله یانن شعله‌نك
آدیدر همدخی مجازا انجنده یاغ وفتیل قبوب یاقدقلری آلته‌ده دیرلر کذا فی المجمع

* یاقی انچون شول دمردن داغلغی داغینه هم *

داغینه * آخرنده نسبت انچون یاء تحتیه ونون مفتوحه وهاء رسمیه الحاقیله داغ
اوراجق دمر آلت که اکا عربیده مکوات ترکیده داغلغی دیرلر ابو المعانی
بیت آسمان ازمقدمش یافته شرف * مهر برپیشانیش داغینه است
ناظم نحریر بو بیتده ایهام سیاقی بی شمار لطافت ایلدی فلله دره

* کی قاجن دخی عربجه یاقیدر کی یعنی داغ *

کی * کافك فتحیله فارسیده درت معنایه در اوّل زمان مجهولدن سؤالکه
ترکیده نه‌چن عربیده متی ایله تعبیر ایدرلر لطیفی بیت زاکی خداداده قدر وجلال
خداداده رانیست هرکز زوال ثانی کی پادشاه دیو التنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده
کلور ثالث عناصر اربعه‌دن هر برینه کی دیرلر جمع مراد اولندقده کیان وکیانا
دیرلر رابع بمعنی پاك وپاکیزه عربیده کی ایکی معنایه در اوّل بمعنی داغ که آتش

ایله یقارلر خواجه حافظ بیت بصوت وبلبل وقمری اکر ننوشی می علاج کی
کنمت آخر الدواء الکی * ثانی ادات تعلیلدر ایچون معناسنه عربیده فارسیده
داغدن حاصل اولان بدن انسانده وبدن حیوانده اولان داغ نشانه‌سنه‌ده دیرلر

* بو کابم برکلستاندر اوقو بلبل کبی *

کلستان * کلی چوق یردیو قطعه رابعه‌نك بیت ثالثنده کچدی * بلبل ضمتین
ایله معروف قوشدر عربیده وفارسیده وترکیده مستعملدر قطعه اذا احتاج
خمری وقدناج بلبل * لازهار روض فوق غصن مسوّل * فنادتهما الببغاء سجن
حمرة * فغایتك من ذکری حبیب ومنزل * عربیده خاصة اسمی عندل
وعندلیب وجوجم افطلریدر مزید زاده در مستزاد نظم الفرائد بیت
فی جننك عندل وصلی ابنادی * ار وجهك یاورد * باغکده سنك بلبل کوکلم
ایدر آواز * کوستر یوزیك ای کل مثنوی فلك از بسکه بارد برسرم خون
مرا شد طره دستار کلکون * دمادم بلبلان بوسند دستم * که پندارند کل برسرز
دستم شاعر ترکی بیت اکر زاغ اولمیوب بلبل اولورسك نه غم یرسك نکدر آشیانه

* سبز کلزاره نه حاجت ایشته بو در باغ راغ *

کلزار * کلی چوق یر دیو قطعه رابعه‌نك بیت ثالثنده کچدی * باغ * معروف
وباغچه وتفرجکاه واشجار وازهاری مشتمل مسیره‌کاه صائب تبریزی بیت
چندانکه بهارست وخزانست درین باغ * چشم دل شبنم نکرانست درین باغ
راغ * راء ممدوده‌نك فتحی وغین معجمه ایله بمعنی چمنزار وشکوفه‌زار وتفرجکاه
شاعر بیت تاران مرکب نوبی سپر * همه تن روی کشته لاله راغ * کذا
فی المجمع ودامن کوه وقله جبال معنالرینه‌ده کلور کذا فی فرهنك
جهانکیری وبعضیجه ایکسی برادن باغ راغ دخی دیرلر کما کان هنا

* قطعه درفاز کهر برجو صدف *

قطعه درفا * مثلی قطعه اولی عنوانده کچدی ز * بمعنی من کما سبق فی الادوات
کهربانی دیباجه‌نك بیت عاشری شرحنده کچدی * پر * طولی دیو قرقنجی
قطعه‌نك بیت اولنده کلور * چو * ادات تشبیهدر کما سبق فی الادوات المرکبة
صدف * فتحتین ایله اینجو قابی که انده اینجو اولور مولانا جامی بیت شاه
والاکهر ودرپاکف * که فلك کوهر اوراست صدف * عربیده فتحتین وضمتین
ایله یوکسك اولو طاغ معناسنه وقرآن عظیم الشانده واقعدر بین الصدفین
ای بین الجبلین المرتفعین همدخی هرنه که مرتفع اوله اکا دیرلر وداخل الاذنین

معناسنه ده کلور حاصل معنی کهردن طلو صدف کبی حرف فاحقنده قطعه

* رده ورسته وزده جمله سی صف *

رده * رانك ودالك فتحلری وهاء رسمیه ایله بمعنی صف مطلقا حکیم فروسی بیت رده برکشیدند ایران یان * بستند خون ریختن رامیان * همدخی خرمن سوره جك دکن معناسنه ده کلور که اکاعربیده مرضه دیرلر رسته * رانك فتحی وسینك سکونی وتاء فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله رده کبی صف معناسنه نتکم رستهٔ مردم ورستهٔ لشکر ورستهٔ دندان دیرلر لطیفی بیت خروشید بر رسته وآمیخت کرك * پرکده کردش چوکله رکرك * بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اول بمعنی خلاص شده یعنی قورتلمش ثانی بمعنی بازار یعنی سوق ثالث بمعنی شارع عام وشاهراه * زده * زای معجمه نك ودالك فتحلری وهاء رسمیه ایله بمعنی صف ایضا حکیم فردوسی بیت کشیدن کردان زده برزده * بطرق بزنجیر زرین زده * بوندن بشقه یدی معنایه دخی کلور اول بمعنی خورده ثانی بمعنی بریده ثالث بمعنی ظهور کرده رابع زدن لفظندن اسم مفعولدر بعض ترا کیبه صفت واقع اولور سودازده ودم زده کبی سادس بمعنی سطور کتاب سابع بمعنی کهنه

* سو بسو هر یکادرسوی طرف *

سو بسو * میانه ده باء موحده توسلیه ایله هر یکا وهر طرف معناسنه چونکه سوی سین ممدوده نك ضمی ویاء تحتیه ایله بمعنی جانب وطرف میر نظمی بیت اشارت ازشه عالم بدیدند * پرستاران بهرسو بش دو یدند * بونده یانك حذفیله سو دخی دیرلر

* زندو آتش زنه چاقق آدیدر *

زند * زای معجمه نك فتحی ونونك سکونی ودال ایله بوزن بند چاقق که دموردن ایدرلر بو معناده عربیله مشترکدر خاصه عربیده مقدحه دیرلر حکیم سوزنی بیت چون خاطر من مدح توزآید چون زند * اشکسته بود زند وفرزند شکسته بوندن بشقه درت معنایه دخی کلور اول بمعنی بزرك عظیم ثانی مورد آغاجی که آکا عربیده آس دیرلر ثالث نام کتاب مجوس . رابع بعض فرهنکلرده صحف ابراهیم معناسنه فرس قدیمده جان وذی روح معناسنه ده کلور * آتش زنه فی الاصل وصف ترکیبی ایدی آتش اوریجی معناسنه آخرنده علامت نقل ایچون هاء رسمیه کتوروب چاقق معناسنه خاص اولدی چونکه زن وصف ترکیبی اوله رق اون بشنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* کل فغلجم دیمه در قاودر خف *

کل

کل * کاف فارسیه نك ضمی ولام ایله نه قدر ورد معناسنه ایسه ده لکن استعاره طریقیله فغلجم که شراره آتش معناسنده استعمال اولنور نتکیم شعوری مرحوم تصریح ایدر زیرا ارباب لغت کاهیجه معانئ مجازیه دخی بیان ایدرلر میر خسرو بیت برك میریزد کل داغ خزان خواهد رسید میهمان آید بخانه چونکه کل بارد چراغ * خف * خاء معجمه نك فتحی وفا ایله بوزن کف قاو که عربیده حروقه دیرلر بزدن وغیریدن ایدرلر شمس فخری بیت آتش زنهٔ سنك شبانان شمار * ازاطلس افلاك دهد چرخ برین خف همدخی ایچنه اسباب قودقلری بوغچه معناسنه ده کلور

* صاحب بخت خنك داخی صاوق *

خنك * خاء معجمه نك ونونك ضملری وکاف فارسیه ایله ایکی معنایه در اول بمعنی صاحب بخت ومسعود طالع شیخ سعدی بیت نیك وبد چون همی بباید مرد خنك آنکس که کوی نیکی برد * ثانی بمعنی سرد عربیده برد دیرلر کمال خجندی بیت باشد اینها حرکات خنك وباد سری * که دران روضه کنی کشته شبستان کستاخ

* سنکچه دی طولی به قاره خشف *

سنکچه * سینك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه نك وجیم فارسیه نك فتحلری وهاء رسمیه ایله طولی که تخچه وتکرك دخی دیرلر عربیده برد دیرلر * خشف خا وشین معجمه تینك فتحلری وفا ایله بمعنی برف که عربیده ثلج ترکیده قار دیرلر

* اولدی یانمق ازمك سوز وکداز *

سوز * سین ممدوده نك ضمی وزای معجمه ایله سوختن یاخود سوزیدن لفظندن اسم مصدردر وامر حاضر ووصف ترکیبی دخی اولور عالم سوز کبی * کداز کاف فارسیه نك ضمی ودال ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله کداختن وکدازیدن لفظندن اسم مصدردر وامر حاضر ووصف ترکیبی دخی اولور جانکداز کبی استاد لطیفی بیت تانمودی زحب شیوه وناز * کارمن شد بدرد سوز وکداز

* سوخته یانمشه دی یالکه تف *

سوخته * سین ممدوده نك ضمیله سوختن لفظندن اسم مفعولدر همدخی حروقه که قاو معناسنده کلور شیخ سعدی بیت درسوخته نتوان نهان داشتن آتش * ماهیچ نکفتیم وحکایت بدرافتاد * تف * تاء فوقیه نك فتحی وفا ایله یالك وپرتو ورشنی معناسنه حکیم خاقانی بیت آه من چندان فروزان شد که کوران نیمشب * ازتف این آه سوزان رشته در سوزن کشند

همدخی حرارت معناسنه و بخار معناسنه ده کلور

* صاقسینك آدی سفال اماکیم *

سفال * سینك کسریله صاقسی وچناق وچولمك وامثالی نسنه‌لر که عربیده خاصة فخار وفاخور دیرلر شمس فخری بیت بکاه بخشش ازغایت سخا وکرم چه لعل وکوهر نزدیك اوچه سفال همدخی جوز وفستق وبادم وامثالی نسنه‌لرك قبوغنه سفال دیرلر

* مشترکدر عربی ایله خزف *

خزف * خا وزای معجمه‌تبنك فتحه‌لری وفا ایله سفال مذکور معناسنه عربیده وفارسیده علی الاشتراك مستعملدر میر نظمی بیت کهر بود نطقت که دارد شرف * که کفتارمی بود اینجا خزف

* قور بغا غوك دی ارغه کاریز *

غوك * غین معجمه‌ء ممدوده‌نك ضمی وکاف فارسیه ایله قور بغا که عربیده ضفدع دیرلر فارسیده وزغ وجغز دخی دیرلر امیر خسرو بیت مکو بشهوتیان ماجرای عشق مبرش * حدیث بحر زغوکی که در شمر باشد

کاریز * کاف فارسیه‌ء ممدوده‌نك وراء ممدوده‌نك کسری وزای معجمه ایله صو یولی که باك اولسون چرکاب اولسون ترکیده ارق عربیده نهر صغیر دیرلر شمس فخری بیت زلطف طبعش اکر باد وآب رخ یابد زسنك خاره بهر سور وآن کند کاریز

* دیندی قابلوبغیه داخی کشف *

کشف * کافك وشین معجمه‌نك فتحه‌لری ایله قبلو بغه که قبلوبغه وطوسبغه دخی دیرلر عربیده سلحفات دیدکلریدر خواجه سلمان بیت اژدهای رابنت دردامن آخر زمان * فتنه هارا چون کشف سر درکریبان یافته بوندن بشقه برج سرطان معناسنه وباصی بردق معناسنه ده کلور

* اینجو معناسنه درمروارید *

مروارید * میمك ضمی وراءنك سکونی وواو ممدوده‌نك فتحی وراء ممدوده‌نك کسری ودال ایله اینجو که عربیده لؤلؤ ودر دیرلر ابو المعانی بیت حباب باده کلکون بساغر * چو مروارید ولعل اندر کشیده در * دالك ضمیله فارسیده دخی شایعدر نتکم درشهوار دیرلر یك ایو اینجو معناسنه بویله اولنجه ناظم تحریرك بو بیتده ایهام حسن واردر فلله دره

* کوش ماهی ایشیدرسك دی صدف *

کوش ماهی * یعنی صدف که ایچنده اینجو اولور امیر خسرو بیت چو لؤلؤ باشد اندر کوش ماهی * سرش را باز کن کر دید خواهی * همدخی باصی بیاز بو بجقلر که دریا کنارلرنده اولور دوشرب دوه وقاطر بولارلرینه دیکرلر اکاده کوش ماهی دیرلر معنای ترکیبیسی بالق قولاغی دیمك اولور چونکه کوش قولاق دیو اونوز برنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچدی ماهی دیو قطعه‌ء رابعه‌نك بیت ثامننده کچدی بویله اولنجه ایشیدرسك لفظی دخی بو مقامده ملاحتدن خالی دکلدر فلله دره * صدف * بیانی بو قطعه‌نك عنوانی شرحنده کچدی * فائده صدف ذاتنده قابلو بغه کبی بر حیواندر اکثر هند وچین دیارلرنده اولور ماه نیسان نصفیله بکرمنجی بیتنده غالبا اون سکزنجی کوننده دریا یوزنده اغزین آچر یغان یغمور قطره‌لرندن بر دوشرسه برتك اینجو اولور اکا دریتیم دخی فریده دیرلر واکر ایکی دوشرسه اکا توأمان دیرلر لکن قیمتده اولکنه اصلا مماثل اولماز بوندن تصکره اوچ قطریه اوچ اینجو در تاینجو وقس علی هذا حاصلی عددی زیاده اولدقجه بهاسی ناقص اولور حکمت * صدف ابتداء امرده حیوان بعده اینجو یی آنجه قعر دریایه چوکر اغاج کوکی کبی یره کوك صالر بعده طاش کبی اولور بر طرفه حرکت ایتمز حاصلی اطوار ثلثه صاحبی اولور طور اول حیوانیت که اینجو تحملنه قابل اولمق ایچون طور ثانی شجریت که فی الجمله نمایه قابل اولمق ایچون طور ثالث حجریت که حرکت ایله حمله فساد ایرشماسون دیو عبرت * صدف تحمل در ایچون نیسانك یوم معروفنده یغموردن قطره آلدیغی کونده یلان یوریلری کرك یرده وکرك بحرده اغزین آچر حاصلی صدفه دوشن قطره اینجو اولور یلان اغزینه دوشن قطره زهر قاتل اولور قطعه اری الاحسان عند الجود دنیا * وعند النذل منقصة وذما * کقطر الماء فی الاصداف درا * وفی جوف الافاعی صار سما * سبحان الذی تحیر العقول فی عجائب صنعه

* هم ستور اولدی بنك حیوانی *

ستور * سینك وتاء فوقیه‌ء ممدوده‌نك ضمه‌لری وراء ایله رکوب حیوانی که دوه وآت وقاطر امثالی شیخ سعدی قطعه آن شنیدستی که وقتی تاجری در بیابانی که افتاد از ستور * کفت چشم تنك دنیادار را * یا قناعت پر کند یا خاك کور

* داخی حیوان یه‌جك نسنه علف *

لفظ علف فی الاصل عربیدر فارسیده دخی شایعدر

* مشترك جمله لسانده صابون *

صابون معروف هر لسانده صابون دیرلر سبب تسمیه سنده شویله روایت ایدرلر که موجدی شمس المعارف صاحبی شیخ عبدالرحمن البونی ابتدا صابونی تصنیف ایتدکده بر مناسب اسم لازم اولمغله اصابه البونی دیدیلر یعنی بونی اصابت ایلدی دیمك اولور بعده مرور ایام ایله تخفیف اولنوب صابون دیدیلر میر نظمی بیت بکیرد وسخ از غم ماجرا * بصابون باده بشوی سینه را * کذا فی فرهنك شعوری فقیر کوتاهیه مفتیسی صاحب فرائد الفنون عبدالله افندی مرحوم ومغفور له حضرتلرینه بیك طقسان درت سنه سی ایدی سلطانم عند شریفکزده فرهنك شعوری وارمی دیو سؤال ایلدم جوابده بیلرسن بر کتابی که زمان سعادتده موجود اولان صابونی شمس المعارف صاحبنه اسناد ایدردیو بیوردیلر والله تعالی اعلم بحقیقة الحال

* فارسیده کپو که دیرلر کف *

کف * فارسیده ایکی معنایه در اول مطلقا کپوك معناسنه دریانك اولسون غیرینك اولسون ثانی مشاطه‌لر زنانك ابروسنه سوردکلری وسمه‌یه دیرلر بو ایکی معناده فانك تخفیفی وتشدیدی جائزدر عربیده کف اوچ معنایه در اول ال ایاسی که راحه دخی دیرلر ثانی بمعنی منع وزجر ثالث بمعنی کفایت ایلدی

* اب وجدك کبی جدا وزره اولوب *

لفظ جد * فتحیله بمعنی دده کسر ایله بمعنی سعی عربیدر بونده ناظم تحریر باباسنك ودده سنك اهل فضل اولدیغنه اشارت ایلدی

* ایله کسب هنرای خیر خلف *

خلف * لامك فتحیله نتیجه خیرده لامك کسریله نتیجه شرده مستعملدر لکن خیر خلف دیوالسنه ده شهرتکیر اولدیغی تجرید وتأکیده محمولدر

* سیمرغ کوه قافست این قطعه‌ام برونق *

سیمرغ * عنقادر بو قرق ایکنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کاور مرغ مز بورك کوه قافه نسبتی واردر حتی حضرت اسکندر ذوالقرنین کوه قافه واردقده اسکندره بولوشوب سویلشمش انسان کبی تکلم ایدرایمش دیو قطعه مز بوره‌نك بیت سادسی شرحنده کاور * کوه * طاغ دیو قطعه تاسعه‌نك بیت عاشرنده کچدی * قاف * اوچ معنایه در اول مشهور طاغدر که دنیایی احاطه ایتمشدر فقیرك ریحانیه نام بر قصیده مز وار آنده ابیات مباهات

شاعرانه مزدن بر بیت جبل قاف کالم ایم ادراکی محیط * فلك اطلس علمیم کره دانشه سور * ثانی حروف هجادن بر حرفدر ثالث بمعنی خشك یعنی قوری عربیده بمعنی طویل ودراز هم قرآن عظیم الشانك اسمیدر نظم اللآل کون ویونت وشق ومصحف کورتون فتی احمر وباق * عین وغین وفاء وقاف وکاف ولام ومیم ونون * است * ذات ربطدر کاسبق فی الادوات المرکبة این * بو دیو قطعه ثانیه‌نك بیت رابعنده کچدی * قطعه * وهمزه سی قطعه اولی عنوانی شرحنده بیان اولندی * میم ساکن متکلم وحده ایچوندر برونق * لفظندق باء موحده ظرفیت ایچوندر رونق حسن وزینت دیوان بشنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی حاصل معنی بو قطعه‌م رونقده جبل قافك سیمرغیدر * نکته * کانه بو قطعه‌یی کوه قافه تشبیه ایلدی چونکه قاف نه کونه دنیایی محیط ایسه بو قطعه دخی معناده دنیا قدر معنیدار الفاظی محیطدر بو نقدیرجه بو قطعه مطبوعه کوه قافك سیمرغنه مشابه اولمش اولدی فافهم

* بو شد تهی طولی پر صو آب کوزه بردق *

تهی * تاء فوقیه‌نك فتحی وکسری وهاء ممدوده‌نك کسریله بوش که عربیده صفر وخالی دیر * پر * باء فارسیه‌نك ضمی ورا ایله طولی که عربیده مملو معناسنه چغتایده تولون وتولا دیرلر هم دخی کثیر وبسیار معناسنه ده کلور صائب تبریزی بیت چار بازار عناصر پر مکرر کشته است * وقت آن آمد که برچیند این بازارها * آب همزه ممدوده‌نك فتحی وباء موحده ایله صویك مخصوص اسمیدر سراج الدین بلخی بیت آب دارد طبع آتش راست کویی در تموز * فعل آتش خاصیت پیدا کند در طبع آب * بوندن بشقه بدی معنایه دخی کلور اول بمعنی لطافت وملاحت ثانی بمعنی رونق وزینت ثالث بمعنی طرز وروش رابع بمعنی قدر واعتبار خامس بمعنی مراد ومقصود سادس بمعنی طریق وسبیل سابع شهور رومیه دن آخر صیف که اغستوس دخی دیرلر * کوزه بردق معناسنه که عربیده دخی مستعملدر نکته بو مصراعده تهی مقابلی پر اولمغله جمع الاضداد صنعتی واردر فلله دره

* تیره شده بولانق هم جو یبار ارمق *

تیره شده * اسم مفعول مرکبدر چونکه تیره بولانق دیو قطعه رابعه‌نك بیت خامسنده کچدی شده اسم مفعولدر مصدری قرق بشنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کاور * جو یبار * یاء تحتیه‌نك سکونی ایله ارمق معناسنه که عربیده

نهر دیرلر همدخی آقرصو وکنار آب معنالرینه ده کلور اصلنده اسم منسوبدر
چونکه جوی ارمق دیو قطعهٔ رابعه‌نك بیت خامسنده کچدی یار ادات
اسم منسوبدر کما سبق فی الادوات المرکبة میر نظمی بیت پسند اهل دل
فصل بهارست * کنار جویبار وسبزه زارست

*** اصمرلمق سپردن کوندردی هم فرستاد ***

سپردن * سینك کسری و باء فارسیه‌نك فتحی وراءنك سکونی ایله مصدردر
عربیده تفویض دیرلر سپاریدن کبی * فرستاد * فانك کسریله ماضیدن
مصدری اون ایکنجی قطعه‌نك بیت تاسعنده کچدی

*** سچمك کزیدن اولدی داخی ستادن المق ***

کزیدن * کاف فارسیه‌نك ضمی وزای معجمهٔ ممدوده‌نك کسریله بمعنی
انتخاب واختیار وتمییز مصدردر * ستادن * سینك کسری وتاء فوقیهٔ
ممدوده‌نك فتحیله مصدردر بمعنی اخذ وقبض

*** قاپمغه دی ربودن یلمك دخی دویدن ***

ربودن * رانك وباء موحده‌نك ضملری ایله مصدردر عربیده حفظ ترکیده
قاپیق دیرلر قاعده اوزره واو مستقبلاتنده الف وباء تحتیه‌یه مبدل اولوب ربايد
وربایند دیرلر * دویدن * دالك فتحی وواو ممدوده‌نك کسریله مصدردر
یلمك وسکیرتمك معناسنه عربیده رکض وعدو دیرلر کمال خجندی بیت مادرد
تورسیم که رفتی بصد شتاب * کی عمر رفته کس بدویدن گرفته است

*** قاچمق گریختن هم پوییدن اولدی قوشمق ***

گریختن * کاف فارسیه‌نك وراء ممدوده‌نك کسرلری وخاء معجمه ایله قاچمق
معناسنه مصدردر عربیده فرار دیرلر مستقبلاتنی خاء معجمه‌نك زای معجمه‌یه
ابدالیله گریزد وگریزنده کلور * پوییدن * باء فارسیهٔ ممدوده‌نك ضمی وباء
تحتیهٔ ممدوده‌نك کسری ایله یلمك وقوشمق معناسنه مصدردر عربیده عدو دیرلر
کمال خجندی بیت این خبرجستن و پرسیدن نیست * این طلب کیست چه پوییدن
نیست

*** بوش کسه یه دی کودن فرتوت هم بونامش ***

کودن * کاف فارسیه‌نك فتحی وواوك سکونی ودالك فتحی ونون ایله بون
واحمق معناسنه ضدی زیرکدر سلطان ولد قدس سره بیت این جهان منزل
بکذشتنیست * دل نهادن درجهان از کودنیست * بوندن بشقه ایکی معنایه
دخی کلور اول قوجه باشلو بوز بمز بارکیر ثانی برکوچك قوشدرکه مزروعانده

وصو کنارلرنده اولور * فرتوت * فانك فتحیله زیاده پیرلکدن بونامش که
عربیده معتوه دیرلر شمس فخری بیت شاه آفاق شیخ ابواسحق * عقل باراى
او شود فرتوت

*** شیدا اولدی بمکدر کالیوه شاشقین احمق ***

شیدا * شین معجمه‌نك فتحی وباء تحتیه‌نك سکونی ودال ممدوده‌نك فتحی ایله
اسود اغلبه‌سی یاخود عشق استیلاسی ایله آشفته دماغ اولانه دیرلر کثرت
استعمال ایله دیوانه معناسنده استعمال اولنمشدر شیخ سعدی بیت چه خوش
کفت شیدای شوریده * چو آبی که شاید نوشتن برز * کالیوه * کاف
ممدوده‌نك فتحی ولام ممدوده‌نك کسری وواوك فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی سرسم
ومختل الدماغ وابله وشاشقین احمق منوچهری بیت نالهٔ بلبل سحرگاهان باد
مشکبو * مردم سرمست را کالیوه وشیدا کند * همدخی صاغر وکندفهم
معناسنده کلور

*** پیرایه وزیب وزیور آرایش اولدی زینت ***

پیرایه * باء فارسیهٔ ممدوده‌نك کسری وراء ممدوده‌نك فتحی وباء تحتیه‌نك فتحی
وهاء رسمیه ایله زینت وبزك ورونق ویاقشق معناسنه پیراست لفظندن اسم
مصدردر حکیم انوری بیت بهتر از گوهر تودست قضا * هیچ پیرایه برزمانه
نبست * زیب * زاء ممدوده‌نك کسری وباء موحده ایله پیرایهٔ مذکور
معناسنه زیبیدن لفظندن اسم مصدردر خواجه سلمان بیت سایهٔ لطف خدا
شیخ اویس انکه ازوست * زیب وتاج وشرف سلطنت عزت دین کاهی
فرلفظیله مرادف ذکر ایدرلر * زیور * زاء معجمهٔ ممدوده‌نك کسری وواوك
فتحی وراء ایله پیرایه کبی زینت ورونق وبزك معناسنه کرك التون وکش وکرك
اقمشه وکرك جواهر حاصلی هرنه ایله اولورسه اولسون * آرایش * مصراع
ثانیده کلان آراستن لفظندن امر آخرینه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاقیله
اسم مصدردر بمعنی پیرایهٔ مذکور عرفی بیت تا برم این تحفه بتکمیل عرش
زوکنم آرایش قندیل عرش * بوندن بشقه ایکی معنایه دخی کلور اول بمعنی رسم
وآیین ثانی علم موسیقیده برنوا اسمیدر بو الفاظك جمله‌سی مفسردر الا زینت
تفسیردر

*** اراستن بزنمك پیراستن طوناتمق ***

اراستن * همزه وراء ممدوده‌نك فتحلری وسینك سکونیله بزنمك وتزیین
ایتمك معناسنه مصدردر مستقبلاتی سینك یاء تحتیه‌یه ابدالیله آراید وآراینده
کلور بو لفظده رادن صکره الفك حذفیله آرستن دخی جائزدر عنصری
بیت بنام کنیتت آرسته بادا * سنا ایشکاه شعر وخطبه تا حشر * پیراستن

باء فارسیهٔ ممدوده‌نك کسری وراء ممدوده‌نك وسینك سکونی ایله جمیع
فرهنکلرده برتمك وطوناتمق معناسنه همدخی اغاج وباغ بودامق وزراعت
ایچون تارلا اصلاح ایتمك وچقور طولدرمق معنالرینه ده کلور مصدردر
فاما که فرهنك جهانکیرده پیراستن ضد آراستن ازان جهت که آراستن بمعنی
افزون کردن است و پیراستن بمعنی کم کردن بو معنایه شاهد اولدر که شول
وقت که سلطان محمود خاص ایازه امر ایلدیکه زلفن کسوب کیده‌ره ایاز امری
یرینه کتوردیجك سلطان محمود بی‌تاب اولدیغنی عنصری نظم ایتمشدر رباعی
کرعیب سرزلف بت ازکاستن است * چه جای بغم نشستن وخاستن است
جای طرب نشاط می خواستن است * کاراستن سرو ز پیراستن است

آبستن وستون بوکلو قصر دیشیلر

آبست * همزهٔ ممدوده‌نك فتحیله بوکلو عورت وبوکلو حیوانه دیرلر عربیده
حامل معناسنه ابو المعانی بیت حوادثرا فلك آبست است هر شام
حکمت زای * که صد کونه حوادث زآید ازوی پیش خورشیدش *فارسیلر
شب ابستنست دیرلر اللیلة حبلی معناسنه * ستون * سینك وتاء فوقیه‌نك
فتحلری وراءنك سکونی وواوك فتحی ونون ایله قصر عورت وحیوانکه
عربیده عاقر وعقیم دیرلر حسن کاشی درمنقبت علی رضی الله تعالی عنه
بیت کرنبودی ذات پاکش آفرینش راسبب * تا ابد حواستر ون بودی
وآدم عذب * نکته ناظم تحریرك دیشیلری دیو تصریح ایدوب ایرککه ستون
دینمزایمش دیو اشارت واردر تکم ترکیده قصر دیمدیکی کبی فافهم

طوغماغه دیندی زادن هم راستن طوغرمق

زادن * مصدردر طوغمق وطوغرمق معناسنه هم لازم وهم متعدی
اولور عربیده تولد وولادت دیرلر شیخ سعدی بیت پشت دوتای فلك راست
شد ازخرمی * تاچوتو فرزند زاد مادر ایام را زاستن * زای معجمهٔ ممدوده‌نك فتحی
وسینك سکونی ایله طوغرمق معناسنه مصدردر مستقبلانی سینك یاء تحتیه یه
ابدالیله زاید وزاینده کلور

اورمق زدن لکدزن تیمدا وریجی یعنی

زدن * زای معجمه‌نك ودالك فتحلری ونون ایله مصدردر اورمق معناسنه
هرنه اولورسه اولسون مستقبلانی خلاف قیاس اوزره نونك داله تقدیمیله
زند وزننده کلور * لکدزن * وصف ترکیبیدر یعنی چفته‌زن یعنی تیمه
اوریجی که قاطر ودوه امثالنده استعمال اولنور چونکه لکد لامك وکافك

فتحلری ودال ایله تیمه که ایاق ایله اورمق معناسنه انسانده اولسون حیوانده
اولسون زن وصف ترکیبی اوله‌رق اون بشنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کجدی

چکمك کشیدن اولدی انکیختن قوپرمق

کشیدن * کافك فتحیله چکمك معناسنه مصدردر عربیده جر وسحب دیرلر
میر نظمی بیت چو برکل بنفشه رسیدن کرفت * بزنجیر دل راکشیدن کرفت
انکیختن * همزه‌نك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیهٔ ممدوده‌نك کسری
وخاء معجمه ایله مصدردر قوپارمق معناسنه ابو المعانی بیت چو باغبان فلك دید
قامت خوبت * بدست رشك برانکیخت سروها ازباغ * بو ندن بشقه اوج
معنایه دخی کلور اول بمعنی دور کردن ثانی بمعنی پیدا کردن ثالث بمعنی برکشیدن

اوینارایکن یوتولمق معناسی باختن هم

باختن * باء موحدهٔ ممدوده‌نك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونیله مصدردر لعب
معناسنه در رقص معناسنه دکلدر مثلا کوی وچوکان وشطرنج وقمار اوینامق
کبی کمال اسماعیل بیت مهرها چشم کردانی وبار ینها بری * توحریفی شوخ
چسمی باتوتوان باختن * لکن اوینارایکن یوتلمق تعبیری دخی غالبا مصححات
ناظمدندر فافهم * مستقبلانده خاء معجمه زایه قلب اولنور بازد وبازنده دیرلر اما
بوقول نعمة الله وحلیمی وامثالی کسنه‌لرك قولیدر فاما که مولانا شارح کلستان
ودیوان حافظ اولان سودی مرحوم بوسوزه راضی اولمیوب باختنك مضارعی
بازد کلمکه سبب ندر انجق بازد بازیدن لفظندن اولمق فصاحت
وبلاغته انسبدر دیدی وحق یدنده در نتکم مقدمه ده بیان اولندی

بازیدن اوینامقدر بازیچه دراوینجق

بازیدن * باء موحدهٔ ممدوده‌نك فتحی وزای معجمه ایله مصدردر اوینامق
اوینامق وکیرو ایتمك واوچق معنالرینه * بازیچه * اسم تصغیردر چونکه
بازی اویون دیو یکرمی اوچنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کجدی چه ادات
تصغیردر کما سبق فی الادوات هم دخی بازیچه نازکلك وخرده کاری وملعبه
معنالرینه ده کلور مثلا نظیریٔ بخاری بیت صنعت بازیچه چندست
ومارا همچون طفل * بهر دفع کریه مشغول تماشا ساخته

* مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن *

یعنی بوقطعه بحر رجز مثمن الاجزادندر لکن عروضی وضربی وایکی حشولری
خبن وقطع ایله‌در * حقه توکل ایدن دائم اولور موفق *

بونده اولان کلمات معروفه‌در *قطعهٔ کافی که معنی راکندا کسیر رنك*

قطعه بیانی قطعهٔ اولی بیاننده کچدی *کافی* حرف کافه منسوب معناسنه‌در
همدخی کیمیا ارباب کاف دیو تعبیر ایدرلر بو مقامده اکا دخی رمز و ایما واردر
بونلاردن بشقه کاف کافتن لفظندن یارمق معناسنه اسم مصدر اولور
هم دخی امر و وصف ترکیبده اولور کمال پاشا زاده مرحوم دقائق نام کتابنده
یازمشکه ارباب لغت کافی شکافله تفسیر ایتمشلر لکن فرقی واردر وکین بیلمامشلر
چونکه کافده ایر یلوب کیتمك لازم دکلدر انجق یارقدر اما شکافده آیرلمق
لازمدر لسان عربده فصم ایله قصم کبی لکن بنه مجاز ابری مقامنده استعمال
اولنور * که ادات ربط دیو ادوانده کچدی *معنی* معلوم *را* ادات مفعولدر
کما سبق فی الادوات المرکبة *کند* ایدر دیو اللی اوچنجی قطعه نك بیت
ثانیسنده کلور *اکسیر* بوزن قطمیر کیمیا معناسنه عربیده و فارسیده
مستعملدر * رنك * کونه دیو برقطعه نك بیت خامسنده کلور
حاصل معنی کافه منسوب برقطعه که معنایه کیمیا رنکی ایلر یعنی کیمیا رنکی ویرر

شیوه کردر جلوه‌لی نازك کوزلدر شوخ وشنك

شیوه کر * اسم فاعلدر جلوه‌لی معناسنه چونکه شیوه جلوه دیو اون اوچنجی
قطعه نك بیت ثالثنده کچدی کر ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبة
همدخی شیوه کر محبوب ظریف معناسنه ده کلور ابو المعانی بیت تنها نکند
عاشق ازین جور تو فریاد *عالم همه آشوب باین جلوه کری داد * شوخ شین
معجمهٔ ممدوده نك ضمی و خاء معجمه ایله یعنی نازك و کوزل و کشاده رو و آسوده
طبع و لطیفه کو و حاضر جواب و شاطر کار بو معنالر بری برینه قریبدر خواجه
حافظ بیت فغان کین لولیان شوخ و شیرینکار و شهر آشوب *چنان بردند صبر
از دل که ترکان خوان یغمارا * همدخی شوخ چرك معناسنه‌ده کلور تکم
شوخ کین دیرلر چرکین معناسنه *شنك* شین معجمه ایله بوزن رنك یعنی دلبر
شیرین حرکات و محبوب پری صفا تکه دلبر شوخ و شنك دیرلر خواجه سلمان
بیت جوان شنك و سماع و سماع چنك و شراب * شراب لعل صبوح
و صبوح عیش بهار * بوندن بشقه بش معنایه دخی دیرلر اول یعنی
قطاع طریق ثانی یعنی خرطوم فیل ثالث تخوملق خیار که بوستانده
الیقورلر رابع یعنی درخت و سرو خامس یعنی مکابره و مجادله

عشوه نازو بوس او پوشدر شرم اوتنق عارننك

عشوه عینك کسری ایله یعنی نازو غنج و دلال خواجه حافظ بیت عشوه
مید ار که از کوی ارادت *نروم دید آخر که چنان عشوه خریدیم و برفت* بوس
باء ممدوده نك ضمیله او پوش معناسنه عربیده قبله دیرلر لکن فارسیده باء موحده
فارسیه‌در تعریبله عربیده عربیه‌در فافهم اصلنده بوسیدن لفظندن اسم
مصدردر وصف ترکیبی دخی اولور دامن بوس کبی و امر حاضر دخی اولور مثال
امر میر نظمی ببوس خاك درش ای نسیم وقت سحر *رشام حسرت دل
عرضه ده بخاك نیاز *شرم* شین معجمه نك فتحی و رانك سکونی و میم ایله یعنی حیا
و حجاب لطیف بیت شد بجکانم که در آداب رخت *شرم جوانم
بکذا ردزنان * هم دخی آلت رجل معناسنه ده کلور *ننك* نون
اولانك فتحی و نون ثانیه نك سکونی و کاف فارسیه ایله عار و ناموس میر نظمی
بیت نیست پرواهر کرا از ننك و عار *نیست آدم هر کز او عاقل مدار

بیوه طول کرمیده قرمشدر زبقجی سعتری

بیوه* باء موحدهٔ ممدوده نك کسری و واوك فتحی و هاء رسمیه ایله طول عورتکه
بیوه‌زن دخی دیرلر مولانا جامی بیت هیچ غم نیست کرش غصب کنان *شحنه
ده کشد ز بیوه زنان *عربیده ارمله چغتایده تول دیرلر* کرمیده *کاف
فارسیه نك فتحیله کرمیدن لفظندن اسم مفعولدر قرمش معناسنه *سعتری
سینك فتحی و عینك سکونی و تاء فوقیه نك فتحی و راء ممدوده نك کسریله
زبقجی عورت معناسنه اصلنده اسم منسوبدر چونکه سعتر زبق معناسنه
آخرنده کی یاء نسبیه‌در مولانا جامی بیت نفس راننید از کلوکن
کر زنان سعتری * فارغست انکس که قوت او زنان و سعترست

هم زبق آدی میجاجنك اولدی داخی چیز جنك

میجا جنك * میمك و جیم فارسیهٔ ممدوده نك و جیم فارسیه نك فتحلری و نونك
سکونی و کاف ایله ترکیده زبق دیدکلری آلتدر که عورت بللرینه بغلیوب
بر برلرینه جماع ایدرلر آلت رجله مشابه اغاجدن یا خوددرین ایدوب اوزرینه
قطیفه چکرلر عورات عرضی خوفیله زعملرنجه کوبازنادن قاچوب بونی استعمال
ایدرلر شمس فخری بیت کند اعدای جاهت ماده و نر *مغرو دست نقل
و با میجاجنك *چیز جنك * جیم فارسیهٔ ممدوده نك کسری و زای معجمه نك
سکونی و جیم فارسیه نك فتحی و نونك سکونی و کافله بودخی زبق معناسنه

کان جماع آلت معهوده نك آدی نره در

کان ❊ کاف فارسیهٔ ممدوده نك فتحی ونون ایله بمعنی جماع ابو المعانی بیت
سرفرو چون کیرد ار دهر که باشد کان دوست ❊ با خصوصا باشد اورا کان
کردن پیره زن ❊ نره ❊ نونك وراء مشدده ومخففه نك فتحاری وهاء رسمیه
ایله بمعنی آلت رجل یعنی ذکر انسان بوندن یشقه بش معناسی دخی وار در
تشکم یکرمی او چنجی قطعه نك بیت ثانی شرحنده کچدی

❊ فرج کس هم آب پشت اولمش منی ارکن ملنك

کس کافك ضمی وسین ایله بمعنی فرج زن یعنی موضع معهودهٔ نسوان عربیله
مشترکدر شاعر بیت ز چرکس آمده وغارت اولس کرده ❊ دو برك کل بهم
آورد ونام کس کرده آب پشت ❊ ترکیب اضافیدر یعنی نطفه یعنی منی ابو المعانی
بیت آن قدر دارد فضائل از نیا واز پدر ❊ آرد از سرچشمهٔ عرفان کویا آب
پشت ❊ معنای ترکیبیسی ارقه صوبی دیمکدر چونکه آب صودیو فرقنجی
قطعه نك بیت اولنده کچدی پشت ارقه دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت
ثالثنده کچدی ❊ ملنك ❊ میمك ولامك فتحاری ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله
بمعنی مرد مجرد یعنی ارکن که عربیده عذب دیرلر بوندن بشقه ایکی معنایه
دخی کلور اول باشی واباغی آچق وچبلق معناسنه شاه داعی شیرازی بیت
صفات نور تو رومی رخان بسته نقاب ❊ صفات ظلمت تو زنکیان عور وملنك
ثانی نبی حاضر در اقسمه معناسنه

❊ کورنا بینا اودغمس باشی طازلق کل کچل ❊

نابینا ❊ بمعنی کور یعنی اعمی خواجه سلمان بیت درا دراك کمالات خرد
چندانکه میکوشد ❊ همان مقداری می باید که ار آینهٔ نابینا ❊ اصلنده مرکبدر
چونکه نا ادات نفیدر بینا کور یجی دیو قطعهٔ اولی نك بیت ثالثنده کچدی
کور ❊ اعمی دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی انجق نابینا
کوزسز طوغان معناسنه عربیده اکمه دیرلر اما کور صکره دن اولانه دیرلر
دیو بیت من بور شرحنده کچدی لکن بو مقامده تفسیر اولد یغی ترکیده
مطلقا اعمی یه کور دیو شبوعه مبنیدر ❊ دغمس ❊ دالك فتحی وغین معجمه نك
سکونی وسینك فتحی وراء ایله باشنده قیل اولمیان آدم ترکیده اکا طازلق دیرلر
کذا فی فرهنك جهانکیری بوندن منفهم اولان دغ لفظی قیلسز ونویسز
معناسنه ایمش ❊ کچل ❊ کافك وجیم فارسیه نك فتحاری ولام ایله باشی کل
آدم معناسنه که عربیده اقرع دیرلر شریف تبریزی بیت ز سیر کدام کچل شوره

ربخت

ربخت وز کون رنخ ❊ که باشدت ز پی نوره آهك وزرنیخ ❊ همدخی اکری
اباقلو آدم وجوان معناسنه و بر مخصوص جانور معناسنده کلور

❊ کر صاغر دیرلر چولاغه چنك دی طوپاله لنك ❊

کر ❊ کافك فتحی وراء ایله صاغر که عربیده اصم واطراش دیرلر ❊ چنك
جیم فارسیه نك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله چولق که عربیده
اشل دیرلر بوندن بشقه سکز معنایه دخی کلور اول بر معروف ومشهور آلت
لهو معناسنه ثانی بمعنی خمیده یعنی اکری ومنحنی ثالث بمعنی چنکال رابع بمعنی
قلاب عموما وقلاب فیل خصوصا بودرت معنایه حکیم سوزنی بیت پیران
چنك پشت وجوانان چنك زلف ❊ در چنك جام باده ودر کوش بانك چنك
خامس نام نکار نامهٔ مانی که ارجنك لفظندن مخففدر سادس درنده قوشلرك
طرناغی سابع مزامیردن بر مشهور مزمار در ثامن طریق استعاره ایله پنجهٔ
انسانه ده دیرلر ❊ لنك ❊ لامك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله طوپال که
عربیده اعرج واغسق معناسنه وآلت رجل معناسنده کلور

❊ قرمزی سرخ سیاه قاره یشل سبز آق سفید ❊

سرخ ❊ خصوصیله بمعنی لون احمر عارضه ومعروضه اطلاق اولنور طالب
آملی بیت رسید از آتش می چهره چون کلستان سرخ ❊ بخون اهل وفادست
سرخ ودامان سرخ ❊ همدخی زنجفره وزنجفره دن یاپلان مرکبه ده دیرلر
سیاه ❊ وسیه اظهارها ایله قاره معناسنه که عربیده اسود دیرلر بوندن بشقه
التی معنایه دخی کلور اول بکچکین سرخوشکه سیه مست دخی دیرلر ثانی بمعنی
غلام هندی وچاکر حبشی ثالث خطوط سبعهٔ جام جمدن بر ینك اسمیدر
رابع بمعنی شوم ونحس خامس اسفند یارك بر سیاه رنك آتنك اسمیدر سادس
مصنفات زردشتدن بر کتاب نامیدر ❊ سبز ❊ یشل معناسنه که عارضه ومعروضه
اطلاق اولنور عربیده اخضر دیرلر بوندن بشقه یدی معنایه دخی کلور
اول سیاه چرده محبوبه دیرلر بوابکی معنایه هاتفی بیت درختان سبز نش همه
دلپسند ❊ چو سبزان رعنای بالابلند ❊ ثانی بمعنی سیاه صافی ثالث بولادکبی
ازرق اللون اولانه دیرلر رابع بمعنی تیغ جوهردار خامس بمعنی خنجر سادس
دموردن اولان جوشن معناسنه سابع بمعنی چشم کبود ثامن بمعنی چار وجن
سفید ❊ سینك کسریله بمعنی ابیض که عارضه ومعروضه اطلاق اولنور
همدخی قاموضعنده باء فارسیه ایله سپید دخی بو معنایه در

* كوك كبود صارى زرد بو يه فام كونه رنك *

كبود * كافك فتحى وباء موحدهٔ ممدوده نك ضمى ودال ايله كوك رنك كه
عربيده ازرق ديرلر عارضه ومعروضه اطلاق ولنور ابو المعانى بيت
ميرود بر اوج هر دم دود دل * زانكه بسته آسمان رنك كبود * همدخى برماوى
قوزى دريسى كه اعلاسى خراسانده اولور قلبق ايدرلر * زرد * صارى
لون كه عارضه ومعروضه اطلاق اولنور عربيده اصفر ديرلر شاعر بيت
روى زرد وجامه زرد ور بس زرد قلتان در زعفران غلطيدهٔ * فام * فاء
ممدوده نك فتحى وميم ايله بويه معناسنه در لكن اكثرى كلمه آخرينه لاحق اولوب
اوچ جهتدن استعمال اولنور اوّل لون ورنك جهتندن مناسبتى اولان
نسنه لر ايله مثلا ازرق فام وسبز فام ديرلر مرادرنكى بياندر خواجه حافظ
بيت ساغر مى بر كفتم نه تا زسر * بركشم اين دلق ازرق فام را * ثانى طعم
جهتيله مير خسرو بيت نواسازى كه بودش بار بدنام * ندامت ساخت
آرزو انكبين فام * ثالث جنسيت جهتيله خواجه حافظ رباعى انصاف
بده اى فلك مينافام * تازين دوكدام خوبتر كرد خرام * يامهر جهانكرد
تو از مشرق صبح * ياماه جهانكير من از جانب شام * بوندن بشقه ايكى
معنايه دخى كلور اول بمعنى دين مثل وام ثانى خراسان مضافاتندن بر ولايت
آديدر حتى اكمل الشعرا شهاب الدين فامينك جاى ولادتيدر * رنك * معروف
كونه كه لون معناسنه محتشم كاشى بيت صد رنك بو العجب هست در حسن
لبك از انها الا تراز سياهى بالاى چشم ابرو * بوندن بشقه اوتوز ايكى
معنايه دخى كلور اوّل بمعنى حصه ونصيب ٢ بمعنى عيب وشين ٣ بمعنى
رنج ومحنت ٤ بمعنى قوت وزورى ٥ بمعنى جان وروح ٦ بمعنى شتر قوى كه
نتايج ايچون بسلرلر يعنى ديشى دوه يه اشرمق ايچون ٧ بمعنى ذهب يعنى
التون ٨ بمعنى نفع ومنفعت ٩ بمعنى حالت واحوال ١٠ بمعنى چاره
وامداد ١١ بمعنى طمع واميد ١٢ بمعنى زنده يعنى ثوب مرقع وخرقه ١٣
بمعنى طرز وروش ورسم ١٤ بمعنى بز كوهى يعنى طاغ كچيسى ١٥ بمعنى
مكر وحيله ١٦ بمعنى رستن يعنى بيتمك مثلا خودرو اولان نباته خودرنك
ديرلر ١٧ بمعنى خوبى ونيكى ١٨ بمعنى خوشى ١٩ بمعنى خجلت وشرمنده كى
٢٠ بمعنى خون يعنى قان ٢١ بمعنى رونق كار ٢٢ بمعنى مايهٔ اندك ٢٣
بمعنى زر وسيم ٢٤ بمعنى مبسر ووقار ٢٥ بمعنى والى وخداوند ٢٦ بمعنى

بدبو وكريه الرايحه ٢٧ بمعنى نقطه ٢٨ بمعنى شيرين كار ٢٩ بمعنى خلاخل
٣٠ بمعنى خشم وغضب كه خجالتدن عارض اولور ٣١ بمعنى شبيه ومانند
٣٢ بمعنى خبانت * كونه * فارسيدر تركيده شبوعى حسبيله تفسير
قلندى كونا كون كبى نكته بو بيتده جمع الاضداد صنعتى واردر

* منج وزنبور آرى كندو قوغان بال انكبين *

منج * ميمك فتحى ونونك سكونى وجيم ايله بمعنى زنبور عموما شرف شفروه بيت
قهر اندر دودهٔ غوغا نيان * هم چنان دوديست در منج آشيان * وبمعنى
زنبور عسل خصوصا استاد منجيك بيت هرچند حقير سخنم عالى وشيرين
آرى عسل شيرين نيايد مكر از منج * زنبور * آرى معناسنه در لكن
بال آريسى اولميوب بشتر شديد صاحبى صارى آرى اولديغى تصحيح ايتمشلردر
عربيله مشتركدر شاعر بيت كه يافت اين قصب سكرى بقامت نى * كه دوخت
اين عسل خرقه برقد زنبور * كندو * كاف فارسيه ايله بال قوانى كه ايچنده
آرى بال ايدر شاعر بيت قلم زنبور وكاغدرا چو كندو * حروفش همچو
شهد انكبين است انكبين * همزه نك فتحى ونونك سكونى وكاف فارسيه نك ضمى
وباء موحدهٔ ممدوده نك كسرى ونون ايله بال كه عربيده شهد وعسل ديرلر

* طتلو نوشين آجى تلخ وزهر نيش وهم شرنك *

نوشين * نون ممدوده نك ضمى وشين معجمهٔ ممدوده نك كسرى ونون ايله بمعنى
شيرين وطتلو خواجه سلمان بيت آن خداوندى كه جون از عدل ميران سخن
درتن نوشين روان نوشين روان مى آورد * بو معناده فقط نوش دخى ديرلر
تلخ * تاء فوقيه نك فتحيله آجى كه عربيده مر ديرلر خواجه حافظ بيت بدم
كفتى وخرسندم عفاك الله نكو كفتى * جواب تلخ مى زيبد لب لعل شكرخارا
نيش * نون ممدوده نك كسرى وشين معجمه ايله ايكى معنايه در اول زهرناك
حيوانلرك ايكنه سى وعقرب وزنبور امثالى شيخ عطار بيت زنيش پشه سازد
ذو الفقارى * چنان كز عنكبوتى پرده دارى * ثانى نصادنيشتردن مخففدر
كمال پاشازاده مرحوم بونده دخى يورد كه نيش سورى نسنه در حتى دشى
طكوز ديشى نه ده ديرلر كذا فصله الشعورى فاما كه ناظم تحريرك زهر ايله
تفسيرى مجازيدر فافهم * شرنك * شين معجمه نك ورانك فتحلرى ونونك
سكونى وكاف فارسيه ايله زهر معناسنه عربيده سم كبى ملا وقوعى تبريزى
بيت آنچنان هوش زبانيده زدلهاست كه كام * شهد را وقت تماشا نشناسد

چوشرنك * زهر * دخی فارسیدر عربیده سم ترکیده آغو دیرلر لکن ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی شیخ سعدی بیت رشکم از پیرهن آید که در اغوش توخسبد * زهرم از غالیه آید که باندام توساید بوندن بشقه زهر فارسیده غضب وخشم معناسنه وغم وغصه معناسنه ده کلور عربیده شکوفه معناسنه در

* خرس آیو بوزینه میمون سك کوپکدر کرك قورد *

خرس * خاء معجمه نك کسری ورانك سکونی وشین ایله آیو که عربیده دب دیرلر میر نظمی درصفت ابله وکول بیت چنان کرد ند تعلیم وتفهیم * که نتواند کند چون خرس تقلید * بوزینه * باء فارسیه ممدوده نك ضمی وزای معجمه ممدوده نك کسری ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله میمونکه کبی دخی دیرلر عربیده قرده معناسنه بوندن زای فارسیه ایله پوژینه دخی جائزدر * سك کاف فارسیه ایله کوپك اولدیغی معلوم عالمیاندر * کرك * کاف فارسیه نك ضمی ورانك سکونی وکاف عربیه ایله قورد که عربیده ذئب وسرحان دیرلر شیخ سعدی بیت عاقبت کرك زاده کرك شود * کرچه بادمی بزرك شود

* شیر ارسلان دلکی روباه ودخی قپلان پلنك *

شیر * شین معجمه نك بین الفتح والکسر اماله سی ایله ارسلان معناسنه عربیده اسد دیرلر وچوق اسامیسی دخی واردر اما کسرهٔ صریحه ایله سود دیو اوتوز بدنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * روباه * راء ممدوده نك ضمی وباء موحدهٔ ممدوده نك فتحی واظهار هاء ایله دلکو که عربیده ثعلب دیرلر اوچ نوعی اولور بیاض وصاری وسیاه اعلاسی سیاهدر غایت ذی قیمت اولور طالب آملی بیت چوعدل او کند امداد عاجزان شاید * که پوستین زتن شیر بر کشد روباه * دلکی کورکی تازه جوانه ومحرور المزاجه مناسب دکلدر اما پیر واختیاره وبارد المزاجه نافعدر چغتایده تلکو دیرلر * پلنك * باء فارسیه نك ولامك فتحلری ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله قپلان که عربیده نمر کبی شعوری مرحوم بولفظی کاف عربی ایله ضبط ایلدی فاما که شیخ سعدی ناظم نحریر کبی کاف فارسیه قافیه سنده ایراد ایلدی قطعه کرچه شاطر بود خروس بجنك * چه زند پیش بازوروین چنك * کربه شیرست در کرفتن موش * لیك موشست در مصاف پلنك * جائز که ایکیسنده مروی اوله شوقدر که شیخ سعدیه اقتدا اعلی اقتدادر

* قور بغایه دی وزغ قبلومبغایه سنك پشت *

وزغ * واولك وزای معجمه نك فتحلری وغین معجمه ایله قور بغا که عربیده

ضفدع کبی فارسیده غوك وجغز دخی دیرلر * سنك پشت * قبلومبغا که عربیده سلحفات کبی هاتفی بیت کروهی چو کفت سفیهان درشت * وطن سنکلاخ وخورش سنك پشت * معنای ترکیبیسی طاش ارقه لودیمکدر چونکه سنك طاش دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت تاسعنده کچدی پشت ارقه دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی مناسبت خفیه دکلدر

* یکنجه خرچنك وکرپی خارپشت وپنجه چنك *

خرچنك * خاء معجمه نك فتحی ورانك سکونی وجیمك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله یکنج که عربیده سرطان دیرلر شاعر بیت چو برزد سر چنك خرچنك مور * جهان کشت روشن بسان بلور * خارپشت * سکونرا ایله کرپی که عربیده قنفذ دیرلر اصلنده سیاه چشم کبی وصف ترکیبیدر دیکن ارقه لو معناسنه چونکه خار دیکن دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی پشت قدسبق آنفا مناسبت ظاهره درشاعر بیت فتاده بر آن بهن دشت درشت سرنا تراشیده چون خارپشت * چنك * طقوز معنا یه دربری پنجه معناسنه که قوش پنجه سی اولسون انسان پنجه سی اولسون شیخ نظامی بیت ره بط بازتیز آهنك میزد * برقص کبك شاهین چنك میزد * باقی معنالری بو قطعه نك بیت را بعی متن وشرح خنده کچدی

* کبك ککلك اتمجه باشه طوغان شهبازه هم *

کبك * کافك فتحی وباء فارسیه نك سکونی وکاف فارسیه ایله ککلك که عربیده حجل وقبجه دیرلر خواجه سلمان بیت در زمان تو هر آن باز که رفت در پی کبك رشته کم کرد ز حسرت سرانکشت کزید * باشه * باء موحدهٔ ممدوده نك وشین معجمه نك فتحلری وهاء رسمیه ایله بوزن لاشه اتمجه دیدکلری ایجی قوش که عرب تعریب ایدوب باشق دیدیلر هاتفی بیت ز باشه چه اندیشه دارد عقاب * سها چیست نزد بلند آفتاب * شهباز * مشهور پادشاهلر عندنده معروف طغان که عربیده بازی دیرلر شاعر بیت بکف شهباز ودرز یراسب تازی * سلاح آرسته بنمودی بازی

* چایلغك آدی غلیواژ وزغن طورنا کلنك *

غلیواژ * غین معجمه نك فتحی ولام ممدوده نك کسری وواو ممدوده نك فتحی وزای فارسیه ایله چیلاق قوشی معناسنه که عربیده حداءة دیرلر شاعر بیت مکوای زاژخای بیهده ژاژ * بانك بدتر ز بانك غلیواژ * زای فارسیه موقعنه جیم عربی

ایله غلبواج دخی مرویدر * زغن * فتحتین ایله غلبواژ مرقوم معناسنه عجیبه منقولدر که بو قوش التی ماه ارکك والتی ماه دیشی اولور ایمش وهو علی کل شیء قدیر امیر خسرو بیت بهرا ین مردار چندت کاه زار کاه زور * چون غلبواجی که شش مه ماده وشش مه نرست * بعضیلر دیرلر که بر ییل ارکك و بر ییل دیشی اولور حکیم انوری قطعه عنقا که زنازك منشی جای نکه داشت * هر کز طرف دامنش از غار تر آمد * وزهر زه دوی سر جو بهر جای فرو کرد * یکساله زغن ماده و یکساله تر آمد * لطیفه بر کمسنه بو چیلاغك حالی عجبا واقعمیدر دیو بر ظریفه سؤال ایدنجه ظریف جوابنده بو مقوله نسنه یی تصحیح برقاج سنه چیلاق اولمغه محتاج دیو الزام بیوردیلر کانك * کاف فارسیه نك ضمی ولامك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله طورنه قوشی که عربیده کرکی دیرلر

* یای کمان زه کرش پیکان دمرن نوك اوچ *

کمان * معروف یای که عربیده قوس دیرلر هم دخی برج قوسه اطلاق ایدرلر حکیم فردوسی بیت بسلم اندرون جست زاختر نشان * ستاره زحل بود وطالع کمان زه * اظهار ها ایله یای کرشی که عربیده وتر دیرلر خواجه سلمان بیت چواز شست بکشاد خسرو کره * زهر کوشه برخاست آوازه * بو بیتده صنعت تجنیس واردر معناسی خسرو یایه کشاد ویرنجه عسکر دخی هر طرفدن کریشه کشاد ویردی بوندن بشقه التی معنایه دخی کلور اول تحسین معناسنی افاده ایدر زهی کبی ثانی بمعنی خوش ثالث بمعنی کریبان یعنی یقه رابع بمعنی کنار وطرف خامس بمعنی اغریکه عورت اوشق طوغوررکن اولور سادس زهیدن لفظندن امردر * پیکان * باء فارسیه ایله اوق دمرنی ومزراق حربه سی طالب آملی بیت خدنك آتشین پیکان اوکاندر دل اعدا * خیالش حلقهٔ چشم زره را کرده مژکانی نوك * نونك فتحی وواوك سکونی وکاف فارسیه ایله هر سوری نسنه نك اوجی معناسنه قلم وتیر ونیزه ودیکن وقیل وامثالی عموما وخصوصا شمس فخری بیت چو کبر د شهنشه قلم در بنان * رخ شیر کردون بخار د بنوك

* هم نشان آماج اوقدر ناوك وتیر وخدنك *

آماج * همزه ومیم ممدودتینك فتحلری وجیم ایله اوق وامثالی نشانه معناسنه عربیده هدف کبی لطیفی بیت هر تیر که از شصت قضا وقدر آید * پیش تن بدخواه شهنشه شده آماج * بوندن بشقه بش معنایه دخی کلور اول قیلدن بر طوربه ایچنه پنبه قویوب اوق اتمغه انکله مشق ایدرلر ثانی باغ جوغی ثالث

ارباب زراعت آتلراندن بر آلتدر رابع بمعنی تخت شاهی خامس بر فرسخلك یکرمی درت بولکنده بر بولوکی معناسنه * ناوك * واوك فتحیله اوق معناسنه عموما عربیده سهم کبی وقوغوش اوقنه دیرلر خصوصا که زنبرك ایله اتیلور شمس فخری بیت دیدهٔ دوست انوروشن باد * سینهٔ خصم پرز ناوك چرخ * بو بنده تجنیس واردر که ایهام معناسنده چونکه خصوصیله اولیجق زنبرك اوقی اولور زیرا چرخ زنبرك معناسنده در عمومیله اولورسه فلك معناسنه اولان چرخك اوقی دیمك اولور تیر * اوق دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی ومعنای سائره سی دخی انك شرحنده بیان اولندی مناسبتلریله اولدیغندن تکرار عد اولنمادی * خدنك * خاء معجمه ودالك فتحلری ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله اصلنده قاین اغاجنك اسمیدر که اندن اوق ایدرلر حتی اندن دوز یلان اوقه تیر خدنك دیرلر صکره کثرت استعمال ایله تیر حذف اولنوب خدنك اوقه علم اولمشدر حضرت مولانا بیت جمله ادراکات بر خرهای لنك * او سوار باد پران چون خدنك * نعمة الله نسخه سنده کرپی اوقنه دخی بنکجه ده خدنك دیرلر دیو واقعدر فاما که شعوری مرحوم استعاره طریقیله کرپی اوقنه خدنك دینسه جائزدر اما بنکجه مناسبتی یوقدر دیو طعن ایلدی فقیر ظن ایدرم که مشترك اولسون نه فساد وار شعور بیور

* دزد خرسز ایب رسن آود کتور آویز آص *

دزد * دالك ضمیله خرسز معناسنه که عربیده سارق دیرلر هم دخی دزدیدن لفظندن اسم مصدر وامر حاضر دخی اولور میر نظمی بیت نکو بوده است آنجا دزدبد نام * که دزد د سرمهٔ از چشم بهرام * رسن * فتحتین ایله ایب که عربیده مشترکدر ابو طالب کلیم بیت شهاب داغ از رشك رای روشن او * همی به پیچد بر خود چو تاب داده رسن * للشیخ بهاء الدین العاملی بیت من فنی لم یعشق الوجه الحسن * قدم الرجل الیه والرسن * آور * همزهٔ ممدوده نك وواوك فتحلری ورا ایله آوریدن لفظندن امر حاضردر مطلق کتور معناسنه تکم وصف ترکیبی اولدیغی حالده یکرمی برنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی آویز * همزهٔ ممدوده نك فتحیله اص معناسنه امر حاضردر هر نه اولورسه اولسون کمال خجندی بیت نازکی ولطف درزندان بنا کوش تودر * غوطها در آب دادند آنکهش آویختند * مصدری آویختن لفظیدر مستقبلاتنده خاء معجمه نك زای معجمه به ابدالیله آویزد وآویزنده * تتمه * بعض نسخه ده دزد

خرسزایب رسن اعمق دخی آویختن واقع اولمشدر لکن اوّل افیددر فانظر

* یول کسیجی راه زن شهر تلرسی شنك ومشنك *

راهزن * وصف ترکیبدر یعنی قطاع طریق چونکه راه یول دیو اوتوز سکزنجی قطعه‌نك بیت ثامننده کچدی * زن * وصف ترکیبی اولدیغی حالده اون بشنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی هم دخی راهزن سرود کوی وطرب معناسنه ده کلور * شنك * شین معجمه‌نك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله مشنك * میمك وشین معجمه‌نك فتحلری ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله بو ایکی لفظدن هر بری برمشهور راهزن آدلری وعلملری ایدی صکره مرور ایامله هردزد و راهزنه اطلاق اولندی حکیم سوزنی بیت ای خسرو سیادت بر ملکت شرف * ملك تو بی مخافت تاراج دزد وشنك * هم دخی شنك دلبر شیرین حرکات وپری صفات معناسنه ده کلور حتی دلبر وشوخ وشنك دیرلر

* بنمشه دیرلر سوار و یول دورییجی رهنورد *

سوار * سینك ضمی وواو ممدوده‌نك فتحی وراایله یعنی فارس وخیال وراکب خواجه سلمان بیت هر سواری بوده کاهی جمله در دشت نبرد * آهن کوهی روان در عرصه کاهی محشری * رهنورد * یول دوریجی ویورغه آت معناسنه وصف ترکیبدر چونکه راه یول معناسنه کما سبق آنفا * نورد * نونك وواوك فتحلری ودال ایله نوردیدن لفظندن امر حاضر و یاخود اسم فاعل مخففدر شاعر بیت اسب تازی بود چندان رهنورد * وقت رفتن میرساند چرخ کرد

* هم یان کتمك پیاده رفتن آکلمك درنك *

پیاده باء فارسیه‌نك کسریله یانکه عربیده راجل معناسنه اودن بشنه اوچ معنایه دخی کلور اوّل بر نوع کل ثانی شطرنج قطعه‌لرندن بر قطعه که عربیده بیدق دیرلر ثالث بر نوع سکوتدر * رفتن * رانك فتحیله کتمك معناسنه مصدر که عربیده رواح وذهاب دیرلر تنکم ماضیسی قطعه ثانیه‌ده وتاسعه‌ده کچدی مستقبلاتی خلاف قیاس اوزره فانك واوه ابدالیله رود ورونده کلور امینای نجفی بیت رفتن نکو نبود چو رفتی ببزم خیر * خواهی بنوش باده وخواهی نماز کن * درنك دالك کسری ورانك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله یعنی آرام وثبات یعنی اکلنمك همدخی خلود وابدی معناسنه ده کلور بو ایکی معنایه حکیم فردوسی بیت جو سازی درنك اندرین جای تنك * شود تنك برتو بر تو سرای درنك * بونلردن بشقه درت معنایه دخی کلور اوّل یعنی وقت

وساعت وزمان ثانی یعنی رنج ومحنت ثالث ساز وناقوس وشکستن چینی وشیشه صداسی رابع درنکیدن لفظندن امر حاضر واسم مصدر ووصف ترکیبی اولور

* فهم ودانشله اولور اقران ایچنده سرفراز *

فهم * معروف * دانش * علم دیو اون التنجی قطعه‌نك بیت عاشرنده کچدی * اقران * معروف * سرفراز * ایکی معنایه در اوّل یعنی ممتاز ومقبول ثانی یعنی قد وبالا وقامت بلند ایکی معنایه میر نظمی بیت شده در حسن وخوبی راسرافراز * بباغ حسن شد سر وسرافراز * اصلنده وصف ترکیبدر سرافراز لفظندن مخففدر همزه برای تخفیف حذف اولندی چونکه سر باش دیو یکرمی یدنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی افراز افرازیدن لفظندن امر حاضر یا خود اسم فاعل مخففدر

* کیم اوقور سه بو کتابی باشنه طاقسون چلنك *

* قطعه درلام همالش بجهانست محال *

قطعه درلام * مثلی قطعه اولی عنوانده کچدی * همالش * ونك مثلی دیمکدر چونکه همال مثل دیو بو قطعه‌نك بیت ثانی عشرنده کلور شین معجمه ضمیر غائبدر کما سبق فی الادوات البسیطة * بجهانست محال * دنیاده محالدر معناسنه چونکه باء موحده مفتوحه یعنی فی کما سبق فی الادوات * جهان * یعنی دنیا کما سبق مراراست ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة محال معلوم حاصل معنی لام حقنده اولان قطعه‌نك دنیاده مثلی ونظیری محالدر

* غازه کلکونه قزلجه که ایدر رخلری آل *

غازه * غین معجمه ممدوده‌نك وزای معجمه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله قزلجه که زنان رخلرینی آنکله آل ایدرلر بونده زای فارسیه ایله غازه دخی مرویدر عربیده حمره دیرلر میرخسرو بیت کلکونه مرادانست سیه رویی کونین * غازه بجزاز لعبت فرخار نباید * بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اوّل یعنی ندا وصدا ثانی یعنی بیخ دم وبیخ پر یعنی قوبرق وقناد کوکلری ثالث یار یغه چاقدقلری چوی کلکونه * ایکی کاف فارسیه‌نك ضملریله مرقوم قزلجه معناسنه غازه کبی خواجه سلمان بیت بر عارض نسرین چو زند صبح سپید * کلکونه کند باغ رخ لاله ستان اغین معجمه ایله کلغونه دخی بو معنایه درهاء رسمیه‌یی حذف ایله کلکون دخی جائزدر اصلنده سیاه چشم کبی وصف ترکیبدر کل رنکلو معناسنه چونکه کل معروف کونه رنك دیو قرق برنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی

* وسمه قاشه چکیلان راستغه دیرلر بکه خال *

وسمه * واوك فتحی وسینك سكونی ومیمك فتحی وهاء رسمیه ایله چویدپراغیکه زنان عجم دوكوب وقیناتوب قشلرینه سورلر سیاه ایدرهم قاشلرینك بیاض قیللرینه خضاب ایدرلر ترکیده اکا راستغ وخداد دیرلر خواجه سلمان * بیت که ازقوس قزح بابی هوا راوسمه رنك ابرو * که از نجم وشجر بینی زمین را آسمان آسا

خال * بك معناسنه که عربیله مشترکدر فارسیده شام وشامه کبی محبوبلرده بك مقبول اولمغله شعرا استعارات ومجاز اتله مدح ایدرلر نقدر سیاه و ابری اولسه مقبولدر میر نظمی بیت آن خال سیاه عنبرآ کین * ازمردم دیده بود رنکین بوندن بشقه طقوز معنایه دخی کلور اول یعنی جفت ثانی برقوش که جثه سی قارغه کبی اتی طعمده قازانه بکزر ثالث یعنی تیروسهم رابع یعنی سیاه خامس یعنی ابر بارنده سادس یعنی نشان روی سابع شتر بزرك ثامن ردیمانك برنوعنه دیرلر تاسع یعنی اثر وخبر عاشر هند پادشلرینه دیرلر عربیده برادر مادره خال دیرلر

* بر ولایت آدیدر فرخار که دلبری چوق *

فرخار * فانك فتحی ورانك سكونی وخاء معجمهء ممدوده نك فتحی ورا ایله ولایت ترکستانده برشهرك اسمیدر محبوبلری غایت چوق اولور لطیفی بیت بفرخار درماه ویان بسی * چنان شهرمردم نه بیند کسی * بوندن بشقه بکی معنایه دخی كلور اول برمشهور بتخانه در بویله منقولدرکه التمش عدد قزلر اولور نفسلرین بت خدمتنه وقف ایلمشلر ایچلرندن بری اولسه انك مثلی برجمیله دختر دخی کتورلر اعظم خدمتلری بودرکه اکر بر کافر کلوب اول بتلره سجده ایلسه بعده اول بتخانه راهبلری مزبوره قزلری عرض ایدرلر هرقنغسنه میل ایدرسه اول قز اکا التفات ایدوب خلوته کیروب مرادین حاصل ایدر زعمنده چوق خدمت ایدوب وچوق ثواب تحصیل ایتمش اولور ثانی مصراع ثانیده کلان فرخان معناسنه چونکه اومعنا هم را ایله وهم لام ایله لغتدر

* هر طرفدن صالنان صاچه دینورمش فرخال *

بو معنا به کا فله فرخالك دخی دیرلر کتاب السامی فی الاسامیده فرخال ای الشعر الذی لاجعودة فیه یعنی اول صاچکه قورجق اولمیه

* چشم زخم اولدی نظردکه نعوذ بالله *

چشم زخم * کوزدکك معناسنه که عربیده اصابت عین دیرلر عین دخی دیرلر ابو المعانی بیت ذلك عقد ثریا زبهر دفع کزند * زچشم زخم زمانه بکردنش آو یخت

اصلنده زخم چشم ایدی تخفیف ایچون مضاف الیه تقدیم اولندی معنای ترکیبیسی کوز یاره سی دیمکدر چونکه چشم کوز دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی زخم یاره دیو فرق سکزنجی قطعه نك اون یدنجی بیتنده کلور * نکته * نعوذ بالله قونك تفسیرده دخلی یوقدر فاتما که لعین حق حدینه اشارت ایلدی فلله در

* دشمك داخی فناوره سی صانوسی شکال *

شکال * شین معجمه نك فتحی وكاف ایله یعنی مکر دشمن وحیلهء عدوکه اشکیل واشکل دخی دیرلر حضرت مولانا بیت چون ارقم زدرون همه پر زهر از برون جر کبش نك رنك شکال شکن نبند * همدخی حیوان یاغنه اور دقلری کوسنك عموما وآت ایاغنه اوردقلری کوسنك خصوصا مجمع الفرسده شکال یعنی شغال دیو مسطوردر

* قیروان کوکلرك اطرافی ستاره یلدز *

قیروان * قاف ممدوده نك کسری ورانك سكونی وواو ممدوده نك فتحی ونون ایله یعنی اطراف آسمان خواجه سلمان بیت ای رسیده عدلت اندر عرصهء صبح شهاب * همچو نور آفتاب از قیروان تا قیروان * همدخی مشرق وغرب طرفلرینه یعنی برجانبدن برجانبه وارنجه معناسنه ده کلور مجمع الفرسده اطراف معموره معناسنه در عربیده لشکر عظیم معناسنه وقافله وکاروان معناسنه فاحفظ * ستاره * سینك کسری وتاء فوقیهء ممدوده نك فتحی ورا ایله اختر کبی یلدز معناسنه عربیده نجم وکوکب کبی جمعی ستاکان کلور اختران کبی کانه ذی روح منزلنه تنزیل اولنور یاخود اهل فرس کوکبه ذی روح دیو اعتقاد ایدرلر اوله میر نظمی بیت چنان روشن شده کویا که روزست * ستاره هر یکی مشعل فروزست * بوندن بشقه بش معنایه دخی کلور اول برنوع چارکه زنان باشلرینه اورترلر ثانی مسطره که انکله جدول چکرلر ثالث اوچ قبللی طنبوره رابع یعنی پرده قپارك اوچنجی اوبونی معناسنه خامس یعنی بخت وطالع بو معنی یلدز واسطه سیله در

* یکی آی ماه نو اولدی عربی آدی هلال *

ماه نو * عربیده هلال معناسنه اصلنده مرکبدر چونکه ماه آی دیو قطعهء خامسه نك بیت اولنده کچدی نو یکی دیو فرق یدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کلور همدخی استعاره طریقیله محبوبلرك قاشنده ماه نو دیرلر بوندندرکه

برکسنه برکسنه دن نفع کوردکده ماه نو بروی اود بدم لفظیله ضرب مثل ایدرلر خواجه حافظ بیت عیداست وموسم کل و یاراندرانتظار ساقی بروی شاه ببین ماه نوی بهار

* چشم سوزن دیمه مفهومیدر ایکنه دلکی *

چشم سوزن * ایکنه وجوالدوز دلکی معناسنه عربیده سم الخیاط کبی شمس فخری بیت بوده چوچشمهٔ سوزن بچشم اعدایت * ز بس بلا ومحن عالمی بدین فرخار * معنای ترکیبیسی ایکنه کوزی دیمکدر چونکه چشم کوزدیو آنفا کچدی سوزن ایکنه دیو فرق بدنجی قطعه نك بیت سادسنده کلور

* هم اومعناده دخی اوق کزی اولمش سوفال *

سوفال * سین ممدودہ نك ضمی وفاء ممدوده نك فتحی ولام ایله ایکی معنایه در اول ایکنه وجوالدوز دلکی خصوصا وسائر امثالی دلکی عموما ثانی اوق کزی معناسنه شمس فخری قطعه نیافت ازفلك ملك چون شهنشه مهر * رست درچمن عدل همچوشاه نهال * چوغرق کشته زسهم توجانهای کمان * بغیر ره نکرفت ایچ زدهان سوفال * همدخی سفال کبی ساقسی معناسنه ده کلور

* ادی عنقاقوشنك وارایسه سیمرغ ایمش *

سیمرغ * سین ممدوده نك کسری ومیمك ضمی ورانك سکونی وغین معجمه ایله عربیده عنقادیرلر برعظیم الهیکل وعجیب الخلقة برقوشدر حضرت سلیمان علیه الصلوة والسلامك دیوانده حاضراولور ایمش اندن صکره بنی آدم کورمدی وربع مسکونه چقمدی دیرلر بعض روایتده حضرت اسکندر ذوالقرنین کوه قافه واردقده اسکندره بولوشوب سویلمش انسان کبی تکلم ایدرجمله طیورك پادشاهی اول ایمش العلم عندالله تعالی الحالة هذه بین الناس موجود الاسم ومعدوم الجسم دیو معروف ومشهور اولدیغنه ناظم نحریر وارایسه قولیله اشارت ایلدی فلله دره

* قنادك باشلری شهپردخی اویله شهبال *

شهپر * هانك سکونی ایله بمعنی رأس الجناح خواجه حافظ بیت شکر خدا که بازدرین اوج بارکاه * طاوس عرش میشنود صیت شهپرم اصلنده ترکیب اضافیدر تخفیف ایچون آخر مضاف اسکان اولندی قنادك اعلاسی معناسنه چونکه شه شاهدن مخففدر هرشیئك ممتازی واعلاسی دیو قطعهٔ رابعه نك بیت رابعی شرحنده کچدی پر * باء فارسیه نك فتحیله

قناد معناسنه * شهبال * دخی هرجهتله شهپر کبیدر فاحفظ

* دیشی آیو یه چقل کاهیجه طاغلرده آشوب * مرهون

* طوغرر آیو او حیوانی که دیرلر کرشال *

کرشال * کاف فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وشین معجمهٔ ممدوده نك فتحی ولام ایله برنوع حیوان وحشی که آیو ایله چقالدن تولدایدر چقال آیو یه آشنجه اولمقوله بو العجب حیوان متولد اولور ایکیسندن دخی نصیب خاصیتی واردر ابو المعانی قطعه طرفه شخص حرامزاده شود * کر بکویند نام اوکرشال * مادرش بوده خرس بدهیأت * پدرش دزدکار همچو شغال

* خاکسار اولکه طوز وطپراغه بولشمش اوله *

خاکسار * اسم منسوبدر چونکه خاك طپراق دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی سار ادات نسبتدر علی ماسبق فی الادوات المرکبة ابو المعانی بیت آن همای اوج استغنا مکر روزی بلطف * سایه اندازسر این خاکساران میشود

* ایق التنده سورنمش دیه لنمش پامال *

پامال * اصلی باء تحتیه ایله پای مال ایدی وصف ترکیبیدر چونکه پای ایاق دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی مال مالیدن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر همدخی پامال لفظی استعاره طریقیله زبون وحقیر معناسنده استعمال اولنور میر نظمی بیت شدم پامال جور چرخ غدار * که آه وناله شد شام وسحر کار * ابو المعانی بیت پای مال غم هجران تو بودم اکنون * مددم کر نرسی حال دکرکون باشد

* دیندی آموختن اوکرنمکه کسب ایلکه *

آموختن * همزهٔ ممدوده نك فتحی ومیم ممدوده نك ضمی وخاء معجمه ایله ایکی معنایه مصدردر اول اوکرنمك واوکرتمك معناسنه هم لازم وهم متعدی اولور عربیده تعلیم وتعلم کبی بوتقدیرجه اوکرنمك لفظی نون ایله اوقونسه لازم اولور تاء فوقیه ایله اوقونسه متعدی اولور حاصلی خط مساعددر فلله دره ثانی کسب ایلمك معناسنه مستقبلاتی خاء معجمه نك زای معجمه یه ابدالیله آموزد وآموزنده کلور

* هم حرام اولدی شغوردخی مراد حلال *

شغور * شین معجمه نك وفاء ممدوده نك ضملری ورا ایله بمعنی حرام که ضد حلالدر همدخی بورسق دیدکاری جانور معناسنه ده کلور که مزبور حیوان دوکدکجه سمرر ایکی معنایه بروجه تشویش ابو المعانی بیت هرکه

از نبرشفور کرد دروی * نام مردی شفور باد اورا * مسراد میمك فتحی وسینك سكونی وراء ممدوده نك فتحی ودال ایله بمعنی حلال میر نظمی بیت
هرانکس رابه نیکی بود معتاد * همه کارش شود تحصیل مسراد

صاچق افشاندن وریختن اولمش دوكمك

افشاندن * فتحله صاچمق وسپالمك وسلكمك معناسنه مصدردر افشاندن کبی مستقبلا تی افشاند وافشانده کلور * ریختن * راء ممدوده نك کسری وخاء معجمه نك سكونیله دوكمك معناسنه مصدردر عربیده صب کبی مستقبلاتی خاء معجمه نك زای معجمه یه ابدالیله ریزد وریزنده کلور کمال خجندی بیت خواهیم نقد جان وسردر پای جانان ریختن * درخاك کویش خون اشك از چشم گریان ریختن

* پرشده طولمش اولان یك طولبدر مالامال *

پرشده * اسم مفعول مرکبدر چونکه پر طولی دیو فرقنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی شده اسم مفعول بسیطدر مصدری قرق بشنجی قطعه نك بیت سادسنده کلور * مالامال * ایکی مال میانده الف توسل ایله زیاده طولی معناسنه درشمس فخری بیت گرفته عرصهٔ مکرم نشات میلامیل کشیده طبع جام هوت مالامال * فاما که فقط لفظ مال بمعنی قرار وآرم ومالیدن لفظندن امر واسم مصدر ووصف ترکیبیدر

* اولدی قالیچه نهال کچه نك آدی نمد *

نهال * نونك وهاء ممدوده نك فتحلری ولام ایله بمعنی بساط وفراش یعنی قالیچه وکچه وکا مشابه نسنه * نمد * نونك ومیمك فتحلری ودال ایله کچه معناسنه عربیده لباد کبی هاتفی بیت خروشی چواز بهار ازستم * نکردن نمد کرده ازدیده تنم

* هکبه خرچین وغرار ایمش اوقیل قاره چوال *

خرچین * جیم فارسیه ایله کانه یاء تحتیهٔ نسبیه ونون مؤکده ایله هکبه معناسنه که عربیده عیبه دیرلر فارسیده وعربیده وترکیده خرج دیرلر * غرار غین معجمه نك وراء ممدوده نك فتحلری وراء ثانیه ایله معروف کچی قلندن طوقنمش چوال که اکثری قاره اولمغله تغلیبا قاره ایله تقیید ایلدی

* یاشده کیم اولسه برابر اکا همزاد دینور *

همزاد * سكون میم ایله بمعنی همسن وهمسال یعنی یاشداش بوندن بشقه ایکی معنایه دخی کلور اول بمعنی رفیق زادوزواده لری بر محلده اوله ثانی اهل

فرس زعنجه برولد دنیایه کلنجه برجنی دخی دنیایه کلور ایمش دائما اکا همراه وهمنشین اولور ایمش اول جنه همزاد دیرلر چونکه هم بمعنی مع کما سبق فی الادوات المقدمهٔ زادزادن لفظندن اسم مصدردر تولد معناسنه

* دخی ماند کبی مثل ونظیر اولدی همال *

ماند * بمعنی مثل ونظیر نتکم قطعهٔ ثانیه نك بیت خامسنده کچدی لکن تکرار عد اولنماز چونکه بومقامده همال لفظنه مشد اولدرق تفسیر داخلنده در فاما که سابقده مفسردر * همال * هانك ومیم ممدوده نك فتحلری ولام ایله بمعنی مثل ونظیر ماند کبی طالب آملی بیت عدیل خواهی درساحه زمانه عدیل همال * جویی در عرصهٔ جهان همال همدخی محبت ومودت معناسنده کلور * مثل ونظیر * عربیلردر اصطلاحده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی

* غصه دن ایکلمه فکر ایله شکر ایت حقه * تفسیر ترجمه در

* شکر ایزد کن از اندوه میندیش ومنال *

شکر * معروف * ایزد * همزهٔ ممدوده نك کسری وزای معجمه نك دخی کسری ودال ایله حق تعالی نك اسماء شریفه سندندر کذا فی فرهنك شعوری لکن محل آخرده زاء معجمه نك فتحی وکسری جائزدر لکن فتح فصیح کسر شایع دیو رسیدهٔ نظر اولمشدر شیخ سعدی بیت اول دفتر بنام ایزد دانا قادر روزی رسان حی وتوانا * کن * قطعهٔ سادسه نك بیت اخیرنده کچدی از * بمعنی من کما سبق فی الادوات المرکبة * اندوه * همزه نك فتحی ونونك سكونی ودال ممدوده نك ضمی واظهار ها ایله بمعنی غم وغصه * میندیش * همزه نك فتحیله اندیشیدن لفظندن نهی حاضردر اولنده کی ادات نهی اولان میم مفتوحه اوائله داخل اولنجه الفات اوائله یاء تحتیه یه منقلب اولسی قاعدهٔ مقرره در * منال * دخی نهی حاضردر مصدری نالیدن لفظیدر اولنده کی میم ادات نهیدر کما سبق فی الادوات البسیطة

* این قطعه را کشیده ام ازمهم در رقم *

این قطعه * قطعهٔ رابعه عنوانده کچدی * را * ادات مفعولدر کما سبق فی الادوات المرکبة * کشیده ام * همزه نك فتحیله اسم مفعول صیغه سی اوزره ماضی متکلم وحده در همان بواجلدن میمدن مقدم اولان همزه مفتوحه در فرقنجی قطعه نك بیت سابعنده کچن کشیدن لفظیدر چونکه احیانا ماضی

فارسیده اسم مفعول صیغه سی اوزره کلور لکن مش معناسنی متضمن اولور
کما ذکره السودی رحمة الله علیه * ازمیم * مثلی قطعهٔ اولی عنوانده کچدی
در بمعنی فی کما سبق ایضا * رقم * فتحتین ایله یازی و یازلمش ونشان اولمش
معناسنه ابو المعانی بیت قضا که درد غم درازل رقم کرده * برای صورت حسن
تو اقلم کرده * حاصل معنی بو قطعه بی حرف میدن رقه چکمشم

※ کاتب دبیر وخامه و کلك اولدی هم قلم ※

دبیر * دالك فتحی و باء موحدهٔ ممدوده نك کسری ورا ایله بمعنی کاتب که بتاغ
دخی دیرلر عنصری بیت بوسه دادن نامش بمدح درعنوان * فرور و بصبر
ازدیده سوی دست دبیر * خامه * بمعنی قلم که یازی یازرلر هاتفی بیت این نامه که
خامه کرد بنیاد * توقیع قبول روز یش باد * بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور
اوّل بمعنی صراحی ثانی یغن که کومه اولمش نسنه ثالث قلدن طوقنمش او
معناسنه * کلك * کافك کسری ولامك سکونی وکاف ثانیه ایله کافك ایکیسیده
عربیه در قلم اولان قامشه دیرلر خصوصا حکیم انوری بیت کلکت چه
قابلیست صاحب قران نطق * یعنی که نفس ناطقه در جنبش الکنست
وهر قامشه دیرلر عموما حضرت مولانا بیت نه هر کلکی شکر دارد نه هر زیری
زبر دارد * نه هر چشمی نظر دارد نه هر بحری گهر دارد * بعض نسخه ده کلك
شول قامش که یونلمامش اوله عربیده یراعه دیرلر یونلدقدنصکره یازو یازمغه
صالح اوله خامه دیرلر بو بیتدن فهم اولنور نو یسنده از کلك چون خامه کرد
شوی مادر روشنك نامه کرد * قلم * تراشیده و ناتراشیده سنه علی الاطلاق
شاملدر فی الاصل عربیدر اما که فارسیده و ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر
قلندی همدخی تقدیر ازلی یه ده قلم دیرلر ابو المعانی بیت شد نی شد چون
شد آخر زچه فریاد کنی * درقلم از بد و نیك هرچه که میرفت قلم

※ مکتوبك آدی نامه یازلمش نوشته هم ※

نامه * شول مکتوبکه اولنده یاخود آخرنده اسم یازلمش اوله و کتاب
معناسنه ده کلور شرفنامه وشهنامه کبی ترکیده بنی دیرلر همدخی سیلاب
معناسنه ده کلور * نوشته * نونك وواوك کسرلریله اسم مفعولدر نتکم
ماضیسی قطعهٔ عاشره نك بیت رابعنده کچدی

※ کزلك قلمتراشه وعینك دی کوزلکه ※

کزلك * کاف فارسیه نك فتحی وزای معجمه نك سکونی ولامك کسری وکاف ایله

برنوع قلمتراشدر که اوجی کیرو دونمش اولا انکله غلط حك ایدرلر اکرچه
مشهوری فتح لام ایله در اما فرهنك جهانکیریده کسر ایله ضبط اولنمشدر حکیم
خاقانی بیت کزلك شاه سعد ذابح دان * که بمریخ ماند از کهراو * عینك
عینك فتحی و باء تحتیه نك سکونی ونونك فتحی وکاف ایله کوزلك که هر شیئی
ایری کوستر ظهوری بیت توان دید رازدرون بی نقاب * اکر عینك آرد قدح
ازحباب

※ پشم دوات کرچه دیمش لیقه یه عجم ※

پشم دوات * میمك کسریله شمس فخری و بعض اصحاب فرهنك دوات
لیقه سی دیو تفسیر ایلدیلر و معنای ترکیبیسی دخی بویله در اما شرفنامه ده
کیجه لرده صبحه قریب اولان برودت دیو واقعدر معنای ترکیبیسی ایسه
بونی اقتضا ایتمز چونکه پشم یوك دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت تاسعنده
کچدی * دوات دالك و واو ممدوده نك فتحلری وتاء مثنات فوقیه ایله
معروف ترکیده دخی مستعملدر میر نظمی بیت چو زدیك بوده دوات
وقلم * نوشته برآن نامهٔ پرستم عربیده دوات دیدکلری کبی محبره دخی دیرلر
کرچه کاف فارسیه نك کسری ورانك سکونی وجیم فارسیه نك فتحی وهاء
رسمیه ایله مفرد در مذکور لیقه معناسنه کذا فی نعمة الله

※ درهم اودر که بورتشه قارش بورش اوله ※

درهم * دالك فتحی ورانك سکونی وهانك فتحی ومیم ایله دوریلوب جمع
اولمق مثلا یوز بورتشوب قارش بورش اولمغله روی درهم کشید دیرلر حکیم
انوری بیت تازه درهم نباید کرد کبت * ثابت ارکان زرزخرم استوار
وابنجمکدن کنایه ایدوب درهم شد دخی دیرلر

※ بر بیرینه یاپشمش اولانه دینور بهم ※

بهم * بربرینه متصل اولان اشیاره دیرلر چونکه هم بمعنی مع باء موحدهٔ
مفتوحه آدادر کما سبق فی المقدمه

※ دیوان خانه آدیده تالار ایمش دخی ※

تالار * تاء فوقیه ولام ممدودتینك فتحلری ورا ایله دیوان خانه که درت
یاخود زیاده عمود اوزره وضع اولنمش اولا میر نظمی بیت نشسته بسر بر
چار پارا * شده تالار عز وجاه ماوی * فرهنك جهانکیریده درت
صفه لو کوشك معناسنه دیو مذکوردر

※ شبخانه پادشاه سرایندکی حرم ※

شبخانه * سكون باء موحده ايله حرم سراى پادشاهان ودخى بعض فرقه‌لرك ده
اول خانه‌يه ديرلر كه انده كيجه احيا اولنوب عبادت اولنه كذا فى المجمع معناى
تركيبيسى دخى بو بله اقتضا ايدر فافهم چونكه شب كيجه ديو قطعهٔ ثانيه‌نك
بيت سابعنده كچدى خانه ديو قطعهٔ تاسعه‌نك بيت تاسعنده كچدى

※ اولمش پرسته بسله عورت مقوله سى ※

پرسته * باء فارسيه‌نك وراءنك كسرلرى وسينك سكونى وتاء فوقيه‌نك فتحى
وهاء رسميه ايله عورت خدمتكاره ديرلر كذا فى فرهنك جهانكيرى
مجمع الفرسده فتح باء موحده ايله مرويدر شمدى تركيده اكا بسلمه ديرلر

* چاكر قول اولدى دخى پرستار ايش خدم *

چاكر * جيم فارسيهٔ ممدوده‌نك وكافك فتحلرى وراء ايله مطلقا بنده معناسنه
اركك اولسون ديشى اولسون مير نظمى بيت بندهٔ حلقه بكوش فرمانيم
چاكر خاندان سلطانيم * پرستار * باء فارسيه‌نك وراءنك فتحلرى وسينك
سكونى وتاء فوقيهٔ ممدوده‌نك فتحى وراء ايله خدم معناسنه مطلقا فردوسى
بيت پرستار زاده نيايد بكار * اكر باشدش خود پدر شهريار * لكن بو بيتده
جاريه معناسنه در اصلنده وصف تركيبيدر چونكه پرست ماضى صيغه‌سى
اوزره اسم مصدر در اصل مصدرى پرستن لفظيدر

* بك قوتلو نسنه اولدى همايون هما كبى *

همايون * اسم منسوبدر همايه منسوب معناسنه واو ونون نسبت ايچوندر لكن
قوتلو ومبارك معناسنده حقيقت عرفيه اولمشدر چونكه هما سايه‌سى مبارك
بر قوش ديو مشهوردر حتى هر كيمك باشنه سايه‌سى دوشسه پادشاه اولور ديرلر
شيخ سعدى بيت كس نيايد بزير سايهٔ بوم * كر هما از جهان شود معدوم
بو تقديرجه همايه بركت لازم كلور همان بو اجلدن ارباب لغت هما وهمايون
لفظلرينى مطلقا مبارك وخرم وسعد وعالى معنالرينه استعمال ايلديلر شمس
فخرى بيت شكر حق كر شكوه طلعت شاه * طالع سلطنت همايون نست
خواجه سلمان بيت اى هماى همت ممتاز عنقا يافته * آن همايون مرغ همتا
بر نيايد بيش ازين * حالا خاندان سلاطين آل عثمان ابدهم الله تعالى
الى آخر الزمان حضراتلرينى تعظيمده سائرلرندن تمييز ايچون انلره متعلق
اولان امورى همايون لفظيله توصيف ايدرلر مثلا طبع همايون وسراى
همايون كبى ※ وقت مباركه ديلور هم خجسته دم ※

خجسته دم * يعنى وقت مبارك مركبدر چونكه خجسته خاء معجمه‌نك ضمى
وجيمك فتحى وسينك سكونى وتاء فوقيه‌نك فتحى وهاء رسميه ايله يعنى ميمون
ومبارك عنصرى بيت مكن خلاف دل از نا خجستكى رهان * خلاف كردن
او سخت نا خجسته بود * بر معناسى دخى بر نوع صارى كلدر وسطنده سياهى
اولور * دم * نفس ديو يكرمى طقوزنجى قطعه‌نك بيت ثانيسنده كچدى

※ خم كوب ديمكدر اكرى خم وكژ دينور دخى ※

خم * خاء معجمه‌نك ضمى وميم ايله كوپكه عربيده دخى كوب همدخى دن ديرلر
حتى ميخانه‌يه خمخانه ديرلر شراب كوپلرى اولمغله مير نظمى بيت بخمخانه
آى و بعشرت بكوش * ببند از ساغر بخم مى بنوش * شيخ بهاء الدين عاملى
بيت هاتها صهباء من خمر الجنان * دع كووسا واسقنيها بالدنان * بو بيت
عربيدر دنان جمع دندر بو ندن بشقه خم بور اوچ معنايه دخى كلور
اول يعنى كوس رحيل كه اكثرى دوه اوزرنده چالارلر ثانى يعنى قبه وكنبد ثالث
يعنى خاموش وسكوت فاما كه فتحه‌له خم بوزن دم اكرى معناسنه كه
عربيده منحنى ومعوج ديرلر شمس فخرى بيت خم كردون زطاق حشمت او
يافت چون قامت حسودش خم * بوندن بشقه التى معنايه دخى كلور اول يعنى
صف ثانى يعنى تاتخانه ثالث يعنى طاق ايوان وكر وعمارت رابع يعنى پيچ
وتاب كمند خامس بو كام كه خميدن لفظندن مأخوذدر سادس يعنى كر ز
وهرب * كژ * كافك فتحى وزاى فارسيه ايله اكرى معناسنه كه خم ثانى كبى
جيم ايله كج دخى ديرلر حكيم سنائى بيت خلق سايه است وشاه پرمايه
پايهٔ كژ كژ افكند سايه * مقابلى راستدر همدخى احول معناسنه
وكژى ديدكلرى حر معناسنده ده كلور

* بو كلمتوب طولاشمش اولان نسنه خم بخم *

خم بخم * بو ايكى خم ميانده باء موحدهٔ مفتوحه الف توسل معناسنه در
خم اندر خم دخى بو معنايه در

* پابوشه پابدان ودخى كفش ومسر دينور *

پابدان * تركيده جيم ايله پابوج ديرلر عربيده مداس معناسنه اصلنده اسم
مكاندر اياق محلى ديمكدر چونكه پاى آيق ديو يكرمى بدنجى قطعه‌نك بيت
رابعنده كچدى دان ادات اسم مكاندر كاسبق فى الادوات المركبه پابوش
دخى فارسيدر تركيده شوعى حسبيله تفسير قلندى اصلنده وصف تركيبى ايدى

چونكه پوش وصف تركيبى اوله رق اوتوز برنجى قطعه‌نك بيت ثانيسنده كچدى
كفش * كافك فتحى وفانك سكونى وشين معجمه ايله پابدان كبى پابوج وپاشمق
معناسنه * سمر * سينك ضمى ورا ايله كذلك حتى كفشكر وسمركر دخى ديرلر
وچاروق معناسنه‌ده كلور شمس فخرى بيت در باديه مانده پران خار
وخسك * نه نان ونه آب مانده ونه كفش ونه سمر

* هم جزمه موزه وچاروغك آديدر شم *

موزه * ميم ممدوده‌نك ضمى وزاى معجمه‌نك فتحى وهاء رسميه ايله جزمه كه عربيده
جرموق وچغتايده اوتوك ديرلر * شم * فتحتين ايله چاروق معناسنه شاعر
بيت هرانكس كه نبود بطبيعش كرم * بكف باد عصا وبپايش شم * چاروق
لفظ تركيدر فارسيده بلكه عربيده مستعملدر شرف الدين يزدى در معماى
چاروق قطعه‌نقش تصحيف دود سينه من * بردل جان اكر شود ملحق * باز
بجذور بعد دامن ما * كر بپايش رسد شود مطلق * توجيه معما بويله دركه
دود عربيدر فارسيده كسر ايله كرم معناسنه كرمدن مراد مصحفى فتحله
كرم اندن دخى مراد عربيسى حاز اتى دخى نقطه ايله تصحيف ايتدك چار اولدى
جاندن مرادر وحدر قلبى واو درچار واولدى دامن مادن مراد الفدر
الفدن مراد بكى لفظيدر بكى حسابده قرقدر ربعى اون اونك بجذورى يوز
يوزك حرفى قافدر چاروق اولدى فافهم

* مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن *

يعنى بو قطعه صدر وابتداسى اخرب وحشولرى مكفوف وعروض وضربى
محذوف اولان بحر مضارعدندر زيرا اصل مضارع مفاعيلن فاعلاتن مفاعيلن
فاعلاتن مرتبدر چونكه خرب مفاعيلن اولنده ميم وآخرندن نون اسقاط
اولنوب فاعيل قالدقده مفعول يرينه وضع اولنجه اكا اخرب ديو تسميه اولنور
كف يدنجى ساكنى اسقاطه ديرلر كه فاعلاتن ومفاعيلن آخرلرندن نوندوشوب
فاعلات ومفاعيل اولمغله مكفوف ديو تسميه اولنور حذف قد سبق

* رايتكشان علم ومعارف اولور علم *

رايتكشان * بيراق چكيجى معناسنه وصف تركيبيدر چونكه رايت عربيدر
فارسيده دخى مستعملدر كشان امر حاضر آخرينه الف ونون الحاقيله اسم
فاعلدر مصدرى قرقنجى قطعه‌نك بيت سابعنده كچدى علم ايله معرفت فرقلرى
ديباجه‌نك بكرمنجى بيتى شرحنده كچدى * علم * فتحتين ايله سكز معنايه كلور اول

شول

شول عالم فاضله ديرلر كه بين الناس مشهور اوله بو مقامده مراد دخى بودر ثانى
بمعنى جبل يعنى طاغ ثالث قفتان نقاسنه واوكلرينه ديزدكلرى اينجو معناسنه
رابع كاو بحرى ترسى يعنى زبلى خامس بمعنى نشان وعلامت سادس ذى قيمت
اثواب واقمشه‌يه اوردقلرى تمغا معناسنه سابع سنجف كه اثوابك كنارينه
ايتدكلرى علم معناسنه ثامن اوست دوداغك يارغنه وكديكنه‌ده ديرلر

* قطعه چومشك ختن بوى دهد در مشام *

قطعه * ثانى قطعه اولى عنواننده كچدى * چو * ادات تشبيهدر كما سبق
فى الادوات المركبة * مشك * ثانى اللى يدنجى قطعه‌نك بيت ثانيسى شرحنده
كلور ختن * خاء معجمه‌نك ضمى وتاء فوقيه‌نك فتحى ونون ايله مشهور ومعروف
بر مملكتدر كه انده بى نظير قماشلر ومتاعلر ونازك محبوبلر اولور وآهوى مشك
انده چوق اولور ختن مشك ختن ديرلر خواجه حافظ بيت با همه عطر دامنت
آيدم از صبا عجب * كر كذر تو خاكرا مشك ختن نميكند * بوى * قوقو ديو يكرمى
التنجى قطعه‌نك بيت ثانيسنده كچدى * دهد * دهيدن لفظندن فعل
مضارعدر ويرر معناسنه * در * بمعنى فى كما سبق فى الادوات المركبة
مشام * ميمك فتحيله مشم لفظنك جمعيدر اصلى عربيدر انشارده
دخى مستعملدر حاصل معنى مشك ختن كبى قطعه مشامه قوقو ويرر

* بام سحر قوشلغه چاشت دى اخشام شام *

بام * باء موحده مفتوحه‌نك فتحيله بمعنى سحر ووقت صباح شيخ سعدى بيت
بشب ديده مؤذن شام * ديده اين سوى شام وزانسو بام * بوندن بشقه اوچ
معنايه دخى كلور اول طام ديو بو قطعه‌ده قريبا كلور ثانى طنبورده بم ديدكلرى
قبا صدا اوقيل معناسنه ثالث بمعنى وام يعنى بورج * چاشت * جيم فارسيه
ممدوده‌نك فتحى وشين معجمه‌نك سكونى وتاء فوقيه ايله قوشلق وقتى كه
عربيده ضحى ديرلر همدخى اول وقتده تناول اولنان طعام معناسنه كه عربيده
اول طعامه غدا ديرلر شام * بمعنى اخشام كه عربيده مغرب ديرلر همدخى اخشام
طعامنه ده شام ديرلر نتكم عربيده عشا ديدكلرى كبى ابو المعانى بيت شود خون
جكر روزم مرا چاشت * چنان باشد غم وآلام شامم * وعربيده شام ايكى
معنايه در اول بمعنى خال يعنى بك كه فارسيله بو معناده مشتركدر ثانى عربستانده
بر نيچه شهردن عبارت ولايتدر كه دمشق وايالتى وحلب وايالتى بعضيلر عندنده
جانب جنوبى عريش نام محلدن تا جانب شمال وغربده جيحان صوبى

کنارینه کلنجه جمله شام اعتبار اولنور اراضئ مقدسه دندر فائده بونقدیرجه مسقط رأسی اولان البستان قصبه سی اراضئ مقدسه دن اولور چونکه جیحانك وسطنده در فاما که مقبره سی وفرنجه اوبا نام محله سی اراضئ مقدسه دن اولمسنده اشتباه یوقدر زیرا محلهٔ مزبوره ومقبره جنوب نهر مزبورده در چونکه جیحان نهر مصیصه که منبعی قصبهٔ البستاندن نصف ساعت بوقرووه در سیحان نهر ادنه در جیحون نهر بلخ و بخارا وسمرقند که ماوراء النهر مملکتنه وجه تسمیه بودر سیحون هندده بر نهر عظیمدر

چاشته یمك ایمش وقت ضحاده طعام

چاشته * اختصاص ونسبت ایچون هاء رسمیه ایله بمعنی طعام مزبور چاشت قدسبق آنفا

* سایه دینور کولکه یه سایه زده جن طوتان *

سایه * کولکه که عربیده ظل دیرلر همدخی مازندران دیولرندن بر مشهور دیو معناسنه خصوصا ومطلق دیو معناسنه عموما همان بو اجلدن جن طوتمشه سایه زده دیرلر وسایه دار دخی دیرلر امیر خسرو بیت بسکه زمین شد بعلم سایه دار * ماند چو سایه زدکان بیقرار * لکن بونده اولان سایه دار معنای مزبوره دکلدر کذا فی المجمع

قوکشو یه همسایه دی طعامه دخی دینده بام

همسایه * بمعنی جار چونکه هم لفظندن معیت ومقارنت معناسی وار سایه قدسبق آنفا * بام * بمعنی سطح یعنی طام باقی تفصیلی آنفا کچدی شیخ نظامی بیت زحل بر بام اواز پاسداران * فلك بردر کهش از دوز بانان

* باورانمق یمین آدیده سوکند ایمش *

باور * قطعه اولینك بیت ثامننده کچن باوریدن لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدردر شیخ سعدی بیت ملحد کرسنه وخانهٔ خالی برنان * عقل باور نکند کز رمضان اندیشد * سوکند * سینك وکاف فارسیه نك فتحلری و واوك ونونك سکونلری ودال ایله آندکه عربیده یمین وحلف وقسم دیرلر میر نظمی بیت همیکرد سوکند بیزدان پاك * نبودش خبر کشته شه شرمناك

* شاهده دیرلر کواه رهنه کرو بورجه وام *

کواه * کاف فارسیه نك ضمی و واو ممدوده نك فتحی واظهار ها ایله بمعنی شاهد میر نظمی بیت ازغم عشق توشد قدم دوتام * روی زرد ودیدهٔ پرخون کواه اکرو * کاف فارسیه نك کسری ورانك فتحی و واو ایله بمعنی رهن ایکی جهتدن طلاق اولنور باین مقابله سنده اوله یاخود قمار ومبسر مقابله سنده اولان

شرط

شرط اوله ابو المعنی بیت نرد عشقش را بدل بازیده ام دلدار کفت * غیر نقد جان نمی خواهم که می باشد کرو * وام * واو ممدوده نك فتحی ومیم ایله بمعنی دین یعنی بورج شاعر بیت زن مخواهی اکرت دختر قیصر بدهند * وام مستانی اکر وعده قیامت باشد * همدخی بام کبی سطح معناسنده کلور

* ترکی یه فتراك دی کسمیه برکستوان *

فتراك * فانك کسری وتاء فوقیه نك سکونی وراء ممدوده نك فتحی وکاف ایله ترکی معناسنه که عربیده کفل وردف دیرلر جامی بیت صبدر ازخم فتراك آویخت * جانب پیرجنبت انکیخت * وترکی باغی معناسنده کلور دیو مرویدر * برکستوان * باء موحده نك فتحی ورانك سکونی وکاف فارسیه نك ضمی وسینك سکونی وتاء فوقیه نك وواو ممدوده نك فتحلری ونون ایله ابراوزرندن اوردقلری کسمه معناسنده کال اسماعیل بیت از تیغ مهر وناوك انجم خلاص یافت * این ابلق زمانه زبرکستوان

* زین ایدرکه دیرکینه دیرلر لکام *

زین * زای معجمهٔ ممدوده نك کسری ونون ایله ایرکه عربیده سرج دیرلر حکیم فردوسی بیت بفرمود تارخش را زین کنند * دم اندر دم نای زرین کنند * همدخی زین بوندن معناسنه چونکه ز بمعنی من کما سبق این بودیو قطعهٔ ثالثه نك بیت رابعنده کچدی * لکام * لامك کسری وکاف فارسیه ایله اویان معناسنه که کم ودیزکین وباشلق مجموعنه دیرلر معربی لجام در شاعر بیت طبع را کرچه خوش آید دلبران شوخ طبع * ضبط از ممکن نباشد همچو اسب بی لکام

* کام دماغه دینور دخی مراد ومرام *

کام * کام لفظنك بو مصراعده کافی عربیدر وایکی معناسی مذکوردر اوّل دماغ که اغزك ایچنده اولور عربیده ادیك دیرلر بو تقدیرجه دماغ دالك فتحیله در کسریله دکلدر فلا تغفل ثانی بمعنی مراد ومرام بو ایکی معنایه جامی بیت کسی که کام درین بحر مینهد پرکام * بکام میرسد آخر ولی بکام نهنك * بو بیتده درت کام واردر اوّل بمعنی خطوه یعنی آدیم ثانی کذلك ثالث بمعنی مراد ومرام رابع دماغ معناسنه در بونلردن بشقه کاف عربی ایله کام اوج معنایه دخی کلور اوّل بمعنی کوارنده یعنی طعامی هضم ایدن هرنه اولورسه بعض نسخه ده بمعنی لقمهٔ خاینده ثانی اغاج کلید معناسنه

ثالث اغیل که ایچنه قویون وصغر یاتورلر فاتما که کاف فارسیه ایله کام
اوج معنایه دراول یعنی خطوه در تکم بومصراعده مذکوردر

آدیمه هم فارسی کافله آد اولدی کام

شاعر بیت کوشه گیران ستوده نام بود* کوچه گردان فراخ کام بود
ثانی یعنی اکام یعنی تخفیفا لام محذوفدر ثالث طمّاق معناسنه ایضا چونکه
بومعناده کاف هم فارسی وهم عربیدر فاحفظ

نام دیمك آد ایمش آدی چقان نامدار

نام* آد معناسنه که عربیده اسم وچغتایده آت دیرلر شیخ سعدی بیت بنام
خداوند جان آفرین * حکیم سخن در زبان آفرین * نامدار* وصف ترکیبیدر
چونکه دار وصف ترکیبی اولدیغی حالده اون یدنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده
کچدی

شهرت وشانی اولان کسنه‌یه دیرلر بنام

بنام* باء موحده‌نك فتحیله یعنی نامدار معروف ومشهور اسددی بیت
سراپردهٔ شاه ایران تمام * بکردآمده پهلوان بنام* همدخی باء موحده
معیت ایچون اولوب بنام فلان دینسه فلانك اسمیله دیمك اولور

تربیه‌سز شخصه ناپخته دیمك اصطلاح

ناپخته * یعنی تربیه‌سز چونکه نا ادات نفیدر کما سبق فی الادوات پخته پشمش
دیو مصراع ثانیده کلور ناظم تحریردو قصیدهٔ سخن بیت برالای شاعر
ناپخته‌لری عصرمزك * نظم رسوایی ایله ایلدی رسوای سخن * همدخی
ناپخته خام یعنی چیك معناسنه‌ده کلور بلکه معنای ترکیبیسی ده بودر معنای اول
بوندن منقول اولمغله اصطلاح دیو تعبیر بیوردی

پخته دینور پشمشه چیك دیمه معناسی خام

پخته* اسم مفعولدر مصدری باء فارسیه‌نك ضمیله پختن لفظیدر همدخی
بجهان دیده وگرم وسرد کشیده معناسنه مستعار ومصطلحدر ابو المعانی بیت
معنی نتوان گفته نادر نکند سفته* بسیار تعب باید تا خام شود پخته *خام
ضد پخته در طعامده ونانده ومیوه‌ده مستعملدر عربیده نیء دیرلر شرفنامه‌ده
بی تجربه دیو مسطوردر شاعر بیت صوفی نشود صافی تا در نکشد جامی
بسیار سفر باید تا پخته شود خامی* ابو المعانی بیت تا چند مرا تجربه با جور
وستم درعشق تا پخته شدم خام نیم * بوندن بشقه خام التی معنایه دخی کلور
اول شراك براسمیده خام ثانی یعنی جلد غیر مدبوغ ثالث یعنی کتند رابع

ساز

ساز قیلی ایتدکلری ابریشم معناسنه خامس ابریشمدن ایتدکلری دام مرغان
معناسنه سادس خامه‌دن مخفف قلم معناسنه

رم سوری دخی رمه اورکشه رمکرده دی

رم* رانك فتحی ومیم ایله سوری معناسنه که حیواناتدن هرنه سوریسی اولورسه
اولسون حتی انسان جماعتنه‌ده دیرلر شاعر بیت زهر سو رم آهو ور نك وعزم
زدلهادم گل زدانیده کرم * عربیده ثله وطائفه دیرلر* رمه* هاء رسمیه ایله
کذلك فردوسی بیت گران خواسته رو بریزم همه* رمق کرده آزاده شاه رمه
رمکرده * اورکش معناسنه چونکه رم سوری معناسنه اولدیغی کبی اورکمك
معناسنه اولان رمیدن لفظندن اسم مصدردر کرده قطعهٔ ثانیه‌نك بیت
ثامننده کچن خو یکرده‌نك کرده‌سی کبیدر

دکلنش آرام ایمش یعنی مطیع اولدی رام

آرام* همزهٔ ممدوده‌نك فتحیله آرامیدن لفظندن امر صیغه‌سی اوزره اسم
مصدردر عربیده قرار وسکون معناسنه امر حاضر دخی اولور ایکی معنایه
سیف الدین زهری بیت ای برده زمن قرار وآرام* زد من بی قرار وآرام
رام* راء ممدوده‌نك فتحیله یعنی مطیع ومنقاد وفرمانبر همدخی شهور
فارسیه‌نك یکرمی ایکنجی کونی اسمیدر بو ایکی معنایه مسعود سعد سلمان
بیت رام روز ست وبخت ودولت رام* ای دلارام خیز ودرده جام* بو ایکی
معنادن بشقه بش معنایه دخی کلور اول یعنی عیاش وخوش وقت ثانی
ویسه نام محبوبه‌نك عاشقنك اسمیدر چونکه عاشق مز بورك اسمی رامین
ایدی تخفیف ایدوب رام دخی دیرلر شاعر بیت اگر مرغ جم صید بلقیس
کشت* دل آرام مزلکه ویسه کشت* ثالث نام پادشاه مملکت سند رابع یعنی
روان خامس برشخصك اسمیدر که چکی اختراع ایتمشدر

آه وفغان ایتمکه ماتمه شیون دینور

آه* همزهٔ ممدوده‌نك فتحی واظهار ها ایله کلمهٔ عذابدر مریض ومعلول
ومتألم کسنه‌لرك درونلرندن خروج ایدن صوتدر حاصلی اهل درد والم
تفسیدر* فغان* گرچه بومقامده تفسیردر لکن مفسر اولدیغی حالده
اون التنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کچدی* شیون* شین معجمهٔ ممدوده‌نك
کسری وواوك فتحی ونون ایله یعنی ماتم ویاس همدخی نوحه وافغان
معناسنه‌ده کلور* ماتم* عربیدر فارسیده وترکیده شیوعی حسبیله تفسیر

قلندی همدخی مانم فارسیده دیشی کوپك معناسنه ده کلور ایکی معنایه بروجه ترتیب میرنظمی بیت بخوید کیر کابنده چومانم * نمی باید اکرماند بمانم

* دخی مراده ایرن کیمسه یه دیرلر بکام *

بکام * باء موحده نك فتحیله درباسی بنام مذکورك باسی کبیدر کام مراد آنفا کچدی * هرچه بخواهی بجو هرنه دیلرسك دیله *

هرچه * بخواهی بجو بو ترکیب عینیله بکرمی دردنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی لکن انده میخواهی بونده بخواهی واقع اولشدر

* لطف ایدر احسان ایدر سا که اورت الانام *

لطف و احسان * معروفلردر * رب الانام * مربی الخلائق معناسنه عربیدر

* زحرف نون بودا بن قطعه ام شایان فهمیدن *

زحرف نون * مثلی قطعهٔ اولی وثانیه عنوانلرنده کچدی * بود * مضارع عدر اولور دیو بو قطعه نك بیت عاشرنده کلور * این قطعه ام * ترقنجی قطعه نك عنوانده کچدی * شایان * سکزنجی قطعه نك بیت اولنده انسب دیو کچدی * فهمیدن * اکلمق دیواون بشنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی حاصل معنی حرف نوندن بو قطعه م اکلمغه انسب اولور

* افندی اکلمکم دشمنلك ایتمکدر افندیدن *

افندیدن همزه نك فتحیله مصدردر بمعنی خصومت کردن میرنظمی بیت بدستش تیغ و پیرامن بکردید * بعزم قتل او ازجان افندید * افندی * لفظی بومقامده لطافت ایچون خطاب طریقی اوزره کتوردی والا که افندی فی الحقیقه ترکیدر مالك عبید وامام وصاحب حواشی وطواشی وخدمتکار معناسنه تفسیرده مدخلی بو قدر

* جفا وجور ایمش آزار وایجتمکده رنجیدن *

آزار * همزهٔ ممدوده نك وزای معجمهٔ ممدوده نك فتحلری ورا ایله آزاریدن لفظندن امر صیغه سی اوزره اسم مصدر دخیدر بمعنی جور وجفا خواجه حافظ بیت مباش در پی آزار هرچه خواهی کن * که در شریعت ما غیر از ین کناهی نیست * همدخی امر حاضر ووصف ترکیبی ده اولور دل آزار کبی رنجیدن * رانك فتحیله اینجمك وزحمت چکمك معناسنه مصدر لازمدر ولی دشت بیاضی بیت ای سوی غیر هرنفس از دیدن دکر * ی هرنکاه باعث رنجیدن دکر * دخی دشنام سوکمك سرزنش تو بیخ ایتمکدر *

دشنام * دالك ضمیله سوکمك ونفرین ایتمك که عربیده شتم وسب وقذف دیرلر کمال خجندی بیت کهی دهمت هزار دشنام * دشنامکو دعاست اینها * سرزنش رانك سکونیله معنای ترکیبی باشه اورمق وباشه قاقمق ترکیبی کبی لوم وتوبیخده حقیقت عرفیه اولمشدر چونکه سر باش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی زنش زدن لفظندن امر حاضر آخرینه شین معجمه الحاقیله اسم مصدردر ابو المعانی بیت زعیش صحبت نادان بخود راسیر زنش آرد * هر انکس راندانه قدر دانایان ز دانایی

* ملامت ایلمك بد سویلمك اولدی نکوهیدن *

نکوهیدن * نونك کسریله مصدردر بمعنی لوم کردن وبد کویی کردن ابو المؤید بیت درنکوهیدن کسان دارد * صد زبان و بعیب خویش آخرش

* تأسف ایتمه در افسوس کردن طعنه در نفرین *

افسوس کردن * مصدرمرکبدر چونکه افسوس همزه نك فتحی وفانك سکونیله بر کلمه در که متحیر حالت حیرتده تکلم ایدر ودریغ وحسرت وحیف معناسنه ده کلور کردن ایتمك دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثامنده کچدی ابو المعانی بیت آنچه کرده غمزهٔ خونی بجان * هر که دیده بر دلم افسوس کرد * نفرین نونك فتحی وفانك سکونی وراء ممدوده نك کسری ونون ایله بمعنی طعن وذم اصلی نا آفرین ایدی تخفیف ایچون الفلری حذف اولنوب نفرین اولدی

* ستوهیدن طارلمقدرهم اول معنادهٔ غرمیدن *

ستوهیدن * سینك وتاء فوقیهٔ ممدوده نك ضملری وهاء ممدوده نك کسریله مصدردر بمعنی غضب ودلتنکی همدخی عاجز وسرکردان ایلمك معناسنه ده کلور استاد لطیفی بیت چو کردد بر بازچیره خروه * بماند بچنکالش آخر ستوه غرمیدن * غین معجمه نك ضمیله بمعنی غضب ودلتنکی مصدردر ایضا شاعر بیت تأنی وآرام از عاقلست * که غرمیدن بی محل از جاهلست

* تملق لابه یالطقلنمق اولدی چابلوسیدن *

لابه * لام ممدوده نك وباء موحده نك فتحلری وهاء رسمیه ایله اسم مصدردر یالطقلنمق که عربیده تملق دیرلر حکیم خاقانی بیت بس لابه که بنمودم دلدار نپذرفت صد بار فغان کردم ویکبار نپذرفت * بوندن بشقه اوچ معنایه دخی کلور اول بمعنی اظهار عجز ثانی بمعنی باخلاص نیاز کردن ثالث بمعنی لعب ولطیفه * چابلوسیدن * مصدردر بمعنی لابهٔ مذکوردر معنای اول بو تقدیرجه

ناظم فخر بر بنده عربی بند ترکی ایراد ایلدی فلله دره

❁ دینور عذر ایتمکه پوزش هم آنك کبی پوزیدن ❁

پوزش * پاء فارسیه ممدوده نك ضمی وزای معجمه نك کسریله پوزیدن لفظندن امر صیغه سنك آخرینه ما قبلی مکسور شین معجمه مصدریه الحاقیله اسم مصدردر اعتذار یعنی عذر دیلمك معناسنه شیخ سعدی بیت خداوند وبخشنده ودستکیر * کریم وخطابخش پوزش پذیر * همدخی مطلق عذر معناسنه ده کلور لکن بو معناده شین جوهر کلمه دن جزء اولور مصدریه اولمازدی بو شعوری مرحوم تصریح بیوردی لکن مطلق عذر معناسنه اولسه ده اسم مصدر اولمیه منافی دکلدر رفاقهم

❁ فراموشی اونتمق یاد کردن یعنی اکمقدر ❁

فراموش * آخرنده یاء تحتیه ایله دخی یاء تحتیه سزایکسنده اسم مصدردر مصدری فراموشیدن لفظیدر نسیان وسهو معناسنه بو ایکی لفظ ایله ابو المعانی بیت رفتم از کوی شها زدل فراموشم مکن * کرچه خو بارا فراموشی زحسن شیوه است یاد کردن * مصدر مرکبدر ذکر ایلمك معناسنه چونکه یاد یاء تحتیه ممدوده نك فتحی ودال ایله بمعنی تذکر کردن ایتمك دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثاننده کچدی * هدیه اولدی دست آور ایرشدرمك رسانیدن *

دست آور * یعنی الهدیه والتحفه شاعر ترکی بیت اکر کوش ایتمیه نم قصه در سلیمانی * قناعتی ایدردم بو یله دست آور ناچیزه * اصلنده وصف ترکیبیدر الده تو تیلان نسنه معناسنه چونکه دست ال دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی آور فرق قطعه ده کچن آوختن لفظندن امریا خود اسم فاعل مخففدر * رسانیدن * مصدر متعدیدر لازمی رسیدن لفظیدر

* شود هم میشود اولور دخی اولمز یمش نبود *

شود * مضارعدر مصدری مصراع آتیده کلان شدن لفظیدر چونکه مستقبلاتی خلاف قیاس اوزره شین معجمه نك و واوك فتحلری ودال ایله شود وشونده کلور * میشود * کذلك لکن می ادات حالدر کاسبق فی الادوات المرکبه * نبود * مضارع منفیدر مصدری اللی التنجی قطعه نك بیت رابعنده کلور چونکه مستقبلاتی علی الشذوذ باء موحده نك ضمی وواوك فتحیله بود کلور اولندکی نون مفتوحه نافیه در کاسبق فی الادوات البسیطه ناظم نحریر بردر قصیده سخن بیت بود ومیشود وباشد وآمدشد ایله * فارسی اولدی صانور

باید نخی

باید نخی صاچای سخن * شدن باشیدن اولمقدر دخی صاچمقده باشیدن *

شدن * شین معجمه نك ضمی ودالك فتحیله مصدردر اولمق معناسنه عربیده صیرورت دیرلر مثلا شدنی شد دیرلر اولاجق اولدی معناسنه همدخی بوندن بشقه اوج معنایه دخی کلور اول کتمك معناسنه عربیده ذهاب کبی بونده دخی شدنی شد دیرلر کیده جك کتدی معناسنه بو ایکی معنایه ملك قمی بیت شدم بباغ که تسکین دل رهم دیدم * میان بلبل وکل کرمیء که داغ شدم * ثانی قوت اولمق ثالث زائل اولمق * باشیدن * باء عربیه ایله اولمق وطورمق معناسنه مصدردر عربیده صیرورت وکینونت وتوقف کبی * باشیدن * پاء فارسیه ایله صاچمق وطاغتمق معناسنه مصدر در ظهیر فاریابی بیت مرغی کز آشیانهء اقبال او برد * از اختران ثابته پاشند ارزنش

* کیدن کبی کاهیدن دیمکده اکسك ایتمکدر *

کیدن * کافك فتحیله اکسك ایتمك معناسنه مصدردر عربیده تنقیص دیرلر ابو المعانی بیت افسوس نفس شوم کند برمرا افزود * عمر کرانمایه کیدن کرفته است کاهیدن * کذلك لکن لازم دخی اولور نقصان معناسنه ظهوری بیت نکاهیدهء یك جواز بود خو بش * زخلوت نشینی بکو سود خو بش

❁ صغمق اولدی کنجایش آنك مفهومی کنجیدن ❁

کنجایش * کافك ضمی ونونك سکونی وجیم ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه ایله کنجیدن مذکورك امر حاضری آخرینه ما قبلی مکسور شین معجمه مصدریه الحاقیله اسم مصدردر چونکه مستقبلاتی علی الشذوذ کنجاید و کنجاینده کلور ابو المعانی بیت بصد طومار ودفتر ا محال است حرفی کنجیدن * اکر کویم یکی از صد عزلهان دردهجرانم * لکن بو بیتده صغمق وصغدرمق معناسنده هم لازم وهم متعدیدر منتده انجامعناسی مذکوردر چ نکه کنجیدن اوچ معنایه کلور اول بمعنی التجا واستعاذه ثانی بمعنی دخول ونفوذ ثالث بمعنی ادخال وانفاذ

* براقمق اولدی افکندن بو ارلانجدر غلطان *

افکندن * همزه نك فتحیله براقمق معناسنه مصدردر فکندن دخی دیرلر عربیده حذف واسقاط وقذف معنالرینه * غلطان * غین معجمه نك فتحیله غلطیدن لفظندن اسم فاعل یاخود صفت مشبهه در عربیده متدحرج دیرلر تکمه اسم مفعولی اوتوزنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی حاصلی غلطان عموما هر یوارلنور نسنه یه وخصوصا مدور اینجو یه دیرلر خواجه سلمان بیت برامید آنکه

میدارد یتیما زاغ ز بز * دربدرگاه توغلطان آمد بحر عدن

*دیئور هم دوشمه که افتادن آنك كبى افتیدن *

افتادن * همزه نك ضمیله مصدردر عربیده سقوط همدخی وقوع معنالرینه افتیدن * یعنی افتادن مذکور

* صقلمش نسنه در افشرده طوکش نسنه افسرده *

افشرده همزه نك فتحی وفانك سکونی وشین معجمه نك ضمیله افشردن لفظندن اسم مفعولدر عربیده عصیر دیرلر * افسرده * سین مهمله ایله اسم مفعولدر میرنظمی بیت هنرپرورانرا خوش آید سخن * دل افسرده کارا نباشد سخن

*فراهم آمدن جمع اولمدیو مشاتمه ده فرخیدن *

فراهم آمدن * مصدر مرکبدر چونکه فراهم فانك وراء ممدوده نك وهانك فتحلری ومیم ایله بعض افعال ومصادر اوائلنه ادخال اولنوب جمع واجتماع معناسنی مفید اولور مثلا فراهم آمدن وفراهم شدن وفراهم آوردن دیرلر بربره جمع اولمق وبربره جمع ایتمك معنالرینه هانوی بیت فراهم شد از شبام چندان سپاه * کزان خیره شد دیده مهر وماه * فرخیدن * فانك فتحیله مصدردر اصلی سین ایله فرخسیدن لفظندن سینك حذفیله مخففدر عربیده تلیین وتدقیق معناسنه همدخی رقص یعنی اوینامق معناسنده کلور ابو المعانی بیت نی در دهن مطرب ازعشق نونالید * ساغر بکف ساقی از شوق توفرخید

* فیجن اولور برابر دیمك ایمش کبی بود یکسون *

کی * فیجن دیو اوتوز سکزنجی قطعه نك بیت عاشرنده کجدی بود مضارع مثبتدر تنکم منفیسی بوقطعه نك بیت سادسنده کجدی * یکسون * یعنی برابر ومتساوی یکسان دخی بومعنایه درتنکم فرق التنجی قطعه نك بیت عاشرنده کلور همدخی وایکی لفظ دائما وهمیشه معناسنده کلورلر شمس فخری قطعه بالفظ یکسون پیوسته تا بود یکسان * همسایه تاکه نیابد جهت از ما بون مخالف تو که کتر زهیر وما بونست * نه دست برد فنا باد زمین یکسون

*ایشتمکدر شنیدن دیده کوز کورمك دخی دیدن *

شنیدن * شین معجمه نك فتحی وکسری ونون ممدوده نك کسریله یعنی استماع شنویدن کبی * دیده * کوز معناسنه چشم کبی لکن چشم ایله فرق وار چونکه چشم مجموع سیاه وبیاض وقپاغندن عبارتدر اما که دیده فقط شاهك یاخود سیاهك اسمیدر که اکا فارسیده مردم چشم عربیده انسان العین دیرلر شاعر

بیت

بیت شبی همچون سواد دیده پرنور * هوا عنبرفشان چون طره حور * بوندن بشقه دیده اوچ معنایه دخی کلور اول یعنی مشاهده ومعاینه ثانی یعنی دیده بانکه نشته یا خود درخت اوزره اوتورر ثالث یعنی محل دیده بان * دیدن مصدردر مستقبلانی علی الشذوذ بیند وبیننده کلور تنکم امر حاضری یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت اخیرنده کجدی خواجه سلمان بیت جمال روی تور آباد بد دیده من * نمیتوانم ازین رشك دیده را دیدن

* دیئور شاباش تحسین وآفرین ایتمك محلده *

شاباش * کلمه تحسیندر که آفرین دیمکدر شاد باش دخی بومعنایه در بلکه شاباش دالك حذفیله اندن مخففدر بوتقدیرده معنای ترکیبیسی مسرور اول دیمك اولور چونکه شاد یعنی مسرور باش آنفا کچن باشیدن لفظندن امر حاضردر حکیم سوزنی بیت کر سیم دهی هزار حسنت * ور زر بخشی هزار شاباش * آفرین * همزه نك مدیله فارسیدر ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی شیخ عطار بیت آفرین جان آفرین پاك را * آنکه جان بخشید وایمان خاك را * بو بیتده آفرین ثانی وصف ترکیبیدر یاره دیجی معناسنه

* کزیده منتخب نسنه بکنمکدر پسندیدن *

کزیده * کاف فارسیه نك ضمیله کزیدن لفظندن اسم مفعولدر کما سبق فی خامس القطعة الاولی پسندیدن باء فارسیه نك فتحیله مصدردر

* دوکشدن قاچمق ایمش کال بوزغناق دیمکدر هم *

کال * کاف فارسیه ممدوده نك فتحی ولام ایله جنکدن قاچمق وهزیمت عسکر شمس فخری بیت بغیر کنج عدم خود کریز کاهش نیست اکر ز تیغ نبغش بود عزیمت کال

* شخوده یاره اوآت کشنمك اوادی شخولیدن *

شخوده * شین معجمه نك ضمیله شخودن لفظندن اسم مفعولدر مطابق مجروح معناسنه لکن شعوری مرحوم طرنق ایله یاره لو دیو تفسیر ایلدی شمس فخری بیت کندش کردن احداث بسته * شاس روی ماه وخود شخوده * شخولیدن شین معجمه نك ضمیله یعنی شیهه فرس یعنی آت کشنمك همدخی صغیر زدن مرغان یعنی قوشلرك صقلق کبی صداسی معناسنده کلور میر نظمی بیت شخولیدن طیر وانعام ورخش * بود حمد وتسبیح ارزاق بخش

* چه دوشسه باغه قطره قطره دیرلر ژاله وشبنم *

ژاله * زای فارسیه‌نك فتحیله شول قطره درکه هوادن یاغرکن کورنمز اما اوراق واشجار اوزرنده کورینور ودخی هوادن حاصل اولوب آخر نسنه‌دن حاصل اولماز شکم بو بیتدن فهم اولنور شمس فخری بیت ابر اکر فیض دست او باید * درهوا چون کهر شود ژاله * همدخی تکرك یعنی طولو معناسنه‌ده کلور * شبنم * سکون باء موحده ایله مذکور چه که عربیده ندی دخی طل دیرلر فرهنك شعوریده ژاله مطلقا چه‌نك اسمیدر شبنم کیجه ایله دوشن چه‌نك اسمیدر دیو فرق ایتدی فاما که ناظم نحریر بلیغ سوق نظمندن ظاهر اولان ژاده در فقیر شویله فهم ایدرمکه شعوری مرحوم بو فرقی لفظ شبنمدن آلدی زیرا معنای ترکیبیسی کیجه یاشی دیمکدر اصلی اضافتله نم شب ایدی فارسیده مضاف الیهی تقدیم جائزدر بو صورتده شو وجه اوزره جواب ممکن اولور که نم معنای ترکیبیسی بونی اقتضا ایدر لکن چه اکثری کیجه‌ده واقع اولمغله تغلیبا مطلق چه‌یه علم قلندی حتی علامهٔ نقل مضاف الیه تقدیم اولندی وجوه اخری ایله دخی جوابلر ممکن اما خوف اطناب ایچون طی اولندی

* شکفتن کبی معناده آچلمقدر شکوفیدن *

شکفتن * شین معجمه‌نك وکافك ضملری وفانك سکونی ایله شکوفه و برچین اولان هر نه اولورسه آچلمق معناسنه مصدردر هاتفی بیت چو کل شاه بشکفت ز کار او * وزان کرده شد کرم بازار او * شکوفیدن * واو معروفله مثله

* صالنمقدر خرامیدن چانیدن چیدن هم *

خرامیدن * خاء معجمه‌نك کسریله مصدردر صالنمق معناسنه * چانیدن * جیم فارسیه‌نك فتحیله مثله * چیدن * کذلك شرف الدین یزدی بیت چو سرو تو دامن کشان می چمید * چمن دامن از شرم بر سر کشید * بو بیت معمادر اسم بهمن چقار

* بیومك اوزامق نشو ونما بولمقده بالیدن *

بالیدن * باء موحده ممدوده‌نك فتحیله مصدردر شاه ناصر خسرو بیت ز بالیدن قد آن دلبرا * بکل سرو آزاد در مانده پا

* نوا نغمه هزار خوش نوا صوتی ابو بلبل *

نوا * نونك وواو ممدوده‌نك فتحاریله یعنی نغمه عموما شیخ نظامی بیت بلبل وآوای دراج * شکیب عاشقان را کرده تاراج * همدخی نصیب وحصه معناسنه وچاره ورونق معناسنه واون ایکی مقامدن بری معناسنه وطوطی معناسنه‌ده کلور * هزار * یعنی بلبل همدخی بیك دیو اون طقوزنجی

قطعه

قطعه‌نك بیت رابعنده کجدی * خوش * یعنی خوب دیو قطعهٔ رابعه‌نك بیت رابعی شرحنده کجدی * نوا * یعنی نغمه کما سبق آنفا * بلبل * السنهٔ ثلثه‌ده مستعمل دیو اوتوز سکزنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کجدی

سرایدن قوش اوتمك نغمه ایتمکدر سرایدن

سرایدن * سینك وراء ممدوده‌نك فتحلری وباء موحده ممدوده‌نك کسریله قوش اوتمك معناسنه تخصیص اشتهار باء موحده موضعنه یاء تحتیه ایله سرایدن مطلق تغنی معناسنه شاعر بیت سرایدن بلبلان درچمن * بود رنك غم از دل مرد وزن

* بو باغ ایچنده اولدم کل کبی کولمك ایچون صولمش * تفسیردر

* درین کلشن شدم پژمرده چون کل بهر خندیدن *

در * یعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبة * این * بو دیو قطعهٔ ثالثه‌نك بیت رابعنده کجدی * کلشن * کلی چوق یر دیو قطعهٔ ثانیه‌نك بیت ثالثنده کجدی * شدم بو قطعه‌نك بیت سادسنده کچن شدن لفظندن ماضی متکلم وحده‌در * پژمرده * باء فارسیه‌نك فتحی وزای فارسیه‌نك سکونیله صولمش ومتغیر الحال معناسنه شکوفه‌ده وغیریده مستعملدر ترکیده دخی شایعدر چون * کبی دیو قطعهٔ ثالثه‌نك بیت ثالثنده کجدی * کل * قطعهٔ رابعه‌نك عنوانی شرحنده کجدی * بهر * ایچون دیو قطعهٔ تاسعه‌نك بیت اخیرنده کجدی * خندیدن * مصدردر کولمك نجندی بیت این چه خندیدن وشیرین زبانیست * لب دکر باشد کل خندان دکر

* این قطعه شایان از بهر یاران *

این قطعه * قطعه * ثالثه عنوانده کجدی * شایان * انسب دیو قطعهٔ ثامنه‌نك بیت اولنده کجدی * از * یعنی من کما سبق فی الادوات * بهر * ایچون دیو قطعهٔ تاسعه‌نك بیت اخیرنده کجدی * یاران * دوستلر معناسنه یارك جمعیدر چونکه یار دوست معناسنه ومعین وناصر معناسنه‌در حاصل معنی بو قطعه دوستلر ایچون انسب

* خوبان کوزللر کولیجی خندان *

خوبان * جمع خوبدر خوب کوزل دیو قطعهٔ عاشره‌نك بیت ثانیسنده‌ده کجدی * خندان * آنفا کچن خندیدن لفظندن اسم فاعلدر همدخی استعاره طریقیله بعض شیلره صفت واقع اولور کل خندان وروی خندان کبی

❊ بوسیدن اوپمك عهد اولدی پیان ❊

بوسیدن * باء موحدهٔ ممدوده نك ضمیله مصدردر عربیده تقبیل معناسنه
کمال نجندی بیت گرآزاد جان بلب عاشق در بن کار * لب معشوق
بوسیدن چه کارست * پیان * پاء فارسیه نك فتحی و یاء تحتیه نك سکونیله
یعنی عهد ومیثاق همدخی اقربا ومتعلقات معناسنه ده کلور آخرنده هاء
رسمیه ایله پیانه بیوك قدح دیو واولچك دیو اللی التنجی قطعه نك بیت سابعنده
کلور

❊ صالنجی به دیرلر چمان هم ❊

چمان * جیم فارسیه نك فتحیله قرق بشنجی قطعه نك بیت رابعنده گچن
چمیدن لفظندن اسم فاعلدر خواجه حافظ بیت شد چمان در چمن
حسن وملاحت روزی * در گلستان وصلش نچمیدیم برفت * هم دخی
پیالهٔ شراب معناسنه و مجلس خاص معناسنه ده کلور

❊ اویله دیمکدر دخی خرامان ❊

خرامان * کسر ایله بیت مزبورده گچن خرامیدن لفظندن اسم فاعلدر
ایضا ابو المعانی بیت خرامان سوی من آمد نهادم روی بر پایش
متاع معتبر کردندی پای انداز شاهانرا

❊ ببند مارا بیزی کور رلر ❊

ببند * قرق بشنجی قطعه نك بیت عاشرنده گچن دیدن لفظندن مضارع
جمع غائبدر * ما * بز دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت اولنده گچدی * را * ادات
مفعولدر

❊ باقق نگاه وگوزجی نگهبان ❊

نگاه * نونك کسری وکاف فارسیهٔ ممدوده نك فتحیله باقق وگورمك
وگوزتمك وبکلك معناسنه اسم مصدردر همدخی نگاهیدن لفظندن امردخی
اولور والفك حذفیله نگه دخی بویله در * نگهبان * دخی نگاهبان اسم
فاعلدر چونکه بان ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبة میر نظمی
بیت کاریدندازان سوی عدورا * نگاهبانان نگهدارندا ورا

❊ راندیدازدر سوردی قپودن ❊

راندید * راء ممدوده نك فتحی ونونك سکونیله ماضیدر مصدری راندیدن
لفظیدر عربیده طرد وابعاد کبی لکن بو دخی مصححات ناظمدندر چونکه
لغتلرده راندن موجوددر راندیدن یوقدر * از * بمعنی من کما سبق فی الادوات
المرکبة * در * قپو معناسنه حضرت مولانا بیت ازدر اهل صفاد ورمشوای

دل

دل من * هر که دورست ازین در بخدا ز دیکبست * بوندن بشقه سکز معنایه
دخی کلور اول یعنی باب که کتابلرده ذکر اولنور مثلا بجم بر کتاب تألیف ایلسه
این کتاب برسه دردر ثانی یعنی نوع وجنس ثالث یعنی درون وداخل رابع
یعنی وادیٔ جبل خامس تحسین لفظ ایچون اوائل افعال ومصادره ادخال
اولنور سادس یعنی فی کما سبق فی المقدمة سابع یعنی کرّه ومرتبه ثامن دریدن
لفظندن امر ووصف ترکیبی اولور قپویه عربیده باب چغتایده ایشك دیرلر

❊ بگشود آچدی قاپوجی دربان ❊

بگشود * کاف فارسیه نك وشین معجمهٔ ممدوده نك ضملری ودال ایله
کشودن لفظندن ماضیدر نتکم امر حاضری بگشا آچ دیو اون طقوزنجی
قطعه نك بیت ثانیسنده گچدی اولنده کی باء موحده صله در * دربان
عربیده بواب وحاجب معناسنه چونکه بان ادات اسم فاعلدر
کما سبق شیخ سعدی قطعه در میر ووزیر وسلطانرا * بی وسیلت مگرد
پیرامن * چوبه بینند ترا سك ودربان * این گریبان گرفت آن دامن

❊ راندن نه دیرسك سورمك دیمکدر ❊

راندن * مصدردر مذکور راندیدن کبی حکیم خاقانی بیت جرب
وشیرین نعمت دنیا * بمکس راندنش نمی ارزد

❊ اولمش سنکلك آدی مگسران ❊

مگسران * اصلنده وصف ترکیبیدر چونکه مگس سنك دیو یکرمی
طقوزنجی قطعه نك بیت سادسنده گچدی ران مذکور راندن لفظندن امر حاضر
یا خود اسم فاعل مخففدر هم دخی مگسران یلپازه یعنی مروحه معناسنه ده کلور
خواجه سلمان بیت طوطیٔ لفظ شکرخای تو برخوان سخن * پر طاوس ملائك
رامگسران یافته

❊ کردم رفوشه ایتدم کامی ❊

کردم * ماضی متکلم وحده در * رفوشه رانك فتحی وفاء ممدوده نك ضمی
وشین معجمه نك فتحی وهاء رسمیه ایله یعنی کاه میر نظمی بیت رفوشه نکردم مرا
جرم چیست * که عمر کز بشویم نکانویست * همدخی سخره ولاغ معناسنده ده
کلور

❊ هم نادم اولدم گشتم پشیمان ❊

گشتم * کاف فارسیه نك فتحیله ماضیٔ متکلم وحده در مصدری قطعهٔ
رابعه نك بیت سادسنده گچن گشتن لفظیدر لکن انده انقلاب ودوران معناسنه در
بونده شدن معناسنه در * پشیمان * پاء فارسیه نك فتحیله یعنی تأسف وندامت

ترکیده دخی مستعملدر

* کزلو نهان و بللو هویدا *

نهان * نونك کسریله بمعنی خفی * هویدا * هانك ضمیله بمعنی ظاهر وآشکار لکن بعض فرهنکلرده آشکار ظهور خارجیده هویدا ظهور عقلیده مستعمل دیو فرق ایتدیلر حکیم خاقانی بیت زخط استوا وخط محور * فلك را نا صلیب آید هویدا

* کور بجیدر یعنی نمایان *

نمایان * نونك ضمیله اصلنده نمودن لفظندن اسم فاعلدر چونکه مستقبلانی نماید ونماینده کلور

* آلدایجی به دینلدی فریبا *

فریبا * امر آخرینه فقط الف الحاقیله اسم فاعلدر مصدری اوتوز التنجی قطعه‌نك بدنجی بیتنده فریبیدن دیو کچدی

* دیو اهرمن هم جنله شیطان *

دیو * دال ممدوده‌نك کسری وواوایله بمعنی جن وشیطان واولادی اهرمن همزه‌نك فتحی وهانك سکونی ورانك فتحی وکسری ومیمك فتحی ونون ایله بمعنی مذکور شیخ سعدی بیت دوکس برحدیثی کازند کوش * ازان تا بان اهرمن تا سروش لکن مجوس خالق الخیر یزدان وخالق الشر اهرمن دیو اعتقاد ایدرلر لعنهم الله تعالی

* شیبازباندی سوزی فصیحه *

شیبازبان * بمعنی فصیح اللسان ابو المعانی بیت بود زنده زعشقت مرده دلها شود زیبازبان هر لال وا * لکن معنای ترکیبیسی دیلی روشن دیمك اولور چونکه شیبا شین معجمه ممدوده‌نك کسری وباء موحده ممدوده‌نك فتحیله بمعنی روشن وآشکار زبان دیل دیو یکرمی بدنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده کچدی

* سوزبیلن آدم مرد سخندان *

مرد * آدم دیو اللی اوچنجی قطعه‌نك بدنجی بیتنده کلور * سخندان * وصف ترکیبیدر چونکه سخن سوز دیو اوتوز برنجی قطعه‌نك یدنجی بیتنده کچدی دان * دانستن لفظندن امر حاضر یا خود اسم فاعل مخففدر

* آغاز اول ایش باشلقدر *

آغاز * همزه ممدوده‌نك وغین معجمه ممدوده‌نك فتحلری وزای معجمه ایله ابتدا وشروع صائب بیت در تلاش جست وجوی بت سر بهم آورده اند * مقطع انجامها ومطلع آغاز ها * هم دخی صدا وندا معناسنه وقصد وعمد معناسنده کلور

* صوکینه دیرلر انجام و پایان *

انجام * بمعنی اخر کار مقابلی آغاز شمس فخری بیت چون فلك جاه اوست بی

آغاز * چون قضا حکم اوست بی انجام * پایان * باء فارسیه ایله بمعنی انجام مسعود سلمان بیت نیست پایان شغل من پیدا * هست یك شغل نیست پایان

* آغر کران و یینی سبك هم *

کران کاف فارسیه‌نك کسریله بمعنی ثقیل محسوسا ومعقولا حکیم انوری زهد تو فضله وضوکر بسپهر درزدی * کوه کران حلمت ازکاه سبکتر آمدی همدخی قیمتلو وبهالو معناسنه وقحط وغلا معناسنه ده کلور * سبك سینك فتحی وباء موحده‌نك ضمی وکاف ایله بمعنی خفیف خواجه سلمان بیت معده کو بکذاند سنك خارا سبك * لیکن آب خوش کوارش برمزاج آید کران

* انلردر آنها بونلردر ایشان *

آنها * قطعه ثالثه‌نك بیت ثالثنده کچن آن لفظنك جمعیدر چونکه ها ادات جمعدر ایشان همزه ممدوده‌نك کسری وشین معجمه ممدوده‌نك فتحی ونون ایله ضمیر غائبدر شاعر بیت ایشان دل من دارند ایشان دارند * ایشان سر زلف پریشان دارند * تحقیق آن اسم اشارتدر بعید ایچون عربیده ذلك وذاك کبی ترکیده اماله وواو معروفله شو کبی جمعی آنان وآنها کلور عربیده هؤلاء ترکیده شونلر کبی این * اسم اشارتدر قریب ایچون عربیده هذا وذا کبی ترکیده بو هم دخی اماله‌سز وواو مجهول ایله شو کبی * او * ضمیر غائبدر ترکیده دخی مستعملدر عربیده هو کبی جمعی ایشان کلور عربیده هم ترکیده اونلر کبی بو تحقیق معلوم اولدی ایسه ناظم نحریر بو مصراعی شونلردر آنها اونلردر ایشان دیسه هم دخی قطعه ثالثه‌ده چیست ندر آن شو نیچون چرا بیورسه چیست ندر آن او نیچون مقامنده اوفق اولوردی لکن بربری مقامنده مستعملدر فافهم

* یکسان نباشد اولما ز برابر *

یکسان * بمعنی برابر نکم تفصیلی فرق بشنجی قطعه‌نك بیت عاشری شرحنده کچدی * نباشد * مضارع منفیدر چونکه نون مفتوحه نافیه‌در کما سبق فی الادوات البسیطة نکم مضارع مثبتی ایکنجی قطعه‌نك بیتنده کچدی

* پردل بهادر قورقق هراسان *

پردل * بمعنی شجیع وبهادر وصاحب فکر ورأی شمس فخری بیت بجاست درهمه ایوان همچو توشاهی * کریم وپردل ودانا وعاقل وکامل * معنای ترکیبیسی طولو کوکل دیمك اولور چونکه پر طولی دیو قرقنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی دل کوکل دیو اون یدنجی قطعه‌نك اوچنجی بیتنده کچدی

هراسان * خانك كسريله هراسيدن لفظندن اسم فاعلدر الف
ونون ادات اسم فاعلدر كاسبق مير نظمى بيت ازان بيشه هراسان
ميكذ شته ❊ همه بركار زار آماده كشتند

* كيرا تر اولكم بك طو تيجيدر *

كيرا * كرفتن آخرينه الف الحاقيله اسم فاعلدر * تر * ادات افعل تفضيلدر
كاسبق * شولكم قاچيجى اولدى كريزان *

كريزان * كريختن لفظندن اسم فاعلدر الف ونون ادات اسم فاعلدر
* شايد سزا دربايد كركدر **

شايد * شين معجمه ممدوده و ياء تحتيه نك فتحلرى ودال ايله بمعنى لائق وسزا
بو معناده فى الاصل شايستن لفظندن مضارعدر نتكيم اسم مفعولى سكزنجى
قطعه نك بيت اولنده كچدى شاعر بيت نشايد نقش بر طاوس كردن * نه دانش
پيش بطليوس كردن * همدخى شايد احتمال معناسنه ده كلور بو معناده تركيله
مشتركدر * بايد * باء موحده ممدوده نك و ياء تحتيه نك فتحلرى ودال ايله
بايستن لفظندن مضارعدر كرك ولازم معناسنه نتكيم اسم مفعولى بو مصراع
ثانيده كلور شيخ سعدى بيت چه مى بايد از ضعف حالم كريست * كه كر من
ضعيفم پناهم قويست * بايسته لازم چوقدر فراوان *

بايسته * باء موحده ممدوده نك فتحى و ياء تحتيه نك كسريله اسم مفعولدر بمعنى
لازم همدخى ضرورى معناسنده كلور مير خسرو بيت سائل عزيز ترشده
ازآب نشسته را * خواهنده هم زخواسته بايسته تر بسى * فراوان * فانك
كسريله بمعنى كثير بسيار كبى وواسع يعنى بول معناسنده ده كلور ابكى معنايه
ابو المعانى بيت فراوان كرده كرچه جور جانان * ولى در ما تحمل شد فراوان

❊ مستفعلاتن بحر رجزدر ❊

يعنى بو قطعه بحر رجز مرفلدر چونكه ترفيل اصطلاح
عروضيده مستفعلن ياخود متفاعلن ياخود فاعلن آخرينه بر سبب خفيف
زياده ايتمكه ديرلر حاصلى آخرى وتد مجموع اولان جزئك آخرينه بر سبب
خفيف زياده ايتمكه ديرلر مثلا مستفعلن مستفعلاتن متفاعلن متفاعلاتن
فاعلن فاعلاتن اولوب مرفل ديو تسميه اولنور سؤال بو مقامه درت جهتدن
اعتراض ممكن اولور اولا ترفيل بحر كامل مجزوءه مختصدر بحر رجزده وغيرنده
بوز بمز نتكيم فاضل خزرجى مقام بيانده تنصيص وتخصيص ايدوب دير بيت

فرد

فرد سيبا خفا الترفيل كامل بغاية من بعد جزء له اهتدى * بو تقديرجه تعريف
ترفيلى تخصيص ايتملو ايدى جواب عروض فارسى عروض عربى يه احكام
وقواعدده قياس اولنماز نعم احدهما آخرده اعانه نامه دن خالى ده اولماز
حتى هر برلرى بشقه بشقه علم عدا اولنور خزرجى حضرتلرى ايسه انجق
عروض عربى بى نظم والتزام ايلدى ثانيا ترفيل علتدر انجق عروض
وضربه عارض اولور حشو وصدر وابتداده بولنمز نتكيم خزرجى بيورر بيت
مواقعها انجار الابيات ان اتت * عروضا وضربا ما عدا الخرم فابتدا * جواب
مذكوردر چونكه علت ايله زحافى فرق ايدن ارباب عروض عربيدر فاما كه
صحاب عروض فارسى علل وزحافاته جميعا زحاف تعبير ايدرلر اصلا
بربرندن فرق ايتمزلر و بالجمله علله زحافات حكمنى ويررلر عروض وضربه
تخصيص ايتمزلر ثالثا عروض فارسى نسخلرندن متداول اولنلر كه وحيد تبريزى
امثلا جامى عروضلرى كبى رساله لرده بحر رجز مرفل ديو تصريح
بو قدر نيچون ناظم نحرير عروض فارسى حكمنى ويرمدى جواب افواه اساتذه
حذاقدن بالمشافهه مسموعدر كه كتب عروض فارسى مقدمه لرنده جمله
زحافاتى ومعروضاتى بيان بو خصوصده كفايت ايدر تعداد بحور ايدركن
نوعلرين تفصيله حاجت يوقدر فقير شويله فهم ايدرمكه بو مسموع ارباب
عروض فارسى جمله علله زحاف ديوب وزحاف حكمنى اجرا ايتملرينه متفرعدر
رابعا بعض معاصرلريمزدن مسموعدر كه شاهدى مرحوم مستفعلاتن
مستفعلاتن سن سندن اولمه غافل ايكنده يتنده خطا ايتدى صواب اولان
بحر متقارب اخرمدن اوله رق فعلن فعولن فعلن فعولن اولملو ايدى جواب
بو حكمك منشائى فارسى عروضنى عربى عروضنه قياس ايله بر كلام جزافيدر
همان قلت بضاعه يه راجع بر معنادر چونكه كتب مشهوره ده تعداد
بحور ايدركن بحر متقارب اخرم ديه رك وزن وموزون بيان ايتدلر بحر رجز
مرفل ديو تصريح ايتمديلر فاما كه جواب ثانى وثالثده اكا حاجت يوغيدى
معلوم اولدى همان بو اجلدن ناظم نحرير مستفعلاتن بحر رجزدر ديوانلرى
رد ايچون تصريح ايلدى فلله دره همدخى ناظم نحريردن وشاهدى مرحومدن
ماعدا عامه ارباب منظومه دخى بو قطعه عديلى قطعه لرك عروضنى بيانده
بويله تصريح ايتديلر نظم اللآل بيت مستفعلاتن مستفعلاتن ❊ فهم ايت
رجزدن ترفيلى سنده نظم الفرائد بيت مستفعلاتن مستفعلاتن * بحر رجز

خوش زفیل ایله کاه سبحهٔ صبیان بیت مستفعلاتن بحر رجزدر * بلمك كر كدر وزن ایله اوزان * همان ناظم بحر بر بو تحقیقانه اشارت ایچون بیوردی

* اوکرن بیاموز قولایدر آسان *

بیاموز * امر حاضر در تکلم مضارع مخاطبی اون یدنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کچدی اولنده‌کی باء موحده صله در داخل اولدیغی کلمه‌نك الفات اوائلنی یاء تحتیه‌یه ابدال ایدر کما سبق فی المقدمة * آسان * همزه‌نك مدیله عربیده اسهل واهون معناسنه مقابلی دشوار لفظیدر جمالای شیرازی بیت باسان برنمیکیرم دل از لعل لب آری * مکس آسان بشهد افتد ولی دشوار برخیزد

* قطعهٔ چون جامهٔ چسبیده بالای سخن *

قطعهٔ چون * قطعهٔ خامس عنوانده کچدی * جامه * اثواب دیو بو قطعه‌نك بیت اولنده کلور * چسبیده * جیم فارسیه‌نك فتحی وسینك سکونی و باء فارسیهٔ ممدوده‌نك کسریله یاقشمش ومناسب قلنمش و یجلش معناسنه اسم مفعولدر مصدری چسبیدن لفظیدر تکلم اسم فاعلی چسبان مناسب دیو سکزنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده کچدی * بالا * بوجه دیو ایکنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده کچدی لکن بو مقامده بوی معناسنه در قدوقامت کبی اولنده‌کی باء موحدهٔ مفتوحه الصاق ایچوندر کما سبق فی الادوات البسیطة * سخن * سوز دیو اوتوزبرنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کچدی حاصل معنی سوزك بوینه او یغون بچلش طون کبی قطعه

* جامه اثوابه دی طونلق تنه تن داخی بدن *

جامه * اسم جنسدر جمیع اثوابه وهر لباسه اطلاق اولنور بلکه مفروش وملبوسدن اعمدر حتی ملبوسه تن جامه و یتاغه خواب جامه دیرلر شیخ سعدی بیت پیراهن برك بر درختان چون جامهٔ عید نیکبختان * هم دخی هرنسنه‌نك محیطنه وظرفنه جامه دیرلر مثلا مطهره‌یه آب جامه و بستانه شهر جامه دیرلر * تنه * هاء رسمیه ایله بدنه منسوب معناسنه ایدی بعده طونلغه علم اولدی * تن تاء فوقیه‌نك فتحی ونون ایله کوده و بدن معناسنه لکن باش وال وایاق خارجدر تکلم بدندن عربیده اطراف مذکور خارج اولدیغی کبی شاعر بیت درغم آن واله خال سیاه * جمله تن شد خال او در روی ماه

* طونه شلوار دینور کوملکه هم پیراهن *

شلوار * ترکیده طون وتومن عربیده سراویل چغتایده ایشتان دیرلر همدخی

چقشور وچتیان معناسنده کلور * پیراهن باء فارسیهٔ ممدوده‌نك کسریله عربیده قمیص معناسنه طالب آملی بیت غافل از مصر بکنعان مروای باد صبا که بتاراج دهی در نکهت پیراهن * الفك حذفیله پیرهن وایکی الفله پیراهان دخی جائزدر

* پوستین کورك کریبان یقه قفتان قبا *

پوستین * پوست لفظنك آخرینه نسبت ایچون یاء تحتیه ونون لحاقیله پوسته منسوب دیمکدر لکن کورك معناسنه علم اولمشدر * کریبان * کاف فارسیه‌نك وراء ممدوده‌نك کسریله یقه که عربیده جیب کبی میر نظمی بیت کریبان چاك کرده تا بدامان * نمانده فرق دامان از کریبان * الف ونونك حذفیله کریب دخی بو معنایه در * قبا * قفتانك مخصوص اسمیدر پنبه اولسون غیری اولسون جامی بیت سرو قدش ز قبا یافته زیب * عقل را ز کس او داده فریب هم دخی قبانك آید ضرب مثلدر مضطرب اولمقدن کنایه ایدرلر قباده اوغری اچق اولمق شرطدر عربیده دخی قبا دیرلر لکن مد قصر عربیده جائزدر

* آستین یك یکی نو اولدی انکدر دامن *

آستین * همزه‌نك مدیله یك که عربیده کم دیرلر محمد جان قدسی بیت دارم ولی اما چه دل صد کونه حرمان در بغل * چشمی وخون در آستین اشکی وطوفان در بغل * یاء تحتیه‌نك حذفیله آستن دخی بو معنایه در * نو * نونك فتحیله یکی که عربیده جدید کبی * دامن * دخی میدنصکره الفله دامان ایکیسیده انك معناسنه عربیده ذیل کبی شاعر ترکی بیت فالمزسه اکر کوشهٔ دامان الیمزده * الدن نه کلور چاك کریبان الیمزده

* خلعت فاخره اکسون پرند اطلسدر *

اکسون * همزه‌نك فتحی وکافك سکونی وسین ممدوده‌نك ضمی ونون ایله بر نوع فاخر سیاه جامه کما کثری مهابت ایچون سلاطین کیرلر ظهیر فاریابی بیت بر سیم خدمتی اندر پی جنیبت تو * فکنده دهر ز روز اطلس وز شب اکسون کذا فی المجمع اما صحاحده نوعی از دیبا باشد بسیاهی زند دیو مسطوردر وفرهنك جهانکیریده دیبای سیاه رنك که از غایت نفیسی قیمتدار باشد دیو واقعدر همان ناظم نحریر جمله‌یه مراعات ایدوب خلعت فاخره دیو تفسیر ایلدی فلله دره * پرند * باء فارسیه‌نك فتحی ونونك سکونی ودال ایله اطلس معناسنه مطلقا فاما که منقشنه پرنیان دیرلر دیو مصراع ثالثده کلور شمس فخری بیت ای که بر تیغ و تیر تو یکسان * سنك وسندان پرند و پرنیان

* پرنیان نقشی اولان نوعه دینور اطلسدن *

پرنیان * بای فارسیه‌نك فتحی ورانك سكونی ونونك كسری ویای تحتیهٔ ممدوده‌نك فتحی ونون ایله بمعنی اطلس منقش مذكور پرند بوندن اعمدر شمس فخری بیت آنكه باشد پیش رایش سر غیب * روشن وظاهر چونقش * پرنیان * نون اولی‌نك حذفیده جائزدر

* كش سموره دخی یك ایو كور كدینلر *

كیش * كاف فارسیهٔ ممدوده‌نك كسری وشین معجمه ایله سمور كورك معناسنه هاتفی بیت بنعمم نه زر بفت ونه كیش ماند * نه صدپاره خرقه بدر ویش ماند هم دخی مطلق زیاده ایو كوركه ده اطلاق اولنور قاقم ووشق وامثالی وله بیت خاركش را كه پشت بود ز كیش * دیده بردوش خویش خلعت كیش * هم دخی سمور معناسنه كاف عربیله دخی مستعملدر نتكم قطعهٔ اولینك بیت تاسعی شرحنده كچدی هكذا البیان فی عامة الكتب

* ئبك شیرزده خلعت دیو كوش ایتدم بنی *

بونده ظاهر اولان ناظم سفارتله ایرانه كتدیكنده مدینهٔ شیرازده ودائرهٔ شاهده خلعتك اسمی كیش ایمش واولحوالینك عرفا واداسندن دخی بویله تصحیح ایلمش هاتفی بیت برون رفت قوت ز دست دبیر * ز تفضیل كیش وكال حریر * هاتفینك بو بیتی دخی خلعت معناسنه اولدیغی اشعار ایدر بو بله اولنجه ناظم نحریرك دیباجه‌ده شعر * كشف وحل ایتمیشدم نیجه لغات وار ایمش بونده مكر چوق غلطات * بیتنك ماصدقی اولمش اولدی فتأمل

* جشن برامه ضیافت كونه دیرلر هم *

جشن * جیمك فتحی وشین معجمه‌نك سكونی ونون ایله ایكی معنایه‌دن اول بمعنی عید ویوم عید ثانی ضیافت كوننه ومجلسنه ونفس ضیافته دیرلر حكیم انوری بیت در جشن آسمان وش نور بخت نیاز * ساقی ماه روی تو در ساغر آفتاب * جیم فارسیه ایله دخی مروی ومستعملدر

چوق جواهرلو اولان تاجه دینورمش كرزن *

كرزن * كاف فارسیه‌نك فتحی ورانك سكونی وزای معجمه‌نك فتحی ونون ایله چوق جواهرلو تاج معناسنه‌در شاهدی مرحوم همان تاج دیو تفسیر ایلدی لكن فرهنك شعوریده مسطوردر كه كرزن بر نوع تاجدر دیرلر اوزرنده سرچه بمورطه‌سی قدر آبدار اینجولر واكا كوز لعل ویاقوت وزمرد والماس ایله مزین ایدی زیاده اغرلغندن باشه كیمك ممكن اولمیوب التون زنجیر ایله تخت اوزرنده آصیلو طوروب پادشاه اوتوردقده تاج باشی اوزرنده كیلش كبی كورینور

ایدی

ایدی اسكندر ذوالقرنین اختراع ایلمش اندنصكره پادشاهلره انتقال ایلمش وبعضیلر نوشیروانك اختراعیدر دیرلر الان نیجه قراللری اول تاجه قوربنا دیرلر اسكندردن بزه انتقال ایلدی دیرلر اول تاجه هر كیم مالك اولسه سائر پادشاهلره تفوق ایلر شهنشاه اطلاق اولنور تاج اعتباریله دردیوب بودعوای باطله دوسمشلردر حضرت مولانامز بو تاجی ذكر ایلدی بیت سر نادان شود پست ودل غافل شود ناری * از بن افروخته درهار بن افراخته كرزن

* خاتمك آدی نكین ویوزكك انكشتر *

نكین * نونك وكاف فارسیهٔ ممدوده‌نك كسرلری ونون ایله بمعنی خاتم ویوزك تاشی شاعر بیت نقش نكین مهر تو یاسید البشر * بر سینهٔ دلم شده كالنقش فی الحجر

انكشتر * همزه‌نك فتحی ونونك سكونی وكاف فارسیه‌نك ضمی وشین معجمه‌نك سكونی وتای فوقیه‌نك فتحی ورا ایله یوزك معناسنه مهر اولسون غیری اولسون حاصلی پارمغه طاقلورنسنه معناسنه محمد قلی سلیم بیت جهان بزیر نكین تو باچو انكشتر * كند بچشم حسود تو روز كار انكشت * خاتم * تای فوقیه‌نك فتحیله لغت مشتركه درخواجه حافظ بیت كرچه شیرین دهنان پادشهانند ولی * آن سلیمان زمانست كه خاتم باا وست * كسر تا ایله اسم فاعل عربیدر

* درزینك یوكسكی انكشتنه ایكنه سوزن *

انكشتنه * همزه‌نك فتحی ونونك سكونی وكاف فارسیه‌نك ضمی وشین معجمه‌نك سكونی وتای فوقیه‌نك دخی سكونی ونونك فتحی وهای رسمیه ایله مضبوطدر

سوزن * سین ممدوده‌نك ضمی ورای معجمه‌نك فتحی ونون ایله عربیده ابره معناسنه میرنظمی بیت همیر دبر ونیرهٔ جان ربود * كه سوزن ز اطلس كذر كرده بود

* درز بو بخیه نكنده‌یمه لبدر ژنده *

درز * دالك فتحی ورانك سكونی وزای معجمه ایله یوكه باشده والده وایاقده واوابده واغاجده وبناده مستعملدر عربیله مشتركدر رشید الدین یوسف بن لولو بیت موشقة قد بنت الغلل دیلها * وكف حواشیها وكامها درزا * بخیه بای موحده‌نك فتحی وخای معجمه‌نك سكونی ویای تحتیه‌نك فتحی وهای رسمیه ایله بمعنی نكنده هاتفی بیت كهی خرقه‌دوزی آن خضر وش * شدی سوزن عیسی اش بخیه كش * نكنده * نونك كسری وكاف فارسیه‌نك فتحی ونونك سكونی ودالك فتحی وهای رسمیه ایله تركیده دخی نكنده دیدكلری كبی جامه نكنشی كه بزم بلادمزا اصطلاحنده لامك كسریله لباده وصرقلو دیدكلری

اسبابك صوغ صوغ نكشي اسميدر حاصلي نكنده فارسي ايله تركي ينده
مشتركدر فارسيده خاصة آچيده دخي سوزني دبرلر عربيده غرز دبرلر * ژنده
زاي فارسيه نك فتحي ونونك سكوني ودالك فتحي وهاء رسميه ايله بمالو
اسباب معناسنه عربيده مرقعه كبي حكيم سنائي بيت ديده وتي كه بك
پراكنده * ژندهٔ ريز هر جامه ژنده * همدخي اسكيمش و پرتاش معناسنده
كلور مطلقا مفروش ومليوسده مستعملدر

* بمه نك آدي دژنك انكله دي دوكه بهسن *

دژنك * دالك وزاي فارسيه نك فتحلري ونونك سكوني وكاف فارسيه ايله يامه كه
عربيده رقعه دبرلر * انكله * همزه نك فتحي ونونك سكوني وكاف فارسيه نك
ضمي ولامك فتحي وهاء رسميه ايله دوكه كه ايلكه كجر اثير الدين اخسيكتي بيت
هر آن انكلهٔ زرين كه چرخ از اختران سازد * لباس عمر اور ابر كريبان زمان
زيبد * هم دخي ايلك معناسنده كلور مسعود سعد سلمان بيت من دريده جيب
اندر كردن آن سيمتن * دستها افكنده درهم همچو كوي وانكله * چونكه
بو بيتده كوي دوكه معناسنه درهمدخي صحبت بالنه سي انكل معناسنده كلور

* پينه دوز اسكي ديكيجي وكراده اسكي *

پينه دوز * وصف تركيبيدر چونكه پينه اسكي يما معناسنه فارسيده وتركيده
مستعملدر * دوز * مصراع ثانيده كلان دوختن لفظندن اسم فاعل مخفف
ياخود امر حاضردر حضرت مولانا بيت مسمط آن پسر پينه دوز * شب همه
شب ابه روز * بانك زند چون خروس * اسكي پابوج كيمه وار * كراده كافك
ضمي وراء ممدوده نك فتحي ودالك فتحي وهاء رسميه ايله يعني كهنه واسكي
اثواب هاء رسميه سز كراد دخي بومعنايه در تركيده قافله قراده ديرلر

* دوختن ديكمك ايمش داخي بريده كسيلمش *

دوختن * دال ممدوده نك ضميله مصدردر ديكمك معناسنه جامه اولسون غيري
اولسون كمال خجندي بيت زلفت بايدش عمر دراز ورشته زان افزون * كه اين چاه
كريبانها رفيق دوختن كيرد * مستقبلاتي خاء معجمه نك زاي معجمه به ابداليه
دوزدود وزنده كلور * بريده * باء موحده نك ضمي وراء ممدوده نك كسريله
اسم مفعولدر مصدري بريدن لفظيدر كمال خجندي بيت ازان دلم جويم
جدا ايست * همچو برك بنكر زشاخ لرزه بوقت بريدنش * اكثري رانك
تخفيفيله در لكن تشديدي دخي جائز در وله ايضا بيت بمهر بو سفر

از

از جان قطع كن * تيغ دست بريدن چه حاجت

* برمغاز ودخي فغياز ديمك شربتلك *

برمغاز * باء موحده نك فتحي وراءنك سكوني وميمك وغين معجمه ممدوده نك
فتحلري وزاي معجمه ايله يعني شاكردانه يعني استادك وايش ايشلدنلرك شاكرده
ويردكلري شربت بها معناسنه درلكن شربتلك ديو تفسيرك عمومي اولمغله
كمال ايضاح ايچون يوردي * يعني بخشش ديو شاكردك الينه ويريلن *
كرك استاد ويرسون كرك ايش ايشلدلك كسه ويرسون آخرنده هاء رسميه ايله
برمغازه دخي بومعنايه در * فغياز * فانك فتحي وغين معجمه نك سكوني وباء تحتية
ممدوده نك فتحي وزاي معجمه ايله برمغاز مرقوم معناسنه يعني شاكرده ويريلان
مزد واجرت معناسنه شمس فخري بيت بهر طريق كه خواهي همبشه مال
دهد * به بخشش وبصله خير وصدقه وفغياز * فاموقعنه باء موحده ايله
بغياز دخي بومعنايه در * شاكردان كذلك مير نظمي بيت بشاكردانه
باشد لابد استاد * بخدمت داده شاكردا نكي باد

* درخور آنكه نيم اوكا كه لائق دكلم *

درخور * دالك فتحي وراءنك سكوني وخاء معجمه نك ضمي وواو مجهول وراء ايله
يعني لائق وسزاوار كمال غياث بيت معشوق من كه رشك مه وغيرت خورست
حاش فدا اكنم كه بدين پايه درخورست * آنكه * اولكيم ديو يكرمي طقوزنجي
قطعه نك بيت اولنده كچدي * نيم * دكلم معناسنه چونكه ني نونك بين الفتح
والكسر اماله سي وياء تحتية مجهوله ايله ادات نفيدر لكن بو مقامده ياء متحركه در
چونكه حركه ميم متكلم ايله تعانقك اقتضاسيدر

* ويردي الله بكا بار خدا داد بمن *

بارخدا * بونده برقاچ اعتبار واردر اول لفظ بارك يكرمي بدي معناسندن بري نام
حق جل وعلادر خدا دخي كذلك بو تقديرجه ايكيسي بردن حق تعالى يه
مخصوص علم اولدي غيره اطلاق اولنماز ثاني بار مجازا مخلوق وانام معناسنه
وخدانك برمعناسي دخي صاحبدر كما مر في شرح البيت الاول من قطعة الاولى
حاصلي بارخدانك اصلي خداي بار ايدي علم اولنجق مضاف اليه تقديم
اولندي بو صورتده معناسي صاحب مخلوق ديمك اولور بو تقدير اوزره دخي
اللهه مخصوص آخره اطلاق اولنماز ثالث بار لفظي باركاهدن مخففدر
بو تقديرجه اللهك غيرنده ده اطلاق اولنور منوچهري بيت شاه ملكان پيشرو

بارخدایان * زایله دیلکی یافته و بارخدایی * بو اوج اعتبارده حرف را ساکن اولور اعتبار رابع بار لفظی عربیده اصلی بارایدی خالق معناسنه بو تقدیرجه دخی حق تعالی یه مخصوصدر حکیم نوری بیت * ای براطراف ملك فرمانده وی برابنای دهر بارخدا * ناظم تحریرك ایرادی بو اعتباره مبنیدر چونکه رامکسوردر * بمن * بکا معناسنه چونکه باء موحده مفتوحه ادات مفعولدر من بن دیو اوچنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* قطعهٔ گوهر که قدرش می شناسد قدردان *

قطعهٔ گوهر * نظیری اون اوچنجی قطعه نك عنوانده کچدی * که * ادات ربطدر * قدرش * شین معجمه ضمیر غائبدر * می * ادات حالدر کما سبق فی الادوات * شناسد * مضارع غائبدر اکلر معناسنه مصدری اون بشنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * قدردان * وصف ترکیبیدر مقدار بیلیجی معناسنه چونکه دان وصف ترکیبی اولدیغی حالده فرق التنجی قطعه نك طقوزنجی بیتنده کچدی حاصل معنی بو بر گوهر قطعه سی که قدرنی قدر بیلان اکلر

* دی مسافر قوندیغی اوصاحبینه میزبان *

چونکه میز مسافر دیو مصراع ثانیده کلور بان ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبة شمس فخری بیت از رادیکر نماند آرزو * هرکجا انعام او شد میزبان

* هم مسافر میز و مهمان اولدی داخی میهمان *

میز * میم ممدوده نك کسری و زای معجمه ایله قونق که عربیده مسافر و ضیف کبی شمس فخری بیت مکارم نعمت باد میزبان کرم * بخوان جود تو صاحب دلان شاهان میز * مهمان * یعنی میز مذکور کالی باشاز اده دخی تصرف ایدوب بیورر مهمان وصف ترکیبیدر عظیمه یکرمه یجی معناسنه چونکه مه میمك کسری و اظهار ها ایله اولو و عظیم معناسنه مان ماندن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر بو تقدیرجه مسافر واجب التعظیم و لازم التکریم اولمغله هر قونغه مهمان دیو تسمیه اولندی شاعر قطعه ما سمت العجم المهمان مهمانا * لاجل اجلال ضیف کان من کانا * فالمه اکبرهم والمان منزلهم والضیف سیدهم ما زم المانا * فتأمل * میهمان * میم ممدوده نك کسریله یعنی مهمان ایضا ابو تراب بك بیت خدنکت دردلم بنشست و جان چون صاحبخانه * کهی بیرون رود کاهی بکردد میهمان کردد *

* بر بری آردنجه پی در پی سکرایز داخی پی *

پی در پی * بر بری آردنجه معناسنه متصل دیمکدر چونکه پی باء فارسیه نك فتحی و یاء تحتیه ایله ایز و عقب معناسنه مطلقا کما اسماعیل بیت دور اهرو که براهی رود بریك سمت * عجب نباشد اکر افتد پی اندر پی * همدخی سکر که عربیده عصب معناسنه کلور بونلردن بشقه برای کبی اجل معناسنده کلور ادات علت اولور نته کیم مصراع ثانیده کلور

* هم سنك ایچون از پی تو آنك ایچون بهر آن *

از * یعنی من اجلیه پی یعنی برای یعنی اجل معناسنه ادات علتدر * تو * سن دیو اوچنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * بهر * ایچون دیو طقوزنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی * آن * اودیو اوچنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی

* از برای اودخی آنك ایچون اورا اکا *

از * قد سبق آنفا * برای * باء موحده نك و راء ممدوده نك فتحلری و یاء تحتیه ایله عربیده لام تعلیل کبی ادات علتدر صائب بیت اکرچه سایه ام منشور دولت در بغل باشد برای استخوان سرکشته دنیم هما باشم * اورا * قطعهٔ ثالثه ده متفرقا کچدیلر

* بونجلاین زینسان و آنجلاین آنچنان *

زینسان * زای معجمه ممدوده نك کسری و نونك سکری یسین ممدوده نك فتحی و نون ایله بونجلاین و بونك کبی معناسنه مخففا یاء تحتیه نك حذفیله زنسان دخی دیرلر * آنچنان * همزه نك و نونك سکونیله آنجلاین معناسنه اولنده آن اولیان چنان دخی بو معنایه در نته کیم اوچنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی

* آنشان او نلرك هم اینشان بو انلرك *

آنشان دخی اینشان اول همزهٔ ممدوده نك فتحی ثانی همزهٔ ممدوده نك کسری ایکسنده ده نونك سکونیله مضبوطدر بو مقاملرده فرق التنجی قطعه نك اونبرنجی بیتنك شرحنه نظر اولنه حقیقت حاله واقف اولورسز

* پادشهلردر کیان کیلردیمك اولدی کیار *

کیان * کافك فتحیله بوزن بیان پادشهلر معناسنه کی لفظنك جمعیدر چونکه کی پادشاه دیو الالتنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کلور شمس فخری بیت جهان پناهی و شاهنشهی که می نازد * زفرق فرقدسایش همیشه تاج کیان هم دخی پادشاهان قدیمدن بر طائفه در که اولی کیومرث آخری کیخسرودر کیانان دیمکله مشهورلردر حکیم اسدی بیت کیان فته اند کان آمده بجای هما ماکیان آمده * عناصر اربعه یه ده کیان دیرلر * کیان * کافك کسریله بوزن

جهان کیم معناسنه اولان که لفظنك جمعیدر چونکه ادات جمع اولان الف
ونون لاحق اولنجـه که لفظنده کی هاء رسمیه یاء تحتیهٔ مفتوحه یه منقلبه
اولورنتکیم حکیم اسدینك بیتنده کی ایکنجی کان کیملر معناسنه اولدیغی کبی

* چتر چادراوبه خرکاه واوناقدر بارکاه *

چتر * جیم فارسیه نك فتحی وتاء فوقیه نك سکونی ورا ایله چادر وخیمه وشمسیه
وزنان باشلرینك اورتوسی معناسنه جامی بیت چترفرزندهٔ فرقت سنجاب
سایه نشین چترآفتاب * لکن شعوری مرحوم چتر یوکسك دیه لو چادر دیو
تخصیص ایلدی * چادر * دخی فارسیده ترکیده شیوعی ایله تفسیر قلندی
حاصلی چتر مرقومه جمیع معانیسنده مراد قدر الوغ بیك بیت غلامپاره
نیم من ندارم آن مذهب هلاك * چادرم وکستهٔ لجك پوشم * خرکاه * اکرادو
ترکمان اوبه سی معناسنه در وکچه وقلدن ایتدکلری او معناسنده کلور همدخی
پادشـهلرك اوطاغی معناسنده کلور خواجه سلمان بیت باهمه قدر
ومرتبت بست کرنهادتو * چنبرخرکهی تراخر که چرخ چنبرست * معنای
ترکیبیسی اشك مکانی دیمکدر چونکه خراشـك دیو یکرمنجی قطعه نك بیت
اولنده کچدی کاف ادات اسم مکاندر کما سبق فی الادوات المرکبة مناسبت
ظاهره در شرفنامه ده کسرخا ایله مضبوطدر بو تقدیرجه معنای ترکیبیسی
خوش مکان معناسـنه خر کسرخا ایله یعنی خوش وخوب بارکاه چادر
اوطاغی پادشاهلر قپوسی وپادشهلرك عظمتله دیوان سورد کلری موضع
معنالرینه خواجه حافظ بیت مرو بخواب تو حافظ ببارکاه قبول * زورد نیمشب
وآه صبحکاه منست * معنـای ترکیبیسی بارمکانی دیمکدر بارك
یکرمی تفصیلی برنجی قطعه نك بیت اولی شـرحنده کچدی بو ایکی لفظده
الفك تخفیفیله خرکه وبارکه دخی جائزدر

* یك بیوك چادردیمك هم کولکه لکدر سایبان *

سایبان * هر کولکه لکه دیرلر عموما وبیوك چادره دیرلر خصوصا خواجه عصمت
بخاری بیت سی بیست چتر تو بالای کردون * که خرشید رامیکند سایبان
معنای ترکیبیسی کولکه جی معناسنه در چونکه سایه کولکه دیو قرق دردنجی
قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی لکن بو مقامده تخفیف ایچون هاء رسمیه
حذف اولندی بان ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات

* کوك سپهر اولدی زحل کیوان عطارد تیرایمش *

سپهر * سینك کسری وباء فارسیه نك فتحی وهانك سکونی ورا ایله لفظ مفردر
یعنی فلك عموما ویعنی فلك اطلس خصوصا شیخ نظامی بیت کفتـه
حصاری نوا ورا سپهر * کای فلك نو بکهن دار مهر * کیوان * کافك فتحیله
یعنی ستارهٔ زحل حکیم انوری بیت کیوان موقفان ترا کر جکر خورد * نسرین
چرخ را جکر جدی بسته باد * وفلك زحله دخی کیوان دیرلر * تیر * اوتوز
درت معنایه کلور بری اسم ستارهٔ عطارددر حکیم انوری بیت کرنامهٔ
دهدهٔ بیزوانهٔ تو تیر * شغلش فرو کشاده ود ستش ببسته باد باقی معنالری
یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثانیسی شرحنده کچدی

اولکره پروین دیرلر عرش اعلا کرزمان

پروین * باء فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وواو ممدوده نك کسری ونون ایله
یکرمی سکز منازل قمردن برینك اسمیدر اکا عربیده ثریا دیرلر نظامی استرابادی
بیت نکو پروین نماید بر سواد شب که این خازن * بروی نطع مشکین ریخت مشت
لؤلوی لالا * کرزمان * بوزن مهتران عرش اعلا معناسنه بعض نسخده مطلق
اسمان معناسنه مرویدر لکن عرش معناسنه اولدیغی اصحدر معیار جالیده شمس
فخری کاف فارسیه نك کسری ورانك سکونی وزای معجمه نك فتحیله بوزن
مهتران دیو بیان ایدوب بو ابیاتی نظم ایلدی قطعه تابود خرشید ومه
بر کرزمان * تابود درکان عقیق بهرمان * پیش تیغ خسرو آفاق بود * کوه
خارا بر مثال بهرسان * باد باقی ساقی تعظیم او * تا که باشد نام لوح وکرزمان
لکن فرهنك شعوریده رانك کسری وزای معجمه نك سکونی ایله دیو ضبط
ایدوب بو ابیاتی شاهدی کتوردی قطعه مه وخورشید وبابهرام برجیس
زحل با تیر با زهره کرزمان * همه حکمی بفرمان تو دارند * که ایزد مرترا
دادست فرمان * اندنصکره معیار جمالینك بیاتی ایراد ایلدی انتهی
فاما که ناظم تحریرك سوق نظمی معیار جمالینك همو زانیدر
فاعرف هم دخی میم موقعنه باء موحده ایله کرزبان دخی بو معنایه در

* مشتری برجیس ومریخك آدی بهرام هم *

برجیس * باء موحده نك فتحی ورانك سکونی وجیم ممدوده نك کسری وسین ایله
یعنی کوکب مشتری هم دخی سود اوده معناسنده کلور ابو المعانی بیت شاهی
که بعطای او شد کدایان * همچون عربی که اشترش برجیس * بهرام * باء
موحده نك فتحیله یعنی کوکب مریخ سراج الدین قمری بیت ای زبدهٔ وجود

بجهانت بکام باد کیوان ترا مسخر و بهرام رام * هم دخی بر پادشاهك اسمی ویر فرشته نامیدر

* زهره ناهید صمان اوغربسی ولهش کهکشان *

ناهید * نون ممدوده نك فتحی وهاء ممدوده نك کسری ودال ایله بمعنی کوکب زهره محمود بن یمین بیت تیر کردون همه انواع فضائل دارد * لیك در ملك طرب کامر واناهیدست * زهره یه جغتایده چولپان دیرلر * کهکشان آسمانده سحاب طویل کبی کیجه کورینور اما حقیقتده بواوت دکلدر خرده کواکب ونجومك تراکمندن ناشی اوله کورینور سما ایله یارزد کرمن کبی دونر ترکیده اکا حاجیلر یولی وصمان اوغریسی وچرخ فلك وعربیده مجره وحبیکه دیرلر شاعر بیت شهی که چرخ شد از بندکان درکاهش * ز کهکشان شده است سایبان خرکاهش * معنای ترکیبی صمان چکیجی دیمکدر چونکه که کاهدن مخففدر صمان دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اولنده کلور کشان اسم فاعلدر مصدری کشیدن لفظیدر فرقنجی قطعه نك یدنجی بیتنده کجدی

* مرز بوم اولدی وطن سرحد سنور بدر دخی *

مرز بوم * ایکی معنایه در اول بمعنی وطن ثانی بمعنی سرحد سنوری ابو المعانی ایکی معنایه بیت نکهبان کشتم اکنون مرز بوم را که مرز بوم من ناید بخاطر فرهنك شعوریده مرز ایله بوم بینده واو عاطفه یازدی اکن ناظم تحریرك عندمزده موجود اولان نسخه واوسزدر فاما که فقط مرز مصراع ثانیده کلور بوم باء موحده نك ضمیله وطن دخی بربورت معناسنه فارسیده وعربیده بیقوشه دخی بوم دیرلر

* مرز سرحد آدیدر سرحد اغاسی مرزبان *

مرز * میمك فتحی وراءنك سکونی وزای معجمه ایله بمعنی سرحد وصنور تکیم سرحد اغاسنه مرزبان دیرلر چونکه بان ادات اسم مکاندر علی ما سبق فی الادوات المرکبة خواجه سلمان بیت شاخ بان بکرفت مرز باغ و بستانرا بتیغ سرفروز کس بپیش مرزبان می آورد * هم دخی زمین ومملکت معناسنده کلور

* پاس حفظ ایتمك دخی بر بعی ایمش کیجه نك *

پاس * باء فارسیه ممدوده نك فتحی وسین ایله بمعنی حفظ وحراست و بمعنی ربع اللیل کذا فی فرهنك شعوری فرهنك جهانکیرده کیجه نك سکز بخشندن بر بخشی دیو واقعدر حکیم فردوسی بیت یکی کفت صدره ز یزدان سپاس نیایش کنم روز شب در سه پاس * هم دخی تنکی دل وغم واندوه وخوف وهراس معنالرینه ده کلور

* بو سببدن کیجه بکجیسنه دینمش پاسبان *

همدخی

هم دخی مطلق بکجی معناسنده کلور چونکه بان ادات اسم فاعلدر عربیده پاسبان معناسنه حارس دیرلر

* ران اویلق چاقشیره شلواره ده رانین دینور *

ران * راء ممدوده نك فتحی ونون ایله اویلق معناسنه عربیده فخذ کبی میر نظمی بیت بزیر ران شده اسب مرادش * همه کام جهان اودست دادش هم دخی راندن لفظندن امر حاضر و وصف ترکیبی دخی اولور * رانین چاقشیر وشلوار وتومان معناسنه چونکه یاء تحتیه ونون نسبت ایچوندر شاعر بیت چرا پیچد مکس دستار وفوطه * چرا دارد ملخ رانین دیبا

* قوله آت یکران ایتلشدن کنایه زیر ران *

یکران * یاء تحتیه نك فتحی وکافك سکونی وراء ممدوده نك فتحی ونون ایله قوله آت معناسنه بعض فرهنکده چیل آت دیو منقولدر فرهنك جهانکیریده اسب ممتاز دیو واقعدر کمال اسماعیل بیت نشسته آب زرشك لطافتت درخاك * چنانکه باد بر آتش زنعل آن یکران

* دینیدی زردشت اکه کیم یازمش مجوس ایچون کتاب *

زردشت * زای معجمه نك فتحی وراءنك سکونی ودالك ضمی وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله دین مجوسده مذهب مغانی اول ایجاد واحداث ایدوب دین باطلی حقنده بر کتاب تألیف ایدن شخصك اسمیدر شمس فخری بیت چه کونه میتوان در ملك کردون * حدیث ومذهب زردشت و برزین * کتاب مز بورك اسمی زای معجمه نك فتحیله زند قودی و بو کتاب بکا طرف حقدن کلدی دیو نیجه کسنه لری اضلال ایلدی حکیم خاقانی بیت آتش زمن بنهفت دم کرزند خوانم دید کنم * مصحف زمن بکریخت هم کز اهل ایمان نیستم محمد کشمیری تألیفنده ذکر ایدر که زردشت منوچهر نسلندن ایدی نبوت دعواسی ایلدی ابتداسنده اقلادوس حکیمك شاکردی ایدی واقلادوس فیثاغورس حکیمك شاکردی ایدی تمام علم حکمتی تحصیل ایدوب سبلان حدودنده بر معظم طاغده منزوی اولوب ریاضته مشغول اولدی انجام بر کتاب تصنیف ایدوب نامنه زند تسمیه ایلدی او وقت کستاشب شاهك سلطنتندن اوتوزنده کچمش ایدی طاغدن اینوب بیاض جامه لره آتش پرستان زداسنی کوب کستاشبه کلوب ادعای نبوت ایلدی کستاشب علماسیله امتحان ایلدی معجزه طلبلرنده زردشت اشارت ایلدی بر مقدار باقری آتشده اریدوب

باشنه دوکدیلر اصلا بر بنه ضرر ایتمدی زیرا حکمتله کندویه علاج ایتمشدی آتشك ضررینی دفع ایدردی کتاشنه اعتماد کلی کلوب پیشوای دین مغان ایلدی ابتدا فاعل خیر یزدان وفاعل شر اهرمن دیمك اندن ظهور ایلدی واول کتابك حکمی نوش الروان زماننده منسوخ اولدی فاما که بنه جا بجا بقیه بولنوردی

هم مجوسك اوقشلاری دیرلر موبدان

موبدان* جمعدر آخرنده‌کی الف ونون ادات جمعدر مفردی موبد میمك فتحی وواوك سکونی وباء موحده نك فتحی ودال ایله عالم مجوسدر لکن فی الاصل عربیدر جمعی موابد کلور نتکم عالم نصارایه راهب دیوب جمعی رهبان کلوب عالم یهوده حبر دیوب جمعی احبار کلدیکی کبی

* بیلکوطاشی فسانه سحر افسون وفسون *

فسانه* فانك فتحیله بیلکو معناسنه عربیده محده وعبسی کبی همدخی بی فائده حکایه وقصه معناسنده کلور هاء رسمیه سز فسان دخی مرویدر وکسر فا ایله بعض فرهنکلرده مضبوطدر حکیم انوری بیت بادام دو مغزست که در خنجر الماس* نا داده لبش بوسه سر ایلی فسان زا* افسون* همزه نك فتحیله بمعنی سحر وکهانت حکیم انوری بیت از نهیب معدهٔ اوهر شبی تا بامداد اهل شهر وروستا بر نان همین افسون کند* همدخی حیله ومکر معناسنه وحیوانات موذیه وجن ایچون ایتدکلری تعویذ معناسنده کلور* فسون فانك ضمیله افسون مذکوردن مخفف اوج معناسنده مشترکدر بمعنی سحر شیخ نظامی بیت فسون چند با خواهش بر آمود* فسون کردن بابلی کند سود

* دخی افسانه حکایت هم دینورمش داستان *

افسانه* همزه نك فتحیله بمعنی حکایه وبی فائده کلمات خواجه حافظ بیت ده روزه مهر کردون افسانه است وافسون* نیکی بجای یاران فرصت شمار یارا چغتایده چورچك دیرلر* داستان* بمعنی حکایه ایضا ومثل مشهور حضرت مولانا بیت بشنوید ای دوستان این داستان* درحقیقت نقد حال ماست آن

بخته اولمش النمش نسنه پرویزن الك

بخته* باء موحدهٔ ممدوده نك کسری وخاء معجمه ایله اسم مفعولدر مصدری بختن لفظیدر ابو المعانی بیت خا کراهت دیده با مژکان حسرت بخته تا نباشد پای آزرده خیال نازکت* پرویزن* پاء فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وواو ممدوده نك کسری وزای معجمه نك فتحی ونون ایله الك معناسنه عربیده

منخل کبی شیخ سعدی بیت بپرویزن معرفت بیخته* بشهد عبارت بر آمیخته بو لفظده یاء تحتیه نك حذفیله پروزن دخی جائزدر

دوکه‌در کوبیدن ومهراس معناسی هوان

کوبیدن کاف ممدوده نك ضمی و پاء فارسیهٔ ممدوده نك کسریله مصدردر دوکك واورمق وسحق ایتمك معنالرینه‌در* مهراس* میمك کسریله هاونکه ایچنده اجزا دوکرلر عربیده اورتاسی یارق طاش معناسنه ونام پدر خضر نبی‌دم

آقیجی جویان چکیدن طملامق بارد یاغر

جویان* جیم ممدوده نك ضمی و یاء تحتیه نك فتحیله اسم فاعلدر چونکه الف ونون ادات اسم فاعلدر همدخی تجسس وتفحص ایدیجی معناسنه ده کلور چکیدن* جیم فارسیه نك فتحیله مصدردر مطلقا طملق معناسنه کمال خجندی بیت بازآتشی بسینه رسیدن کرفته است* خون ازدل کباب چکیدن کرفته است* بارد* باء موحده نك فتحیله مضارع غائبدر مصدری باریدن لفظیدر مطلقا یاغمق معناسنه یغمور اولسون غیری اولسون

هم اولق میزاب ایمش النون اولق زر ناودان

میزاب* اصل عربیدر فارسیده دخی شایعدر ابو المعانی بیت بدمنش خانه شد میزاب رحمت* که ریزد ازوی آب زندکانی* زر* التون دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بدنجی بیتنده کچدی* ناودان* مطلقا اولق معناسنه دکرمن اولغنه وسائرینه شاملدر هاتفی بیت زنم قطره‌ها کایدا ز ناودان* زراعت بامید او کی توان* اصلنده اسم مکاندر چونکه نا ونون ممدوده نك فتحی وواو ایله بمعنی قطره دان ادات اسم مکاندر

اولدی صا نجلمش خلیده سیخ شیش بریان کباب

خلیده* خاء معجمه نك فتحی ولام ممدوده نك کسری ودالك فتحی وهاء رسمیه ایله اسم مفعولدر صانجلمش وایچنه طوغرو کتمش معناسنه کذا فی المجمع حکیم انوری بیت هر ساعتش از غصه کلی تازه شکفته* وز غصه چو خارش همه دردل بخلیده سیخ* سین ممدوده نك کسری وخاء معجمه ایله مطلقا شیش معناسنه دمور اولسون اغاج اولسون کباب شیشی اولسون اخری اولسون شیخ سعدی بیت به پنج بیضه که سلطان ستم روا دارد* زنند اسکریانش هزار مرغ به سیخ بریان ضمله سوکلمه وکباب معناسنه ترکیده دخی شایعدر عربیده شوی دیرلر شاعر بیت پس ازمردنا کر مرغی نشیند برسر سنکم شود بریان اکر آهی بر آرم

ازدل تنکم * کباب مثله شاعر بیت هیچ نعمت نمیرسد بکباب * هیچ شربت نمیرسد بشراب

* میچکد طملردہ‌لک قان طملایجی خونچکان *

می * ادات حالدر کما سبق فی الادوات المرکبة * چکد * مضارع غائبدر مصدری چکیدن لفظیدر آقسا کچدی خون قاندیو اوتوزنجی قطعه‌نك بدنجی بیتنده کچدی * چکان * چکیدن مزبوردن اسم فاعلدر

* بسمل اولمشدر بوغازلنمش بریدن کسمه در *

بسمل * باء موحده نك کسری وسینك سکونی ومیمك کسری ولام ایله بمعنی مذبوح خواجه آصفی بیت قاتل من چشم می بندد بسمل مرا * تا بماند حسرت دیدار اودردل مرا * وتیغ ایله کشته اولنده ده بسمل دیرلر بریدن * باء موحده نك ضمی وراء مهمله نك کسری بله مصدردر بمعنی قطع کمال خجندی بیت لرزاندلم چو بیم جدا یست همچو برك * بنکر زشاخ لرزه بوقت بریدنش * بونده رانك تخفیفی وتشدیدی جائزدر لکن بومقامده مخففدر

* مخ ایلك معناسنه کلمش کمکدر استخوان *

مخ میمك ضمی وخاء معجمه ایله ایلك وبین معناسنه عربیله مشترکدر لکن عربیده مشدددر حکیم سنائی بیت کوبی که نترسم همه عالم دیوار * ازیخ چه ترسد چو مرا اورانبود مخ * استخوان * همزه نك ضمی وسینك وتاء فوقیه نك ضمی وخاء معجمه نك بین الفتح والکسر اماله سی وواو مجهول ونون ایله کمك معناسنه عربیده عظم دیرلر هم دخی اساس معناسنه ومیوه چکردکی معناسنه ده کلور

یاره زخم ویاره لو زخمین وداخی زخمناك

زخم * زای معجمه نك فتحی وخاء معجمه نك سکونی ومیم ایله بمعنی یاره وجراحت شمشیر وخنجر ونیر وامثالی هم دخی آهوی بیاض معناسنده کلور ایکی معنایه ابو المعانی بیت تیغ غمزه زخم کرده سینه ام * چون بچشمی زخم مارا بنکرد * زخمین * بمعنی مجروح آخرنده کی یاء تحتیه ونون نسبت ایچوندر * زخمناك مثله چونکه ناك ادات نسبتدر کما سبق

* دی نشتج اولمشه ناسور و پرخون طولوقان *

ناسور * نون ممدوده نك فتحی وسین ممدوده نك ضمی وراء ایله نشتج اولمش اوکلاز یاره معناسنه ابو المعانی بیت نشد به دررسیده عمر آخر * مکر این زخم دل ناسور بودست * پر * طولی دیو قرقنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی خون قان دیو اوتوزنجی قطعه نك یدنجی بیتنده کچدی

* یل میان اولمش وسط معناسنه دخی کاور *

میان میمك کسری ایله ایکی معنایه در اول یل که عربیده صلب کبی ثانی بمعنی وسط ارالق ایکی معنایه کاتبی بیت تی که باغ راز کل شود بنکهت کل * چه کلبن از بکشاید میان باغ میان * همدخی همیان لفظندن مخففدر

* قوشاغه دیرلر کمرهم اینجه بللو مو میان *

کمر ترکیده دخی قوشاق معناسنه در کمال اسماعیل بیت چون سنان ازسر فرازی باشدش درصدر جای * هرکه اندر خدمتت چون تیغ در بند دکمر * همدخی دانی معناسنده کلور مثلا کمر ایوان کبی * مو * اللنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کلان موی لفظندن مخففدر لکن بومقامده اینجه معناسنه در مجازا * میان * آنعا کچدی تفسیردر

* فارسی اوکرندم اولدم بویله طتلو دیللو بن *

* پارسی آموختم کشتم چنین شیرین زبان *

پارسی * معربی فارسیدر چونکه وقت تعربیده باء فارسیه فایه ابدال اولنور مشبعا بیانی دیباجه نك یکرمی طقوزنجی بیتنده کچدی * آموختم * ماضی متکلم وحده در مصدری قرق ایکنجی قطعه نك طقوزنجی بیتنده کچدی کشتم قرق التنجی قطعه نك التنجی بیتنده کچدی * چنین * اوچنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی * شیرین * طتلو معناسنه مقابلی تلخ لفظیدر حکیم خاقانی بیت چرب وشیرین نعمت دنیا * بمکس راندنش نمی ارزد زبان * یکرمنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی سؤال بومقامده بن مقابلنده من اولملو ایدی جواب همان تتمیم ایچوندر بوخسه مقامده دخلی یوقدر

* قطعه خوب بمعنیست چنین عشوه نمون *

قطعهٔ خوب * ایکنجی قطعه نك عنوانده متفرقا کچدی * بمعنیست باء موحدهٔ مفتوحه ظرفیت ایچوندر معنی معلوم لکن فارسیده نون کسریله اوقنسه جائز در است اداتر بطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * چنین * اوچنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی * عشوه نمون * وصف ترکیبیدر ناز ایدیجی وجلوه کوستریجی معناسنه چونکه عشوه نازدیو قرق برنجی قطعه نك التنجی بیتنده کاور حاصلی معنی برکوزل قطعه که معناده بویله جلوه ایدیجیدر

* طشره بیرون و برون ایچرو به دیندی درون *

بیرون * باء موحدهٔ ممدوده نك کسری وراء ممدوده نك ضمی ونون ایله بمعنی خارج وطشره ابو تراب بیك بیت خدنکست دردلم بنشست وجان چون صاحب

خانه كهى بيرون رود كاهى بكردد ميهمان كردد * بو لفظ بيرونى باء موحده نك فتحيله اوقورلر غلطدر وفصيح وصوابى كسر ايله دربرون باء موحده نك كسر يله بيرون مذكوردن مخففدر همدخى براى واجل معناسنده كلور مثلا برون تو دبرلر سنك ايچون معناسنه * درون * دالك فتحيله بمعنى داخل اندرون لفظندن مخففدر ابو المعانى بيت درون سينه من مخزون خيال تو بود * چنانكه رسم قديمست كنج در ويران

* چوره پيرامن اومعناده ايمش پيرامون *

پيرامن * باء فارسيه ممدوده نك كسريله چوره معناسنه عربيده اطراف وحوالى كبى شيخ سعدى بيت در مير ووزير وسلطانرا * بى وسيلت مكرد * پيرامن * ميم ممدوده ايله * پيرامون دخى بومعنايه در ابو شكور بيت به پيرامون آندر بود كوهى * كران بد در دل كردون شكوهى

* اولدى مفهوم خداوند همان صاحب ورب *

خداوند * خاء معجمه نك ضميله بمعنى صاحب ورب مطلقا ماله وعلمه وملكه مضاف اولور كاهى اضافتسز مطلقا خداوند درلر لبذهب السامع كل مذهب بو تقديرجه كاف عربى ايله ده وكاف فارسيله ده معنى دار اولهرق ايش وعمل صاحبى معناسنه اولان خداوند كار لفظنى ناس اختصار ايدوب سلاطين آل عثمان حضراتنه خنكار ديو تعبير ايدرلر

* يوق نظيرى ومثالى ديمك اولمش بيچون *

بيچون * مركبدر چونكه بى ادات نفيدر كما سبق فى الادوات المركبة چون كبى ديو اوچنجى قطعه نك اوچنجى بيتنده كچدى بومقامده مثل معناسنه در

* دينلور مانى نقاش كتابنه دخى * مرهوندر

* كرچه انجيل شريفك آديدر انكليون *

انكليون * همزه نك فتحى ونونك سكونى وكاف فارسيه نك فتحى ولامك سكونى وياء تحتيه ممدوده نك ضمى ونون ايله ايكى معنايه در اول بمعنى انجيل شريف حكيم سنائى بيت تا دم عيسى چليپا كرشد اكنون بلبلان * بهر انكليون سرايدن بترسائى شدند * ثانى نقاش مانينك انواع نقوشى نقش وتصوير ايدوب جميع ارباب نقوشه دستور العمل ايلديكى كتابك اسميدر رشيد الدين وطواط بيت زنقشهاى بديع وز شكلهاى غريب * صحيفه هاى چمن شد چو صحف انكليو * حاصلى حضرت عيسى عليه السلام يا خود چليپا يا خود زنار ذكر اولنديغى محلده مذكور اولورسه مراد انجيلدر واكر نقش وصورت ورسم

ونكار

ونكار وامثالى ذكر اولنديغى مقامده مذكور اولورسه مراد كتاب مذكوردر

* كله مند اولدى شكايت ايده احوالندن *

كله مند * اسم منسوبدر چونكه * كله * كاف فارسيه نك كسرى ولامك فتحى وهاء رسميه ايله بمعنى شكايت هاتفى بيت رعيت زبيداد شاندر كله * ليكن كرك راپاسبان كله * منداداتِ نسبتدر كما سبق فى الادوات المركبة

* زحمت ودردى اولاندر دخى رنجور وبخون *

رنجور * بوزن قنبور وسنطور بمعنى عليل وخسته مثال اول ابو طالب كليم بيت تاريك وبيم وراه بس دور * ازان كرديده ام زينكونه رنجور مثال ثانى ميرزا فصيحى بيت خون ميچكد زناله فصيحى مكر اجل * بيگانه امشب ازدل رنجور ميكشد * همدخى ابنه معناسنده كلور ميرنظمى بيت مكن بازى بهر رنجور وانشت * كه كرد دمر تراد سواى عالم * بخون باء موحده نك فتحى وخاء معجمه نك ضمى ونون ايله بمعنى رنجور مذكور ميرنظمى بيت زعشقت تلخ شيرين را چشيدم * بدين سود بخون دل كشيدم

* ديدبلر تنبل اولان كسه يه نكش وهوشا *

نكش * نونك كسرى وكافك سكونى وشين معجمه ايله بمعنى كاهل وتنبل وسست وبيكار ميرنظمى بيت بودنكش وكاهل وبيكار وسست ليك * بوده در خورش چالاك وجست * هوشا * هاء ممدوده نك ضمى وشين معجمه ممدوده نك فتحيله بمعنى نكش مذكور * تنبل دخى فارسيدر تركيده شيوعى حسبيله تفسير قلندى كمال اسماعيل بيت در كنج خانه تشت بد بواردادنش * ترخشك زاهد يست ازرق وتنبلست

* ايشنى كورمكه يك سعى ايدن آدم بشكون *

بشكرن * باء موحده نك فتحى وشين معجمه نك سكونى وكاف ممدوده نك ضمى ونون ايله اشغالنه حريص وامورينه مقدم معناسنه ميرنظمى بيت بسعى قسمت روزى نميشود افزون * چرا بكوشش بى فائده شوى بشكون نون محلنه لام ايله بشكول دخى بومعنايه در

* انلوجانلويه تنومندى فربه سمزه *

تنومند * اسم منسوبدر بمعنى لحيم ومحكم بدنلو كرك انسان اولسون وكرك غيرى اولسون جمله حيوانه اطلاق اونور چونكه تنو تاء فوقيه نك فتحى ونون ممدوده نك ضميله بمعنى بدن تن كبى اكن تندن ابلغدر منداداتِ نسبتدر كما سبق آنفا فربه * فانك كسرى وراءنك سكونى وباء موحده نك كسرى واظهارها ايله سمز معناسنه ضدى لاغردر جامى بيت بركه لابود وسك فربه * هست ازين

فر بهت آن لاغر به *دخی لاغر اریغه دیندی نزار اولدی زبون

لاغر * فتح غین معجمه ایله مضبوطدر شیخ سعدی بیت اسب لاغر میان بکار آید * روز میدان نه کاو پرواری * نزار * نونك كسری وزای معجمهٔ ممدوده نك فتحی ورا ایله یعنی ضعیف وزبون محمد بن یمین بیت زهی بسلسلهٔ زلف مشکبار مجعد * دل شکستهٔ چون من نزار کرده مقید

*ترسنه دونمشه معکوس اولانه منحوسه * تفسیردر

*بازکونه دینلور رهمدخی وارون ونکون *

بازکونه * ایکی معنایه دراول یعنی معکوس ومنکوس ومقلوب حقیقة ومجازا ثانی یعنی مشئوم ومنحوس ومنکوب ایکی معنایه بروجه تشویش فرخی بیت بازکونه دشمنانش راز بیم کلك تو * موی کرد دباز کونه بر بدن دندان مار * معنای ترکیبنی دخی بو معناره قریبدر چونکه باز بای موحدهٔ ممدوده نك فتحی وزای معجمه ایله کبرو معناسنده کونه درلودیمکله جك بیتده کلور * وارون واو ممدوده نك فتحی وراء ممدوده نك ضمی ونون ایله ایکی معناده بازکونه کبی لبیبی بیت ندانم بخت را با من چه کینست * بکه نالم بکه زین بخت وارون * شمس فخری بیت ایا شهی که هرانکو خلاف اندیشد * بود هر آینه وز بخت دولت وارون * نکون * نونك کسری وکاف فارسیهٔ ممدوده نك ضمی ونون ایله بودخی ایکی معناده بازکونه کبی هاتفی بیت پس از کشتن وبستن بی قیاس * نکون کشت خوارزم میان رااساس

* غیری درلودیمه معناسی دکرکون اولش *

دکرکون * رانك سکونیله غیر درلو وبشقه کونه معناسنه میر نظمی بیت دل از آرام نشد بالطف مقرون زجور یار شد حالم دکرکون * اصلنده مرکبدر چونکه دکر دالك کسری وکاف فارسیه نك فتحی ورا ایله غیر و بشقه معناسنه دلی یاء تحتیه ایله دیکر لفظیدر نتکم قطعهٔ اخیره نك عنوانده کلور کون * کاف فارسیهٔ ممدوده نك ضمی ونون ایله درلو ورنك معناسنه خواجه سلمان بیت یار کندم کون سنبل زلف خرمن سوزم * جو بجو برباد خواهم راند چون خواهم نکر * وبیتده کندم کون اسمر اللون معناسنه یعنی بغدای رنکلو معناسنه درنتکم مصراع ثانیده کلان کوناکون دخی بوندندر بینلرنده کی الف توسل ایچوندر

* درلو درلو دیه جك یرده دینور کوناکون *

شیخ سعدی قطعه روضهٔ ماء نهرها سلسال * دوحهٔ سجع طیرها موزون * آن پر از لالهای رنکارنك * وین پر از میوهای کوناکون

*محفه نك آدی کجاوه عربه کردونه

کجاوه کاف وجیم ممدوده نك وواولك فتحلری وهاء رسمیه ایله یعنی محفه عربیده دودج کبی * کردونه * کاف فارسیه نك فتحی ورانك سکونی ودال ممدوده نك ضمی ونوننك فتحی وهاء رسمیه ایله عربه معناسنه که عربیده عجله چغتایده آرابه کبی

* دوندیکیچون دیدیلر کوکلره چرخ کردون *

چرخ * فلك دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی کردون * مطلق دونیجی معناسنه عربیده دوار کبی بوتقدیرجه عربه معناسنه اولان کردونه لفظنده کی هاء رسمیه علامت نقل یاخود اداة نسبتدر کما سبق فی الادوات المرکبة حکیم انوری بیت ورز مراد انوری پس نهد کردون * با صطرار چو کردون بارکش دوز بود

*کاست نقصان دخی پك اکسك کمتر دینلور *

کاست * کاف ممدوده نك فتحی وسینك سکونی وتاء فوقیه ایله ماضی صیغه سی اوزره اسم مصدردر مصدری کاستن لفظیدر شاعر بیت شمار اسخن کاست باید همی ره خویشتن خواست باید همی * هم دخی ناقص واکسك معناسنه ده کلور لکن کم لفظیله فرقی واردر چونکه کم ابتدادن ناقص اولاندر کاست صکره دن ناقص اولاندر * کمتر اسم تفضیلدر چونکه کم اکسك دیه اوتوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی تر اداة اسم تفضیلدر کما سبق فی الادوات المرکبة میر نظمی بیت بعشق از دیکران کمتر نباشم * همان در عشق باشم کر نباشم

*هم کنه دیمك اکسکلو زیاده افزون *

کنه * اسم منسبدر چونکه کم آنفا کچدی یاء تحتیه نسبت ایچوندر نون تاکید نسبت ایچوندرهاء رسمیه علامتدر میر نظمی بیت کنه بندهٔ درکاه جانان کنده خده نکذاری از دل جانان * افزون * همزه نك فتحیله یعنی زیاده بیش کبی لکن فرقاری بیش ابتدادن زیاده اولاندر افزون صکره دن زیاده اولاندر کم ایله کاست کبی حکیم انوری بیت همیشه تا بجهان درکی وافزونیست * حسود جاه توکم باد عمرت افزون باد

* رنك نیرنك نه الدانمه بو چرخ دونك *

رنك * کرنه دیو قرق برنجی قطعه نك بشنجی بیتنده کچدی لکن بو مقامده حیله وخدعه معناسنه * نیرنك * نون ممدوده نك کسری ورانك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله اوچ معنایه کلور اول یعنی مکر وحیله حکیم اسدی بیت جهانرا جنین دست بازی بسست * زهر رنك ونیرنك سازی بسست * ثانی یعنی

سحر وافسون شمس فخری بیت زراز کیدبدان حفظ حق نکهبانست زخرز
ورقیه وافسون وحیله ونیرنك ثالث نقاشلرك نقش وتصویردن قلم ایتدکاری
رسم معناسنه مؤید الفضلا ده بمعنی طلسم دیو واقعدر حاصلی بومقامده
جمله معانیسی اولور بونلردن بشقه نیرنك دکل معناسنه مرکبه اولسه‌ینه
اولور چونکه نی ادات تفیدر کما سبق فی الادوات * چرخ دون * بمعنی فلك دنی

❊ نقش لوان دیو کوستر دیکید ر بوقلمون ❊

بوقلمون * باء موحده‌نك ممدوده‌نك ضمی وقافك فتحی ولامك سکونی ایله التی
معنایه کلور اول برجانوردر که کونشه قرشو طورر کونش طوقندقجه التون کبی
بارلر ثانی الوان سرچه که مینادیرلر ثالث انواع شکوفه و غاج چیچکلری شیخ
سعدی بیت بادرزسایهٔ درختانش * کسترانیده فرش بوقلمون * رابع دیبای
منقش منوچهری بیت فروزان تیغ وی هنکام هیجا * چنان دیبای بوقلمون
نموده * خامس برقوشدر صویه باندقجه تویلری الوان کورینور سادس
روزکار متلون الاحوال اولمغله اکاده بوقلمون دیرلر تحقیق بودر که هرنه که
الوان ورنکارنك کورینورسه اکا بوقلمون دیرلر بومقامده مقصود دخی
بودر بوتقدیرجه ناظم نحریر جامع الکلم برمعنی ایلدی فلله دره

* قطعه‌در واوچونو باوه باغ مینو *

قطعه‌در واو * مثلی قطعهٔ اولی عنوانده کچدی * چو * ادات تشبیهدر
کما سبق فی الاوات * نو باوه * تزفنده یمش دیو بوقطعه‌نك بیت
عاشرنده کلور * باغ * بیانی اوتوز سکزنجی قطعه‌نك بیت آخیری
شرحنده کچدی * مینو * جنت بو بوقطعه‌نك بشنجی بیتنده کلور
حاصل معنی جنت باغنك طرفنده یمشی کبی حرف واوده برقطعه‌در

❊ شرمکین اوتانیجی اولدی قادندر بانو ❊

شرمکین اسم منسوبدر چونکه شرم اوتنق دیو فرق رنجی قطعه‌نك بیت اولنده
کچدی کین ادات نسبتدر کما سبق فی الادوات المرکبه بانو باء موحده ممدوده‌نك
فتحی ونون ممدوده‌نك ضمیله بمعنی خاتون خانه‌نشین که ترکیده اکا قادین دیرلر میر
خسرو بیت مهین بانو چو آمدپیش شیرین * نصیحت کرده از کفتار پیشین

❊ پیره زن قوجه قاری سحر ایدیجیدر جادو ❊

پیره‌زن * رادن صکره هاء رسمیه ایله وهاء رسمیه‌سز مستعملدر میر نظمی بیت
پیره‌زن هر طلاقش بده * برسر او پای مرادت بنه * معنای ترکیبیسی ده

بویله‌در چونکه پیر قوجه دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت اولنده
کچدی زن عورت دیو یکرمی اوچنجی قطعه‌نك اوچنجی بیتنده
کچدی * جادو * جیم ممدوده‌نك فتحی ودال ممدوده‌نك ضمیله سحر ایدیجی
معناسنه هم دخی استعاره طریقیله چشم محبوبه ده اطلاق اولنور شانی تکلو
بیت چشم توجادو یست که صورت فرنك * دریك نکاه باهمه کس آشنا شود

ری بر بنه طولاشمش دیمه‌در پیچاپیچ

پیچاپیچ * اکثری انسانده وموی زلفده وکیسوی دلبرده مستعملدر چونکه
میانه‌ده کی الف توسل ایچوندر پیچ طولاشق دیو بشنجی قطعه‌نك درنجی
بیتنده کچدی

* موی قیل شانه طرق ساچ بولکیدر کیسو *

موی * میم ممدوده‌نك ضمی ویاء تحتیه ایله مطلقا قیل و یوك معناسنه عربیده
شعر کبی * شانه * طرق معناسنه عربیده مشط کبی کال خجندی بیت
شانه زد باد زلف یار مرا * اصلح الله شانه ابدا * هم دخی شانه حیوانك کورك
کمی که بر یصی کمکدراوزرنده قرمزی خطوطی اولور بعض ناس اول خطلردن
احکام استخراج ایدرلر اکثر تاتار واوزبك طائفه سی ابو یلمورا اکا جغتایده
اسانقور دیرلر حتی مایدنلرنده معتبر اولمغله مسافر عزیز اوغربنه اول کمکی قورلر
کانه زیاده اعتبار ایتمش اولور * کیسو * کاف فارسیه‌نك فتحی و یاء تحتیه‌نك
سکونی وسین ممدوده‌نك ضمی ایله صاچ بلوکی معناسنه استاد دقیقی بیت آن دو
کیسو دل زمامی بردو میکوبی که برد * نیستی آ که که می آیند دزدان ازقفا

* قاسغك آدی زهار اولدی بغل قولتقدر *

زهار * زای معجمه‌نك کسری وهاء ممدوده‌نك فتحی ورا ایله قاصق وقاصغك قیلی
معناسنه‌ در ابو المعانی درهجوزنی بیت که نتوان شد یقین اوراز بدبو * نکاید
هم خراز بسیار زهارش * بغل * باء موحده‌نك وغین معجمه‌نك فتحلری ولام ایله
قولتق که عربیده ابط کبی صائب بیت اکرچه سایه ام منشور دولت در بغل باشد
برای استخوان سرکشته دائم چون هما باشم * عربیده بغل دیو قاطره دیرلر

* هم تراش ایمه ستردن ایکو در پهلو *

ستوردن * سینك کسری وتاء فوقیه‌نك ضمی ورانك سکونیله مصدردر
قازیمق وتراش ایتمك معناسنه شیخ نظامی بیت استره هرچند دم تیز یافت
موستر وموتواند شکافت * پهلو * باء فارسیه‌نك فتحی وهانك سکونی ولام
ممدوده‌نك ضمیله ایکو که عربیده ضلع کبی همدخی یانکه عربیده جنب کبی

حكيم شفائي بيت برستاري ندارم بسر بالين بيماري * مكر آهم ازين پهلو بان پهلو بكرداند * فاما كه لامك فتحيله پهلو لغات فارسيه‌دن برنوعدر

* پهلوانه يل والب وكورشه كشتي دي *

يل * ياء تحتيه‌نك فتحي ولام ايله بمعنى پهلوان و بهادر ودلاور حكيم فردوسي مثنوي بروز نبرد آن يل ارجمند * بتيغ و بخنجر بكرز وكمند * بريد ودريد وشكست وبست * يلان راسر وسينه و پا ودست * بو ايكي بيتده چار اندر چار لف ونشر صنعتي واردر يعني تيغ ايله بريد وخنجر ايله دريد وكرز ايله شكست وكمند ايله بيست وتيغ بسر وخنجر بسينه وكرز بپا وكمند بدست * الب همزه‌نك فتحي ولامك سكوني وباء موحده ايله بوزن قلب بمعنى پهلوان ايضا بو تقديرجه سقط رأسمز اولان البته لغتده پهلوان محلي و بهادر مكاني ديمك اولور * پهلوان * فارسيدر تركيده شيوعي حسبيله تفسير قلندي حكيم فردوسي بيت كسي كو بود پهلوان جهان * ميان سپه در نماند نهان كشتي * كافك ضمي وشين معجمه‌نك سكوني وتاء فوقيه ممدوده‌نك كسريله كورش معناسنه تنكم كشتي كرفت ديرلر كورش طوتدي ديمكدر بونده سين مهمله ايله كستي دخي مرويدر

* كوجلو قوتلو توانا دخي قوت نيرو *

توانا * تاء فوقيه‌نك ضمي وواو ونون ممدوده‌نك فتحلريله توانستن لفظندن اسم فاعلدر چونكه الف علامت اسم فاعلدر * نيرو * نون ممدوده‌نك كسري وراء ممدوده‌نك ضمي ايله بمعنى قوت وزور شمس فخري بيت ابو اسحق اي كرده مسخر * ممالك را بعدل وداد ونيرو * شيخ سعدي بيت درختي اكنون كرفتست پاي * بنيروي شخصي برآيد زجاي

* جاوداني ايله جاويد ابدي ودائم *

جاوداني * بونده درت لغت واردر جاو يداني واودن ونوندن صكره ايكي ياء تحتيه ايله جاويدان ايكي ياء تحتيه‌سز جاوِدان ياء ثانيه‌سز جاوداني ياء اولي‌سز جاويد واو ممدوده ايله دالدن صكره الف ونون نسز لغت خامسه در

* راحت آسايش جنت كبي همچو مينو *

آسايش * امر حاضر آخرينه ماقبلي مكسور شين معجمه الحاقيله اسم مصدردر مصدري همزه وسين ممدوده‌نك فتحلريله آسودن لفظيدر چونكه مستقبلاني واولك الف وياء تحتيه‌يه ابداليله آسايد وآسايند كلور خواجه حافظ بيت

آسايش دو كيتي تفسير اين دو حرفست * با دوستان تلطف با دشمنان مدارا همچو * هانك فتحي وميمك سكوني وجيم فارسيه‌نك ضمي وواو مجهول ايله ادات تشبيهدر كما سبق في الادوات المركبة مينو * ميم ممدوده‌نك كسري ونون ممدوده‌نك ضميله بمعنى جنت بهشت كبي شيخ نظامي بيت يكي مجلس آراست از زودمي زسرمش برآورد خوي * همدخي زمرد از جواهر معناسنه‌ده كلور

* سبب المادر ايوبه دخي به ايوا در *

سبب * سين ممدوده‌نك كسري وباء موحده ايله المامعناسنه عربيده تفاح كبي كمال خجندي بيت كفتم از سبب سمرقندي به از نار خجند * باز نخدان لب چون قند كفتا به نبود * به * باء موحده‌نك كسري واظهار ها ايله ايكي معنايه‌در اول ايو معناسنه نيك كبي شاعر بيت كفتي كه ستاره توسعدست من طالع خود از تو به بدانم * بعضيلر نيك ايله به لفظني فرق ايدرلر تركيده نيك ايو ايله تعبير اولنور به پك ايله تنكم بو رباعيدن فهم اولنور رباعي شيري كه شكاري نكند روبه به عمري كه بتلخي كذرد كوته به * انكس كه حق نان ونمك نشناسد كر * يوسف مصري بود اندر چه به * ثاني ايوا ديدكلري ميوه معناسنه عربيده سفرجل كبي

* نار انار واريك انواعنه ديرلر آلو *

انار * همزه‌نك فتحيله ميوه معروفه كه تركيده نار عربيده رمان ديدكلريدر حتى خبرده وارد اولمشدر كه من اكل رمانة انار الله قلبه اربعين يوما هم دخي قرآن عظيمده فيهما فاكهة ونخل ورمان وارد اولمشدر فرهنك شعوريده انار همزه ايله فارسيدر همزه سز نار تركيدر ناظمك تحريرك سوق كلامي دخي بوني اقتضا ايدر كما لا يخفى على من له ادنى مذاق لكن بعضيلري معكوسه رديديلر يعني همزه ايله تركيدر همزه سز فارسيدر تنكم بو قطعه‌دن فهم اولنور قطعه نار بخور رنك توكلنار شود * قهوه بخور عقل تو بسيار شود * درد الم دفع كند تنبا كو * باده مخور عقل تو كمراه شود * شوقدر وار كه ايكيسي على الاشتراك فارسيده وتركيده مستعمل اوله فافهم * آلو همزه ممدوده‌نك فتحي ولام ممدوده‌نك ضمي ايله انواع اريك معناسنه‌در مثلا زرد آلو بمعنى دش مش سياه آلو بمعنى برقوق شفتالو بمعنى خوخه

* اصمه تاك واوزم انكور قورقدر غوره *

تاك * تاء فوقيه ممدوده‌نك فتحي وكاف ايله اصمه واوزم چبوغي معناسنه ظهوري بيت ثنا ميكنم ايزد پاك را * كه از باده طارم تاك را * انكور فتحيله تازه اوزم معناسنه عربيده

عنب کبی طالب آملی بیت شراب کهنهٔ ما شیره کشت از واژکون بختی
اکر ز بستان بماند هفتهٔ انکور میکردد * حتی صحیح شرابه شراب انکور دیرلر

غوره * غین معجمهٔ ممدوده نك ضمی ورانك فتحی وهاء رسمیه ایله قورق معناسنه عربیده حصرم کبی هم دخی هنوز اچلمامش پنبه قوزاغی معناسنه ده کلور بو ایکی معنایه شمس فخری قطعه ورکنی بادلفظ اودر باغ * شهد کرددبغرم درغوره * ابر ازفیض دست ابو اسحق * ورکند پنبه وان درغوره *

* ولدی کلنار کزار وشنه در آلو بالو *

کلنار * کاف فارسیه نك ضمی ولامك سکونی ونون ممدوده نك فتحی ورا ایله کراس دیدکلری معروف میوه که طب کتابلرنده اکا قراصیای حلو دیرلر هم دخی برقرمزی رنکین چیچکدر براغاجده بتر اول اغاج انار اغاجنه بکزر لکن اناری اولماز انجق محصولی چیچکدر بعضیلر کا انار بری دیرلر عربیده جیلنار وشوکة المصری دیرلر هم دخی شیرازده واطرافنده کل صد برك دیرلر شیخ نظامی بیت شدم ازسرخ ورو بی تیز چون خار * خوش آن خار یکه ارد سرخ کلنار * آلو بالو * همزهٔ ممدوده ایله وشنه دیدکلری میوه که کراس انواعندن حتی شعوری مرحوم کراس دیو تفسیر ایلدی میر نظمی بیت * جنانست آبدار وتازه وتر * شد آلو بالو همچون لعل دلبر

* نبرودولکل انبرد دینور امروده *

انبرود * همزه نك ونونك سکونی وباء موحده نك فتحی وراء ممدوده نك ضمی ودال ایله بمعنی امرود عربیده کمثری کبی صاحب کامل التعبیر بیت امبرودست مایهٔ شادی * مال وازقید محنت آزادی * انبرد * واوك حذفیله بوندن مخففدر * نکل * لامك کسری وکاف فارسیه نك فتحی ولام ایله بمعنی امرود ایضا کذا فی فرهنك زفانکویا * امرود * دخی فارسیدر ترکیده شبوعی حسبیله تفسیر قلندی لکن اکثری ترکیده رایی میم اوزره تقدیم ایدوب ارمود دیرلر

شفترنك ایله هلوا ایکیسیده شفتالو

شفترنك * شین معجمه نك فتحی وفانك سکونی وتاء فوقیه نك ورانك فتحلری ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله بمعنی شفتالو عربیده دراقن وخوخه کبی شاعر بیت نقلی توخشك میوه ونقل منست تر * چون سیب وآبی وشکر امرود وشفترنك * هلو * هانك ولام ممدوده نك ضملرایله بمعنی شفتالو ایضا * شفتالو * دخی فارسیدر ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی

دینندی

* دینندی بارنك تورنجه بیو کیدر نارنك *

بارنك * باء موحدهٔ ممدوده نك ورانك فتحلری ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله بمعنی تورنج عربیده اترج کبی میر نظمی بیت همه نازك وجود وعشوه آهنك همه سیمین وتن بستان بارنك * نارنك * باء موحده موقعنه نون ایله بارنك کبی کبیر لکن شعوری مرحوم مطلق تورنج دیو تفسیر ایلدی شمس فخری بیت برای زینت بزمش فلك دهد دائم * زآفتاب ترنج وزمشتری نارنك * بونك معربی جیم ایله نارنج لفظیدر شاعر عربی بیت ان فی بستاننا نارنجا * من جنی نارنجنا ناراجنی * معرب مذکور فارسیده دخی مستعملدر استاد فرخی بیت همیشه تازه درخت سمن نباید کل * برون نیاید از شاخ نارون نارنج * بونلردن منفهم اولان دخی نارنك مطلق تورنج معناسنه اوله * ترنج * تاء فوقیه ایله را مباننده واوسز فارسیدر لکن ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی شوقدر که ترکیده واو رسمی یازرلر

* دخی لیمون اغاجی اولدی درخت لیمون *

درخت * دالك کسری ورانك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله هنوز مقطوع اولمیوب برنده طورن اغاج معناسنه میوه دار اولسون اولماسون یاش اولسون یاش اولماسون فاما که کسلدکدنصکره اوزن وهیزم اولورسه ستون دیرلر دکل ایسه یعنی اوطون ایسه هیمه وهیزم دیرلر بوسیبدن جمعی درختان کلور شیخ سعدی بیت برك درختان سبز در نظر هوشیار * هرورقی دفتریست معرفت کردکار * عربیده درخته شجر چغتایده یغاج دیرلر * لیمو * نون سز لام ممدوده نك کسری ومیم ممدوده نك ضمیله بمعنی لیمون که معروف میوه در طالب آملی بیت زترنج ذقنی ده که طبیبم دل من * نشکند تلخی صفرات بدین لیموها * لیمون * نون ایله السنهٔ ثلثه ده مستعملدر

* بارو برمیوه وترفنده یمش نوباوه *

بار * میوه دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی لکن بو مقامده مراد فیله معاذ کر اولنغله تکرار عدا ولنمدی * بر * مطلقا میوه معناسنه بار کبی شیخ سعدی بیت درخت کرم هرکجا بیخ کرد * کذشت از فلك شاخ الای بر * باقی معنالری اوتوز برنجی قطعه نك ایکیجی بیتنده کچدی میوه * میم ممدوده نك کسریله فارسیدر ترکیده استعمالی حسبیله تفسیر قلندی لکن ترکیده میمك فتحیله شایعدر * نوباوه * نونك فتحی وواوك سکونی

وباء موحدهٔ ممدوده نك وواوك فتحلری وهاء رسمیه ایله بمعنی نورسیده
میوه یعنی تزفنده بمش شمس فخری بیت شهریارا تا ابد هر لحظه باد* باغ
اقبال ترا نوباوه* واو ثانیه موقعنده را ایله نوباره دخی بو معنایه در بو تقدیرجه
عنوانده اولانی را ایله کتورسه اقید اولور دی

بهترین بك ابوسیدر ابو نیك ونیكو

بهترین* آخرنده کی یاء تحتیه نسبت ایچوندر نون انی مؤکددر* بهتر* اسم
تفضیلدر چونکه به ایودیو بو قطعه نك التنجی بیتنده کچدی تر ادات تفضیلدر
کما سبق فی الادوات المرکبة* نیك* نون ممدوده نك کسری وکاف ایله بمعنی
خوب یعنی ایو شیخ سعدی بیت هر که او نیك میکند* باید نیك وبد هرچه
میکند باید* نیکو* آخرنده واو ایله مثله

هندوانه دنلورقار پوزه قاون کرمك

هندوانه* قاربوزه معناسنه عربیده دخی مستعملدر عربیده خاصةً جبس دیرلر

خربزه ایکیسنك آدی قبق اولدی کدو

خربزه* خاء معجمه نك فتحی ورانك سکونی وباء موحده نك ضمی وزای
معجمه نك فتحی وهاء رسمیه ایله خربوزه لفظندن مخفف لفظ مشترکدر
عربیده بطیخ کبی بسحاق اطعمه بیت پنیر وخربزه ینی شهید کن خودرا
که مرکهای چنین دیردیرمی آید* کدو* کافك فتحی ودال ممدوده نك ضمی ایله
قبق معناسنه عربیده قرع ویقطین کبی مثل مشهورده کیر ینی وکدو نبینی
واقعه در اصلی بر عورت کندو بی براشکه بفعللدر ایمش بر کون اول عورت
طشره کتمش مکر بر جاریه سی وار ایمش فرصت بولوب قادیندن کوردیکی کبی
ایشلدی بیشك دخی اساسه جه ادخال ایدنجه جاریه طاقت کتوره مدی
هلاك اولدی مکر اول قادین حاجی قدرینك ماعداسنه بر قبق بچررایمش
قادین کورنجك کیر بینی کدو نبینی دیدی

زیره کون ویوزرلك تخمی دخی سپندر

زیره* زای معجمهٔ ممدوده نك کسری ورانك فتحی وهاء رسمیه ایله عربیده
کمون دیدکلری کبی تخم که ولایت کرمانده غایت اعلاسی اولدیغندن
کمون کرمانی دیو یازرلر کمال خجندی بیت میارید کوناز اینجا وحسن
که زیره بکرمان ندارد رواج سپند* سینك کسری وپاء فارسیه نك فتحی
ونونك سکونی ودال ایله یوزرلك تخمی که عربیده حرمل دیرلر اصابت عین

دفع

دفع ایچون اطفاله بخور کبی یاقرلر شمس فخری بیت دفع عین الکمال
ملك ترا* سوخته در مجمرش سپهر سپند

چورك اوتونه دی بوغنج ومارولدر کاهو

بوغنج* باء موحدهٔ ممدوده نك ضمی وغین معجمه نك فتحی ونونك سکونی
وجیم ایله چورك اوتو که عربیده شونیز وحبة السودا دیرلر کذا فی نعمة الله
کاهو* کاف ممدوده نك فتحی وهاء ممدوده نك ضمیله مارول که عربیده
خس دیرلر وهم تابوت معناسنه ده کلور

این سخن را بوسوزی نیك شنود کل ابو

این سخن را* بوسوزی دیو یدنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی* نیك
ایودیو آنفا کچدی* شنو* دکله دیو قطعهٔ اولی نك النجی بیتنده کچدی

فارسی بیلیان آدم اوله من نادره کو

نادره کو* نادر سو بلیجی معناسنه وصف ترکیبیدر چونکه
کو وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعهٔ اولی نك بشنجی بیتنده کچدی

همچو کهرهاست این قطعه بدیهیم شاه

همچو* کبی دیو اللنجی قطعه نك بشنجی بیتنده کچدی* کهرها* جمعدر
چونکه ها ادات جمعدر* است* ادات ربطدر کما سبق فی الادوات
المرکبة* این قطعه* قطعهٔ رابعه عنوانده کچدی* بدیهیم* اولنده کی
باء موحده ظرفیت ایچوندر دیهیم تاج دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت
اولنده کچدی* شاه* پادشاه دیو قطعهٔ رابعه نك بیت رابعی شرحنده
کچدی حاصل معنی بو قطعه پادشاه تاجنده جوهرلر کبیدر* نکته* کهرها
لفظنده بوندن صکره کلان قطعه لر حرف ها حقنده اولدیغنه تلمیح
واردر فافهم

خشك قوری یاش تراو تلغه دیرلر کیاه

خشك* خاء معجمه نك ضمیله قوری معناسنه عربیده یابس کبی ضدی
تردر مجازا ناکس وبخیله ودرشت طبع آدمه دخی دیرلر اطبقی بیت چه سود
آیدم ازتوای شخص خشك* که کر بزبدی نامدی ازتو پشك* چغابده
قوروغ دیرلر* تر* تاء فوقیه نك فتحی ورا ایله یاش معناسنه عربیده رطب
کبی شاعر بیت کوش شه خالی وبانك غلغلش درد سرست* هر که قانع
شد بخشك وتر شه بحر وبرست* کاهی زیاده یاش دیه جك یرده وزیاده
لطیف مقامنده تازه وتر دیرلر همدخی ترادات تفضیلده اولور* کیاه* کاف

فارسیه‌نك كسری و یاء تحتیه‌ٔ ممدوده‌نك فتحی واظهار هاایله اوتلق واوت
معناسنه عربیده مرتع وحشیش كبی هاتفی بیت نه شهرست آرایش ملك شاه نه
صحرا زه بدبغبر كیاه * قوری چراكاه ایمش اولدی صمان آدی كاه *
چراكاه * اسم مكاندر قوری معناسنه عربیده حمی ومرعی كبی چونكه چرا جیم
فارسیه‌نك وراء ممدوده‌نك فتحلری ایله اوت معناسنه در عربیده نبات كبی كاه
ادات اسم مكاندر كما سبق فی الادوات المركبة * كاه * كاف عربیه‌ٔ ممدوده‌نك
فتحی واظهار ها ایله صمان معناسنه عربیده تبن كبی بونده تخفیفله كه دخی
جائزدر شاعر بیت زشوق روی تو شاهان بدین اسیر فراق * همان رسید كر آتش
بروی كاه رسید * كیجه‌یی احیا ایدن شخصه‌دی شب زنده‌دار *
شب زنده‌دار * وصف تركیبیدر چونكه شب كیجه دیو ایكنجی قطعه‌نك یدنجی
بیتنده كچدی زنده صاغ ودری دیو اوتوزسكزنجی قطعه‌نك اوچنجی بیتنده
كچدی دار وصف تركیبی اولدیغی حالده اون یدنجی قطعه‌نك اوچنجی بیتنده
كچدی * هم دخی شبخیز اودر وقت سحر بامكاه *
شبخیز * دخی وصف تركیبیدر شب زنده دار معناسنه چونكه خیز وصف
تركیبی اولدیغی حالده یكرمی سكزنجی قطعه‌نك بیت سابعنده كچدی
میرنظمی بیت بنم شب بازاكر شبخیز باشم * بشب بازی هوس رانیز باشم
بامكاه * اسم مكاندر یعنی وقت سحر چونكه بام سحر دیو قرق درنجی
قطعه‌نك بیت اولنده كچدی كاه ادات اسم مكاندر كما سبق فی الادوات ابو المعانی
بیت بودمی تنها شب آمد خیالش در برم * ازشبانكه ذوق وصلت كرده‌ام تا
بامكاه * ایله توكل دیمك اولدی پناوه بكن *
پناوه * باء فارسیه‌نك ونون ممدوده‌نك وواوك فتحلری وهاء رسمیه ایله
یعنی توكل واعتماد بكن امر حاضردر قطعهٔ سادسه‌نك بیت اخیرنده كچدی
* صاقلانه‌جق یركین یعنی صغنمق پناه *
كمین * كافك فتحی ومیم ممدوده‌نك كسری ونون ایله پوصو وصاقلانجق یر
معناسنه عربیده قورمص كبی خسروی بیت ای سراپای معدن جرمی
چش تو دلم زیاده كمین * هم دخی اكسكلو معناسنده‌ده كلور نكم كینه قرق
طقوزنجی قطعه‌نك اوتنجی بیتنده كچدی * پناه * امر صیغه‌سی اوزره اسم
مصدردر نكم مصدری اون سكزنجی قطعه‌نك یدنجی بیتنده كچدی میرخسرو
بیت ای بدرماندكی پناه همه * كرم تست عذر خواه همه * وصف تركیبی دخی

اولور * كلبه كوچك حجره‌در مختصری خانه وش *
كلبه * كافك ضمی ولامك سكونی وباء موحده‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله
یعنی خانهٔ مختصر ومنزل محقر وبیت صغیر كه تنك وتاریك اوله حكیم انوری
بیت محنت زدهٔ كه كلبهٔ داشت بدشت * با نعمت وناز دید مش دی میكشت
بعض فرهنكلرده كردك خانهٔ مزین دیو تفسیر ایلمدیلر * مختصر خانه وش
تفسیرنجه‌سندن اولسه‌ده جائز وكلبه لفظنه مرادفده اولسه جائز لكن لفظ وش
كبی معناسنه ادات تشبیه اوله‌رق نه قدر فارسیده ده تفسیردن اولق لازمدر
فافهم * حق یولنه یاپلان تكیه كبی خانقاه *
تكیه * معروف فی سبیل الله بنا اولان مسكن فقرا ومقر درویشان معناسنه
عربیده مطلقا طایمق معناسنه بو معنی فارسیده‌ده شایعدر صائب بیت
بر تواضعهای دشمن تكیه كردن ابلهیست * پای بوس سیل از پا افكند دیوارها
خانقاه * خاء معجمهٔ ممدوده‌نك فتحی ونونك سكونی وقاف ممدوده‌نك فتحی واظهار
ها ایله یعنی تكیهٔ مر قوم خواجه حافظ بیت درعشق خانقاه وخرابات
فرق نیست * هرجا كه هست پرتو روی حبیب هست * قاف موضعنه
كاف ایله خانكاه دخی بو معنایه الفك تخفیفله خانقه وخانكه دخی جائزدر
* كاغد زردی برات اسمنه طغرا نشان *
كاغدزر * یعنی یرلیغ مشهور یعنی اصحاب وظائف وارباب تیماره ویریلان
براتكه بو مملكتلرده برات ماوراء النهرده یرلیغ چغتایده او لجار دیرلر شیخ سعدی
كلستان دیباجه‌سنده همچون كاغذ زرمی برند یوردیغندن منفهم اولان جزیه
كاغدلرینه ومیری فرمانلرینه ومنصب امرلرینده اطلاق اولنور ایمش بعض
شراح كلستان التون ورق معناسنه دیو لغتنه بنا قلدقلری كبی مراد دكلدر
بلكه مرام معنای عرفیدر چونكه معنای تركیبیسی التون كاغدی دیمك اولور
زیرا كاغد غین معجمه‌نك فتحیله مضبوطدر لكن بعض اوقور بازار كسر ایله
سویلرلر غلطدر صواب اولان فتحیله درزر التون دیو یكرمی ایكنجی قطعه‌نك
یدنجی بیتنده كچدی * برات * السنهٔ ثلثه‌ده مستعملدر شاعر بیت هركس
بقدر خویش كرفتار محنتست * كس راندادہ اند برات مسلمی * طغرا * طانك
ضمی وغین معجمه‌نك سكونی وراء ممدوده ایله برات وفرمان اوزرنده اولان القاب
ونشان معناسنه میر نظمی بیت ازصنع خداست آن د وابرو * طغرای
لطیف حسن دلجو * والقاب كه عنوان مكتوب بده ومنشور ده باز بلور

* پادشاهك وير ديكي ديرلك ايمش نان شاه *

چونكه نان ايمك ديو اونجى قطعه نك اونجى بيتنده كچدى شاه پادشاه ديو قطعۀ رابعه نك بيت رابعى شرحنده كچدى

* صاريه كر بوه‌دى يول كوستريجى رهنمون *

كريوه * كاف فارسيه نك وراء ممدوده نك كسرى وواوك فتحى وهاء رسميه ايله طاغلرده اولان صارب وبيلاك معناسنه شيخ اوحدى بيت ديده انداز پس كريوۀ غيب * رب خود رابديدۀ لاريب * رهمون * وصف تركيبيدر چونكه نمون نمونيدن لفظندن امر حاضر ياخود اسم فاعل مخففدر ياخود اصلى نمونۀ راه ايدى بعد التقديم والتأخير تخفيف ايچون هاء رسميه حذف اولنوب رهمون اولدى نمونۀ چشنى ونمايش معناسنه عرب تعريب ايدوب نموزج ديديلر

* ايشلك اولان اولو يول آدى ايمش شاهراه *

ابو المعانى بيت زشاهراه محبت بمنزل مقصود * روم عنايت والطفت اكر شود همراه معناى تركيبيسى يولك پادشاهى ديمكدر

* ويرمه مده چك بكش قومه ديمكدر منه *

مده * نهى حاضردر تكلم امر حاضر قطعۀ اولانك يدنجى بيتنده كچدى اولنده كى ميم ادات نهيدر كما سبق فى الادوات البسيطة * بكش * امر حاضردر مصدرى كشيدن لفظى قرقنجى قطعه نك يدنجى بيتنده كچدى اولنده كى باء موحده صله در * منه * اظهار ها ايله نهى حاضردر تكلم جمع مضارعى اون يدنجى قطعه نك بيت اخيرنده كچدى اولنده كى ميم ادات نهيدر كما سبق آنفا

* آل بستان استد جواستمه دينسه مخواه *

بستان * امر حاضردر مصدرى ستادن لفظيدر قرقنجى قطعه نك بيتنده كچدى چونكه مستقبلانى شدنوذ اوزره نونك الف اوزرينه تقديميله ستاند وستاننده كلور اولنده كى باء موحده صله در كما سبق فى الادوات البسيطة جوى * امر حاضردر يكرمى دردنجى قطعه نك وقرق دردنجى قطعه نك بيت اخيرلرنده كچدى * مخواه * نهى حاضردر مضارع مخاطبى محل مزبورده كچدى اولنده كى ميم ادات نهيدر

* آنسز اولان ناكهان هم دخى ناگاه ايمش *

ناكهان * هم دخى كاف فارسيه ايله آنسز يعنى بى وقت معناسنه كمال اسماعيل بيت ازين بشارت خرم كه ناكهان آمد * هزار جان غمين كشته شادمان

آمد * ناگاه مثله لطيفى بيت آنكه ناگاه كسى گشته بجايى نرسيد * وين عمكين فضيلت بكذشت ازهمه چيز * بو ايكى تركيبده دخى مستعملدر

* وقتده دى هنگام وگاه كاهيجه ديمكده گاه *

هنگام * كاف فارسيه ايله بمعنى وقت وزمان مثلا هنگام گل وهنگام جوانى دير لر شاعر بيت كريزى بهنگام فرز نكبست * ستيزى نه برجاى ديوانكبست * گاه * كاف فارسيه ايله بمعنى وقت زمان هنگام كبى حكيم سنائى بيت گاه آن آمد كه بامردان سوى ميدان شويم * يكره از كيوان برون آييم بركيوان شويم * هم دخى مكان ومحل معناسنه ده اولور همان بو اجلدن هم اسم زمان وهم اسم مكان اداتى دخى اولور لكن آخره لحوق شرطيله مثال اسم زمان سحرگاه وصبحگاه كبى مثال اسم مكان تكيه گاه وتخته گاه كبى ايكى معنايه شيخ نظامى بيت باين جمشيد هر زور گاه * شدى بر سر گاه هر صبحگاه * وگاهيجه معناسنه كلديكى دخى بونلدر تفسير در

* استر يسك معرفت باعمه كلده ديله *

* كرتو بخواهى هنر زد من آو بخواه *

كر * ادات شرطدر كما سبق فى الادوات المركبة * تو * سن ديو اوچنجى قطعه نك ايكنجى بيتنده كچدى * بخواهى * يكرمى دردنجى قطعه نك بيت اخيرنده كچدى * هنر * معرفت ديو اون يدنجى قطعه نك بيت اخيرنده كچدى * زد * نونك فتحى وزاى معجمه نك سكونى ودال ايله عربيده عند وحضرت معناسنه مثلا زد من ديرلر بنم ياتمده ديمكدر شيخ عمر خيام رباعى كفتى كه كنه بنزد من سهل بود * اين نكته نكويد انكه از اهل بود * علم ازلى علت عصيان بودن * نزد عقلا ز غايت جهل بود * من * بن ديو اوچنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى آمد ايله امر حاضردر كل معناسنده اصلى باء تحتيه نك سكونيله آى ايدى مصدرى آيدن لفظيدر تكلم اسم فاعلى قطعۀ ثانيه نك بيت عاشرنده كچدى ضمله واو عاطفه در تكلم ادوات بسيطه ده كچدى * بخواه * امر حاضردر مضارعى آنفا كچدى باء موحده صله در

* بود اين قطعه ام رخسار دانش راچو آينه *

بود اين قطعه * يكرمى بشنجى قطعه نك عنوانده كچدى * ام * همزه نك فتحيله ضمير متكلمدر كما سبق آنفا فى الادوات * رخسار * يكق ديو يكرمى يدنجى قطعه نك ايكنجى بيتنده كچدى * دانش * علم ديو اون التنجى قطعه نك بيت عاشرنده كچدى * زا * ادات مفعولدر كما سبق فى الادوات * جو * ادات

تشبیهدر کاسبق ایضا * آینه * فارسیدر ترکیده دخی شایعدر عربیده مرأت
کبی ترکیده کوزنکی دیرلر شیخ سعدی بیت تأمل در آینهٔ دل کنی * صفای
بتدریج حاصل کنی * حاصل معنی بو قطعه مرعلم بکاغنه آینه کبی اولور

* دی رسم وعادته آیین البته هر آینه *

آیین * همزهٔ ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه نك کسری ونون ایله بمعنی رسم
وعادت و بمعنی روش واسلوب وطرز شیخ سعدی بیت کس این رسم وترتیب
وآیین ندید * فریدون باآن شکوهی ندید * هر آینه * بمعنی لابد والبته خواجه
سلمان بیت کر بنکرد عروس جمالت در آینه * خودبین شود هر آینه آن به که
ننکرد

* قدیمی اولدی دیرین هم اول معناده دیرینه *

دیرین * آخرنده یاء تحتیه ونسبیه ونون مؤکده ایله بمعنی قدیمی وازلی چونکه
در کیج دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی دیرینه هاء رسمیه ایله مثله
ابوالمعانی بیت بندهٔ دیرینه را لطف کرم داشتن * عادت دیرینه است در شیم
مهتران

* بولنمش بر خزینه خسرو پرویز وقتنده *

بو مصراع تفسیردر مفسری مصراع ثانیده کلور خسرو پرویز
نوش الروان اوغلو هرمز تاجدارك اوغلونك اسمیدر شیرین ایله حکایه‌سی
مشهوردر کا خسرو پرویز دیو وجه تسمیه‌ده رازوجوه واردر چونکه خسرو
پادشاه دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی کلم پرویز
باء فارسیه نك فتحی ورانك سکونی وواو ممدوده نك کسری وزای معجمه ایله
مضبوطدر بش معنیه کلور اول بمعنی منصور ومظفر ثانی بمعنی عزیز ومحترم
ثالث بمعنی هادی ورهبر رابع بمعنی ماهی چونکه شاه مزبور بالغی سوردی
خامس شکری سوزب صافی ایده جك آلتدر بونلرك جمله سنده خسرو
مذکوره پرویز تسمیه سنده مناسبت ظاهره در

* که کنج شایکان دیرلر خزینه دخی کنجینه *

کنج شایکان * خزینهٔ مزبوره نك اسمیدر خواجه سلمان بیت یك حدیث
زاخورد بخرد * ور بصد کنج شایکان باشد * خزینهٔ مزبوره یه کنج شایکان
دیو تسمیه‌ده وجوه متعدده واردر چونکه کنج خزینه دیو اون اوچنجی
قطعه نك بیت اولنده کچدی شایکان شین معجمه ممدوده نك فتحی و یاء تحتیه نك
سکونی وکاف فارسیهٔ ممدوده نك فتحی ونون ایله اوچ معنایه کلور اول بمعنی
کثرت و بسیاری کبی ثانی بمعنی وسعت وفراخی کبی ثالث اجرتسز ایش

معناسنه

معناسنه شاهکار کبی خزینهٔ مزبوره یه کنج شایکان دیدکلری کثرتندن
ووسعتندن واجرتسز اله کچدیکندن ایچوندر زیرا اصلی شویله درکه شاه
مزبورك زماننده بر حریف چفت سوررکن صبان دموری حلقه یه کچوب
قوپاردقده بر عظیم دفینه ظاهر اولور واروب خسرو پرویزه خبر ویرر
خسرو دخی معتمد آدملر کوندروب خزینه یی چقاردر اوقتدن برو اول
خزینه یه کنج شایکان دیو تسمیه بلدیلر کنج لفظی اولمقسزین فقط شایکانی
دخی شایکان اول معنایه در شمس فخری قطعه شیخ ابواسحق بن محمود شاه
شاه عادل هست شاه غیبدان * آنکه باشد پیش رایش سر غیب * روشن
وظاهر چو نقش بر نیان * نکه باشد کمترین بخشایشی * از کف او کنجهای
شایکان * کان باشد ازاده دقایقنده درکه شایکان اصلنده شاهکان ایدی
شاهه لایق وقیمتلو نسنه معناسنه معنای کلیسی حسبیله نیجه مقاملرده
استعمال اولنور ازجمله شعرا شعرلرنده قافیهٔ شایکان دیوب کرتدن کنایه
ایدرلر وقافیه نك بر نوعنه دخی شایکان دیرلر مقبول دکلدر عوامه نسبت ایدوب
شایکانی دیرلر * کنجینه * کاف فارسیه نك فتحیله بمعنی خزینه کنج کبی
بعض فرهنکلرده کلاردیو مسطوردر

* بوجق بیغوله کاشانه دیمکدر مختصر خانه *

بیغوله * باء فارسیه نك فتحی و یاء تحتیه نك سکونی وغین معجمهٔ ممدوده نك ضمی
ولامك فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی کوشه و بوجق امیر خسرو بیت همی هستی
خود بکسو کنم * به بیغوله نیستی خو کنم * کاشانه * کاف ممدوده نك فتحیله
بمعنی مختصر خانه کدافی فرهنك جهانکیری شیخ سعدی بیت چو خلقت
درمیان آمد بخواهم شمع کاشانه * تمنای بهشتم نیست چون دیدارمی بینم
فرهنك شعوریده قوش اوی وشاهنشینلو خانه وجای عشرت وآشیانهٔ مرغان
واقعدر

* دوشرمیکسترد بوکدن طوقنمش نسنه پشمینه *

می * ادات حالدر کاسبق فی لادوات المرکبة * کسترد * کاف فارسیه نك
ضمیله کستریدن لفظندن مضارعدر نتکیم امر حاضری بکرمنجی قطعه نك
ایکنجی بیتنده کچدی * پشمینه * باء تحتیه نسبیه ونون مؤکده وهاء رسمیه ایله
یوکدن طوقنمش نسنه چونکه پشم یوك دیو ایکنجی قطعه نك طقوزنجی بیتنده
کچدی همدخی پیل حلواسی که کان حلواسی معناسنه ده کلور

* خصومت دشمنی ودوستی معناسی خلتدر *

دشمنی ودوستی *آخرلرنده اولان یاء تحتیه مصدریه در دشمن ودوست ترکیده دخی شایعلر در شاعر بیت مترس از دشمنی که دوست خویست * حذر از دشمنی که دوست خویست * خلت * عربیدر دوستلق معناسنه

* کوکلده اولسه کیزلی عداوت دینـدی بیکینه *

وی * ادات تعیدر کما سبق فی الادوات المرکبة * کینه * هاء رسمیه ایله بمعنی عداوت خفیه نتکم کین کیزلو غضب دیو یکرمی برنجی قطعه نك التنجی بیتنده کچدی مبر نظامی بیت مکن با هیچ کس ز نهار کینه * ز کینه دار وصاف وپاك سینه

*طوداق طوداغه اولسه لب بلب ایمکه کیدن هم *

لب بلب * بینهماده اولان باء موحده مفتوحه ادات توسلدر لب طوداق دیو یکرمی بدنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * مکیدن * میك فتحیله مصدر در عربیده مص ورضاع کبی کمال خجندی بیت بچین زلف رخت رشك صورت چینست * ز وقت شیر مکیدن لب تو شیر نیست

* کوکس کلسه کوکس اوستنه دیر لر سینه بر سینه *

سینه * کوکس دیو یکرمی یدنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی * بر بمعنی علی کما سبق فی الادوات المرکبة * سینه * قد سبق آنفا

* دیورمش زنکله چق چق ایدن خلخاله آبقده *

زنکله * زای عربیه نك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه نك ولامك فتحلری وهاء رسمیه ایله خلخال برجلاجل که عورتلر پاغنده وقت جاعده صدا ویرر

* بلازك کیم طاقر محبوبه لر قولینه دستبنه *

دستبنه * باء تحتیه نسبیه ونون مؤکده وهاء رسمیه ایله بلازك مرقوم معناسنه چونکه دست ال دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی هم دخی دستبنه لعل و یاقوت وامثالندن مرصع قولباغی معناسنده کلور جامی بیت ز دستبنه دو ساعد داده رونق * ز زر کرده دو ماهی را مطوق

* سه شنبه صالی کوندر چارشنبه اربعا در هم *

بو مصراعله اوچ کلهجك مصراعده ایام اسبوعك اسامیسنی بیان ایلدی چونکه شنبه * شین معجمه نك فتحی ونونك سکونی و باء موحده نك کسری واظهار ها ایله جمعه ایرته سنك اسمیدر صائب تبریزی فکر شنبه تلخ دارد جمعهٔ اطفال را * صحبت امروز بی اندیشه فردا خوشست * ماقبلنك اسماسنده ترتیب اوزره اسماء عددی شنبه اوله کتوروب یوم احده

بك شنبه * یوم اثنینه * دوشنبه * یوم ثلثایه * سه شنبه * یوم اربعایه چهارشنبه * یوم خمیسه * پنج شنبه * جمعه یه آدینه * دیرلر نتکم بونلری بو درت مصراعده بیان ایلدی * نکته * یوم ثلثایه اهل اسلامبول وطرافی صاد ایله صالی بزم حوالیمزده سین ایله سالی دیرلر فاحفظ

* خمیسه پنج شنبه دیندی یوم جمعه آدینه *

پنجشنبه * قد سبق آنفا * آدینه * همزهٔ ممدوده نك فتحی وذال ممدوده نك کسری ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله یوم جمعه معناسنه خاتم کاشی بیت خامس نشود طفل دبستان محبت * این مدرسه را شنبه وآدینه نباشد * اصلی هاء رسمیه سز پادشاهلرك برکی وطوغاسی معناسنه اولان آذین ایدی جمعه وعید معناسنه نقل ایدوب علامت ایچون هاء رسمیه زیاده ایلدیلر

*دی شنبه یوم سبته هم احد یکشنبه ولمشدر * بیانی قد سبق آنفا

*مبارك یوم اثنینك دوشنبه دیندی آدینه *

یوم اثنینه مبارك دیو بیوردی نفس لا مردر کانه معناده ختامه مسك ایلدی فلله دره تنبیه اسامی اسبوعده شنبه ایله مرکب اولان اسماء عددك آخرلری سا کندر نهایت حرکه ویرلسه ضرورت شعر ایچون اولور همدخی شنبه لفظی مفرد اولسون یاخود غیر ایله مرکب اولسون هانك اظهاری وما قبلنده باء موحده نك کسریله در هاء رسمیه اوقمق غلطدر فاحفظ

*شکر گفتار اولور دی طوطئ طبعم کبی هر کس *

شکر گفتار * راء اولی نك سکونیله وصف ترکیبیدر شکر سوزلو معناسنه چونکه شکر بیانی اون بشنجی قطعه نك عنوانی شرحنده کچدی گفتار سوز معناسنه در بیانی قطعهٔ ثانیه نك بیت ثانیسی شرحنده کچدی * طوطی * معروف مشهور قوشدر خواجه حافظ بیت واله وشیداست دائم همچو بلبل درقفس * طوطئ طبعم ز عشق شکر و بادام دوست * فضولی بیت ایلسك طوطی یه تعلیم ادای کلمات * سوزی انسان اولور اما اوزی انسان اولماز

* مصفا ایتمجه سینه سین مانند آیینه *

مصفا * اسم مفعولدر بیدر مصدری تصفیه در * مانند * کبی دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت خامسنده کچدی آیینه بیانی بو قطعه نك عنوانی شرحنده کچدی

* قطعه همچو گلی در شبشه *

قطعه * قطعهٔ اولی عنوانده کچدی * هم * دخی معناسنه کما سبق فی الادوات

همچو * دیو اللنجی قطعه‌نك بشنجی بیتنده كچدی * كلی * با تحتیه وحدت ایچوندر * در * بمعنی فی ادات ظرفدر كما سبق فی الادوات المركبة * شیشه بو قطعه‌نك دردنجی بیتنده كلور حاصل معنی قطعه دخی بر كل كبی شیشه‌ده

* كار پنهان دخی كزلو ایشه *

كار * ایش دیو یكرمی برنجی قطعه‌نك التنجی بیتنده كچدی * پنهان كزلو * معناسنه مقابلی پیدا وآشكاردر خواجه حافظ بیت دل میرود ز دستم صاحب دلان خدا را * دردا كه راز پنهان خواهد شد آشكار

* بیلدی جاسوس بدانست ایشه *

بدانست * ماضیدر یكرمی طقوزنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده بر دخی كچدی اولنده‌كی با موحده صله‌در كما سبق فی الادوات البسیطة * ایشه * همزه ممدوده‌نك كسری وشین معجمه‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله بمعنی جاسوس دیده‌بان كبی ابو الحسن شهید بیت در كوی تو چو ایشه همی كردنكاه وزدیده تا نكرت بدینم ببام ودر * هم دخی اورمان معناسنده كلور بیشه كبی

* كاردان ایش بیلیجی مرد آدم *

كاردان وصف تركیبیدر چونكه دان وصف تركیبی اولدیغی حالده قرق التنجی قطعه‌نك بیت تاسعنده كچدی * فكر ایدر یعنی كند اندیشه *

كند * كافك ضمی ونونك فتحیله مضارع مفرد غائبدر نفس متكلم وحده‌سی اوچنجی قطعه‌نك اون ایكنجی بیتنده كچدی * اندیشه همزه‌نك فتحیله اندیشیدن لفظندن امر حاضر آخرینه هاء رسمیه الحاقیله اسم مصدردر بمعنی فكر وتأمل شاعر قطعه بارها با خود این قرار كنم * كه رود ترك عشق یار كنم * باز اندیشه میكنم كه اكر نكنم عاشقی چه كار كنم

* مقصه كاز و یغه‌دی روت *

كاز * كاف فارسیه وممدوده‌نك فتحی وزای معجمه ایله انواع مقص معناسنه عربیده مقراض كبی مقص دخی عربید ولكن تركیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی حكیم انوری بیت پایم از خطه فرمان تو بیرون نشود * سرم از پیش تو چون شمع ببرند بكاز * روت * باء موحده‌نك وراء ممدوده‌نك ضمی وتاء فوقیه ایله بیق كه عربیده شارب كبی فارسیده سبلت دخی دیرلر

* هم صقال ریش صچاقدر ریشه *

ریش * راء ممدوده‌نك كسری صر بحه‌سی وشین معجمه ایله صقال كه عربیده لحیه

كبی كمال اسماعیل درحق كمال خجندی بیت آن ملحد خجندی ریش بزرك دارد از غایت بزركیش ده ریش میتوان كفت * هم دخی یولك وتوی معناسنه‌ده كلور فاما كه اماله ایله ریش پاره دیو اوتوزنجی قطعه‌نك بدنجی بیتنده كچدی ریشه هاء رسمیه ایله صچاق معناسنه هرنه‌نك اولورسه اولسون صائب تبریزی بیت با عقل كشتم همسفر یك كوچه راه از بیكسی * شد ریشه ریشه دامنم از خار استدلالها هم دخی وجوده بتن قیل معناسنه‌ده كلور

* مشكن قیرمه حذر قیل زنهار *

مشكن * نهی حاضردر اولنده‌كی میم مفتوحه ادات نهیدر مصدری شكستن لفظیدر چونكه مستقبلانی سینك نونه ابدالیله شكنند وشكننده كلور نتكم ماضیسی طقوزنجی قطعه‌نك بیت خامسنده كچدی * زنهار زای معجمه‌نك كسریله امر حاضردر بوندن باء تحتیه ایله دخی لغتدر مصدری زینهار بدن لفظیدر شیخ سعدی بیت زینهار از قرین بد زنهار * وقنا ربنا عذاب النار * بوندن بشقه امان وعهد وپیمان وشكایت معنالرینه‌ده كلور

* آبكینه دخی میناشیشه *

آبكینه * همزه ممدوده‌نك فتحی وباء موحده‌نك سكونی وكاف فارسیه ممدوده‌نك كسری ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله صرچه شیشه معناسنه حكیم سوزنی قطعه زان شرابی خورد باید خرم ویاقوت فام * كز فروغش سیمكون ساغر شود یاقوت سان * ز آبكینه عكس او چون نور بر دست افكند * دست بیرون كرد پنداری كلیم از بادبان * هم دخی شراب معناسنه والماس معناسنه‌ده كلور كمال پاشازاده بیور ركه آبكینه لفظ مركبدر آب ایله آكین لفظندن چونكه آكین ایچ وجوف معناسنه‌در الفی تخفیفا حذف اولنوب آبكین اولدی بعده علامت نقل هاء رسمیه زیاده اولدی بو تقدیرجه ایچنده شراب اولمق شرطدر دیدی انتهی * مینا * میم ممدوده‌نك كسری ونون ممدوده‌نك فتحیله بمعنی شیشه وصرچه ایضا شوكت بیت بیاض كردن مینا نمودم اهل تقوی را * كشیدم سرمه از آب زمرد چشم افعی را * شیشه دخی فارسیدر تركیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی استعاره طریقیله افلاكه دخی دیرلر شاعر بیت طبیبا نازم اكر این نكته حل نیست * كه در نه شیشه داروی اجل نیست

* اجرتیله ایش ایدندر مزدور *

مزدور * اسم منسوبدر چونكه مزد اجرت دیو مصراع ثانیده كلور وراداة

نسبتدر كما سبق فى الادوات المركبة حكيم سنائى بيت همه شاكرد اومدرس شان
همه مزدور اومهندس شان

* مزد اجرت دخى صنعت پيشه *

مزد * ميمك ضمى وزاى معجمه نك سكونى ودال ايله بمعنى اجرت وجزا وثواب
پيشه * باء فارسيه ممدوده نك كسرى وشين معجمه نك فتحى وهاء رسميه ايله بمعنى
صنعت وحرفت

* بيخ كوك اولدى قوپرمق كندن *

بيخ * باء موحده ممدوده نك كسرى وخاء معجمه ايله * كوك * واصل درخت
معناسنه شيخ سعدى بيت اكر زباغ رعيت ملك خورد سيبى * بر
آوارند غلامان درخت او از بيخ * كندن * كافك فتحيله مصدر در
قوپرمق وقازمق معناسنه عربيده قلع وحك كبى

* نى قمشدر ميشه لكدر بيشه *

نى * نونك فتحى وياء تحتيه نك سكونى ايله ناى لفظندن مخففدر مطلقا قمش
معناسنه عربيده قصب كبى هم دخى زمعر وف دودك معناسنه حضرت مولانا
بيت بشنو از نى چون حكايت ميكند * از جدايى ها شكايت مى كند * بيشه
باء موحده ممدوده نك كسرى وشين معجمه نك فتحى وهاء رسميه ايله مبشه لك
وچنكلستان ونيستان معناسنه شاعر رباعى بيت در قلب سيه تيغ زدن
پيشه ماست * مردى وهنر هميشه انديشه ماست * هر شير كه در جهان
شكارى كرد * مردان دانند كه آن هم بيشه ماست *

* دير كه ديندى ستون بالته تبر *

ستون * سينك وتاء فوقيه ممدوده نك ضمهلرى ونون ايله ديرك اغاج اولسون طاش
اولسون تكم قبه يه رواق بى ستون ديرلر فاما كه عربيده اغاج ديركه خشب
وطاشه عمود ديرلر نى بيت ستونهاى دولت بدولتسراى ستون واز هر سو ستاده
بپاى * تبر * تاء فوقيه نك وباء موحده نك فتحهلرى ورا ايله بالته معناسنه عربيده
فاس كبى

* دور پو سوهان كسر در تيشه *

سوهان * سين ممدوده نك ضمى وهاء ممدوده نك فتحى ونون ايله دورپو وايكه
معناسنه ابو المعانى بيت شخ عمر نازنين را صد دريغ * كرد محنت قطع
با سوهان غم الفك حذفيله سوهن دخى ديرلر * تيشه * تاء فوقيه ممدوده نك
كسرى وشين معجمه نك فتحى وهاء رسميه ايله كسر كه عربيده قدوم كبى
هم دخى طاش كسدكلرى كولنك معناسنه ده كلور شاعر عاشق از همه فن
باعث فارغ بالبست * كوهكن سنك تراشت بهم تيشه ماه

* كيجه كوندزده شبانروز همان *

* اوقومبل ايلمه ذوق وعيشه *

عيش * بمعنى عشرت وراحت عربيده فارسيده دخى شايعدر شبانروز
بينده ماده اولان الف توسل ونون تاكيد توسل ايچوندر روز شب اكنجى قطعه نك
يدنجى بيتنده كچدى * خوشا اين قطعه رعنا بمصراعهاى نوجسته *

خوشا * خاء معجمه نك ضمى وواو مجهول وشين معجمه ممدوده نك فتحلريله
نه كوزل معناسنه عربيده طوبى كبى حكيم ركنا بيت خوشا هنكامه عشق مجازى
خوشا هنكام عشق وعشقبازى * اين قطعه * قطعه رابعه عنوانده كچدى
رعنا * بيانى قطعه ثانيه نك عنوانى شرحنده كچدى * بمصراعهاى
اولنده كى باء موحده مع معناسنه مصراعها جمع مصراعدر چونكه ها ادات
جمعدر نوجسته * واو ايله وزن ومعناده بو قطعه نك بيت خاسند وكلان بر
جسته معناسنه در حاصل معنى نه كوزل بودلبر قطعه ابو مصراعلر ايله

* قورسك بشكنى بب بيدمك آهسته آهسته *

بشكنى * مضارع مفرد مخاطبدر اولنده كى باء موحده صله در تكم نهى
حاضرى بوندن مقدم يكى قطعه نك بيت رابعنده كچدى * آهسته آهسته
همزه نك مديله صائب بيت بساغر نقل كرد از خم شراب آهسته آهسته * بر آمد
از بس كوه آفتاب آهسته آهسته * حكيم شفائى بيت آهسته صبا دست در آن
پيرهن انداز * يك كل ز كريبانش بد زده عن انداز * آهسته بو بيتده مكرر
دكلدر

* قدح طولسه پياله دى قرلمش دخى اشكسته *

پياله * باء فارسيه نك كسرى وياء تحتيه ممدوده نك ولامك فتحلرى وهاء رسميه ايله
شراب طولى قدح معناسنه طالب آملى بيت اوراق كهنه كريمى كهنه
ميرسد ذوق * كه در پياله بود در رساله نيست * اشكسته * همزه نك كسريله اسم
مفعولدر مصدرى اشكستن لفظيدر همزه نك حذفيله مخففى شكستن لفظيدر

* تماسى اوليان يعنى جادانه دى بر بسته *

بر بسته * معناى تركيبسى بغلنمش ميوه ديمكدر چونكه بر ميوه ديو اللنجى
قطعه نك اونجى بيتنده كچدى بسته بغلنمش ديو اون يدنجى قطعه نك
درد نجى بيتنده كچدى بو تقدير اوزره معناى مزبوره مناسبت ظاهره در

* انك ضدى دخى بره دوشمش سبزه بر رسته *

بر رسته * معناى تركيبسى صف اولش ميوه معناسنه چونكه رسته صف

دیوا او توز طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی بونده دخی مناسبت غیر
خفیه در * سبزه * یشل دیو فرق ربجی قطعه نك بشنجی بیننده کچدی
لکن بو مقامده تفسیردن جزدر

* اکابر قاپوسی اسکینه درگاه دیرلر کیم *

درگاه * بو معناده مجازدر فاما که حقیقنده حق تعالینك باب معنویسیدر
خواجه حافظ بیت هر که خواهد کو بیا و هر چه خواهد کو بکو * کبر و ناز
وحاجب ودربان این درگاه نیست * لکن معنای مجازی متعارف اولمغله
ناظم تحریرانی اخذ ایلدی اصلنده اسم مکاندر چونکه درقپودیو فرق التنجی
قطعه نك درد نجی بیننده کچدی گاه ادات اسم مکاندر کما سبق فی الادوات

* ایشکدر آستان وآستانه دخی آخسته *

آستان * همزه نك مدیله مطلقا ایشك معناسنده عربیده عتبه کبی خاصة
درگاه پادشاهان ومراقد انبیا علیهم السلام معناسنده ده کلور طالب آملی
درمنقبت علی رضی الله تعالی عنه بیت هما نکه فخر کان ز آستان او رو بند
مقدسان فلك باجباه کرد جباه * آستانه * هاء رسمیه ایله مثله وله بیت
رخ سوده کعبه بردر ودیوار خانه ات کلهای بوسه ریخت بر آستانه ات
آخسته * همزه ممدوده نك وخاء معجمه نك فتحلری وسینك سکونی
وتاء فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله مثله ایضا بر نظمی بیت فرق
دارد درقد مهای زنان * بمن درآخسته هم درآستان

* طبیبك باقدیغی قاروره آدی پیشیار اولمش *

پیشیار * باء فارسیه ممدوه نك کسری وشینك سکونی و یاء تحتیه ممدوده نك
فتحی ورا ایله تشخیص علت ایچون علیلك بولنی الدقلری قاروره معناسنه
شاعر بیت دشمنت درجنك مرکست وحسود * بود نش پیش حکیمان پیشیار

* علاجك آدینه دارو دینور بیمار ایمش خسته *

دارو * دال ممدوده نك فتحی وراء ممدوده نك ضمی ایله بمعنی دوا وعلاج
ومرهم ابو المعانی بیت مریض عشق شدم ای طبیب خسته غم * بغیر نوش
لبت داروبی نباید خوش * بیمار * باء ممدوده نك کسری ومیم ممدوده نك
فتحی ورا ایله بمعنی خسته وعلیل مقابلی تندرست لفظیدر عرفی بیت
کفن بیار وتابوت وجامه نیلی کن * که روزکار طبیبست وعافیت بیمار
واستعاره طریقیله چشم دلبرانه ده بیمار دیرلر اما خسته دیمز * خسته

فارسیده وترکیده مستعملدر

* اگرچه صیچرامق قاچمق خلاص اولمق ایمش جستن *

جستن * جیمك فتحی وسینك سکونی ایله مصدردر اوچ معنایه کلور اول
صیچرامق معناسنه عربیده وثبه کبی ثانی بمعنی گریختن عربیده فرار وحذر کبی
شاعر بیت که نتوانی ز بند چرخ رستن * ز تقدیری که یزدان کرد جستن
ثالث بمعنی خلاص شدن خواجه سلمان بیت من مسکین بسودای پری روی
گرفتارم * که باد صبح نتواند ز بند زلف او جستن

* ابو مصراعه وصف اصطلاحی اولدی برجسته *

برجسته * مذکور جستن اوزرینه تحسین ایچون بر لفظی زیاده ایله برجستن
لفظندن اسم مفعولدر بو تقدیرجه مذکور اوچ معنانك برینه اولملو ایدی لکن
بو مصراعه وصف اولمسی اصطلاح اولمش فلا مشاحة فی الاصطلاح
فی نفس الامر عنایت اولنسه مناسبت دخی ممکن اولور نون وواو ایله نوجسته دخی
بو معنایه در نون وواو ورا ایله نورسته دخی کذلك * فائده * نورسته اصلنده یکی
قورتلمش معناسنه در همدخی نورسیده یعنی تازه تمام اولمش معناسنه ده کلور
بعضیلر نورسته بی رانك ضمیله اوقورلر وتازه بتمش معناسنه دیرلر چونکه رستن
رانك ضمیله بتمك معناسنه بو صورتده فتحله اوقومك تحریف وغلط دیو حکم ایدرلر

* مالی شوی دیده ار کورب ثیب اولان عورت *

شوی دیده * یاء تحتیه اولی نك سکونیله مطلق ار کورمش معناسنه چونکه
شوی ار دیو یکرمی اوچنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی دیده اسم
مفعولدر مصدری فرق بشنجی قطعه بیت عاشرنده کچدی لکن برقاچ وجهدن
قالوب ثیب اولان عورته عرف اولدی شاعر قطعه جوهر روزی بر و شوهر
رسیده زن دنیا هزاران شوی دیده مشو نادان بکرداو مکرد دید فریبدی ز آن
شوی دیده

* نکاحك آدیدر کابین اباغی بغلو پابسته *

کابین * کاف ممدوده نك فتحی و باء ممدوده کسری ونون ایله مهر معناسنه که
اکا شمدی عرف ناسده نکاح دیرلر لهذا حتی فلان عورت نکاحنی بغلشدی دیو
تعبیر ایدرلر شیخ سعدی بیت باجوانی چولعبت سیمین * عقد بستش بمبلغ
کابین پابسته * مرکبدر چونکه پا اایاق دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده
کچدی بسته بغلنمش دیو اون یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی

* بو دستا ویزسنبل زاده درار باب عرفانه *

دستاویز ❊ هدیه دیو فرق بشنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی سنبل زاده ناظم نحریرك کتبنه سیدر کما سبق فی الدیباجة

❊ گلستان معارفدن کتورمش تازه گلدسته ❊

گلستان ❊ دردنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی ❊ معارف معرفتك جمعیدر ❊ گل ❊ معروف ❊ دسته ❊ ذالك فتحیله گل وریحان ولاله وسنبل وامثالی شکوفه وسبزه دسته سنه وطوپنه دیرلر محمد شمشی بغدادی بیت صد دسته باد از گل اقبال در کفت ❊ برفرق دشمنان تو تیغ دودسته باد ❊ بونلردن بشقه برقاج معنایه دخی گلور اول قبضهٔ خنجر وشمشیر وامثالی معناسنه ثانی اهل صنایعك الترینك یاپشاجق یری معناسنه ثالث مجلس اکین معناسنه بواوچ معنایه ترکیده صاپ دیرلر هم دخی گلدسته مناره دیو اصطلا حانده کلور فانظر

❊ قطعه ازدرج سخن جون کهر ناسفته ❊

قطعه از ❊ ایکیسیده متفرقا قطعهٔ اولی عنوانده کچدی ❊ درج ❊ ذالك ضمی ورانك سکونی وجیم ایله بمعنی حقه وبوبه دان یعنی زباد وغالیه قویدقلری حقهٔ صغیره وقیمتدار جواهر حفظ ایتدکلری حقه یه ده دیرلر واستعاره طریقیله محبوبلرك دیشلرین اینجویه تشبیه ایدوب دهانه درج دیرلر ابو المعانی بیت بدسنش درج پرازلعل ویاقوت ❊ نهد بردرج دیکردر خوشاب ❊ بوبیتده درج اولدن مراد سراغز یرمی درج ثانیدن مراد دهن محبوبدر کانه بردر بجی بردرج اوزرینه قودی دیمك اسنر ❊ سخن ❊ سوزدیو اوتوز برنجی قطعه نك بدنجی بیتنده کچدی ❊ چون کهر ❊ متفرقا یکرمی سکزنجی قطعه نك عنوانده کچدی نا ❊ ادات نفیدر کما سبق فی الادوات المرکبة ❊ سفته ❊ دلنمش دیو بوقطعه نك بیت رابعنده کلور حاصل معنی دلنمك کهر کبی کلام حقه سندن قطعه

❊ عقلی طاغلمشه حیرانه دینور آشفته ❊

آشفته ❊ همزه نك مدیله آشفتن لفظندن اسم مفعولدر بمعنی سراسیمه ومختل الدماغ وسرکردان وحیران طالب آملی بیت آشفته دماغم سرو برك سخنم ❊ نیست دامن چه کشایم که گلی درچمنم نیست

❊ هم او معناده هم آلشمش اولان آلفته ❊

آلفته ❊ ایکی معنایه درا ول وزن ومعناده آشفته کبی اطبی بیت چو دل درآن غم آلفته باشد ❊ همه حال بدن آشفته باشد ❊ ثانی آلشمش والفت وانسیت پیدا ایتمش معناسنه ابو المعانی بیت بدرد هجر آلفتن مجبر حال

دشوارست ❊ کر افلاطون کر رستم کشیدن چار ناچارست

❊ دلکشا قلب آچیجی اولدی مسیره گلکشت ❊

دلکشا ❊ روی محبوبه ومکان خوبه وامثالنه صفت واقع اولور مثلا روی دلکشا ومکان دلکشا دیرلر اصلده وصف ترکیبی درقلب آچیجی معناسنه چونکه دل قلب دیو اون یدنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی ❊ کشا ❊ کافك ضمیله امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر نتکم امر حاضری یکرمنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی هم دخی دلکشا شیرازده بر باغچه دیو مثنوینك یوزیتمش سکزنجی بیتنده کلور ❊ گلکشت ❊ کاف فارسیه نك ضمی ولامك سکونی وکاف ثانیهٔ فارسیه نك فتحی وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله مطلقا مسیره وتفرجگاه وچمنزار معناسنه ابو المعانی بیت اکر یاری کند بختم که یاری ❊ بان گلرخ روم گلکشت صحرا ❊ بعضیلر کاف ثانیهٔ عربیه مکسوره درکل اکنلکی معناسنه دیو ضبط وبیان ایلدیلر زعم باطللر صواب اولان فقیرك ضبط وبیان ایلدیکی کبیدر چونکه کشت کاف فارسیه نك فتحیله سیر وتماشا معناسنه در نتکم بو مقامك بعض تفصیلی دخی مثنوینك یوزیتمش طقوزنجی بیتی شرحنده کلور فانظر

❊ هم شکوفه چیچك آچلمش اولان اشکفته ❊

شکوفه ❊ شین معجمه نك ضمیله مطلقا چیچك معناسنه کرك اغاجده وکرك یرده حاصل اولسون بعضیلر شین معجمه نك کسریله ضبط ایلدیلر اشکفته ❊ همزه نك ضمیله اسم مفعولدر مصدری اشکفتن لفظیدر نتکم مخففی قرق بشنجی قطعه نك اون اوچنجی بیتنده کچدی.

❊ طاتلو او یقو یه شکرخواب دی خفتن او یومق ❊

شکرخواب ❊ رانك سکونیله طاتلو او یقو معناسنه چونکه شکر معروفدر لکن بومقامده مجازا طاتلو معناسنه خواب او یقو دیو قطعهٔ خامسه نك ایکنجی بیتنده کچدی کاهیجه خوابی حذف ایدوب طاتلو او یقو معناسنه شکر دخی دیرلر خفتن ❊ خاء معجمه نك ضمیله مصدردر عربیده نوم کبی خواجه حافظ بیت کفتم ای مسند جم جام جهان بینت کو ❊ کفت افسوس که آن دولت بیدار بخفت

❊ او یومش یاتمشه خسبیده دینور هم خفته ❊

خسبیده ❊ وخفته ❊ ایکیسیده خاء معجمه نك ضمیله اسم مفعولدر اولك مصدری خاء معجمه نك ضمی وسینك سکونی وباء موحدهٔ ممدوده نك کسریله

خسیدن لفظیدر

❋ پلور چرچی دیمك پله حریر دینلور ❋

پلور * بونجق جنجق واشالی نسنه صاتز کسنه معناسنده اکا زکیده چرچی دیرلر شیخ سعدی قطعه * زبان دردهان ای خردمند چیست * کلید در گنج صاحب هنر * چودر بسته باشد نداند کسی * که جوهر فروشست یا پیلور اصلنده اسم منسوبدر چونکه * پله * باء فارسیهٔ ممدوده نك کسری ولامك فتحی وهاء رسمیه ایله ابریشم وحریر معناسنه وچرچی آلاتی معناسنه ایدی ادات نسبت اولان ور ایله توافق ایدنجه تخفیف ایچون هاء رسمیه حذف اولنوب پیلور اولدی

* بویلجه سفته ایمش داخی دلنمش سفته *

سفته * سینك فتحی وفانك سکونی وتاء فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله بوشهرده برآدمه برمقدار اقچه ویروب شهر آخرده بشقه آدمدن الق اوزره اولان معامله درکه عربیده سفتجه ولسان رومده پولیچه دیرلر * سفته سینك ضمیله سفتن لفظندن اسم مفعولدر دلنمش معناسنه عربیده مثقوب کبی همدخی هدیه وتحفه معناسنه وحلقهٔ زرین معناسنه ده کلور

* فهه وفه کورکه دیندی سپورکه جاروب

فهه * فانك وهانك فتحلری وهاء رسمیه ایله کورك معناسنه درکرك جاور کرکی اولسون کرك کبی کورکی اولسون عربیده کلامده عاجز اولانه فهه دیرلر * فه فانك فتحی وهانك اظهاریله مثله * جاروب * سپورکه معناسنه عربیده مکنسه کبی خواجه سلمان بیت روضهٔ پاك حسین است اینکه مشکین زلف حور خویشتن رابسته برجاروب این جنت سرا * اصلنده وصف ترکیبیدر مکان سپوریجی معناسنه چونکه جا مکان دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی روب رفتن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففی یاخود اسم مفعولی مصراع ثانیده کلور بعضیلر باء فارسیه ایله اوقورلر غلطدر بعض نسخده جاروب موقعنه خاکروب واقع اولمشدر جهت ترکیبی جاروبدن مفهمدر چونکه خاك طپراق دیو قطعهٔ مثلثه ده کچدی

❋ خاکروبه سپورندی سپورلمش رفته *

خاکروبه * هاء رسمیهٔ نسبه ایله سپورندی معناسنه عربیده کناسه کبی رفته رانك ضمی وفانك سکونی ایله رفتن لفظندن اسم مفعولدر میر نظمی بیت بمژکان خاکراه یار رفته * دردر یای اشك چشم سفته * مستقبلاتی فانك باء موحده یه ابدالی وقلبله برواز یاده سیله روبد وزوبنده کلور

* تو مپندار که سن صانمه که دانم بیلورم *

تو * سن دیو اوچنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * مپندار نهی حاضردر چونکه میم مفتوحه ادات نهیدر کما سبق فی الادوات المرکبة پندار باء فارسیه نك کسریله امر صیغه سی اوزره اسم مصدر اوله رق اون بشنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی دانم * مضارع متکلم وحده در بیانی قطعهٔ اولینك بیت ثانی شرحنده کچدی

* سویلمك گفتن سویلنمشه دیرلر گفته *

گفتن * کاف فارسیه نك ضمیله مصدردر عربیده قول وتکلم معناسنه شاعر بیت شعر گفتن کرچه درسفتن بود لیك فهمیدن به از گفتن بود گفته اسم مفعولدر

* دکله جوهر کبی بل قدریکی ایتمه ضایع * جوهر قدر مرمرا را

* کوشوار اولسه سزا بویله در ناسفته *

کوشوار * کوبه دیو اوتوز بشنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی * سزا لائق دیو قطعهٔ اولی نك بیت ثالثنده کچدی * در * اینجو دیو اوتوز طقوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * نا * ادات نفیدر * سفته * قد سبق آنفا

* چه رنکین قطعه هر حرفش بصد رنکست اندوده *

چه * نه دیو اون التنجی قطعه نك بیتنده کچدی * رنکین قطعه * اوچنجی قطعه نك عنوانده کچدی * هر * ادات حصر بمعنی کل وجمیع * حرفش انك حرفی معناسنه چونکه شین معجمه ضمیر غائبدر کما سبق * بصد رنکست بوز رنکله در دیمك چونکه باء موحده ادات مفعولدر صد یوز دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی رنك کونه دیو قرق برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی است ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة اندوده * صوانمش دیو بو قطعه نك بیت تاسعنده کلور حاصل معنی نه رنکین قطعه که انك هر حرفی یوز رنکله صوانمش ویالدزلنمشدر

* زلمش هم سوزلمش نسنه سایده دخی سوده *

سایده * سین ممدوده نك فتحی ویاء تحتیهٔ ممدوده نك کسریله اسم مفعولدر ازلمش وسوزلمش معناسنه مصدری سایدن لفظیدر عربیده ایکی معنایه بردن سحق دیرلر وخاصهٔ معنای اولده تدقیق ومعنای ثانیه مس ومسح دیرلر شاعر بیت بی مشقت نیست هرکاری ز صندل کن قیاس * درد سرکم دارد وسایدنش درد سرست * سوده * سین ممدوده نك ضمیله اسم مفعولدر ایکی معناده سایده کبی مصدری سودن لفظیدر ابو المعانی بیت دیدن وگفتن

وشنیدن بودنست * لیك از ین به دست سینه سود نست * وطلا معناسنه ده کلور

اوزلمشدر کسته آشوب پیرانسه فرسوده

کسته * کاف فارسیه نك ضمی وسینك سکونی وتاء فوقیه نك فتحیله اسم مفعولدر اوزلمش واوزمش معناسنه مصدری کستن لفظیدر کاف فارسیه نك ضمی وسین اولینك کسری وسین ثانیه نك سکونی ایله ایدی فرسوده * فانك فتحی ورانك سکونی وسین ممدوده نك ضمیله اسم مفعولدر پیرانمش وآشنمش معناسنه مصدری فرسودن لفظیدر شمس فخری بیت جمال دینی ودین پادشاه کشور کیر * زهی سمند تو پشت سپهر فرسوده * بونده واوك حذفیله فرسده دخی جائزدر

ستوده مدح اولنمش آزموده هم صنانمشدر

ستوده * سینك ضمیله یعنی ممدوح اسم مفعولدر فاما که قطعه اولینك بیت خامسنده کچن ستوده لفظیدر لفظیله مصدر وتحلی اولمغله محمد دیو تفسیر ایلدی چونکه الالفاظ قوالب المعانی معلومدر بویله اولنجه تکرار عد اولنمادی فلله دره * آزموده * همزهٔ ممدوده نك وزای معجمه نك سکونیله اسم مفعولدر صنانمش وصنامش معناسنه هم لازم وهم متعدی اولور کار آزموده کبی ایکی معناده شاعر بیت درجهان او آزموده میشود * باشد اوکا رآزموده در جهان * مصدری آزمودن لفظیدر

امین وسالم ایمن یعنی راحت اولمش آسوده

ایمن * همزه نك فتحی ویاء تحتیه نك سکونی ومیمك فتحی ونون ایله یعنی امین وسالم وآسوده حال ومستریح البال صائب بیت بخاموشی زمکر دشمن بدرك * مشو ایمن که نوسن کوش خواباندلکد هادر قفادارد * آسوده * همزهٔ ممدوده نك فتحیله اسم مفعولدر یعنی مستریح صائب بیت در تمام عمر اکر یکروز عاشق بوده * درحساب زندکانی روزحشر آسوده * مصدری آسودن لفظیدر بو بیتده دخی چوق ملاحت واردر فافهم

خدیو وکی دیمکدر پادشاهك امر یدر فرمان

خدیو * خاء معجمه نك ودال ممدوده نك کسرلری و واو ایله یعنی پادشاه حق تعالی یه دخی اطلاق اولنور کما سبق فی الاسماء الحسنی شیخ سعدی بیت خدیو خردمند فرخ نژاد * که شاخ امیدش برومند باد * کی * کافك فتحیله یعنی پادشاه شمس فخری بیت شاه دوران شیخ ابو اسحاق ای کلاه

تورشك افسر کی * باقی * معناری اوتوزسکزنجی قطعه نك بیت عاشری شرحنده کچدی نکته فرهنك شعوریده خدیو ولو پادشاه دیو واقع اولدی شاهدی مرحوم کی اولوخان دیو تفسیر ایلدی شوتقدیرجه ناظم نحریرك پادشاه دیو تفسیری پادشاه اولوسلطانده حقیقت عرفیه اولدیغنه مبنیدر فلله دره که شعوری کبی اطناب ایتمدی فافهم * فرمان * فانك فتحیله یعنی امر سلطان همدخی منشور وبرات سلطانی معناسنه ده کلور ایکی معنایه بیت کرد فرمان آن شه حسن وبها * دردیوان عاشقان فرمان روا

* بیورمق اولدی فرمودن بیورلمشده فرموده *

فرمودن * فتحیله مصدردر مستقبلانی واوك الف ویای تحتیه یه ابدالیله فرماید وفرماینده کلور * فرموده * اسم مفعولدر

* ایولك صاغلق اولمش تندرستی کبی بهبودی *

تندرستی * آخرنده یاء تحتیه مصدریه ایله صاغلق معناسنه چونکه تندرست یعنی صحیح البدن وتام القوی چونکه تن بدن دیو قرق سکزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی درست بتون دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی میرنظمی بیت میشود لاغر وضعیف وزار * نشود تندرست عاشق زار * بهبودی * باء موحده نك سکونیله ایو اولمق وایو وصف ایتمك وایو اولمش معناسنه میرنظمی بیت بهبوده مده دردسرم بهر علاج زخم دل ماقابلی بهبوده نبود * معنای ترکیبی دخی بویله در چونکه به ایو دیو اللنجی قطعه نك التنجی بیتنده کچدی بوده مصراع ثانیده کلان بودن لفظندن ماضی صیغه سی اوزره اسم مصدر یاخود اسم مفعولدر بو تقدیرجه هاء رسمیه ایله وهاء رسمیه سز جائزدر لکن نسخهٔ صحیحه هاء رسمیه بدلنه یاء تحتیه ایله بهبودی اولمغدر فاحفظ

* ایدی بود اولمغه بودن دینور اولمش دخی بوده *

بود * باء موحدهٔ ممدوده نك ضمی ودال ایله حکایت عن حال الماضی اداتیدر عربیده کان ترکیده ایدی کبی همدخی * بودن * لفظندن ماضی صیغه سیدر واسم مصدر دخی اولور * بوده * اسم مفعولدر فائده سید شریف قدس سره حاشیهٔ تجریدده وجودی بودن ایله تفسیر ایلدی نه کوزلدر فاما که بعده بودنی لفظیله هستی مرادف ایلدی نه سبب ایله مرادف ایلدی دیو شعوری مرحوم لبث شعری مقامنده استشعار ایلدی چونکه بودنی

اولاجق معناسنه‌در نتکیم بو بیتده مصرحدر شاعر بیت کذشته خود کذشت و بودنی بود * پشیمانی هیچ دارد کنون سود * زیرا بودنی آخرنده کی یاء تحتیه لیاقت ایچوندر کما سبق

* قارشمق اولدی آمیزش دخی آمیختن اوله *

آمیزش * اسم مصدردر مصدری همزهٔ ممدوده‌نك فتحی ومیم ممدوده‌نك کسریله * آمیختن * لفظیدر چونکه مستقبلانی خاء معجمه‌نك زای معجمه‌یه ابدالیله آمیزد وآمیزنده کلور اسم مصدری امرك آخرینه ما قبلی مکسور شین معجمه الحاقیله آمیزش لفظیدر کمال خجندی بیت تلخکامی می برد از مایدور آن دولت * ساقیان در باده ها کو باشکر آمیختند

* بولاشق اولدی آلودن بولاشمش نسنه آلوده *

آلوده * بشنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کچن آلودن لفظندن اسم مفعولدر ایکی معنایه کلور اول بولاشق ثانی بولاشمش نسنه معناسنه بو ایکی معنا بیننده فرق اول ایس وپاس وسغر وامثالی نسنه دیمکدر ثانی انلرك اصابت ایتدیکی نسنه دیمکدر همدخی آلوده مرتکب معاصی معناسنده‌ده کلور عرفی بیت مالب آلوده بهر توبه بکشایم لیك * بانك عصیان میزند ناقوس استغفارما بعض نسخه‌ده اول مصدر صیغه‌سی اوزره واقعدر لکن تکرار اولور فافهم

* دی سوزکی آدینه پالونه پالودن دخی سوزمك *

پالونه * پاء فارسیهٔ ممدوده‌نك فتحی ولام ممدوده‌نك ضمی ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله سوزکی معناسنه که کفکیر وامثالی کبی حکیم خاقانی بیت هرمی که ریخت بخت بپالونهٔ مژه * باد خیال انس رسان تو خورم * پالودن پاء فارسیهٔ ممدوده‌نك فتحیله سوزمك وصاف ایتمك معناسنه مصدردر اما که باء عربیه ایله بولنمق و بولندرمق معناسنه‌در هم لازم وهم متعدی اولور کانه اولك ضدیدر

* سوزلشدن کنایه بلنه‌نك آدیده پالوده *

پالوده * پاء فارسیهٔ ممدوده‌نك فتحیله پالودن مذکوردن اسم مفعولدر ایکی معنایه کلور اول سوزلمش وغل وغشدن صاف اولمش معناسنه ثانی معروف طعامکه اکا پلته دیرلر فرهنك جهانکیریده بمعنی پلهٔ ترازو دیو واقعدر یانی پلهٔ ترازو یعنی کفهٔ میزان

* بیوك اولسه قدح پیمانه دی اولچك دیمکدر هم *

پیمانه * پاء فارسیه‌نك فتحی ویاء تحتیه‌نك سکونی ومیم ممدوده‌نك ونونك فتحلری

وهاء

وهاء رسمیه ایله بیوك قدح معناسنه واولچك معناسنه عربیده کیل وقفیز کبی شاعر بیت پیمانهٔ خرمن غم توشد دل من * بکشاز سر زنیب وفا بشکل من همدخی پیمودن لفظندن اسم مصدرده اولور اولچمك معناسنه

* جهان پیما کزن دنیایی واولچولمشده پیموده *

جهان پیما * وصف ترکیبیدر جهان اولچوجی معناسنه‌در لکن جهانی کزیجی معناسنده حقیقت عرفیه اولمشدر چونکه جهان دنیادیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك وچنجی بیتنده کچدی پیما پیمودن لفظندن اسم فاعل یاخود امر حاضردر * پیموده * پاء فارسیه‌نك فتحی و یاء تحتیه‌نك سکونیله پیمودن لفظندن اسم مفعولدر مستقبلانی واولك الف و یاء تحتیه‌یه ابدالیله پیماید و پیماینده کلور صائب بیت جز پشیمانی ندارد حاصل طول امل چند پیمایی مکرر این ره پیموده را

* قبیله دودمان ودوده اول معناده در انجق *

دودمان * دال ممدوده‌نك ضمیله قبیله معناسنه عموما اولو قبیله وجماعت عظیمه معناسنه خصوصا رشید الدین وطواط بیت خدای داند کز تو بدودمان نروم * اکر برآرد ودم زدودمان آتش * دوده * بوزن بوده ایکی معنایه کلور اول بمعنی دودمان مذکورنی مصراع ثانیده کلور

* توندن موندن حاصل اولان ایدر دخی دوده *

شاعر مرکب وصفنده بیت همسنك زاج دوده همسنك هردو مازو همسنك هرسه صمغست وآنکاه زور بازو

* نکاریدن دینور نقش ایتمکه نقشه نکارا *

نکاریدن * نونك کسری وکاف فارسیهٔ ممدوده‌نك ضمیله نقش معناسنه مصدردر * نکار * ایکی معنایه کلور اول امر صیغه‌سی اوزره اسم مصدردر نقش معناسنه ثانی محبوب دیو مصراع ثانیده کلور

* دخی محبوبه دیرلرهم صوانمش اولدی اندوده *

اندوده * همزه‌نك فتحیله اسم مفعولدر مصدری اندودن لفظیدر مطلقا صوامق و یالدزلمق وطلا ایتمك معناسنه هرشیئه شاملدر

* سپرز اولمش طلق اودزهره دخی آق جکردر شش *

سپرز * سینك و پاء فارسیه‌نك ضملری ورانك سکونی وزای معجمه ایله طلق معناسنه عربیده طحال کبی اخلاط اربعه‌دن محل اجتماع سودادر

ابو المعانی بیت دکر محل عناصر ندارم کو با * بجز سپرز که سودا بدل شده غالب * چونکه طعام معده ده انهضام بولدقدنصکره صاف وخلاصه سی جکره واروب انده دخی طبخ اولنوب بعد النضج صافیسی دم وکو پوکی صفرا وناپخته سی بلغم ودردی یعنی اشاغه چوکنی سودا اولوب جکردن دونوب طحاله وارانده قرار بولور مکانی جانب یسارده تحت القلبدر زهره * زای معجمه نك فتحیله اود معناسنه عربیده مراره کبی محل اجتماع صفرادر چونکه آجی اولوب آغویه مشابه اولمغله فارسیده هاء رسمیه نسبه ایله زهره عربیده مراره دیدیلر شیخ نظامی بیت زهره ندارمکه ببوسم لبت تیر وکمان دارد ابروی تو * شش * شین معجمه نك ضمی وشین ثانیه ایله آق جکر که اکا ترکیده اویکن دیرلر یکی از حکما بیت چو از سل دور میباشد سلامت که زیرا مبشود در شش جراحت

دنیور هم بوکر که کرده باغرصق آدیدر روده

کرده * کاف فارسیه نك ضمی ورانك سکونی ودالك فتحی وهاء رسمیه ایله بوکرك معناسنه عربیده کلیه کبی * روده * راء ممدوده نك ضمی ودالك فتحی وهاء رسمیه ایله بغرسق معناسنه عربیده معاً کبی ابو المعانی بیت حسود جاه واقبالش همیشه میشود در رنج * زرشکش پیچ وتابی روده را اندر شکم کیرد

* دینور کهسار طاغه تیغ کوه اوستنده سوریسی *

کهسار * اصلی واو ایله کوهسار در طاغ معناسنه عربیده جبل کبی همدخی طاغستان وطاغ دپه می معناسنده کلور چونکه کوه طاغ دیو اوتوزسکزنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی سار ادات نسبتدر کما سبق فی الادوات المرکبة تیغ کوه * بمعنی سر کوه ترکیب اضافیدر چونکه تیغ قلج معناسنه کلدیکی کبی هرنسنه نك بوکسك یرینه ده تیغ دیرلر

* دپه معناسیدر پشته یغین مفهومیدر توده *

پشته * باء فارسیه نك کسری وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله دپه معناسنه عربیده تل کبی ومجازا یغین معناسنده کلور توده * تاء فوقیه ممدوده نك ضمی ودالك فتحی وهاء رسمیه ایله مطلقا یغین معناسنه درحکیم اسدی بیت بها توده کردند زر وکهر بهار کرفت آن خر چاره کر

* نوا محو وتلف اولمق تباه آنك کبی اولمش *

نوا * تاء فوقیه نك وواو ممدوده نك فتحلریله بمعنی محو وتالف بودن و بمعنی ضایع تباه * تاء فوقیه نك وباء موحده ممدوده نك فتحلری واظهار ها یله مثله همدخی براحسن حالدن بر اقبح حاله دونمك معناسنه ده کلور خواجه سلمان بیت کرنوکنی حمایت کو کردرا از آتش * یاقوت وش نباید تاب تب تباهی

* دخی هیچ اولدی پوچ وهم عبث شولدر که بیهوده *

پوچ * باء فارسیه ممدوده نك ضمی وجیم ایله هیچ ایله مرادفدر یعنی بر ایشه یرامز ومعدوم معناسنه صائب بیت کفتکوی پوچ ناصح را نمی فهمم که چیست * این قدر دانم که جای پنبه در کوشم تهیست * هیچ * دخی فارسیدر ترکیده شبوعی حسبیله تفسیر قلندی * بیهوده * کسرا یله بمعنی عبث و باطل وبی معنی وواوك حذفیله بیهده دخی بو معنایه در اصلنده مرکبدر چونکه بی ادات نفیدر کما سبق فی الادوات المرکبة هو ده وهده ایکیسنده بمعنی حق وصواب وصحیح

* همان آثار فیضا فیض وهبی الهیدر *

همان * ادات حصردر * آثار * جمع اثردر * فیض * بمعنی جوشش آب ازلب وادی عرفده هبه معناسنه در انکیچون حق تعالی یه فیاض دیندی وهاب معناسنه کذا فی حاشیة المطالع * فیضا فیض * الفی ملازمه ایچوندر فیض فیضه معناسنه در مراد فیوضات وافره دیمکدر * وهبی * نه قدر ناظم نحریرك تخلصی ایسه ده بو مقامده معنای لغویسی مقصود اولدیغنه الهٰ کلمه سنه اضافتی شاهد عدلدر نعم مخلص ناظم نحریره وناظم نحریرك کندوسنه وهبی الهی دیو تلقینه تلمیحدن دخی خالی دکلدر چونکه ناظم نحریر سخن نام قصیده سنده دیر بیت توله وهبی الهی دیو مشهور اولسم * هبه در وهبه در باکه عطایای سخن وفی نفس الامر شعرانك بیت تخلصده علی طریق التلمیح اسملرینه اشارتلری نصر بحرلرندن ظریفدر سؤال بو قطعه بو تلمیحه نیچون تخصیص اولندی جواب عادت شعرا غزللرده بیت اخیرده تخلص ایدرلر لکن طویل الذیل قصیده لرده برقاچ بیت قالهرق تخلص ایدرلر ناظم نحریر دخی اکا قیاسا برقاچ قطعه قالهرق تخلص ایلدی فلله دره

دکلدر کسبله حسن واداطبع سخن کوده

سخنکوه * وصف ترکیبیدر چونکه سخن سوز دیو اوتوزبرنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی کو وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعه ولینك بیت خامسنده

پکدی *قطعهٔ کوهر زدریای دلم دیکر بجوی*

قطعهٔ کوهر * اون اوچنجی قطعه‌نك عنوانندە متفرقا پکدی * ز * بمعنی من کاسبق فی الادوات * دریا * ذکر دیو بیکرمی ایکنجی قطعه‌نك سکزنجی بیتنده پکدی دل قلب دیو اون بدنجی قطعه‌نك اوچنجی بیتنده پکدی میم ضمیر متکلم وحده در کاسبق فی الادوات البسیطهٔ * دیکر * دال ممدوده نك کسری وکاف فارسیه‌نك فتحی ورا ایله ترکیده بردخی ایله تعبیر ایدرلر نتکیم بو بیتدن فهم اولنور شاعر بیت زمان چون رفت دیکر یافت نتوان * عنان زندکانی تافت نتوان * همدخی تکرار اولان نسنه‌نك ایکنجیسنه ده دیکر ایله تعبیر ایدرلر مثلا صلوة ظهره نماز پیشین وصلوة عصره نماز دیکر دیرلر و اشقه معنایه ده کلور بونده یاء تحتیه‌نك حذفیله دکر دخی جائز در نتکم فرق طقوزنجی قطعه‌نك طقوزنجی بیتنده پکدی خواجه حافظ بیت رونق عهد شبابست دکر بستان را میرسد مژده کل بلبل خوش الحان را * بجوی ایستە دیو اللی برنجی قطعه‌نك بیت سابعنده پکدی اولنده‌کی باء موحده صله در کاسبق فی الادوات البسیطهٔ حاصل معنی کوکلم دریاسندن بردخی کوهر قطعه‌سی ایسته بعض نسخه‌ده بجوی موقعنه مجوی واقع اولمشدر بو صورتده اولنده‌کی میم مفتوحه ادات نهیدر

* خالصه سارا دینورمش یعنی عنبر شاه بو *

سارا * سین وراء ممدوده‌نك فتحلریله بمعنی خالص وصافی جامی بیت چه حاصل زانکه دانی کیمیارا * مس خود را نکردی زر سارا * اکثری صفت استعمال اولنور مشك سارا وعنبر سارا کبی همدخی بحر عمان ساحلنده برمکانك اسمیدر که انده بی نظیر عنبر اولور * شاه بوی * ها نك سکونیله بمعنی عنبر وعود وامثالی شمس فخری بیت شه عادل جمال دولت ودین * که خالدر که اوشاهبو بست * معنای ترکیبیسی اعلا قوقو دیمکدر * عنبر * فی الاصل عربیدر فارسیده وترکیده شبوی حسبیله تعبیر قلندی فائده عنبرك حصولنده روایات کثیره واردر اول دریای محیط بالقلرندن اولوب سواحل محیطده اولان بلادك اهالیسی انی جمع ایدرلر ثانی دریا کنارنده بر بالق بودر اول سببله مست کبی اولوب کندونی کناره اورر صیادلری وقتنی بلور اصطیاد ایدرلر ثالث رجح اولان بودر که ساحل محیطده بنی آدم سکناسی اولمیان محلرده بی نهایه خوشبوش کوفه‌لر اولوب بوکتك یالچین قیالرده خدائی بال اروری واردر اول شکوفه‌لردن چیچك الوب اول قیالر قلرنده

بال ایدرلر حرارت شمسدن بال اریوب اقار ویغمور وسیل مومنی دریایه دوشورر امواج دوکه دوکه کناره کتورر موسمنی بیلورلر واروب جمع ایدرلر رابع بقر بحری کیدر دیرلر اکثری شعرا زلف وخال محبوبی عنبره تشبیه ایدرلر خواجه حافظ بیت صبا اکر کذری افتدت بکشور دوست بیار نفحهٔ از کشور کیسوی معنبر اوست

* بك ایوسی عود مندل عود اغاجی دار بوی *

عود * معروف پك اعلاسی بو بیتدن فهم اولنور شاعر بیت سنکین وسیاه وسخت باید عود * سست وسبك وسفید باید عنبر * عربیده هر اغاجه عود دیرلر بعد القطع * مندل * میمك فتحی ونونك سکونی ودالك فتحی ولام ایله بمعنی عود خام محمد بن یمین بیت از برای قوت دل کر بخوری بایدم * صندل ومندل نبایم غیر چوب ارس وتاغ * عجائب البلدان نام کتابده ذکر ایدر که مندل هندستانده برشهردر که انده عود غایت چوق اولور بو سببدن عود مندلی دیرلر اکن عود اراضیسنده تمر بلکه عود ماورای خط استواده برجزیره‌ده بتر باذن الله تعالی بنفسه قیریلوب دریایه دوشر امواجله شهر مندله کلور شوقدر که برندن باش قو پمش ایسه قامرونی دیرلر اکر قوری قوپمش ایسه مندلی دیرلر ثقیل ومصمت اولانی اعلادر * دار بوی * رانك سکونیله بمعنی عود ایضا اصلی بوی دار ایدی علم اولیجق مضاف الیه تقدیم اولندی شمس فخری بیت بیرمش جام زرین آفتابست * حطب در مطبخ اودار بو یست * چونکه دار هر دیکلن اغاج دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت رابعی شرحنده پکدی بوی قوقو دیو یکرمی التنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده پکدی

* نافهٔ مشك اول که بکدر کیم دوشر جیراندن *

نافهٔ مشك * اضافتله معروف آهو کوبکی درچونکه نافه آدم وحیوان کوبکی عموما ونافهٔ مشك خصوصا هاتفی بیت بصحرای چین نافه چینی کنیم * ده بارکه فرش چینی کنیم * ودریسی کورك اولان حیوانك قارنی التنده اولان دریلرده نافه دیرلر مثلا نافهٔ روباه ونافهٔ وشق ونافهٔ سمور کبی مشك میمك ضمی وشین معجمه‌نك سکونی وکاف ایله میمك کسریله مسك معناسنه‌در ولایت چین ود یارختن ومملکت خطاده حاصل اولور بلکه اول مملکتلره مخصوص درفاما که ناظم نحریرك مصراع ثانیده چین اقلیمنه تخصیصی ختن وخطا ملحقات چیندن اولدیغیچوندر

* چین اقلیمنده دراما او آهو بشقه صوی *

ختی چین دیارنده حاصل اولان مشکك خالصی استشمام اولنسه بورندن قان کلوروا علاسی دخی امتحان بو وجه اوزره چین جانب شرقیده وراء هندده اقصای معمورات طولیه ده مشهور مملکتدر هر کیم اکا پادشاه اولسه فغفور درلر تکم فن جغرافیاده طولی وعرضی واحوال سائره سی مشرح وحدو تفصیلی مراد ایدن جهان نمایه مراجعت اولنه عرب تعریب ایدوب صین دیرلر

آهو * همزهٔ ممدوده نك فتحی وهاء ممدوده نك ضمیله جیران معناسنه که ترکیده کیك دیرلر همدخی غیب معناسنده کلور ایکی معنایه شاعر بیت بدبه حرص چون آهوچه تازی نفس * همچون سك بصحرای قناعت رو که بی آهوست آن صحرا

* خط برآورده هنوز تو بی بلورمش تازه *

میر نظمی بیت چو شد آن شوخ پر آشوب آفاق * خط برآورده برای قتل عشاق فرهنك شعوریده خط برآورده بمعنی چارابرو محبوب دیو واقع در اصلنده مرکبدر چونکه * خط * حر یدر لکن شعرا عندنده هنوز کورنمش صقال وبیق معناسنه حقیقت عرفیه اولمشدر میر نظمی بیت بدید آمد چو بر لب خط دلجو * کنار آب حیوان سبز خودرو * ابو المعانی بیت شود از خط یار چارابرو * چهار ارکان عشق خلق محکم * برآورده * کتورلمش معناسنه اسم مفعولدر چونکه بر ادات تحسین درکما سبق فی الادوات المرکبهٔ آورده همزهٔ ممدوده وواوك فتحلریله کتورمك معناسنه مصدردر

* دی نكل تو یسز اولان محبوبه یعنی ساده روی *

نكل * تاء فوقیه نك فتحی وکافك کسری ولام ایله بمعنی ساده رو یعنی امرد اوغلان شمس فخری بیت بدردانی چراست خفت خسوف * رانکه تمام بود ودبو نكل ساده رو * دخی فارسیدر چونکه ساده نقوشدن عاری وجنس آخر اختلاطندن خالی معناسنه قاشده واشانده مستعملدر واستعاره طریقیله اصطلاحات وتعبیراتی اولیان نظم ونثره ده دیرلر ابو المعانی بیت کرنه نظم ساده لوحا نرا نباشد اصطلاح * همچو قلب خویش کو بد نظم ساده ساده دل روبوزد بو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی میر نظمی بیت نباشد درجهان هر ساده رو بی * دلارا دلفریب خوب کو بی * تنبیه * لفظ نكل ولفظ ساده رود کوره مخصوص وصفدر اانده استعمال اولنماز فاحفظ

* جانفزا جان ارترن مردمکش آدم اولدورن *

جانفزا * وصف ترکیبیدر حقیقة ومجاز مستعملدر ابو المعانی بیت ای لب میکون لعلت جانفزای عاشقان * وی غم هجران وصلت دلکشای عاشقان چونکه جان روان دیو اوتوز سکزنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی فزا کسر ایله وصف ترکیبی اولدیغی حالده بشنجی قطعه نك عنوانی شرحنده کچدی * مردمکش * وصف ترکیبیدر چونکه مردم آدم دیو قطعهٔ اولی نك یدنجی بیتنده کچدی کش کافك ضمیله امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر نتکم کش اولدر دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت تاسعنده کچدی

* دیدیلر معشوقه جانان ومحله آدی کوی *

جانان * جیم ونون ممدوده نك فتحلری ونون ثانیه ایله بمعنی معشوق ومحبوب ابو المعانی بیت اکر جان خواهدت جانان بده منت بکیر از جان نباشد خوبتر ازجانکه جان دادن بجانان را * کوی * کاف ممدوده نك ضمی و یاء تحتیه ایله بمعنی محله واو به خاقانی بیت چو ایم جانب کویت دوصد منزل یکی سازم * اکر بیرون روم درهر قدم صد جا کنم منزل

* انجمن مجلس قرشد فیجه دی کرما کرم اکا *

انجمن * همزه نك فتحی ونونك سکونی وجیمك ضمی ومیمك فتحی ونون ایله بمعنی مجلس ومجمع فردوسی بیت بشادی یکی انجمن برشکفت * شهنشاه کیتی زه سازه کرفت * کرما کرم * مبالغه ده الف توسل ایله قزشمش مجلسده اصطلاح اولمشدر نه قدر معنای لغویسی اعم ایسه ده چونکه کرم بمعنی حار دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت اخیری شرحنده کچدی

* اولدی کرم الفت ابو کورشمه تردر داخی خوی *

کرم الفت * معنای اصطلاحیسی ولغویسی اظهردر * خوی * خاء معجمه نك بین الفتح والضم اماله سی وواو مجهول و یاء تحتیه ایله تر معناسنه عربیده عرق کبی لکن وزنه رعایت ایچون بهر حال بالفظ خوی سائره لره یاخود سائری خویه تطبیق لازمدر * رستمك باباسیدر زال دخی بك اختیار *

زال * زای معجمهٔ ممدوده نك فتحیله نام پدر رستم جهانکیردر چونکه اصل معناسی پیر سالخورده دیمکدر زال من بوراناسندن قاشی و کرپکی آق اولدیغی حالده طوغدیغندن زال دیو تسمیه اولندی * رستم * ایرانده مشهور پهلواندر شهنامه ده دلاورلکی مفصلدر شمس فخری بیت جمال دولت ودین شاه کرمکار که هست * هزار حاتم طایی هزار رستم زال * چونکه رستمه باباسی نامیله

کوی * کاف فارسیهٔ ممدوده نك ضمی و یاء تحتیه ایله بمعنی مذکور خصوصا
و بمعنی کل مدور وغلطان عموما همدخی کفتن لفظندن امر حاضر ووصف
ترکیبی اولور ایکی معنایه شیخ سعدی قطعه‌ده فهم سخن تا نکند مستمع * قوت
طبع ز متکلم مجوی * فسحت میدان ارادت بیار * تا بزند مرد سخن کوی کوی
شاهدی بیت صورر یسك صولجان‌نه اوله چوکان * ووه لنان طوپچغز کویك
غلطان

* اولدی اکرلمش خمیده بوکلار پیچیده هم *

خمیده * بوزن رسیده اسم مفعولدر مصدری خاء معجمه ایله خمیدن لفظیدر
میر نظمی بیت شوی بهر تواضع قدخمیده * نهال کشته ز میوه خمیده * پیچیده
باء وجیم فارسیتین ممدودتینك کسرلریله اسم مفعولدر مصدری پیچیدن
لفظیدر

* ایکی قات نسنه دوتا وقات قات اولمش توی توی *

دوتا * ایکی قات معناسنه چونکه دو ایکی دیو طقوزنجی قطعه‌نك بیت اولنده
کچدی تا قات دیو ایکنجی قطعه‌نك بیت ثالثی شرحنده کچدی * توی توی
قات قات معناسنه چونکه توی تاء فوقیهٔ ممدوده نك ضمی و یاء تحتیه ایله قات
معناسنه که چوقه و الاجه و صوغان و شلغم و کاغد قاتلری کبی

* شوخ چق مشرب لو نازك طبع هم حاضر جواب *

شوخ * شین معجمهٔ ممدوده نك ضمی وخاء معجمه ایله بمعنی کشاده مشرب و نازك
طبع و حاضر جواب و لطیف کوی و شاطر کار نتکم شوخ نازك وکوزل دیو
فرق برنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی همدخی شوخ وچرك وکیرو پاس
معناسنده کلور نتکم بو مصراعده کلور

* کیراو پاسلو شوخکین و یقه مقدر شست وشوی *

شوخکین * اسم منسوبدر چونکه کین ادات نسبتدر کما سبق فی الادوات المرکبه
شست وشوی * یقمق معناسنه‌در * تنبیه * و بونده شست وشوی وکله‌جك
ایکی بیتده جستجوی و کفتکوی حاصلی بو اوچ کلمه‌دن هر بری ماضی ایله امردن
مرکب مبالغه مصدردر چونکه شست ماضیدر مصدری اونوز برنجی
قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی * شوی * امردر اسم مفعولی بیت مذبورده
کچن شو بیده لفظیدر * کفت * ماضیدر قطعهٔ عاشره‌نك بیت سادسنده
کچدی جست جیمك ضمی ایله ماضیدر مصدری جستن لفظیدر * جوی
امردر اللی برنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کچدی و بالجمله بونلرنه قدر که ماضی
وامر صورتنده ایسه‌ده اسم مصدردر عند الترکیب مبالغه افاده ایدرلر تا که

رستم زال دیدکلری کبی زاله دخی باباسی آدیله زال داستان دیرلر زیرا فارسیده
علمین بینده ابن کلمه‌سنك اسقاطی قاعده‌در

* قیرصقاللو یه دینور آمیزه موی وهم دوموی *

آمیزه موی * مرکبدر چونکه آمیزه همزهٔ ممدوده نك فتحی و آخرنده هاء رسمیه
ایله اون ایکنجی قطعه‌نك التنجی بیتنده کچن آمیخته کبی قارشمش معناسنه
نتکم آویزه آویخته معناسنه اولدیغی کبی علی ما سبق فی قواعد المقدمة موی
قیل دیو اللنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده کچدی دقیقی بیت اکر شاه هر هفته
کشور بود * چو آمیزه موش دمکذر بود * دوموی * مثله چونکه دو ایکی
دیو اون طقوزنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی

* جندیلر اچنده‌ك اعلابنجی شهسوار *

شهسوار * هانك سکونیله ملوکانه آته بنوب اوزرنده دلیرانه حرکت ایدن کمسنه
معناسنه ابو المعانی زیر پایش یك نکته کن تا نباشد پایمال * شهسوار طرز
خاست میکند عالم خراب * چونکه شه شاهدن مخففدر سوار بنجی دیو
قرق برنجی قطعه‌نك بیت ثانی عشرنده کچدی

توسن اول آتدرکه ایك سرت اوله یعنی تندخوی

توسن * تاء فوقیه‌نك فتحی و واوك سکونی و سینك فتحی و نون ایله سرت و سرکش
آت معناسنه خواجه سلمان بیت عنان توسن دولت بدست توشد رام بکام
خویش برغم حسود میرانش * سرکشلکندن کنایه طریقیله فلکده استعاره
ایدرلر * تندخوی * مثله چونکه تند بمعنی تیز وحدید دیو یکرمی سکزنجی
قطعه‌نك بیت تاسعنده کچدی خوی بمعنی طبیعت و عادت ترکیده دخی
مستعملدر

* اوجی اکرلمش جریت چوکان دخی هم صولجان *

چوکان * جیم فارسیه‌نك فتحی و واوك سکونی وکاف فارسیه ایله ایکی معنایه‌در
اول هر اوجی اکری جریت معناسنه حتی طبل وکوس طرمسنده دیرلر ثانی
معروف باشی اکری اغاج که انکله میدانده طوب اورلر چونکه کوی وچوکان
متعارفلو بوندر غایت سلاحشور وجندیلر اوینار هر آدم ایده مز * صولجان
صادك فتحیله معربی چوکاندر فارسیده دخی مستعملدر ابو المعانی بیت
من سر دل کوی میدان محبت کرده ام * تا زند با صولجان زلف
جانانم یکی * نتکم مصراع ثانیده افصاح ایدر

* جندیلر آنکله آتوب طوتدیغی طوپه دی کوی *

کفت و شنید لفظی وآمد وشد لفظی دخی بونلره قریب اسم
مصدردر لکن میانه لرنده فرق وار فافهم

* کم بتکدر ضایع اولمش نسنه در کککشته هم *

کم * کاف فارسیه نک ضمی ومیم ایله یتك وضایع معناسنه عربیده ضاله چقتابده
یاوه کبی * کککشته * اسم مفعول مرکبدر چونکه کشته کاف فارسیه نك
فتحیله کشتن لفظندن اسم مفعولدر تکیم ماضیء متکلم وحده سی
فرق النجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی

* یافتن بولمق دیمك هم آره مقدر جستجوی *

یافتن * باء تحتیهٔ ممدوده نك فتحی وفانك سکونیله مصدردر بولمق معناسنه
عربیده وجدان کبی مستقبلاتی فانك باء موحده یه ابدالیله یابدو یابنده کلور
جستجوی * قد سبق آنفا احمد کرمانی بیت مستغرق جستجوی
کشتم مستهلك شست شوی کشتم

* قارشق غوغا ایله صبت وصدا شور وشغب *

شور * بمعنی غوغا وقرقشه لق غزالیء مشهدی بیت شوری شد واز خواب
عدم چشم کشودیم * دیدیم که باقیست شب فتنه غنودیم * باقی معنالری
یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت ثامنده کچدی * شغب * شین معجمه وغین
معجمه نك فتحلری وباء موحده ایله بمعنی صبت وصدا وفریاد وغریو کاهی بو ایکی
لفظی ذکر ایدوب شور وشغب دیرلر همدخی شغب حیا وادب معناسنه ده کلور
شاعر بیت عاشق شغب نداند در کوی عشق جانان * شام وسحر برآرد ازدرد آه
وافغان غوغا * بو مقامده تفسیردر لکن قارشلق دیو یکرمی سکزنجی قطعه نك
بیت سادسنده کچدی * صبت * دخی تفسیردر لکن فی الاصل عربیده فارسیده
دخی شایعدر آواز معناسنه * صدا * مثل صیت مذکور میر نظمی بیت رسیده
بکوشم زسویش صدا بجوش آمده این دل بی موا

* فتنه آشوب وزیان آسیب وسوز صدا وکفتکوی *

آشوب * همزهٔ ممدوده نك فتحی وشین معجمهٔ ممدوده نك ضمی وباء موحده ایله
بمعنی فتنه وغوغا همدخی آشفتن لفظندن وصف ترکیبی اولوردل آشوب کبی
حافظ بیت فغانکین لولیان شوخ شیرینکار وشهرآشوب * چنان بردند صبر
ازدل که ترکان خوان یغمارا * آسیب * همزهٔ ممدوده نك فتحی وسین ممدوده نك
کسری وباء موحده ایله بمعنی زیان وخسران خاقانی بیت چو آزادند

درویشان زآسیب کرانباری * چه محتاجند سلطانان باسباب جهانبانی
همدخی آفت وصدمه وکلفت معناسنه ده کلور * زیان * دخی فارسیدر
ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی * کفتکوی * قد سبق آنفا

* کر تو دانی سن بلورسك به از بن بوندن ایو *

کر * ادات شرطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * تو * سن دیو وچنجی
قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی * دانی * مضارع مفرد مخاطبدر مصدری
دانستن لفظیدر تکیم نفس متکلم وحده سی اللی بشنجی قطعه نك بیت
سادسنده کچدی * به * ایو دیو اللنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی * از
بمعنی من کما سبق فی الادوات * این * بو دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت رابعنده کچدی

* می شناسم اکلرم فرما بیور سو یله بکو *

می * ادات حالدر کما سبق فی الادوات المرکبة * شناسم * مضارع متکلم وحده در
مصدری اون بشنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * فرما * امردر مصدری
اللی النجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * بکو * امردر مصدری اللی بشنجی
قطعه نك بیت سادسنده کچدی اولنده کی باء موحده صله در نکته ناظم نحریر
ابتداء نامهٔ نظمی خامهٔ براعت استهلال ایله طغرالدیکی کبی بو مقامده دخی
آخر قطع اولدیغی حسن حسبیله تخلص دفتر کمالاتی کلك
زرین زبانله تمهیر وامضا ایلدی فلله دره

* مثنوی در اصطلاحات عجم *

مثنوی * هر بیت که ایکی قافیه طوته مثلا بو کتابك دیباجه سی سراپا مثنویدر
بوندنصکره دخی الی آخره مثنویدر بویله اولدیغی حسبیله بونده دخی چوق
ملاحت واردر همدخی اهل مقام نوالرین مثنوی ایله مسکی الختام ایلمکی عادت
ایتدکلری کبی بو منظومه دخی اهل کماله واصحاب دله مقام نواده برمعنی اولمغله
مثنوی ایله اتمام ایلدی فلله دره * در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبة
اصطلاحات * اصطلاحك جمعیدر اصطلاح لغتده صلح لشمق دیرلر
اصطلاحده اتفاق قوم علی استعمال اللفظ فی معنی معین لکن لا یکون فی اصل
الوضع کذلك * عجم * قطعهٔ خامسه نك بیت اخیرنده کچدی حاصل معنی
اصطلاحات عجم حقنده مثنویدر تمهید معلوم اولسونکه استعارات
واصطلاحات وضروب امثال نادراتکه معنای اصلیدن بشقه بالمناسبه
برمعنی قصد اولنوب ومقصود اولان معنای ثانی دخی ترکیب کلمه دن معلوم

اولیوب بلکه سماعه موقوف اولدیغی اجلدن ناظم تحریر بر طویل الذیل مثنوی ایله حوصلهٔ منظومه سنک هضمی و بنان بیانک نظمی قدرین انتخاب وعامهٔ اهل دله بر یادکار پر اعتبار قلدیکه سائر ارباب نظامک برندن مسموع دکلدر فلله تعالی درّه

* کاتب جان باریء رحمتآب *

کاتب جان * باء موحده نک کسریله بمعنی حق جلّ وعلی کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی جان یازیجیسی دیمکدر * باریء رحمتآب تفسیردر * تنبیه * معلوم اولسونکه بو اصطلاحاتده معانیء اصلیه ایله معانیء مقصوده میاننده مناسبت ملحوظه‌در فافهم

* فخر عالم شحنهٔ چارم کتاب *

شحنهٔ چارم کتاب * همزه نک کسری ومیمک سکونی ایله بمعنی سلطان انبیا علیه افضل التحیات کذا فی شرفنامه ایضا معنای ترکیبیسی دردنجی کتابک شحنه سی دیمکدر چونکه شحنه شین معجمه نک فتحی وحانک سکونی ونونک فتحی وهاء رسمیه ایله شهری یاخود مملکتی شروردن محافظه ایدیجی معناسنه مولا اجامی درمنقبت علی رضی الله عنه بیت اصبحت زائراً لك یا شحنهٔ النجف * بهر نثار مقدم تو نقد جان بکف * چارم دردنجی معناسنه مثلی اون طقوزنجی قطعه‌ده کچدی * نکته * بو یرده حق تعالی نک اسمی و بعده فخر عالمء م اسمیله تبرکا ابتدا ایلدی

* آب خضر اولمش دخی علم لدن *

آب خضر * باء موحده نک کسریله بمعنی علم لدن کذا فی مؤید الفضلا علم لدن علم باطن که حق تعالی حضرتلری عباد خواصندن برنیجه طایفه‌یی آنکله ممتاز وامثالی اوزره سرافراز قلدی نتکم حق سبحانه وتعالی حضرت خضر علیه السلام حقنده وعلمناه من لدنا علما بیوردی لدن لامک فتحیله بمعنی عند فارسیده نزد ترکیده قت دیرلر آب خضرک معنای ترکیبیسی خضر صوبی دیمکدر خضر صاحب عصی موسی علیه الصلوة والسلامدر اصل اسمی بلیان بن ملکان ایدی اکا خضر دینلدیکی مرور وعبور ایتدیکی مکانلر سبز رنک نبات اولدیغیچوندر بوندن بشقه آب خضر آب حیات معناسنده کلور

❊ ایلیوب ازبر او نغمه یادکن ❊

یادکن * امر حاضر مرکبدر مصدری فرق بشنجی قطعه نک بیت خامسنده

بکچدی * ازبر * دخی فارسیدر بیانی یکرمی اوچنجی قطعه نک عنوانده بکچدی * سؤال * یادکن لغتده دخی بو معنایه در میان اصطلاحاتده نیچون کتوردی جواب بو مثنوینک اصطلاحده اولدیغی اکرچه‌در نتکم قطع سابقه‌لر بو مثنوی‌یه مقابله قرینه سبیله معانیء لغویه‌یه متکفله ایکن احیانا بعض اصطلاحی دخی مشتمله‌درکه نیجه سن حاصل معنی یازدم اصطلاح اوزره نه رعنا یازدم * دیو دیباجه‌ده تصریح بیورمشلر ایدی مثلا اوتوزنجی قطعه‌نک بیت عاشرنده کافر کیش جفا کار دیو واوتوز برنجی قطعه‌نک بیت اولنده خواب خرکوش بلان وعده دیو کچدی بونلرک اصطلاحاتدن اولدیغی خفی دکلدر حتی قطعهٔ خامسه‌نک بیت رابعنده اصطلاح اولمش دینور فکر وتلاشه پیچ وتاب واقعدر بوندن بشقه عنایت اولسه یادکن اصطلاحه ادخالده اولنور فتأمل

❊ پادشاهدر سایهٔ یزدان دیمک ❊

سایهٔ یزدان * همزه نک کسریله بمعنی پادشاه وخلیفه کذا فی شرفنامه نتکم عربیده ظل الله دیدکلری کبی معنای ترکیبیسی تکری کولکه‌سی دیمکدر چونکه یزدان تکری دیو قطعهٔ اولی نک بیت اولنده کچدی سایه کولکه دیو فرق دردنجی قطعه نک بیت ثانیسنده کچدی

❊ بار داده ایلمش دیوان دیمک ❊

ابو المعانی بیت نشسنست وبسرش افسر نهاده * زبهر کار مردم بار داده معنای ترکیبیسی دیوان ویردی دیمکدر چونکه بار دیوان دیو یکرمی برنجی قطعه نک بیت اولی شرحنده کچدی داده اسم مفعولدر ماضیسی قطعهٔ من بوره‌نک بیت رابعنده کچدی * دیوان * عربیدر فارسیده وترکیده دخی شایعدر پادشاهلرک وزرانک رؤیت مصالح وبذل عطایا ومواجب ایتدکلری محلدر هم دخی خریطهٔ دفاتر معناسنه ومجموعهٔ اشعار شعرا معناسنه‌ده کلور فرهنکده شعوری وجه تسمیه سنده شویله نقل ایدرکه نوشروان عادل ارکان دولتنک شیطنته اجتماعلرین کوردکده اینها دیوان بیوردی بونلر شیطانلر دیمکدر چونکه دیوان جمع دیو بمعنی شیطان بعده مذکور محل اجتماعده علم غالب اولدی انتهی لکن اصح اولان عربی اولدیغیدر نه قدرکه جمع ممکن ایسه‌ده کما لا یخفی علی من له ادنی مهارة فی اللغات

* روز نوروزیء نودینسه مآل *

مر يده يوم جديد رزق جديد تركيده ييل يكى رزق يكى ديرلر نهايت ترك كون
يرينه ييل ديرلر شيخ نظامى بيت اكرچه از عمر يشى رفت كورو * كنون روز
نوست وروزئ نو * كذا فى فرهنك شعورى چونكه * روز * كون ديو
ايكنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى * نو * يكى ديو قرق يدنجى قطعه نك
ايكنجى بيتنده كچدى * روزى * رزق ديو قطعهٔ اولينك بيت رابعنده
كچدى

❊ رزقكى احسان ايدراول لايزال ❊

يعنى روزنو و روزئ نو ومرادفلرى حق تعالى رزقكى لاينقطع احسان ايدر
معناسنده اصطلاح اولمشدر بو تقديرجه لايزال نه قدر كه حق تعاليدن
عبارت ايسه ده لاينقطع مفهومنده تلميحدر لكن عندمزده موجود اولان
نسخه ده نو موضعنه سن معناسنه اولان تو لفظى واقعدر فاما كه قلم نا سخدن
سهو اولمسى راجحدر نه قدر ترجمه ده رزقكى لفظى مستدعئ خطاب ايسه ده
لكن روزئ نودخى اولسه معنايه خلل كلمز زيرا مادام يكى كونه يتشدك البته
رزاق عالم اوكونده رزقكى ويرر ديمك اولور لكل وجهة فافهم

* ديدبلر اصحاب كهفه هفت تن *

كذا فى شرفنامه معناى تركيبيسى يدى بدن ديمكدر چونكه هفت يدى
ديو اون طقوزنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى تن بدن ديو قرق يدنجى
قطعه نك بيت اولنده كچدى * فائده * اصحاب كهف كلام قديمده
مذكوردر نه قدر كه عددلرنده اختلاف وار ايسه بو مذكور اكثر وايا ته مبنى
اوله واسملرنده دخى اختلاف اولندى اكثر اسملر يله تبرك ايدرلر ومقاملرنده
دخى اختلاف ايتديلر بعضيلر طرسوس قربنده ديرلر و بعضيلر موضع آخرده
ديرلر شيرازده دخى برمغاره واردر اسمنه هفت تن ديرلر اصحاب كهف مقاميدر
ديو خواجه حافظ آنى عبادتكاه ايدوب اول محلده واصل رتبهٔ كرامت
اولمشدر ديو ايرانيلر ميانده مشهوردر حتى ناظم تحرير چوق كره زيارت ايلدم
ديو بيورمشلر ايدى لكن مسقط رأسمز اولان البستان قضاسنده اوزنه نيابت
نام ناحيه ده شهره بش ساعت مسافه ده واقع محلده برغاره ملوك ماضيه دن
نيجه كمسنه لر اصحاب كهفك غارى بودر ديو چوق بنا وضع و بى نهايه اوقاف
تعيين ايتمشلردر و بوندن بشقه بو وادى نه نيجه نيجه قراينلر وعلامتلر واردر
وحالا اولديغى محله برساعت موضعده برقريه واردر كه اسمنه افسوس ديرلر
والسنده دخى دقيانوسك قديمده شهرى بودر بو واقعدر فى الحقيقه آثار

بناسنده فنى چوقدر والله تعالى اعلم بحقيقة الحال

* عم كشدر يوسف زرين رسن *

معناى تركيبيسى آلتون ايپلى يوسف ديمكدر چونكه زر آلتون ديو يكرمى
ايكنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى ياء تحتيه نسبيه ونون مؤكده در
رسن * ايپ ديو قرق برنجى قطعه نك بيت ثانى عشرنده كچدى تمه وجه شبه
حضرت يوسف عم كشور حسن و بهاده ضرب مثل شامل وفرد كامل
اولوب قلوب عشاقى رسنهاى علاقاتله كمال پرداز جمال اولديغى كبى كنش
دخى ساحهٔ عالمه حبال شعاع ايله پرتو انداز دلال اولمه سيدر بهمه حال
رسن مشبه ومشبه بهده مخيلدر فاحفظ

* آب مريم دى صلاح وعفته *

معناى تركيبيسى مريم صويى ديمكدر مناسبت ظاهره در ابو المعانى بيت معجز
حسنت كند تكميل ايمانم هنوز * زآب مريم كرد كو با عيسئ عشقت ظهور

* داخى سرسبزى ديشورمش دولته *

خواجه حافظ بيت بسر سبزى تواى سرو كه خاك توشوم * نازازسر بنه
وسايه برين خاك انداز * معناى تركيبسى يشللو باش ديمكدر چونكه
سر * باش ديو يكرمى بدنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى * سبز * يشل ديو
قرق برنجى قطعه نك بيت خامسنده كچدى ياء تحتيه ادات نسبيه در

* عيسئ شمساهه اولمش ميوه لر *

معناى تركيبسى آلتى آيلق عيسى ديمكدر چونكه * شش * آلتى ديو اون
طقوزنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى * ماه * آى ديو قطعهٔ خامسه نك بيت
اولنده كچدى هاء رسميه مقدار ايچوندر كما سبق فى الادوات البسيطة تمه
وجه شبه كانه ميوه لر مادرلرى منزله سنده اولان اشجاردن بدر صوريسن
حصولنده حضرت عيسى بن مريم عليهما السلام كيدر فاما كه آلتى آيه
تخصيصك وجهى اكثرى ميوه لر آلتى آى مقدارنده حاصل اولديغيچوندر
فاحفظ

* پيش رس ترفنده دراول بتر *

هاتفى بيت بمنزل رسيد از همه پيشتر * بود عزت پيش رس بيشتر * اصلنده
وصف تركيبى در اوكدن ايريجى معناسنه * پيش * اوك ديو اوتوزنجى
قطعه نك بيت اولنده كچدى * رس * وصف تركيبى اولديغى حالده طقوزنجى
قطعه نك بيت سادسنده كچدى حاصلى بو مصراعده لغوى وعرفى ايكيسيده

مجموعدر ❋ دیدبلر اعجام بی شرم وادب ❋

بی ادات نفیدر کما سبق فی الادوات المرکبة * شرم * اوتنق دیو فرق برنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی * ادب * معلوم * اعجام * جمع عجم در

❋ کعبهٔ علیایه خاتون عرب ❋

خاتون عرب * نونك بالاضافه کسریله خاتون کائنات دخی دیرلر ناظم نحریرنه کوزل تأدیب اعجام ایدوب کاه عجمیلکلرینه تنبیه ایلدی فلله دره

* چرخ زرین کاسه یعنی آسمان *

چرخ زرین کاسه بمعنی آسمان یعنی کوك اکن فرهنك شعوریده چرخ چارم یعنی دردنجی کوك دیو واقعدر و بونده مناسبت زیاده در چونکه معنای ترکیبیسی التون کاسه لو فلك دیمکدر چونکه ❋ چرخ ❋ فلك دیو اون طقوزنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کچدی زرین بو مثنوینك بیت خامسنده کچدی کاسه چناق دیو قطعهٔ سابعه‌نك بیت سابعنده کچدی

* هم کنند ز زمزم آتش فشان *

کذا فی فرهنك شعوری معنای ترکیبیسی آتش صاچیجی زمزم دیمکدر چونکه زمزم مکهٔ مکرمه‌ده معروف قیودر * آتش * معروف * فشان * افشان لفظندن مخفف امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر مصدری افشاندن قرق ایکنجی قطعه‌نك بیت عاشرنده کچدی * خاتمه کانه کنش توجهکاه عالمیان اولمقده زمزمه بکزر اکن زمزمك طبعی بارد ایکن مشابهتدن صادر اولان حرارتدر بو تقدیرجه امعان نظر اولنسه بونده جمع الاضداد صنعتی واردر لکن زمزم دخی اراضی حاره‌ده واقع اولمسی وجه شبه اوله بیلور کما لا یخفی

ظلمت اولدی رنك شاه زنکبار

رنك شاه زنکبار * بمعنی ظلمت وسیاهی کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی زنج مملکتنك پادشاهنك رنکی واونی دیمکدر چونکه رنك کونه دیو فرق برنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی شاه معلوم زنکبار زنجلر مملکتی دیو فرهنك شعوریده بالمناسبه یازر چونکه زنکی سیاه حبشی یه دینلدیکی یکرمی سکزنجی قطعه‌نك اوچنجی بیتی شرحنده منفهم اولدی بار بمعنی جای جمعیت ومحل کثرت دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت اولی شرحنده کچدی

سو کنارینه دینورمش رود بار

رود بار سکون دال ایله اوچ معنایه در اول بمعنی کنار آب ثانی بمعنی نهر عظیم

كذا

کذا فی شرفنامه ثالث لا ینقطع همیشه صو یی اقان ایرمق چونکه رود راء مضمومه ووداله نك ضمیله چای وایرمق معناسنه بار آنفا کچدی

* کیجه معناسنده در زلف زمین *

کذا فی شرفنامه ایضا * چونکه زلف * بمعنی کیسوی دلبران زمین * یر دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی

* استدیکی پرده طوران خوشنشین *

وحشی یزدی بیت مامرد مان خانه بدوشیم خوشنشین ❋ هرجا که میرویم شود خانمان ما * اصلنده وصف ترکیبیدر خوش اوتوریجی دیمکدر چونکه نشین نشستن لفظندن امر یاخود اسم فاعل مخففدر

* راحتیله خوش کچن ییل شاه سال *

دهکی بیت نخل قدت سال عشاقست ای شاه بتان * شاد شد چون شاه سال اینچنین درویش دید * معنای ترکیبیسی ییل پادشاهی دیمکدر چونکه شاه بمعنی پادشاه سال ییل دیو اوندردنجی قطعه‌نك بیت ثامنده کچدی

❋ شیرمرغ اول نسنه کیم اوله محال *

شیخ نظامی بیت علفکاه مرغان این کشور اوست * اکر شیر مرغان بخواهی دراوست معنای ترکیبیسی قوش سودیدر ترکیده دخی محاله قوش سودی دیرلر چونکه شیر سود دیو اوتوزبدنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی * مرغ * قوش دیو یکرمی التنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کچدی

❋ ییل شدید اسدکده دیرلر دیو باد *

کرد باد * دخی دیرلر ترکیده قاصرغه عربیده اعصار کبی کذا فی شرفنامه شیخی بیت چوزان دشت بکذشت چون دیو باد * قسم در وکرد دیو لاخی نهام استعاره طریقیله غایت بیوك آنه ده دیو باد دیرلر معنای ترکیبیسی جن یلی دیمکدر چونکه دیو جن دیو قرق التنجی قطعه‌نك سکزنجی بیتنده کچدی باد یل دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك سکزنجی بیتنده کچدی

* مرکب جم بو هوایه اولمش آد *

مرکب جم * بمعنی هوا وریح جامی بیت کر کشد ورنه آن مرکب جم * که برون آورد از هند حشم * بومقامده جم بمعنی سلیمان علم چونکه جم جمیك فتحی وبیم ایله هر سلطان صاحب اقتداره اطلاق اولنور شاعر بیت جهاندار والا کهر کیقباد * جی بود بافسر وآیین داد * لکن هر یرده که جم ذکر اولندقده خاتم

وتخت و باد وهوا وبلقیس وآصف ودیو وامثالی ذکر اولنسه مراد حضرت
سلیمان علیه الصلوة والسلام اولور شاعر بیت اگر تخت جم رفت بر باد سخت
مرا باد دانید جمال درخت * واگر مقابله وآیینه وسد وحکمت وسیاحت وامثالی
ذکر اولنه مراد اسکندر ذو القرنین اولور حافظ بیت آیینهٔ سکندر جام جست
بنگر * تا بر تو عرض دارد احوال ملک دارا * واگر پیاله وجام وشراب وامثالی
ذکر اولنه مراد جمشید اولور شاعر بیت کردنی از خسروان عجم * زعهد
فریدون وضحاک وجم

* سوز بیوکلرده سخن در آفتاب *

شیخ نظامی بیت چنین مهد یکه ماهش در نقابش * زمه بکزر سخن در
آفتابش * معنای ترکیبیسی سوز کنشده دیمکدر چونکه سخن
سوز دیو اوتوزنجی قطعه‌نک بیت سابعنده کچدی * در * بمعنی فی
کاسبق فی الادوات * آفتاب کنش دیو قطعهٔ خامسه‌نک بیت اولنده کچدی

* کشتیٔ زر ماه نوای کامیاب *

کشتیٔ زر * یکی آی معناسنه عربیده هلال فارسیده ماه نو کبی کذا فی
شرفنامه وفرهنگ شعوری معنای ترکیبیسی التون کمی دیمکدر دیدی چونکه
کشتی کمی دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نک سکزنجی بیتنده کچدی زر التون دیو بیت
سابعنده کچدی ماه نو * یکی آی دیو قرق ایکنجی قطعه‌نک بیت رابعنده
کچدی لکن بو مقامده تفسیردر * کامیاب * مراد بیته‌ایرن دیو قطعهٔ خامسه‌نک
اوچنجی بیتنده کچدی بونک بو محلده تفسیر ومفسرده مدخلی یوقدر همان
تمیم وزن ایچون خطاب قلندی

* نه صدف اولدی طقوز قات آسمان *

نه صدف * بمعنی تسعهٔ افلاک معنای ترکیبیسی طقوز صدف دیمکدر عرفی
بیت دیدم وچیدم تمام آبی ورنگی نداشت * میوهٔ این چارباغ گوهر این نه صدف
چونکه نه طقوز دیو اون طقوزنجی قطعه‌نک ایکنجی بیتنده کچدی صدف
بیانی اوتوز طقوزنجی قطعه‌نک عنوانی شرحنده کچدی * آسمان
کک دیو قطعهٔ خامسه‌نک بیت اولنده کچدی بو مقامده تفسیردن جزدر

* چارباغ ابنهٔ عناصر درهمان *

همانی * چارباغ * اصفهانده باغچه دیو اوتوز سکزنجی
قطعه‌نک بیت سابعنده کچدی معنای ترکیبیسی انده مذکوردر

* آخشیجان هم عناصر آمدیدر *

آخشیجان * مد همزه ایله بمعنی عناصر اربعه هم دخی موالید ثلث

معناسنه ده کلور بلکه بالجمله اضداده اطلاق اولنور مثلا
فصول اربعه واخلاط اربعه کبی نتکم مصراع ثانی مشعردر

* چونکه بیری بیرینک اضدادیدر *

چونکه * آخشیج * همزهٔ ممدوده‌نک فتحی وخاء معجمه‌نک سکونی وشین معجمه
مکسوره‌نک کسری وجیم ایله فی الاصل ضد معناسنه‌در آخرینه ادات جمع
الف ونون لاحق اولنجه اضداد معناسنه اولدی لکن عناصر اربعه‌ده وموالید
ثلثه‌ده علم غالب اولدی بلکه مفرد مقامنده مستعمل اولدی مژکان کبی حکیم
انوری قطعه تا نه فرزند موالید آخشیجان * چار مادر چنانکه نه پدر ست
باکزبر زمانه باد بقات تاز چار ونه وسد تا کدرست * الف مقصوره ایله اخشیج
واخشیجان دخی دیرلر شمس فخری مقصوره ایله معنای اصلیسنی ومعنای
اصطلاحیسنی جمع ایده‌رک دیر بیت چون طبایع یکدگر ضدند * زان سبب
گفته‌اند اخشیجان

* دین فروشان اولمش اصحاب ریا *

کذا فی شرفنامه چونکه دین فروشان صاحب ریا معناسنه
اولان دین فروشک جمعیدر دین فروش اصلنده وصف ترکیبیدر دین
صاتیجی معناسنه چونکه فروش فانک ضمیله امر حاضر یاخود اسم فاعل
مخففدر نتکم نهی حاضری اوتوزبرنجی قطعه‌نک بیت اخیرنده کچدی

* کچمز الفده داخی نقد ناروا *

استرآبادی بیت پای قبول باطلت همچو طاهرست * کان رز که روی بست
جواز نقد ونارواست * معنای ترکیبیسی دخی بویله‌در چونکه نقد * معلوم
روارایج دیو قطعهٔ اولانک سکزنجی بیتنده کچدی نا ادات نفیدر کاسبق
فی الادوات

* بک قدیمی نسنه در پای چنار *

معنای ترکیبیسی چنار اپاغی دیمکدر چونکه پای اپاق دیو یکرمی بدنجی قطعه‌نک
بیت رابعنده کچدی * چنار * جیم فارسیه‌نک ونون ممدوده‌نک فتحلری ایله
معروف اغاجدرکه چوق یشارمر ورایامله کندودن برآتش پیدا اولوب
اشاغیسنه قدر ینار

* سال خورده اولدی غایت اختیار *

سال خورده * بمعنی مسن وپیر وچوق عمر کورمش خواجه حافظ
بیت غم کهن بمی سال خورده دفع کنید * که تخم خوش دلی اینست پیر
دهقان گفت کذا فی فرهنگ شعوری معنای ترکیبیسی یل ییجی
دیمکدر * چونکه خورده اسم مفعولدر مصدری قطعهٔ ثالثه‌نک بیت

عاشرنده کچدی فاما که خاء معجمه دنصکره واوسز سال خرده بمعنی قلیل السن وشاب چونکه خرد بمعنی قلیل واوفق کماسبق

*دیندی تعظیم ایتمکه زانوزدن *

ظهوری بیت صراحی بخورشید پهلوزند * حریفان شاهد زانوزند * معنای ترکیبیسی دیز اورمق دیمکدر چونکه * زانو * دیز دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * زدن * اورمق دیو قرقنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

*ناوك انداز اولدی خلقه طعن ایدن *

معنای ترکیبیسی اوق آتیجی دیمکدر چونکه * ناوك * اوق دیو قرق برنجی قطعه نك بیت عاشرنده کچدی * انداز * وصف ترکیبی اوله رق یکرمی التنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی

*دولت واقبال آب بی لجام *

صائب بیت میکند کار شراب تلخ آب بی لجام * بی سخن از مستیء ارباب دولت روشنست * معنای ترکیبیسی دیزکنسز صو دیمکدر چونکه * آب * معروف * بی * دات نفیدر * لجام * معرب لکام دیو قرق دردنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی

*آب درجوی تو دولت سنده تام *

کذا فی المجمع وامور عالم سنك تصرفنده معناسنه کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی ارماغ کده صو دیمکدر چونکه * آب * معروف در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات * جوی * ارماق دیو قطعهء رابعه نك بیت رابعنده کچدی نوسن * دیو اوچنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی

*لطفله احسان ایدر برپا کند *

معنای ترکیبیسی اباق اوزره ایلر دیمکدر چونکه * بر * بمعنی علی کما سبق فی الادوات المرکبة * پا * اباق دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * کند * ایلر دیو اللی اوچنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی

*آشکار ایلر دیمک پیدا کند *

چونکه * پیدا * بمعنی ظاهر وآشکار دیو اوتوز التنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی * کند * آنفا کچدی * آشکار * دخی فارسیدر ترکده شیوعی حسبیله تفسیردن چرقلندی

*فائده کوردی دیمکدر طرفه بست *

معنای ترکیبیسی فائده ونفع وحصه ومال جدید بغلدی دیمکدر چونکه

طرفه طانك ضمیله بمعنی نفع وفائده وحصه ومال جدید وتحفه ونوادر العجب بست بغلدی دیو طقوزنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی

*همدخی یار موافق بك نشست *

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی براو توردی دیمکدر چونکه * بك * بر دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * نشست * طقوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی

*نکری بك بکلش اولان کوتاه بین *

کمال خجندی بیت بعهد قامت ترکند باداچه هم کوته بین * که چون نرکس نظر برسر وو برشمشاد میدارد * اصلنده وصف ترکیبیدر قصه کور یجی معناسنه چونکه * کوتاه * کاف ممدوده نك ضمی وتاء فوقیهء ممدوده نك فتحی واظهار هاء ایله قصه وقصیر معناسنه بین وصف ترکیبی اوله رق اون بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

*مشورت یرینه دیرلر کلزمین *

همدخی موضع عشرت معناسنه ده کلور آصفی بیت درد هرکلزمینی دارند شکل نرکس * پیران باده پیما برکرده جام باده معنای ترکیبیسی کللو مکان دیمکدر چونکه * کل * معروف شکوفه * زمین * یردیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی اصلی زمین کل ایدی بعد التقدیم والتأخیر وصف ترکیبی اولدی

*آنجلك کتدی دیمك شب درکذشت *

معنای ترکیبیسی کیجه کتدی دیمکدر چونکه * شب * کیجه دیو ایکنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * در * ادات تحسیندر کما سبق فی الادوات المرکبة * کذشت * کاف فارسیه نك ضمی وذال معجمه نك فتحی وشین معجمه نك سکونی وتاء فوقیه ایله کذشتن لفظندن ماضی در کچدی معناسنه

*هم ایش ایشدن کچدی آب ازسر کذشت *

خواجه سلمان بیت غمش در بای بی پایان ومارا دستکیری نی * کذشت آب ازسرت سلمان چه پای دست وپای زن * معنای ترکیبیسی ترکیده صو باشدن کچدی مضموننده در چونکه * آب * معروف * از * بمعنی من کما سبق فی الادوات * سر * باش معناسنه * کذشت * قد سبق آنفا

*کل شکفته کزلو اولمشدر عیان *

سیفی بخاری بیت هست ازدهنت دردل هر غنچه سخنها * کلها شکفد کر بکشاید دهنها * معنای ترکیبیسی اچلمش کول دیمکدر چونکه * شکفته

قطعه‌نك بيت اولنده كچدی * بكار * اولنده كی باء موحده تعديه ايچوندر كار ايش ديو يكرمی برنجی قطعه‌نك بيت سادسنده كچدی

* آش پختن ايشه ويرمكدر قرار *

معنای تركيبيسی طعام پشرمك معناسنه‌در چونكه * آش * طعام معناسنه پختن * مصدردر اسم مفعولی قرق دردنجی قطعه‌نك بيت سابعنده كچدی

* پك قولای ايشه دينور موی وخمير *

چونكه خميردن قيل چكمك قولای اولور بومعناده موی وروغن دخی ديرلر تركيده قولای ايشه ياغدن قيل چكمه ديرلر معنای تركيبيسی قيل وخمير ديمكدر چونكه * موی قيل ديو اللنجی قطعه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی * خمير اصلی عربيدر

* موزه وكل اولادی معناده عسير *

حكيم انوری بيت تادی مثل اومثل موزه وكل بود * اكنون مثل اومثل موی وخمير است * تركيده ايش چاموره دوشدی ديرلر معنای تركيبيسی چزمه وچامور ديمكدر چونكه * موزه * چزمه ديو قرق اوچنجی قطعه‌نك سكزنجی بيتنده كچدی * كل * چامور ديو قطعهٔ عاشره‌نك بيت اولنده كچدی

* خاك رنكين دينسه التوندر مراد *

كذا فی شرفنامه معنای تركيبيسی رنكلو طپراق ديمكدر چونكه * رنكين اوچنجی قطعه‌نك عنوانده كچدی * خاك * طپراق ديو يكرمی برنجی قطعه‌نك اوچنجی بيتنده كچدی

* فرصت ال ويردی ديمكدر دست داد *

شاعر بيت تشريف دست بوس نوآرا كه دست داد * می افتدش بسان زمين چرخ برقدم * معنای تركيبيسی ال ويردی ديمكدر چونكه دست ال ديو يكرمی بدنجی قطعه‌نك بيت رابعنده كچدی * داد * ويردی ديو يكرمی برنجی قطعه‌نك بيت رابعنده كچدی

* كچدی فرصت دملری آهو كذشت *

شاعر بيت غافل آن وحشی غزالم شد از پهلو كذشت * پيش می رفتم تبسم كرد وكفت آهو كذشت * معنای تركيبيسی جيران كچدی ديمكدر چونكه * آهو جيران ديو اللی بدنجی قطعه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی * كذشت * كچدی

* يقلوب كتسون ديمكدر سك بدشت *

معنای تركيبيسی كوپك اووايه ديمكدر چونكه * سك * كوپك ديو قرق برنجی

اسم مفعولدر مصدری قرق بشنجی قطعه‌نك اون اوچنجی بيتنده كچدی

* استخوان بست اصلی ابتدی بيان *

آصفی بيت استخوان من كه از سنك جنون صد جا شكست * استخوان قصهٔ فرهاد ومجنون بسته اند معنای تركيبيسی كمك بغلدی ديمكدر چونكه * استخوان كمك ديو قرق سكزنجی قطعه‌نك اون التنجی بيتنده كچدی * بست قد سبق آنفا

* اصلی يوقدر نه ندارد اين سخن *

معنای تركيبيسی بو سوز تحمل طوتمز ديو تركيده دخی اصطلاحدر چونكه نه تاء فوقيه‌نك كسری وهانك اظهاريله آلت وتحمل معناسنه عربيده تحت واساس كبی * ندارد * نفی استقبالدر چونكه نون ادات نفيدر كما سبق فی الادوات المركبة * دارد * مضارعدر مصدری اون بدنجی قطعه‌نك بيت سادسنده كچدی * اين * بو ديو قطعهٔ ثالثه‌نك بيت رابعنده كچدی سخن * سوز ديو اوتوز برنجی قطعه‌نك بيت سابعنده كچدی

* آره اغزين برلبش انكشت زن *

عرفی بيت زخمه هرچند كه انكشت زند برلب تاز * ناله از بيم نيارد كه برآرد آواز معنای تركيبيسی دوداغی اوزره پارمق اور ديمكدر چونكه بر بمعنی علی كما سبق فی الادوات المركبة * لب * دوداق ديو يكرمی بدنجی قطعه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی شين معجمه ضمير غائبدر * انكشت * پارمق ديو يكرمی بدنجی قطعه‌نك بيت رابعنده كچدی * زن * امر حاضردر مصدری قرقنجی قطعه‌نك بيت سابعنده كچدی

* كلدی اكلندی رفت وسنك بست *

معنای تركيبيسی كتدی وطاش بغلدی ديمكدر چونكه رفت كتدی ديو ايكنجی قطعه‌نك بيت عاشرنده كچدی * سنك * طاش ديو اوتنجی قطعه‌نك بيت تاسعنده كچدی * بست * آنفا كچدی

* بتسه برايش دينور صورت نبست *

شاعر بيت داشت تصوير رخش صورتكر چين آرزو * بست چندين صورت وصورت نبست اين آرزو * تركيده صورت بغلمدی مضمونده‌در چونكه نون نافيه‌در

* بولسه ايش صورت دی آب آمد بكار *

تركيده بو مضمونده ايش صو يه كيردی ديرلر معنای تركيبيسی صو ايشه كلدی ديمكدر چونكه آب صو معناسنه * آمد * كلدی ديو يكرمی طقوزنجی

قطعه

قطعه‌نك بيت سابعنده كچدى * بدشت * اولنده‌كى باء موحده ادات تعديه‌در
دشت اووه ديو طقوزنجى قطعه‌نك بيت عاشرنده كچدى

* بخت دندان خاى پك بخوس بخت *

كذا فى شرفنامه اصلنده وصف تركيبيدر بخت چيننجى ديش ديمكدر چونكه
بخت * معروف * دندان * ديش ديو يكرمى بدنجى قطعه‌نك ايكنجى بيتنده
كچدى * خاى * خاء معجمه ممدوده‌نك فتحى و باء تحتيه ايله خايدن لفظندن
امر حاضر و ياخود اسم فاعل مخففدر چيننجى معناسنه

* هم ديبورمش مشكل ايشه كار سخت *

چونكه * كار * ايش ديو يكرمى برنجى قطعه‌نك بيت خامسنده كچدى
سخت * قتى ديو ايكنجى قطعه‌نك بيت تاسعنده كچدى

* منصبه ابردى رقم بر سر كرفت *

معناى تركيبيى باش اوزره فرمان طوتدى ديمكدر * رقم * رانك وقافك
فتحلرى وميم ايله نه قدر خط ويازى معناسنه ايسه‌ده فرمان پادشاهى معناسنه
اهل فارس ميانده عرف اولمشدر ابو المعانى بيت قضا كه دردوغم درازل رقم
كرده * براى صورت حسن تراقلم كرده * بر * بمعنى على كما سبق فى الادوات
المركبة * سر * باش ديو يكرمى بدنجى قطعه‌نك بيت اولنده كچدى
كرفت * طوتدى ديو طقوزنجى قطعه‌نك بيت سادسنده كچدى

* هم قبول ايتدى ديمكدر بر كرفت *

خواجه حافظ بيت من اين دلق ملمع را بخواهم سوختن روزى * كه پير
ميفروشانش بجامى برنميكيرد * معناى تركيبيى كوكس طوتدى ياخود بوقارو
طوتدى ديمكدر چونكه * بر * كوكس ديو اوتوز برنجى قطعه‌نك ايكنجى بيتنده
كچدى و بر على معناسنه اولديغى علو افاده ايدر * كرفت * قد سبق آنفا

* كبر و ضوان ايليانلر سر كران *

معناى تركيبيى باشى آغرلر ديمكدر چونكه * سر * باش معناسنه كما سبق
كران * آغر ديو فرق التنجى قطعه‌نك بيت حادى عشرنده كچدى

* دخى معزوله ديبور قرآن خوان *

كذا فى مؤيد الفضلا عميد الدين بيت عميدانست دروقت عمل الحمد وشد نا كه
بحكم شه قرآن خوان بحمد الله بحمد الله * زيرا اكثر اهل مناصب بعد العزل
صورت صلاحده نماز قيلمغه وقرآن اوقومغه مشغول اولدقلرى مشهور

اولمغله خوش لطيفه لو مشلدر اصلنده وصف تركيبيدر قرآن اوقوبجى
معناسنه چونكه خوان امر حاضر ياخود اسم فاعل مخففدر نتكيم امر
حاضر اوله رق قطعه اولينك بيت سادسنده كچدى

* هم ابو كون دوستى يار نو بهار *

شيخ نظامى بيت زنى نو كن اى يار نو بهار * كه تقويم پارينه نايد بكار * معناى
تركيبيسى يكى ياز دوستى ديمكدر چونكه * يار * معلوم * نو * يكى ديو
قرق بدنجى قطعه‌نك ايكنجى بيتنده كچدى * بهار * بمعنى فصل ربيع

* دم مخور الدائمه سن اى كامكار *

كذا فى شرفنامه معناى تركيبيسى قويرق يمه ديمكدر چونكه * دم * قويرق
ديو يكرمى طقوزنجى قطعه‌نك بيت اولنده كچدى * مخور * يمه ديو يكرمى
التنجى قطعه‌نك بيت اولنده كچدى * كامكار * اسماء حسنى شرحنده كچدى
لكن بومقامده تفسير ومفسرده دخلى يوقدر مجرد تتميما موزون خطابدر

* عزلت ايتدى روى برديوار كرد *

بو معناده روى بديوار آورد دخى ديرلر خواجه آصفى بيت آصفى روى
برآورد بمحراب دعا * روز ابروى بتان روى بديوار آورد * معناى تركيبيسى
يوزى ديواره ايلدى ديمكدر چونكه * روى * يوز ديو يكرمى بدنجى قطعه‌نك
بيت اولنده كچدى * بر * دات تعديه‌در كما سبق فى الادوات المركبه * ديوار
اون التنجى قطعه‌نك بيت حادى عشرنده كچدى * كرد * ايلدى
ديو يكرمى بدنجى قطعه‌نك سكزنجى بيتنده كچدى

* آشكاره ايلدى ديدار كرد *

حكيم فردوسى از يوسف وزليخا بيت دو چشم از زمين سوى ديوار كرد * زليخا
زديوار ديدار كرد * معناى تركيبيسى دخى بويله‌در چونكه * ديدار * دال
ممدوده‌نك كسرى ودال ثانيه ممدوده‌نك فتحى ورا ايله بمعنى ظاهر وآشكار * كرد
قد سبق آنفا

* بالبمى الحق اولان ديوار بست *

هاتفى بيت چه صفهاى جركه بهم داد رست * شد آن پيكران دشت ديوار
بست معناى تركيبيسى الحق ديوار ديمكدر چونكه * ديوار قد سبق آنفا
بست * الحق ديو طقوزنجى قطعه‌نك بيت عاشرنده كچدى

* يعنى نوا سلوب اوزره زبن دست *

خوجه حافظ بيت كرتو زين دست مرا بيسر وسامان دارى من باه سحرت

زاف مشوش دارم * معنای ترکیبسی بوالدن دیمکدر چونکه * ز * بمعنی من کما سبق * این * بودبو قطعهٔ ثامنه نك بیت رابعنده کچدی * دست ال دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی

* خانه کن شولدرکیم اوله ناخلف *

کذا فی شرفنامه اصلنده وصف ترکیبیدر اوقو یاریجی معناسنه چونکه * خانه اودیو وچنجی قطعه نك بیت تاسعنده کچدی * کن * فتحله امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففیدر مصدری کندن لفظیدر اللی اوچنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی * ناخلف بدبخت وبی اصل وباباسی یرینی طوتمیان کمسنه

معناسنه تفسیردر *بی محابا بو الدیغن برخوش علف*

خواجه حافظ بیت صوفی شهر بین که چون لقمهٔ شبهه میخورد * پاردمش دراز باد آن حیوان خوش علف * معنای ترکیبسی ظاهردر * بی محابا * تفسیردن جزدر چونکه بی ادات نفیدر محابا احترازدیو اون التنجی قطعه نك بیت سادسنده

کچدی * اولدی معناده زدستش شدعنان * مفسردر تفسیری

بو مصراعدر * اختیاری قالمدی الده همان *

معنای ترکیبسی الدن دیزکن کتدی دیمکدر چونکه * ز * بمعنی من دست * بمعنی یدکما سبق آنفا * شین * معجمه ضمیر غائبدر * شد کتدی دیو قرق بشنجی قطعه نك بیت سادسی شرحنده کچدی عنان کسرایله دیزکن معناسنه عربیدر فارسیده دخی شایعدر

* دل نموده التفات ایتمش دیمك *

معنای ترکیبسی کوکل کوسترمش دیمکدر چونکه * دل * کوکل دیو اون بدنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی * نموده * نونك ضمیله اسم مفعولدر

* دامن افشاندن هم اعراض ایلمك *

خواجه سلمان بیت تا نه پنداریکه سلمان دامن ازدلبر فشاند * دامن ازدلبر فشاند ودامن دلبر کرفت * معنای ترکیبی اتك صاچمق یعنی اتك سلکمك دیمکدر چونکه * دامن * اتك دیو قرق بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی افشاندن * صاچمق دیو قرق ایکنجی قطعه نك بیت عاشرنده کچدی

* خاتم کویا دهان دلبران *

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبسی سویلیجی مهر دیمکدر چونکه * خاتم یبانی قرق بدنجی قطعه نك بیت سادس شرحنده کچدی * کویا * سویلیجی دیو

اوتوز اوچنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * دهان دلبران تفسیردر فاحفظ

* همدخی منقار کل اولمش زبان *

کذا فی مجمع الفرس معنای ترکیبسی کل بورنی دیمکدر چونکه * منقار * مبك مرغ بله قوش بورنی معناسنه اصلی عربیدر * زبان * تفسیردر لسان معناسنه چونکه دهان * اغزدیو * زبان * دل دیو یکرمی بدنجی قطعه نك ایکنجی

بیتنده کچدی * قاچدی معناسنه کلمش پشت داد *

ترکیده دخی بومعناده ارقه ویردی دیرلر چونکه * پشت * ارقه دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * داد * ویردی دیو یکرمی برنجی قطعه نك

بیت رابعنده کچدی * عزلت ایتدی درپس زانو نهاد *

معنای ترکیبسی اکسه سنه دیزقودی دیمکدر چونکه * در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبة * پس * اکسه دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * زانو * دیزدیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * نهاد ماضیدر جمع مضارعی اون بدنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی

* کرد از پهلوتهی دینسه دال * مفسردر تفسیری

بو مصراعدر * آنی ترك ایتدی دیمك اولور عیان *

معنای ترکیبسی اندن ایکوسنی یعنی یانی بوش ایتدی دیمکدر چونکه * کرد ایلدی دیو یکرمی یدنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی * ز * بمعنی من او ضمیر غائبدر کما سبق فی الادوات * پهلو * ایکو دیو اللنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * تهی * بوش دیو قرقنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* حاضر اولمش پاچه بالا زده *

واتك دره یان ایتمش معناسنده کلور میرخسرو بیت ساخته طاوس ملائك شعار پاچه بالازده طاوس وار * معنای ترکیبسی اتکی یوقارو اوردی دیمکدر چونکه پاچه * بای فارسیه ممدوده نك فتحی ویای تحتیه نك سکونی وجیم فارسیه نك فتحی وهاء رسمیه ایله اتك وشلوار پاچه سی معناسنه * بالا * یوجه دیو قطعهٔ ثانیه نك بیت اولنده کچدی * زده * اسم مفعولدر مصدری قرقنجی قطعه نك

بیت سابعنده کچدی * دست رافشانده اولکیم ترك ایده *

معنای ترکیبسی ال سلکمش دیمکدر نکیم بیانی بوندن یوقرودر دخی یدنك

شرحنده کچدی * مارخوردن دردزمت حکمه در *

کذا فی مؤید الفضلا خواجه سلمان بیت لعل روان زجا زرنوش وغم جهان

مخور * ز بن فلك زمردين بهر چه مار مخوری * معنای تركيبسی ايلان يمكدر چونكه * مر * يلان ديو بكرمی برنجی قطعه‌نك بيت سابعنده كچدی خوردن * يمك ديو اوچنجی قطعه‌نك بيت ... نده كچدی

* دم فرورفتن ز شقت چكمه‌در *

معنای تركيبسی نفس اشاغی كتمك ديمكدر چونكه * دم * نفس ديو بكرمی طقوزنجی قطعه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی * فرو * اشاغی ديو اوتوز اوچنجی قطعه‌نك سكزنجی بيتنده كچدی * رفتن * كتمك ديو قرق برنجی قطعه‌نك بيت ثانی عشرنده كچدی

* كرك باران ديده كورمش روزكار *

معنای تركيبسی يغمور كورمش قورد ديمكدر چونكه * كرك * قورد ديو قرق برنجی قطعه‌نك بيت سابعنده كچدی * باران * يغمور ديو يكرمی يدنجی قطعه‌نك سكزنجی بيتنده كچدی * ديده * كورمش معناسنه مصدری ديدن لفظيدر

* يعنی چوق شيلردن المش اعتبار *

بو مصراع ايكنجی مصراع اولی ايضاح ايچوندر ياخود يالكز ايضاح ايچون اولميوب مسبوق التجارب معناسنی افاده ايچون ديمك دخی احسندر

* سرنی افشا ايدن كوتاه بام *

دون همت معناسنه ده كلور معنای تركيبسی قصه يعنی الچق طاملو ديمكدر چونكه * كوتاه * قصه ديو بو مثنوينك يكرمی اوچنجی بيتی شرحنده كچدی * بام * طام ديو قرق دردنجی قطعه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی

* مغز پوسيده دكلمش عقلی تام *

معنای تركيبسی بينی چورمش ديمكدر تركيده دخی بويله آدمه بينی چورك ديرلر چونكه * مغز * بين ديو يكرمی سكزنجی قطعه‌نك بيت عاشرنده كچدی * پوسيده * پاء فارسيه ممدوده‌نك ضمی وسين مهمله ايله چورمش معناسنه اسم مفعولدر مصدری پوسيدن لفظيدر

* همدخی بيدار مغز اولدی رشيد *

معنای تركيبسی يعنی اويانق ديمكدر چونكه * بيدار * اويانق ديو قطعه خامسه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی * مغز * قد سبق آنفا

* نو خبر الدی ديمك چشمش چهيد *

چشمش چهيد * مطلوبدن يكی خبر الدی معناسنه كمال خجندی بيت جان من مير قصد ازشادی مكر يارا مداست * می چهيد چشم همانا

وقت ديدار آمد است * معنای تركيبسی كوزی سكردی واو پنادی ديمكدر مناسبت ظاهره‌در چونكه * چشم * كوز ديو يكرمی يدنجی قطعه‌نك بيت اولنده كچدی * شين * بيجه ضمير غائبدر * چهيد * جيم فارسيه‌نك فتحی وهاء ممدوده‌نك كسريله چهيدن لفظندن ماضيدر

* يور يانلر ناز ايله دامنكشان *

معنای تركيبسی اتك چككجيلر ديمكدر چونكه * دامن * اتك ديو قرق يدنجی قطعه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی * كش * وصف تركيبی اولدیغی حالده اون يدنجی قطعه‌نك يدنجی بيتنده كچدی آخرنده‌كی الف ونون ادات جمعدر

* بك اوزن بويلو كوزل سرو روان *

شاعر بيت آنچنان سرو روان نبود كه در باغ جنان * كر بوددر باغ حسن آن قامت موزون يار * معنای تركيبسی كيدیجی سرو ديمكدر چونكه سرو معروف اغاجدركه اوچ نوعی واردر بری سرو ناز كه شاخلری هر طرفه متمايل اولور وبری دخی سرو آزاد كه شاخلری طوغری يمش سراپا هموار وموزون اولور وبری دخی سرو سهی كه اصلی ايكی طوغرو يمش شاخ اولور روان * كيدیجی معناسنه ديو قطعه رابعه‌نك بيت خامسنده كچدی

* يوز كورمليكی ديمكدر رونما *

يعنی كوييكونك كلنه ويرديكی هديه كه كاه تركيده يوز كورملكی ديرلر خواجه سلمان بيت آن ماه روا كر شب بدشبی مرا * در وجه اونهم دل وجان رونما * اصلنده وصف تركيبيدر چونكه * رو * يوز ديو يكرمی بدنجی قطعه‌نك بيت اولنده كچدی نما وصف تركيبی اولدیغی حالده اوتوز سكزنجی قطعه‌نك سكزنجی بيتنده كچدی

* هم مصور آديدر چهره كشا *

خواجه سلمان بيت ورق دفتر نقاش فروشو كه كنون * باد بر هر طرفی چهره كشايی دارد * صلنده وصف تركيبيدر يوز آچیجی معناسنه چونكه چهره * يعنی مجموع وجه * كشا * امر حاضر ياخود اسم فاعل مخففدر تكم امر حاضری يكرمنجی قطعه‌نك ايكنجی بيتنده كچدی

* پافشرد اولدی ديمكدر برقرار *

معنای تركيبسی اياق صقلدی ديمكدر چونكه پا اياق ديو يكرمی يدنجی قطعه‌نك بيت رابعنده كچدی * فشرد * فانك كسريله فشردن لفظيدر اصلی افشردن ايدی تكم اسم مفعولی قرق يشنجی قطعه‌نك بيت تاسعنده كچدی

فرهنك شعوری بده شین معجمه ایله واقعدر لکن ناظم تحریرك عند مزده موجود نسخه سنده سین مهمله ایله واقعدر بو تقدیرجه ایاغی طوکش معناسنه اولور اولکندن انسب اولور تکم افسرده طوکش دیو بیت مزبورده کچدی

❊ باز آورد ایتدی یعنی اعتذار ❊

کاتبی بیت گفتم از کو یش روم باز آمدم باصد نیاز ❊ هر که او بد ناسزا بی باز آوردی کند ❊ معنای ترکیبیسی کیرو کتوردی دیمکدر چونکه ❊ باز ❊ کیرو دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت ثانی شرحنده کچدی ❊ آورد ❊ ماضی مفرد غائبدر تکم ماضی متکلم وحده سی یکرمی اوچنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی

❊ اعتذار ناملایم عذر لنك ❊

صائب تبریزی بیت چون پذیرد از تو عذر لنك از بهر سفر ❊ باد پایی همچو حال بی قرارت داده اند ❊ بو مضمونی باقی افندی لطیف نظم ایتمشدر بیت هزاران عذرلنك ایلر قیچر کلمزدی میدانه ❊ اکر شمشیر چشمك دعوت ایتسه جنکه تیموری ❊ معنای ترکیبیسی طوپال عذر دیمکدر چونکه ❊ لنك طوپال دیو قرق برنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی

❊ یك طارلدقده دینور آمد بتنك ❊

میرخسرو بیت ناله را هر چند میخواهم که پنهان می کشم ❊ سینه می کو بد که من تنك آمدم فریاد کن ❊ معنای ترکیبیسی طارلغه کلدی دیمکدر چونکه آمد کلدی دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی ❊ تنك ❊ طار دیو اون بشنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی اولنده کی باء موحده ادات تعدیه در

❊ طار یلورسه دینلور آمد بهم ❊

معنای ترکیبیسی مشقته کلدی دیمکدر چونکه ❊ هم ❊ یعنی غم و غصه و مشقت لکن فارسی اوله رق بالاده میم قافیه سنده بعض نسخه یه کوره بو بینه قارشمش اولا نه دینور بهم معناسنه تطبیق اولنسه ده ممکن اولور فافهم

❊ دی بجای اوانك حقنده هم ❊

معنای ترکیبیسی آنك یرنده دیمکدر چونکه ❊ جای ❊ مکان دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی اولنده کی باء موحده ادات ظرفدر او ضمیر غائبدر کما سبق فی الادوات المرکبة

❊ یك غضبلندی دیمکدر تیره شد ❊

معنای ترکیبیسی بولانق دیمکدر چونکه آخرنده کی هاء رسمیه ایله تیره شد بولانق دیو قرقنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

❊ عقلنی شاشرسه دیرلر خیره شد ❊

معنای ترکیبیسی شاشمش اولدی دیمکدر چونکه ❊ خیره ❊ هاء رسمیه ایله یکرمی برنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچن خیر معناسنه در ❊ شد ❊ معلوم

❊ سرت ایدی یك یوسندی آمد فرود ❊

معنای ترکیبیسی اشاغی کلدی دیمکدر چونکه ❊ آمد ❊ قد سبق آنفا فرود ❊ فانك وراء ممدوده نك ضملری ودال ایله اشاغی معناسنه

❊ دولتی آرزسه دی آبش فزود ❊

معنای ترکیبیسی صویی ارتدی دیمکدر چونکه ❊ آب ❊ معروف صو معناسنه شین ❊ معجمه ضمیر غائبدر ❊ فزود ❊ فانك حرکات ثلثه یی وزای معجمه ممدوده نك ضمی ودال ایله فزودن لفظندن ماضی در تکم بوندن مشتق فزای قطعهٔ خامسه نك عنواننده کچدی

❊ مضطرب اولسه کشی شد دسته دی ❊

معنای ترکیبیسی دسته اولدی دیمکدر چونکه ❊ دسته ❊ نك تفصیلی اللی دردنجی قطعه نك بیت اخیری شرحنده کچدی ❊ شد ❊ اولدی معناسنه کما سبق

❊ هم مناره آدینه کلدسته دی ❊

هاتفی بیت مؤذن ز کلدسته شد نغمه ساز ❊ چو بلبل که بر شاخ کل شد طراز ❊ معنای ترکیبیسی کل طوپی دیمکدر

❊ غالب اولدقده دینور مش سکه زد ❊

معنای ترکیبیسی سکه اوردی دیمکدر چونکه ❊ سکه ❊ السنهٔ ثلثه ده ضربه معناسنه مستعملدر ❊ زد ❊ اوردی دیو طقوزنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی جامی بیت چو زد سکه بر نقد قبچاقیان ❊ می قبح خورد از کف ساقیان

❊ منتخب نسنه دخی روی سپد ❊

طالب آملی بیت ما کلخنیان سنبل و نسرین نشناسیم ❊ آتش بود آتش کل روی سپد ما ❊ معنای ترکیبیسی یر یوزی دیمکدر چونکه ❊ روی ❊ یوز دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی ❊ سپد ❊ سینك کسری و باء فارسیه نك فتحی ودال ایله یعنی زمین لکن باء عربیه ایله ترکجه سپت معناسنه در

❊ دینلدی خودسرا که کیم بی باك اوله ❊

معنای ترکیبیسی کندو باشنه دیمکدر چونکه ❊ خود ❊ کندو دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی ❊ سر ❊ باش معناسنه ❊ بی باك ❊ دخی فارسیدر

لكن تفسيردر * سينه برطاق اولكه باغرى چاك اوله *

سينه برطاق * يعنى عاشق بى قرارو باغرى چاك نشابورى بيت دل مجروح حاجتمند مشتاق * يادابرو يت شدسينه برطاق * معناى تركيبسى طاق اوزره كوكس ديمكدر چونكه * سينه * كوكس ديو بكرمى بدنجى قطعه نك بيت ثالثنده كچدى * بر يعنى على كما سبق فى الادوات المركبة * طاق * قبه وكمر ومصدره وقات معناسنده حتى ايكى قات اولان نسنه يه ذو الطاقين ديرلر

* چوق بلوت كزدى ديمكدر قطره زد *

معناى تركيبسى بور بمكده لنكه اوردى ديمكدر چونكه * قطره * بورمكده لنكه ديرلر همدخى طمله معناسنده كلور بلكه بونده طمله معناسى دخى انسبدر زيرا كثرت حركت ايله درلدى ديمكى ايهام ايدر فافهم * زد * قد سبق آنفا

* هيچ كاره بوش سور بنن شخص بد *

هيچ كاره * بوش يلرو بيهوده سوز بتوره معناسنه معناى تركيبسى عبث وبيهوده ايشه منسوب ديمكدر چونكه هيچ بيهوده وعبث ديو اللى التنجى قطعه نك بيت ثانى عشرنده كچدى كاره ايشه منسوب معناسنه چونكه هاء رسميه ادات نسبتدر

* بك معاندكسه كافر ماجرا *

كافر ماجرا * يعنى معاند شديد ومتمرد اميدى بيت سپاه فتنه چونكه فرصتى كرد سپهر سفله كافر ماجرابى * معناى تركيبسى ظاهردر شو قدر كه عجملر على غير القياس فتح فا ايله كافر اوقورلر وقافيه مفتوحده استعمال ايدرلر فاحفظ

* همدخى ناداشت بى شرم وحيا *

شيخ نظامى بيت چنين آمدست از بزركان پير * باهيچ ناداشت كشتى مكير معناى تركيبسى طوتمدى ديمكدر * نا * ادات نفيدر كما سبق فى الادوات المركبة داشت * ماضى در مصدرى اوتوزاوچنجى قطعه نك بيت سادسنده كچدى بى شرم وحيا * تفسيردر چونكه بى ادات نفيدر كما سبق شرم اوتنمق ديو فرق رنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى

* حدنى بيلدردى ديمكدر مراد * تفسيردر مفسرى بو مصراعدر

* دنلورسه بر خرش كاه نهاد *

معناى تركيبسى اشكنه قاشى قودى ديمكدر چونكه * بر * يعنى على كما سبق فى الادوات المركبة * خر * اشك ديو يكرمنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى شين معجمه ضمير غائبدر كما سبق فى الادوات البسيطة * كاه * قاش معناسنه

تنكم هاء رسميه موقعنه الفله كالا قاش ديو يكرمى بنجى قطعه نك بيت خامسنده كچدى * نهاد * قودى ديو بومثنوينك فرق ايكنجى بيتى شرحنده كچدى

* غالب اولدقده دينورمش دست برد *

معناى تركيبسى ال التى ديمكدر چونكه * دست * ال ديو يكرمى بدنجى قطعه نك بيت رابعنده كچدى * برد * الندى معناسنه ماضى در مصدرى اوتوز التنجى قطعه نك بيت ثامننده كچدى

* بوز يلوب مغلوب اولدى باز خورد *

خواجه سلمان بيت لعل روان زجام زرنوش وغم وجهان مخور * زين فلك زردين بهرچه بازى مى خورى * معناى تركيبسى كيرويدى ديمكدر چونكه باز كيرو ديو يكرمى التنجى قطعه نك بيت ثانى شرحنده كچدى خورد * يدى ديو ماضى در تنكم متكلم وحده سى خوردم يدم ديو اون يدنجى قطعه نك بيت ثامننده كچدى

* اشتلم كرد ايلدى غوغا نزاع *

چونكه * اشتلم * همزه نك ضمى وشين معجمه نك سكونى وتاء فوقيه نك ولامك ضملرى وميم ايله يعنى غوغا ونزاع * كرد ايلدى ديو يكرمى يدنجى قطعه نك بيتنده كچدى

* همدخى شبخوش كرد ايتدى وداع *

كمال اسماعيل بيت روز خوش ادل من شبخوش كرد * تاكه اوراست شب خوش زلفت * معناى تركيبسى كيجه بى خوش ايلدى يعنى كيدركن كيجه كز خير اولسون وكيجه كز خوش اولسون ديو مقامنده استعمال ايدرلر چونكه * شب * كيجه ديو ايكنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى * خوش * خوب وكوزل معناسنه * كرد * قد سبق آنفا

* اولدى رسوا برسرش بيضه شكست *

معناى تركيبسى باشى اوزره يمورطه قردى ديمكدر چونكه * سر * باش ديو مرارا كچدى * شين * معجمه ضمير غائبدر كما سبق فى الادوات البسيطة * بيضه * عربيدر فارسيده دخى مستعملدر * شكست * قردى ديو طقوزنجى قطعه نك بيت تاسعنده كچدى

* كلدى او حاله بروزا ونشست *

معناى تركيبسى اوكونه اوتوردى ديمكدر چونكه * روز * كون ديو ايكنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى اولنده كى باء موحده ادات تعديه در او

ضمیر غائبدر کما سبق فی الادوات *نشست* اوتوردی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت رابعنده کچدی

* بی سرو پادر پریشان حال اولان *

خواجه سلمان بیت کر نباشد مددی لطف تو پیدا باشد * کرچه ازدست من بی سرو پا برخیزد * معنای ترکیبسی باشسز واباقسز دیمکدر چونکه بی * ادات نفیدر * سر * باش * پا * اباق دیو یکرمی بدنجی قطعه نك اوّلنده کچدی

* جو نمانده صکره دن بی مال اولان *

معنای ترکیبسی آربه قالمامش دیمکدر چونکه * جو * اربه دیو قطعهٔ عاشره نك بیت تاسعنده کچدی * نمانده * قالمامش معناسنه اسم مفعولدر مصدری ایکنجی قطعه نك بیت خامسنده کی ماندن لفظیدر اوّلنده کی نون ادات نفیدر کما سبق

* چشم دارنده شو کیم امید ایدر *

معنای ترکیبسی کوز طوتیجی دیمکدر چونکه * چشم * کوز دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اوّلنده کچدی لکن ترکیب مزبورده مجازا امید معناسنه در، دارنده اسم فاعلدر طوتیجی معناسنه مصدری اون یدنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی

* کوزلکه چشم فرنکی دیدیلر *

شاعر بیت ز بهر دیدن روی تو رو زوشب جام * هزار چشم فرنکی نهاده بردر و بام * معنای ترکیبسی ظاهردر

* التونه غرق ایلدی درزر کرفت *

خواجه حافظ بیت بدین شعر تر شیرین زشاهنشه عجب دارم * که سرتاپای حافظ را چرا در زر نمیکیرد * معنای ترکیبسی التونه طوندی دیمکدر چونکه در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبهٔ * زر * التون دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * کرفت * طوندی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت ثالثنده کچدی

* دخی طوندی شعله لندی درکرفت *

خواجه سلمان بیت بازدل سود ای آن زنجیر موازسر کرفت * آتشم بنشسته بودش شمع رو یش در کرفت * معنای ترکیبسی طوندی دیمکدر چونکه در * بونده ادات تحسیندر کما سبق فی الادوات المرکبهٔ * کرفت * قدسبق آنفا

* دیمك اولمش آتش آید ازچنار * مفسر در تفسیر

مصراع ثانیدر * اوممدیغك یردن اولور آشکار *

حکیم انوری بیت آبی ازروی کارا کر ببرم * آتشی دانکه ازچنار آید * معنای

ترکیبسی چناردن آتش کلور دیمکدر * چونکه آتش معروف * آید * کلور دیو ایکنجی قطعه نك بیت عاشرنده کچدی * از * بمعنی من کما سبق فی الادوات المرکبهٔ * چنار * جیم فارسیه نك فتحیله معروف اغاج در عربیده دلب دیرلر مشهور و متواتردر که مرور ایامله کندودن آتش پیدا اولوب تا اشاغیسنه قدر یقار حتی عرفی بر قصیده سنده در مصراع عجب نبود کر آتش بر آورم چو چنار

* هم کدو بی وچنا ری دیسه لر *

کما فی السابق مفسر در تفسیری مصراع ثانیدر

* بر بینه اوبمز ایکی نسنه لر *

معنای ترکیبسی برقباق و برچنار دیمك چونکه * کدو * قباق دیو اللنجی قطعه نك بیت حادی عشرنده کچدی * چنار * قدسبق آنفا آخرلرنده کی یاء تحتیه وحدت ایچوندر وجه مناسبت چنار کثیر العمر و شجر غیر مثمر و صغیر الاوراقدر که هر وجهله مخالفیدر همده نخی بونده یاء مصدریه ده اوله بیلور زیرا قباغك چناره اعتلاسنده لسان حالله وقت خزانده کوررسن دیو خطابی بطریق المثل مشهور اولمغله مصدریه یه کتورمك قابلدر فافهم

* بر بینه کفو اولنلر نیك و کم * تفسیر در مفسری

مصراع ثانیدر * همسر طاوس طاوس است هم *

صکره کی هم لفظ ناظمدر نظامی بیت مرا چون من کسی باید بناموس که باشد همسر طاوس طاوس * معنای ترکیبسی طاوسك برابری طاوسدر دیمك چونکه همسر ایکی معنایه در اوّل جاهده و رتبه ده وسن و سالده برابر معناسنه ثانی زوجه و منکوحه معناسنه * طاوس * دم و بالی منقش بر قوشدر که حسن و جمالده ضرب مثلدر خواجه سلمان بیت آستان سدره یعنی باغ وطاوسان * ملك از کبوتر خانهای کعبهٔ قدر ترا * دنیایه کلمزدن اوّل جنتده خرامان اولوب حضرت آدم علیه السلام ایله جنتدن چقدیغی منقولدر نکته عربیده لفظ داود فارسیده لفظ طاوس ایکی واو ایله اوقنور بر واو ایله یازیلور فاحفظ

* پیشکش معناسی اولمش ترجمان *

پیشکش * ایکی معناده اصطلاحدر اول ایکی لغتی بربندن برینه نقل ایدن کسنه معناسنه اکا فارسیده و عربیده * ترجمان * دیرلر ثانی معروف سلاطینه ویریلان هدیه معناسنه بو معنایه دخی فارسیده و عربیده ترجمان دیرلر هاتفی بیت

پی تورهزانوزانش کشید * کهدرپیش خان ترجانش کشید * معنای ترکیبیسی اوك چکیجی دیمکدر چونکه پیش اوك دیو اونوزنجی قطعهنك بیت اولنده کچدی کش بصیغه ترکیبی اوله رق اون بدنجی قطعهنك یدنجی بیتنده کچدی نکنه بو ایکی معنا اعتبار یله بین التفسیر والمفسر تعاکس جائزدر لکن سوق نظم اول مفسر ثانی اولمغی اقتضا ایدر بونده دخی ناظم نحریر چوق حذاقت ایلدی

فلله دره * سنبل تردخی زلف دلبران *

معنای ترکیبیسی یاش سنبل دیمکدر چونکه * سنبل * معروف شکوفهدر تفصیلی اواسط دیباجه شرحنده کچدی تر یاش دیو اللی برنجی قطعهنك بیت

اولنده کچدی * قوتی وار زور دارد در جگر *

معنای ترکیبیسی جگرده قوت طوتر دیمکدر چونکه * زور * قوت دیو یکرمی برنجی قطعهنك بیت خامسنده کچدی * دارد * مضارعدر مصدری اون یدنجی قطعهنك بیت سادسنده کچدی * در * ادات ظرف دیو ادوات مرکبهده کچدی * جگر * ترکیده دخی مستعملدر عربیده کبد دیرلر ترکیده بو اصطلاح محلنه بورکلو دیو تعبیر ایدرلر بعض نسخهده آب دارد واقع اولمشدر معنای ترکیبیسی جگرده صو طوتر دیمکدر

* یعنی عفو ایله دیمکدر درگذر *

معنای ترکیبی کچ دیمکدر چونکه * در * ادات تحسیندر کما سبق فی الادوات گذرامر حاضردر تکلم ماضیسی بو مثنوینك یکرمی دردنجی بیتنده کچدی

* ترك ناموس ایتمه آب رو مریز *

کمال خجندی بیت چندریزد دیده ما آبرو * نیست آبروی مردم آب جو معنای ترکیبیسی یوز صوبی دوکمه دیمکدر چونکه * آب * معروف * رو یوزدیو یکرمی بدنجی قطعهنك بیت اولنده کچدی * مریز * نهی حاضردر اولندکی میم مفتوحه ادات نهیدر امر حاضری یکرمی سکزنجی قطعهنك بیت

ثانیسنده کچدی * مرحمت ایله دیمك ریزی بریز *

حکیم خاقانی بیت ای فیض رحمت توروان عاصیان ر * ریزی بریزی بردل خاقانی ازصفا * معنای ترکیبیسی دوکرسك دوك دیمکدر چونکه ریزی * مضارع مفرد مخاطبدر فارسیده استفهام چوق کره مقدر اولور

تفسیردر مفسری * براو نسندتلف اولسه اگر *

مصراع ثانیدر * دینلور دیگر نمی بند دگر *

شیخ عبدالله انصاری بیت هر که جز موی میان اوخیالی بسته است درمیان عاشقان دیگر نمی بند دگر * معنای ترکیبیسی بردخی قوشاق بغلمز دیمکدر * چونکه دیگر بردخی دیو اللی بدنجی قطعهنك عنوانی شرحنده کچدی نون مفتوحه ادات نفیدر * می * ادات حالدر کما سبق فی الادوات بند * مضارعدر ماضیسی بندید قطعهٔ تاسعهنك بیت سادسنده کچدی کمر * قوشاق دیو قرق سکزنجی قطعهنك اون سکزنجی بیتنده کچدی

مفسردر تفسیری * گردنو رسد طشت ازبامش فتاد *

مصراع ثانیدر * سری فاش اولدی دیمك اولور مراد *

هلالی بیت طشت شهزاده چون زبام افتاد * آن صدا در میان عام افتاد معنای ترکیبیسی طشتی طامدن دوشدی دیمکدر چونکه * طشت عربیدر فارسیده دخی مستعملدر تشت معناسنه یعنی باقردن معمول یوك لکن که اکثر آنده خاتونلر اثواب یقارلر معروفدر * ز * بمعنی من کما سبق فی الادوات * بام * طام دیو قرق دردنجی قطعهنك ایکنجی بیتنده کچدی شین معجمه ضمیر غائبدر کما سبق * فتاد * ماضی دراصلی افتاد ایدی تکلم مصدری قرق بشنجی قطعهنك سکزنجی بیتنده کچدی

تفسیردر مفسری * ایشیدلسه سری کیم مکتوم ایدی *

مصراع ثانیدر * بخیهاش بر روی کار افتاده دی *

معنای ترکیبیسی الك نکندهسی ایش یوزینه دوشدی دیمکدر چونکه بخیه نکنده دیو قرق بدنجی قطعهنك بیت سابعنده کچدی * اش ضمیر غائبدر بر * بمعنی علی کما سبق فی الادوات * روی * قد سبق آنفا * کار * ایش دیو یکرمی برنجی قطعهنك بیت سادسنده کچدی * افتاده * دوشکن دیو قطعهٔ ثالثهنك بیت سادسنده کچدی

کما سبق تفسیردر مفسری * گوردین بولسز ایشن خلقه همار *

مصراع ثانیدر * مار میگیرد بدست دیگران *

نظامی بیت چو ازدست توناید هیچ کاری * بدست دیگران میگیر ماری بو عباره ایکی وجهله استعمال اولنور اول معنای مذکوردر ترکیده الك مقامنده ایلانی آخره طوتدیرر کوز بنه کندو نفردیرلر ثانی ابل الیله ایلانی طوت یعنی ایشنی کند والله کوررآخره الانمز دیمك بو تقدیرجه اضداد اصطلاحاتدن اولور وعلی کلا التقدیرین معنای ترکیبیسی ایلان طوتار

غیریلرایله دیمکدر چونکه * مار * ایلان دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * می ادات حالدر * کیرد * مضارع عدم ماضیسی وصف ترکیبی اوله رق طقوزنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی * دست ال دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی اولنده کی باء موحده ادات تعدیه در * دیکران * جمع دیکردر قدسبق آنفا

* کیرلومفسد اولدی کونه آستین *

معنای ترکیبیسی یکی قصه دیمکدر چونکه * کوته * قصه دیو بومثنوینك یکرمی اوچنجی بیتنك شرحنده کچدی * آستین * یك دیو فرق بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی * عیب فاحش باز کونه پوستین *

معنای ترکیبیسی ترسنه دونمش کورك دیمکدر چونکه باز * کونه ترسنه دونمش دیو فرق طقوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * پوستین * کورك دیو فرق بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی

* کیجه کوندز جبهٔ خورشید وماه *

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی آی وکون جبه سی دیمکدر چونکه * جبه معروف * خورشید * کون * ماه * آی دیو قطعهٔ خامسه نك بیت اولنده کچدی * شخص مشؤمه دینور زاغ سیاه *

معنای ترکیبیسی قاره قارغه دیمکدر چونکه * سیاه * معروف * زاغ قارغه دیو اوتوزسکزنجی قطعه نك اولنده کچدی زیرا قاره قارغه ایله تشأم اولنمق بین الاعراب دخی جاری ایدوکی نیجه امثال عربدن منفهمدر

* کزلو معنایه دینورمش در لباس *

باباقغانی بیت کندقتل محبان درلباس آن ترك می ترسم * کزین خونهای پنهان دامنش پرخون شود روزی * معنای ترکیبیسی لباسده دیمکدر چونکه * در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبهٔ * لباس * معروف

* هم نجمه دیدر اختر شناس *

چونکه * اختر * یلدز دیو قطعهٔ خامسه نك بیت اولنده کچدی * شناس امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر مصدری اون بشنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * حوض ماهی آسمانده برج حوت *

معنای ترکیبیسی بالق حوضی دیمکدر چونکه حوض معروف * ماهی بالق دیو قطعهٔ رابعه نك سکزنجی بیتنده کچدی * برج حوت * عربیدر

اریاب

ارباب اصطلاح میاننده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی

* هم دخی دم درکشید ایتدی سکوت *

معنای ترکیبیسی نفس چکدی دیمکدر چونکه * دم * نفس دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * در * ادات تحسیندر کما سبق فی الادوات المرکبهٔ * کشید * چکدی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت خامسنده کچدی * ناتوان بین دشمن ودخی حسود *

ناتوان بین * ایکی معنایه در اول بمعنی دشمن ثانی بمعنی حسود وبدخواه هاتفی بیت زمن ناتوان بین بود درحجاب * چوشپرکه کوری کشد آفتاب اصلنده * ضعیف کور یجی دیمکدر چونکه ناتوان ضعیف دیو قطعهٔ سابعه نك بیت رابعنده کچدی بین وصف ترکیبی اولدیغی حالده اون بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* پك فقیره دیدیلر کیسه کبود *

معنای ترکیبیسی کوك کیسه لو دیمکدر چونکه * کبود * کوك دیو فرق برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی * کیسه * معروف طولو اولسون بوش اولسون * هم نشان فقر ایمش انکشت نیل *

شیخ سعدی بیت یامرو یایار ازرق پیرهن * یابکش درخانمان انکشت نیل معنای ترکیبیسی چوید پارمق دیمکدر چونکه * انکشت * پارمق دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * نیل * چوید که انکلدبو یه ایدرلر همدخی نهر مصر معناسنده کلور هم دخی نیل مصردن کوریتی علامت خط اوله رق دست یعنی الدرکه قصه سی مشهوردر اول الده اولان پارمق معناسنه دخی احسندر

* شول کران جان وکران سایه ثقیل *

کران جان وکران سایه * بوایکی لفظندن هر بری ثقیل وکاهل معناسنه اصطلاح اولمشلردر ترکیده بو معناده جانی آغر وکولکه سی آغر دیدکاری کبی لکن ترکیده کولکه سی آغر دیو مهیب ووقور آدمه دیرلر معنای ترکیبیلری دخی بو یله در چونکه کران آغر دیو فرق النجی قطعه نك بیت حادی عشرنده کچدی * جان * معلوم * سایه * کولکه دیو فرق دردنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * اولدی خسیوشی نفاقبله ربا *

کذا فی المجمع معنای ترکیبیسی چورچوب اورتوجیلکی دیمکدر چونکه

خس * چورچوب دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی
بوش * وصف ترکیبی اولدیغی حالده اوتوزبرنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده
کچدی آخرنده کی یاء تحتیه مصدریه در

* آب زیرکاه مکر ناسزا *

آب زیرکاه * بمعنی حیلهٔ ناسزا معنای ترکیبیسی صمان التی صویی دیمکدر
چونکه آب معروف زیرآلت دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت خامسنده
کچدی کاه صمان دیواللی برنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی بو معنای ترکیبی
ترکیده دخی مثل مشهوردر که صمان التندن صو یورودر دیرلر

* عهدنی بوزن کشی زنهار خوار *

نظامی بیت ولیکن بوده صحبت زینهاری * نکردند وفا زینهار
خواری * معنای ترکیبیسی عهد ییجی دیمکدر چونکه
زنهار * عهد دیواللی اوچنجی قطعه نك بیت رابعی شرحنده کچدی
خوار * خاء معجمه نك بین الفتح والکسر اماله سی ورا ایله بمعنی خورنده

* هم سیاه کاسه لئیم نابکار *

سیاه کاسه * بمعنی لئیم وخسیس ونابکار خواجه حافظ بیت بروازخانه
کردون بدرونان مطلب * کین سیاه کاسه درآخر بکشد مهمان را * ترکیبی
دخی قاره چناقلو دیو بو معناده ضرب مثلدر همدخی سیه کاسه برقوم ایمش که
مسافرلرینی بعد الاطعام والاکرام کیجه ایله قتل واعدام ایدوب ماللرینی آلورلر
ایمش دیو بعض کتبده منظور مز اولمشدر * سیاه * معلوم * کاسه * چناق
دیو قطعهٔ سابعه نك بیت سابعنده کچدی * نابکار * فارسیدر لکن ترکیده
شیوعی خسیس ایله تفسیر قلندی زیرا نابکار ایکی معنایه در اول بمعنی مفسد
وصاحب فعل نامقبول ثانی بمعنی آواره و بطال کذا فی فرهنك شعوری

* دست و پا زد ایتدی سعی واهتمام *

کاتبی بیت برای کشتن خود دست و پا زدم بسیار * ولی بکوشش خود سرخ
روی نتوان شد * معنای ترکیبیسی ال واياق اوردی دیمکدر چونکه
دست * ال دیو * پا * اياق دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی
زد * اوردی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت خامسنده کچدی

* پرشده پیمانهٔ اش عمری تمام *

معنای ترکیبیسی انك قدحی طولو اولمش دیمکدر چونکه * پر * طولو دیو قرقنجی

قطعه نك بیت اولنده کچدی * شده * اسم مفعولدر مصدری قرق بشنجی
قطعه نك بیت سادسنده کچدی * پیمانه * قدح دیواللی التنجی قطعه نك
بیت سابعنده کچدی * اش * ضمیر غائبدر * کما سبق فی الادوات

* خست اولدی کربه در زندان سرا *

کربه درزندان سرا * غایت بخلدن کنایه در کدیی حفظ ممکن دکل ایکن زندانده
حبس ایدر دیمکدر کذا فی مؤید الفضلا چونکه * کربه * کاف فارسیه نك ضمی
ورانك سکونی وباء موحده نك فتحی وهاء رسمیه ایله ترکیده کدی وچتك وعربیده
هرة وسنور وقیع وقط دیرلر * در * بمعنی کما سبق فی الادوات المرکبة * زندان
معروف حبس خانه * سرا * اودیو قطعهٔ ثالثه نك بیت سابعی شرحنده کچدی

* بوزه کسولیجی ایمش کندم نما *

معنای ترکیبیسی بغدای کوستریجی دیمکدر چونکه * کندم * بغدای
دیو قطعهٔ عاشره نك بیت تاسعنده کچدی * نما * وصف ترکیبی اولدیغی
حالده اوتوز سکزنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی

* کرنلو حیله کربه دز انبان ایمش *

حکیم انوری بیت طمع کو کربه درانبان فروشد * که بخل امروز باسك
درجوالست * معنای ترکیبیسی کدی طغرجقده دیمکدر چونکه * کربه
قد سبق آنفا * در * قد سبق آنفا * انبان * همزه نك فتحی ونونك سکونی
وباء موحدهٔ ممدوده نك فتحی ونون ثانیه ایله طغرجق که دربدن ایدرلر

* خوابکاه غول بودوران ایمش *

خوابکاه غول * بمعنی دنیا کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی غول یتاغی دیمکدر
چونکه * خواب او یقودیو قطعهٔ خامسه نك ایکنجی بیتنده کچدی * کاه
ادات اسم مکاندر کما سبق فی الادوات المرکبة * غول * جندن برطائفه در که
بیابان وصحرالرده اشکال مختلفه ایله متشکل اولوب بولدن آدمی ازدروب هلاك
ایدرهم دخی قیون اغلنه ده غول دیرلر بو ایکی معنایه ترتیب اوزره شمس فخری
بیت کاه چون غول دربیابانها * کاه چون کوسفند درتن غول

* یك فنا ایله سور لدکده ایو *

بو تفسیردن جز درمفسری بومصرا عده در

* طعن ایدوب دیرلر شتر کربه دیو *

معنای ترکیبیسی دوه ایله کدی دیمکدر چونکه * شتر * دوه دیو یکرمی

طقوزنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی * کربه * کاف فارسیه‌نك ضمی ورانك سکونی وباء موحده‌نك فتحی وهاء رسمیه ایله کدی دیو آنفا کچدی بو اصطلاحك نظیری عربیده ماارخص الناقة لولا الملعونة فی عنقها دیو مثل جار بدر کانه دوه برالتونه کدی بیك التونه دوه‌نك بهاسنده کدی دخی صاتلور چونکه ایو باشنده کوتودخی سوزیلور

* خاك شد خوروحقیر اولدی دیمك *

معنای ترکیبیسی طپراق اولدی دیمکدر چونکه * خاك * طپراق دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچدی * شد * اولدی دیو قطعهٔ اولی‌نك بیت سادسنده کچدی

* مارشبدا بی نه دیرسك انکرك *

معنای ترکیبیسی دلیلك ایلانی دیمکدرچونکه * مار * ایلان دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کچدی * شیدا * دلی دیو قرقنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی آخرنده باء تحتیه مصدریه ایچوندر

* دستکاری ایلمکدر کسب وکار *

معنای ترکیبیسی ال ایشی دیمکدرچونکه * دست * قدسبق آنفا کارایش دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کچدی آخرندکی باء تحتیه مصدریه‌در فافهم

* صانع الك آدینه دیرلر دست کار *

بونده آخرنده باء تحتیه سزدر اولکی کبی دکلدر بوندن بشقه مصنع وموزون نسنه یه ده دستکار دیرلر

* یان ویروب صاوماغه چب دادن دینور *

چب * جیم فارسیه‌نك فتحی وباء موحده ایله مطلق یان معناسنه عموما وصول یان معناسنه خصوصا مقابلی راست لفظیدر میر نظمی بیت نه فهمد زراز بالاست هرکز * ندانسته چبش از راست هرکز * دادن * ویرمك معناسنه مصدردر ماضیسی یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی

* قوجیه غمازه ناخن زن دینور *

قاضی نوراصفهانی بیت چواوسوار شود ماه نوزند ناخن * که درمیان دوخرشید کرده غوغایی * فی الاصل طرنق اورنجی معناسنه * چونکه ناخن * طرنق دیو یکرمی یدنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی * زن * وصف ترکیبی اوله رق اون بشنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی

* هم چب انداز اولکه ایشی ترس اوله *

چونکه * چب * صول دیو آنفا کچدی * انداز * وصف ترکیبی اوله رق یکرمی التنجی قطعه‌نك سکزنجی بیتنده کچدی چب انداز دخی فرهنکده بوقدر

* راه خوابیده دینور ایشلك یوله *

معنای ترکیبیسی اویومش یول یاخود اویونمش یول دیمکدر چونکه * راه * یول دیو اوتوز سکزنجی قطعه‌نك سکزنجی بیتنده کچدی * خوابیده اسم مفعولدن اسم فاعلی قطعهٔ خامسه‌نك بیت ثانیسنده کچدی

* رخت بسته ایلمش عزم سفر *

چونکه * رخت * بش معنایه در اول اسباب وتجملات خانه معنا سنه ثانی بمعنی اسب وفرس ثالث بمعنی غم وغصه رابع راست ودرست خامس بمعنی طعام * بسته * بغلنمش دیو اون یدنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی

* خیمه زد دیرلر مقیم اولسه اکر *

وحشی یزدی بیت خیمه ساز ازغبر دل وزخود تهی شو چون حباب کز سبکروحی تواند خیمه زد بر روی آب * معنای ترکیبیسی خیمه اوردی دیمکدر یعنی خیمه قوردی معناسنه چونکه * خیمه * معلوم زد * اوردی دیو قطعهٔ تاسعه‌نك بیت خامسنده کچدی

* آچدی سیرن عود در مجمر نهاد *

معنای ترکیبیسی بخوردانه عود قودی دیمکدر چونکه * عود * بیانی اللی یدنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی * در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات مجمر * عربیدر بخوردان معناسنه فارسیده دخی شایعدر * نهاد ماضی در جمع مضارعی اون یدنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کچدی

* آشکار اولدی دیمکدر روی داد *

معنای ترکیبیسی یوز وردی دیمکدر چونکه روی * یوز دیو یکرمی یدنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی * داد * ویردی دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی

* کزاو سوز مفهومی اولمش زیرلب *

معنای ترکیبیسی دوداق التی دیمکدرچونکه * زیر * الت دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت خامسی شرحنده کچدی * لب * دوداق دیو یکرمی یدنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده کچدی

* بردلم اتمك لبی حکمه تعب *

لبی * بردلم معناسنه اتمك اولسون قاون وقربوز وغیری اولسون امیرخسرو

بیت ای قرص آفتاب که دوری زچشم ما * مارا لبی بخش که خسرو کدای تست * معنای لغویسی ردودق دیمکدر چونکه بیانه تحتنه وجدت ایچوندر فاما که ناظم تحریرلری ایتمکه تخصیص ایتدیکی چکمه تعین تمهید ایچوندر مقصدی اطاقتدر

* دی سماطك آدینه خوان دراز *

معنای ترکیبیسی اوزن سفره دیمکدر چونکه * خوان * خاء معجمه نك بین الفتح والضم اماله سی وواو مجهول والف ایله سفره معناسنه ومرتبه که ایچنده طعام اراسته اولمش اوله صحاحده مائده ایله خوان اراسنده فرق ایچنده طعام اولورسه مائده دیرلر اولمازسه خوان دیرلر لکن عربیده خانك کسری وواوك تلفظیله استعمال ولنور * دراز * اوزن دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* پك بلوث اکل ایدن شطرنج باز *

اصلنده شطرنج اوینایجی دیمکدر چونکه شطرنج معروف * باز وصف ترکیبی اوله رق یکرمی التنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی

* ابله واحمق اولاندر خیره سر *

معنای ترکیبیسی باشی شاشمش دیمکدر چونکه * خیره * بیانی بو مثنوینك اللی دردنجی بیتی شرحنده کچدی سر باش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* هرا یشن خوش فهم ایدندر دیده ور *

ابو المعانی بیت کرخرد داری تماشا کن برین صنع شریف * هر که باشد دیده ور بیندهم آثار لطف * اصلنده اسم منسوبدر چونکه * دیده * کوز دیو قرق بشنجی قطعه نك بیت عاشرنده کچدی * ور * ادات نسبتدر کما سبق فی الادوات المرکبة

* دی تواضع ایدیجی به سرفکن *

چونکه * سر * قد سبق آنفا * فکن * فانك کسریله امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر اصلی افکن ایدی مصدری قرق بشنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی سرفکن فرهنکده یوقدر وکذا دلشکن وکذا خوان دراز وکذا شطرنج باز اشبو لفظلر غالبا ناظم تحریرك دیباجه ده وعد بیوردیغی اوزره تجدده تصحیح ایلدکلریدر

* آدمی تکدیر ایدندر دلشکن *

وصف ترکیبیدر چونکه دل کوکل دیو اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * شکن * امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر تکمیل ماضیسی قطعهٔ تاسعه نك بیت خامسنده کچدی

* مدعی وخصم دا منکر ایمش *

اصلنده الك طوتیجی دیمکدر چونکه دامن * الك دیو قرق بدنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * کیر * وصف ترکیبی اوله رق قطعهٔ تاسعه نك بیت سادسنده کچدی

* خاطری قالمش اولان دلکیر ایمش *

خواجه سلمان بیت نبست سودی سرزلف توکار همه کس کاف طریقت خم اندر خم دلکیر ودراز * معنای ترکیبیسی ظاهردر

* دار داود رزیردامانش چراغ * مفسر در تفسیری مصرع ثانیدر

* شاهدی حاضر در ایله سن فراغ *

معنای ترکیبیسی انکی التنده اوچراغ طوتر دیمکدر چونکه * دارد * مضارعدر تتکم مصدری اون یدنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی او ضمیر غائبدر * در ادات ظرف دیو ادات مرکبه ده کچدی * زیر * آلت دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت خامسی شرحنده کچدی دامن الك دیو قرق بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی * شین ضمیر متصل غائبدر دیو ادوات بسیطه ده کچدی * چراغ معروف

* شخص مصروعه دینورمش سایه دار *

میرخسرو بیت سایه دارم هرشب از سودای زلفش چون کنم * چند کردخود کهی سحر وکهی افسون کنم * معنای ترکیبیسی کولکه طوتیجی دیمکدر چونکه سایه * کولکه دیو قرق دردنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * دار وصف ترکیبی اوله رق اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی

* نعل در آتش اولاندر بی قرار *

ترکیده دخی معنای ترکیبیسی ضرب مثل ایدوب نالی قرقنی دیرلر فاحفظ

* اولمش ابروزن اشارت ایدیجی *

اصلنده قاش اوریجی دیمکدر ترکیده قاش آتیجی معناسنه چونکه ابرو قاش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * زن وصف ترکیبی اوله رق اون بشنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* کرم زان آتن مورو بك کیدیجی *

چونکه * کرم * خار دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت اخیری شرحنده کچدی زان * وصف ترکیبی اوله رق قرق التنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* ترك دنیا ایلین خانه فروش *

چونکه * خانه * او دیو اوچنجی قطعه نك بیت تاسعنده کچدی فروش امر

حاضر یا خود اسم فاعل مخففدر نتکم نهی حاضری اونوز برنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی

* بی عیال وسر سری خانه بدوش *

وحشی برده بیت مامردمان خانه بدوشیم وخوش نشین * نی زان کروه خانه نکهدار عالمیم * ترکیده دخی بو مقامده اوی اوموزنده دیرلر چونکه * خانه آنفا کچدی * دوش * اوموز دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی اوّلنده کی باء موحده صله در کما سبق فی الادوات البسیطة

* بی سبب مغرور اولاندر باد سر *

ترکیده دخی مغروره باشی یللی دیرلر چونکه * باد یل دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی سر باش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اوّلنده کچدی

* یك رذیل آدم کس زن کون خر *

کون خر یعنی رذیل واحمق ارکك اولسون عورت اولسون معنای ترکیبیسی اشك دبری دیمکدر چونکه * کون * دبر دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی * خر * اشك دیو یکرمنجی قطعه نك بیت اوّلنده کچدی وکس زن عورت فرجی دیمکدر انکدخی فرضا رذیل آدم معناسنه استعمالی وارایمش لکن ناظم نحریر زندوست نهاد اولدیغی جمله اشعارندن دخی معلوم ایکن کس زانده معنای رذالتی نیجه تجویز ایتمشدر دیو تعجب اولنمازمی

* دسنخر کرسو کبی بد سوزلودر *

چونکه * دسنخر * ایکی معنایه در اول دشنام ونفرین معناسنه ثانی اشك الی دیمکدر چونکه دست ال دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی کر ادات اسم فاعلدر کما سبق فی الادوات المرکبة لکن بعض نسخده کر موضعنه واو ایله کو واقع اولمشدر لکن بنه معنایه خلل کلمز چونکه کو وصف ترکیبی اولدیغی قطعه اولی نك بیت خامسنده کچدی

* سرکه ابروا ولکه اکشی یوزلودر *

معنای ترکیبیسی قاشی سرکه لو دیمکدر چونکه سرکه معروف عربیده خل کبی ابرو قاش دیو آنفا کچدی

* ابله واحمق اولاندر کاوریش *

خاقانی بیت کی عجب کرکاوریش زرکر کوساله ساز * طبع صاحب کف بیضا برنتابد پیش ازین * معنای ترکیبیسی صغر صقاللو دیمکدر چونکه کاو * صغر دیو اونوزنجی قطعه نك بیت تاسعنده کچدی ریش * صقال دیو اللی اوچنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی

* بی سبب عذر وبهانه خشك ریش *

انوری بیت خشك ریشت کر کند فلك میذیر * تابرد خشك وتر زحوت وحمل معنای ترکیبیسی قوری یاره دیمکدر چونکه * خشك * قوری دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اوّلنده کچدی * ریش * یاره دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

* سبز پای وشوم پی مذموم اولان *

مثال * سبز پای * میرخسرو بیت چوسر سبزه خواجه باشد بجای چه اندیشد ازدشمن سبز پای * معنای ترکیبیسی یشل اياق دیمکدر چونکه یشل باشده مقبول اولور ایاقده اولنجه محلنك غیرنده اولمغله مذموم اولور فافهم چونکه * سبز * یشل دیو قرق برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی * پای * ایاق دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی مثال شوم پی خواجه سلمان بیت کوصفدری که وغا خصم شوم پی * می جست همچو تیر زشست کمان او * معنای ترکیبیسی شوم ایز دیمکدر چونکه شوم معروف پی ایز دیو قرق سکزنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی

* نا مبارك مقدمی مشئوم اولان *

احتمالکه بو مصراع مصراع اولی ایضاح ایچون اوله یاخود نامبارك مفسر اولوب مقدمی مشئوم تفسیر اوله انجق مصراع اولی تفسیر اولدیغی اظهردر

* دیندی بد پرتو اکا کیم بختی زشت *

بد پرتو * یعنی طالع شوم و بخت زشت معنای ترکیبیسی کنوشعاعلو دیمکدر چونکه بد * کنو وفنا دیو اوتوز بشنجی قطعه نك بیت اوّلنده کچدی * پرتو شعاع دیو اوتوز التنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * بخت زشت * تفسیردر چرکین بختلو معناسنه چونکه زشت چرکین دیو قطعه عاشره نك بیت ثانیسنده کچدی

* هم تکبر ایلیان کردون سرشت *

معنای ترکیبیسی کوك طبیعتلو دیمکدر چونکه * کردون کوك دیو قرق طقوزنجی قطعه نك بیت تاسعنده کچدی * سرشت * طبیعت دیو قطعه عاشره نك بیت خامسنده کچدی

* شولکه مضحك اوله رسوای وملوم * تفسیردر مفسری مصراع ثانیده کلور

* دیرنجی بازیچه زنکی وروم *

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی روم وزنکك اویونجغی دیمکدر چونکه بازیچه * اویونجق دیو قرقنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی * زنکی

یکرمی سکزنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی روم معروف مملکتدر

* قاضیء کبرنك اوکیم خوشکوی اوله *

قاضیء کبرنك * کاف فارسیه نك فتحی و باء تحتیه نك سکونی وراءنك فتحی ونونك سکونی وکاف فارسیه ایله برقصبه اسمیدر * خوشکوی * خوب سو بلیجی دیمکدر چونکه خوش خوب دیو قطعهء رابعه نك بیت رابعی شرحنده کچدی کوی وصف ترکیبی اوله رق قطعهء اولی نك بیت خامسنده کچدی حاصلی یعنی لطیفه کوی ظهیرفاریابی بیت برات بخشش تو بر وجود عامل مرو * معاش دشمنت ازنقد قاضیء کبرنك * اصلنده قاضیء کبرنك نصر الدین خواجه کبی بر بذله کوی اوغوز آدم ایمش لساندن بعض لطیفه واغوزانه سوزلر نقل ایدرلر کذافی شرفنامه بو بله اولنجه مصراع ثانی تمهء تفسیر اولور

* خواجه نصر الدین کبی دلجوی اوله *

دلجوی * پك مقبول دیو یکرمی بشنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* عارسز جراره دیرلر جسته کبر *

معنای ترکیبیسی دیلك طونیجی دیمکدر چونکه * جسته * جیمك ضمیله جستن لفظندن اسم مفعول صیغه سی اوزره اسم مصدر در امر حاضری یکرمی دردنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی * کبر * وصف ترکیبی اوله رق قطعهء تاسعه نك بیت سادسنده کچدی

* هم میا نکیر اوله بی عار وحقیر *

میانکیر * کوشه باشلرنده بکلیوب خلق عالمدن جر وسؤال ایدن بی عار وحقیر آدمه دیرلر لکن کثرت استعمال ایله مطلق جراره علم اولمشدر کاتبی بیت کرمیانکیر کیرمت عیم مکن * پیش میانکیری عجب نبود دز درویش * معنای ترکیبیسی بیل طوتیجی دیمکدرچونکه * میان * بیل دیو قرق سکزنجی قطعه نك اون سکزنجی بیتنده کچدی * کیر * آنفا کچدی

* شوخ چشم اول یوزی آچق بی حیا *

خواجه حافظ بیت کرچه کرد آلود فقرم شرم باد از همتم * شوخ چشم کرنظر در چشمهء حیوان کنم * معنای ترکیبیسی چرك کوزلو دیمکدر چونکه شوخ خوب معناسنه کلدیکی کبی چرك معناسنه ده کلور اضداددندر چشم * کوز دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* زور ایله آلان دلنجی خرکدا *

شیخ

شیخ نظامی بیت یاوه طبعان خرکدایی را * چه عجب بخل میکند مردم معنای ترکیبیسی اشك دلنجی دیمکدر چونکه * خر * اشك دیو یکرمنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * کدا * دلنجی دیو قطعهء ثالثه نك سکزنجی بیتنده کچدی

* چاوشلك ادی سیه پوش اولدی هم *

معنای ترکیبیسی قاره کیجی دیمکدر چونکه * سیه * قاره دیو قرق برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی * پوش * وصف ترکیبی اوله رق اوتوز برنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی تنبیه چاوشان قدیم الایامده مهابت ایچون سیاه کیرلردی صکره علم اولدی

* محضر قاضی به ده اولمش علم *

بونلر دخی علمدر کذلك سیاه کیدکلری اجلدن

* قول دیمك مفهومنده حلقه بکوش *

کمال خجندی بیت زان کعبه را بکو حلقه بکوش این درم * کوش که میکند کر ذکر مجاز میکنی * معنای ترکیبیسی قولقده حلقه دیمکدر چونکه حلقه بو مقامده مجازا کوپه دیمکدر چونکه هرنه که اورنه سی بوش و دکرمی اوله اکا حلقه دیرلر اصلی عربیدر فارسیده دخی مستعملدر * کوش * قولاق دیو اوتوزبرنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی

* هم کوله معناسی اولمش سفته کوش *

ابو المعالی بیت از مهد سفته کوش تو بودم بمین عشق * اکنون بفرد رد و غمت نامور شدم معنای ترکیبیسی دلنمش قولاق دیمکدر چونکه * سفته * دلنمش دیو اللی بشنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * کوش * آنفا کچدی

* قاپو یولداشیله اقران همکنان *

لغوی معناسی معلومدر واصطلاحیسی ظاهردر

* جمله سینك سوزی بردر یك زبان *

چونکه * یك * بر دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * زبان * دل دیو یکرمی یدنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی

* اولدی جدمکارك آدی پیشکار *

همدخی این شهر و مملکت معناسنه وشاکرد وتلمیذ معناسنه ومعین وناصر معناسنده کلور معنای ترکیبیسی اولك ایشلو دیمکدر چونکه * پیش * اولك دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * کار * ایش دیو

یکرمی برنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی

* هم کمر بسته دخی خدمتکذار *

نثاری بیت فلك زخیل کمر بسته های اوست که بندد * زشکل قوس قزح برمیان خویش مناطق * معنای ترکیبیسی بغلنمش قوشق دیمکدر چونکه کمر * قوشاق دیو فرق سکزنجی قطعه نك اون سکزنجی بیتنده کچدی بسته * بغلنمش دیو اون بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی

* حاضر اولشده طور رجان برمیان *

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی جان بیل اوزرنده دیمکدر چونکه * جان معروف * بر * بمعنی علی کما سبق فی الادوات المرکبة * میان * آنفا کچدی

* او صانوب بیزار اولان آمد بجان *

شاهی بیت ناله ام راه کلو بسته بحدی که نفس * تابرون می رود ازسینه بجان می آید * معنای ترکیبیسی جانه کلدی دیمکدر چونکه * آمد * کلدی دیو طقوزنجی قطعه نك بیت اوّلنده کچدی * جان * معروف باء موحده تعدیه ایچوندر کما سبق فی الادوات

* ایلرو جکدی دیمکدر برکشید *

معنای ترکیبیسی کوکس جکدی دیمکدر چونکه * بر * کوکس دیو اوتوز برنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * کشید * چکدی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت خامسنده کچدی یاخود بر علی معناسنه اوله رق افادهٔ علو ایله یوقاری جکدی دیمك دخی محتملدر فافهم

* اکلدی مفهومی اولمش بر رسید *

کمال اسماعیل بیت بیماری من بچشم خود بر بین * اشکفته یم تیر زلفت بر رس معنای ترکیبیسی کوکس ایردی دیمکدر چونکه * بر * آنفا کچدی * رسید ایرشدی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت سابعنده کچدی

* حاضر اولور آستین برمی زند *

ترکیبده دخی بو مقامده بکلربن صفادی دیرلر چونکه * آستین * یك دیو فرق بدنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * بر * کوکس معناسنه کلدیکی کبی یوقرو معناسنده کلور * می * ادات حالدر کما سبق فی الادوات المرکبة زند * مضارع مفرد در جمع غائبی اون بدنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی عاشق بیت بکار آوران آستین بر زنند کز آنکز زیاده بر بن بر زنند

* هم اکا لائق دیمك اورار رسید *

خواجه سلمان بیت مرا رسد که نوام توبه دادهٔ کفتن * شنیدم آیت توبوا الی الله ازلب حور * معنای ترکیبیسی اکا ایردی دیمکدر چونکه اورا اکا دیو فرق سکزنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی * رسد * مضارعدر ماضیسی آنفا کچدی

* اینجه فکر ایدیجی اشتر بین ایمش *

شاعر بیت غافل شدی زحالم با آنکه شتر بینی * عاجز شدم زدستت باآنکه ذوفنونم * ترکیده بونك مقابلنده قوزغون فکرلو دیرلر معنای ترکیبیسی دوه کوریجی دیمکدر چونکه * اشتر * دوه دیو طقوزنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی * بین * وصف ترکیبی اوله رق اون یدنجی قطعه نك بیت اوّلنده کچدی معنای اصطلاحی یه مناسبت دوه ده حدّت بصر بلکه شائبهٔ بصیرت درکاردر فافهم

* دخی اشتر خوی صاحب کین ایمش *

اثیرالدین اخسیکتی بیت درمرتبه ها کفت کمال تونباشد * کردون شترخوی که کوزهابن قرآرد * معنای ترکیبیسی دوه طبیعتلو دیمکدر چونکه * اشتر * آنفا کچدی * خوی * طبیعت دیو اللی یدنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی چونکه دوه خویلو دیمك غایت کینلو دیمك اولسیدندر که بحکمة الله تعالی دوه طار ادیغی آدمه کینینی اظهار ایچون نیچه زمان کتم ایتدکدنصکره انتهاز فرصت ایتدکده باشنه چوکوب هلاك ایلدیکی بالدّفعات مشاهده اولنمشدر

* قاپوجیلر کتخداسی میربار *

معنای ترکیبیسی اذن ورخصت ودیوان بکی دیمکدر چونکه * بار * اذن ورخصت ودیوان شاهان دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت اوّلی شرحنده کچدی * میر * بك معناسنه امیر لفظندن مختصردر بو تقدیرجه فرهنك شعوریده میربار قپوجی باشی دیو وبعض فرهنکلرده چاوش باشی دیو تفسیر ایلدیکنك دخی وجهی ظاهردر * کتخدا * فصیح اولان کدخدادر دال ایله فاما که عوام دال اولی بدلنه تاء فوقیه اوقیوب تحریف ایلدیلر

* اسکیدر چوق ایش بیلور کهنه سوار *

معنای ترکیبیسی اسکی بنش یعنی اسکی آتلی دیمکدر * کهنه * کافك ضمی وهانك سکونی ونونك فتحی وهاء رسمیه ایله اسکی معناسنه عربیده عتیق کبی سوار * بنش دیو فرق برنجی قطعه نك بیت ثانی عشرنده کچدی

❊ طبل پنهان می زندینه مأل ❊

اشبو مصراع مفسردر تفسیری مصراع ثانیدر

❊ شول ایشی صاقلر که ستر ایتمك محال ❊

خواجه سلمان بیت عشقم ازروی طبق پرده تقوی برداشت طبل پنهان چه زنیم طشت من از بام افتاد * معنای ترکیبیسی طاولی کیزلو اورر دیمکدر چونکه طبل معروف عربیدر جمعی طبول کلور جامی آمدی بیت حمد لله هنر شهر نعمه غالبدر صوتی عالی ایجی خالی نکلم همچو طبول * پنهان کیزلو دیو اللی اوچنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * می زند بوندن بوقارو دردنجی بیتنده کچدی

❊ حشمت ودارا ئله بار نك و بوی ❊

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی لونله وقوقو ایله دیمکدر چونکه * با * بمعنی مع کاسبق فی الادوات المرکبه * رنك * کونه دیو قرق برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی * بوی * قوقودیو یکرمی التنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی

❊ سوزی بی معنی اولاندر مرده کوی ❊

معنای ترکیبیسی اولمش نسنه سویلیجی دیمکدر چونکه * مرده اسم مفعولدر مصدری مردن لفظیدر کوی وصف ترکیبی اولدیغی حالده قطعه اولینك بیت خامسنده کچدی

❊ دیدیلر حاضر جوابه تر زبان ❊

عرفی بیت چون درآید همت مطلب شکافت درسئوال * تر زبانی چون نمی خشك ماند درجواب معنای ترکیبیسی یاش دللو دیمکدر چونکه تر یاش دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی زبان دل دیو یکرمی بدنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی

❊ فکری دقلو اولاندر خرده دان ❊

معنای ترکیبیسی اوفق بیلیجی دیمکدر چونکه * خرد * اوفق دیو یکرمی درنجی قطعه نك بیت ثانی عشرنده کچدی لکن بو مقامده ها رسمیه ایله در فاحفظ دان * وصف ترکیبی اوله رق قرق التنجی قطعه نك بیت تاسعنده کچدی

❊ اکا دیرلر کیم زبان زرکری ❊ مفسردر تفسیره مصراع ثانیدر

❊ اوله معموده اشارت سوزلری ❊

کذا فی فرهنك جهانکیری معنای ترکیبیسی قویمجی دللی دیمکدر چونکه زبان * آنفا کچدی * زر * التون دیو یکرمی ایکنجی قطعه نك

بیت

بیت سابعنده کچدی کر * ادات اسم فاعلدر یاء تحتیه ادات نسبتدر کاسبق فی الادوات

❊ زیر و بالا کوی شولکیم خلطی چوق ❊

معنای ترکیبیسی اشاغی یوقروسو بلیجی دیمکدر چونکه * زیر * اشاغی دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی * بالا * یوجه دیو ایکنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * کو * وصف ترکیبی اوله رق قطعه اولینك بیت خامسنده کچدی

❊ زیر بالا نیست شك وشبهه یوق ❊

معنای ترکیبیسی اشاغی یوقرو یوقدر دیمکدر چونکه * زیر و بالا * آنفا کچدی * نیست * یوقدر دیو یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

❊ کزاو سر بسته معین سرزده ❊

سر بسته * بمعنی مستور ومخفی خواجه حافظ بیت رازسر بسته مابین که بدستان کفتند * هر زمان بادف ونی برسر بازارد کر * معنای ترکیبیسی باشی بغلنمش دیمکدر چونکه * سر * باش دیو * بسته * بغلنمش دیو بوندن مقدملرده کچدی * سرزده * بمعنی معین وظاهر خواجه سلمان بیت من سر چو قلم بر خط سودای تو دارم * با آنکه من سرزده سرزده باز * معنای ترکیبیسی باش اورمش دیمکدر چونکه زده اسم مفعولدر مصدری قرقنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

❊ منتظر در امره فرمان بر زده ❊

چونکه * فرمان * پادشاه امری دیو اللی التنجی قطعه نك اوچنجی بیتنده کچدی * بر * کوکس دیو اوتوز برنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی زده آنفا کچدی

❊ مفسد والحق منافق زرده کوش ❊

شاعر بیت روای زرده کوش وازرق پوش * شیخ وزراق وشوخ وزرق فروش معنای ترکیبیسی زرده آرایجی دیمکدر چونکه * زرده * معروف طعامدر کوش کوشیدن لفظندن امر حاضردر یاخود اسم فاعل مخففدر یاخود کوش قولاق معناسنه اولوب صاری معناسنده اولمغله ها نسبیه ایله قولاغی صارارمش دیو معنای مستهزیانه دخی انسبدر بو صورتده کاف فارسیه اولور فافهم

❊ کندوبی مدح ایلیاندر خودفروش ❊

مبرنظمی بیت چو واعظ مباشید بیهوده جوش * ببالای کرسی مشو خود فروش * معنای ترکیبیسی کندین صاتیجی دیمکدر چونکه * خود * کندو دیو اوتوزنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * فروش * وصف ترکیبی اوله رق بومثنوینك بوزاون دردنجی بیتنده کچدی

* فاسق وفاجر دیمك سایه پرست *

ابو المعانی بیت نباشد درمیان عشق دستان * سر ای عشق تو سایه پرستان * معنای ترکیبیسی کولکه یه طاپیجی دیمکدر چونکه * سایه * کولکه دیو فرق دردنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * پرست * وصف ترکیبی اوله رق قطعهٔ تاسعه نك بیت عاشرنده کچدی

* شیرگیر اولدرکیم اوله نیم مست *

شیرگیر * بمعنی نیم مست یعنی چکنن اولمدق سرخوش معناسنه خواجه حافظ بیت بده تا روم برفلك شیرگیر * بهم برزنم دام این کرگ پیر شیرگیر اصطلاحی جمشید بزمان خمری یساغ ایدوب صکره سرایندہ بوشنان ارسلانی برنیم مست طوتدقده بنه شرابه اذن ویروب انجق قارغه کوزینی اویاجق مرتبه ایچیوب ارسلان طوته جق قدر ایچلسون دیواذن ویردیکی مفصل حکایهٔ مشهوره یه مبنیدر معنای ترکیبیسی ارسلان طوتیجی دیمکدر چونکه شیر ارسلان دیو فرق برنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی کیر وصف ترکیبی اوله رق قطعهٔ تاسعه نك بیت سادسنده کچدی * نیم مست * تفسیر دریارم سرخوش معناسنه درچونکه نیم یارم دیو اون طقوزنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی مست سرخوش دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت ثالثنده کچدی

* شبشه آب خشك ورونق آب وتاب *

آب خشك * بمعنی شبشه قنبر نیشابوری بیت از برای دفع یاجوج هوا از آب خشك * خاك بیزان بین که سد از آتش تر کرده اند * معنای ترکیبیسی قوری صودیمکدر چونکه آب معروف خشك قوری دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی آب وتاب بمعنی رونق ولطافت معنای ترکیبیسی صو وطاقت دیمکدر چونکه تاب طاقت دیو قطعهٔ خامسه نك بیت خامسنده کچدی

* آتش تر اولدی معناده شراب *

قنبر نیشابوری بیت آب خشك این آسمان وآتش او انجم است * برخلاف از آب خشك این آتش تر کرده اند * معنای ترکیبیسی یاش آتش دیمکدر چونکه آتش * معروف * تر * یاش دیو اللی برنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* دست شست اولدی دیمکدر نا امید *

ابو المعانی بیت دیگران را وفا چو کردم سان * شستند عاشقان از جان

معنای ترکیبیسی ال یقادی دیمکدر چونکه * دست * ال دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی شست * ماضیدر مصدری اوتوز بدنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* دلبرك ممتازی آهوی سفید *

معنای ترکیبیسی آق جیران دیمکدر چونکه * آهو جیران دیو اللی بدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی * سفید * آق دیو فرق برنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* یعنی دعوت ایلدی اوازه داد *

معنای ترکیبیسی صدا ویردی دیمکدر چونکه * آوازه * همزه وواو ممدودتینك وزای معجمه نك فتحلری وهاء رسمیه ایله وهاء رسمیه سز بمعنی صوت وصدا داد * ویردی دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی

* داخی رام اولدی دیمکدر تن نهاد *

معنای ترکیبیسی بدن قویدی دیمکدر چونکه تن بدن دیو فرق بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی نهاد ماضیدر نتکیم جمع مضارعی اون بدنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی

* پرنیان خوی اولکم اوله خلق خوش *

معنای ترکیبیسی اطلس منقش خویلو دیمکدر چونکه پرنیان اطلس منقش دیو فرق بدنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * خوی * بمعنی طبیعت فارسیدر ترکیده دخی مستعملدر

* اولدی بد آغاز خویسز سوزی بوش *

معنای ترکیبیسی کتو خبر دیمکدر چونکه * بد * فنا دیو اوتوز بشنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * آغار * همزهٔ ممدوده نك وغین معجمهٔ ممدوده نك فتحلری وراء مهمله ایله بمعنی خبر عربیده عجین کبی بونده راء مهمله در فلا تغفل

* شولکه بك احمق اوله دامن دراز *

معنای ترکیبیسی اتکی اوزن دیمکدر چونکه * دامن اتك دیو فرق بدنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * دراز * اوزن دیو یکرمی التنجی قطعه نك بیت خامسنده کچدی

* ساده اوح اولمش اومعناده مجاز *

صاف درون معناسنده کلور معنای ترکیبیسی خالی تخته دیمکدر چونکه * ساده نقوشدن خالی دیو اللی بدنجی قطعه نك بیت ثانی شرحنده کچدی * لوح عربیده تخته معناسنه

* صنعتنده ماهره پرکار دی *

معنای ترکیبیسی طولی ایش دیمکدر چونکه * پر * طولی دیو فرقنجی قطعه نك

بيت اولنده كچدى * كار * ايش ديو بكرمى برنجى قطعه نك بيت سادسنده كچدى

* چيره دست اولمش دخى آنك كبى *

معناى تركيبيسى چابك ال ديمكدر چونكه * جيره * جيم ممدوده نك كسرى ورانك فتحى وهاء رسميه ايله چابك معناسنه ضندى جيم موضعنه خاء معجمه ايله خيره در خواجه حسين وفايى بيت از پى اين شبان كرك مزاج * كرك را چيره بر شبان كردم * خواجه سلمان بيت بياض ديده نركس نكر تعالى الله كه خيره كشت درو ديده اولى الابصار * بو بيتده كوز قاشدى ديمكدر دست آنفا كچدى

* سعى ايدوب چوق ايش كورندر بو دست *

معناى تركيبيسى جن اللو ديمكدر چونكه * جن * ديو فرق التنجى قطعه نك سكزنجى بيتنده كچدى * دست * آنفا كچدى

* يابدى مشكل ايشلرى بر بادبست *

معناى تركيبيسى بل اوزره بغلدى ديمكدر چونكه برادات استعلا ديو ادوات مركبه ده كچدى * باد * بل ديو يكرمى ايكنجى قطعه نك سكزنجى بيتنده كچدى * بست * بغلدى ديو قطعهٔ تاسعه نك بيت سادسنده كچدى

* بك كوكلسز ايش طوتيجى كار دزد *

معناى تركيبيسى خرسز ايشى ديمكدر چونكه * كار * آنفا كچدى * دزد خرسز ديو قرق برنجى قطعه نك بيت حادى عشرنده كچدى

* ديدبلر اياق ترينه پاى مزد *

يعنى اجرت قدم چونكه * پاى * اياق ديو يكرمى يدنجى قطعه نك بيت رابعنده كچدى * مزد * اجرت ديو اللى اوچنجى قطعه نك بيت خامسنده كچدى

* ديندى مغلوب وزبونه سست كوش *

عبد الله هاتفى بيت بود خبهٔ باج ده نزد هوش * به از شاه رشوت ده سست كوش * معناى تركيبيسى كوشك وياوش سعى ايديجى ديمكدر ياخود كوشك قولاق ديمكدر فاما كه معناى اولده كاف عربيه ايله در ثانيده فارسيه ايله در چونكه * سست * سين اولى نك ضمى وسين ثانيه نك سكونى وتاء فوقيه ايله ياوش وكوشك معناسنه عربيده فاتر كبى معنالى صحت در * كوش * وصف تركيبى در تكم اسم مصدرى سكزنجى قطعه نك سكزنجى بيتنده كچدى همدخى كوش قولاق ديو اوتوز برنجى قطعه نك اوچنجى بيتنده كچدى

* تن زند معناسيدر اولور خموش *

شيخ

شيخ عطار بيت عشق آتش در همه خرمن زند * از فرقش نهند وتن زند * معناى تركيبيسى بدن اورر ديمكدر چونكه * تن * بدن ديو فرق بدنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى * زند * اورر معناسنه مضارعدر تكم جمع مضارعى اون يدنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى

* قوت وقدرت ديمكدر دستگاه *

همدخى كتان وقماش طوقودقلرى آلت معناسنه وكثرت اموال معناسنه ده كلور معناى تركيبيسى ال محلى ديمكدر چونكه * دست * آنفا كچدى * گاه * ادات اسم مكاندر كما سبق فى الادوات المركبة

* كرك يوسف متهمدر بى كناه *

بيت بيخبر از جرم وكردند اعدا متهمم * دامن پاكم دروغ آلوده كرك يوسفم * معناى تركيبيسى يوسف قوردى ديمكدر چونكه كرك قورد ديو فرق برنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى

* سن چكر سك فكر ايتمه كاربد *

تفسيردر مفسرى مصراع ثانيده كلور

* هر كه سك را مى كشد او مى كشد *

بو مقامده تركيده ايتى اولدورنه سور بدرلر ديدكلرى كبى ابو المعانى قطعه دوش ديدم در سر كويش رقيب * بر سرش سنكى زدم آزرده كرد * كشته دوشم بار وكفتند اين مثل * هر كه سك را مى كشد او مى كشد * معناى تركيبيسى هر كيم كوپكى اولدورر اوچ كر ديمكدر چونكه * هر * ادات سوركليدر كه كيم ديو اوچنجى قطعه نك بيت رابعنده كچدى * سك * كوپك ديو قرق برنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى * را * ادات مفعولدر * مى * ادات حالدر كما سبق فى الادوات المركبة * كشد * كافك ضميله كشتن لفظندن مضارعدر تكم امر حاضرى قطعهٔ تاسعه نك بيت تاسعنده كچدى * كشد كافك فتحيله مضارعدر مصدرى قرقنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى

* تبشه سوى خود زند دينسه اكر *

مفسردر تفسيرى مصراع ثانيده كلور

* اولدى مقصد كندوسى نفعن ارر *

معناى تركيبيسى كسرى كندو طرفنه اورر ديمكدر چونكه * تبشه * كسر ديو اللى اوچنجى قطعه نك بيت سابعنده كچدى سوى طرف ديو اوتوز طقوزنجى

قطعه‌نك بیت اولنده کچدی * خود * کندو دیو اوتوزنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی * رند * آنفا کچدی

* روی او بنددیمك مفهومی هم *

مفسردر تفسیری مصراع ثانیده کلور

* یعنی آنك جانبیدر ملتزم *

یعنی آنك طرفن طوتر شاعر بیت ریش داری اگرش بایسری بخت افتد هر که آید بیان روی پسرمی بیند * معنای ترکیبی آنك یوزینی کورر دیمکدر چونکه * روی * یوز دیو یکرمی یدنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی * او ضمیر غائبدر کما فی الادوات * بیند * مضارع مفرد جمعی قرق التنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچدی

* شویله در معناده کج دار ومریز *

مفسردر تفسیری مصراع ثانیده کلور

* قارده کز اما بلورسز اولسون ابر *

بونرجه ترکیده دخی ضرب مثلدر معنای ترکیبی اگری طوت ده دوکه دیمکدر چونکه * کج * اگری دیو اوتوز ایکنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی * دار * طوت دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی * ریز * دوك دیو یکرمی سکزنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کچدی میم مفتوحه ادات نهیدر کما سبق فی الادوات البسیطة

* دیسه لر درآستین اینست وبس *

مفسردر تفسیری مصراع ثانیده کلور

* بولنان بو غیر بدن ایمدی کس *

معنای ترکیبی یکده بودر یتشور دیمکدر چونکه * در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبة * آستین * یك دیو قرق یدنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کچدی * این * بودیو قطعۀ ثالثه‌نك بیت رابعنده کچدی * است * ادات ربطدر کما سبق فی الادوات المرکبة * بس * یتشور دیو قطعۀ ثالثه‌نك بیت خامسنده کچدی

* درجه تیری دینسه مفهوم مآل *

مفسردر تفسیری مصراع ثانیده کلور

* رتبه وحالدن ایتمکدر سؤال *

معنای ترکیبی نه مرتبه‌ده سین دیمکدر چونکه در آنفا کچدی چه نه دیو اون التنجی قطعه‌نك بیت ثانی عشری شرحنده کچدی تیر مرتبه دیو یکرمی برنجی

قطعه

قطعه‌نك بیت ثانیسی شرحنده کچدی آخرنده‌کی یاء تحتیه ادات خطابدر کما سبق فی الادوات

* دینلورسه نان درروغن فتاد *

ایضا مفسردر تفسیری مصراع ثانیده کلور

* بی مشقت دولته ایردی مراد *

معنای ترکیبی اتمك یاغه دوشدی دیمکدر چونکه * نان * اتمك دیو قطعۀ عاشره‌نك بیت عاشرنده کچدی * در * آنفا کچدی * روغن * یاغ دیو اون اوچنجی قطعه‌نك سکزنجی بیتنده کچدی * فتاد * ماضیدر اصلی افتاد ایدی مصدری قرق بشنجی قطعه‌نك سکزنجی بیتنده کچدی

* ریش ناطوری کند یا الطقلنور *

یعنی سزا وناسزا دیمبوب هرکسه تملق وتواضع ایدر ابو المعانی بیت شد انکس ازمروت درجهان دور * که ریش خود کند چون ریش ناطور * معنای ترکیبی ناطور صقاللواق دیمکدر چونکه * ریش * صقال دیو اللی اوچنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچدی ناطور * حمام خدمه سندن وبغچه خدمه سندن برینك اسمیدر آخرنده‌کی یاء تحتیه مصدریه در کندا بلردیو قطعۀ مزبوره‌نك ایکنجی بیتنده کچدی

* بازی خایه عبث ایشه دینور *

معنای ترکیبی خایه اویونی دیمکدر چونکه * بازی * اویون دیو یکرمی اوچنجی قطعه‌نك بیت رابعنده کچدی * خایه * معروف حصیه معناسنه‌در ویومثل عینی ایله لسان فرنکیده تیمناریه دیمکدر دیو ریم بابالردن برینك قصۀ غریبه سنه مبنیدر دیو ناظم تحریر نقل بیورمشلر ایدی زیرا ناظم مشار الیه لاتین وتالیان ویونان لسانلرنده دخی ماهر درلر وانلردن دخی نیجه علوم مطالعه ایتمشلردر

* سنك درقندیل پرفکر وتلاش *

معنای ترکیبی طاش قندیلده دیمکدر چونکه * سنك * طاش دیو ایکنجی قطعه‌نك بیت تاسعنده کچدی * در * بمعنی فی کما سبق فی الادوات المرکبة * قندیل * قافك کسری ایله معروف السنۀ ثلثه‌ده مستعملدر

* غافل اولمه حاضر وقندیل باش *

نتکم شیخ نسیمی قدس سره مرشدی فضل الله والیدن سیاحته‌اندن اذن طلب ایلدکده کشف طریقیله بیورمشلر بیت گر بسفر میروی ازحلب اندیشه مکن * وربجلب میرسی حاضر وقندیل باش * معنای ترکیبی قندیل وحاضر اول دیمکدر چونکه * باش * امر حاضردر مصدری

فرق بشنجی قطعه نك بیت سادسنده كچدی

* این باو پهلو زند دینسه تمام *

مفسردر تفسیری مصراع ثانیده كلور

* بو اكا بكزر دیمك اولور مرام *

معنای تركیبی بو اوكه یان اورر دیمك اولور چونكه * این * بو دیو قطعه ثالثه نك بیت رابعنده كچدی * باو * اوكا معناسنه چونكه باء مفتوحه موحده ادات مفعولدر * پهلو * یان معناسنه * زند * زدن لفظندن مضارعدر

* خانه تبریك ایتسه فرزند عجم *

تفسیر در مفسری مصراع ثانیده كلور

* دیرایمش كیم بوریابی میكنم *

فرهنك شعوریده بوریابو بی كنم واقعدر معنای تركیبی حصیری قفولوایم دیمكدر چونكه * بوریا * حصیردیو قطعه ثالثه نك بیت تاسعنده كچدی * بوی * قفودیو یكرمی التنجی قطعه نك ایكنجی بیتنده كچدی آخرنده كی یاء تحتیه ادات نسبتدر كا سبق * كنم * ایدرم دیو قطعه ثالثه نك بیت ثانی عشرنده كچدی لكن روایت فرهنك خطادر زیرا بوریابی میكنم دیمكده كمال تواضع واردر حصیر كبی بو خانه ده اباق التنده دوشنورم دیمك مفهومی هویدادر مكر بوی لفظی باء موحده مفتوحه ایله ضمیر غائب اولان وبدن مركب اوله فافهم

* رند فرزند اولدی غایتده ظریف *

معنای تركیبی ظریف وعیار اوغل دیمكدر چونكه * رند * رانك كسری ونونك سكونی ودال ایله بمعنی عیار وقلاش وظریف ولاابالی وباده خوار وكارنده متبصر معنالرینه در * فرزند * اوغل دیو یكرمی اوچنجی قطعه نك بیت اولنده كچدی بو ایكی لفظدن هر بری بشقه بشقه دخی غایت ظریف معناسنده مستعملدر تكیم رندان عجم وعجم فرزندی دیرلر

* میوه دل شعر وانشای لطیف *

كذا فی شرفنامه امامؤید الفضلاده بمعنی فرزندان واقعدر شعر وانشایه دخی زاده طبیعت دینكله كلامین بینی توجیه قابلدر بومعنایه عربیده ثمره فؤاد دیرلر چونكه * میوه * میمك كسریله بیانی اللنجی قطعه نك بیت عاشرنده كچدی * دل * قلب دیو اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده كچدی

* خواجه اولمش ناوك انداز ادب *

حكیم

حكیم خاقانی بیت من كه آن طفل دبستان معانی پرورم * عقل كل آنجا نباشد ناوك انداز ادب * معنای تركیبی ادب اوقجی آتیجی دیمكدر چونكه * ناوك * اوق دیو قرق برنجی قطعه نك بیت عاشرنده كچدی انداز وصف تركیبی اوله رق یكرمی التنجی قطعه نك سكزنجی بیتنده كچدی * ادب * معروف

* پیچ اوشاغه دیدیلر مادر جلب *

معنای تركیبی روسبی انا ودیمكدر چونكه * مادر * انادیو یكرمی اوچنجی قطعه نك بیت اولنده كچدی * جلب * روسبی دیو یكرمی التنجی قطعه نك بیت رابعنده كچدی

* حرف ساكندر زده ای پرهنز *

معنای تركیبی اورلمش معناسنه زدن لفظندن اسم مفعولدر عربیده مضروب معناسنه * ای پرهنز * تفسیردر ومفسرده دخلی یوقدر

* اسره اوستون آدیدر زیر وزبر *

معنای لغویلری زیر اشاغی دیو یكرمی برنجی قطعه نك بیت خامسنده كچدی * زبر * زای معجمه نك وباء موحده نك فتحلری ورا ایله یوقرو معناسنه عربیده فوق كبی

* پك پریشان یازیدر پای كلاغ *

معنای تركیبی قوزغون اباغی دیمكدر چونكه * پای * اباق دیو یكرمی بدنجی قطعه نك بیت رابعنده كچدی * كلاغ * قوزغون دیو اوتوز سكزنجی قطعه نك بیت اولنده كچدی عربیده بو مقامده خط بط دخی خط مخبطه دیرلر شاعر قطعه اتانا عنكم خط * كخط البط فی الشط * فلا ترسل بنا خطا والا جئ مع الخط

* بوصوبه كیرسه دی كرده پای زاغ *

معنای تركیبی قارغه دا یاقلنمش دیمكدر چونكه * كرده * اسم مفعولدر مصدری یكرمی بدنجی قطعه نك سكزنجی بیتنده كچدی * پای * آنفا كچدی * زاغ * قارغه دیو اوتوز سكزنجی قطعه نك بیت اولنده كچدی

* جامه موبی دخی موبینه كورك *

جامه موبی * كورك معناسنه عربیده فرو كبی معنای تركیبی قیللو اثواب دیمكدر چونكه * جامه * اثواب دیو قرق بدنجی قطعه نك بیت اولنده كچدی * موی * قیل دیو اللنجی قطعه نك ایكنجی بیتنده كچدی آخرنده كی یاء تحتیه نسبتدر موبینه بمعنی كورك ایضا چونكه هاء رسمیه تأكید ادات نسبتدر

* در عجم شاعرلری محبوبه ترك *

خواجه حافظ بیت اكر آن ترك شیرازی بدست آرد دل مارا * بخال

هندویش بخشم سمرقند و بخارارا * بوندن بشقه ترك دیو خطا وختن ودشت قبچاق خلقنه دیرلر که انلرك عادتلری یغما وغارتدر و بو مملکتلرده ترك دیرلر بوندن ظاهر اولدیکه محبوبلر شیوه وناز ایله صبر وقرار عشاقی غارت ایتدکلری ایچون ترك تسمیه اولنمش اوله

* بی ادبلك اینسه هم برشخص بد *

تفسیرلرك بر مقداری دخی مرهوندر

* طعن ایدوب دیرلر که ترکی میکند *

شیخ نظامی بیت اگر چشمم زتنگی ترکیی کرد * بعذر آمد چو هندوی جوانمرد معنای ترکیبیسی ترکلك ایدر دیمکدر چونکه * ترکی * آخرنده کی یاء تحتیة ادات مصدردر * می * ادات حالدر * کند * ایدر دیو اللی اوچنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی

* بك بیاض اولسه ایو اولسه شکر *

تفسیردر مفسری مصراع ثانیده کلور

* آدینه آنك طبرزد دیدیلر *

چونکه شکرك اعلاسی بیاض وسخت وسنکین اولوب شویله تبر ایله قرلدیغندن اکا تبرزد دیدیلر بعده تعریب اولنجه تاء فوقیه طایه قلب اولنوب طبرزد دیدیلر شاعر بیت طبرزد سکر وقندونباتش * بهر حالت بیفزاید خیالش * معنای ترکیبیسی بالته اوردی دیمکدر چونکه * تبر * بالطه دیو اللی اوچنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی * زد * اوردی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت خامسنده کچدی

* بیچره معناسی اولمش تابدان *

جامی بیت نادر آید آفتاب دولتش روزی زدر * بدان ماند بدر چشمها در انتظار معنای ترکیبیسی محل ضیا دیمکدر چونکه * تاب * ضیا دیو قطعهٔ خامسه نك بیت رابعی شرحنده کچدی * دان * ادات اسم مکاندر کما سبق فی الادوات

* باجه موری کیم چقر آندن دخان *

موری * میم ممدوده نك ضمی وراء ممدوده نك کسریله اوجاغك تتون چقان محلی که اکثر کیده باجه دیرلر جامی درسلسلة الذهب بیت زنکی روی چون در دوزخ * بینی اش همچو موری مطبخ * همدخی موری صو یوهریکی معناسنده کلور اکا کوبك دخی دیرلر عربیده قنات کبی اصلنده اسم منسوبدر ایسلو و باسلو معناسنه چونکه * مور * ایس پاس دیو یکرمی برنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی آخرنده کی یاء تحتیه ادات نسبتدر

* پاکی وموسی دیمکدر استره *

پاکی * استره معناسنه اصطلاحدر ابو المعانی قطعه سر تراشی ماهر و پیشم کرفت * فرق سر از رنك روکلکون شده * زسر بی باك چندان پاکی زد میر بسر بریدو پاکی خون شده * از سر تسلیم برسید او * کفت صبر عاشق ازمون شده * اصلنده اسم منسوبدر چونکه پاك طاهر دیو قطعهٔ اولی نك بیت عشرنده کچدی آخرنده یاء تحتیه ادات نسبتدر * موسی * بو معناده اصلنده عربیدر فارسیده دخی مستعملدر شاعر قطعه تجرد للحمام فسر لؤلؤ فابس من ثوب الملاحة ملبوسا * وقد جرد الموسی لتزیین رأسه * فقلت لقد اوتیت سؤلك یا موسی * شاعر ترکی آلدیغنده اله موساسنی برعبسی کوستردی یدبیضانی کشدن بلکی * فائده * حضرت موسی علیه الصلوة والسلامك کمال صلابت شرعیه وحدت دینیه سی اولمغله موسی دیو تسمیه اولنمش اوله

* اولدی ابروکن دخی جنبستره *

ابروکن * برآلتدر که آنکله یوزدن وسائر بشره دن قیل قوپاررلر اکثر کیده جنبستره دیرلر بو لفظك معنای ترکیبیسی قاش قوپاریجی دیمکدر چونکه ابرو قاش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی کن وصف ترکیبی اوله رق اوتوز سکزنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی

* دی بولت آدینه پیل آبکش *

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی صوچکیجی فیل دیمکدر چونکه * پیل * باء فارسیهٔ ممدودنك کسری ولام ایله معروف جانوردر معربی فیل لفظیدر آب * معروف * کش وصف ترکیبی اوله رق اون بدنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

* همدخی شیرسوار اولمش کنش *

کذا فی شرفنامه ایضا معنای ترکیبیسی بنمش ارسلان دیمکدر چونکه قرق برنجی قطعه نك بیت سابعنده شیر ارسلان دیو وبیت ثانی عشرنده سوار بنمش دیو کچدی

* امتزاجی بد اولاندر بد قمار *

معنای ترکیبیسی فنا اویونلو دیمکدر چونکه * بد * فنا دیو اوتوز بشنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * قمار * نرد لعبلرندن برلعب معروفدر

* کیك درشلوار بی صبر وقرار *

حکیم انوری بیت چرخ راباشیر فش سنك فندر موره * کوه را باصخط ش کیك فندر شلوار معنای ترکیبیسی بره شلوارده دیمکدر چونکه * کیك * بره

دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت تاسعنده كچدی * در * بمعنی فی كما سبق فی الادوات
المركبه * شلوار * طون دیو فرق یدنجی قطعه نك بیت اولنده كچدی

* نسنه ضایع اولسه دی سیماب شد *

معنای تركیبیسی زیبوه الدی دیمكدر چونكه * سیماب زیبوه دیو قطعهٔ رابعه نك
بیت تاسعنده كچدی * شد * اولدی دیو قطعهٔ اولانك بیت سادسنده كچدی

* بك خجیل اولدی دیمكدر آب شد *

میر خسرو بیت تا كل از شرم روبت آب شده * یكزمان دور كن از چهره نقاب
معنای تركیبی صو اولدی دیمكدر بعض نسخه ده بی آب شد واقع اولمشدر
معنای تركیبیسی صوسز اولدی دیمكدر لكن نسخهٔ اولی نك احسن اولدیغنه
بیت مزبور دلالت ایدر همده تركیده بوبك مقامنده درلدی ووجودی
صو اولدی دیرلر

* سوزده یكلش طوتیجیدر حرف گیر *

شرفنامه ده عیب گیر دیو تفسیر ایلدی چونكه * حرف * عیب وسقط دیو
قطعهٔ اولانك عنوانی شرحنده كچدی * گیر * وصف تركیبی اوله رق
قطعهٔ تاسعه نك بیت سادسنده كچدی

* خرده گیر اول عیب ارایجی حقیر *

شیخ سعدی بیت توان گفت با آن حقائق شناس * ولی خرده گیرند اهل قیاس
معنای تركیبیسی اوفق طوتیجی دیمكدر چونكه * خرده * اوفق دیو یكرمی
دردنجی قطعه نك بیت حادی عشرنده كچدی لكن انده هاء رسمیه سزدر

* سوز یمه دخل ایتدی دیمكدر مراد *

تفسیر در مفسری مصراع ثانیده كلور

* در ابسم انگشت بر حرفم نهاد *

كمال خجندی بیت چون قلم انگشت بر حرفم منه صوفی كه من * خرقه كردم
رهن ومستان سخن در دفترست * معنای تركیبیسی عیبمه پرمق قویدی
دیمكدر چونكه * انگشت * پرمق دیو یكرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده
كچدی * بر * بمعنی علی كما سبق فی الادوات المركبه حرف * آنفا كچدی
آخرنده كی میم مفتوحه ادات متكلمدر كما سبق ایضا * نهاد * ماضی در
جمع مضارعی اون یدنجی قطعه نك بیت اخیرنده كچدی

* بكذار از من قوبنی حالیمه سن *

معنای تركیبیسی بندن كچ دیمكدر چونكه * بكذر امر حاضردر ماضیسی

بو

بوشنو ینك یكرمی دردنجی بیتنده كچدی آولنده كی باء موحده صله در * از
بمعنی من كما سبق فی الادوات * من * بن دیو قطعهٔ ثالثه نك بیت اولنده كچدی
من لفظنك تفسیر ومفسرده مدخلی بو قدر قافیه یه رعایت ایچون كتوردی

* یعنی اینجتمه بنی مسكن بمن *

معنای تركیبیسی قیرمه بنی دیمكدر چونكه * مشكن * قیرمه دیو اللی
اوچنجی قطعه نك بیت رابعنده كچدی * بمن * بنی معناسنه فرق یدنجی
قطعه نك بیت اخیرنده بمن بكا دیو كچدی علی ما یقتضیه المقام

* بك غضبنا كه دینورمش خیره شیر *

معنای تركیبیسی شاشمش ارسلان یاخود شاشمش سود لو دیمكدر چونكه
خیره * شاشمش معناسنه نكم مخفی یكرمی برنجی قطعه نك بیت ثالثنده كچدی
شیر * ارسلان دیو آنفا كچدی سود دیو اوتوز یدنجی قطعه نك بیت رابعنده
كچدی لكن سود معناسی تاتجا در ارسلان معناسی انسبدر

* ظلم دست انداز اوتمه یاد گیر *

معنای تركیبیسی ال آتیجی دیمكدر چونكه * دست * ال دیو یكرمی یدنجی
قطعه نك بیت رابعنده كچدی * انداز * وصف تركیبی اوله رق یكرمی التنجی
قطعه نك بیت ثامننده كچدی * یاد گیر * امر حاضر مركبدر بوشنو ینك
اوائلنده كچن یاد كن معناسنه * گیر * طوت دیو یكرمی بشنجی قطعه نك بیت
سادسنده كچدی

* چشم دلبر آهوی دنباله دار *

عبد الواسع بیت دنبال خودم می كشد آن نركس جادو * من بندهٔ آن آهوی
دنباله كشیده * معنای تركیبیسی قویرق طوتیجی جیران دیمكدر چونكه
آهو جیران دیو اللی یدنجی قطعه نك بیت ثانیسنده كچدی * دنباله * قویرق دیو
یكرمی طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده كچدی * دار * وصف تركیبی اوله رق
اون یدنجی قطعه نك بیت ثالثنده كچدی * چشم دلبر * تفسیر در

* بك كوچك محبوبه دیرلر نی سوار *

معنای تركیبیسی قامش آتلو دیمك اولور چونكه * نی * قمش دیو اللی اوچنجی
قطعه نك بیت سادسنده كچدی * سوار * آتلو دیو فرق برنجی قطعه ده
كچدی

* اصلی نسلی پاك اولا ندر كوهری *

حتی تكبلان آنه دخی دیرلر هم دخی جواهر دن در لمش معناسنه
وجوهر فروش معنا سنه ده كلور

* نازلی ایسلمکده سایه پروری *

وحشی بیت پش روی تو آفتاب زلف * زیر زلف تو سایه پرور کل * معنای ترکیبی کولکه ایسلمکلکی دیمکدر چونکه * سایه * کولکه دیو فرق دردنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کچدی * پرور * وصف ترکیبی اوله‌رق دیباجه‌نك اواسطنده کچدی آخرنده کی یاء تحتیه ادات مصدردر

* اولدی نوکیسه یکی دولت بولان *

امیرباد کار بیت برنت پیراهن کان زتحریك نسیم * هست چون * نوکیسهٔ رزنده ربالای سیم * معنای ترکیبی یکی کیسه دیمکدر چونکه * نو * یکی دیو فرق بنجی قطعه‌نك بیت ثانیسنده کچدی * کیسه * معروف طولی اولسون بوش اولسون

* داخی هندوزاده دربد اصل اولان *

خواجه سلمان بیت از بداندیشت که هندوزاده است ایمن مباش * چون توان بوده خلاف سنت پیغمبری معنای ترکیبی هندو اوغلو دیمکدر چونکه هندو هانك کسری ونونك سکونی ودال ممدوده‌نك ضمی ایله خصوصا اهل هند کفره‌سنه اطلاق اولنور وعموما ارهندده ساکن اولان انسانه دخی دیرلر چونکه آخرنده کی واو ادات نسبتدر آخرد یاردن کلوب هندده ساکن اولانه وهندده حاصل اولان نباته هندودیمز بلکه یاء نسبیه ایله هندی دیو تعبیر اولنور هم دخی واو نسبیه ایله هند وخال دلبرانه ده اطلاق اولنور یاخود صفت اولور مناسبت سیاهلقدر * زاده * اسم مفعولدر مصدری فردنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کچدی

* بادهرزه وعده درکیم اصلی یوق *

کذا فی المحمودی معنای ترکیبی باطل یل دیمکدر چونکه * باد * یل دیو یکرمی ایکنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کچدی * هرزه * باطل دیو قطعهٔ سابعه‌نك بیت خامسنده کچدی

* هم سیهکار اولکه کذب وفسقی چوق *

معنای ترکیبی قاره ایشلو دیمکدرچونکه * سیه * قاره دیو فرق برنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی * کار * ایش دیو یکرمی برنجی قطعه‌نك بیت سادسنده کچدی

* بی وفا فهومیدر یاران فروش *

معنای ترکیبی دوست صاتیجی دیمکدر چونکه * یاران * دوست ومصاحب معناسنه لکن قیاس بوایدیکه جمع یار اوله اما مفرد دخی استعمال اولنور * فروش وصف ترکیبی اوله‌رق بوم شرینك بوزاون دردنجی بیتنده کچدی

* مرغ دل معناسی اولمش عقل وهوش *

معنای ترکیبی قلب قوشی دیمکدر چونکه * مرغ * قوش دیو یکرمی التنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچدی * دل * قلب دیو اون یدنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچدی

* مخمص مانوسه دینور کیم کرمخون *

ترکیبی دخی قانی ایلیجق دیو ضرب مثلدر چونکه * کرم * یعنی حار دیو یکرمی التنجی قطعه‌نك بیت اخیری شرحنده کچدی * خون * قان دیو اوتوزنجی قطعه‌نك بیت سابعنده کچدی

* الفتی اوله صفا بخش درون *

معنای ترکیبی ایچرویه صفا ویریجی معناسنه چونکه صفا معلوم بخش بخشیدن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر درون ایچرو دیو فرق دردنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی

* کیجه کوندز ادی اولمش خشك وتر *

میرزا فصیحی بیت آهوی آتشین دم چون ازبره برآید * کافور خشك کردد بامشك تر برابر * بو بیتده آهوی آتشین دم کنشدر بره برج حمل کافور خشك روز مشك ترشبدر همدخی خشك تر اصطلاحده نیك و بد معناسنده کلور معنای ترکیبی قوری و یاش دیمکدر چونکه * خشك * قوری دیو * تر * یاش دیو اللی برنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی

* بك دلیدر خشك مغز وخشك سر *

کذا فی شرفنامه معنای ترکیبلری قوری بین وقوری باش دیمکدر چونکه خشك * آنفا کچدی * مغز * بین دیو یکرمی سکزنجی قطعه‌نك بیت عاشری شرحنده کچدی * سر * باش دیو یکرمی بدنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی

* کرچه شاهد اوله معناده کوزل *

عربیده بمعنی زبان وزلف ومرد حاضر و برنسنه‌یی بیان ایدیجی وروز جمعه ویوم عرفه یه ده دیرلر کذا فی فرهنك شعوری

* شاهد بازارا ما مبتذل *

شاعر بیت درمیان پلاوهای شله خوب * نرم دستست چون شاهد بازار معنای ترکیبی بازار کوزلی دیمکدر استا بولده تعبیری دیرلر

* برمحلده دینسه شهری وکلی *

مفسردر تفسیری مصراع ثانیده کلور

* بلده‌نك ممتازی بودر حاصلی *

معنای ترکیبیسی شهرلوکو بلودیمکدر چونکه * شهر * معروفدر * کل کافك ضمی ولام ایله کوی وقریه معناسنه ده کلور آخرلرنده کی یاء نجتیه ادات نسبتدر

* بلبل اولمش زندباف وزند خوان *

هر برلری بشقه بشقه بلبلك اسملریدر خامه بجه برینه را ایله زندران و واو ایله زندوان دخی مرویدر

* اصفهانده باغچه در نقش جهان *

نقش جهان * اصفهانده بر باغچه معناسنه معنای ترکیبیسی ظاهردر که اول باغچه نهر اصفهان نهری زاینده رود کنارنده واقع چارباغ مقابلنده شاه طهماسبك بر عظیم ومفرح نیجه قصرلر ایله مزین جهانده مثلی نادر بر باغچه سی اولمغله ناظم تحریره انده بر تکلفلو ضیافت اولدیغنی نقل بیورمشلر ایدی

* دلکشا شیرازده بر باغچه‌هم *

معنای ترکیبیسی قاب آچیجی دیو اللی بشنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی مزبور باغچه شیرازدن اوج چاریك مقداری مسافه‌ده واقع اتا بکیان زماننده بی نظیر قصرلر ایله مشحون بر باغچه در یوقاروسندن بر نهر جاری اولوب باغچه‌نك اورته‌سندن اقار هر قدمه‌ده بر حوض لطیف اولمغله درونده بی نهایه بالقلر واردر شیخ سعدی بالغی دیو کسه‌طو تمز زیرا شیخ سعدی حضرتلرینك مرقد منوری نهر مزبورك منبعی اوزرنده درحتی منبعی ماده اولمغله مرقد مزبور خرابه مشرف اولدیغنه بناء ناظم تحریر غالبا شیخ حضرتلری سنی اولمغله مرقدی تخریب اولنمشدر دیو تعریض ایتمکله قرق کون ظرفنده غیرت عجمانه ایله شاه مجددا بنا وغایت تکلفلی تزیین ایتدکدنصکره نزاکت ایله ناظم تحریره انده بر کون عظیم ضیافتلر واکراملر ایتدیکنی مشار الیه حضرتلری کذلك نقل بیورمشلر ایدی

* شیخ سعدی آنده مدفون ارم *

بو مصراعی زیاده ایضاح ایچون کتوردی * مدفون ارم * جنت ایله شیخه دعادر چونکه ارم معروف شدادبن عادك ارم ذات العماد جهانك مال منالی وتحف جواهرینی جمع ایدوب جنت دیو ایتدیکی باغك اسمیدر عربیده وفارسیده شایعدر شاعر بیت چون کوی تو بر اهل کرم باغ ارم نیست * باغ ارم آن خلد برین جای حرم نیست

* داخی کلکشت مصلی خوش مکان *

معنای ترکیبیسی مصلی مسیره سی دیمکدر چونکه کلکشت * مسیره دیو اللی بشنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده کچدی لکن * مصلی * لفظنه مضاف اولنجه شیراز جبانه سنك فربنده بر تفرجکاه مشهورك اسمیدر نتکیم ناظم تحریراندن افصاح ایدوب بیورر

* خواجه حافظ انده فردوس آشیان *

نتکیم خواجه حافظ کرامت کبی نطق ایدر بیت بده ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت * کنار آب رکناباد وکلکشت مصلی را * فی الاصل معنای ترکیبیسی مصلانك کل مسیره سی وتماشاسی دیمکدر چونکه کل معروف کشت کاف فارسیه‌نك فتحیله فی اصل اللغة سیر وتماشا معناسنه درفاما که حافظ شارحلری کشتك بو معنایه کلدیکنی فهم ایتمیوب مصلی کلدیکی یعنی مصلی‌نك کل اکیلدیکی دیو تفسیر ایلدیلر چونکه کشت کاف عربیه‌نك کسریله اکین معناسنه در لکن صواب اولان اولکیدر فاحفظ * فردوس آشیان * باغ ارم قبیلندن خواجه حافظه جنت ایله دعادر چونکه فردوس جنت باغچه‌لرندن برینك اسمیدر اصلنده روم لغتندن تعریب اولنمشدی ایچنده اغاج ومیوه اولان باغچه معناسنه جمعی فرادیس کلور حتی بعض لغت صاحبی الفردوس حدیقة فی الجنة واسم روضة فی الیمامة والفرادیس موضع بالشام بیوردی آشیان همزه‌نك مدیله یوه معناسنه عموما وقوش یوه سی معناسنه خصوصا کامز

* آب رکنی هم آنك ارماغیدر *

اصلی آب رکن آباد ایدی عربیده نسبتك قاعده سی اعلام مرکبانده مابه الامتیاز اولان جزئنه نسبت اولنوب غیری جزلر حذف اولنور مثلا عبد الله عبدی وابن عمر ده عمری دیرلر بو مقامده دخی آباد حذف اولنوب آب رکنی دیو نسبت اولندی سؤال * قاعدهٔ عربیه لسان فرسده نه کونه اجرا اولنور جواب * نه قدر ما نحن فیه مزعربی دکل ایسه ده بو یله خصوصده قیاس اولنور یاخود نیجه شیلر عربیه قواعدی اوزره فارسی یه نقل اولنور معنای ترکیبیسی اصل صحراسنك صویی دیمکدر چونکه * آب * معروف * رکن * ضمیله عمدهٔ اصل وجزء * آباد * صحرا دیو اون التنجی قطعه‌نك بیت اولی شرحنده کچدی

* منبعی الله اکبر طاغیدر *

الله اکبر * شیراز ناحیه سنده بر طاغ اسمیدر معهود ارماق اول طاغدن چیقوب

رکن آباد کارندن جاری اولور کذا فی فرهنك شعوری ناظم نحریر بو مقاملری
بالجمله سیر وتماشا ایلدی آنك ایچون لغتلرده ناموجود بعض کلام لطیف
سویلدی تکلم طنانه نام قصیده سنده وسخن نام قصیده سنده و بو تحفه نك
دیباجه سنده واثناسنده اشعار وتصریح یدوب حتی زادگاه محروسهٔ شیرازده
الله اکبر طاغی بر متوسط جبلدر لکن خلقت پوشان نام طریقدن کلوب اول
جبله صعود اولندقده دفعهٔ سواد اعظم شیراز مشهود ولمغله تعجبا الله اکبر
دیدیکی اجلدن اول جبله الله اکبر تسمیه اولنوب ورکن آباد صویی اول جبلدن
قنوات ایله خواجه حافظك مرقدی اولان کلگشت مصلایه جاری اولدیغی
وکلگشت مصلایه مجملا حافظیه دیدکلرینی ناظم نحریر نقل بیورمشلر ایدی

* قارشق سوز صاو دیمك گفت وشنید *

معنای ترکیبی دیدی وایشتدی دیمکدر چونکه گفت دیدی دیو
قطعهٔ عاشره نك بیت سادسنده کچدی * شنید * ماضیدر تکلم ماضیٔ
متکلم وحده سی اون التنجی قطعه نك بیت اخیرنده کچدی

* ترك اعراض ایلدی دامن کشید *

معنای ترکیبی اتك چکدی دیمکدر چونکه * دامن * اتك دیو قرق یدنجی
قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * کشید * چکدی دیو قطعهٔ تاسعه نك بیت
خامسنده کچدی * پرده افکن اولدی شخص بی حیا *
کذا فی المحمودی اصالته وصف ترکیبیدر حجاب برنجی دیمکدر چونکه * پرده
حجاب دیو قطعهٔ سابعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * افکن * امر حاضر
یاخود اسم فاعل مخففدر تکلم مصدری قرق بشنجی قطعه نك سکزنجی
بیتنده کچدی * هر کیی کورسه سون زود آشنا *
مقتضای ترکیب دخی بو یله در چونکه زود تیز دیو یکرمی سکزنجی قطعه نك
سکزنجی بیتنده کچدی آشنا دخی همزه ایله بلش معناسنه ضد بیگانه در

* تن فرو داده شو کیم غایت مطیع *

معنای ترکیبی بدن ویرمش دیمکدر چونکه * تن * بدن دیو قرق بدنجی
قطعه نك بیت اولنده کچدی * فرو * تحسین لفظ ایچون صله در کما سبق
فی الادوات المرکبة لکن صله یه حمل اولنیوب بدنی اشاغه ویرمش معناسنده
اولمسی دخی احسندر * داده * ماضیسی داد و بردی دیو یکرمی برنجی قطعه نك
بیت رابعنده کچدی * دست مردی دینسه مفهومی شفیع *

کنا

کذا فی مؤید الفضلاء معنای ترکیبی آدمه منسوب الدیمکدر چونکه * دست
ال دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * مرد * آدم دیو الی
اوچنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی یاء تحتیه ادات نسبتدر کما سبق
فی الادوات البسیطة * دی انابی آ که کیم جهلی عیان *
انابی همزه نك ونون ممدوده نك فتحلری ویاء تحتیهٔ ممدوده نك کسریله جهلی
ظاهر وکندودن بی خبر احمق کسنه معناسنه امیدی بیت سخن در وصف
تو بحر عمیقست * تکنجد در اناء هر انابی * بو بیتده انای اوّل کسر الفله ظرف
معناسنه در * ولمش احمقلرده شبشم کردنان *
مفردی شبشه کردن لفظیدر الف ونون ادات جمعدر معنای ترکیبی
شبشه بونلو دیمکدر چونکه شبشه کاسه معناسنه معروف کردن بیون
دیو یکرمی یدنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی

* سخت پیشانی اولاندر یوزی پك *

اوحد الدین درجام جم بیت جکر خون شد از پریشانی * ازین خان سخت
پیشانی * معنای ترکیبی قتی آلنلو دیمکدر چونکه * سخت قتی یعنی پك
معناسنه * پیشانی * آلن دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* چارخایه عورتی جوفدر دیمك *

معنای ترکیبی درت خایه او دیمکدر چونکه * چار * درت دیو اون طقوزنجی
قطعه نك بیت اولنده کچدی * خایه * خاء معجمهٔ ممدوده نك و یاء تحتیه نك
فتحلری وهاء رسمیه ایله عموما یمورطه معناسنه کرك خصیه یمورطه سی اولسون
وکرك قوش یمورطه سی اولسون وکرك سائر حیوان یمورطه سی اولسون

* دی شهیدی آ که کیم زنباره در *

شهیدی * یعنی زن دوست یعنی زنباره تکلم محبوب دوسته غلامی دیدکلری
کبی میر نظمی بیت اگر خواهی بحالت را نظامی * مشوهر گز شهیدی
وغلامی * چونکه شهیدی یعنی شاهد یعنی دلبر ومحبوب آخرنده کی یاء تحتیه
ادات نسبتدر * زنباره * دخی فارسیدر تکلم بیانی قرق التنجی قطعه نك
بیت ثانی شرحندن منفهم اولور لکن ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قلندی

* عورت ایچون جان ویرن بی چاره در *

احتمالکه مصراع اوّلی ایضاح اوله احتمالکه * بیچاره * عورته مبالغه
میل ایدنه اسم اولمش اوله معنای ترکیبی چاره سز دیمکدر ناظم نحریر

طبلة

بونده لطيفهٔ شاعرانه قصد ايدوب شهيدين مقتول معناسنى ايهام
ايله جان ويرن بيچاره ديو كويا ترجمانه سو يلمشدر

* پا كرفت ايدى جماع واختلاط *

ابو المعانى بيت روز تا شام مرا سنك ستم اندازند * يعنى شبها بسحر
پاى كرفتم بكنم * معناى تركيبيسى اياق طوتدى ديمكدر چونكه
پا اياق ديو يكرمى بدنجى قطعه نك بيت رابعنده كچدى * كرفت
طوتدى ديو طقوزنجى قطعه‌نك بيت سادسنده كچدى

* ارلدى معناده منى آب نشاط *

كذا فى المجمع معناى تركيبيسى نشاط صويى ديمكدر مفرداتى معلومدر

* دفكش اولمشدر دخى شول نابكار *

مفسر دير تفسيرى مصراع ثانيده كلور

* كيم ايدر زنباره به عورت شكار *

معناى تركيبيسى دف چكيجى ديمكدر چونكه * دف * السنهٔ ثلثه‌ده
مستعملدر * كش * وصف تركيبى اوله رق اون بدنجى قطعه‌نك بيت سابعنده
كچدى

* زن بمزد اول قحبهٔ كيم رسوى عام *

جامى بيت بر آن كازا كر مزد دارد طمع * همين بسكه نامش بود زن بمزن
معناى تركيبيسى اجرتله عورت ديمكدر چونكه زن عورت ديو يكرمى
اوچنجى قطعه‌نك بيت ثالثنده كچدى باء موحده مفتوحه بمعنى مع كما سبق
فى الادوات البسيطة * مزد * اجرت ديو اللى اوچنجى قطعه‌نك بيت خامسنده
كچدى * قحبه * تفسيردر روسبى وزانيه عورت معناسنه عربيده وفارسيده
وتركيده مستعملدر مأخذ اشتقاقى ضم ايله قحاب لفظيدر آت ودوه وقاطر
اوكسوريكى معناسنه انسان اوكسوريكى معناسنده كلور چونكه ديار عربده
قحبه وزنباره بر برينه اوكسورك ايله كندولرك بلديروب معامله ايدرلر
اول اجلدن روسبى عورته علم اولدى تنكم ما بون اوغلانه هير ديدكلرى كبى
تنكرنكه آنك سبب تسميه سنده شويله تعبير ايدرلر كه حمام طاسنه هير دينلور
چم حمام طاسى الدن اله دوشر كذلك مفعول اوغلان دخى الدن اله
كنديكيچون استعاره طريقيله اكا هير ديديلر كثرت استعمال ايله ايكيسيده
علم منزله سنده اولدى مير نظمى بيت قحبه وهم زا مكن باور * عهد بيانشان
وكوش كذر

* قليه خوار اولدى كيدى بين العوام *

قليه

قليه خوار * عاشق ومعشوق اراسنده واسطه اولان كه اكا بين العوام كيدى
ويرونك دير لر ابو المعانى بيت اكرچه قليه خوارى كرد بسيار * نشسته بر در
كاشانهٔ يار * معناى تركيبيسى قليه يجى ديمكدر چونكه قليه قافك فتحى
ولامك سكونى ويا تحتيه نك فتحى وهاء رسميه ايله شول طعامه ديرلر كه جوز
وبادم ونخود وصوغان ايله پشوررلر كا سغدى دخى ديرلر * خوار * خاء معجمه نك
بين الفتح والضم اماله سى ورا ايله بمعنى خورنده

* مغلم اولان شخصه ديرلر تاز باز *

تاز باز * بمعنى غلام باره ومحبوب دوست معناى تركيبيسى تو يسمز تازه اوغلان
اويناديجى ديمكدر چونكه * تاز * تو يسز تازه ديو يكرمى برنجى قطعه نك
ايكنجى بيتنده كچدى * باز * وصف تركيبى اوله رق يكرمى التنجى قطعه‌نك
بيت ثالثنده كچدى * مغلم * افعال بابندن اسم فاعلدر فقير فهمنه كوره
كلام مولددر

* آره لقده ايش دوزيجى كارساز *

ابو المعانى بيت شكر ايز د باد بختم دلنوازى يافتم * درميان ما وجانان كارسازى
يافتم معناى تركيبيسى دخى بويله در چونكه * كار * ايش ديو يكرمى برنجى
قطعه نك بيت سادسنده كچدى * ساز * وصف تركيبى اوله رق اوتوز بدنجى
قطعه نك بيت اخيرنده كچدى

* تاز خير وچارميخ اول فعل خام *

بوايكى تركيبك هر برى لواطه‌ده بشقه بشقه اصطلاحدر مثلا چار ميخ ميكند
ديرلر لواطه ايلر معناسنه وقس عليه * تاز خير * بو تقديرجه فعل خامدن مراد
بو مقامده لواطه ايمش مصراع ثانى دخى قرينه سيدر

* كوه دلال اولدى يارنك غلام *

تنكم عورت يارنكنه دفكش دينلديكى كبى كما سبق آنفا خواجه حافظ
قطعه كفت حافظ فلان ماهيچه * همه درويش رسم بغرابى * كوه دلال
ودفكشى صد بار بهتر از شاعرى وملايى * معناى تركيبيسى نجس دلالى ديمكدر
چونكه * كوه * نجس ديو يكرمى طقوزنجى قطعه‌نك سكزنجى بيتنده
كچدى * دلال * تشديد ايله معروفدر

* هم طبقزن ديديلر سحاقه يه *

طبقزن * وصف تركيبدر چونكه طبق فتحتين ايله معروف وموضع معهوده
كمال مشابهتله موصوفدر انكچونكه مبالغه صيغه سيله سحاقه ديو تعبير واندن

مصراع ثانی ایله افصاح وتفسیر ایلدی تکلم بیورر .

* کندو کبی عورته مشتاقه یه *

زن وصف ترکیبی اولدیغی حالده یکرمی سکزنجی قطعه‌نك بیت عاشرنده کچدی * سحاقه * مبالغه ایله سورشدیریجی معناسنه در * مشتاقه معروفدر تنبیه طبقرندن وسحاقه‌دن هر بری نقدر که زنقجی یه اطلاقی لغة صحیح ایسه‌ده فاما که زنقجی دیکیجی وسحاقه عاجی دیو فرق اولندی قطعه الابادوات السحق فی الغرب والشرق * اقفن فان النیك اشهی من السحق ارا کن ترفقن الحروق بمثلها * وای لبیب یرقع الخرق بالخرق افقن فان الخبز بالعدم یشتهی * ولیس سبوغ الخبز بالخبز فی الحلق

* غرق برآن بردن ادخال ایلمك *

غرق برآن * ایکنجی رانك تشدیدیله برنسنه‌یی برنسنه ایچنه بردن ادخال ایلمك یعنی تمام بدرمك معناسنه امر بیك طرفی رباعی هر کاه که میل غرق برآن کردم دیدمکه خاطرش بریشان کردم * آخر بمیان پاچه قراری دادم برخود دشوار و بروی آسان کردم * معنای ترکیبیسی قنادلری باترمق دیمکدر چونکه غرق باترمق معناسنه فی الاصل عربیدر * برآن * جمع پردر برقناد دیو فرق ایکنجی قطعه‌نك بیت سادسی شرحنده کچدی

* هم میان پاچه سورشدرمك دیمك *

تکلم رباعی مذکورده مذکوردر همدخی زنانك اویلغی اراسنده‌ده میان پاچه دیرلر ایکی معنایه میرم سپاهی بیت میل بمیان پاچه‌وی پیش کند * زیرا که میان پاچه‌ز کس تنکترست * معنای ترکیبیسی پاچه اراسی دیمکدر چونکه میان * یعنی وسط وارالق دیو فرق سکزنجی قطعه نك اون سکزنجی بیتی شرحنده کچدی * پاچه * شلوار پاچه‌سی و بوط پاچه‌سی ومعروف طعام دیو فرهنك شعوری ذکر ایدر

* سر کرفته دیندی یقعللنمشه *

حیرتی عجمه حالت جوانیده بو حال واقع اولدقده ظرفاحقنده دیمشدر مصراع شمع اهرچند سر کیرندر وشنترشود * بالاخره ترك وطن ایدوب کیدر کن سر کذشته سنه اوغرامش برجوانه راست کلوب بربینك حالنه مطلع اولوب بو بیتی نظم ایدوب همراه اولورلر بیت ازدوبت چرخ بادل افکار میرویم ماهردو سر کرفته بیکبار میرویم * معنای ترکیبیسی باشی طوتیلان دیمکدر

چونکه

چونکه * کبر * باش دیو یکرمی بدنجی قطعه‌نك بیت اولنده کچدی کرفته * طوتیلان دیو قطعه تاسعه نك سکزنجی بیتنده کچدی

* داخی خفت وخیز تدریجی ایشه *

شاعر بیت دولت آنست که خفت خیز بود * دولت وتیز رستخیز بود معنای ترکیبیسی اویو یارق قالقدرق دیمکدر چونکه * خفت خاء معجمه‌نك ضمیله خفتیدن لفظندن امر صیغه‌سی اوزره اسم مصدردر خیز * دخی اسم فاعلدر تکلم امر حاضر اولدیغی حالده یکرمی بشنجی قطعه‌نك ایکنجی بیتنده کچدی ترکیده بو مقامده بقله دوشه دیرلر

* دیندی مجرم کسه‌یه نامه سیاه *

باباافغانی بیت بهر تودر متاع خودآتش زدیم لیك * رحمی مجال نامه سیاهی نمیکند * معنای ترکیبیسی مکتوبی قاره دیمکدر ترکیده بو مقامده دفتری قاره دیرلر چونکه * نامه * مکتوب دیو فرق اوچنجی قطعه‌نك بیتی اولنده کچدی * سیاه * قاره دیو فرق برنجی قطعه‌نك بیت خامسنده کچدی

* همدخی زلف خطا جرم وکناه *

زلف خطا * یعنی جرم وکناه کذا فی شرفنامه معنای ترکیبیسی ظاهردر

* توبه ایله جام را برسنك زن *

معنای ترکیبیسی شیشه‌یی طاشه اور دیمکدر چونکه * جام * یعنی شیشه را * ادات مفعولدر * بر * یعنی علی کما سبق فی الادوات المرکبه سنك طاش دیو ایکنجی قطعه‌نك طقوزنجی بیتنده کچدی * زن * امر حاضردر مصدری قرقنجی قطعه نك بیت سابعنده کچدی

* عهدیکی بوزمه مشو پیمان شکن *

چونکه * مشو * نهی حاضردر اولمه دیو ایکنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کچدی پیمان شکن * وصف ترکیبیدر چونکه پیمان عهد دیو فرق التنجی قطعه‌نك بیت اخیرنده کچدی شکن شکستن لفظندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخففدر تکلم نهی حاضری اللی اوچنجی قطعه‌نك بیت ثالثنده کچدی

* فارغ اولمقدر ورق کرداندن *

میرحسن دهلوی بیت سخنوران چوحدیث سمنبران خوانند * حدیث تو چودرافتد ورق بکردانند * معنای ترکیبیسی کاغد دوندرمك دیمکدر چونکه * ورق * ایکی معنایه‌در اول کاغد معناسنه درطالب آملی بیت

اوراق کهنهٔ کهمی کهنه میرسد * ذوقی که در پیاله بود در پیاله نیست

ثانی هر اغاجك یپراغنه دیرلر * کرداندن * کاف فارسینك فتحیله دوندرمك معناسنه مصدر متعدیدر تنکم اسم فاعل لازمی یدنجی قطعه نك سکزنجی بیتنده کچدی

* اوبله درهم آستین افشاندن *

وحشی بیت تیغ قضادمی که کشد بر کسان قدر * افشانی آستین که بر ورك آن کند بونك معناسنده ترکیده ال یومق واتك سلکمك دیرلر معنای ترکیبیسی یك صاچمق دیمکدر چونکه * آستین * یك دیو فرق یدنجی قطعه نك ایکنجی بیتنده کچدی * افشاندن * صاچمق دیو فرق ایکنجی قطعه نك بیت عاشرنده کچدی

* معنیٔ جان من وجان شما *

اشبو مصراع مفسر در تفسیری مصراع ثانیدر

* زسنزکله صاغ اولالم دائما *

خواجه حافظ بیت دل خرابی میکند دلدار را آکه کنید * زینهار ای دوستان جان من وجان شما * شرفنامه ده اتحاد محبتدن عبارت دیو واقعدر و بعض نسخه ده قسم اولوب سزك وبنم جانمز حقیچون دیمکدر معنای ترکیبیسی جانم وجانکز دیمکدر چونکه * جان * بیانی اوتوز سکزنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * من * بن دیو * شما * سز دیو اوچنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* دست وپای خود زدم چکدم امك *

معنای ترکیبیسی کندو الیمی وایاغمی اوردم دیمکدر چونکه * دست * ال دیو یکرمی یدنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی * پای * ایق دیو بالدفعات مرور ایلدی * خود * کندو دیو اوتوز برنجی قطعه نك بیت رابعنده کچدی زدم * قرقنجی قطعه نك بیت سابعنده کچن زدن لفظندن ماضیٔ متکلم وحده در

* هم وداع ایتدم دعا کفتم دیمك *

خواجه حافظ بیت صلاح ازما چه میجویی که مستانرا صلا کفتم * بدور نرکس مستش سلامترا دعا کفتم * معنای ترکیبیسی دعا سویلدم دیمکدر یعنی دعا ایتدم معناسنه چونکه دعا معروف کفتم سویلدم دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی

* بوکه اولسیدی دیو ایتمك رجا *

بوکه * باء موحدهٔ ممدوده نك ضمی وکافك کسری وهاء رسمیه ایله اولسیدی معناسنه اصلی بود که لفظندن دالك حذفیله اختصار اولنمشدر خواجه حافظ بیت باصبا همراه بفرست از رخت کلدستهٔ * بوکه بویی بشنویم

ازخاك بستان شما

* جان کرو وجامه کرو باش جان فدا *

طوسی بیت جان وتن رهن می ناب کن از من بشنو * مثل اینست دلا جان کرو وجامه کرو * معنای ترکیبیسی جان رهن اثواب رهن دیمکدر چونکه جان آنفا کچدی * کرو * رهن دیو فرق دردنجی قطعه نك بیت ثالثنده کچدی * جامه * اثواب دیو فرق طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* دی سر آمد اولسه بر نسنه تمام *

سر آمد * ایکی معنایه در اول بر نسنه تمام اولدی معناسنه ثانی دصوری وعلی اولیانه دیرلر ایکی معنایه بروجه تشویش ابو المعانی بیت هر آنکه کشته سر آمد بدولت دنیا * یقین بدانکه بدولت بر وسر آمد شد * شاعر ترکی کروه انبیا تسبیح در کبی سر آمددر * او تسبیحه امامه کوهر ذات محمددر معنای ترکیبیسی باشه کلدی دیمکدر چونکه * سر * باش دیو یکرمی بدنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی * آمد * کلدی دیو یکرمی طقوزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی

* تحفهٔ وهبی ده بندی والسلام *

محصل کلام ناظم نحریر بو مقامده حسن تخلص ایله منظومه سنه مسکی الختام ایلدی فلله دره

* بونار نخیله ذیل تحفه مسکی الختام اولدی *

کانه بو مصراعده ختامه مسك وفی ذلك فلیتنافس المتنافسون آیتندن اقتباس ایلدی بهر حال حسن تخلص ولطف اختتامدن خالی دکل فلله دره نکته مسکده لام تعریفله ختامه المسك جمله سی دخی تمام تاریخ ختام تحفه در تو له مساعدهٔ وزن اولیدی عین ختامه المسك اولوردی فاحفظ

* زهی منظومه کیم پیوستهٔ حسن نظام اولدی *

زهی * کوزل دیو یکرمی سکزنجی قطعه نك بیت اولنده کچدی منظومه نظمدن اسم مفعول عربیدر پیوسته * ولاشوب بر بر ینه متصل اولان دیو طقوزنجی قطعه نك بیت ثانیسنده کچدی حسن معروف نظام یا بوکه مصدر عربی اوله یاخود نظمك جمعی اوله

* وزیر اعظمك اسم شریفیله بنام اولدی *

بنام * شهرت وشانی اولان دیو فرق دردنجی قطعه نك بیت سادسنده کچدی یعنی وزیر اعظمك اسمی دیباجه ده مذکور ودیباجه ده آنکله معنون اولمغله بو منظومه شهر تشعار اولدی یوخسه بو منظومه ده اولقدر حیثیت ومزیه یوقدر دیمه کرك کانه هضما لنفسه واستحقار الذاته بویله بیوردی

* كتوردم سنبلستان هنردن برك سبز مدر *

سنبلستان * اسم مكاندر سنبل محلى ديمكدر چونكه بيانى ديباجه نك قرقنجى بيتى شرحنده كچدى ستان ادات اسم مكاندر * هنر * معرفت ديو اون يدنجى قطعه نك بيت اخيرنده كچدى * برك * يبراق ديو اون بشنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى * سبز * يشل ديو قرق برنجى قطعه نك بيت خامسنده كچدى

* كل وسنبل كبى پيرايهٔ فرق انام اولدى *

كل * بيانى قطعهٔ رابعه نك عنوانى شرحنده كچدى * سنبل * قدسبق آنفا پيرايه * زينت ديو قرقنجى قطعه نك بيت خامسنده كچدى * فرق * فتح فا ايله رأس يعنى باشك اورتاسندر لكن بو مقامده مطلق باش معناسنه فى الاصل عربيدر انشالرده دخى استعمالى شايعدر * انام * بمعنى مخلوق عربيدر ايضا نكتهٔ كما سبق فى السوابق دخى بو بيتده ناظم تحرير سنبل زاده اولديغنه تلميح بيوردى قدس الله سره

* قربحهم قوبندن بيلم اصلا افتخار ايتم *

قريحه * بمعنى قلب وذهن عربيدر انشالرده دخى استعمالى شايعدر افتخار فخردن افتعالدر

* مجرد لطف حق ايله پذيرى ختام اولدى *

پذيرا * قبول ايديجى معناسنه امر حاضر آخرينه الف الحاقيله اسم فاعل ياخود صفت مشبهه در اون يدنجى قطعه نك بيت سادسنده كچدى آخرنده كى يا تحتيه ختامه اضافتله صكره دن زياده اولدى كما سبق فى الادوات البسيطة مجرد ولطف وحق وختام * عربيلردر انشالرده دخى مستعملدر

* اوقندقجه دعاء خيره مظهر اوله درمقصود *

دعا وخير ومظهر ومقصود فى الاصل عربيلردر انشالرده دخى مستعملدر

* بو مطلب بندهٔ ناكامه اقصاى مرام اولدى *

بنده * قول ديو يكرمى سكزنجى قطعه نك بيت ثالثنده كچدى * نا * ادات نفيدر كما سبق فى الادوات المركبة * كام * مرام ومراد ديو قرق دردنجى قطعه نك بيت خامسنده كچدى * مطلب واقصى ومرام عربيلردر انشالرده دخى شايعلردر

* هزاران شكر ايدوب حقه ديدم اتمامى تاريخن *

هزاران * خلاف قياس اوزره جمع هزاردر على ماسبق فى قواعد المقدمة هزار بيك ديو اوتوزطقوزنجى قطعه نك بيت رابعنده كچدى * شكر واتمام * عربيلردر انشالرده دخى شايعلردر * تاريخ * اصلى همزه ايله تأريخ بلكه واو ايله توريخدر حاصلى تفعيل عربيدر

بحمدالله

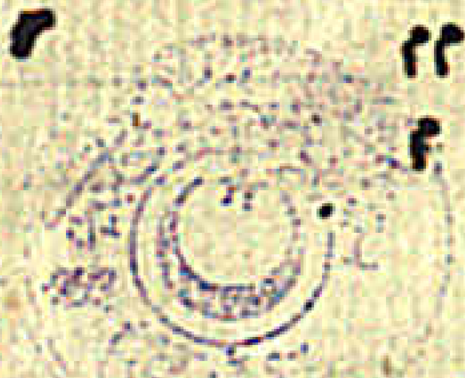
* بحمدالله بو زيبا تحفه وهبى تمام اولدى *

زيبا * ياقشقلو ديو ايكنجى قطعه نك بيت اولنده كچدى بو بيتده ناظم تحرير حسن اختتام بيوردى فلله دره * حاصل تاريخ * ختامه المسك عدد نجه بيك بوز طقسان بدى بو شرحك ختامى بيك ايكيوز التى سنه سى رمضاننك يوم سادسى يوم اثنينك بين الظهر والعصرنده در بويله اولنجه تمام تحفه ايله شرحك بينى طقوز سنه اولدى

اللهم اجعل مباركا ومنتشرا بين الانام الى يوم القيام
منتفعا مدى الدهور والايام الى اختتام الاحقاب
والاعوام بالعز والسعادة والاكرام
سبحان ربنا رب العزة عما يصفون
وسلام على المرسلين
والحمد لله رب العالمين

م

تم طبع شرح تحفة المنظومة الدرية فى لغة الفارسية والدرية بعون الله الملك البارى البرية فى بلدة الطيبة القسطنطنية صانها الله عن الافات والبلية على يد اضعف العباد ابراهيم صائب مدير دار الطباعة السلطانية فى يوم الخامس عشر من شهر جمادى الاولى لسنة سبع وثلثون ومأتين والف من هجرة النبوية عليه افضل الصلوة واكمل التحية

[illegible]

[illegible]